

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

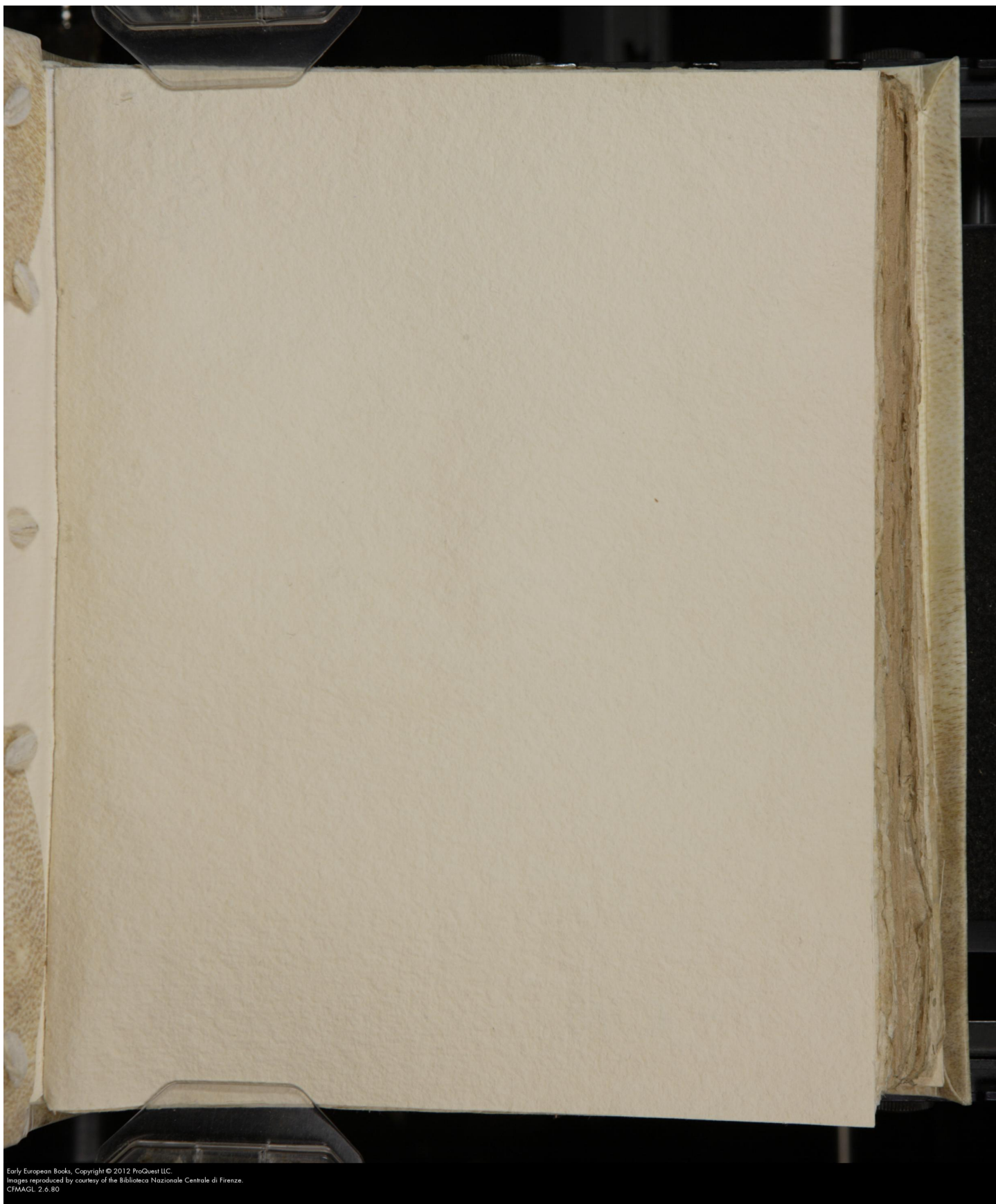

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CfMAGL 2.6.80

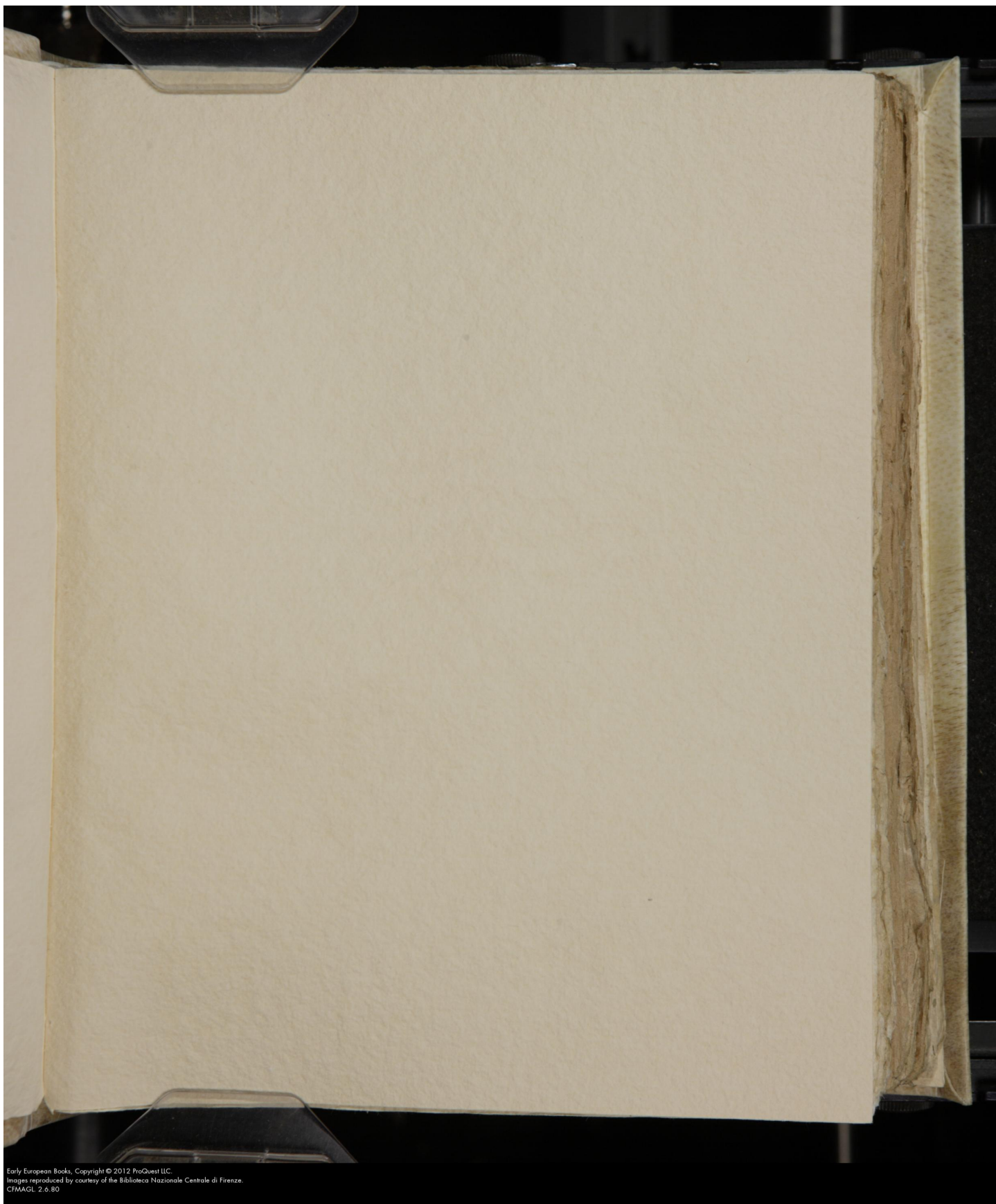

Early European Books. Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.6.80

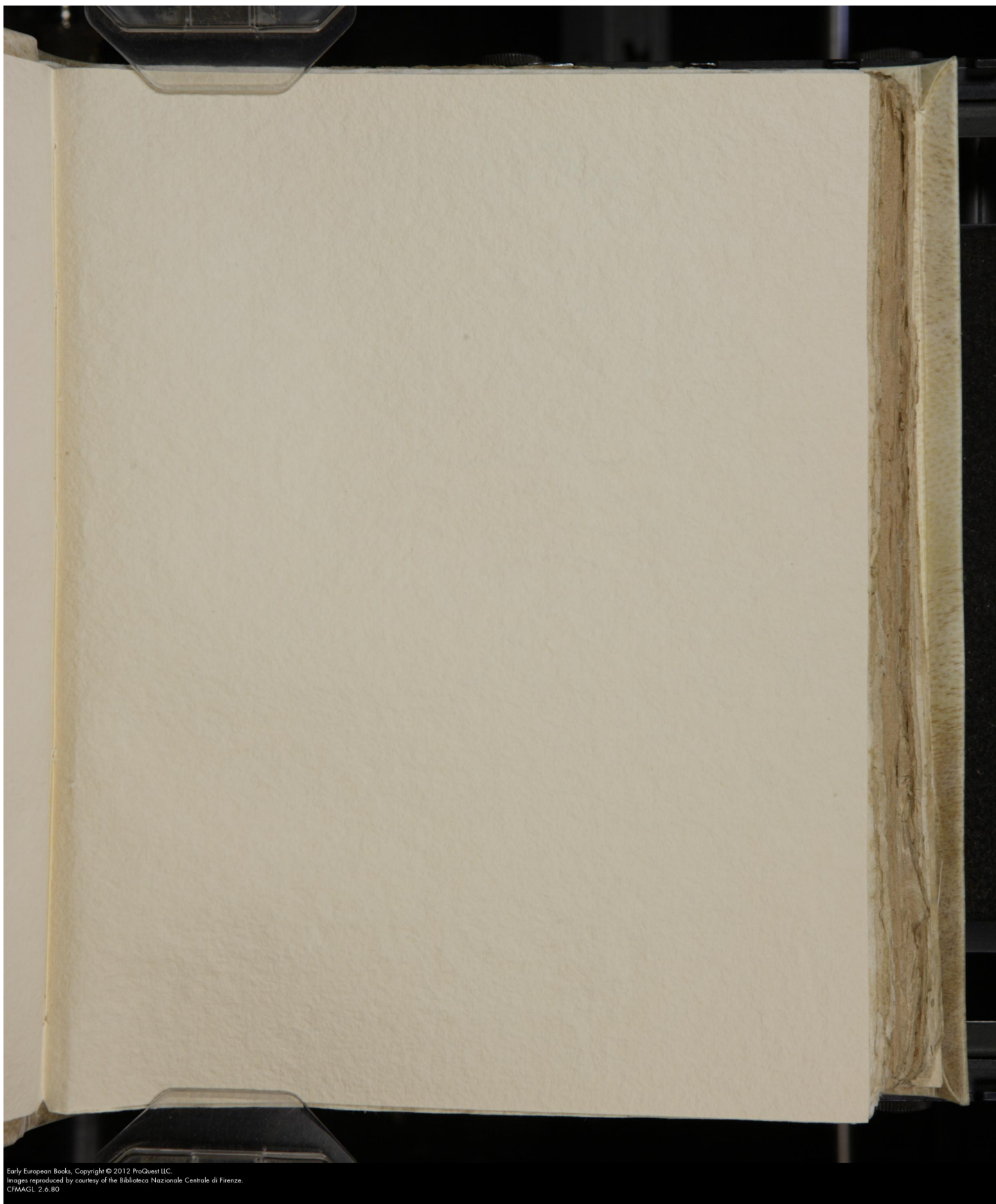

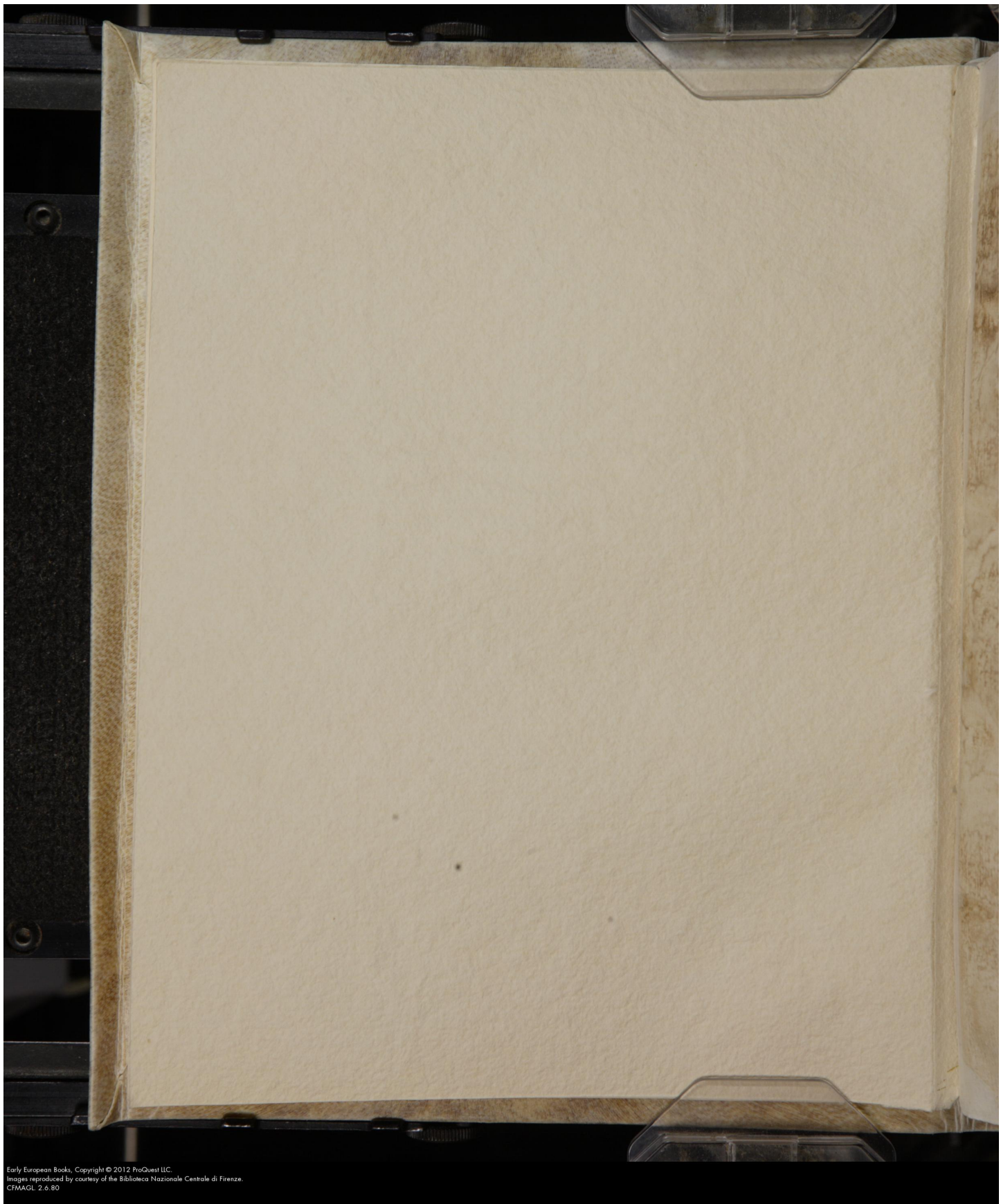

2. 6. 80

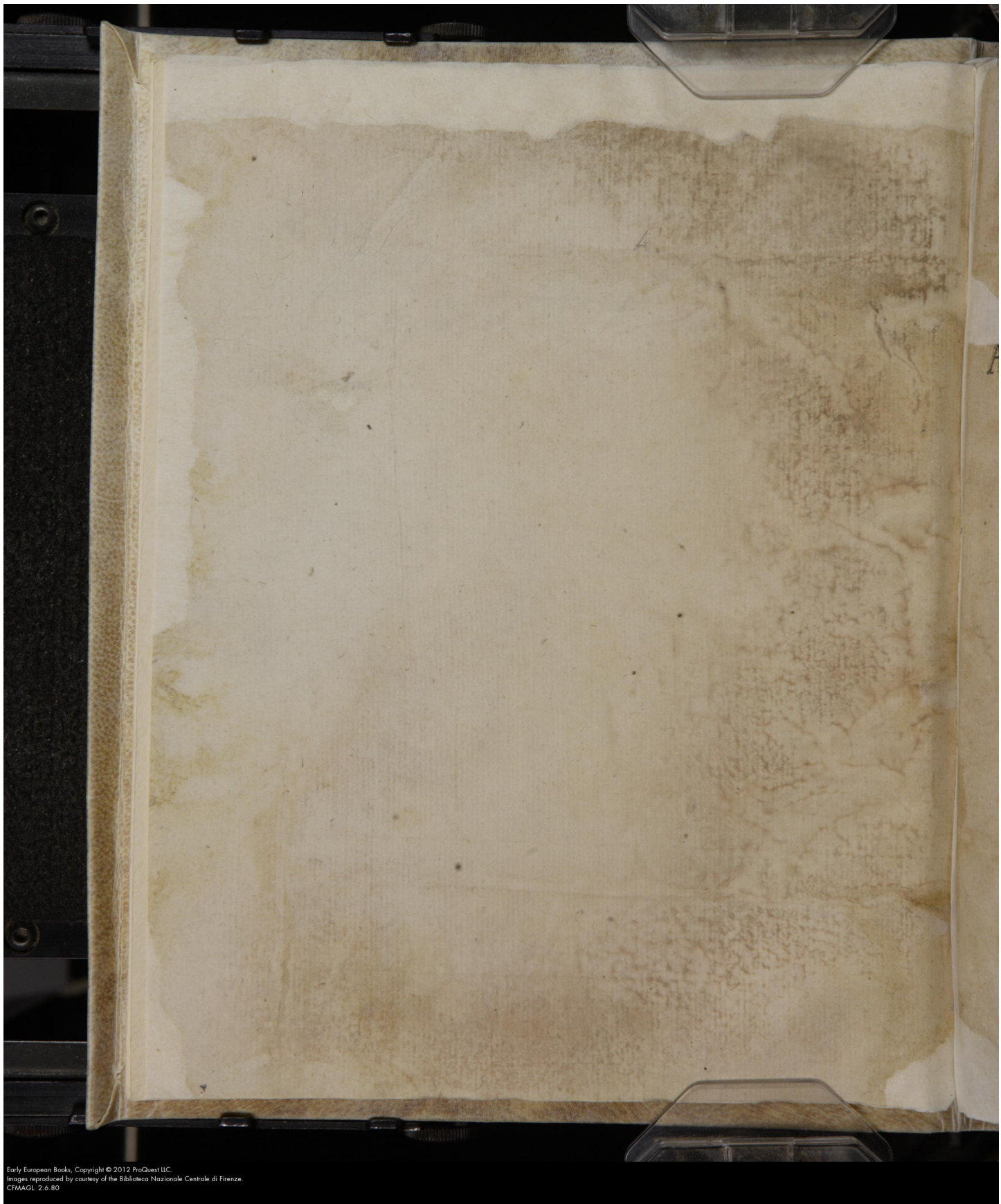

XXIX
2.6.80
TAROR

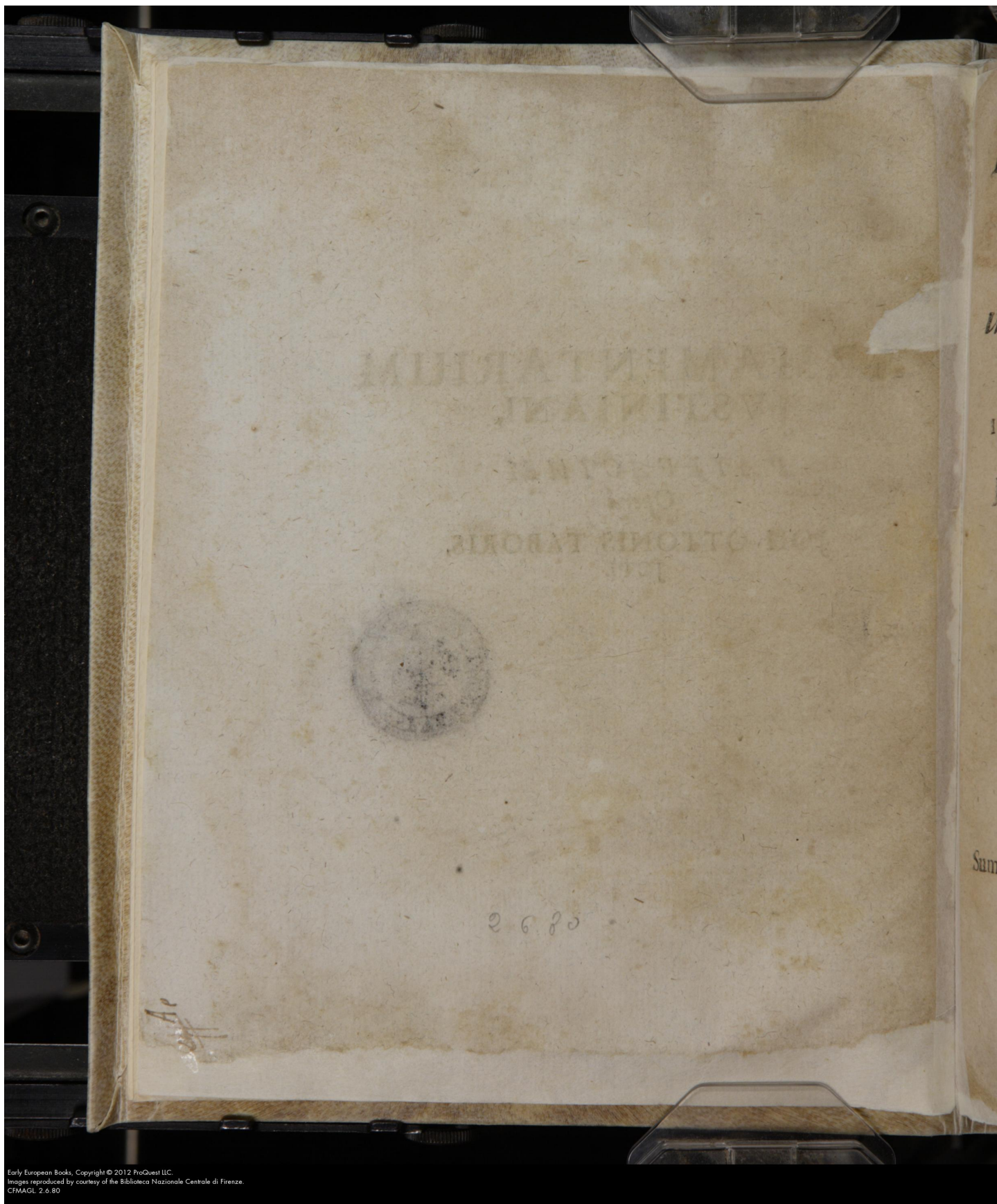

ARMAMENTARIUM
IUSTINIANI,

PATEFACTUM

Operâ

JOH. OTTONIS TABORIS,
JCTI.

ARMAMEN.
TARIVM IVSTI-
NIANI,

h. e.

*Universum jus Armorum, ex ipsis Jurispru-
dentiae Justinianae penetralibus depromptum & usui
praesentis seculi accommodatum ex-
positumque*

IN ACADEMIA ARGENTORATENSI,
OPERA

JOHAN-OTTONIS TABORIS
U. J. D. & P. P.

ARGENTORATI

Sumptibus & Typis JOSIAE STÄDELII,
ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

Anno MDC LIV.

PERILLUSTRI AC GENERO-
sissimo Comiti ac Domino,

DOMINO

JOH. CASIMIRO,

Comiti ab Eberstain / Domino in Frawen-
burgk / Werdenstein / & For-
bach etc.

Domino suo gratioso,

submissè inscrib. ac offert,

Exercitationum harum

Præses ac Director.

2.6.80

I' quis, Illustrissime Comes, acta superioris se-
culi (quod prudentes temporum æstimatores sapius
facere solent) diligentius inspiciat, deprehendet gra-
ves ea tempestate tum de Religionis, tum de Justitiæ
discrimine, querelās, à viris piis motas & excitatas fuisse. De Re-
ligionis contemptu ac tepescantibus in ejusdem amore hominum
pectoribus, legi inter cætera meretur scriptum Lutheri [quem
non nostri saltem, sed & dissentientes cætera à nonnullis ejus do-
ctrinæ capitibus Theologi, Angelum vocant Apocalypticum, qui
per medium cæli volans æternū Evangelium incolis terræ evan-
gelizaverit: v. Spanhem. 8. dubior. Evang. 96. §. 2.] sub tit. Der Ermah-
nung/ Warnung vnd Erinnerung: Cujus paræneseos hoc est exor-
dium: Es ist die Bndanckbarkeit der Welt so vberschwänglich groß/
vnd wird von Tag zu Tag grösser: daß wo nicht der jüngste Tag drein-
kömmt wird/ wir sorgen: ja nicht sorgen; Sondern gewißlich weiffa-
gen vnd warten müssen/ der grewlichen schrecklichen Plage vnd Zor-
nes Gottes/ darmit Er sein Liecht wider zu sich ziehe vnd die Finster-
nuß vber alles kommen lasse etc. Causas querimoniarum fufius, petita-
que ex alto origine, exponunt Centuriatores Magdeburgici cen-
tur. 6. §. accedunt hisce & centur. 7. §. præclari & salutaris: quorum men-
tem, an bona fide retulerit Surius in Anno. 1548. prudentioribus,
quos inspectionis forte non pigebit, dijudicandum relinquimus.
De Justitiæ vero & Jurisprudentiæ periculo ex infinitis juvabit au-
dire Hieronymum Schurfium JCtum Wittebergensem, qui Ora-
tionibus aliquot Pænegyricis questus est, Jurisprudentiam Roma-
no- Justinianeam (quæ tamen ex optimis divinæ humanæq; sa-
pientiæ principiis concinnata, omnium cæterarum Gentium Le-
gislaciones perfectione sua vincat, eoq; pro cælesti munere ab
omnibus cordatis per multa sæcula æstimata sit; cum ex aduerso
calci Germani hoc quoq; nomine infelices habiti fuerint, quod
sine jure certo ad solam dominantium libidinem circumageren-
tur) à fanaticis hominibus, apud imperitos juvenes, in contem-
tum adduci, partim imminutione autoritatis propriæ atque Im-
pera-

DEDICATIO.

peratoria, partim prælatione legum Judaicarum, quas in forum, explosis Romanis, subinductas & revocatas præoptarint Quæ postulata quantum exitii Reipub. adferant, (cum jus quod certum esse & perpetuum vel imprimis Reip. expediebat, planè incertum cōstituant, juxtimq; tremenda ejusdem Majestas à privatis hominibus in dubium revocetur;) Optimus Senex facundè graviterq; edisserit: Rogans simul Rerum potitos, ut ejus farina turbatores, autoritate, prudentia consilioq; suo compescant. *tom. 4 Orat. Wittebergens. ubi conf. præf. Edit. Peucer.* Ajunt vero prudentes exacto seculo, eandè fere scenam denuò repræsentari. Quod quatenus huic ætati accommodari possit, Aliorum iterum dijudicationi committimus. Illud sane plerosq; qui curam juventutis gerunt, conqueri animadvertimus & dolere; quod maxima multitudinis ejus portio, omissis seriis pietatis & Jurisprudentiæ studiis, ad amœna tantum & palæstrica exercitia toto animo revolvatur: Unde facile conjicere licet, qualem patriæ tranquillitatem ac fortunam, augurari aut polliceri in posterum debeamus, instrumentis futuri seculi hunc in modum fascinati corruptisque.

Quam tempestatem atque imminentem barbariem, quamvis nulla humana industria præcavere queat, nisi Deus Opt. Max. mentes illuminet, & meliora cœlitus inspiret: Nequaquam tamen excusata vel impunita transibit eorum ignavia & vācordia, qui muneris ratione ad tutelam cultumque religionis, Justitiæ, legum & disciplinæ adstringuntur; siquidem animadverto detectove hanc in modum discrimine aut planè conticuerint, aut dolorem in sinum Harpocratis estudisse, inter prudentiæ argumenta reputaverint. Τὸν ἀσεβέστευτοι, καὶ τὸν δειλόν, καὶ τὸν λιπρόντα τὴν γὰρ, quæ pœnæ maneant, nec Ehnici prudentiores, conscientia ductum sequuti, dissimulare potuerunt. *v. Sam. Perit. lib. 3. LL. Attic. tit. 3.* Quid vero alia commemorem, è schola in forum progressus, Jurisprudentiæ deliquia? Annon more Gallorū, hodie, Rhetorum argutias certissimis Juris Romani decretis opponi, imò anteponi audimus, legimus, miramur? Quid vero certum deinceps fixumq; futurū est, si certissima juris capita, ad incertam arbitrariæ observantiæ regulam expendimus? O Vigeli, si nunc evigilares & revivisceres! Quid de pragmaticorum brocardicis? quid de morum & con-

DEDICATIO.

& consuetudinum iniquissimarum patronis primum querar aut postremum? Utiq; nec initium nec finis querimoniarum, considerationem latius diffundenti adparebit. Enimverò dum malis istis plane Oecumenicis, post DEUM opitulatorem, Alii viri doctiores, forsitan occurrere moliuntur; Ego interim memor officii quod sustineo; usum Juris Justiniani neglectis Sycophantiæ & Stellionis Hornausiani calumniis, per exempla, voce, calamoq; ostendere porro quoq; conabor, periculumq; facturus sum, si vel manifesto hoc demonstrationis genere juvenes ab armis, ad artes; à jurgiis, ad jura; à palæstra ad Palladem, à sublevis Dd traditis, ad certa principia; deniq; à nimio vanitatû studio, ad impendentis extremi judicii cogitationem, numinisq; reverentiam posint perducî. Qualem hinc mercedem relaturus sim, evoluta retro actorum notione haut temere conjicio: Cum & Doctissimorum hominum, hoc fatum fuisse perhibeatur, ut alicujus molestæ contentionis acerbiter subinde paterentur. *v. Balduin in præf. tom. 1. Oper. Baron.* Cæterùm in DEO Opt. Max. omnem spem fiduciamq; collocans, non dubitavi istum quoque disputationum Academicarum fasciculum cõmilitonibus communicare: Eumq; Tuæ benignitati, Comes Illustrissime, pro more Academiæ nostræ dedicare ac inscribere; tum quia Pietatis & Justitiæ studiis, non minus quam armis, & equestribus experimentis delectaris; tum quia congressus istos Academicos (ut cætera privatim nobis exhibita benevolentia testimonia omittamus) Perillustri præsentia Tua sæpius condecorare non fuisti dedignatus: Sequutus ea in re *consilium* præclarissimi Jcti Dn. Johannis Michaelis Heinzii, malitorum Principum Magnatumq; Consilarii gravissimi, *ductumque* Ephori Tui, Viri Præclari atque Eximii Dn. Pancratii Guldenii; Quorum si deinceps quoque monita libenter admiseris, habebit haut dubiè communis patria, unde sibi quam plurimum possit de Tua incolumitate gratulari. Faxit DEUS, ut interim ætate simul & Viribus Virtutibusq; succrescas, Illustrissimæ familiæ splendori, subditis præsidio, clientibus verò solatio futurus. Voveb, Argentorat. Kalend. Martii Ann. 1654.

ELEN

ELENCHUS MATERIARUM ET Disputationum, cum nominibus Dnn. Respondentium.

- I. Exercitatio, tractat, tum *de armis in genere*; tum in specie *de illorum fabricatione, commercio & possessione*: Eam proposuit & asseruit solenniter, Dominus IOHANNES CRAMER, Leutenberga Thuringus, nunc V. I. Doctorand. Illustrissimi Comitis, Iohannis Nassovii, Sarapontani &c. Consiliarius & ad comitia Legatus.
- II. De Aphoplistmo seu Exartatione, vulgò Disarmirungē: Quam solenniter itidem defendit, Dominus SIGISMUNDVS A CLOSEN, in Haydenburgk &c. pag. 41. & seqq.
- III. De Hoplophoria: s. armorum gestatione, quam proposuit & tutatus est, Dn. CLAMER LEDEBAVR, Eques Ravensb. & p. 109. & seqq.
- IV. De Legitimo armorum usu; quam publicæ eruditorum censuræ obtulit & fortiter asseruit Dn. GERHARD JEAN LEDEBAVR, Eques Ravensbergicus. & pag. 153. & seqq.
- V. De Admenatione, difficili, paucisque explorato, iuris articulo, disceptationem instituit, Dn. MARCVS TOBIAS Neubronner / & pag. 182. & seqq. Reliqua ejus argumenti sub finem hujus tractationis subnectuntur in *ll. judic.* Idem Dn. NEVBRONNERVS exhibuit Caput 2. de abusu Armorum *per aggressionem coloratam*, sive adumbratam colore licitæ ultionis privatæ. pag. 215.
- VI. De abusu Armorum, obtentu vindictæ publicæ excusato, Cap. 3. in publica panegyri disputavit, Dn. IOHANNES CONRADVS Arafse/ Vlmenfis. pag. 225.
- VII. De Abusu armorum mandato alterius, excusato, Cap. 4. Dn. GERHARDVS Ohre/ Osnabruga: Westphalus. pag. 261.
- VIII. De Abusu armorum in defensione bonorum, coërcendo Cap. 5. Dn. HENRICVS BARTELS, Stadenfis. pag. 281.
- IX. De Iure permissivo, cujus prætextu, armorum abusus, solet excusari, Cap. 6. solenniter disseruit, Dn. IOHAN. BERNHARD AYREER, Anspacensis. pag. 325. & seqq.
- X. Subiectus est Index LL. explicatarum; Verborum item & sententiarum Syllabus.

PROLE-

PROLEGOMENA.

INter cætera civilium bellorum detrimenta, dicam an retrimenta: quibus pax publica, communi gentium voto expetita, gratiâque Numinis singulari subinde mortalium generi concessa, à turbulentis spiritibus denuò irritata legitur, *armorum promiscua usurpatio* à sedulis actuum humanorum observatoribus non inter postrema memoratur, quæ sollicitè ideo, & olim coërcita, *vid. Novell. 85.* & nunc, exsplendescente ubique pacis expectatione, certis legum repagulis constringenda veniat. Ex aliis multis veritatis hujus ac verissimæ assertionis testibus, qui suo loco memorabuntur, audire juvabit Suetonium, *de Augusto in vita ejus cap. 32.* sic sermocinantem: *ple-raq; pessimi exempli correxerit, quæ in perniciem publicam, aut ex consuetudine licentiaque bellorum civilium duraverant, aut per pacem etiam extiterant, nam & grassatorum plurimi palàm se ferebant SUCCINCTI FERRO, quasi tuendi sui causâ: & rapti per agros viatores, sine discrimine, liberi serviq; ergastlis possessorum supprimebantur: & plurimæ factiones, titulo collegij novi, ad nullius non facinoris societatem coibant.* Igitur (1) grassatores depositis per opportuna loca stationibus, inhibuit; (2.) ergastula recognovit (3.) collegia, præter antiqua & legitima, dissolvit, (4.) tabulas veterum arariorum debitorum, vel præcipuam calumniandi materiam, exussit, (5.) loca in urbe publica juris ambigui possessoribus adjudicavit. Diuturnorum reorum nomina abolevit, judicium Decurionum auxit; & *quæ seqq.* Omnia providè & miro cum successu. Nec dubitandum est, quin eadem mala nunc suboritura, eadem remedia efflagitent; Inprimis promiscua usurpandorum armorum licentia, maturâ provisione videbitur coërcenda. Coërcendi ratio

A

non

non aliundè rectius petetur, quàm è sanctissimarum legum armamentario vel promptuario. *d. Nov. 85. princip. c. 1.* Ibi enim plenissima de armorum fabrica, commercio, possessione & usu præcepta ad tranquillitatem Reipubl. continendam salubriter disposita reperiuntur. *d. Novell. c. 3. vers. 10.* Hoc enim subtiliter observato, licentia penitus nulli dabitur, armis uti adversus alterutros, necesseque presumere & ex hoc publicas perire functiones, dum terra cultores vitam amittere meruentes, fuga propter timorem utuntur. Quæ cum alij confusè addidum & frustillatim deprompserint, vid. *Farinac. quæst. 109 & Decianum loci infra citandis.* Nos meliore & probato jam olim (*An. 1628.*) magnis vitis ordine denuò quæ ad armorum jura & remedia pertinent, digesta representabimus: Magnum Deum, & Salvatorem nostrum Jesum Christum, ut semper alias, sic in isto quoque jucundi operis exordio, pro felici & auspicato successu devotè invocantes verb. *imperat. in d. Novell. 85.*

PROTHEORIA.

De

Armīs in Genere, & eorum Fine

ac usu.

INitio autē nonnulla de armīs in genere præmittemus, ut clarior & expeditior fiat ipsius armorum juris expositio. *arg. l. 2. pr. D. de orig. jur. Coras. de art. jur. cap. 2. Cagnol. ad rubr. D. de reg. jur. in pr.* At cum varia ipsius vocis sit acceptio, non pigrabimur eandem per consuetam tractationis capita evolvere.

I.

Etymolo-
gicæ.

Et primò audeamus imitari Stoicos, qui studiosè exquirunt, unde verba ducta sint. *Cic. lib. 1. offic.* Sic enim autores juris nostri hanc quoque in re Stoicos fuerunt secuti, *vid. Cujac. 11. Observat. cap. 37. Cl. Chiflet lib. 1. de Fideicommiss. cap. 1 p. 214. Em. Merill. lib. 1. Observ. cap. 10.* Ex nominis enim interpretatione facilis rei ratio nota fit, *Scalig. l. 1. de Caus. Lat. l. c. 1. Electa Scalig. in loco de nomine. p. 323.* Licet enim nominis ratio, eodem autore. *cap. 190.* in multis obscura sit; Superq; eadem voce aliis alia visa; tantum abest tamen, ut tollenda idè videatur, ut potius tam maxime sit inquirenda, quàm maxime latet. Sunt autem quia Subjecto, hoc est, ἀπὸ τῶν ἀρμῶν, ab armīs seu hu-

DE ARMIS IN GENERE.

seu humeris vocem hanc deducunt, quod vel ab illis dependeant, ut gladius, pugio, vel eisdem tegant, ut scutum, lorica, thorax: vel ab iisdem regantur, agitentur, moveantur. Nonnulli ἀπὸ τοῦ ἀγέος, id est, à Marte, Bellorum præside, Isidor. lib. 18. cap. 5. alijs à Fine seu Effectu, nimirum ab arcendo derivant, ut Varro, quod vim & injuriam arceant, unde fortè de armis in genere Germanicum. Wehr/ oder gewehr. Sunt denique quia forma interpretantur, id est, ὡς τὸ ἀπὸ τοῦ ζῆν, quod est consentire, convenire, quia nempe arma tam appositè quadrare ac convenire corporibus necesse sit, ut nec vastitate suà oneri sint, aut impedimento, nec angustia vel arctitudine nocumento. E quo quadruplici Etymo secundum & tertium longius à sono vocis abeunt, quarti verò ratio nimium quantum generalis est, cum ad omnia, quæ ab artificibus ritè composita expectamus, pertineat: primum rem acu tangere videtur, cum ob causas antea dictas, tum per hanc etiam demonstrationem, quod sine armorum seu humerorum adminiculo nullus sit armorum usus. Gædd. ad l. armorum 41. D. de verbor. signific. v. Hopping. cap. 1. de jure insign. num. 30. omnino Harprecht. § 8. Institut. de iudic. publ. Boccr. lib. 1. de homicid. c. 2. n. 3. & quid vetat plura conjungere?

A primâ hâc origine, quæ armis materialiter sumptis in primis convenit, usurpatio non tantum ad bellum & vim, v. l. 1. §. 1. ibi si quis contra Rempubl. arma ferat. ad L. Iul. Majest. Sed etiam ad alia five instrumenta five munimenta sensim sensimque traducta est. Ut sanè propter rerum infinitudinem & verborum paucitatem, l. 4. de præfer. verb. fieri ferè solet atque adedò necesse est. adde Hug. Grot. lib. 3. de jure belli & pacis cap. 1. §. 17. pag. 416. Sic enim videmus arma translatè, pro omnibus, quibus quisque in statione suâ seu munimentis seu præditijs gaudet ac innititur accipi. Hoc significatu Theologis arma sunt precatio & scientia. Erasm. in Enchirid. seu tractat. de milit. Christ. vel juxta Paulinam panopliam, veritas, justitia, confessio, fides, Ephes. 6. vers. 13. & seqq. item preces & lacrymæ, arma perhibentur Ecclesiæ, in elog. Can. non pila 3. Causa 23. quæst. 8. cuius initium est, paleare, sed jambicum:

Non pila querunt ferrea,
Non arma Christi milites.

A 2

Cætera

Cætera sunt ex Ambrosio, & sic habent: Coactus repurgare (lege repugnare, ut in Canon. *Convenior. 2. vers. quid ergo d. Caus. 23. quæst. 8.*) non novi: sed dolor, fletus, orationes, lacrymæ, fuerunt mihi arma adversus milites. addè Canon. *ult. dist. 36. cap. porro Caus. 16. quæst. 3.* Sic arma bellica & seculi; opponuntur armis spiritualibus Ecclesiæ 2. feud. 21. de Vassallo, qui arma bellica deposuit. Sic & instrumenta rustica, agricolarum arma dixit Virg. 1. Georg. vers. 60.

Dicendum & que sint duris agrestibus arma.

Nautarum idem 5. Æneid.

Colligere arma jubet validusq; incumbere remis.

Sic Studioforum arma libri sunt. Vid. Gædd. ad d. l. 41. de V. S. n. 6. Ut omittam, arma quoque animalibus à Poëtis fermè tribui; & milites ipsos armis cinctos quandoque eo nomine indicari. Sic enim apud Senecam *cons. ad Polyb. cap. 31.* Melius beneficijs Imperium quàm armis custoditur. Et Tacit. 4. *Hist. 73.* Neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis habentur. Insuper hâc voce & ipsum bellum designari notum est, quâ ratione, totum suum de belligeratione Roman. tractatum Alberic. Gentil. de armis Roman. inscripsit. Et Cicer. perquam lepidè oratione suâ in L. Pison. scire cupio, quid tandem in versu illo reprehendas |

cedant arma togæ:

Tuæ dicis, (inquit) togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine, literas doceam? non opus est verbis, sed fustibus. Non dixi hanc togam, quâ sum amictus: nec arma, scutum & gladium unius Imperatoris: sed quod pacis est insigne & otii toga: Contra autem arma, tumultus atque belli: more Poëtarum locutus, hoc intelligi volui, bellum actumultum paci atque otio concessurum. Quare ex familiarituo, Græco illo Poëta: probabit genus ipsum & agnoscet, neque te nihil sapere, mirabitur. &c. Tandem & insignia Gentilitia hoc nomine censeantur, Hopping. d. loc. num. 31. & seqq. sive quia olim virtuti, præsertim militari, imaginum jura tributa, Cicer. 7. Verr. (ut nostro tempore, dicta insignia gentilitia, Welsenbec. paratit. D. de jur. aureor. annul. num. 4.) sive quia armis honos

honoris iste quaesitus esset; five quia fractas secures, galeas, bipennes, aliaque militiae decorè gestæ monumenta imago contineret. Denique quod insignia in ipso clypeo essent depicta, unde insignia nobilium dicuntur *Wapffen mit offnen Schild vnd Helm*. Quà de re extat singularis Bartol. tractatus (quem hac occasione elaborasse Doctorem incomparabilem tradunt, quod ei Carol. IV. Imperat. jus clypei & insignia nobilitatis contulisset. *Vid. Palæott. de spuris c. 59. Hopping. d. tr. cap. 5. n. 61. & seqq.*) Et apud Chassanæum in *catalog. glor. mundi* nonnullæ considerationes leguntur. Adde Nolden *de statu nobilit. cap. 15. §. 1. thes. 155. & seqq.* omnium autem industriam operoso Commentario modò nominatus Theodorus Hopping, superavit.

Metaphoricis istis locutionibus, quæ ad rem nostram non faciunt, posthabitis, armorum appellationem hæc in disquisitione legali & politica, legaliter etiam & politicè accipimus, sicut illa Duplicia faciamus, siquidem arma quandoq; æstimantur & denominantur *stricti* ex fine facientis & cõparantis, ita ut illa propriè arma intelligantur, quæ principaliter secundum naturale usum ad offendendum & defendendû sunt ordinata, ut gladius, lancea, bombardæ, balista, Hippol. de Marf. in *pract. Crim. §. pro Complemento n. 13*. Quandoquidem *latius*, à fine, non tam facientis & comparantis, quàm ipsædem quoquo modo utentis, ita ut armorum appellatione veniant, omnia illa, quæ quolibet modo ad defendendum offendendumve apta sunt; ut sunt præter memorata illa: lapides, fustes, glebæ: de quibus est illud Virgilij, *lib. 1. Æneid. vers. 54.*

III.

*Acceptio
propria.*

— *furor arma ministrat.*

Hoc significatu arma accipiuntur in legibus & statutis, quando de percussione agitur. *l. armatos 9. D. ad l. iul. de vi public.* ubi *Jctus armatos* non utique (id est, non semper, non tantum, non simpliciter, loquendi formula *Jctis* peculiari *l. utiq. 16. D. de rei vindic. l. ob id 43. D. ad l. Aquil. l. cum mandato 21. ff. mandat. l. si pater 41. ubi Duaren. ff. solut. matrim.)* eos accipiendos esse monet, qui tela habuerunt, sed etiam qui quid aliud, quod nocere potest. *l. quod est 3. §. armis 2. 3. 4. ff. de vi & vi armat. Farin. quest. crimin. 108. num. 1.* Et talia instrumenta non dicuntur arma nisi post percussionem factam, *gl. in clem.*

men. 1. de stat. monach. Amed. tractat. de Synd. num. 88. sic baculus, ligo & similia instrumenta propriè non parantur ut arma, talia tamen judicantur, secundum qualitatem percussionis, Boff. tit. de homicid. num. 37. & seqq. Priore autem significato, arma propriè appellantur, cum de fabricatione eorum, exportatione & usu tractatur, Ludovic. Carer. pract. crimin. ad vers. itemque eorum pag. 23. num. 18. Ita Bart in l. 1. num. 2. ff. de vi public. si banno seu statuto prohibeamur deferre arma, non venit gladius ad incidendum panem, aut ad temperandum calamum: Sed si de percussione & vulnere agatur, venit, Marf. in pract. crimin. d. §. pro complemento num. 18. Memorata verò gladius, lancea, balista, semper sub simplici armorum appellatione continentur, & ante & post percussione factam. Decian. lib. 8. tract. crimin. cap. 2. num. 8. & 9. Marius Giurba consil. 73. num. 5. ubi tamen distinctionem valde frigidam affundit, statuendo: lapides etiam contineri armorum appellatione, si eo loco versentur, quo sit consuetum habere lapides pro armis. Rectius habet traditio Angeli consil. 397. incipit quidam puerorum num. 2. ubi scribit: Arma sumi vel propriè ut in Auth. de armis, vel latius, & pro instrumentis, quæ magis evidenter sunt ad nocendum apta; quia hominis industria possit inducere cum illis nocumentum; vel quæ minus evidenter parata sunt ad nocendum, ut candelabra & alia instrumenta ad usum alium parata, quæ tamen incidenter possint inducere nocumentum, sed hæc non venire appellatione instrumentorum evidenter ad nocendum aptorum.

IV.

Synonyma.

Cæterum arma etiam aliis nominibus gaudent & designari solent; telorum puta & ornamentorum. Licet enim tela propriè vocentur ea, quæ ab arcu mittuntur, §. item l. Cornelia 5. Instit. de publ. iudic. l. si calvitur 233. §. telum 2. de verb. signific. eoque sensu armis opponantur; ut apud Liv. lib. 22. cap. 56. Arma, tela alia parari jubet: alijsque locis. Attamen hæc distinctio & oppositio non est perpetua. Siquidem telorum appellatio promiscuè omnibus etiam armis adaptatur, ut illa veniant, spicula, fundæ, lapides, fustes, arcus, saxa, sagittæ, d. §. item l. Cornelia 5. Instit. de publ. iud. d. l. 233. junge §. recuperande 6. Instit. de Interd. l. cum aliter 1. §. occisorum 17. ff. ad SC. Silanian. l. quod est 3. §. deiectum 2. de vi & vi armat. l. armorum 41. ff. de V. S. Paul. 5. sent. 3. §. 3. Et denique omnia alia, ex quibus singuli homi-

homines nocere possunt. *l. hi qui 11. §. telorum 1. ad L. Iul. de vi public.*

Ornamentorum etiam nomen nonnunquam armis; sed gladiatorum imprimis & nominatim tribuitur, ut apud Senec. *Præfat. lib. 4. Natural. quæst.* Sic ergo formare, ut scias, te non posse consequi, ut sis impenetrabilis: cum omnia caveris, per ornamenta feriet. Quem locum explicans Lipsius 2. *Saturnal.* 17. inquit: id est, per ipsa arma. Idem Senec. *Epist.* 14. Ars ei constat, qui per ornamenta percussus est. Suetonius audentius ipsos gladios appellat ornamenta, in *Tit. cap. 9. ibi*: in sequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis (subaudi, duobus patricij generis, qui de affectato imperio convicti erant.) oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexit: Ubi Aurelius Victor in eadem re: *ij. q. gladios tradidit.* Hinc fortè, & ab eo principio, majore licentia ornati aliquando dicti, pro armatis: Sic enim ornatus exercitus, pro instructo & armato, legitur apud Tacit. 3. *Histor.* 63. num. 2. *ibi*: Flavianus exercitus, ut ad prælium intentus ornatusque, densis circa viam ordinibus adstiterat. Et ornatus militaris pro armis, apud eund. *lib. Hist.* 22. num. 5. Romani vulneribus exciti quærunt arma, ruunt per vias, pauci ornatu militari, plerique circa brachia tortâ veste & strictis mucronibus, Nisi decorem in armis his designari malueris existimare: quo pertinet illud Livij *lib. 29. cap. 1.* Diem ijs, quâ equis armisque instructi ornatique essent, edicit. Sallust. in *Catilin. cap. 35. in fin.* Catilina vicinitatem antea sollicitatam armis exornat. Vide Lips. ad Tacit. *lib. 3. Histor. not. 73.* Etiam Cicero pro *Cecinna.* Armatos, si latinè loqui velimus, quos appellare verè possumus? opinor eos, qui scutis, telisque parati ornatique sunt.

Pigeret sane ad Paronyma quoque progredi & ab armis armatos, armamentaria, armaturasque deducere: Nisi annotationem & dilucidationem aliquam mereretur. *l. armatos 9. ad L. Iul. de vi public.* ubi dicitur: Armatos non utique eos ubique intelligendos, qui tela habuerunt: sed etiam quid aliud, quod nocere possit. Nimirum quod Paulus in *l. 2. §. 2. de vi bonor. rapt.* scripsit, de significato vocis armatorum, Vid. Cusac. in Paulo ad *d. l. 9.* Id juris conditores ad ipsius quoque *L. Iul. de vi public.* explicationem transtulerunt, posteaquam placuit hoc modo vim publicam & privatam discriminare, §. 6. de *Interd. §. 8. l. de public. iudic.* ut jam intelligamus per armatos, non uti-

V.

VI.

Paronyma.

utique (i.e. non tantum: *ita enim* id non, *pro* non tantum, *sepe usurpare* & gl. ad d. l. 9. notavit) eos qui tela habuerunt, sed etiam quid aliud quod nocere posset. Appositè iterum Cicero *d. lo.* sermonem continuans: Quid igitur, inquit, si glebis aut saxis, aut fustibus aliquem de fundo præcipitem egeris, iustusque sis, quem hominibus armatis deieceris, restituere: restituisse te dices? verba si valent, si causæ non ratione, sed vocibus ponderantur, me autore, dicito. Vinces profectò, non fecisse armatos eos, qui saxa jecerunt, quæ de terra ipsi tollerent: non esse arma cespites neq; glebas: non fuisse armatos eos, qui prætereuntes ramum defringerent arboris. Sed & Græco-barbari, Itali, Galli, alii, varia hinc deduxerunt vocabula Sic enim Itali ab armis armadam, indeque Græco-barbari similiter Ἀρμάδα pro Exercitu dixere: Meurs. in gloss. hac voce pag. 50. quemadmodum ἄρμαλα pro armis Basilica alijque usurpavere. Vid. eund. d. l. pag. 51. & Rigalt. in gloss. pag. 18. & 19. Quomodo etiam Codinus: Εὐν δὲ λίβες ὄσιν ἀπὸ τῶν τετραγώνων ἀλδῶν ἢ ἀρμάτων λίβων: quanquam ibi ἄρμαλα, nonnulli currus interpretentur. De armificatoriis & ἀρμαλωσίς infr. in tr. ipso dicetur.

VII.
Distributio.

Genera autem & discrimina horum armorum plura sunt, quæ ita ferè dispescuntur: quod alia sint principalia, alia principalibus accedant: illa vel simplicia vel ad defensionem magis pertinent vel ad offensionem. Sunt vel φυλακῆρια, vel ἀμυντήρια. Ioachim. Stephan. ad d. Nov. 85. quest. d. custodientia seu præservantia ac penetrantia. Illius generis sunt scuta, cassides, galeæ, thoraces, loricae seu zabæ, d. Novell. 85. & ibi Cujac. Hujus generis alia sunt portatilia, quæ vel humeris imposita geruntur, veluti bombardæ, vel arcus-bufius, (cuius originem & autorem ex Polyd. Virg. l. 2. de Invent. rer. c. 11. in fin. cognosces.) Hasta simplex, hasta bipennis & oblonga, romphæa, arcus, sagittæ, siphinni & alia missilium genera. Cujac. ib. vel sub humeris, femori accinguntur & à cingulis dependent, quæ ἀρμαλῆρια vocant, Cujac. d. loc. ut Spatha & semispatha seu gladius & pugio, sclopetæ itè minora. Vectilia seu majora vel sunt exoletæ, de quibus Veget. l. 4. de re milit. Lips. eod. tr. Vel adhuc usitata, ut machinæ & balistæ fulminales, quarum varia genera, Vide apud. Front. perg. part. 1. lib. 4. fol. 59. col. 1. de re milit. & part. 2. lib. 1. fol. 2. cum multis seqq. Dilich. part. 2. de re milit. Speckle lib. 3. Architect. cap. 5. Mixta porrò sunt, quæ

quæ tam defensioni quàm offensionis inserviunt, ut gladij, hastæ. Principalibus autem accedunt; pulvis nitratus, lapides ejaculatorij, Kraut vnd Loth. Ab usu dividit arma Boccr. cl. 4. disput. 13. §. 7. quod quædam manu in præsentem imprimantur, quædam bombardæ, arcu vel manu emittantur, sive jaculando projiciantur, ut sint sphaerulæ, sagittæ, lapides, glebæ & alia quæ propriè teli verbo significentur, §. item L. Cornel. vers. telum l. de publ. lud. Ab effectu Dd. arma dividunt in lethifera & minus lethifera in tödliche vnd nicht tödliche Waffen: quorum illa propriè bello C. A. ad L. Cornel. de Sicar. §. 2. alia operarum usui destinata sunt C. A. d. loc. Vbi tamen notandum, aliter æstimari arma respectu gestationis: aliter respectu usus illiciti. Sic v. c. Culter, quo panem incidimus, non continetur sub prohibitione gestacionem armorum cavente: uti dicitur in disput. de gestacione armorum von Degen oder Waffen tragen. c. 6. continetur tamen in prohibitione & punitione usus illiciti: tum enim & culter armis illicitis accensetur. Reusn. lib. 2. decis. 21. ibi: Das Messer ist eine tödliche Wund-wehre, vnd wer mit denselben beschädiget / dem gehet es an den Hals. adde Coler. & alios citatos. Wehner. in practic. Observat. verbo Messer Dn. Carpzov. part. 21. quest. crim. 3. num. 8. & 10.

Quoad causam efficientem remotam, de inventoribus armorum tractant Polydor. Virgil. lib. 2. de invent. rer. cap. 11. Alexand. Sard. de rer. invent. lib. 2. sub tit. de armis p. 66. Panciroll. & Salmuth. in novis repertis tit. 18. pag. 665. & seqq. Efficiens proxima sunt fabricenses, de quibus ut & de materia & forma nonnullorum armorum, dicitur in ipsa theoria.

De fine & usu armorum hic pauca adnectenda sunt. Primigenium & præcipuum, qui in injuria publicè privatimque propulsanda consistit, innuit Imp. in d. Novell. 85. cap. 4. in fin. ubi ea arma verè arma esse dicit, quæ idèd facta sunt, ut ijs in prælio utamur, injuriæ nimirum propulsandæ causâ: Omnes enim urbanæ res, omnia præclara doctorum studia, & forensis laus & industria, omnia quæ sunt in imperio & statu civitatis, latent sub tutela & præsidio armorum, jura quoque, judicia, leges, religio, rerum publicarum opes & potentia sub armorum umbra securè quiescunt, Cicer. pro Muren. cap. 10. Nec divitiarum securæ esset possessio, nisi armorum defensione servaretur. Veget. lib. 3. de re milit. cap. 4. Hæc sunt quæ mortem generant & salutem, interitus sunt peccantium, custodia bonorum

VIII.

Causa.

IX.

De fine & usu.

contra improbos, necessarium semper auxilium; hæc in bello necessaria, in pace decora, hæc imbecilles fragilesque mortales cunctis beluis efficiunt fortiores, *Castodor. lib. 7. variar. formul. de armor. fact. 18.* Denique ad ipsam regni maiestatem conservandam non tam diadema aut sceptrum prodest, quam ferrum. *Bisbeq. conf. de milit. contr. Turc. instit. fol. 183.*

X.

Mitto priscos usus alios partim *sevos & graves*, puta hastæ projectionem in fines hostium, bello indicendo; gladium & pugionem morti denunciandæ: *partim honorificos*, puta arma diis suspendendi; *partim tristes*, puta in funeribus & exequiis. Illum omittere non possum, quo pugio & gladius, summi merique imperij symbolum habiti fuere. *Plutarch. in. qq. Roman. Herodor. l. 3.* Ita Suetonius de *Servio Sulpitio Galba cap. 11. eius vita*, scribit: Eum ut occilum *Neronem*, cunctosque in sua verba jurasse cognovisset, depositâ Legati, suscepisse Cæsaris appellationem, iterque ingressum esse paludatum, ac pendente à cervicibus pugione ante pectus; ad extremum tamen à *Vespasiani exercitu Romæ* oppressum, assistenti consuli *Cæcil. Simplici*, solum à latere pugionem, velut jus vitæ & necis civium reddidisse. *Tacit. 3. Hist. 68.* Ita de *Vitellio* Sueton. *in eius vita c. 8.* Postquam Imperator consalutatus esset gladium *D. Julij* in prima gratulatione sibi porrectum, strictum tenuisse: Et *eod. cap. 15.* solum à latere pugionem consuli primùm, deinde illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrexisset, tanquam imperium resignaturum. *adde Grotium lib. 1. de jure bell. & pacis cap. 4. num. 16.*

XI.

Hic ipse mos, ut gladius imperii summi esset character, deinde ad alia etiam regna transijt. Ut enim quæ de coronatione *Rom. Imp. H. Maurus; R. Galliarum Boter. in rel. de reg. Gallia. Polonia, Crom. lib. 2. Polonia. act. noviss. Mens. Januar. & Febr. hujus anni curr. &* aliorum Regum scribunt alii, relinquam; Memorabile illud monitum non est prætereundum, quo Saxo Elector, *Wilhelmum Imper.* in coronatione suâ adfatus est, quoque finis hujus solennitatis exprimitur & dilucidè explicatur: Accipe ensẽ regium, ut rebelles severâ correptione potenter affligas, omnesque benevolos in tranquilla pace gubernes. Vnde Imperatori etiam gladius præfertur, *Arum. disc. 6. ad A. B. thes. 30.* Quæ consuetudo ab ipsis *Carol. M.* temporibus videtur continuata, cui spatha nuda ante tribunal præferebatur.

ferebatur, si Turpino credimus in eius vita cap. 20. Sed & Aimonius Monachus, sive continuator eius lib. 5. cap. 35. scribit: Riehildem Caroli Calvi uxorem Ludovici junioris matrem, attulisse Ludovico præceptum, per quod pater ipsius illi regnum ante mortem suam tradidisset, & Spatham, quæ vocetur S. Petri, per quam eundem de regno investiret. Hæc omnia eam ob causam fiebant, ut & hostibus & fontibus terror inijceretur, infantes autem scirent, se sub protectione summi magistratus à vi & injuria tutos esse, *Camerar. centur. 1. horar. subciv. var. c. 76.* Hinc sanè jam in imperio Romano, ut gladius summi imperii symbolum fuit, ita & jus gladij, merum imperium significavit. *l. imperium 3. ff. de jurisd. l. aut damnum. 8. § vita adimitur. 1. ff. de panis. l. illicitas 6. §. quæ universas 8. de offic. præsid. v. Cujac. 21. observ. 30.*

Potest & ab hoc more manasse videri, quod regna antiquitus per gladium in investitura conferebantur: *Otto Frisingensis lib. 2. c. 2.* quemadmodum provincie, Ducatus, Marchionatus, Comitatus, per vexillum. *Marq. Freher. nor. ad Petr. de Andlo lib. 2. cap. 10. verbo Feudis quæ Sahnlehen.* Licet hodiè omnia feuda regalia per vexillum, scriptum, gladium & hastam conferantur. *Horom. disput. de Feud. cap. 23. Intrig. de feud. q. 55. num. 7. Schrad. de feud. part. 5. cap. 5. num. 2.* ita ut Vassallus præficto fidelitatis jurejurando ensen apprehendat, ejusque conum extremum osculetur *Vid. Vultej. 1. feud. 7. num. 34.* Quomodo deinceps isthâc occasione dignitatis privilegium & ornamentum, gladij gestatio facta fuerit, suo loco declarabitur. Huc etiam referri posset antiquus adoptandi mos per arma, de quo *Castiodorus 4. var. 2. & 8. var. 1. & 9. & Jornandes in Gothis.* itemque sacramentum militare. *Liv. lib. 7.* aut alia juramenta dicendi *vid. Cujac. 1. Feud. 1. ad §. si autem controversia.* Itemque quod ex armis olim privata & publica vis distingueretur. Hæc enim distinctio propriè re-

spicit illa tempora, quibus armorum usus privatis erat interdictus: Ideoq; arma sumens vim eo jure faciebat pu-

blicam seu populicam. *Ernest. Corbm. Resp. lib. ult. & sing. resp. 9. n. 26.* sed ista huic loco forsitan minus congruunt.

XII.

JURE ARMORUM.

ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ.

CAPUT PRIMUM.

De

Fabricis armorum & Fabricensibus.

I. **N**unc quod instituimus, de ipso armorum jure dispiciamus. Jus verò illud ex diversa armorum consideratione distinguemus. Arma considerantur *velut fabricanda*, ubi de armorum Fabricis & Fabricensibus, *velut iam facta* usibusque humanis exponenda, ubi inprimis *de armorum commercio, possessione & usu*, quatenus ea omnia, quibusve competant, dispiciendum erit: Quo ipso sanè ordine de purpura quaritur in jure, utrum licita sit eius tinctura, confectioque l. 3. C. de holob. commercium. l. 1. *quæ res vendi non poss.* possessio denique & usus. l. 4. d. C. eod.

II.

Quantum ergo ad *ὑποτοκῆν* seu Fabricam armorum attinet: quanquam certò constet, privatos inter cæteras, ferri etiam fodinas habuisse. l. *ficius rei*. 13. §. *quæsitum est*. 5. de usufr. l. *sed si pecunia* 3. §. *fin. cum l. seq.* D. de rebus eorum qui sub tut. Cujac. lib. 15. observat. 21. in fin. Henric. Klocken. de jur. vectigal. thes. 3. lit. B. Fabrosque fuisse ferrarios, qui privatos etiam fabricam sive artem fabilem docerent. l. *fin.* §. M. Ant. 11. D. de publi. & vectigal. Armorum tamen fabricandorum jus sibi solis Imperatores, velut inter regalia reservarunt. Cujac. d. loc. (Facit 1. Samuel. 8. ubi inter cætera regis jura & hoc recensetur, quod Rex ex filiis subditorum aliquos facturum sit fabros armorum & currum suorum. Arniseus lib. 2. de jur. Majestat. major. cap. 1. num. 4. pag. 217. n. 4.) Quocirca & armamentaria seu armorum fabricas & fabricenses, id est, armorum artifices instituerunt.

III.

Armamentaria proculdubio intelliguntur sub Armandiis, 2. Feud. 56. *quæ sunt regalia*. utcumque enim varij variè eam vocem interpretentur: alii pro jure arma fabricandi. ad d. tit. 56. 2. Feud. ad vocem

cem Armandia, alij pro vectigali ex armentis animalium, Alvarott. Ifern. Dan. Otto de Regalib. minor. seu Fisci pag. 408. & alii ibidem; nonnulli pro eo, quod ex armorum fabricandorum licentia præstatur, Rosenthal. in Synops. Jur. Feud. cap. 5. conclus. 19. Communius tamen recentiores officinas publicas seu armamentaria, in quibus arma elaborantur, hac voce intelligunt; eo inter cætera argumento, quod Imperator sibi soli armandias, i. e. armamentaria vendicet. Nov. 85. cap. 1. f. Mendeb. Cujac. cum Sequace Borcholt & alij allegati à Gothofred. Anton. disputat. feud. 3. 9. 7. lit. B. Dan. Otto de iure publ. cap. 11. pag. 288. Quæ sententia primæ non contrariatur, siquidem arma nonnisi in armamentariis publicis olim procudi poterant. Nisi quis armamentariorum vocem non solum ad ædes in quibus arma fiunt; sed & in quibus asservantur arg. d. Nov. 85. pertinere putet. Quemadmodum hodiernum in armamentariis benè constitutis fabros versari videmus, qui & munda politaque reddunt arma, & suppleant deficientia. Vid. de Arsenali Veneto, Petrum Bertolli in theatro Civit. Ital. pag. 43.

Erant autem plurima olim in imperio armamentaria, quæ ineptus interpres Novellarum d. Nov. 85. cap. 1. vocat armificatoria, Fabricas rectius redditurus: Nempe cum diffusum illud imperij corpus undique multorum injuriis & assultibus expositum esset, ut militi tuendis limitibus destinato, arma necessaria suppetere, opus erat provinciæ fabricis, in quibus ad usum Reipubl. à Fabricensibus omne armorum genus præpararetur: Harum in oriente quinque, in occidente novendecim enumerantur. in Notit. Imperij (de quo libro vide post Commentatorem doct. Guidonem Pancirollum. Dn. Godofr. ad l. quas gratias. 1. §. & est notitia 8. C. de offic. 1. ref. prat. Africa Bertium lib. 1. Comment. rer. German. cap. 22. pag. 136.) quæ & enumerantur apud Godescalc. Stevvechium ad lib. 2. Veget. cap. 21. Borcholt ad d. c. 56. quæ sint regalia num. 13. Guthier. lib. 3. de offic. dom. Augst. cap. 12. pag. 514. & seqq. Valentinianus etiam & Valens Constantinopoli armorum Fabricam instituisse leguntur, cujus notitia non meminit, quod fortè esse desiisset: Pancirol. in notitia 1. Or. c. 70. p. 108. De Mauritio Chronicon Constantinop. sic loquitur: Πρώην μὲν ὁ μαυρίκιος ἀρχιμαυρίκιος αὐτὸν ἐκτίσεν.

Fabricæ hæc in universum erant sub dispositione Magistri officiorum, Vid. notitiam in tit. sub dispositione viri illustris Magistri officiorum lib. 1. cap. 66. & ibi Panciroll. pag. 166. ad quem ideo l. 3. & 9. C. de

IV.

V.

Ad tit. C.
de Fabri-
censibus.

B 3

Fabri-

Fabricens. lib. 11. & Novell. 85. perscripta invenitur : Nec alibi, quam in iudicio ipsius sublimitatis, ad cuius iurisdictionem potestatemque pertinebant, Fabricenses conveniri poterant. *l. eos qui 6. C. eod.* Iterum singulae Fabricae in singulis civitatibus erant sub Patrum seu Defensorum civitatis inspectione. *arg. d. Novell. 85. c. 2. Novell. 17. Nov. 75. 104. & c.* & certum Fabricensium numerum continebant,

VI.
*Fabricen-
sium nota-
tio.*

Quod nomen attinet : Fabricenses dictos putant nonnulli joculariter, quasi fabricae censitos, id est, adscriptos, *arg. rubr. C. de Fabricens. Simplicius alii, quasi Fabros censitos, rectius quasi fabricantes.* Mauritius *stratag. 1.* eos vocat; ἀρμαλέργες : armorum fabros; quamquam alii ibid. legere malint; ἀρμαλέργες, *Meurs. in gl. hanc vocat pag. 51.* Interpres, *Nov. 85. cap. 1.* eos nuncupavit Fabricensios, quos Graeci dixere, φαβρηνσιος. *d. Novell. 85. cap. 3.* aut φαβρηνσιος, qui Cedreno sunt : τῶν ὀπλῶν διμύργοι. *Isidoro lib. 1. cap. 13. τεχνίται τῶν ὀπλῶν.* Jac. Guth. *lib. 3. de offic. dom. Aug. cap. 12.* Forfan & per fabricarios quorum in brevi subdito rescripto. *l. 1. C. de Excusat. Artific. 10. 64.* fit mentio, iidem fabricenses intelliguntur. Horum autem duo genera constituit Cujac. *in d. Novell. 85.* ut alii fuerint Deputati, qui numeri cuiusque militibus arma procurarent; alii simpliciter fabricenses: Illi milites, quique annonas de publico tulerint; Hi non item. Id quod *ex Nov. 85. cap. 1.* colligit, ibi : Qui in publicis deputati sunt armifactoriis, aut qui dicuntur Fabricenses. Ita *cap. 2.* dicitur, si qui visi fuerint aut deputati, aut Fabricensii. Quam ad rem etiam adduci potest. *l. unic. C. Negot. ne milit.* ubi dicitur; eos, qui ad extructionem armorum professionem suam contulerint, posse ad competentem suae professioni venire militiam. Cujus verisensum, ut id obiter dicam, Luc. de Penn. ibi recte (quod aliqui negant) affecutus est : nempe quod Fabricenses negotiationem armorum retinere possint, & nihilominus armatam militare militiam : *compe. rens* enim militia professioni fabricensium est vicina seu proxima : Nimirum cui melius competat armorum usus, quam qui fabricam & fabricatorum à se armorum negotiationem exercet; Guth. *d. c. 2. p. 54.* etiam chartularios illis, itemque protectores & tribunos attribuit. Sed hi potius ad numeri tutelam videntur constituti, quam ut fuerint ipsi in numero isto. Nam ut ipse recenset : *Chartularij* scrinii fabricae, vocantur à Juliano Scriniarii, qui ad inquisitionem privatorum arma facientium, depositiones à magistratibus & defensoribus &

bus & patribus civitatum acciperent, quod nemini privato concederent arma fabricare. Sed hoc officium commune aliis scholis fuisse docent Briffon, *in hac voce*. Meursi *in voce* Σχεπιδεσιος. Salmasius *ad Solin.* pag. 208. 293. 483. Gutherius protectores eos vocat, quibus fabricæ tuitio commissa. *arg. l. 27. C. de erog. milit. annon.* Sed & hæc fuit communis dignitas perinde ut & Tribunatus *l. 2. C. de domest. & protect.* Itaque præstat Cujacium Doctorem & hic sequi.

Differebant autem Fabricenses hi in primis *ratione destinationis*: Alii enim idè constituti erant, ut in publicis fabricis arma cuderent; alii ad hoc ordinati erant, non ut nova arma facerent, sed ut solùm curam armorum haberent militum in numero constitutorum. Cæterum priores actu milites fuisse malè cum non nemine colligas *ex l. si quis consortium 4. C. b. t.* (ubi omnes, qui ad consortium Fabricensium adoptantur; *ad militiam assumi* dicuntur:) Et si quædam militia fuerit fabricensium, pariter ut cæterarum hujusmodi scholarum, Cujac. *ad l. 3. C. d. tit. ubi illos textus sic inducit. Adhib. in simil. Panciroli lib. 1. var. cap. 90. pag. 175. vers. sed ibi: l. ult. C. de pignor. l. his quidem. §. ibi. interdicens in commune cunctis, binis pluribusve militis; nec dignitatem conjungere cui libet alij cingulo concedendis. C. qui milit. poss. l. 2. §. Vnde etiam in numeris constituti armifactores appellantur. Novell. 85. cap. 1.*

VII.

Utrique Fabrorum horum generi, & Fabricensium & Deputatorum nomen convenit: Istis tamen, qui ad certum militum numerum, quorum armis prospicerent, erant adstricti, *magis Deputatorum in specie assignato*: illis, qui armorum fabricandorum simpliciter curam habebant, nec ad certam militum cohortem remissi erant, generali Fabricensium nomine relicto. Atque his congruenter *in cap. 1. Nov. 85.* particula *aut* adversativè non explicativè, prout aliàs quandoque *l. cum quidam 4. C. de verb. signif.* Et adjectio illa, *qui de fisco annonæ accipiunt*, non καὶ ἐπίδεσον, sed καὶ ἀπὸ δεσποῦ accipienda erit: (nempe quidam fuerunt artifices, qui de Fisco annonas non acciperent, operarii privati *cap. 3. d. Novell.*) aliter atque illa verba, *qui in numeris sunt*, accipienda veniunt: non obstante rursum. *d. l. jure provisum §. C. h. t.*

VIII.

Inter istos Fabricenses in specie nominantur *Balistarii*: sive ut ad veterum morem (v. pro β) Florentiæ legitur, *Valistarii l. ult. de jure immunit.* Quâ voce propriè acceptâ fabricatores certarum

IX.

ma-

machinarum, quibus spicula mittebantur. *Vid. Veget. lib. 4. cap. 22. de signabantur.* Adhibe etiam Notitiā J. Or. sæpè laudatā, ubi passim Bali-
stiariorum seniorum, juniorum, Theodosianorū &c. fit mentio & ibi
Panciroll p. 91. & seqq. Quid istorum muneris fuerit, vel ex ipsa Nov. 85.
c. 2. apparet, nempe ut publica arma in armamentarijs civitatum re-
posita, corrigerent ac renovarent, veluti quibusdam in locis etiam
num die Büchsenmeister zugleich Zeugwarter seind/ hoc est tormento-
rum magistri curam etiam habent, ne quid illa detrimenti ab æru-
gine capiant. Guth. d. cap. 12. ubi ceteras quoque appellationes ex-
plicat.

X.
*Qui Fabri-
censes fieri
potuerint.*

In ordinem porrò Fabricensium is recipiebatur, qui nec avo
nec patre curiali genitus, nihil ordini civitatis debebat, nec ulli ci-
vico muneri obnoxius erat, (ita enim legendum esse, tum codex
Theodosianus, tum contrarii casus, ibi: *civica munera*, ostendunt) alio-
qui si tale quid in fabro deprehenderetur, is vel ab initio non admit-
tebatur, vel ex post facto in pristinam conditionem retrahebatur. *l. si
quis consortium 4. C. d. tit. nec enim permittendum erat, ut se quisquam
hoc suo proprio facto vel muneribus civilibus curialibusve, vel alie-
no ari subduceret. arg. l. 6. C. de murileg. l. un. C. de Collegiat. 11.*

XI.
Quomodo.

Postquam hoc apud acta quis professus fuisset, docuissetq; se
ab omni hoc nexu prorsus immunem; in numerum Fabricensium
recipiebatur; Recepto stigma inurebatur, non infamiae, sed officij
& societatis signaculum, *l. stigmata 3. Cod. quemadmodum tyronibus
militum d. l. 3. ubi Cujac. Adhib. Stevvech. ad lib. 2. Veget. cap. 5. eo fine, ut
nunquam ab ipso opere se posset subducere, sed ei negotio immora-
retur & immoreretur. Stigmata illa imprimebantur brachio aut
manui: quemadmodum & Hydrophylacibus l. i. C. de aqua duct. quò
latitantes possent agnosci: & ne ad usus alios avellerentur. Sam.
Maresius lib. 2. *Antich. revelat. cap. 11. §. 4. pag. 397. & seqq.* Arbitror
autem stigmata illa fuisse diversa à servorum stigmatibus (quamvis
hinc fortè consuetudo manarit, quorum *στυγμᾶται* erant & atrocio-
res & notabiliores: unde Plautus servos per jocum vocat: insignes
literatos: in *Casina actu 2. scen. 6. vers. 49.* ubi Taubman. describit:
quemadmodum servis, in primis nequitiosis, plures literæ, imò plu-
ra etiam verba inusta fuerint, superfuso quoque atramento, ut li-
quidius causa notæ legi & cognosci posset; verb. gr. cave à fure, fugiti-
vo. Scripsit ad hanc *l. stigmata 3. C. h. t. P. Ostermannus integrum*
com-*

commentarium, sed in quo omisissis textus visceribus, ad stigmata *ad l. 3. C. h.*
sagarum præcipue deflectit.

Receptorum consideranda est & conditio, & functio, seu of- XII.
ficium. *Quarece-*
Conditio nequaquam fuit servilis, ut nonnulli opinantur: sed *porum*
libera, licet opificio addicta & officina suæ armifactoriæ, scholaque: *conditio?*
neque tamen sic, ut adscriptorum glebæ. C. 11. 53. & seqq. Emergebant
enim subinde, & ad præclaras dignitates ex merito evehebantur. La-
boribus exhaustis Fabricensibus, surrogabantur liberi, d. l. iure provi-
sum 5. C. h. t. beneque se gerentes, primicerii, secundicerii &c. fie-
bant, munereque primiceriatus expleto, intra biennium exculatio-
nem à muneribus consequabantur. eos qui 6. C. eod. eumque honorem,
ut inter protectores, principis æternitatem adoraturi, dirigerentur:
Ita enim in l. primicerium 2. C. hoc. tit. legendum esse, expunctis illis *ad l. 2. C.*
verbis, eiusdem fabricæ p. 6. suadet Cujac. tum Codicis Theodosiani (in *h. t.*
quo hæc verba non habentur,) fide, tum ea ratione inductus; quod
verba sensum turbant, nec quo referantur, commodè inveniunt.

Sensus autem istorum verborum non ille est; primicerium, XIII.
de quo in d. l. 2. rescribitur, cum reliquis primiceriis ad principem vene-
randum introducendum esse, quod Luc. de Pennaville videtur,
dum protectorem eundem putat esse cum primicerio. Sed quod
inter stipitatores principis, qui domi aut foris eo degente, excubias
ad latus eius agebant (mit oder vnter der Keyserlichen Leibguardi/ qui
protectores, vnd Trabanten/ qui domestici t. t. C. de dom. & protect.)
ad venerationem principis admittatur: qui honor eximius erat l.
præfectura 1. C. de Appar. præfect. prætor. & paucis patebat l. prætor. eos 1.
C. de App. præf. urbi lib. 12. tit. 54. (Non quod Imperatorem salutan-
tes, illius genua osculati sint aut manus: ut nunc usurpatur; Sed
quod purpuream ipsius vestem ingeniculati tangerent. Panciroll. in
deperdit. pag. 433. Atque hi sacram dicebantur adorare purpu-
ram l. 1. C. de Appar. præfect. prætor. lib. 12. q. d. ad ora admove. Sal-
muth. ad Panciroll. d. loc.) ut & is, quod inde ad compellationem præ-
fecti prætorio aditus aperiretur, arg. l. domestici 1. C. de domest. & pro-
sector. lib. 12. quam rectè Cujac. post Luc. de Penn. totam ad vica-
rios præfectorum prætorio refert, hæc paraphrasi: protectores & dome-
stici principis, cum salutarint vicarios præfecti prætorio, possunt illos osculari.
Ista enim interpunctio in eo textu tenenda est: Osculandi (cum saluta-
verint) vicarios tui culminis &c. Cui hic al. sensus adfingitur; Stipato-
res &

res & parastatas Cæsareos admittendos esse ad osculū præfecti prætorio postquam eorum vicarios salutaverint, & fortè eā de re compellaverint v. de more osculandi Imp. & magnates inter alios Dn. Godofr. ad l. sponso 16. c. de donat. ante nupt. l. C. de domest. & protector. 12. 17. Salmaf. in not. ad Vopisc. pag. 440. ubi malè Lipsium carpit, quod scribat: adorantes manum prius porrexisse, deinde statim ad os referre solitos: contra enim factum esse. Cum temporibus diversis ac in diversis actibus, diversa quoque placuerint. Lips. 2. Elector cap. 6. Muret. variar. lect. lib. 10. c. 1. Horolog. Princip. lib. 1. c. 38. Olear. in der neuen Orientalischen Reise beschreibung, pag. 9. & passim.

XIV.

Quod officium?

Functio seu officium Fabricensium erat, diligenter armorum fabrica incumbere, nec aliis negotiis sese immiscere l. nullus 7. C. de Fabricens. sed ad partes tam sociorum quam proprias respicere; alioquin, quod ab uno neglectum fuisset, omnibus ejusdem corporis membris imputabatur. d. l. iure provisum 5. C. de Fabricens. unde nonnulli ex iis dicebantur fabri specularii, d. l. ult. de jure immunit. quod sociorum actibus quandam speculam gererent, ita loquitur Gutherius d. c. 12. pag. 510. gnari unius damnum sive noxiam, ad omnium dispendium transire. (Nec ab his alii videntur specularii, qui in brevi subdito l. 1. C. de Excusat. artif. 10. 64. nominantur. Quanquam diversos esse coniciat Dn. Godofr. ad d. l. ult.) Et ut omnis occasio fraudibus præcideretur, ipsa ferri materies, quæ facile deduceretur, ignibusque liquefceret, præstanda erat, non pecunia pro ferro. l. omnibus 1. C. h. t.

XV.

Quæ autem & qualia arma præcipuè paraverint, liquet ex Novell. 85. cap. 4. quæ varia illorum genera recenset; puta; arcus, sagittas, spathas, enses, (quos vocare consueverant semispathia) zabas item sive loricas, & contos & lanceas, & quæ apud Isauros nominantur, monocopia (in græco rectius μονοκόπια: vid. Meurf. gl. hâc voc. pag. 313) & appellatos sitinnos (in græco rectius Σιτίννας vid. gloss. Rigalt. pag. 61. & 62. Septuaginta Esai. 2. vers. 4. hoc aliter pronunciant: ibi: τὰς Σιτίννας αὐτῶν οὐ γινώσκουσιν οἱ Σιτίννας.) missilia, aspides, scuta, galeas, cassides. Carol. A. M. c. 6. Ulpian. & frameas nominat in l. 3. §. arma. de vi & vi armat. De quibus, aliisque armis, vid. Guther. lib. 3. de offic. dom. August. cap. 12. Dn. Bernegger. ad Tacit. Germ. quest. 20. &c. At arma jam fabricata non privato ulli vendi poterant; sed aut arma armamentariis publicis erant inferenda, Nov. 85.

cap. 3.

cap. 3. aut usu exigente, ut ad exercitum transveherentur, permit-
tendum: ubi magister officiorum numerum & locum, ex quo arma
transferenda essent, præfecto prætório significasset: atque is porro
moderatoribus provinciarum, ut illis transportandis de publico
præberentur Angariæ, l. nullus 7. C. d. t. id est, prout itineris ratio
postularet, pro transvectione (armorum fortè, vestium militarium
& similium) jumentorum, plaustrorum & navium copia, id enim ef-
fe angarias, post alios docet Pancirollus add. Notit. lib. 1. cap. 6. Gloss. ad
Cod. Henriciani lib. 20. tit. 45. l. 19. des offices militaires. vid. Commentar.
nostr. de Metas part. 2. cap. 3 §. 4. pag. 39. D. Hörning. de iure post. p. 79.
277. & 337. Mundium de muneribus. proloq. num. 38. & cap. 1. num. 244.
cum seqq.

Interim, quod hac l. ult. dicitur, Angarias præstandas esse de pu-
blico ad armorum transvectionem, quaestioni occasionem præbuit, an
subditi teneantur sumtus pro armorum & tormentorum transve-
ctione de suo præstare? Ratio negandi ex dictis modo verbis, de pu-
blico, peti posse videtur: quæ quidem gloss. & Lac. de Penn. notan-
da esse, monent, quò magis hodiè negligantur iustitiæ calcata, iunge
l. 2. C. de lucr. advocat. lib. 12. Nam & idèd, inquit Andr. de Ifern.
ad consit. Frideric. de statut. & consuetud. habet princeps tributa &
reditus, ut regnum servet absque subditorum gravamine C. milit. 13.
q. 1. unde Sever. Imperat. quod antea provincialium sumptibus fie-
bat, ut equi cum hominibus in cursu publico alerentur, id fisci onus
esse iussit. Spartian. in Sever. Ratio verò affirmandi adferri potest (1.)
generalis, quod Angariæ inter regalia referantur, quibus Fisci
commodum quaeratur, ne is nimium oneretur. Adde l. felicissimam
2. C. de quibus muner. vel præstat. nem. se licet excus. l. nullus 21. C. de curs.
publ. (2.) & ista specialis quod ad fabricationem armorum, quilibet
subditi, etiam Illustres & privilegiati, ligna, carbonesque conferre
jubentur in l. 12. ibi: carbonis quoq; (nisi eum, quem moneta solen-
niter, vel fabricatio secundum veterem morem poscit armorum) ab
hujusmodi viris præbitio desistat. C. de Excus. muner.

Tamet si aliàs quoad angarias in genere distingui soleat: ut
trum illæ postulentur ad necessariam expeditionem an præter eam
ad aliam causam pro beneplacito. Priori casu, ut si vel ad expe-
ditionem bellicam, vel Romanam, (quam felicissimam Regalis nu-
minis expeditionem vocant Lotharius & Fridericus Imp. v. text. 2.

feud. 54. f. itemque 1. feud. 1. § 4. & 7. ibique not. Freher. ad Petr. de Ando lib. 2. cap. 6. verbo, cum copioso exercitu & in Comment. ad constir. Carol. III. de feud.) exigantur, ne ipsæ quidem Ecclesiæ excusantur. l. neminem 11. (quæ est pars d. l. 2. de quib. muner. nem. se lic. excusar.) C. de SS. Eccles. præsertim si calculus ordinariorum principis redituum ad hoc non sufficiat, vid. Dn. Klocken. de contribut. in imperio usitatis th. 47. Mundium de muneribus cap. 3. num. 25. Posteriori casu, si necessarii expeditionis ratio cesset, ut in causa transfretationis ultramarinæ, acquisitionis novi territorii &c. ad talia onera subditos invitos vix cogi posse, colligitur ex traditis Dn. D. Klocken d. loc. th. 49. Gloss. codic. Henriciani d. loc. ibi: le Roy ne veut charger le peuple, si non que par la nécessité. Quanquam Luc. de Penn. in l. 1. C. ut rust. ad null. obseq. num. 17. & seqq. insuper distinguat inter Vasallos & Burgeses seu alios subditos, ut illi fortius teneantur ad hæc & alia servitia jure Vassallagij, non item reliqui, bona feudalialia non possidentes.

XVII.

Et hæc quidem de Fabricensium functione, labore & onere. Nunc etiam de honore & emolumentis tractandum: Sed de honoris spe & incremento supra ex occasione dicere anticipavimus: Emolumenta sunt vel communia (cum cæteris scholis) vel propria. Communia posita sunt in annonis, i.e. speciebus, frumenti, vini, olei, panis, carnis, salis. Cujac. ad rubr. C. de annon. quæ huic etiam scholæ tributa fuisse videntur. arg. l. 1. C. h. neque enim militibus tantum; sed etiam cæteris scholis deputabantur. l. 2. C. de Curs. publ. l. 1. & 2. de off. prætor. l. un. §. cum autem in f. C. de R. V. A. Joachim. Stephan. ad Novell. 89. num. 3. ibi: statuti & deputati dicti sunt, qui annonam habebant certam, loco stipendij. Quorsum etiam pertinet successio: Nam si quis Fabricensium sine liberis vel legitimo hærede intestatus decessisset, bona ejus deferebantur sociis qui velut ob debita collegarum suorum attinebantur: ita successionis solatio vicissim, recreabantur. l. 5. C. de hæred. Decurio. Guther. d. cap. 12. pag. 513. Proprium (certè non omnibus scholis commune. l. 7. ibi: qui devotioni nostræ deserviunt. C. de Excusat. mun. 10. 47.) beneficium est, quod domus eorum, ubicunque tandem locorum constitutæ, à metatis eximantur. l. 4. C. de metatis ubi d.

XIII.

*Applicatio
locorum juris*

Et hæc quidem de Fabricis & Fabricens. in Imperio Romano, cum penes Imperatores cuncta Regalia incommunicabiliter residerent, obtinebant: postea quàm verò Imperii Statibus Regalia etiam

com-

communicata sunt; *Paumeister. de iurisd. lib. 1. cap. 4.* hâc parte jus im-
mutatum fuit. Initio enim i.e. translato in Thraciam, deinde in
Francos & Germanos, Imperio, loco Proconsulum, Præfectorum,
& Præsidentum, sub quibus nominibus antea provinciæ regebantur,
Comites varii generis constituti sunt. *Thom. Michael de iurisd. thes. 180.*
& variis inde hostibus ingruentibus, Liminalarchæ seu limitum de-
fensores *Matth. Stephan. lib. 2. de iurisd. part. 1. cap. 6. num. 92. fac. textus*
1. feud. 14. pr. Amaya ad l. 1. C. de fund. limitrophis. pag. 226. sed tempo-
rarij, solisque stipendiis ac salariis remunerati, *Ioachim. Stephan. lib.*
1. de iurisd. cap. 3. num. 37. Postea verò, ut statum hostium melius di-
scerent, in provinciis ad vitæ tempus sunt relictæ, nec nisi sceleris
convicti, aut alia magna ex causa, advocati. *Paul. Emil. lib. 1.* Deni-
que urgentibus Imperii fatibus, partim ipsi provinciarum remotiorum
præfecti, diuturnæ Imp. absentia & locorum distantia occasione
captâ, publica jura ad se traxere, suæque potestatis fecere, uti olim cen-
sebat *Kloeken de jure vet. th. 19.* partim Imp. quò sibi vel liberis Impe-
rium firmarent, multa de Majestatis juribus proceribus & statibus
ultrò concessere, v. *Dn. Joh. Stuckium disput. Academ. 1. 8. 44.* atque
ut præfectos adversus hostes alacriores efficerent, provincias ipsis
appropriarunt; certi, hos eò fortius sese gesturos, quò scirent, quic-
quid detraheretur, sibi met periturum, *Vultej. d. 1. feud. 1. v. omnino*
Arnif. 2. relect. polit. cap. 3. f. 5. num. 18. & cap. 6. f. 5. num. 124. Lehman.
in der Speirischen Chronik. lib. 4. cap. 1. Ant. Coler. de jure Imper. Rom.
thes. 958. Keckerm. disput. polit. ult. thes. 12. Besold. part. 1. de jure public.
6. 4. pag. 123. ubi ex sententia Julij Pflugii immutationis hujus originem ad
tempora Friderici 11. Imp. refert.

Post hanc igitur mutationem, nomina Ducum, Marchionum,
Comitum, quæ administrationis olim fuerant; patrimonii facta
sunt, plerisque præfectorum eius ditionis, cuius jura antea defen-
derant, appellationem adfumentibus. *Andr. Knich. exquisitè in*
tr. de superiorit. & regali territor. jur. cap. 1. num. 192. Bachov. 1. di-
spur. Treutl. 23. th. 1. h. r. C. (quos idè ipsorum Historicorum & auto-
rum veterum loco allego, quod ex consilio P. N. Mozzii *tr. de Con-*
tract. Col. 1. num. 7. modernà brevitatè studiosis adduci debeant,
omissis antiquis, qui per relatos allegantur,) Hinc nata Doctorum
hypothesis, quod postquam universale territorium & jus superiori-
tatis, ad principes translata sint irrevocabilitet, *Molin. in consuetud.*

ad hodie-
num Res-
publ. Rom.
statum.

CAP. I. DE FABRICIS ARMORUM.

Paris. tit. 1. de mater. feud. §. 1. gl. 5. in verbo le fief. num. 49. & 59. tantum ij possint in suo territorio, quantum Imperator in Imperio Weseub. & allegati in paratit. C. de LL. num. 3. Bachov. d. disput. 23. th. 1. h. t. C. quod, quatenus intelligendum sit, declarat fusè Reinking. lib. 1. rr. de regim. secul. & Eccles. cl. 5. cap. 6. Heinric. Klock. de jure velti-thes. 10. frustra vellicante Lampad. part. 3. de Rep. G. c. 3.

XX.

Eadem ferè potestas successu temporis acquisita etiam fuit liberis Imperii comitibus, & Statibus aliis, regali eminentia claris: *Bachov. 1. disput. 3. thes. 6. g.* Horum titulos & nomina à Germanis ad Romanos, fuisse traducta, sunt qui ex illis Taciti verbis colligant: Nec rubor inter comites aspici. Gradus quin etiam & ipse comitatus habet, judicio eius quem sectantur: Magnaque & comitum æmulatio, quibus primus apud principem suum honos: Et principum, cui plurimi & acerrimi comites. Hæc dignitas hæ vires, magno semper electorum juvenum globo circumdari, in pace decus, in bello præsidium. *Hactenus Tacit. in Germ. c. 3.* Hinc deinde sumpti iudices provinciarum & locorum: Quod *Besold. in thesauro præd. voce Grass* probat ex *LL. Ripuariorū c. 55. & 90.* ubi hæc verba sc. habeantur: Si quis iudicem fiscalem, quem comitem vocant, interfecerit. Eadem verba ex *LL. Ripuariorum* citat *Limnæus lib. 4. de l. P. cap. 4. num. 11.* Verum *cap. 55.* agit de *Rachinburgiis*, legem dicentibus (i. e. assessoribus comitum, qui adsiderent illi in burgo consilii causâ. *Voss lib. 2. de vit. Sermō. c. 16. pag. 262.*) Nonagesimum caput autem planè desideratur. Habetur verò locus in antiquo diplomate regio; uti testatur *Vossius d. lib. 2. c. 3. pag. 214.* ubi similem locum ex *Aventin. lib. 7.* profert, sic notante: quos nos graphios, literatores, Comites, vocant. *Conf. text. 1. feud. 26. ibi: à comite vel populo jurare compellatur. Ac clarius in 2. feud. 27. §. 2. ubi iudex & comes pro synonymis accipiuntur.* Denique & ista officiorum atque functionum vocabula in dignitatis perpetuæ symbolum adscita sunt. *Vid. Besold. d. loc. in rr. de jure comitum peculiari.* Et ab Imp. tandem ipsis, quatuor insignes familiæ ad Quatuorviratum *Vid. post alios Dan. Otton. c. 18. §. 11. p. m. 447.* in hoc magnitudinis fastigio constituendum, accensuræ fuere: Comes nempe (1.) Svartzburgensis (2.) Cli-vensis, qui hodiè est Dux, (3.) Ciliensis, cujus generatione extinctâ, totum jus ad serenissimam domum Austriacam devolutum est: & (4.)

& (4.) Sabaudia; qui etiam in principum ordinem est adscitus. Dan. Otto. d. loc. ac ita soli Schvvarzburgenses in Thuringia rerum gestarum gloria, ut & possessionum amplitudine illustrissimi (ex quorum etiam Gente fuit Guntherus contra Carol. IV. Imperator electus) supersunt.

Eadem haut dubie ratione & civitates, (quæ omnes antea Imperatori subjectæ erant, & ab illo præfides datos habebant,) quædam Principibus cum tota provincia & ditione cesserunt, quædam speciatim Imperio ab Imperatoribus fuerunt reservatæ. Arnold. Engelbrecht. de iurisd. Imper. thes. 53. Hinc civitates in Imperio aliæ liberæ dictæ & effectæ sunt, aliæ Municipales. Illæ vel omnimodò à cunctis aliis superioribus liberæ sunt, ita ut nemini præterquam Imperatori teneantur, & simpliciter Liberæ dicuntur: vel modo quoddam & quadantenus liberæ sunt, ita ut in nonnullis causis alium etiam superiorem comiter colant & revereantur. Carpz. de L. Reg. c. 5. §. 2.

De prioribus Alciatus in l. censere. D. de V. S. inquit: solæ antiquam indolem retinuerunt in Germania civitates, quas Francas vocant (vel villas publicas, quæ regni & Reipubl. non principum essent. Marq. Freher. ad P. de Andlo lib. 1. cap. 16. vers. civitates.) ut enim, pergit Alciatus, hæ Imperii fastigium libenter agnoscunt; ita tributis se gravari, violentiâ urgeri, tyrannide opprimi non patiuntur. Et Trajan. Boccalin. Cent. 2. q. 6. solas in Germania civitates eam Reipublicæ formam invenisse scribit, quæ diuturnitate etiam cum Monarchicâ certare queant, hocque tam olim Græcos, & Romanos quam Italos quoque latuisse. Quamvis autem has iterum nonnulli distinguant in Liberas Imperiales Freye Reichs. Städte. vid. Wehner in observat. pract. verb. Freie Reichs. Städte. Istam tamen distinctionem parum huc facientem, omitimus.

Hæ igitur civitates cum in suâ Republ. tantundem possint, quantum de principibus supra diximus, Gail. lib. 1. de pac. publ. cap. 6. num. 10. Scip. Gentil. de iurisd. lib. 3. cap. 22. vid. den gründlichen Bericht von allen vnd jeden der Freien vnd Kayserlichen Reichs. Städte Privilegien Imperiumque modernum non solum super principes, sed & civitates sit fundatum, P. de Andlo lib. 1. cap. 6. pari, quæ reliqui status, ratione, se & subditos suos armis instruere possunt. Quam in rem est Recess Imper. de anno 1555. vnd demnach ein Kriegs. volsz zu Ross / ubi statibus jus fabricandi & parandi tormenta belli.

ca. 300

ca. Geschütz / Artillerie vnd munition. habendi armamentaria, Zeug vnd Rüsthäuser / muniendi & extruendi arces & fortalitia, tribuitur. Arniseus *de jure Maiesi. lib. 1. cap. 5. num. 8.* Quæ omnia ad Regalia pertinere docet Sixtin. *de Regal. lib. 2. cap. 5. num. 15.* Quæ Regalia, & superioritatis jura, quatenus civitatibus Imperii competant, vid. Besold. *de Civit. Imper. thes. 9.* Dan. Otton *de jure publ. cap. 12. p. m. 447. rr. nost. de metat. cap. 5. th. 12.* Bresl. *th. 37. & seqq.*

XXIV.

Reliquæ civitates, quæ vel modo quodâ vel simpliciter aliis subsunt, ad eorum præscriptum jus armorum fabricandorum & habendorum exercere debent, nisi quatenus singulæ privilegiis exemptæ sunt, quæ inquirere hoc loco supersedeo. Municipales certè adhuc hodiè privatorum loco sunt habendæ, *arg. l. eum qui vestigal. 16. D. de verbor. signific. Gail. 2. observ. 57. num. 8.* quod de Liberis civitatibus nequaquam dici potest. *Gail. ibid. num. ult. Paurmeister, lib. 1. de iurisd. cap. fin. num. 17.*

XXV.

In summa: Principes isti, Comites, Barones, & Status cæteri, postq. Imperatori quàm Præsidi magis similes effecti sunt, Menoch. *conf. 302. n. 21.* ritè se comparant ad defensionem suorum terminorû, militibusq. suis & equitibus, quos antea suo sumtu aluerant, prædia per investituram conferunt, ut inde se alant, temporeque necessitatis sibi præstò sint. Quâ de re eleganter *gl. ad art. 58. lib. 12. iuris Saxon.* cujus verba non pigebit adscribere. Nachdem die Römern, inquit, glossar. alle Welt bezwungen/haben sie auff eine jedere Landscheidung ja einen gesetzet / welchen sie einen Fürsten genennet haben (dict. qual. Fürstlicher.) vnd ihme erste Ritter zugeordnet / dieselbe hielt er den bey sich in der Kost : hierzu nahmen dieselben Fürsten alle der bezwungenen Leuthe Aecker ein / vnd was vnter denselben zuvermieten taugte / das thaten sie vmb einen gewissen Zinshaus / vnd hielten darvor ihre Ritter / Was aber überblieb / solches gaben sie den Römern. Nachmals als die Lande alle bezwungen vnd in Friede wären / fiel es den Fürsten beschwerlich für die Ritter also sterhs auff ihre Kosten zuhalten / vnd darumb liehen sie ihnen die Güter im Lande / auff daß sie sich selbst vnterhielten / vnd dem Herren dafür gebührliche Dienstpflegeren.

XXVI.

Indeque porro patet, non solum magistratibus, qui superioritatem territorialem habent, concessa fuisse arma & armamentaria, cum sine horum præsidio finem illum, quem supremus concedens principaliter spectaverat, (provincia nimirum defensio-

fensionem) obtinere non potuissent, iuxta dicta supra in protheoria. th. 9. Sed facultatem insuper communicatam, armandi quosvis homines istius tutelæ causa: Hinc factum, ut dilapsis ad sua prædia colenda militibus, arma singulis in manu relinquerentur, quò statim ad signum datum in procinctu forent (Vid. Pontum Heuterum lib. 7. fol. 341. ibi: ante Cæsaris Maximiliani tempus, Germanis, exteri peditis nullus erat usus, sed urgente bello Principes & Respubl. peditè oppidis & agris excito utebantur &c.) maxime equitibus der Ritterschaft / quo nomine olim nobiles præcipuè indigitabantur, Besold. 1. Polit. 11. num. 45. conf. Dn. May. ad Ius Lubec. lib. 1. tit. 2. art. 1.

Porro, quia sumptus ex agris, non è publico ad victum & amictu militibus præbebantur, etiam collegia Fabricensium erecta, qui militibus arma fabricarent, corruptaque reficerent: ubi approbati collegio & jam quadantenus in numerum allekti, Fabricenses nominari adæq; possunt, quippe publica quasi autoritate ordinis sui, von E. E. Gertche / censiti & idonei iudicati, qui arma fabricent: Planè ut & hic titulus, de Fabricensibus, in eorum personis non omnino videatur exolevisse. Nam Fabricenses isti, etiamnum certo auctoramento, nec sine solennibus iniciamentis, citrones suos recipiunt; tam artem doctos intra certa tempora ad conditionem liberaliorem & ut sic dicam, ad honores secundiceriatus & primiceriatus, Vid. Besold. 1. polit. 12. th. 23. vel potius ad consimiles honorum gradus, pro illis introductos, promovent: Neq; aliis temerè huic negotio licet vacare: nec fabricensibus istis, manum aliis negotiis & opificiis admovere fas est. Porro arma fabrefacta neque hodiè solum est hostibus distrahere: Et quæ alia comparationis emblemata & simulacra adduci possent, si id tanti foret. vid. Bayerisch Landrecht lib. 4. tit. 1. §. 2. ibi: von den Lehrjungen vnd wie die sollen beschaffen sein. & seqq. item § 7. ibi: daß die Lehrjungen im Lehrjahre völliç außzuleihen sollen. §. 9. von Meisterstücken &c. add. der Römisch. Kais. Maj. Ratificirte Reformation Ordnung auff das Innengerische Eisenwesen; Summam dispositionis colligere licet ex iuramento præfectorum: auß der Eidesform so die Zech vnd vier Meister lassen / quæ ita habet: Ihr werdet einen Eid zu Gott dem Allmächtigen schwören / vnd beyewern Ehren vnd Treuen an geloben / dem Allerdurchleuchtigsten &c. erwöhlten Römischen Kaiser &c. gerrew / gehorsam vnd gewärtig zu sein / der Zunfft Hammerschmidt vnd Beschawordnung /

D

trewlich

erwiltlich vnd ehrbarlich nachzukommen / die Arbeiter zum Fleiß anzumahnen / vor Auffstand vnd vnnöthigen Steigerungen so viel an Euckrewiltlich abzuhalten / was ihr darinnen vngleichs oder nachtheiliges vermehren werden / deñnen so dem Eisenwesen vorgesezt / anzuzeigen; sonderlich aber ob die geschwornen Siehel vud Eisenbeschawer in den Hammern ihr Ampt fleißig vnd erbarlich verrichten / achtung zuhaben / vnd so die solches nicht thäten / sie darzu anzumahnen / oder den vorgesezten des Eisenwesens die mängel anzubringen ic. Neque tamen diffitemur conuersa Reipubl. facie, plurima mutata & ad modernū statum accommodata esse: uti vel ex collatione elegantis & lectu dignissimæ Formulæ, ad præpositum Fabricæ armorum (sic enim supplenda est inscriptio illa ex cap. 19.) de armorum factoribus, olim perscriptæ, constat: quæ habetur apud Cassiodorum lib. 7. variar. 18.

CAPUT II.

De

Armorum Commercio.

I. *Commer-*
cium ar-
morum in-
terdictum,
etiam inter
cives, à Ju-
stiniano.

SEquitur, ex ordine cap. 1. n. 1. ut de armorum commercio dispiciamus. Commercium aliquarum rerum absolute interdictum est; aliarum secundum quid, certis tantum personis. C. A de contrah. emt. th. 20. Wessensb. parat. de usucap. num. 10. Illius generis sunt res sacræ, quæ tales l. 6. pr. l. 22. 25. 51. de contrah. emt. liber homo l. 6. pr. l. 34. §. 2. 2. l. 70. eod. tit. res publicæ. l. 22. l. 51. d. t. ubi C. A. plures species recenset th. 24. & seqq. Hæ enim res usibus hominum dominioque subiecti & in obligationem deduci, alienarique & adquiri simpliciter nequeunt. l. 39. §. ult. de legat. 1. l. 1. §. 2. Quæ res pignori. l. 6. de contrah. emt. Vlpian. tit. 19. vers. 5. Theoph. §. 2. l. de inut. stip. Ad genus posterius, v. C. A. d. loc. th. 87. & seqq. quod Galli vocant; marchandises de contrebande, Morn. ad l. 2. C. quæ res export. pertinet etiam interdictum de armorum commercio d. loc. 92. th. 92. Hoc verò respicit vel cives Reipubl. Romanæ (quales omnes sunt, qui in o. be Rom. degunt. l. in orbe Roman. 17. de stat. hom.) vel Barbaros. Quod ad cives distinguendum inter jus vetus & novum. Jure novo, à Justiniano omne armorum commercium

cium interdictum esse, colligitur. *ex Nov. 85.* ita ut ne inter cives quidem sit admissum, sed sub eadem pœnâ quâ Fabricatio, prohibitum *d. Nov. 85. cap. 4. ibi: & emere.* Siquidem Fabricenses & deputati supplicii subijciuntur, si arma publico armamentario non inferant, sed inter privatos distrahant, *cap. 2. in fin. & privati Fabricenses, qui extra numerum sunt, si tale quid agere comperti sint, pœnam tam pecuniariam quàm capitalem formidare jubentur. d. Nov. 85. c. 3. §. 1. adeo, ut arma etiam emptoribus auferantur, sine pretii restitutione, publicoque vindicentur. d. cap. 2. in fin. denique & magistratibus, ad quorum curam hæc pertinent, graves pœnas Imperator interminatur, si commercium tale admittant, nec sedulo Mandata custodiant. d. cap. 3. §. 1. in fin. Ioachim. Stephan. ad hanc Novell. 85. num. 6. & ult. Dn. Mavus d. art. 1. num. 36.*

Et hæc quidem ita Justinianus Novella illâ suâ constituit: ante ipsum verò arma promercii causâ habere licuisse docet aperte *Non aque olim.* *l. excipiuntur 2. D. ad l. de vi publ. quæ lex ided cum ista Novella committi solet. Anton. Matthei tr. criminali ad L. l. de vi publ. & priv. num. 4. pag. 487.* An igitur dicendum est (1.) diverso Reipubl. tempore, diversa placuisse? An (2.) armorum licitorum commercium intelligendum est, quibus quis in venatione itinereve utatur, juxta *l. 1. D. eod. ut ita (3.) arma quæ supra definita sunt, hoc est, quæ ad id ordinata, ut illorum in prælio usus sit, habere domi privato aut possidere non fuerit integrum; Ea verò, quæ rudiora, (uti venabula quæ ad venationem bestiarum aut usum itineris composita) in commercio & manibus privatorum fuerint; [4.] An temporaria illa interdictio fuit uti sentiebat olim Nobiliss. Dn. Jacobi Gothofredi; Quod suadere etiam videtur præfatio *d. Nov. 85.* Et prohibitionem commercii jure anteriori tantum ad Barbaros pertinuisse *ex l. 11. pr. de public. & l. 2. quæ res export. colligit Colleg. Argent. de contrahend. empt. §. 92.* Quanquam Novellam hanc omnimodò in usum revocandam esse censet Dn. Perez. in paratit. C. quæ res exp. non deb. n. ult.*

Hodiè, pacato in primis Reipubl. statu, commercii istud inter cives ferè liberum est, uti paulò ante declaratum, nisi à territorii cujusque Domino singulari ex causa aliquando id prohibeatur: Quinimo civēs specialibus mandatis ad armorum comparisonem alicubi adstringi solent, eamque in rem inspectores delegati, qui num arma in promptu sint eaque expedita & polita, lustrent, quibus omnino

parendum esse monet Parif. *conf.* 171. num. 19. lib. 4. Decian. *tr. Crim.* lib. 8 c. 3. num. 68. Et hæc de civibus. *Conf. Anton. Matth. tr. Crim.* lib. 48. tit. 4. c. 4. p. 510. n. 1. Dn. Berneg. q. 127. in Tac. *Germ.* May. d. lo. n. 46.

IV.

*Inter ex-
traneos ju-
gu prohibe-
ntur.*

Barbari, elegantioris cultiorisque ingenii hominibus olim dicebantur exteri, qui diverso ab illis sermone uterentur, q. crassi lingues vel duri lingues. *ut ex dictione Agamemn. ap. Sophocl. in Asace.* probat Mornac. ad l. 1. C. *Quæ res export. non deb.* Romanis autem dicebantur & Imp. constitutionibus intelliguntur, omnes gentes, quæ Romanæ non erant, nec ambitu Rom. Imperii continebantur, l. *Romane* 2. C. de *Eunuch.* etiam ipsi focii. *ut apud Liv. lib. 25. cap. 33. & lib. 28. cap. 17. v. Alciatum ad l. scriniis 7. C. de Palat. sacrar. lib. 12. Gothofr. ad l. 6. in fin. de bon. damnat.*

V.

De his tractat potissimum d. l. 2. C. *quæ res exp. non deb.* ubi habetur & prohibitio & pœna Prohibitio proponitur *in sese*, quod Barbaris seu legationis specie, sive alio quocunq; v.g. *induciariu*, prætextu, Constantinopolim aut alioe vrsu, ubi arma fabricantur, venientibus, ne utique vendenda sint, cujuscunque generis arma, imo ne ferrum quidem vel factum vel infectum, ex quo ab ipsis arma cudi possint: Tum in addita confirmatione & ratione ab utilitate publica desumpta. Nam ut Tacit. 2. *annal. cap. 21.* loquitur: Barbari à Romanis armorum genere facile superabantur, quod illis non lorica, non galea, ne scuta quidem ferro firmata essent: v. *idem de morib. German. cap. 43. & 16.* Quod si ergo ferro adjuti fuissent, maximè id periculosum Reipubl. futurum fuisset. Decian. d. l. 8. cap. 2. Adeoque rectè Imp. sub pœna confiscationis omnium bonorum capitique periculo hanc in Barbaros distractionem præcavet. Alexand. *conf.* 130. num. 7. Sed & antiquitus lege Jul. Majest. tenebatur, cujus operâ hostes populi Romani armis, telis, equis, pecuniâ, aliâve quâ re adjuti erant l. *cujusque dolo* 4. D. ad l. *lul. Majest.* Imò ne eorum quidem ferro subigendo accommodam, vendere iis licitum fuit l. *colem* 11. D. de *publ. & vectigal.* (unde apparet arma hoc loco paulò latius dici. Decian. *alleg. loc.*) Quanto magis animadversionem merebitur ille, qui conficiendi machinas bellicas, incognitam ante peritiâ, Barbaris detexerit l. *his qui* 25. C. de *pœn.* Cujusmodi facinoris autorem nominant Troilum Pignatellum, qui ineffabili Christianorum malo Turcis tormentorum conficiendorum rationem tradiderit, Zvinger. *theat. vit. hum.* p. 358. Panciroll. de N. R. *fir.* 18. p. 665.

Quam-

Quamobrem & Papa Romanus hodiernum die Jovis, qui Paschatos festum antecedit, more antiquitus recepto, diris imprecationibus devovere atque exsecrare solet illos, qui Saracenis, Turcive arma subministrant. Schleidan *lib. 3. histor.* (Formula extat in Bulla Paschali S. Cœnæ Ann. 1536. sedente Paulo III. promulgata: §. 7. *ibi*: Item, excommunicamus & anathematizamus omnes illos, qui equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera atque bellica instrumenta, ligamina, canabem, funes, tam ex ipsa canabe, quam ex alia quâcunque materia, & ipsam materiam & alia hujusmodi, quibus Christianos impugnant, deferunt Sarracenis, Turcis & aliis Christi nominis inimicis. Nec non illos, qui per se vel alios, de rebus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos Turcas & Christianæ religionis inimicos certiores faciunt, illisque ad id auxilium consilium vel favorem quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscunque privilegiis & concessionibus, quibuscunque Principibus & Dominis sive privatis personis per nos & prædictam sedem hæcenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari) Quemadmodum & jure Canon. venditores ejusmodi excommunicari jubentur & servi capientium efficiuntur. *C. ita quorundam 6. c. ad liberandam 17. ext. de Iudæis.* Quod Dd. ita interpretantur, ut ne quidem intentio deferentis sit requirenda, an ut Christiani iis impugnentur, an verò lucrificandi consilio quis arma vendiderit; sed sufficiat ad criminis hujus consummationem arma Barbaris vendita fuisse. *Alex. d. conf. 130. post. num. 1. quem refert Boer. decis. 178. & Clar. lib. 5. sentent. §. fin. quest. 77. num. 25.* Respiciendum enim ad id, quod lex coercere voluit, sc. venditionem, v. quæ pene in simili disputantur ad l. si quis 3. D. quod quisque jur. in alt. ubi Wesenbec. in paratit. num. 2. itemque ad l. Corn. de Sicar. num. 16.

Imò hujusmodi prohibitiones adhuc quotidie etiam inter populos Christianum nomen profitentes, pessimo lucuosissimoq; exemplo inter se belligerantes, frequentantur. Sic anno 1563. Livoni contra Lubecenses ap. Ferd. Imp. egerunt, ne cum Moscis tractarent: Imp. autem pronunciavit, providere debere Lubecenses, ne ardente inter eos populos bello, ex armorum importatione ullum Imperio periculum creetur, *Thuan. lib. 63.* Hoc modo & anno 1594. in ordinum Belgicorum consilio disceptatum fuisse *Thuan.*

lib. 6. *hiflor.* refert, an commeatus & armorum, ceterarumque rerum commercium & vectigalia pro vectione pendi solita, hostibus & incolis ultro citroque permetterentur an prohiberentur? Hic nonnullos proposuisse, quod urbes atque adeo provinciæ maritimæ ex negotiatione quæstum facerent, pecuniæque ex vectigalibus collectæ maximè ad belli sumptus necessariæ essent: Aliquos contra differuisse, quod piaculum magnum probrumque sit, commodi causâ publicum hostem alere, qui si subvectione illa prohibeatur, brevi fame & rerum necessariarum pecuniâ periturus sit, sublatâ sc. sustentandi urbesque obsidendi facultate. Et has rationes tenuisse affirmat, ad Edictum condendum, quo, præscriptionis pœnâ additâ, commeatus armorum ac ceterarum mercium ad hostes, & ab hostibus ad provincias unitas subvectio, prohibita sit. *Briff. in Codic. Henric. lib. 14. tit. 12. §. de fensons detransporter hors nostre Royaume armes, barnois & routes sortes de munitions de guerre.* Eamque prohibitionem, supposito bello legitimo, meritò iustineri, probat *Coll. Argent. ad L. lul. de vi publ. lb. 10. num. 11.* Et quidni hoc jus ubique factum tectum conservemus: cum & Turca non facile permittat, ut gladius suus leviter incurvus, (qui illis Kilitsch dicitur) ad externos vernalis exportetur, *Philip. Camerar. horar. succ. sv. Cent. 1. cap. 76. Dn. Bernegg. ad Tacit. Germ. q. 20. Ludovic. Serpinus volum. 2. de ses plaidoyez. Orat. 11. pag. 248. ubi tamen Regi suo persuasit, ne observantia sanctionis eius à fœderatis acerbè nimis exigatur.*

VIII.

Sed quid de vaginæ armorum dicemus? Fingamus enim reliquarum rerum commercium permitti, armis duntaxat exceptis. Uti quæstionem in facto contigisse memorat *Petrin. Bell. fr. de re milit. par. 9. tit. de saly. conduct. n. 26.* Fuerat, inquit, conventum inter belli duces, ut armis cujuscunque generis exceptis, reliquæ merces, ultro citroque impunè deferrentur: fortè mercator vaginæ ensibus recondendis attulit, is in commissum incidisse dicebatur cum armis deferri prohibitis, etiam vaginæ, ut accessorium, prohibita, censentur: quærebatur an jure? Ita putat post *Rebuff. Alberic. Gentil. in l. ferri propriè 235. de V. S.* Verum negativa verior videtur (1.) quod armorum nomine vaginæ non veniant, *ut ex dictis supra in protheoria liquet.* (2.) quod ideo arma excepta videantur, ne hostis validior reddatur, *per d. l. 2. C. que res exp. non deb.* At de vaginis istud

CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM,

istud prædicari non potest. Menoch. A. I. Q. cas. 95. n. 23. & seq. Vix quicquam contra valet, quod se vaginæ ad arma referant neq; sine vaginis ferè conservari possint. Id enim nec usque verum est, nec valde stringit. Nec argumentum à cotis prohibitione obstitit d. l. 11. de publican. Diversa enim ejusdem est ratio, cum ferro subigendo necessaria sit. d. l. 11. Plin. 36. cap. 22. sic ut etiam hoc casu cotes, non impunè ad hostes transferri posse arbitremur. Refertur simile Athen. decretum ex Demosth. orat. περὶ τῶν ὀπλῶν. omisium à Sam. Petit. lib. 5. de ll. Atticis tit. 5. ubi tamen de ficu, ligno, pice, non exportandis, interdicta colligere allaboravit.

CAPUT III.

De

Possessione Armorum, permessa vel interdicta.

CUM tantoperè Romani circa armorum dispensationem solliciti fuerint, ut neque fabricationem, neque commercium illorum privatis permiserint: Videndum nunc, an & possessionem armorum propriè dictorum, privatis ademptam voluerint. Et Justinianus quidem suâ sanctione Novellâ, quæ de armis inscribitur, armorum commercio in posterum civibus interdixit; simulque præsidibus provinciarum serid inhibuit, in l. ult. C. de metat (à Cujac. restituta) ne dum per provinciam oberrant, pretia accipiant, ἀποφάσει ἀποπράττειν, i. e. ne privatis arma auferant, (unde liquidò colligitur auferri voluisse, ubicunque reperta arma. l. 4. C. de vestibus holoberis. l. 6. §. 1. & 2. de extraord. crim.) Sed ut jam antea notavimus, temporaria interdictione, neque idèò possessione armorum eorum quæ antea quæsiwerant, interdixisse illū penitus omnibus, judicabat jam olim Dn. Jacob. Gothofredi, cui sententiam hanc totam imputamus, cum olim aliter sentiremus. Nec audiendos putabat eos, qui ab istâ commercii interdictione, ad possessionis veterum armorum jam antea quæstorum, omnimodam interdictionem, argumentantur. Menoch. de A. I. Q. 394 n. 24. Quod enim, argutantur: null privato armavendere licuisset, ergo nec habere: id hæcenus largiebatur: paulatim ex

I.
Possessio
armorum
an privatis
adempta
à Justinia-
no?

mente Justiniani rem eò perducendam fuisse, post sæculum fortè, armis veteribus absumptis, vel rubigine exesis: sed hunc scopum, quamlibet retentis veteribus armis, Justinianum assecuturum fuisse, quod & initio Nov. prodat, & cap. 3. ibi: hoc factò & subtiliter observato, licentia penitus nulli dabitur, neque civitates inhabitantibus privatis, neque villis incolentibus rusticis, armis uti adversus alteros. Et hæc de Justiniani mente, vel potius nonnullorum Interpretum: Alii enim generaliter interdictum hoc enunciant, uti Joachim. Steph. ad d. Nov. 85. num. 6. ibi: Et sic primò interdicitur privatis ne arma fabricent, vel opus publicum fabricandi habeant. Fabricentibus similiter interdicitur ne privatis fabricent: privatis ne emant, gerant, aut habeant: (præcipuè rustici ac coloni, quibus cura agriculturæ incumbit) Nec quoq; civibus, oppidanis: sed solum militibus, qui in expeditione vel acie sunt, armorum gerendorum sit facultas. hæten. Steph.

II.
*Præsumptum à
 laboribus
 Legum
 antiquioribus.*

De vetustiore ante Justiniani Novellam jure, distinctius inquirendum. Et quantum ad devictas gentes, vel etiam rebellantes civitates attinet: Romani temeritatem esse judicabant, si ipsis arma possidere permitteretur. Tacit. 2. hist. 6. Sic Julius Valens Viennenses in Galliis rebellantes armis publicè multavit. Idem 1. Hist. 6. Et omninò solenne hoc fuit: dedere Imperatorem, arma ponere victos jubere. Liv. lib. 4. cap. 10. Hinc Faleriorum Legati ita perorant: Mitte, ajunt, qui arma, qui obsides, qui urbem parentibus portis accipiant. Idem lib. 5. cap. 27. & lib. 21. cap. 57. Postero die, deditione facta, Viétuvienses prasidia intra mœnia acceperunt, jussique arma tradere, cum dicto paruissent, signum repente victoribus datur, ut tanquam vi captam urbem diriperent. Ita Publ. Ostorius Britannia prætor, cæsis qui se in agros sociorum effuderant, hostibus, iis, quos consecratus erat è disiectis, ne rursus conglobarentur, infensaque & infida pax non Duci, non militi requiem permitteret, arma suspectis detraxit. apud Tacit. 12. Annal. 31. Sic & Cæsar omnibus armis ex oppidis collatis, devictos in fidem recipere solitus fuit, ut scribit ipse lib. 2. de bell. Gallico. Ita alii quoq; victores procedere consueverunt. Quanquam aliquando singularibus ex causis arma devictis relicta legamus. Quam in rem aliquot exempla de Trans-Alpinis Gallis & Liguribus, quibus arma à militiæ Imperatoribus detracta senatus reddi jussit, ex Livio decerpta, videri possunt apud Amirat. lib. 1. dissert. polit. discurs. 5. p. m. 35. Nam ex prudenti & arcano consilio Herennii Pontii Samnitis

nitis; si sine noxia victus dimittatur, fida æternaque ob beneficii memoriam pax. Arma adinere jure belli quidem licet: sed ademptio ista cum injuriæ speciem contineat, nec amicos aut fidos parit, nec metum hostilitatis tollit. *Vid. Liv. lib. 9. cap. 3. Arnif. 2. relect. polit. cap. 1. sect. 8. num. 80.*

Eandem legē & necessitatem abstinendi ab armis etiam Romanis aliquando impositā legimus. Sic enim olim in fœdere, quod post expulsos Reges cum pop. Rom. icit Porfenna; nominatim comprehensum fuit, ne ferro, nisi in agricultura quis uteretur, ne stylo quidem scribendi causā. *Plin. lib. 24. cap. 14.* Quod Isidorus ita explicat: jussisse Romanos, ne ferreum graphium quis haberet. *Arnifens de jure Majest. lib. 2. cap. 1.* Postea quoties exercitus Romanis ducendus aut armilustrium instituendum erat, arma ex rupe Tarpejā desumebantur. Unde illud Lucani: *jam rupe Tarpeja sonat.* sic apud Livium habetur *lib. 2. cap. 52.* octo millia Juvenum validorum in magno metu victoris Annibalis ex servitiis empti, prius sciscitatos singulatim, vellente militare publicè armatos fuisse. Et apud eundem *lib. 3. cap. 15.* In tumultu servorum alternas voces, ad arma, & hostes in urbe sunt, auditas; Consules & armare plebem & inermem pati timuisse: Dedit tamen arma, non vulgo; tantum ut in incerto hoste, præsidium satis firmum ad omnia esset. Et apud Tacit. *1. Histor. 34.* Galbam aperire armamentarium iussisse. *v. cap. 80. eiusd. lib.* Latinis idem observandum fuisse vel ex illo Livii *lib. 2. c. 30.* apparet, ubi in hæc verba scribit: Æqui Latinum agrum invaserant, Oratores Latinorum à Senatu petebant, ut aut subsidium mitterent aut seipfos tuendorum finium causā arma capere sinerent. Tutius visum est, defendi inermes Latinos, quam pati retractare arma. *conf. 1. Sam. 13. n. 19. & 20.*

Ex quibus tamen omnibus non rectè inferri censebat Dn. Gothofredus, possidere arma regulariter & ordinariè nulli licuisse: Cum illud tantum rectè colligatur: his quibus arma non suppetere, in subitaneo & promiscuo delectu arma publicè data fuisse. Nec jurabant opposites, alia loca quæ docet; Romanos Magistratus modò in urbe Româ, modò in provinciis nonnullis edixisse, Ne telum quis haberet seu ne ullum telum in urbe vel provincia esset, apud Cic. *in 5. Verr. Val. Max. lib. 6. c. 3. Plin. lib. 34. c. 14.* de quib. & Menoch. & T. Decian. *dd. loc.* Quemadmodū & Lipsius refert Plinii tempore,

E

edictum

34 CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM.
edictum extitisse Cn. Pompeij Mag. in III. consulatu vetan-
tistelum unum in tota urbe esse. *in orat. ienens. 4 pag 56.* Nam
& hoc extraordinem ob tumultum vel latrocinia ita sancitum fuis-
se, perhibebat.

V.
*An L. Ju-
lia simpli-
ter probi-
buerit pos-
sidere ar-
ma?*

*Ita Solunt
nonnulli
quorum*

VI.
Rationes.

Ut ad L. Iuliam propius descendamus, cuius autorem existi-
mamus esse J. Cæsarem (etsi Horom. & Matth. ab Augusto latam con-
tendant: Quod sane Suetonius in recensione illa legum, quas de in-
tegro Augustus sanxit c. 34. *in eius vitâ*, non prætermisisset: qui idem
Jul. Cæsarem pœnas facinorum jam ante auxisse testatur, in Julio
cap. 22.) v. Vultes. & Giphani. ad §. 8. *Instit. de public. iud.* Putet igitur
quis non verisimile, ut Jul. Cæsar inter minus fida Imperii per vim
occupati: (Plutarch. *in Cæsare. Flor. lib. 4 Div. lib. 44. Oros. lib. 6.*)
initia, populo arma in manibus reliquerit, non ignarus cuncta in il-
lorum manu esse, quibus arma sint v. *infr. part. 2. cap. 10.* Verum neque
probabile est, hoc medio Jul. Cæsarem usum fuisse; neque hoc ad
rem facit; abunde enim Jul. Cæsar suæ quidem severitati robustissi-
mis militum legionibus; civium autem in urbe saluti eâ ratione ca-
vit, quam L. suâ Juliâ complexus est, ne quisquam cum telo ambu-
lare posset in publico.

VII.

Atqui L. Juliâ coërcetur initid, qui arma, tela, domi suæ, a-
grove in villa, præter usum venationis, vel itineris, vel navigatio-
nis coëgerit. l. 1. D. de l. Iul. de vi publ. Excipiuntur in l. 2. arma, quæ
quis promercii causâ habuerit, quæque illi in hæreditate obvene-
rint: Iterum in l. 3. §. 1. eiusdem legis Juliæ reus fit, qui pubes cum
telo in publico fuerit. Hic jam olim Accursius verbum *cogere*, quod
ind. l. 1. reperitur, interpretatus est per *habere*: (quod ipsi haud du-
biè suggestit exceptio in l. 2. & l. 9. d. t. quæ debet esse de regulâ,
per vulgata:) Hoc sensu: ut ea vox ad conatum satagentis arma
contra prohibitionem habere & possidere trahatur; adeoque velut
is, qui vel unum saltem hominem ad facinus aliquod patrandum
habet, homines coëgisse dicitur in l. prator. ait. 2. §. *sed et si unus 6. de vi
bon. rapt.* Ita etiam, qui vel unum duntaxat gladium præter jus &
fas conquisivit, arma coëgisse intelligitur.

Eandem sane sententiam reperias apud Menoc. *hd. cas. 394.
num. 28. & 57.* scilicet quod primo L. Juliæ capite prohibeatur, ne
quis armâ domi habeat, etsi vim nullam inferat; quasi tunc lex pro eo
id ha-

id habeat, ac si illa meditatione reposita sint, uti iis noceri possit: Idemque per hunc ipsum textum in curia Archiepiscopali Neapolitana decilum fuisse, invenies apud J. Alois. Riccium. *decis. d. curia* 209. num. 2. nempe ut poena imposita arma gerentibus obtinere etiam debeat in detinentibus ea domi.

Denique & huic explicationi congruere videatur. *d. l. unie. C. ut armor. usus.* si & ibi arma movere, pro habere accipiat: argumento alterius legis quæ in codice Theodosiano lib. 15. tit. 15. extat & *d. l. iiii.* jungenda est; cuius cum inscriptio sit, *de equorum usu*, veluti huius *l. un. de armor. usu*: textus tamen *de licentia habendi equini pecoris*, conceptus est: Rubrum & Nigrum ita se habet *L. 2. C. Theodos. quib. equor. usus concessus est aut denegatus.* Imp. Valentinianus & Valens *ad Bulephorum Conf. Campania.* post alia: ut omnes latronum conatus debilitari conquirent, pastoribus rei nostræ, id est, lanigerarum ovium, pecudumve custodibus, nec non etiam præcuratoribus & actoribus senatorum, habendi equini pecoris licentiam denegamus, sub hac videlicet interminatione, ut ij, qui nostræ mansuetudinis statuta tentaverint violare, ab actorum supplicia tolerare cogantur. *Dat. III. Non. Octob. Altini, Divo Ioviano & Varro-niano. Coss.* Ex quo textu iunctâ nostrâ *l. un.* hoc colligatur: Imp. cum depredationes tollere vellent, quam exercebant latrones, & armati, ut inermes facilius opprimerent, & equites, ut facilius dilaberentur: utrumque hanc constitutione prohibuisse, nempe, ut nullo privato ipsis insciis & in consultis arma aut equos habere liceret.

Hæc & similia, Alii olim differebant: At Dominus Gothofredus è contrario disputabat: dictam *l. i. ad l. iul. de vi publ.* nequaquam de simplici possessione; sed de coactione plurium & variorum armorum ad machinandam vim aliquam, prout verba sonant, accipiendam esse; Id enim complurima docere: primum vocem *cogendi*, quæ utique non simplicem & nudam aliquam armorum possessionem indicet; verum plurium collectionem, congestionem, cumulum. Quod etiam rectè animadverterit Decianus, *tr. crimin. lib. 8. cap. 2.* qui idèd inadvertentiâ dicam Accursio aliisque scribat: itemque *cap. 3. num. 5.* verbum *cogere* Ictum non sine mysterio usurpare maluisse, quam habere. Secundò, tres exceptiones quæ subiciantur id manifestissimè comprobare. Dici enim: cogere licere arma in triplicem usum, venationis, itineris, navigationis, Relinquiergò: arma habere, possidere per L. Iuliam licuisse. Idem

VIII.

IX.

*Refutata
ex senten-
tia Dr. I.
Gothofredi.*

E 2

ex in.

ex inductione *l. 2. patefigri*. Et quorsum *tertio* prohibitio recensita sup. *thes. 6. l. 3. §. 1.* nisi saltem telum habere licuisset? In quiebat.

X.

Nec valdè movebat virum gravissimum, quod à dissentientibus opposnebatur ex Edicto de vi bonorum raptorum; Regerebat n. in eo Edicto non tam numerum coactorum respici, quàm conatū, *Gædd. ad l. 40. de V. S. vel conatum ibi non ad armorum possessionem; sed ad vim ablativam collimare.* Dici etiam posse: Mentem & intentionem Pratoris vel in uno coacto; & sic collectivum hoc *familia*, in singulari verificari; Namque ex eadem Pratoris mente; etsi solus ille damnum dederit, verba Edicti non deficere *d. l. 2. §. 7. ff. vi bon. rapt.* Neque novum esse, ut collectivā hęc substantiva, vel in uno verificentur, ex mente legis aut testatoris.

XI.

Sanè quod ad Menochii auctoritatem attinet; Is sibi ipsi non satis constat: dum *eodem casu num. 86.* disertè, sed oscitanter, si superiora compares, in hæc verba erumpit: Arma in domo habere Lex Julia non prohibet. Quod scitum denuò laudat & consensu aliorum roborat *consil. 1205. incip. etsi docta. ex Bursiato lib. 3. consil. 33. num. 31.* scribens: Prohibitionem *deferendi arma*, non comprehendere eum, qui arma in domo retinet, etsi facile ea extrahere inde & deferre possit. Pari constantiā Riccius in *pr. d. decis. fatetur*, ex juris dispositione *per d. l. 1. posse teneri arma domi*, & id magistraliter Decianum ostendere.

XII.

Restat *l. unic. C. ut armor. usus*: sed vocem, *movere*, pro *uti*, positam ibi esse plurimi docent. Neque contrarium ex conjunctione *l. un. C. Theodos. de equorum usu*, satis evidenter evincitur: Equorum enim possessionem & usum ibi pro eodem accipi oportere, ita Dn. Gothofredus probabat: Cum equorum usus itineris per Campaniam causā prohibeatur, nullus autem equorum ibi usus fuerit nisi itineris gratiā (in urbibus enim equis sedere non licebat, & bobus non equis Campania exercebatur) sanè vi ipsā, habendi equini pecoris licentiam denegari, cum nullus alius quàm itineris causā usus eorum esse posset; Sed non idèd è converso, cum armis uti seu gestare prohibitum sit; statim consequi, eorum possessionem etiam sublatam fuisse. Nam & publicè interesse arma, propter ingruentem de subito necessitatem, cives & subditos in parato habere. *Besold. lib. 2. polit. c. 7. num. 3. & seqq.* Sic ille.

Recen-

CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM.

37

XIII.

Recentiores ita censent leges veteres hac parte indulgentiores fuisse; ac paulatim principum constitutionibus arma privatis penitus fuisse excussa. Nam *ante legem Iuliam*, arma tantum *in urbe* habere non licuisse; Extra urbem licuisse. Id docere Ciceronem pro Milone, cum scribit: Infidiatore & latroni, quæ potest afferri iniusta nex? quid comitatus nostri, quid gladii volunt? quos habere certe non liceret, si uti illis nullo pacto liceret. *Hæc Cicero.* Porro legem Iuliam vetuisse etiam in agro & villa arma habere; Sed excepisse tamen legem tres illos casus: si quis ex delata hereditate, aut salutis suæ causa, aut promercii gratia haberet. Et licuisse adhuc *Martiani tempore arma promercii causa habere*, colligi ex constitutionibus eius, qua vetat ea barbaris vendere *l. 2. C. quæ res export. non deb.* Tandem constitutionibus novis armorum usum, atque promercium privatis penitus interdictum esse: nec permitti, nisi commercium parvarum macharatarum, aut cultrorum, quorum nullus in præliis usus sit. *d. Novell. 85. cap. 4.* Ad quas macharas exceptio legis Iuliæ (de armis salutis suæ, vel itineris, vel venationis causa paratis) trahenda nunc videatur. *Ita A. Matthæi lib. 48. ff. tit. 4. de vi public. & privat. cap. 1. n. 4. pag. 487.*

XIV.

Sed nec hæc transitio sine dubitatione transit: Nam ut alia tempora & iura nunc mittamus, & de jure possidendi arma ex L. Julia tantum loquamur: Sane exceptiones legi Iuliæ additæ, tam latè patent, ut parum absit, quin vim prohibitionis planè elidant. Primum enim si per legem Iuliam licuit arma habere & possidere, quæ jure hereditario delata fuerint; licuit & plerisque civibus & plurima quidem arma possidere? Quotusquisque enim civium non paterfamilias vel caterorum cognatorum, aliquando etiam plurimum simul, & extraneorum aded, hereditate gavissus est. Tum si licuit arma habere promercii causa: promercium utique etiam fuit licitum. Ergo & arma mercari: adeoque possidere. Denique si salutis suæ causa licuit arma habere: (Sic enim illi loquuntur. *fortè ex l. 11. §. 2. d. t. quæ tamen non de possessione, sed gestatione & usu tractat*; pro eo quod in *l. 1. ad L. Iul. de vi publ.* dicitur vel navigationis) Jam cuivis possessori parata erit excusatio: causabitur enim quisque se non offensionis sed defensionis igitur arma habere. Quæ excusatio etiam est vitiligatorum in triviis.

Itaque meritò cum Dn. Gothofredo concludimus: L. Iuliam

XV.

E 3

non

non de possessione tranquilla, & licita, sed de turbulenta coactione, aut usurpatione prohibita tractasse. *per ea que supra thes. 9. deducta sunt.* Nec aliam nobis sententiam persuadere debet verbum habendi, quod in l. 2. d. 1. reperitur. Observandum enim est, ibi de exceptione, & casu opposito tractari: cum scilicet quis non coegerit arma ut iis vim faceret sed cum ea per hereditatem oblata, pacatè possederit. Unde eo fortius colligitur; cogere ad vim faciendam non licuisse; habere autem imò & comparare ad usum honestum licuisse. Utcumque Justiniano deinceps pro ratione sui temporis & publici status, ut supra dicebamus cap. 2. th. 2. aliud forte placuerit, *per Novell. 85.* Minus movet l. armatos. 9. ad. l. iul. de vi publ. Neque enim ibi definit Paulus an arma habere liceat, ad civilem usum: sed cum quis vim commisisse, deprehensus est, & dubitatur, an armis vel sine armis vim intulerit, quis pro armato sit habendus: An ille tantum qui tela habuerit ad vim & occisionem in primis apta & aptata, *vid. sup. protheor. th. 4. & 12. ac que aliàs notari solent ad § 5. l. de public. judic. & l. si calvitur 233 §. telum. 2. de V. S.* An etiam ille, qui aliud quid haberet, quod nocere posset? Quod posterius obtinuit, ex ratione legis & generali vocis usurpatione. *l. hi qui. 11. §. rectorum. 1. Ad l. iul. de vi publ. 7. protheorema. 6.* Eoque magis declaratur L. Juliam de possessione armorum non egisse: alioquin vel præcipua prædiorum instrumenta non licuisset possidere.

XVI.

*Conclusio
disputatoria
de iure
et facto. Tum
qui & qui-
bus hodie
armorum
possessione
prohibere
soleant.*

Manet ergo hoc, neque L. Juliam, neque Valentiniani aut Justiniani constitutionibus armorum possessionem penitus fuisse subditis ademptam: quæ & hodie omnibus Imperii fidelibus regulariter patet, *Decian. d. l. cap. 3. num. 55.* Nonnunquam tamen ex usu Reipublicæ ad armorum ademptionem deveniri solet, ubi tumultus metuendus, aut sublesta est aliquorum fides; quod & posse Magistratum ex dictis cap. 1. manifestum est. Ita, præter ea, quæ de Romanis supra hoc cap. adducta sunt, de Xerxe scribit Plutarchus in apoph. quod iratis Babylonis ob defectionem, cum eos in potestatem suam iterum redegisset, armorum gestationem interdixit, iusseritque eos fidibus & fistulis canere, lenocinia & cauponam exercere, ac tunicas gestare sinuosas. Et ne toti simus in antiquis: Ita apud recentiores Historicos legimus; posterioribus sæculis ademptam fuisse possessionem armorum Senensibus, *Thuan. lib. 15. hist. Genuensibus Guic. card. lib. 7. Florentinis, Machiavell. 11. histor. Florent. Montispeffulaniæ*

lanis tempore Caroli V. Francorum Regis, *Guaguin in eius vita*, Gandavensibus *Sleidan. lib. 13. histor.* Et quid non tota die fit? Johannes Dux & Elector Saxoniae (ut refert autor des Stamms vnd Anfunfft der Herzogen zu Sachsen Magdeburgi An. 1587. imp.) kame an. 1525. ins Regiment; da die Bauren eine Aufruhr wider die Obrikeit erregten: darumb lieh er in seinen Landen seinen Vnderthanen alle Wehr / als Harnisch / Büchsen / Spieß / Helleparten vnd dergleichen mehr nemen / also / daß keiner / bey verleihrung Leibs vnd Guts in seiner Behausung mehr dann eine Axt oder Beihel / vnd so er vber Feldt wanderte / ein weiß Seßblin eines Daumens dick / vnd ein Brodmesser ohne Spizen haben döffte: vnd wo einer als ein Verächter dieses Gebotts angetroffen würde / den hatte ein Jeder / der sein Herr vnd mächtig sein kundte / ohn alle Straff mach zuemleiben vnd vmbzubringen.

Venetorum Respubl. institutum Pompej M. (*de quo thes. 4.*) etiamnum retinet. *Lipl. orat. 4. p. 56.*

Quod autem inter Politicos disceptatur; an subditis pacis tempore, arma permittenda sint, post Tholosan. *lib. 23. cap. 9* hisce distinctionibus Dn. Bernegg. *quest. 123. in Tacit. German.* determinat:

XVII.

Initio inquam distinguendo inter arma

Majora: qualia hodie sunt, fusiles machinae, colubrinae, salamandrae, basilisci, crocodili: & quae alia ad murorum demolitiones, excogitata tormenta sunt, quae sanè non sine ratione privatis interdiciuntur.

Minora: ubi dist. inter statum
Popularem: ubi quia in plena libertate vivitur, inquit, armorum promiscua permissio non modo licita; sed etiam ob maiorem, cui tales Respubl. obnoxiae sunt, aliorum invidiam insidiasque, necessaria est, ideoque illi etiam solet mandari: Sic tamen ut sacerdotibus & Academicis iis carere liceat.

Optimatum: ubi tempora sunt vel

Periculosa ac hostilibus insidiis obnoxia: Et necesse est cives arma sua in promptu habere, ne prius opprimatur oscitantes, quam ex armis ea petere liceat. cautione tamen eâ simul adhibitâ, ut ex ingenii & inclinationibus subditorum permissio ista temperamentum accipiat.

Pacata: tum verò armorum possessio subditis rectius interdicitur. Hæc Dn. Bernegg.

Op. crit.

XVIII.

40 CAP. III. DE POSSESSIONE ARMORUM

Oportet autem armorum possessionem expresse interdici. Neutiquam enim assentiendum est iis, qui statuunt, armorum usu interdicto, & possessionem prohibitam intelligi; siquidem hæc, usus armorum de quo nunc agimus, & possessio nuda, separata sunt, à quibus nulla est illatio, per vulgata. *Vide Decian. d. lib. 3. cap. 2. & 3. num. 5.* ut adeò Senatores Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ, potius ad constitutionem Pontificum & ad eorum interpretationem extensivam Authenticamque (*de qua vide eleganter Res. h. lib. 2. class. 2. cap. 11. de regim. secul. & ecclesiast.*) quam ad jus civile per interpretationem usualem aut doctrinalem respexisse videantur, quādo contrarium pronunciarunt. *d. decis. Neapolit.* Nam Pius IV. constituerat, ut detinentes archibufeta domi suæ eādem pœnā afficiantur, quā portantes: Quod idem Pius V. ad possidentes pugiones, extendit.

XIX.

Ubi ita expresse cautum vel declaratum est, (nam alia lex est constitutiva quæ jus novum constituit; alia declarativa, quæ jus vetus declarat, *Widrington. de jur. am. fidel. cap. 1. sect. 1. num. 4.*) ne arma habere vel possidere liceat, duo præcipue à pœna prohibita possessionis liberare quem, volunt Dd. (1.) ut non intelligantur ea arma, quæ quis jure pignoris, non dominii detinet. *Bolognet. conf. 25. num. 23. Riccius d. l. (2.)* Et illum excusandum putant, qui parvo tempore arma prohibita domi suæ tenuisset. *Bertaz. conf. 217. n. 2. Riccius ibid.* Verum enim verò ubi Magistratus simpliciter cives exarmatos esse vult, nullo obtentu, nequidē promercii aut hæreditatis, arma detineri possunt, hæ enim & similes causæ excusant quidem à præsumptione doli, ne machinandi quid contra Rempubl. aut civis animo ea quis detinere dici possit, *arg. l. 2. ad l. tul. de vi publ.* non autem ut possessio, (cujus vel exemplum metuendum est) contra specialem prohibitionem omnino justificetur ac perpurgetur.

Ad
per

Reipub
Armo/na
in Const.
lix Rom
que gent
Deo prop
alterius a
lutaris res

De

ΑΦΟΠΛΙΣΜΩ,

sive

EXARMATIONE CIVIUM.

C A P. I.

Quo ostenditur:

Ad Reipubl. tutelam & tranquillitatem
pertinere armorum custodiam; Ideoq; eorum usum
aliis; ac necivibus quidem, temerè permit-
tendum esse.

§. 1.

Summa Reipublicæ tuitio, (*i. e. præcipua, certa, suprema & perfecta l. 8. de impens. in rem dot. fact. l. 67. §. 1. de Rit. nupt. l. 73. de Legat. 2. vid. Dn. Biccium Comment. de posses. §. 90. pag. 54. Securitas & tranquillitas Reipublicæ suis præfidiis munita*) de stirpe duarum rerum provenit; *Armorum*, atque *Legum*: Exinde enim, inquit Imp. noster Iustinianus, in *Const. summa. C. de Iustiniano Cod. confirm.* vim suam muniens, felix Romanorum genus, omnibus anteponi nationibus, omnibusque gentibus dominari, tam præteritis effecit temporibus, quàm, Deo propitio, etiam aternum efficiet. Istorum etenim alterum, alterius auxilio semper, (*etiam pace iam sancitâ,*) eguit: Et tam militaris res legibus in tuto collocata est, quàm ipsæ leges, armorum
F præ-

præsidio sunt servatæ. *Concord. Novell. 24. 25. 26. & Proem. Infr. Camerar. hor. subcis. part. 1. cap. 2.*

2. Fateor Imperatorem *Arma* hic potissimum usurpare metonymicè, pro virtute bellicâ, in universum: quemadmodum Sulpitia Poëtria, apud Jul. Cæsar. Scaliger. *lib. 2. Ver. Poet. catalect.*

— Duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput, Virtus belli, & sapientia Pacis.

Vid. Protheor. de armis in genere. § 2. pag. 4. Eoque belli & pacis arbitrium, penes solum Principem, in statu Monarchico, relinqui: Interim ea etiam, quæ belli occasionem præbent, cautè tractanda, nec cuiquam privato permittenda esse, providi principes sedulè, sanctionibus suis prospexere: *Gudelin. lib. 5. Comment. de jur. noviss. cap. 3. num. 1.* Sunt enim arma, opus, *Higino (fabul. 274.) cense*, quod mortem generat, & salutem; quod simul interitum peccantium continet, ac custodiam bonorum, contra improbos, necessarium semper auxilium.

3. Ut autem temporibus turbidis, & ubi metus ab hoste ingruit, meritò principes subditos fideles, in armis, ad quamcunque vim avertendam, paratos habent: ita, pace iam reducâ, ad firmamentum diurnæ tranquillitatis, nihil æquè conducit, quàm instrumenta seditionum ac turbarum, penitus è manibus excutere, & non, nisi magna ex causa, civibus indulgere.

4. *Sereniss. Elect. Saxon. apud Chemnitium, in histor. bell. Suecic. part. 1. lib. 4. §. 36. pag. 398.* pronunciat: Si non unicum; certè præcipuum, diurnæ tranquillitatis constituendæ, remedium esse: Undiquaque arma, & ex omni parte, bona fide, deponere, atq; in vaginam recondere, ligas, confederationes, & uniones, solvere, atque Imperii Legibus fundamentalibus, salutaribus constitutionibus, Decretis circularibus, & Ordini Executionis acquiescere; ita enim deinceps, omnibus machinationibus, dummodò leges memoratæ observentur, & subnascens malum, in herba opprimatur, egregiâ fiduciâ occurrì posse: Dum porro & hoc providetur, ne collectiones & convocationes militum, in Imperio, ullo modo instituantur, vel admittantur; nisi ex communi Ordinum consensu. Nec discrepat sententia, prudentissimi Nestoris, cui
hostes,

ARMA TEMERE CIVIBUS PERMITTENDA NON ESSE. 43

hostes etiam, inveteratæ prudentiæ, & summæ perspicaciæ, laudem tribuunt, vid. Ioseph. Riccius, Clericus Regularis, lib. 9. de bellis Germanicis, pag. 612. cui Cardinalis Richelius discedenti à visitatione, hoc ἀποβατήριον, numeris nostris inclusum, memoratur cecinisse :

Magnus eras absens, superat præsentia famam,
Sparserat hac meritù inferiora tuis.

Hic, inquam, illustrissimus Regni Sueciæ Cancellarius, rerum gestarum, & prudentiæ gloriâ, nemini secundus, cum à Bogislao, Pomeraniæ Duce incluto, Anno huius seculi 31. rogaretur, ut invictissimum Regem suum, ad pacis consilia flecteret, prudentissimè, ut semper, (quicquid Riccius dict. loc. excipiat,) sic ad istam quoque obtestationem, (ut refert Chemnitzus d. part. 1. lib. 1. §. 10. pag. 28.) recessit, & respondit: Regem suum divinâ gratiâ, usu etiam, atque disciplinâ prudentum, hæcenus sic instructum, sic eruditum esse, atque iam inter prima Reipublicæ gubernandæ præcepta, seu arcana, tenere: Statum & securitatem Regni sui, nequaquam unius viri, quantus quantus ille fuerit, promissis & sincerationibus, sive scriptis, committendam esse; sed realem ubique cautionem desiderari, in primis eam, quæ pendeat ab axiomatico probatissimo: *Armari, contra armantem; vel mutuo deponi arma.*

5. Dicta sint hæc de exarmatione publica populorum: Nec minus tamen vera deprehenduntur, si ad privatam civium exarmationem trahantur. Etenim in Eorum, qui arma tenent, manupositum esse, ut quieta vel turbulenta sit Respublica, iam olim censuere Aristot. 4. Polit. 8. Et Cyrus. apud Xenoph. Cyropæd. lib. 7. Itaque periti publicæ tranquillitatis sponsores, non solum publicè arma Saxo Tarpejo inferre iusserunt, quoties Jani templum claudendum esset; Vid. Arnif. de iure Maiest. lib. 2. cap. 5. num. 7. nec hostibus tantum subactis arma excusare; sed privatim quoque civibus illa, si non omnia, & omnibus; vulgo tamen, promiscuè, ademere, & interdixere. De publica illa populorum exarmatione, hic nobis non est constitutum agere, nisi incidenter id res postulaverit; alioquin testimonia, ex utraque historia suppeterent. Quid enim populo Israëlítico, inter Leges indultæ tranquillitatis, iniunctum fuerit, ex lib. 1. Sam. 13. vers. 19. itemque

ex lib. 2. Reg. cap. 24. vers. 14. & 16. abundè constat. Nempe ne instrumentum aliquod bellicum sive cuderent, sive usurparent, antea culum. *Cassar. Sanctius in lib. 1. Reg. cap. 7. n. 34.* Idem ferè quod Philistini, in eundem populum admisere Chaldæi: qui, *ut habes l. 4. Reg. cap. 24. v. 14. & clarius cap. 24. n. 1. & cap. 29. n. 2.* omnem fabrum abstulerunt. *inquit idem Sanctius ad cap. 13. d. lib. 1. num. 55.* Romanis utique solenne fuit, devictis gentibus, ad firmandam Reipubl. securitatem, arma adimere, *v. de Eduis. Tac. 1. Histor. 64. vers. 5. de Viennensibus. d. lib. 6. 66. 2.* temeritatique semper imputant prudentiores, devictis armorum copiam permittere, *v. Arnis. lib. 2. de iure Maiest. cap. 5. th. 4.* quibus scilicet tantò ferociùs vindictam exigent à Victoribus, quibuscum victi nunquam satis solidà pace coalescunt. *Tacit. 2. Hist. 7.* Sed & pacatis cætera populis, seu quipacis studium, & clientelæ votum, præferrent, haut faciliè arma in expedito reliquerunt. Sic Numantini, in legitimi fœderis precium, à Scipione iussu sunt, arma deponere: quanquam id ita ab illis acceptum fuerit, quasi manus, (quibus rebellionem moliri potuissent,) ipsis abscinderentur. *Flor. lib. 2. cap. 18.* Sic in fœdere, quod, post expulsos Reges, cum pop. Rom. icit Porfenna, nominatim comprehensum fuit, ne ferro, nisi in agricultura, quis uteretur, ne stylo quidem, nisi scribendi causa. *Plin. lib. 24. cap. 14. Nicol. Serrarius ad lib. 1. Reg. cap. 13. n. 55. Sanctius ad d. cap. 13. ubi consilium hoc, ut prudens commendat. n. 54.* Fuit quidem durum, *inquit*, prudens tamen Philistinorum consilium usitatumq; ab aliis, neque arma permittere, neque armorum cudendorum facultatem ullam iis, quos sub potestate suâ retinere vellent: multò enim faciliùs inermes, quàm armati, imperata faciunt; & ubi officinæ sunt ferrariæ, & formandi ex ære quodcunque vas, libera potestas; conflare quoque possunt gladii, & arma reliqua, quæ non sinant alios in subactis regionibus, dominari liberè.

6. Sed nobis, de civium exarmatione, decretum est agere, quam non minus necessarium sperata tranquillitati firmamentum, Impp. Romani putavere: Itaque non tantùm de Fabricatione, possessione & commercio armorum, sed & de exarmatione civium, in medium consulvete. Les Empereurs Romains, *inquit* Doctissimus Charondas, in notis ad l. 1. Cod. Henric. tit. des ports d'armes.

mes. lib. 8. tit. 7. pag. 231. Pour maintenir l'Empire en repos & empêcher l'audace des seditieux, ne permettoient aux hommes privez de forger & fabriquer des armes, ains seulement à ceux, qui estoient par eux ordonnez aux fabriques publiques, qui Fabricenses dicebantur, quorum fuit schola & militia certa, ils estoit une certaine Compagnie à certaines gages: Et entre eux y en avoit de deputez; Mais il estoit defendu, & aux ouuriers & aux deputez, de vendre des armes aux hommes privez, ains les porter incontinent à l'arcenal, ou armoirie publique pour servir à l'usage de la guerre. Novell. 85. Et les Empereurs: *in l. un. C. ut armor. usus.* Nulli volunt copiam tribui armorum movendorum. Et pour ceste mesme consideration nos Roys voulens abbatre & empêcher la frequency des meurtres, assassins & vols, quise commettoient par gens armez d'armes, plus convenables à la Guerre, qu'à l'usage commun des Hommes & seurete des leurs personnes, en ont defendu le port & l'usage, par commination de grandes peines. *Hac Charondas.*

7. Arbitrantur plerique, de hac privata civium Exarmatione, loqui *l. un. C. ut armor. usus.* in qua opinione, etiam Charondam fuisse, modò intelleximus: Antesignani eius explicationis & opinionis sunt: Bartolus, & eius sequaces, ad d. l. un. Hier. Buticell. *in l. 1. n. 102. de Verbor. oblig.* Anchoran. *consil. 429.* Corneum, Socin. Cottain, alios, allegant. Duennas, *regul. 55* & Farinac. *quest. crim. c. 28. n. 65. pag. 424.* qui hanc constitutioni nostræ paraphrasin circumponunt: Nulli licere arma portare, sine licentia Principis.

8. Aliter eandem constitutionem accipit Lucas de Penna, (Interpres, in lectione antiquitatis, non quidem feliciter; neque tamen inutiliter, si adplicationem ad mores posteriorum seculorum spectes, versatus: *vid. Cujac. ad l. temperent. 4. C. de vestib. holoveru. in f.* in commentario ad hunc textum, figuratam interpretationem amplectitur, exclusâ nativâ & propriâ: Arma, inquit, n. 4. multis modis movemus: Bellum gerendo, pugnam seu prælium ciendo, vim, aut violentiam, vel aliud crimen (subaudi, consimile,) committendo.

9. Alii, arbitrantur, nec illam, nec istam interpretationem

quicquam habere absurdi, cum metonymica vocis Armorum usurpatio, (ut per arma, bella indicentur,) Autoribus admodum sit familiaris, *vid. Protheor. §. 2.* adeoque utrumque hac lege prohiberi, iudicant: Primum, ne quisquam publicè alteri bellum indicare, aut inferre ausit, sine Principis permissione; alioquin fore, ut transgressor huius prohibitionis, incidat in pœnam L. Jul. Maiest. l. 3. ad L. Jul. Maiest. cum bellum movere, solius Principis sit, aut supremæ potestatis: Tum deinde in consequentiam prohiberi, ne quisquam privatim arma emere, vendere, portare, vel fabricare præsumat, sine Principis permissione; alias, contrà facientem, arma perdere, fisco applicanda: Et posse reum puniri, tum pecuniariter, tum corporaliter, secundum qualitatem delicti. Ita Johan. de Platea, interpres antiquissimus, ad hunc textum.

10. Sunt denique, quarto loco, censendi, qui emphas requirere videntur, in verbo *tribuendi*: quasi Imp. vetent, cuiquam armorum usum, aut emendorum copiam, *tribui*. Ita rem breviter exponit Petr. Gudelin. *lib. 5. fur. noviss. cap. 3. num. 3. Add. Claudium Brunum, in Diurnali Tironum iuris ad h. l. un. pag. 194. qui tradit: Hæc L. privatis in totum esse interdictum, ne arma fabricent, vel trahant.*

11. Nobis, in hac tractatione, solidum textum, pro fundamento requirentibus, constitutio ista, satis firmum præstare videtur, ita tamen ut L. Juliam de vi & Corneliam de Sicar. non simus exclusuri, sed hanc utpote recentiorē, prælaturi, qua non tantum Dynastis, communitatibus & civitatibus; sed & provincialibus singulis, qui rebus undiquaque turbidis, arma, circumspiciebant, aut requirebant, ne scilicet, in illis turbis, imparati, circumvenirentur, & opprimerentur, fuit provisum: Quod desiderium & consilium, nec ipse provinciæ Præses, pro ratione temporum, videbatur improbare; At Imperatores, desuper consulti, improbant alia ratione: quod soli Principi cura, ut Reipubl. sic tutelæ etiam, & armorum, relinquenda sit: ne, in valescentibus ubique armis, plus periculi, quàm præsidii, in armis, quaqua versum distributis, suboriatur.

12. Quam sententiam, ut ab Adversariis extorqueamus, analysi textus huius opus fuerit, ex qua mens sancientium liquidiùs pateat. Nam, quod Anton. Faber. 3. *Coniect. 17. pag. 70. vers.*

AN DE EA IN. L. UN. C. UT ARM. USUS. AGATUR. 47
 vers. sepiſſime. in univerſum, de Legibus Codicis, pronunciat: ſe-
 piſſime, in legibus Codicis, hoc evenire, ut multa ſupplenda ſint, ex reſcriben-
 di formula: cum reſcripta caſibus propoſitis, & præſuppoſitis, accommodata
 fuerint, & ſupervacuum interim habitum, id ipſi reſcripto addere, quod ex
 facti enarratione, ſupplicantibus, & referentibus, ſatis antea liquidum, per-
 ſpectumque fuerat: Quod interpretationis arcanum, cum plerique non ob-
 ſervaverint, factum eſſe, ut infinitæ leges Codicis, alioqui faciles, nunc pro-
 pæmodum inexplicabiles exiſtimentur: Id, inquam, in huius quoque
 legis Explicatione interpretibus nonnullis eveniſſe, nobis autem
 cavendum eſſe, res ipſa deinceps docebit. Cum enim Conſtitu-
 tiones, in Codicem relata, definiant quaſtiones, ex media vita de-
 ſumtas, prout quæque res & cauſa, vel ſupplicationibus ſubdito-
 rum; l. leges 3. l. ſi Imperialis. ult. C. de LL. vel ſuggeſtione Iudicum,
 & relatione Magiſtratum, l. 3. & pen. C. d. r. Romanis Cæſari-
 bus, & ſapientiſſimo eorum conſilio, (quod ex Doctis JCtis con-
 ſtabat: Lamprid. in Alex. Sever. confer l. 8. C. de LL. l. 19. C. de Teſtam.
 ubi dixi, in tract. de Teſtamento Principi oblato: cap. 2. §. 2. & cap. 5. §. 2.)
 dijudicanda offerebatur: opera præcium eſt, ex omnibus circum-
 ſtantiis, rei geſtæ ſeriem colligere, & præmeditari, monente Hartm.
 Piſtor. 1. quaſt. 30. num. 23. Arum. Exercit. Inſtit. 6. §. 16. Schickard. di-
 ſput. Inſtit. 3. th. 2. lit. D. Licet aliquando, in Conſtitutionibus pro-
 lixioribus, deprehendatur, Impp. defectus imprudentiorum Con-
 ſulentium ſuppleviſſe, & plenius reſpondiſſe: uti ex l. 8. C. de im-
 pub. & al. ſubſtit. l. 3. C. de hered. inſtit. notat Bachov. 1. diſputat. Treutl. 6.
 th. 5. lit. C.

C. A. P. II.

De ſententiæ genuinæ L. un. C. ut armor. uſus.

§. 1.

VERBA Conſtitutionis iſtius, in Codice quidem Theodoſiano,
 lib. 15. tit. 15. ſub generaliore iſtâ rubricâ proponuntur: Quo-
 rum:

rum usus interdictus est. Sed eà, tanquam nimis generali, repudiata, Iustiniani juris Conditores, hanc substituerunt, summam ipsius constitutionis, immò paraphrasin, continentem:

Ut armorum usus, inscio Principe, sit interdictus.

Constitutio in partibus internis, & externis, ita habet:

Imp. Valentinianus & Valens, A. A. ad Bulephorum, Consularem Campaniæ:

Nulli prorsus, Nobis insciis, & inconsultis, quorumlibet armorum movendorum copia tribuatur. Data III. Non. Octobr. Altini, (in Cod. Theod. legitur Altino) Ioviano. (in C. Th. additum est cognomen Divi:) & Varroniano Coss.

2. Quod si quis obiter hæc verba inspiciat, fortè interpretem non desiderabit; sed, cum glossa recent. ad l. proponebat. 9. de Castrens. pecul. dicet: legem istam rumina, per te, &, cuius saporis sit, gustabis; At, si paulò intimiùs sensa rimetur, vel interpretum sententias requirat & comparet: difficilius digestionis dubia offendet: quæ, ut feliciter removeamus, solitâ analysi adhibitâ partes, tum externas, tum internas, ordine evolvemus. Externas dico, τὴν ἐπιγραφὴν & ὑπογραφὴν: inscriptionem, & subscriptionem. Epigraphe sic habet, ut modò retulimus:

Imp. Valentinianus, & Valens, A. A. ad Bulephorum, Consularem Campaniæ:

Quibus verbis exhibentur nomina, tum Imp. qui rescribunt; tum Consularis, qui Principes consuluerat.

3. Quemadmodum verò aliàs plurimum momenti situm est, in autoritate, & Autore: planè, ut in telo, quandoque interest, in manu spargatur & veniat: ita vel in primis, in Constitutionibus Imp. enucleandis, non rarò, plurimùm expedit, in vestigiis, quibus Imp. quæque debeantur quibusve temporibus emanaverint. Sape etiam accidit, ut, per externa putamina, nucleum internum feliciùs inveniamus. Quinimò, quod mireris, celebres iuris Doctores, circa Autores huius Constitutionis, hæserunt, aut errârunt. Hæcere non mirabimur Lucam de Penna, qui, vulgaribus membranarum usus, (quæ inscriptionibus ferè carent) è brevitate Laconica coniecturam cœpit, hanc legem non esse Iustiniani. Menochium utique, memoriâ lapsum esse oportuit, quando de arbit.

IN. L. UN. C. UT ARM. USUS. AGATUR. 49
quasi. *Cas. 394. num. 23.* Theodosium Constitutionis huius
Autorem fecit; nisi Editorem, pro Autore, habuit: Sed eo modo
omnes Codicis Theodosiani leges, Theodosianæ fuerint di-
cendæ.

4. Ergò verus huius legis Autor & principalis, est Valen-
tinianus I. Cum enim Jovianus, statim post extinctum Julianum,
ab Exercitu Imperator dictus, (V. Kal. Jul. A. C. 363.) raptim-
quæ confecto, qualitercumque bello Persico, Constantinopolim
properans, in opido Dadastana, inter Galatiam & Bithyniam, seu
fectore prunarum, seu esu boleti venenati, sive utroque malo con-
currente (neque enim opus est, ut causas cooperantes, cum Histo-
ricis nonnullis, committamus,) enecatus esset, Mense octavo Im-
perii, h. e. die 17, Februarii, uti Nicephorus Callistus lib. 10. *Hist. Eccles.*
cap. ult. in fin. cum Ammian. Theodoret. Ruffin. alijs, & ex Hieronymo, Cal-
vysius, in Ioviano, pag. 536. refert: (Socrates lib. 4. cap. 1. Eutropius lib. 10.
13 Kal. Mart. nominant,) Suffectus ei fuit Valentinianus I. An-
no 394. die 24. Februarii, qui, ob multitudinem hostium, imperio
imminentium, fratrem Valentem, (eo temporis articulo, etiam-
num orthodoxum,) ut Baronius in Anno 394. §. 7. probat, Colle-
gam ascivit, ei que Oriente permissio; in Occidentem ipse conce-
sit. *Petavius part. 1. Ration. tempor. lib. 6. pag. 336.* Hoc itaque tem-
pore, cum veluti per universum Romani Imperii ambitum, bucci-
næ classicum canerent, & excitæ gentes sævissimæ, limites sibi pro-
ximos propularent, dum Gallias, Rhætiæque, ut *Ammian. verbis lib.*
26. utar, Alemanni popularentur, Sarmatæ & Quadi Pannonias,
Picti & Saxones & Scoti Britannos: & c. perculsi, tot tantisque mo-
tibus, Imperii Proceres, Dynastæ, Civitates, Provinciales cæteri, ar-
ma circumspicere, arma fremere, arma movere: Quod, ne con-
tra Leges Julias factum videretur, hi & illi consensum Imperatoris e-
licere conati sunt: *Bulephori, Consularis Campaniæ, intercessio-*
ne usuri.

5. Occasione eiusmodi inscriptionum, quæri solet, An &
tum Imperii Status manserit Monarchicus, cum Impp. Imperii con-
fortes sibi asciscerent: Veluti iam pridem, ante istos Impp. M. Au-
relius Antoninus, L. Antoninum Verum, (qui primò simul imperium,
concordibus animis, susceperè, teste Iul. Capitolino, in M. Antonino: Conf.

*Digressio
fortis ad
disputatio-
nem Polit.
cont. Bodin.
instituit.*

G

Harprecht.

Harprecht. ad §. 4. de publ. iudic. num. 82.) Opilius Macrianus, Diadumenus, Valerianus Gallienus, Diocletianus Maximianus, uterque Constantinus & Galerius, Constantius Julianus: post eos, Valentinianus Junior, Theodosius Arcadium. &c. adsumserunt: vid. P. Greg. lib. 25. de Republ. cap. un. num. 7. Quandoquidem contra Monarchiam Imperii Germano-Romani, & hoc argumentum Bodinus detorquet: 2. de Republ. 2. num. 188. ibi: Illud fixum teneamus, nec Monarchiam dici, ubi penes duos Imperis Maestas est, (quam in rem, Etymologiam vocis potissimum urget, in Meis. histor. cap. 7.) nec in eo statu, si dissideant, imperium consistere posse. iung. lib. 6. cap. 5. n. 734. itemq. Althus. cap. ult. Polit. num. 54. Declamatores, quaestiones eiusmodi infra suam dignationem habent, quia Grasvinckelius solus, de jure Maestatis, exactè scripsit: Cetera turba Aristotelicorum; & in his etiam Albericus Gentilis, & Arniseus, classicis istis Magistris, h. e. non ita pridem è classibus emissis, nullo in numero censentur. Atqui iam ante viginti annos, his verbis responderunt alumni nostri: videri Bodinum. (1.) committere ignorationem Elenchi: cum per Monarchiam propriè intelligatur Imperium in mundo summum, à Daniele praefiguratum, quod Deus, praeter ceteris, potentia instruxerit, dignitateque ornaverit, ut hæc ad illud respiciant. Vid. Christoph. Helvici de quat. summ. Imp. th. 10. & seqq. adhib. Dn. Carpozov de Lege Regia German. cap. 13. sect. 8. num. 9. Additum fuit. (2.) Plures imperare, vel, pro diviso; vel, pro indiviso. ut sic dicam, h. e. vel, tanquam plures; vel, pro uno. Priori casu, Monarchiam in dualitate, vel pluralitate, non posse constitui; cum duo æque summa dari nequeant: Arnis. lib. 1. de iure Maest. cap. 3. num. 1. pag. 41. Posteriori, nihilominus Monarchiam in maiestate defendemus. Quanquam intentio Monarchæ, in partes curatum aliquè ad discipulis, apprimè spectanda est. Quam ad rem, vel maxime facit, Formula conventionis, inter Ludovicum V. Bavarum, (Non Ludovicum IV. uti, errore quodam, apud Dan. Otton. cap. 7. jur. pub. p. m. 99. scriptum legitur: Is enim, plus quadragenis annis, retrò vixit,) & Fridericum Pulchrum, post diuturna bella interposita, ut communi Regis titulo Fridericus frueretur, de cetero, se ab Imperio abstineret, ibi: Wir Ludwig vnd Fridrich, bekennen, daß wir vns miteinander verbunden haben ewiglich, daß wir das Römische Reich/

Würden/ 10. Und was es hatt/ vnd darzu gehöret/ über alle die welt/ miteinander/ gleich als eine Person/ besitzen sollen vnd wollen. 10. Cusp. in Austria. p. 6, 8. (3.) Monitum & hoc olim fuit; Collegas istos distribuisse inter se provincias Imperii, non distrahende potestatis, vel separanda; sed administrationis causa commodioris. *conf. Not. ad l. 10. C. de furt. sub finem p. 306.* Plerunq; enim longè, à se invicem, aberant, ut Aristocratica formâ consilium capere non possent. *Keckerm. lib. 2. polit. cap. 2.* Nec ideo tamen summa potestas in particulas discindebatur. *arg. l. 25. ad municip.* Ita Monarchiam boni quoque autores vocarunt, cum duo, vel tres regnarent. *vid. Dion. lib. 59. Tertull. ad Prax. de Deo Patre & Fil. Cabor. 1. disput. 13. fol. 81. Conf. Arnif. lib. 1. de iure Maieft. cap. 4. n. 1. ubi docet; eum de Maieftate sua non detrahere, qui alium in gradu honoris sibi patiatur præferri. Multo minus, si talem quis sibi parastatam iunxerit, cum potestatis quadam exa- quatione.*

6. Sed, de Rescribentibus, & rescripti occasione, satis est dictum: Circa nomen illius, ad quem rescriptum hoc missum fuit, (quod nec ipsum negligendum esse, docet l. sancimus. 53. in fin. C. de Episcop. & c. 7. fin.) memoriâ repetendû est, quod Augustus, occupato Imperio, provincias, quas annuis Magistratuum Imperiis regi, nec facile, nec tutum esset, suæ curæ reservaverit; Cæteras, sub Senatu, & populo relictas, Proconsulibus sortitò permiserit. *Sueton. in Octavio cap. 47.* Eas, quæ sub Senatu relinquebantur, Consulares. quæ autem Imperatorum partibus cesserant, Proconsulares, dictas fuisse. *Pompon. Latrus tradit, de Magistrat. Rom. cap. 23.* Alii rectius docent: In Imperatorias provincias, Præsides. in alteras, Proconsules, missos fuisse. *Wesemb. & C. A. ad tit. de Off. Procons. & Leg. Cuiac. lib. 20. Observat. 37. ubi in f. notabilem differentiam adiicit: quod Proconsules annui essent Magistratus, qui quoad Senatui placuisset; Præsides autem, quamdiu Principi visum fuisset, regimen obtinerent. Enimverò, distinctio hæc, (inter provincias Proconsulares & Imp.) non diu ab Augusto stetit, Cuiac. in Comment. ad l. 3. C. de iur. fisci. vid. de Hadriani distributione provinciarum, ex Spartiano & Capitolino, Rosin. lib. 10. antiquit. cap. 16. Ideoque Moderatores provinciarum, l. curiales. 25. de Decurion. Præsides, Rectores, Correctores,*

Is ad quem
rescriptum
destinatur,

DE EXARMATIONE CAP. II.

Consulares, jam dudum promiscuè dici cœpère. vid. l. Vn. *ut omnes judices, tam Civil. quàm Criminal.* Consulares autem dicti sunt, antiquâ consuetudine, quod commissâ illis esset provincia, tanquam exconsulibus regenda. vid. Iohan. Guelm. de Magistr. Rom. cap. 23.

Bulephorus
Consularis
Campania.

7. Tali cum potestate præerat Bulephorus noster, Campaniæ, provinciæ Italiæ, juxta Samnites, Hirpinosq; , ad mare inferum sitæ, quæ hodiè terra de Lavarò appellatur: felici & beatæ regioni, humanas cupiditates si arbitreris, in qua idè Liberi Patris, cum Cerere certamen extitisse, fabulabantur. v. Philipp Claver lib. 3. introduct. Geograph. cap. 29. pr. Erat enim secessibus amœnis apuſſima: Unde & secreta Campaniæ, apud Tacit. lib. 3. Hist. cap. 63. beatique Campaniæ sinus, Cap. 66. & Campaniæ amœna, apud Symmachum, lib. 7. epist. 35. Sueton. in Augusto, cap. 72. aliosq; , scriptores, passim celebrantur.

Eo ex quo
hoc rescriptum
emissum.

8. Et Hæc quidem de inscriptione: Nec prætereunda est subscriptio, quæ loci & temporis circumstantias suggerendo, non parum lucis itidem, intellectui ipsius sanctionis adfert. Locus, ubi Rescriptum hoc dictatum fuit, est Altinum, in provincia Venetiarum, ut docet Viſſor Schotti: cap. 26. & tabula Peutingeriana, vulgè Altino: Unde forsân est, quod in Cod. Th. librarius, seu Amanuensis, non solum in hoc textu; Sed & in iis, qui mox recensentur, semper stylo vulgari scripsit: Literas eas datas esse Altino, pro Altini: Ubi tum Valentinianus senior, hujus Constitutionis Autor, consistebat: quod variæ, ibidem ab illo, hæc tempestate promulgatæ Constitutiones, quæ in Codice Theodosiano passim occurrunt, liquidò ostendunt. Veluti d. l. 1. & 2. C. Th. Quibus equorum usus concessus est; aut negatus. lib. 9. tit. 30. l. 16. Quorum appellationes non recipiantur. lib. 11. tit. 36. l. Vn. de Nautis Tiberinis. lib. 14. tit. 21. l. 7. de pistori- bus, & Catabolensibus. lib. 14. tit. 3. l. 7. C. de pœn. lib. 9. tit. 40.

Et tempus.

9. Conjicimus autem inde; Valentinianum hanc Constitutionem promulgasse, simulatq; in Italiam appulisset. Nam, postea in Gallias abiit, & Kalend. Novembribus, Lutetiæ Parisiorum existens, nuncium de seditione Procopii, (Imp. Juliani cognati,) accepit, qui interim regiam Constantinopolin occupaverat. Unde amplius colligitur, Constitutionem hanc faciliè primam, certè inter primas; adeoque remedium istud tranquillandæ Reipubl. perquam necessarium, atq; præcipuum, post pietatis & justitiæ studium, visum fuisse: Quod & temporis subjecta indica-

AN DE EA IN L. UN C. UT ARM. USUS. ACATHR. 53
 tio firmat. Emanavit enim Rescriptum hoc 3. Nonar. Octobr. Jo-
 viano Imp. & Varroniano filio ejusd. Consulibus. De die III. Non.
 Octobr. memorabile hoc occurrit, quod apud Romanos, pagani-
 smo adhuc addictos, festus is fuerit, ut nihil in Rep. nisi quod ulti-
 ma necessitas admonuisset, administraretur. *vid. Macrob. lib. 1. Sa-
 turnal. cap. 19.* Sed, harum religionum Contemptor, Valentinianus,
 tempus hoc, quantumcunque festivum, optimè collocari, in con-
 ceptione sacrarum Legum, censuit, earum in primis, quibus Rei-
 publ. salus contineretur. Annus, per Consulum nomina desi-
 gnatur, juxta morem, tum adhuc usitatum, quem custodiri etiam
 Constantinus in Rescriptis iussit: *l. si qua. 4. C. de divers. Rescript. &
 ibi Dn. Gothofr.* Demum, sub Justiniano, A. post Chr. Nat 542. (Cum
 superiore Anno XL. Basilii junior, sine Collega, consulatum ul-
 timum gessisset,) in meliorem modum, conversus hic mos fuit; præ-
 eunte quondam viam Dionysio Exiguo, Abbate, & Mathematico
*in A. C. 364. ut Bedæ, Pantaleon, & post hos, alij testantur. vid. Calvis. sub A.
 C. 364. p. 629. Baron. eod. A. C. 364. § 71. Iohan. Latum, compend. Histor. Vni-
 vers. sub periodo Græcâ: cap. 10. sect. 2. in f. pag. 209. (De Dionysii opera,
 circa Corpus Canonici antiquum, videndus Cassiodorus, de divinis lectionibus
 cap. 23 & noviss. Christoph. Justellus in præfat. C. Canon. Eccles. Univers.)*
 Non tantum, quod comitia consularia magnos sumtus requirerent,
 ut refert Procop. *hiss. arcana* p. 115. Sed ut melioribus auspiciis anni inci-
 perent. Baron. *Nov. 6. 47. d. § 71.* Solet autem Vulgò, Consulatus Joviani
 & Varroniani assignari Anno Christi 364. In C. Th. Joviano,
 additur Cognomentum Divi, quod is, more gentili, inter Divos
 relatus esset, inquit Baron. *in A. C. 364. 81. 2. f. titulum blasphemum
 & licentiam, perinde à Constantii temporibus invalescente, ut
 ostendimus, in Tr. de metris. part. 2. c. 1. p. 96. add. P. Fabr. lib. 3. Semestr. cap.
 16. pag. 245.* [Nisi malimus dicere: Christianos Imp. nomen i-
 stud retinuisse, non ex pagano; Sed titulari sensu, quo etiam Vivi
 Principes, ut præcipuam veneratione digni, honorabantur. Et quid-
 ni hanc arrogantiam feramus in Principe, cum eam non depre-
 centur Grammatici? Sic enim Salmasii Divinum nomen, Flori No-
 tissimus Editor in vocat: Sic Eundem Salmasium 1663. 1669, Thomas
 Bartholinus, in Tr. de latere Christi aperto: p. 346. aliisque titulis,
 planè novo Antichristo designando convenientibus, Alii appellât.
in Serar. in minervali, divinis Hollandia Grammaticis depenso. pag. 102.]

10. Mortuus est equidem Iovianus Imp. 13. Kl. Mart. *teste Socrat. lib. 3. cap. 2. Et Eutropio. lib. 10.* Filio Valeriano, parvulo relicto: Neque tamen nomina, in Fastis, mutata sunt. Licet enim Caesar, *teste Dione, lib. 43.* Consulatus tempus, annum & regulare, valdè turbaverit, effeceritque, ut ad menses & dies, aliquando Consules fierent: illud tamen deinceps quoque constanter custoditum est, ut, ab illorum nomine, Anni notarentur, qui sub initium anni, Consules fuerant, nullo habito respectu, ad officii durationem. Hinc distinctio illa Consulium, in Ordinarios & suffectos, quam, post alios, exsequitur Rosinus: *lib. 7. Antiq. Rom. cap. 9. post med. DD. nostri ad l. 2. §. 47. vers. Labeo noluit. de O. l. Arv. 2. relect. polit. cap. 5. sect. 4. n. 59.* Constantinus, denuò Consulatum annum reddidisse, memoratur: *vid. Turneb. 5. advers. 50. Lips. de Magistr. Roman. cap. 9.* Hinc Joviani etiam, post fata, inter Consules recensio. Adscribitur huic Imp. Unica; sed nobilissima Constitutio, *in l. si quis non dicam. §. C. de Episc. & Cler.* Eiusque mentionem etiam facit Nicephorus Callistus, *lib. 10. Histor. Ecclesiast. cap. 39. & Zonaras: tom. 3. Annal. in Ioviano: Sozom. lib. 6. & 3. alii.* Sic, ut de Autore dubitare non liceat. *vid. Menoch. de Arb. jud. Q. cap. 360. n. 54.* At, subscriptio haut dubiè erronea est: cum subnotatur: *Datam esse, d. l. §. Cod. de Episc. & Cler. XI. Kal. Mart. Gratiano A. 111. & Merobaudē Consulib.* Antea enim docuimus, Jovianum factum esse Imperatorem 5. Kal. Julii, Mammertino & Nevittà Coll. h. e. A. 363. & decessisse mense Imperii Octavo, h. e. 13. Kal. Martii, ut Socrates & Eutropius memorant. *Sive, ut Petavius lib. 6. part. 1. Rat. temp. c. 6. ponit, XI. Kal. Martii.* E. biduo, vel quadriduo ante obitum Joviani, promulgata fuit Constitutio, quo An. ipse Iovianus & Varronianus, Consules, *leg. quemadmodum in C. Th. l. 2. De raptu vel matrim. Sanctim. 9. 25. rectè est subnotatum.* Deinde, Gratianus A. non tertium; Sed quartum Consulatum, cum Merobaudē, gessit, atque is Annus est 377. h. e. duodecimus ab obitu Joviani, cum Valens, Gratianus & Valentinianus, Imperio præessent: uti ex subscriptione *L. Singularum. 8. C. de adif. privat. l. Severam. 10. C. de Dignit. l. nullus. 2. C. de Palatinis. & aliarum Constitutionum,* hoc anno prolatarum, constat. Eumque errorem, post hæc in chartam coniecta, Baronium etiam in A. C. 363. n. 129. pag. 197. annotasse, deprehendi: Quo loco alium quoque errorem, huius subscriptionis castigat, quod scilicet in utroque Codice legatur: *datam esse* eam con.

*Obiter corr.
subscriptio
l. §. C. de E-
piscop. &
Cler.*

AN DE EA IN L. UN. C. UT ARM. USUS. AGATUR. 55
eam constitutionē Antiochia XI. Kal. Mart. quod fieri non potuerit:
cum Jovianus. jam ante mensem Ianuarii. Antiochia recesserit.
ipsisq; Kalendis Ianuarii Ancyra Consulatum adierit. Nisi. diem
conceptae legis. cum die promulgata. quandoq; con fundi. dixerim.
us. Missam enim hanc legem. narrat Sozomenus lib. 6. c. 3. ab
Imp. ad Secundum praesidem. Sed haec aliò pertinent.

II. Nunc partes Constitutionis. internas videamus; prohi-
bitionem scilicet ipsam. eiusque determinationem. Prohibitio con-
sistit in illis verbis: Nulli tribuendam esse copiam armorum movendo-
rum. Ubi notanda (1) amplitudo subiecti. quae latet in voce Nulli:
quā & singuli & universi cives. infimi. medioximi. magni: Dyna-
stae. proceres. & de saepe homines. continentur. arg. l. nulli. 3. ibi: Nulli
permitteretur. nomine civitatis. vel curiae. experiri. nisi ei. cui Lex permittit.
Quod cuiusq; Univer sit. Rubr. & t. t. C. Ut nulli patria sua administratio. si-
ne speciali permisso Principis. permittatur. l. 13. ibi: Nulli tam in posterum
licere praecipimus. patrimoniales. seu limierophos. vel saluenses fundos. qui
per tractum Orientis positi sunt. ad ius transferre privatum. C. de fundis pa-
trimonialib. lib. XV. tit. 61. l. Vn. ibi: C. de privilegiis corporatorum Urbis Ro-
mae. 11. 14. & pass. l. 4. ibi: Temperent sibi universi. cuiuscunq; sint sexus. di-
gnitatis. artis. professionis & generis. ab huiusmodi speciei possessione quae so-
li Principi. eiusq; domui dedicatur. C. de vestib. baloberis & auratis. XI.
Reink. lib. 1. claus. l. c. 3. n. 10. 8. Observanda (2) particula prorsus: ibi:
Nulli prorsus copia tribuatur: Haec enim particula excludit omnia &
singula. (personarum. rerum. actionum.) quae. in contrarium. ex-
cogitari possunt. simulque ita praecise est naturae. ut nihil prorsus
ex adverso admittat. Barbosa. in dictionib. cap. 294. num. 1. & 2. per
cap. Statutum. XI. §. insuper. 4. in f. (ille citat. §. provisurus.) de rescript.
in 6. (fortiores Textus mox citabimus.) Farinac. quest. crimin. 108. ampliat.
7. num. 25. Maxime. cum exclusiva haec particula (3) jungatur
termino Universali. Nulli: tum enim fortius & penitus excludit.
Vulpell. de prepos. & adverb. signif. in verb. prorsus. pag. 83. Ita enim ru-
brica Codicis lib. XI. tit. XI. Nulli licere. in frenis. & equestribus sellis. &
in balteis. margaritis. & smaragdos. & hyacinthos aptare. exponitur
in verbis textus subiecti: Nulli prorsus liceat. l. ult. C. de formul. &
imparat. l. 1. ibi: Nulli penitus. ne divina quidem domui nostra. frumentum
de horreis publicis. pro annonae. praebeatur. C. de frumento Urbis Constanti-
nopolitanae. XI. 22. Attendenda etiam (4) obiecto circumposita

Partes
Const. in-
terna:

VOX

vox *Quorumlibet* : quæ arma hic, materialiter, & propriè potius, quàm metonymicè accipienda esse, innuit. l. 24. §. 10. *ibi* : *quolibet* vel *minima*. de *damn. infect.* l. 57. §. 1. *Qui satisd. cog.* l. 1. De *loc. & itin. publ.* (5) Ipsa quoque res, quæ petita fuit, terminis pland' univer- salibus profertur : Nulli prorsus tribuatur, armorum movendorum copia.

12. Equidem, non ita latè hanc phrasin exaudimus, ut, cū Luc. de penna, etiam abusum hīc contineri, putemus, quodd' (1) Nemo sanè à Principe, copiam belli movendi, aut tumultūs excitandæ aut violentiæ inferendæ petiturus fuerit. *vid. sup. Cap. 1. n. 5.* Nec (2) Rector provinciæ, (quem non minus, atque judicem pedaneum, ingenio instructum esse oportet, l. *nequaquam*. 9. §. *Advocatos*. 2. de *offic. proconsul.*) aded supinus fuisset, ut factum, quod directò L. Julia Maiestatis prohiberetur, l. 3. ad l. *tul. Mæst.* licitum efficere, aut, pre- cibus suis, principi commendare, ausus esset. *arg. l. si cuius*. 3. §. *Sed si*. 3. *Verf. aquisitum. de Vsufr.* Neq. (3) Limitatio & determinatio subiecta, generalissimum hunc significatum admitteret. Interim autem, neque aded restringi vocem *movendi* patimur: ut solam & non- potius concernat, quod nonnulli voluerunt. Sed arbitramur, in si- gnificatu latiore, *quorumlibet armorum*, extra necessarium & lege concessum, usum, vel *sigillatim*, vel *coniunctim* expediendorum, *gestan- dorum*, *usurpandorum* licentiam, quibuscunque provincialibus interdicti: Usus, inquam, publicum & privatum, singulorum & omnium: morum, etiam sub prætextu & colore turbaram, undique ingruen- tium, adhibendorum. Hunc enim significatum, verbi *movendi*, ipsa rubrica huius L. ostendit. *ibi* : *ut armorum usus*. itemque rubr. L. Un. C. Theod. Quibus equorum usus. quæ Collatio non par- vum, in explicando, momentum obtinet. Everhard. in *Topo. loc.* 43. Gail. de *pignorat. observ.* 4. n. 2 *Vvesenb. in parat. de aq. & aq. plur. ar. cōd.* num. 1. Barbof. in *loc. à rubr.* 9. cap. 98. Idem & ratio, in d. L. Un. Cod. Theod. addita arguit: Ubi ided promiscuus equorū, ut hic armorum, usus interdicitur: ut Latronum conatus debilitati conque- scant: Latrocinia autem, non tantūm turmatim: sed & per pau- ciores, & singulos aded armatos, possunt exerceri. l. 4. *ibi* : *si servum tuum latronē, insidiantē mihi*, ad L. *Aquil.* Atqui nō satis debilitarentur latronum conatus, si communitatibus tantūm, publicè arma excu- terentur; nec privatim etiam, singulis civibus, atque incolis. De- nique, hanc paraphrasin ipse Justinianus probat, in Novell. 17. cap. ult.

AN DE EA IN L. UN. C. UT ARM. USUS. AGATUR. 57
ult. cum Armis uti, nulli, non militanti, permittendum esse,
decernit.

13. Quin & ipsa determinatio prohibitionis, hanc explica-
tionem firmat, quæ in illis verbis subicitur: *Nobis insciis & incon-*
sultis: i. e. Voluntate Principum non prius imploratâ & impe-
tratâ. Quam limitationem, declarationem, & determinationem,
etiam alibi, Legislatores adhibent: ut in l. nullus. 4. C. ad L. Iul. Ma-
jest. l. 13. ibi: *inconsulto Principe. de transact. l. aufert. 46. §. 7. ibi: incon-*
sultis Principibus. de jur. fisc. l. 6. §. 1. ibi: Non debet autem, inconsulto Prin-
cipe, hoc facere. de offic. procons. l. 2. de Cadaver. punit. l. 3. ibi: Nulli per mit-
tatur, nomine Curie, experiri, nisi ei, cui Lex permittit. Quod cujuscunque, u-
niversi. Ineptum autem esset, putare, principem cuiquam deside-
ranti concessurum, ut bellum moveret, aut turbas: quorum illud
est, contra L. Iul. Majestatis; istud, contra L. Iuliam, de Vi: quo-
rum neutrum Princeps permittitur creditur. l. 13. §. 3. de usufr. Zaf. ad l.
1. num. 4. de O. N. N. Concedere autem potest & singulis, ex causa,
dignitatis, aut itineris, aut defensionis, gestationem: Itemq; & Dy-
nastis, & communitatibus, & provinciis, usum ampliorem, ubi
necessitas Reipubl. tutelam & defensionem exposcit: ut suo loco
demonstrabitur.

14. Nec temerè duo requisita cumulant Principes, scientiam
scilicet & Voluntatem. Cum enim, turbulentis imprimis tempori-
bus, ad multa connivere, exemplo l. u qui. 4. §. 1. de Manum: Tacit. 12.
Annal. 54. vers. 3. elegant. Lipsius: 4. Polit. cap. 3. nu. 17. & seqq. Princi-
pes cogantur: Ideò, ne scientiam Principis, temerè quis jacta-
re auit; insuper etiam imploratio, & concessio, expresse requiri-
tur, quam, in voce *Inconsultus*, latere, ex textibus, suprâ allatis, con-
stare potest. Sic, ut Luc. de penna, non frustra, notaverit: Parti-
culam *Arg.*, non solum copulativam; sed & correctivam, & amplia-
tivam, esse: Ex quo DD. non absurdè inferunt: Nudam Principis
scientiam, à pœna, gestationi armorum illicitæ præstitutâ non ex-
cusare; Luc. de penn. h. n. 1. Andr. de Isern. in cap. 1. hic finitur Lex Corra-
di 2. Feud. 28 Menoch. d. cas. 394 n. 27. Sed expressum diploma, & in-
dultum speciale, requiri. Molin. in Consuetud. Paris. tit. 1. de matern.
feud. §. 1. gl. 6. in verb. *mouvant de luy*. Qua de re, in Disputatione, de
Ὁλιγοκρατία, (quod jus, ex hac limitatione, resul-
tat,) dicendum erit.

H

CAP.

C A P. III.

*Summam Legis Vn. C. Vt armorum
usus: & rationes, exhibens.*

§. I.

*Summa
diffusar.*

SUMMA ergo interpretationis & disputationis nostræ, quantum, ad Legem præsentis explicationem, attinet, ed redit: Campaniæ incolæ, Dynastas, Nobiles, Cives, agricolas; cum animadverteret, post subitaneas Principum, Iuliani, Iovianiq, mortes, & mutationes Regiminis, diademate jam in Valentinianum, & Valentem, diviso, varios undique, motus suboriri; petiisse à Rectore suæ provinciæ, Bulephoro, ut sibi copiam faceret armorum, & facultatem tribueret, arma sua expediendi, gestandi in publico, iisque adversus omnes insultus, utendi: Consularem, cum probè intelligeret, quantum peteretur, & quàm illud, in sua potestate, positum non esset, concedere talia, quæ L. Julia Majest. vetita fuissent: l. 3. ad L. Iul. Majest. Imperatori Valentiniano, jam Alcinum delato, rem exposuisse, eumque consuluisse, num sibi integrum esset, ex rationibus designatis, arma, suis provincialibus, vel saltem Nobilibus, aut Agricolis, concedere: Imperatorem autem Valentinianum, nomine suo & Collegæ assumpti, respondisse: Nulli provinciali, cuiuscunq; ille sit conditionis, armorum, licet in possessione & patrimonio ipsius existentium, movendorum copiam tribuendam esse, nec singulatim, nedum turmatim, Principe in scio, aut inconsulto; ne hac occasione, etiam Latrones, & quilibet alii seditiosi, turbulenti, aut rixosi homines, armorum usum excusent, vel arma induant; sed potius, dum omnibus & singulis arma interdicta sunt, admissa talia certius caveantur, pro Latronibus habeantur, & opprimantur, qui armati, in Publico oberrent: Principem autem Consultum, tempestivè satis, arma imperaturum.

2. Hinc judicari potest, quid habendum sit, de summa Legis, quæ, ex Bartolo, communiter huic Constitutioni, in edit. Gothofred. præfigi solet talis: Nulli liceat arma portare, sine Principis licentiâ: quorsum etiam adducitur à Cujacio, in Comment. h. locus Synesii

UBI L. UN. C. UT ARM. HS. SHM. ET DAT. EXHIB. 39
Synesii Cyrenæi, Patris antiquissimi, Christianæ professionis Phi-
losophi, præfulis & Episcopi Ptolemaidis, ex Epistola 107. *ὅς ἐκ ἐξόν,
ιδιώτας ἀνθρώπους, ὅπλοφορεῖν*: Non licitum est privatis hominibus,
arma ferre. Ut enim concedamus, regulariter, (i.e. extra usum & fi-
nem concessum,) arma gestare, privatis etiā, hāc lege vetari; Neq;
tamen, dici potest de privatis tantum, aut, de sola armorū gestatio-
ne, Imp. hāc Constitutione egisse: quod vel ex superioribus li-
quet: Et verbi movendi generalitas, generaliorē sensum omnino
requirit, *Decian. lib. 8. tract. crimin. c. 3. n. 5. P. Theodor. Coll. crimin. disp. 6.
& 7. lit. G.* Adeoq; generalior sensus Legi reddendus est. Nempe,
quem ipse Cujac. paulo antè, præmiserat. Postquam enim dixisset:
Conjungendam esse hanc L. cum L. un. C. Theod. *Quibus equor. usus
concessus est*: Rationem addit, quæ veram legis summam exhibet:
Utenim illa, *inquit*, usu equorum, certis personis, interdicit: ita
hæc, usu armorum omnibus, nempe, (*quod addendum est,*) absque
Principis venia. ¶ Quod locū Synesii attinet: non est ea sententia
ipsius Episcopi, Sed amici cujusdam Synesii, hanc sententiam ob-
ijcientis, quam ipse Synesius postea refutat.

Contextus integer sic habet: *τίνα λέξεις* (deinde dices: Er-
gò alius; non ipse Synesius, hoc dicit:) *ὅς ἐκ ἐξόν, ιδιώτας ἀνθρώπους
ὅπλοφορεῖν*: Respondet autem Synesius illicò, verbis sequentibus:
(quæ interpretes, & Basiliensis Ionas Cornerius, Anno 1560. & Pari-
sinus apud Marcum Orry. 1605. sinistrè acceperūt, & interpunxerūt.)
ἐποθύσκειν δὲ ἐξόν: q. d. suavis es, Amice, qui dicas: Arma ferre,
& se ipsum defendere, non licere; sed prohibitum esse: Morti er-
gò, & violentiæ hostium, se obijcere, licitum, immò necessarium
foret, (juxta istam hypothēsim,) cum & Respubl. ei indignetur,
qui se tueri & servare conatus fuerit? *Hactenus Synesius*. Innuit au-
tem hāc disputatione: Non esse prohibitum usum armorum, tu-
telæ causā, & cum judicis copia haberi non potest. L. 1. & 1. C.
Quand. lic. unicuiq; se vindicare. Quemadmodum conclusio Episto-
læ habet, ibi: Et quanti, putas, hoc aestimem, ut, rursus pacem videam, &
tribunal ornatum, & præconem, silentium imperantem? Utinam statim
morerer, ubi primam figuram patriæ receperit.

3. Idq; etiam est *ἀξιωματικόν* præcipuum hujus Legis: *ἢ legis
Arma nimirum, & armorum usum, non esse subditis, sive seorsim, sive con-
spiciunt,*

Rat. dub.

junctim, temerè concedendum: Ac, ne turbidis quidem temporibus. Ut cunq̃ue enim, tali rerum statu, motuq̃ue, (quæ ratio dubitandi constitui poterit,) optimum factu videatur, arma, in tempore, comparare, Thom. Procius de Imper. Virtut. & robore bellic. passim: & cuius violentiæ, quovis modo, occurrere potius, quàm, post vulneratam causam, fractasq̃, vires, damna Lunæ queri, aut feram, laceratis jam debilitatis, vindictâ longè moliri seriùs: *L. ult. C. in quib. caus. in integr. rest.* (Vnde Prudentissimi etiam populi, in ejusmodi necessitatibus, ipsa servitia armantur: vid. *Livius: lib. 22. Tacit. lib. 14. Annal. 7. vers. 2. & lib. 2. Hist. c. 8. v. 3. itemq̃ue lib. 3. c. 79. v. 2. Iustin. lib. 3. cap. 5. lib. 16. cap. 5. lib. 22. cap. 4. Valer. Maxim. lib. 7. cap. 6.* Similiq̃, de causa, postea Imp. Valentinianus, Theodosius & Arcadius, A. C. 391. provincialibus omnibus, liberam resistendi facultatem concessere: aded, ut, si quando militum, vel privatorum quisquam, ad agros, nocturnus populator, intrasset, aut itinera frequentata, insidiis aggressionis obsedisset, permittat cuiq̃, licentiâ, digno illicò supplicio subjugari jubeatur. Sæpè enim præsens necessitas, moram judiciorum non admittit, ait *ICtus, in L. 1. §. Sed excipiuntur. 2. de Fer. & pluribus deducit Cicer. lib. 2. de Invent. cap. 7. itemq̃, in Orat. pro Milon. Add. L. 3. §. ult. de Sicar. leg. 7. §. 3. Quod Vi aut clam. can. 3. quest. 1. Caus. 23.* Immò, juris gentiũ est, ut vim atq̃, injuriam propulsemus: *l. 3. de justit. & jur. l. 45. §. 4. ad L. Aquil. & ipsa naturalis ratio permittit,* ut, adversus pericula, nos defendamus: *L. itaq̃, 4. d. tit.* Unde jus hoc ut arma armis repellere liceat, naturâ, i. e. jure naturali, comparatum dicitur; *in l. 1. §. Vim vi. 27. de Vi & Vi armat.* Sic Mithridates in Oratione, quâ, ex Trogo, exscripsit Justinus, lib. 38. Adversus Latronẽ, infit; si nequeat pro salute, pro ultione tamẽ suâ, omnes ferrũ stringunt. Plataenses, apud *Tacit. Hist. 4. c. 12.* jure apud omnes recepto hostilia parantem, aut patrantem, ulcisci licere, clamant. Et Iugurtha, apud Sallustium: cum dixisset, Atherbalem vitæ suæ esse infidiatum, addit: Populum Romanum, neque rectè, neque pro bono, facturum, si ab jure gentium sese prohibuerit, i. e. ab ultione.)

Decisio.

4. His tamen omnibus (& quæ alia, privatæ vindictæ, & aliarum iniquitatum ingeniosus assertor, Hugo Grotius, lib. 2. de jur. bell. & pacis: cap. 20. §. 8. adfert,) contemtis, conculcatisq̃, Imp. graviter

UBI L. UN C. UT ARM. US. SUM. ET RAT. EXHIB. 61
graviter edicunt, prohibentq; ut nulli, (nec Dynastæ, nec civitati, nec provinciæ, nec Moderatori provinciæ, nedum, privato cuiquam,) copia tribuatur & licentia, quorumlibet armorum, (nequidem, in speciem, defensorum,) movendorum, (loco suo, publico, aut privato, ubi recondita ritè fuerint; nec actu primo; nec secundo:) inficiis Principibus, & inconsultis: h. e. nisi prius, causa necessitatis, principibus fuerit speciatim ostensa, probata, & Consilio præhabito, quid cuique faciendum, quid omittendum, decretum, mandatumque fuerit. l. 8. C. de LL. Ita enim, verba scientiæ, & Consilii, h. loc. ἡμῶν & ἀπεργησῶν, accipienda esse, superius est probatum.

5. Ratio decidendi, haut dubiè, posita est, in Iuris Communis Communi regulâ, quæ docet: Non esse singulis concedendum, quod, per Magistratum, publicè fieri possit, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. *L. non est.* 136. (al. 276.) *de Reg. jur.* Cum enim omnes homines, naturâ, ad contentionem propensi sint, ut *Senec. cap. 6.* de brevitate vite, ait: & cum eo, Ictus: in l. 17. §. 6. *de recept. arbit.* Non amplianda est, & laxanda sibi huic procacitati; Sed multò potius, providenter restringenda, & coercenda venit. *arg. d. l. 13. §. 3. vers. aequissimum est. de Vsufr. l. 21. de reb. cred.* Ne, per inconsultam armorum assumptionem, tumultus, per tumultum, seditio; per hanc, periculum & interitus, Statui Reipubl. consciscatur; ait *Charondas*, in notis ad *Cod. Henric. lib. 8. tit. 7. l. 1. in fl. pen. de fidei. l. ult. eod. l. 1. in fl. ad L. lul. Majest.* Idcirco enim judiciorum vigor, jurisq; publici tutela, in medio constituta est, ne quis sibi ipsi permittere valeat ultionem. *l. nullus. 14. C. de judic.*

6. Aliena ergò sunt Exempla, quæ à Grotio, ex adverso, Resolutio
rat. Dubis. adferuntur, tanquam juri gentium consentanea: Loquimur enim de Republ. benè fundatâ, benè constitutâ; Non de ea, quæ extra definitos juris legitimi cancellos, intra libidinis & honestatis ancipitem amorem, fluctuat: ubi hujus, vel illius immodica Vota, calidâq; & animosa Decreta, juris rectitudinem, non inducunt, quippe quæ semper, ad perpetuam juris gentium regulam, περὶ τὸ καλὸν, ad æquum & honestum, (quod παρέρημα in Alberico Gentili notatum, prolegom. pag. 4. Grotius ipse sæpenumero turpiter negligit,) comparanda, & exigenda est. Neque Casus Necessitatis, quibus solis ar-

mata servitia à prudentibus legas, nec temerè aliàs, v. Lips. Lib. 5. polit. Cap. 12. Iustin. lib. 3. Histor. cap. 5. aut speciales alii: v. g. concessa etiam privatis, adversus nocturnos aggressores, populatores & Latrones, defensionis suæ; regulam, (de armis, popularibus nequaquam concedendus,) debent infringere: Sed, in casibus non exceptis, roborare. arg. leg. 12. §. 43. vers. deniq., de fundo instr. l. 18. de Testib. Hartm. Pistor. 2. quest. 27. num. 7.

*De Senten-
tia. leg. 3.
§. 1. ad Leg.
Iul. de Vi
privata.*

7. Immo, non publicè solùm Romani & in universum; Dynastis, civitatibus & provinciis injussu populi, aut Principis, licetiam arma movendi, ademerunt &, interdixerunt. Sed etiam privatos, arma portare, aut gestare, vetuerunt.

Notusest, & ipsa duritie sua inclaruit, Textus l. 3. §. 1. ad L. Iul. de Vi public. Ubi omnes Juvenes, in pacata Republ. uno Capitali Edicto, exarmanur:

*Eadem L. Iulia, inquit Marcianus, tenetur,
Qui pubes, cum telo, in publico fuerit.*

Pœna autem L. Iulie, est aqua & ignis interdictio: l. 10. §. ult. d. tit. Quod si quis, hominis occidendi, furtive faciendi, causâ cum telo, ambulaverit, Lege Cornelia, de Sicariis, tenetur. L. 1. ad L. Cornel. de Sicar. Fac. Justinecht Vestallung zu Speyer/Anno 1570. art. 30. & seqq.

Ad quam Duritiem cohorescentes, nonnulli interpretes, nullum aliud, emolliendæ duritiei, remedium inveniunt, quàm abolitionis, per abusum: Bernh. Autermannus: In Collat. juris Roman. & Gallic. ad L. Iuliam de Vi public. pag. 644. ibi: Apud Gallos, iste tit. non servatur. & ad tit. sequent. Leg. Iulie. de vi privat. pag. 645. Hec pœna non est in usu. Quasi verò tam vecors & vesana sanctissimarum legum abrogatio, in manu privatorum, esset posita: leg. 27. primo vers. Quod enim non mutatum, Cod. de restam. leg. 32. §. 2. Cod. de Appellat. cap. 1. de constitut. in 6. Bocer. de investit. Feud. cap. 4. num. 63. Quid si verò & hic locum habere queat, illud præjudicium, quod sibi met dictavit ille Iurisprudentiæ Romanæ professor hostis, & Conturbator, in censura Gallica Iuris Romani, part. 2. quando, ad Leg. 7. §. si Vir. 13. solut. matrim. pag. 2. verè decernit: plerumque eos, qui leges non intelligunt, illas mutatas, aut inversas velle. v. Hillig. 8. Don. Enucl. c. 11. lit. L. Loquitur enim L. Iulia de usu,

Ubi L. Un. G. ut Arm. Usus. Sum. et Rat. Exhib. 63
de usu, gestatione, & delatione armorum in publico, cum vel cœtus,
concurſus, turba, ſeditiõe, fieret: l. 5. d. rir. Vel, ſi quis idẽ, cum
telo, ambularet, ut hæc talia commodiũs & faciliũs fierent. L. 4.
Eod. Excipitur autem ipſa L. Iuliã, geſtatio cauſaria; ſeu, ex ho-
neſta cauſa, ſuſcepta, ut ſunt, Venationis, itineris, vel navigatio-
nis: l. 1. d. r. quam, ſine cauſa, cum noſtra l. un. regulam ſcil. cum exceptione,
committit Alvaror. ad verſ. mercator. §. 5. 2. F. 27. Vel, ubi quis telum,
tutandæ ſalutis ſuæ cauſa, geſſiſſe ptobetur. l. 10. §. ult. Eod. Atque
ſic textus, ab aliis implacabiliter commiſſi, facili & amabili fœde-
re, componuntur. conf. inf. cap. ult. §. 4. Hæc Romani Juris Regula,
tantum abeſt, ut vel Imperatoribus Germanis; vel extraneis etiam
Principibus; Gallis, Italis, Hiſpanis, Anglis, improbata ſit, ut etiam
ipſis Turcis religioſe obſervetur: prout mox p. ſeq. dic.

8. Ne quis hîc barbaros mihi caſcorum Alemannorũ mo-
res, cũ lapidei ſtatus lapideo Deſcriptore, ejusq. Aſſeculis, objiciat,
quibus uſitatum, in armis ubique, domi, forisq. in conſiliis &
conviviis, conſpici: ut Tacitus narrat, de moribus German. cap. 22. Et,
ſi conſilium placeret, frameas concutere, armisq. laudare, quod,
apud eos, honoratiſſimum aſſenſus genus erat; referente eodem ibi-
dem, cap. 11. Hi ſcilicet mores, barbariem illam, tot cladibus inter ſe
commiſſam, decebant, Cuius omne, in armis erat poſitũ: Da das
Gauſt. Recht / Kampff. Recht / Befehdungen / pro jure legitimo, ge-
halten wurden / Befold. in voce Gauſt. Wehn. in v. Kampff. Recht. Nec
in laude ponendũ, quod Belgæ nobis improperant: Arma, apud ſe,
non geſtare, niſi milites, Nobiles, Studiosos, apparitores publicos;
Apud Germanos, etiam reliquos ex plebe, qui, ſuffecturos ſe, confi-
dant: Solis enim ruſticis, Arma interdixiſſe Fridericum. Hæſte-
nus Anton. Matthæi ad Leg. Iul. de Vi publ. & privat. cap. 4. num. 1. pag. 510.
per text. 2. Feud. 27. §. ſi quis ruſticus. 5. Primò enim, non barbara
hîc iterũ, & turbida tempora, intelligo, à quibus nemo ſanus, ex-
empla aut jura petat: Grotius. d. proœm, pag. 4. & paſſ. De moribus
Chriſtianorum, & jam ſub Imperii legitimi regimen redactorum,
Germanorum, loquor. Caroli M. Leges extant quàm plurimæ;
de Armis, infra patriam non portandis, quibus etiam diſſidatores, & Fai-
diſtæ, acriter coërcentur. Vid, præter Lombardam, lib. 1. de ſaiſoſis
& armis, infra patriam non portandis, tit. 37. l. 1. & 2. Caroli Mag. Capitu-
laria

Objectiones
aliorum re-
mota.

laria Ordinaria lib. 3. tit. 4. & 22. Et in Capitularibus communibus apud Goldast. tom. 3. Constit. pag. 156. Quod si quid, Sanctionibus his contrarium, deinceps, apud Francones, inolevit aut duravit: (ut vult VVehnerus, apud Goldastum, von Reichshandlungen/pag. 314.) id obstinatæ gentis contumaciæ, omnem libertatis securitatē, in armis reponentis; non voluntati LLatorum,tribuendum est. Sanè, Fridericum, constitutione suâ non tantum rusticis; Sed etiam aliis civibus, armorum gestationem & usum, extra casum necessitatis, & itineris, interdixisse, ipse oppositus § 5. in vers. Mercator. docere poterat. Enimverò si prudentes status & ingeniorum Germaniæ arbitratores, etiam militibus modum, in armorum gestatione & usurpatione, præscribere, in der Fußnecht bestallung in Speyer / de Anno 1570. artic. 30. & sequentibus. Quanto magis, in civibus, restringi & refrænari ea debebit? Magnific. Dn. Frantz Kius lib. 2. resolut. 23. nu. 56. Apud quos scilicet, plus, tranquillitatis desiderium, quàm vanum libertatis insigne, aut argumentum, noxium præterea, & periculosum, valere debet. An quidquam concedent Germani, prudentiæ Gallorum, Anglorum, Hispanorum, Italoꝝ? Certè, Henricus IV. Galliæ Rex, (inquit Petrus Matthæi lib. 1. Histor. narrat. 5. num. 2.) Ne quidquam omitteret eorum, quæ firmare pacem, & publicam stabilire tranquillitatem, possent, idem, quod Majores, in ejusmodi, belli pacisque, conterminio, fecerant, observavit: Et, post restitutum Iustitiæ splendorem, auctoritate consilii Publici, omnibus privatis, usum armorum interdixit, in primis bombardarum: Sub pœna amissionis armorum & equorum, ac præterea ducentorum coronatorum, fisco solvendorum, ab his, qui primâ vice, reperti fuissent obniti: quod si quis, alterâ vice, deprehensus fuisset, animæ amissionem illi fuit interminatus. Edicta similia, (publicata Anno 1559. 1564. & 1598.) magno numero, congeffit Brissonius: lib. 8. Cod. Henric. tit. 7. Eadem Consilia probavit prudentissimus Rex Angliæ, Henricus VII. Quando, (Verulamio, in ejus vita pag. 106. teste,) ad pacem continendam, nihil æquè conducere, statuit, quàm si justitiæ suus vigor reddatur: privatis autem, omnis violentiæ & ultionis exercendæ instrumenta, adimantur. De Hispanorum interdictis, est, in Nova Collectione Regiæ, l. 8. tituli 6. libri 6. & L. 14. tit. 4. d. libri. Apud Italos, omnes bandi,

Ubi L. UN. C. UT ARM. USUS. SUM. ET RAT. EXHIB. 65
bandi, ut vocant, titulis illis ornati sunt: della prohibita delatione
dell' Arm. v. cap. 15. del Bando Generale Cardinalis Iustiniani Legati Pon-
tificis, publicat. in Bononia Anno 1608. Et quid in recensendis
Christianorum legibus, multi sumus: Ipsi Turcæ, non solum paga-
nis; sed & militibus, extra expeditionem in hostem, iam in pro-
cinctu consistentem, omnem armorum usum interdicunt, ut Bo-
dinus (pag. 487.) lib. 4. de Republ. cap. ult. cum aliis, narrat: Quo lo-
co, sibi temperare nequit, quin exclamet; si hoc fit ab iis, & qui-
dem militiæ, quos barbarissimos esse, putamus, quando æquius est,
domi cives exarmatos esse?

C A P. IV.

Jus Exarmationis, per Synthesin Præcepto- rum, declarans:

§. I.

Textu cardinali, hunc in modum, resoluti, & exposito, loco
notabilium, ipsam doctrinam, de iure exarmationis, syntheti-
cè, ex traditis, eliciemus. His enim partibus, universa de iure ar-
morum, (materialiter sumtorum, doctrina absolvitur: *Fabrica scilicet
commercio, possessione & usu*: quatenus ille vel prohibitus, vel quan-
doque ex certis causis, certis que personis, concessus est. Nos in
præsentiarum de prohibitione videamus. Et quantum quidem
ad vocabula attinet, ut, *armare cives*, dicuntur, qui illis arma circum-
ponunt, distribuunt, permittunt: Ita, ex adverso, *exarmare* eos cen-
sentur, qui arma ipsis adimunt, aut eorum usu interdicunt. Eadem
est ratio inflexionis Græcæ: Ut enim ὀπλῆς & ὀπλίξω, est *armo*: Ita
ἀποπλίζω, est *exarmo*, armis exuo. Hinc ἀποπλίσσω, *exarmatio*: in
l. de iur. iur. 27. C. de Episcop. audient. l. ult. C. de metat. Et ἀποπλίσσω
in Novell. 8. c. 13. Exarmator, ut rectè vertit Fr. Raguel. in Comm. ad d.
l. 27. inf. & Holoander, ad d. Novell. 8. c. 13. qui arma prohibita aufert.
Malè autem vetus translatio, & planè inverso sensu: ἀποπλίσσω, ar-
mator vertit. Priorem interpretationem amplexus est ipse Julia-
nus, Patricius & Antecessor V. Constantinopolitanæ: Novell. const.

*Definitio
siue expli-
catione
terminis.*

15. cap. 60. cum enim titulum capiti fecisset: De Latrunculatoribus, & biocolytis, & aphoplisis: Aphoplitas vocari, ait, eos, qui privatis hominibus, arma habere, non concedunt. *vid. Meurs glossar. verb. d. 40. m. 15 a.*

2. Tamen si verò, ut, ex superiore tractatione, patet, exarmationis vocabulum & ius latè pateant, ita, ut, non tantum de civibus; sed & extraneis, usurpetur: De his, inquam, quatenus arma, vel hostibus excutienda; vel clientibus adimenda, vel unà cum fœderatis, pari passu deponenda sunt: cap. 1. §. 4. & seqq. De istâ tamen unicè, nobis, hâc vice agere, est constitutum. Quæ describi potest prohibitio, quâ civibus, publicæ tranquillitatis causâ, usus armorum interdicatur. *facit. l. 7. in verb. vetare. de legibus. Treutl. i. disp. 1. th. 3. C. ibique Bachov.* Estque ea prohibitio, modò universalis, modò singularis. *Universalis*, cum civibus, in universum omnibus, arma adimuntur: *Singularis*, cum certo cuidam civium generi, veluti rusticis, aut religiosis, armorum usus adimitur.

Heri.

*De origine
invis exar-
mantis.*

3. Origo huius prohibitionis, est antiquissima. Sic enim apud politissimas quasque gentes, arma non fuisse in privatorum manu; & sacræ, & profanæ literæ testantur. In sacris, præter ea, quæ huius partis cap. 1. th. 5. præmissa sunt, lib. 2. Chron. 32. v. 5. & 6. legimus: Hiskiam Regem, armorum fabricationem, suæ curæ, & inspectioni reservasse, itemque, ex lib. 2. Chron. 26. v. 14. Uliam, ex armamentario suo, exercitum omni armorum apparatu, instruxisse, colligimus. *Conf. inf. §. 7.* E Profanis Scriptoribus, historiæ, capite antecedente, relatæ sunt. Nec Livius tantum, lib. 3. Tacit. 1. Histor. 38. vers. 5. & cap. 80. vers. 3. Sed & Cicero pro Rabir. in med. testatur: ingruente bellorum necessitate, ex armamentariis publicis, arma populo Romano, à Consulibus distributa fuisse; Quemadmodum & aliarum Gentium arma, (ut Suionum,) clausa, sub custode; Tacit. in German. cap. 44. vers. 4. Missionem autem factâ, vicissim ad Tribunos relata, fuisse, idem lib. 2. Histor. 67. v. 1. docet. Notitia Imperii, etiam locum assignat, ubi arma illa recondita fuerint. Arnif. lib. 2. de iur. Maies. cap. 5. num. 7. fac. l. 1. C. de Fabricens. conf. Panciroll. in not. Imperii Orient. cap. 66. pag. 106. Eaque armamentaria, nonnulli, voce Armandiarum, intelligunt. 2 F. 58. Gothofr. ib. Borcholz.

Borehole. de Regal. num. 22. Vultrej. lib. 1. cap. 5. num. 7. Gregor. Tolosan. lib. 9. de Republ. c. 1. num. 13. Quorum instituta sapientissima, sapientes quique Principes imitantur. Consul. de Gallorum, Anglorum, Venetorum, & aliorum populorum armamentariis, Arnif. d. cap. 5. num. 7. Adde, quæ dicta sunt in capite, de possessione armorum. §. 16. pag. 38. quæque inferius d. §. 7. commemorabuntur.

4. Rationes impulsivæ à nobis itid. suprà subindicatæ sunt, & infra denud attingentur. Licet autem sint, qui disputent, satiusne sit, arma subditis permittere, eosque in armis exercere; vel ea prorsus adimere: quæ de re dictum est in cap. de possessione armorum, th. 17. p. 39. Magnæ tamen rationes sunt, quæ ius exarmationis sustinent, siue Imperantium tantum; siue parentium etiam, salutem spectes. Primum enim, ad securitatem ipsius Imperantis pertinet, si arma in ipsius tantum; non autem in civium, manu & potestate, sint posita. per tradita d. cap. 1. th. 5. Siquidem ita imperabit securè, non modò volentibus; sed etiam invitis. Arist. 5. polit. 11. Ita contumaces spiritus facillè franget & contemnet, exemplo Aristomachi, in cuius interitum, licet multi coniurassent; efficere tamen nihil potuerunt, cum gladiatorum gestatione prohiberentur. Plutarch. in Arato. Necessè enim est, eos, quibus armorum usus interdictus est, fieri servos ἡ δὲ τὰ ὅπλα κακὴν μένουν. Arist. 2. polit. 8. Arnif. lib. 2. de iur. Maies. cap. 5. thes. 4. Deinde, ad securitatem quoque civium & subditorum, idiplum facit. Nec enim portandorum armorum licentia, audaciam tantum ingenerat, & in primis, inter temulentos visa arma, cupidinem sui movent, Tacit. 1. Histor. 80. vers. 4. & manus otiosas lascivire faciunt: Tacit. in German. cap. 44. vers. 4. sed & occasionem sæpè suggerunt turbarum. Arnif. d. c. 5. th. 4. vers. Ea igitur. Ut postea, ex Novell. 35. pluribus dicemus, cum de fine prohibitionis tractandum fuerit.

5. Nec Tyrannorum tantum proprium est, usum armorum subditis interdicare: (Quemadmodum hodiè per Parlamentum Angliæ apud Miriam. in Ann. 1646. pag. 1028. populo, armorum gestatio, severè interdicta est); Nec dissidentium populorum tantum. (quemadmodum hodiè An. 49. in actis publicis legimus, præsidarios R. Sued. prohibuisse: Daß auff der kleiner Seiten / außser den Keyserl. Bedieneren / vnd Officirern / Niemand / mit Degen geheß dörffe. Cuiusmodi proclamata etiam G. in L. non sine oppressione Nobili-

De causis
prohibitionem
seu exar-
mat.

Subiectum,
quod arma
prohibet,
seu exar-
mat.

Nobilitatis, dictasse, meminimus.) Sed & bonorum Principum, inquit Arnif. *dist. lib. 2. cap. 5. num. 4. Menoch. Consil. 202. Peregrin. Iannin. de citat. real. cap. 1. num. 307.* Qui tranquillitatis publicæ causa, & olim & hodie, multis in locis, promiscuam armorum gestationem damnarunt. *Menoch. de A. I. Q. casu 394. n. 25. Peguera de. cis. 56. num. 1. Merkelbach. apud. Klock. 1. Consil. 34. num. 6. & sequent.* Idque exempla. *c. 3. de possessione armorum. §. 16 p. 38.* allata, satis comprobant. Adde Thuan. *lib. 120. Hist. in Ann. 1598.* & quæ plura exempla referemus, *hoc eod. cap. §. ult.* Zu Genua döffen weder Siembde/ noch Einheimische/ ihre Wehren tragen / ohne sondere privilegia, inquit Schickardus: in der Fürstl. Würtenb. Reisbeschreibung nach Italien/ pag. 29. familia, de Venetis, Florentinis Romanis, ab aliis commemorantur. Arnif. *d. lib. 2. de iur. Maies. c. num. 9. th. 6.* Illud verò controversum; An etiam potestatibus & Magistratibus, qui superiorem recognoscunt, facultas hæc prohibendi competat? Disputatur hac de re, in utramque partem, apud Cravettam, *part. 2. consil. 314. pag. 256.* Negandi rationes hæc afferuntur: (1.) Quod tales Magistratus, veluti Castellani, non possint inhibere subditis ius piscandi, aut venandi: *Ioh. Fab. in §. flumina. l. de rer. divis. Guid. Pap. quest. 414. incip. utrum latrones.* E. ne. ius simile, gestandi arma. (2.) quia subditi dicant: se portare arma, defensionis gratiâ: Atqui, defensionem esse iuris naturalis: E. non posse à Magistratu quocunque illis auferri. (3.) quia consuetudo, armis utendi, ubique inoleverit: E. non tolli posse, per Magistratum inferiorem: cum parem vim cum lege habeat, *l. 32 de LL. & ex illicito licitum faciat. Bart. & ceteri, citati Barb. 3. axiom. cap. 59. axiom. 12.* Affirmandi causæ, hæc subnectantur (1.) quia Dominus loci quælibet statuta condere possit; dummodò ea non tendant, contra ius superioris. (2.) Maximè autem, quia tale statutum directum sit ad executionem iuris communis, & conservandam publicam salutem adeoque, in primis laudandū. *Alb. Brun. 2. Conf. 207. Jac. Cancer. 1. res. c. 3. n. 55.* (3.) Quemadmodum etiam alias Dominus (s. le Vidame) teneatur deputare custodes, ne damna dentur; in bonis subditorum. Hancque sententiam, cum calculo suo firmasset Cravetta; Ad obiecta, ex adverso responderet: (1.) disting. inter ea, quæ sunt contraria Iuri Gentium: & quæ ei non contraria sed consentanea, in primis etiam Iuri Civili. inveniuntur. (2.) Quod de Defensione nonnulli

cau-

QUINAM SUBDITOS EXARMARE POSSINT? 69
causentur, id admittere, probato prius periculo: præterea, si omnes
pariter prohibeantur arma gestare, omnes ubique fore tutos at-
que securos. (3.) Consuetudinem contrariam non posse allegari,
aut attendi, quia præstet materiam delinquendi. l. illud conveni-
re, §. de pact. dotal. Esse ergo porius corruptelam. Can. mala. dist. 8. Mul-
ta etiam, per patientiam tolerari, quæ, si in iudicium deducantur,
minimè sint probanda.

6. Et affirmativam quidem, etiam ante inspectum Craver-
tam, in tract. superius indicato, Ann. 1628. calculo nostro firmavi-
mus, statuendo: Non tantum Dominos Castrorum, superiorem
recognoscentes; sed etiam Potestates, (ut vocant, sive Præsides &
Præfectos, ad regendas Civitates missos,) pœnam arma portanti-
bus imponere posse, etiam præter & ultra iuris præscriptum. Li-
cet enim Magistratus tales nihil temerè, contra ius commune, sta-
tuere possint & debeant. arg. l. 5. C. defensor. civ. Barbof. l. 2. §. ult. n. 74.
de iudic. Mynsing. 1 respons. 36. num. 6, post Bald. & Roland. à Vall. Dn. Da-
vid. Mevius: iur. Lubec. preliminar. quæst. 2. num. 57. Possunt tamen
ea, quæ ad iuris communis confirmationem & executionem per-
tinent, omnino ordinare. Cane. d. resol. 3. num. 55. Decian. libr. 8.
crim. cap. 3. num. 18. & 19. ubi scribit: Ex communi consuetudine totius
Italiae, proclamationes fieri solere & Edicta, per Rectores Civitatum, ne ul-
lus, sub tali, vel tali pœna, arma portet. Multò magis ergo, hoc dicendū
fuerit in Statibus Imperii, quibus non tantum Jurisdictio; sed &
Regalia competunt. Merkelbach. apud Dn. D. Kloickum. 1. Consil. 34.
num. 25.

7. Quærendum porro, qui exarmandi sint, seu, quibus ar-
morum usus prohibeatur? Equidem L. nostra Un. generaliter lo-
quitur: Nullis moyendorum armorum copiam esse tribuendam, Principe
inficio: (seu quibus Princeps, aut generaliter, ob statum, conditio-
nem, gradum; vel specialiter ob merita, id non concesserit. De quibus
in tr. de inop. sol. dicendum,) Nec fabricatoribus armorum, Nov. 85. c. 1.
& 2. aut aliis quibuscunque, non militantibus, Novell. 17. c. ult.
ibi: Neque armis, non militantem permittet aliquem. ac ne militi-
bus quidem, extra usum belli, Arnif. d. l. 2. de iur. Maest. cap. 1. p. 340.
num. 7. per l. qui conventus. 14. §. ibi: Armorumque Custodi plerumque ea
culpa imputatur, si arma militi commisit, non suo tempore, de re milit. Fa-

Subiectum,
pariens, &
qui exar-
mandus

rinac. q. crim. 108. ampliat. 8. n. 6. Hinc Patron, Græcorum Dux, apud Curtium lib. 5. cap. XI. num. 1. præcepisse suis legitur, ut arma, quæ in sarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium suum parati & intenti. Eodem modo Platarchus in vita Crassi, narrat: Crassum, post Mummi fugam, petiisse sponsores à militibus, cum rursus iis arma traderet, se ea servaturos. Turcarum etiam, sive legibus, sive moribus, introductum, supra cap. 3. f. notavimus; ut, quoties hostes longius absunt, arma carris & iumentis militem præeuntem subsequantur; post Bodin. lib. 4. de Republ. cap. 7. Camerac. cent. 2. hor. subsec. cap. 43. Dixi. extra usum belli; Nam bello durante, milites utique cincti, armaque, eò pertinentia, iis permittenda fuere. l. milites 15. ibi: aut armorum quotidiano exercitio, ad bella se præparent. C. de re militari. 12. 36. l. milites. 31. ibi: ne omisso armorum usu: & ibi: armis; non privatis negotiis, occupentur. C. de Locat. & Conduct. l. sci-mus. 22. pr. C. de iure delib. Baro Enenckel. lib. 2. de privileg. Milit. cap. 33. n. 3. Atque ita fortè Autores, modò allegati, diversimodè hac de re loquentes, erunt conciliandi. Planè, in exauktoratis & militiæ missis, prohibitionis ratio magis urget, d. Novell. 17. cap. ult. Ne militum nomen prætendentes, re ipsa, fiant catuli in sylvis, & lupi rapaces, in nemoribus, ut inquit Bald. in l. 1. in f. C. qui bon. ced. poss. Planetæ terrestres, Dünersänger, qui potius, extra fines Imperii, deportandi, aut aliis pœnis competentibus afficiendi sunt. l. nemo. 13. in fin. C. de re milit. lib. 12. l. Veterano. 3. C. de Veteran. d. l. 12. Recess. Imp. de Ann. 1551. §. Nachdem auch. ut & Ann. 1555. 1595.

8. Quin & Nobiles, hac armorum prohibitione comprehendi, colligunt Dd. Commun. ex clausula universaliter negante huius L. Nulli prorsus: Farinac. d. quest. 108. ampliat. 7. num. 25. Ubi, idem etiam num observari, in statu Ecclesiastico, tradit, ut à pœna delationis armorum, nulla Nobilitas excuset: quem laudat & sequitur Jacob. Cancer. lib. 1. variar. resolut. cap. 3. num. 56. Et, licet Luc. de Penn. Rebuff. & alii, contrarium statuerint, arg. §. si quis rusticus. 2. F. 27. refutantur tamen à Tiraq. cap. 20. de Nobilit. num. 68. & seqq. Inprimis per generalitatem huius Textus, contra quem, argum. à contrario sensu, nihil facere, Tiraquellus scribit. Enimverò non advertunt Viri magni, generalitati huius Legis, appositam itidem esse

gene.

generalem limitationem & declarationem in verbis: *Nobis insens, & inconsultis.* Cùm ergò posterioribus temporibus, Principes non tantùm prægativâ dignitatis, Nobilibus gestationem gladiorum, usque cinguli concesserint; Et mos etiamnum sit, ut Nobiles, ex Ephelis emergentes, & ad militiam apti, armis cingantur: *Ete werden wehrhafft gemacht;* Sed etiam iure obligationis Vassallaticæ, paratos, & in armis esse voluerint. *Addition. ad Guid. Pap. decis. 384. lit. B. Bon. de Curtil. tract. Nobilit. part. 3. num. 18. Besold 1. polit. 6. 3. vers. 2.* Facile intelligimus, eos duplici ratione, ab hac prohibitione, exceptos esse; Quinimò in textu 2. F. 21. c. 20, quodd quis arma bellica deposuit, colligitur, eum conditionem Vassallaticam exercere velle. Unde Vassalli, milites, passim synonymicè vocantur. Et cum Farin, d. q. 108. num. 31. eos etiam Equites excipiat, qui militias emerunt: Quantò magis excipiendi sunt, qui iuramento ad servitia militaria, ad omnem requisitionem suscipienda, obstringuntur; quos Cromerus Equites, ab Equestri militia, cui sunt obnoxii, à Latinè loquentibus & scribentibus, dicit appellari. *lib. 1. Polon.* sed hac de re in *tract. de indopœla* uberius videbitur: Nunc enim de exarmatione, potissimùm sumus solliciti.

9. Multò magis autem, & si iuris præcepta seorsim consulas, nominatim exarmantur rustici: 2. *Feud. 27. d. §. si quis rusticus.* ubi sanè interpretes aliqui rem istâ silentio prætereunt, uti *Frid. Schenck. L. Baro à Tautenb. l. 3. r. 5.* aut leviter tangunt, ut *Eguin. Baro qui trib. se verb. expedit: Iustinianum privatis arma fabre facere aut domi habere, interdixisse. p. 153. Et ante eum lac. de Belviso. ib.* Fortè quodd ea Constit. directè ad Feuda non spectet; sed ad pacis publicæ rationem. *Dn. D. Bitsch. Comm. MS. ad illum tit.* Sed cùm ea res non parum pertineat ad controversiam, an rustici feudorum capaces sint; *Finckelthaus. disp. 5. feudor. 6. 13. Ludolph. Schrad. tract. feud. 4. cap. 3. num. 7. pag. 76.* ubi rusticos inter personas, vitio incompetentiæ laborantes, refert, & ad feudum tantùm novum admittit: siquidem si rusticis armorum gestatio, regulariter, interdicta sit, facile quis concluderet: regulariter eos feudorum, & militiæ semper paratæ, capaces non esse. Ita que alii, ut *Alvarott pag. 189. & qui eum sequitur, P. Ravennas. pag. 247.* non tantùm §. illius summam referunt; sed & in rationem specialis prohibitionis inquirunt. Et *Alvarottus qui-*
dem

dem hanc reddit: quodd rustici, uti non audeant optare pecuniam; *l. domini. j. C. de Agric. & Cens. l. 47.* ita nec arma. Ravennas hanc affert; Quia rustici magis soliti fuerint arma portare. Uterque dicit, hodie prohibitionem istam, ad omnes extensam esse. *l. un. C. ut armor. us.* Quasi verò hæc constitutio Fridericiana sit posterior? Quasi rusticorum, utraque tempestate, eadem fuerit conditio. *v. l. 19. & 21. C. de agric.* Quasi pecuniæ thesaurus & copia, tam parabilis sit, quàm vilis aliquis gladius? Quasi ulla ætas magis durare in armis agricolas viderit, quàm melioris sortis & conditionis homines? Itaque satius fuerit, ex supradictis hanc causam substituere: quodd rationi, & civili & naturali, adversarium sit, multitudini, imprimis agresti, arma permittere. Quod oculatissimus Hotomannus prudenter animadvertit, horumque textum nostrum laudavit, in *Comment. ad dict. text. 2. Feud. 27. pag. 716.* Adducens insuper, ex *Lombarda lib. 1. tit. 35. de armis, intra patriam non portand. add. Viv. 2. decis. 287. num. 4.*

10. Otiosum esset, nobisque simul & lectoribus molestum, de his, qui sexu, professione, aut conditione vitæ, in ista prohibitione, vel potissimum continentur, verbum perdere; nisi exempla nos contraria, ad remotionem, manu faciendam, impellerent. Etenim, si *sexum* spectemus *muliebrem*, non is ita mollis aut debilis à natura effectus est, quin aliquando procacissimæ affectationis armorum exempla, atque ideò, vel fortitudinis, vel audaciæ simulacra ediderit. Relatum est à plerisque Neotericorum ex *Polyani lib. 8. Strategem.* Argivos in Numeniis suis, singulis mensibus celebratis, *mulieres* virilibus tunicis & chlamydis, *viros* contrà, muliebribus peplis, ornasse: quodd fœminæ Cleomenem & Demarathum, Spartanorum Reges, diversis vicibus, ab urbis oppugnatione fortissimè depulisse, dicerentur. Pyrrhus, cum bellum gereret, adversus Spartanos, maiore mulierum, quàm virosum, virtute f. it exceptus. *Iustin. lib. 25.* In bello Cymbrorum, & Marii, non minor pugna, cum uxoribus illorum, quàm cum ipsis fuit: cum objectis undique plaustris, atque carpentis, altæ desuper, quasi è turribus, lanceis, contisque pugnarent. *Flor. lib. 3. c. 4.* ubi addit: perinde speciosam mortem earum fuisse, quàm pugnam. Sic apud *Dionem lib. 61.* legitur, inter Germanorum cadavera, sub Antonio Philo-

Antonin. Philos. in Italia caesa, mulierum quoq; corpora armata reperta fuisse. Apud Nicet. Choniat. *lib. 1. Histor. Manuel, Comneni legitur*: in Expeditione Alemannorū in Palæstinam, Virgines fuisse hastatas & armatas, viriliq; habitu indutas, Martio vultu. Amazonibus audaciores. *v. Schonborn. lib. 2. polit. cap. 12.* Nec nostra tempora istiusmodi exemplis caruerunt. Cum enim Anno 1552. Mahometus Agriam Ungariæ opidum, neque situ, neque arte usq; aded munitum, 70000. hominum exercitu, cingeret, præfidiariorum 2000. & mulierum imprimis, tanta virtus fuit, ut Turca, amissis ultra 8000 cum pudore, obsidionem dissolvere cogeretur. Inter illas una, quæ coram matre & marito depugnabat, cum, occiso marito, à parente moneretur, ut corpus tolleret, & sepulturæ mandaret: Non hoc, inquit illa, ô mater, Deus sinat, ut vir, inultus, terrâ condatur; pugnam hoc tempus; non exequias, sibi deposcit, atreptoq; demortui ense, & clypeo, in medios hostes ruit, nec prius à pugna destitit, quàm tribus Turcis, qui in murum enitebantur, interfectis, *Thuan. lib. 10. Hist.* Et cum Anno 1573. Sancerre, in Bituricēsi agro, obsideretur, præcipua vis, foeminarum fuit, quæ provolvendis saxis, oleo fundendo, artificiosis ignibus, ac circulis candentibus, summâ animi præsentia, spretis periculis, assiduè inserviebant, & in medio discrimine versabantur, quædam etiam suprà quàm sexus fert, viriliter arma tractare conspectæ. *idem. lib. 55. Histor.* Omnium seculorum memoriâ dignam censet, Arriæ fortitudinem, Lipsius, 3. ad B. 82. cujus elegantissimū facinus, à poëta cœcinnè descriptū, pingi sibi à Venio voluit: Sic autem illa, quæ à Montano lib. 2. periculorum. c. 35. trigæ mulierum Virtuosarum accensetur, apud Martialem:

Castra, suo, gladium cum traderet, Arria, Pato,

Quem de visceribus traxerat ipsa suū.

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:

Sed, quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.

De Traiectensibus foeminis ita scribit Famianus Strada, *decad. 2. lib. 2. de bell. Belgico. pag. 70.* Quod egisse aliquot ante hæc annis (Anno 1553.) Senenses mulieres, Hetruscis in bellis memoriæ consignatum est, (à Natale Comite, lib. 6. Histor.) dum earum circiter tria millia, sub tribus primariis Matronis, explicatis

K

Vexil-

Vexillis, armatæ ligonibus, corbibusq., laborem sibi muniendæ urbi seposuere: id mulieres Traiectentes exemplis audacioribus præstitisse, certum habeo. Nam præter earum longè plurimum turbam, munitoribus intermixtâ, tres ex eis Cohortes, sub signis, convenere: ac partim demandatam sibi agendorum cuniculorum provinciam strenuè subeuntes, ductu suo, ex earum institutione, quas Magistras cunicularias appellabant, (subterranea hæc opera, militariter factitârunt: partim propugnatoribus adscriptæ, nullumque armorum genus veritæ, muros, adversus oppugnantem hostem, manu defenderunt. *Hæc ille, de fœminis Traiectensibus.* Similia de Harlemensibus, idem, cum aliis, narrat. *decad. 1. lib. 7. pag. 424.*

II. Quæ, ut, in extremo necessitatis casu, excusationem inveniunt: præter illum, admittenda nullatenus videntur: Utcunq; Galli etiam hodiè Albertinam, Barbaram, Bernecurtiam, Dôminam Sancti Blamontii, armatam copiarum Ducem, jactent, ostendentq;. Remotum enim est, à pudore sexûs, mulieres virilibus officiis fungi, *l. tutelam. 1. C. Quand. mulier. tut. offic. 1. 2. de Reg. jur.* Virile autem officium est, arma gestare, movere, lustinere:

Fœmina sum, (inquit Hypermnestra, apud Ovid.)

Et Virgo, naturâ mitis, & armis:

Non faciunt molles, ad fera tela manus.

Quid mihi cum ferro, quid bellica tela Puellas?

Aprior est digitu, lana colusq; meis.

Vid. Hippolyt. Rediviv. in remed. Contem. Sex. muliebr. pag. 49. & seqq. Uxoresq; à Viris; non viros ab uxoribus, defendi, æquum. §. patitur. 2. Inst. de injur. Unde & in litibus civilibus, & pecuniariis, non admittuntur. l. alienam. 18. C. de procurat. l. neq; 54. ff. Eod. ubi Wesenbec. num. 4. Ut taceam, quod mares, ad imperandum; fœminæ, ad parendum, sint natæ. Arist. 1. polit. 5. (Quidquid, in contrarium, Cornel. Agrippa: tract. de præcellent. fœminei sexûs, nungetur,) nec dignitatem, ex se, fœmina habet, præterquam Regina, aut Princeps: Donell. 13. Comment. 18. ut nullâ ratione, ad armorum movendorum facultatem, admittendæ videantur. Et quanquam, non rarò, fœminæ gladiatoriam exercuisse legantur, ut apud Statium:

Stat

Stat Sexus rudis insciusq; ferri,

Et pugnas capis, improbus, viriles, &c.

Attamen id, neque ad ordinariam gladii gestationem, aut aliorum armorum usurpationem pertinet, & corruptis moribus, ac Imperatorum pravitati potius imputandum est, quo nomine eos etiam passim perstringunt Historici. Quomodo de Domitiano loquutus Suetonius: Non virorum illum solum pugnas edidisse ait; Sed & foeminarum. *cap. 4. in eius vit.* Parum ergo inde, ad facti rectitudinem, momenti. Quin, sub bonis Imp. Scitis cautum: *quod non undeque pugnare ueroque vit.* Non ultra, foeminam ulla, ad gladium, depugnare; *Xiphilin. in Severo.* Recte proinde Dd. Communiter, poenam armorum portationis, de mulieribus etiam accipiendam esse, statuunt. *Suarez. Commun. opin. vers. mulieres. num. 152. Decian. d. cap. 3. num. 27.* Cogitarunt quippe Prudentiores, invidiam, suspicacem, inconstantem, insidiosam, & Si iis potentia adjuncta sit, intolerabilem esse, mulierum naturam. *Scalig. 3 Poetic. 14.* Item que initium turbandi omnia, sapenumero à foemina ortum esse. *Liv. lib. 1. cap. 46.*

12. Professione vitæ contrariâ, ab hoc jure arcentur, non solum Philosophi; v. l. *professio. 6 C. de muneribus patrim. 10. 41. l. 1 §. an & philosophi. 4.* De var & extraord. cognit. l. 8 §. philosophis. 4. De vacat. muner. Sed multo magis etiam Clerici. *leg. 53. §. 1 ibi. circumcingere. C. de Episcop. & Cler.* Qua appellatione, hoc loco, designantur ii, qui divinis officiis mancipati sunt, & quos ab omni strepitu cessare convenit. *Lancellott. lib. 1. instit. jur. Canon. tit. 49. Collat. Cuiac. ad rubr. extr. de vit. & hon. Cleric.* Quibus armorum usus penitus interdictus, C si quis. *dist. 26. d. l. 3 §. 1. aded ut arma gestantes, irregulares efficiantur, & excommunicentur, c. Clerici. 2. extr. de vit. & honest. Cler. Vbi inter ceteros. Anton. de Burr. Clem. un v. quidam cum armis. De Excessibus prelatorum, ubi notabilis ratio specialium istorum interdictorum adfertur: quod plus soleat timeri illud, quod specialiter; quam quod generaliter inhibetur. Et iudex Laicus Clerico, u armis, contra prohibitionem & proclamationem Magistratus, reperto, eadem auferre possit, nec unquam restituere teneatur, cum talia Edicta, quæ publicam salutem concernunt, Clericos quoque ligent. Covarruv. *quæst. practicar. 33. num. 6. & 2. resolut. 20. Carol. de Grassi de**

*De his, qui
vita insti-
tuto & pro-
fessione, ab
armorum
usu exclu-
duntur.*

effectib. Cleric. effect. 1. num. 862. Quod in Galliâ : idem ibid. in Italiâ & nominatim, in Regno Neapolitano, Ricc. decis. Neapolit. 48. 93. 209. Hispaniâ, idem Covarruv. 2. resolur. ult. Ducatu Mediolanensi, Chassan. sup. Consuetud. Burgund. nu. 79, & alibi. Vid. lul. Clarum, lib. 5. recept. sent. §. fin. quast. 36. num. 26. Lopez. additam. ad pract. crimin. Bernhardi Diaz. cap. 55. col. 6. & 7. Hodienum observatur. Dissent. Alderanus Mascardus de generali statutorum interpr. conclus. 1. num. 242. Marra. de lurisd. part. 4. casu 7. num. 20. Bonacin. de legibus disp. 10. q. 2. puncto. 1. §. 1. n. 2. Clericum etiam hoc casu, Laico armis exui posse, negantes. Immo, occidens arma portantem, clericum, non mittitur ad curiam, c. perpendimus. 23. extr. de sentent. excommun. Ratio pervulgata est, in c. convenior. 23. q. 8. Quod eorū arma, sint preces & iachrymæ, quodq; DEO militantes, non possint sese implicare negotiis secularibus : 2. Timoth. 2. vers. 4. Molina de Brachio Regio cap. 18. nu. 42. Cum militum Christi sit, Christo servire; non seculo. cap. reprehensibile. 23. q. 8. Aloys. Riccius in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 371. num. 4. Unde, iure feudali, eo ipso, quod Vassallus Votum religionis assumit, arma deponere cogitur, nec ea unquam facile recipere potest. d. 2. Feud. 21. 26. & 109. Etcum arma gestarent, qui, etiam in medio armorum strepitu, ab armis sunt tuti? Petrin. Bellus, de re milit. part. 2. tom. 9. num. 4. Reformation zu Francfurt. tit. Wer in offenen Gähden/ gefreyet seyn soll. Becht. Tract. de securit. & salu. conduct. class. 3. thes. 220. & seq.

13. Ubi tamen iterum necessitatis casus excipiendus videtur, ut, contra vim, tum sibi, tum patriæ illatam, armis sese defendere possint : c. olim causam. ibi : Vim vi duxeritis repellendam. Extr. de restitut. spoliat. c. cum presentium. 3. de Clerico percussore. c. dilecto. 6. de sent. excommun. in 6. ubi gl. & Dd. Menoch. de Arb. 1. Q. casu 394. n. 58. Cum n. vim & injuriâ, simpliciter, & indistinctè, cuivis repellere liceat, l. Vim vi. 3. ff. de iust. & iur. l. scientiam. 45. §. qui cum aliter. 4. ff. ad Leg. Aquil. Et presbytero, dum sacra facit, vim extremam intentantem, concessum erit occidere, protinusque coepta sacra, citra ullam irregularitatem, perficere. Abb. in c. Clerici. Col. 1. num. 2. Extr. de Vit. & honest. Clericor. Zoannett. part. 1. tripart. defens. num. 12. & 13. Quod tamen ita intelligendum esse, monet Aloys. Riccius, decis. Cur. Archiepiscop. Neapolit. 48. in fin. Si Clericus, in actu defensionis,

nis, aliunde arma arripuerit; secus, si ipse portaverit, iisq; postea, in defensionis actu, usus fuerit: quia tunc, de bello, & rixa, cogitasse videatur. Atque, ita saepius practicum, & decisum fuisse, refert. Quomodo restringenda forsitan erit sententia Deciani 8. tract. Crimin. 3. num. 23. dum simpliciter, Clericis arma, etiam contra praedones prohibita esse, enunciat. *per text. in c. ult. ibi: cum ad resistendum praedonibus arma sumisset. de Cleric. percussor.* Aliis, clericis, iter facientibus, arma, defensionis gratia, simpliciter indulgentibus. Carol. de Grassus d. tr. de Effect. Cleric. effect. 20. a num. 33. Eadem ratione, si civitas ab hoste oppugnetur, Clerici quoque arma, defensionis ergo, sumere possunt, *c. petitio tua. ibi: tam Clericis, quam Laicis. Extr. de homicid. Voluntar. vel Casual.* Et armati, vigilias obire. *c. pervenit. extr. de immunit. Eccles. Iacob. de Grassus in aureu. decis. part. 2. lib. 3. cap. 7. num. 3.* Ita tamen, ut, ubi alij milites accesserint, praestoque fuerint, illi potius rebus suis invigilent. *Dn. Cluten. diatrib. inst. 3. th. 8.* Quanquam autem, in castris etiam versari Clerici possint, ut milites instruant, & sacram Cœnam administrent, illosque, contra inimicos & oppressores fidei, excitent; *c. igitur. 23. q. 8. Deuter. 20. vers. 2. Numer. 10. vers. 8.* Tamen, ut, citra dictum necessitatis casum, arma induere, & cum hoste depugnare audent, etiamnum, ab illorum professione, alienum esse videtur. *per not. in pr. ut & c. 1. & seqq. causa 23. q. 23.*

14. Sanè, ex quo baculus Aaronis, & gladius Nimrodi, unâ manu, regi cœpit, ut loquitur Autor Autonomiæ, Burkardus part. 3. cap. 32. Et Episcopi, non quidem juxta Evangelicum; Sed politicum Canonem, Laurent. Ohm. de jur. Episcop. thes. 10. duplicem personam gerere, & unâ parte Clerici; alterâ Duces, salutari; altero pugno Codicem; altero ensẽ, gestare cœperunt, (Cujus rei initium, vulgò ad Brunonem, 26. Coloniensem Archiepiscopum, Ottonis M. fratrem, referunt, qui, Augusti auctoritate fretus, primus, Rem publ. tractaverit, cum, ante illum, Episcopi, tantum sacris præsentes; *Besold. 1. polit. 2. vers. 26. pag. 69.*) ipsi etiam, ut reliqui principes seculares, non solum in iurisdictione suâ exercendâ armis utuntur, *c. igitur. 23. q. 8. c. auctoritatem. 15. q. 6. c. dilecto. de sentent. excommunicat. in 6. Thom. Michaël. de iurisdic. thes. 84.* Quemadmodum & reliquis Regalibus, *Pruckman. de Regal. cap. 4. nu. 43. & jam-*

dudum Arnold. Brixianus, hæreseos damnatus est, Anno 1197. præsentibus mille Antistitibus, quod, Episcopos Regalia habere, negasset; *Sigon. lib. 11. de reg. Italia. Iust. Sinolt. de Vicar. Imper. lib. 20. lit. B. Sed & armorum gestationem, jure quodam hujus hypotheseos, sibi vindicant, (vid. quæ de Julio 11. Pont. Max. post Guicciard. lib. 9. scribit Wolfius cent. 16. rer. memorab. & quod in ore omnium est, de Bonifacio VIII. qui, cum Albertus I. Coronam Imperialem ab eo peteret, gladio accinctus, & coronâ imperatoriâ ornatus, in publicum prodit, exclamans: Ego sum Cæsar, & Pontifex! post alios, Dan. Otton. c. 5. jur. publ. p. m. 69.) Ut nec hodiè desint, qui armis accingi soleant. Ita nonnemo de E. M. I. S. Vestis illi planè Civilis est, sine ullo conspicuo dignitatis ornamento, toga domestica, aut pallium succinctum, caligæ & thorax, Hispanicum in morem, gladio quoque accingitur, ubi foràs exit. Dan. Erem. Itiner. German. (per quod multa splendide & inverecundè mentitus est) pag. 346. A. q; utinam hoc sine staret licentia, nec verum esset, quod de Galis, Petrin. Bell. d. par. 1. tom. 8. num. 6. scribit. quod illorum Episcopos, arma tractantes, eosq; truculentos & sævos viderit, quasi omnes Romanorum Pontificibus similes esse debeant, qui, in Armilustrio. ipsi etiam armati comparebant. vid. Alex. ab Alex. genial. dier. lib. 5. cap. 27. Godelev. not. ad lib. 27. Livii, p. m. 84. Cæterum, hoc jus Dd. etiam ad familiam Episcopi, extendunt; cum enim is habeat merum & mixtum imperium, inquit Baldus, in d. l. Nam ad salutem. 3. §. fin. ff. de præf. vigil. in suâ dioecesi; etiam hanc dignitatis prærogativam habebit: itemque ad officiales legati de latere.*

15. Porro, conditione etiam sua multi alij, ab armorum usu & gestatione nominatim arcentur, veluti (3) Mercatores. 2. Feud. 27. §. 5. vers. Mercator. l. un. Cod. Negotiatores ne militent De cuius prohibitionis ratione sciscitati, Dd. comm. respondent, Mercaturam, dignitati officere, & exercitium ejus contrarium dignitati nobiliū videri. l. nobiliores. 3. C. de Commercio. leg. 1. C. de Natural. liber. l. milites. 31. C. de Locat. Unde illud Phil. Honor. relat. de Regno Gallie. in hæc verba prorumpentis: Mercatores, quia pecuniam possident, hisce temporibus, plurimum gratiâ valent; verum nullâ gaudent prærogativâ & dignitate, quoniam omnis lucri avida pro-

professio, Nobilitatem, in eo regno, maculat. Faciunt ea, quæ de Mercaturâ, plebejis relinquendâ, politici disputant, post Bodin. 3. de Republ. 8. P. Gregor. 4. de Republ. 7. num. 5. Mynsing. 6. observ. 54. Kirchner. disp. de Rep. 13. th. 1. vid. not. ad L. 1. & 3. C. de Commenc. Simplicius dicemus; illos generali legis nost. Un. prohibitionem contineri: nec exceptorû numero (sive dignitatis causam; sive muneris necessitatem, requiras,) contineri. conf. Avarorum & ceteros ad d. vers. Mercator. §. 5. Facit quod Fridericus I. Imp. in d. §. 2. Feud. 27. ne quidem in ipso itinere, arma mercatoribus aliter cõcedit, quàm ut ea sellæ suæ alligent, aut super vehiculû ponant; neutiquâ, ut us accingantur. Et tamen, ut aliâ consuetudo, in dignitatis æstimatione, attendenda venit: Guilhelm. de Mont. ferrat. tract. de success. reg. dubio 1. num. 45. Gutierrez. 4. practicab. quest. 16. num. 137. Ita neque hoc in articulo, negligenda est. Vide, post innumeros, Colleg. Argent. tit. de Exercit. act. 1b. 4. Dereliquis artificibus manuariis, non puto quenuquam dubitaturum, quin, ab armorum gestatione, si maximè ut dignitatis insigne alicubi habeantur; iure Civili arceantur. L. Nequis. 6. C. de Dignitat. Facit d. si quis rusticus. 2. Feud. 27.

16. Tandem Conditione, Dignitati contrariâ, excluduntur omnes, sententiâ famosâ damnati, leg. infamibus. 2. Cod. d. tit. Quod & de bajulis, cerdonibus, & aliis, infimæ facis hominibus, indubitatum est. L. ult. C. ad L. lul. de vi publ. ubi etiam Magnatibus interdicitur, ne in pedissequo, vel familia, aut prædiis suis, foveât armata servitia, nec Buccellarios, nec Isauros: qui etiam homines soldurij, & ut sic dicam, parabolani, quales in Vngaria etiam num sunt die Heyducken, qui, pro buccella panis quotidiani se in discrimina lethalia, pro patronis, conjicere nulli dubitant. v. præter notata à Gothof. ad d. leg. ult. Casaub. in histor. August. pag. 82. Rigalt. & Meurs. glossar. in hac voce. Lindenbrog. in Marcellin. p. 29. Salmas. in Histor. August. pag. 233. a. & pag. 321. f. 2. Quid verò dicturi fuissent Imp. si pueros jam arma gestare, & ita armatos palare cernerent: annon illud vulgatum saltem: Dube! wo will der De-gen hin? Lutetiz Parisiorum, ne brevissimos quidem gladios bajulis ferre licet, quoddam antea in contentionibus, quibus sapissimè implicantur, ad eadem irati prorumperent Bodin. 4. de Rep. 7. num. 487. Huc quoque accersendi Iudæi, qui, honorum & dignitatum, omnino

omniñd incapaces, leg. fin. pr. C. de iud. c. 16. & pen. Eod. Nov. 45. pr. que gladiis. clavum, seu annulum flavum, portare debent. *Ordinat. Polit. de Anno 1530. tit. von der Juden Kleidung. fac. arg. leg. 3. C. de iudeis: ubi refertur: Saxu solitos fuisse petere eos, qui a religione sua defecerant, cum armis careant.* Idemque de hæreticis habendum leg. 1. l. 4. leg. 7. & pass. C. de heret. Quorum definitio generalis & nominalis habetur in leg. 12. & 17. C. d. tit. leg. 12. C. de iudeis. cont. Reusner. vol. 1. de testament. part. 2. cap. 46. num. 2. Specialis & propria, à prima fidei regula, in Nov. 109. pr. ibi: qui non prædicant fidem Apostolicam. l. 1. ibi: secundum Apostolicam disciplinam, Evangelicamq; doctrinam. C. de summa Trinit. à secunda fidei regula, h. e. qui non amplectuntur confessionem 4. Symbolorum cæcumenicorum, l. 7. §. 4. C. de summa Trinit. l. 8. ibi: & ita non credunt. Cod. de heret. Carpzov. p. 3. constit. 14. def. 10. num. 2. denique tertia, ut Dn. Meierus in questione capitali. pag. 278. §. 59. vocat, definitio, sumitur ab Ecclesiæ Dd. confessione. d. l. 8. §. 4. d. tit. Nec obst. leg. 2. §. ult. C. eod. si explicetur non cum Pontificiis scriptoribus; citatis Barbosa. ib. Sed juxta veram explicationem, propositam in tr. de meritis pag. 190. & in recit. ad jus Sacrum directu. d. l. 2. §. 1. Aliter D. Becht. de Secur. th. 107.

17. Ultimò, jurium publicorum, & civilium incapacitate, arma in Rep. ferre, vetantur peregrini, per ea, qua habet Dn. Godofr. ad leg. 1. Cod. de hered. instit. Bodin. 1. de Rep. 5. num. 47. Nisi quatenus legationis, aut alio munere, cum dignitate conjuncto, in eâ funguntur. Eoque jure censent Itali vulgò omnes extraneos, quibus armorum usum, per civitates suas, non permittunt: Quomodo & Massilienses olim, apud Valer. lib. 2. c. 6. Nulli permittebant opidum, cum telo, intrare, præstoq; erat, qui id, custodiæ gratiâ acceptum, exituro reddebat: Nimirum hospitia sua. quemadmodum advenientibus erant humana: Ita sibi ipsis quoque tuta esse, volebant. Arnif. lib. 2. de jur. Majest. c. 5. §. 9. p. 342. Memorabile etiam est, quod inter pœnas homicidii, s. excessus, in defensione admissi, reo imponitur, ut à gladio, & comitatu absteineat; c. 2. Extr. de homicid. Ut & detestari discat cædis instrumenta, & dignitatis emblemata, per conscientia contritionem, & humilitatem, delectare.

CAP.

C A P. V.

De

O B J E C T O,

Et quanam armorum genera in Legibus prohibitoris potissimum comprehendantur.

§. I.

EXcessit paratitlarem tractandi modum subiecti Explicatio: Itaque nova capita residuæ disputationi sunt deputanda. Et initio quidem, obiecti intuitu, hic videndum, *quanam Arma in prohibitione legali, veniant?* Tametsi verò latissima prohibitionis sententia, in verbis d. l. un. lateat; quorumlibet armorum movendorum; adeoque omnia armorum genera, in prohibitione ista, intelligantur, quæ suprâ designata sunt, in *Protheoria* § 7. itemque in cap. 1. de fabricat. armor. §. 15. pag. 19. & latè recensentur à Dempstero, eiusque Auctoribus, lib. 10. ad Rosinum, cap. 5. Panciroll. in notit. Imper. Orient. cap. 66. & seqq. Non tamen est, ut, cum Dd. limitationes hic comminiscamur, circa instrumenta, quæ ad nocendum, aut armandum, aptata, vel comparata non sunt; & per abusum armorum, locum & nomen occupant (sive, ut Dd. loquuntur, post maleficiū perpetratum: ut fustes, & lapides: l. armorum 41. de V. S. l. armatos. 9. ad L. lul. de vi publ.) Non autem in bannimentis: h. e. legibus aut statutis armorum. (proprie dictorum) gestationem & usum prohibentibus: Tuscus cum allegatis lit. A. conclus. 154. Armorum appellatione quid veniat. Adferunt enim illi, inter limitationes præcipuas, & hanc: Quodd armorum Prohibitionis pœna cesset, ubi quis arma, ad panem incidendum; vel, ad aptandum pennas, portaverit. per c. lator. extr. de homicid. Socin. d. reg. 47. fallent. 4. Alvarott. ad §. si quis rusticus. 5. 2. F. 27. pag. 189. Veruntamen, quia in istâ materiâ, cum de armorum usu naturalicito, v. g. gestatione loquimur; (aliud enim, si de abusu tractetur, v. Wehnerum in verbo Messer.) cultelli minores, armorum appellatione, non veniunt, uti d. supr. in *Protheor.* th. 7.

Declaratio.
nes Dd. e.
tise.

L

quemad-

quemadmodum & ab ipso Justiniano remouetur, in cap. ult. d. No-
 vell. 85. Idem hæc limitatio, tanquam ratione dubitandi destitu-
 ta, supervacanea est, arg. l. 1. ad Municip. Ita Clarus, lib. 5. receptar. sent.
 §. fin. quest. 82. testatur, Senatum Mediolanensem, in causa cuiusdam
 Benedicti della Matthiola, iudicasse, quod *Cultellus*, armorum ap-
 pellatione, non comprehendatur. Dissent. Additionator ad Lu-
 dov. Roman sing. 267. ubi tam ineptè scribit, quàm statuit: Armo-
 rum (& quidem) offendibilium appellatione, venire gladios, quæ
 ad calamos aptandos; vel ad mensam parantur, Feder, vnd Brod-
 messer. per gl. sing. in Authent. de armis, & Felinum, in c. ita quorundam. de
 Iudæis. Idque, ut memoriâ dignum, commendat, ad statuta, por-
 tationem armorum prohibentia: quia propriè, secundum Ange-
 lum, non veniant, nisi ea, quæ principaliter, inventa sunt, ad usum
 offendendi. Et pro illa glossa videri etiam textum, in c. lator. 9.
 verb. cultellus. de Homicid. Hactenus additionator. Si enim cultel-
 li calamarii, Federmesserlein, vel usuales, ad panem incidendum
 comparati, propriè, armorum nomine, non veniunt: sequitur è
 contrario, neque illorum gestationem in prohibitione, sive legali,
 sive statutaria, venire. Textus est expressus, in Novell. 85. de armis. cap. 4.
 ibi: permittimus, cultellos minores, quibus nullus in præliis utitur. Facie
 Text. 2. Feud 21. de Vasallo milite, qui arma bellica deposuit. Quod ta-
 men intelligimus, de cultellis, modò definitis. Nam, quod ad cul-
 tros, quos Itali à fronde d' Oliva vocant, definitum est, in curia At-
 chiepiscopali Neapol. quod Edictum, pœnas imponens portanti-
 bus pugiones, & stiletos, etiam locum sibi vindicet, in portanteta-
 lem cultrum duorum palmorum. 1. Alois. Riccius, decis. 122 d. Curia.
 Eoque referri possunt Bullæ Papales, quæ cultellorum quorundam
 gestationem prohibent. apud Arniseum l. 2. de iur. Majest. cap. 5. §. 1. pag.
 337. An pallini & pilæ statuto, armorum gestationem prohiben-
 te, contineantur, vid. Anton. Monachi, decis. Lucens. 38. n. 16 & 19.
 2. Magis autem inepta est illa Dd. limitatio, quod armo-
 rum, statuto prohibitorum, nomine, non denotentur dentes &
 ungues, & alia, naturâ comparata, ferarum, bestiarum, aut hominum
 munimenta atque præsidia: Tuscul. d. conclus. 114. num. 8. in qua demon-
 stranda, desudat etiam Decian. d. l. lib. 8. tract. crim. c. 2. n. 8. vid. dict. supr. in
 Protheor. th. 2. p. 2. Gradationem & progressum ostendit Horatius
 illis versibus: lib. 1. Satyr 3. vers. 99.

Claus

Cum proreperunt primis animalia terris,
Mutum, & turpe pecus, glandem atq; cubilia propter;
Vnguib; & pugnīs, de hinc *fustibus*, atque ita porro,
Pugnabant *armis*, quæ mox *fabricaverat* usus.

3. Insuper istâ quoque dubitatione, Dd. prohibitionem
declaran: Quod si statuto caveatur, ut portans arma *offendibilia*,
uti loquuntur, puniatur, & aliquis portet arma *defendibilia* seu *de-*
defensiva, puta, tabulam, & similia, quæ possunt esse, seu fieri offendi-
bilia, an puniatur pœnâ statuti? Et Bart. *in l. pediculis. 32. §. argento.*
2. ff. de aur. & argent. leg. inspiciendam esse dicit consuetudinem, &
ad quem actum quis illis utatur, seu, quâ intentione illa portet.
Exemplum de Tabulâ, ambiguum esse videtur, Et, si *sumatur simpli-*
citer, prout sonat, armorû appellatione nō venit; adeoq; pœnâ ge-
stantium arma, hanc ferens, puniendus non venit: si *proscuto*; tum
dubitandum non est, hoc etiam armorum genus, quod defensionī
magis, quàm offensionī inservit, adeoque secundariâ armorum
appellatione venit *v. l. armorû. 41. ibi: scuta & gladios & galeas. de V. S.*
Boetius in apparatu bellico. 9. 17. in prohibitione itid. intelligi, per dicta
supr. in protheor. th. 3. arg. d. l. Vn. ibi: Quorumlibet armorum: quæ dictio,
uti universalis, omnia comprehendit, Gravim. decu. 4. Raudens. de analog.
6. 12. facitque, ut dispositio, quæ restrictionem aliâs reciperet, non
recipiat. *Cacheran. decu. 94. num. 11. Boër. decu. 158.* Itaque rectè De-
cian. *in tract. crimin. lib. 8 cap. 3. num. 14.* contendit, pœnam, arma ge-
stantibus præstitutam, non solum verificari in armis offensivis;
sed etiam paratis ad tutelam: Quia, licet hoc armorum genus, cor-
pus defendat; faciat tamen hominem etiam audaciorem, ad de-
linquendum. *Afflicti. in constitut. incip. intentionis. num. 32.* Vbi tamen
id perperam declarat, & limitat: *Nisi se armarit animo, pugnīs aliquem*
offendendi, ne ipse offenderetur ab eo, quem intendebat offendere: Cum fa-
ctum illicitum alteri patrocinari non debeat. Vid. Iason. ad §. Ex maleficiis.
18. instit. de action. num. 82. Menoch. d. cas. 394. num. 46. & seqq.

4. Illa Doctorum limitatio notabilior est, quod pœna
prohibitionis statutaræ cesset, si quis arma, propriè dicta, portet,
quæ tamen corrupta, aut ita comparata sint, ut nocere amplius ne-
queant, & speciem tantum armorum habeant. Ita Riccius refert,
in d. decu. Curia Neapolit. 93. Judicatum fuisse, ut Clericus, qui

L 2 Archi-

Archibusetum gestaverat, verum, absq; silice, sive fusili, canibusq; ferreis, absolutus fuerit à pœna synodi Provincialis Neapolitanæ, contra portantes arma; cum talia non portaverit, quæ verè apta sunt, ad nocendum. *arg. l. Quintus Mutius. 27 §. cui aurum. 3 ff. de aur. & argent. leg. Decianus in hunc terminis consil. 122.* Quomodo & arma palæstrica, seu rudes, quibus gladiatore batuere solent, non venient armorum prohibitione, quippe quæ non acuta sunt, vel comparata ad nocendum; sed solum, liberalis exercitii gratia, habentur: de quo *Gumpeltzhaim. de exercit. Academ. part. 3. sect. 3. thes. 7.* Ergo, ut concludamus, instrumenta, vel ad armandum hominem facta; vel alii usui parata sunt. Illa sunt vel offensiva, vel defensiva; Offensiva, ut gladii: Defensiva, ut scuta, galeæ: *d. l. 41. de v. s.* Utraque hæc in prohibitione usûs armorum veniunt. Cætera, quæ ad armandum hominem facta non sunt; lædere tamen quem possunt: Ut lapides, fustes & c. in maleficiis quidem armorum nomine veniunt. *d. l. 41. l. 9. de vi publ.* Sed non in simplici usûs sive gestationis armorum prohibitione.

5. Potissimum autem in prohibitione comprehenduntur arma insidiosa: ut tormenta minora & manualia: pugiones, gladioli acuti, & ejus generis tela alia. Sic in Gallorum Regno Franciscus I. Henricus II. Carolus IX. Henricus IV. variis Edictis, indistinctè omnibus hominibus, extra militiam, degentibus, sclopetorum usum prohibuerunt. vid. *Cod. Hentic. lib. 8. tit. 7. des ports d'armes. Adde omnino, inder Becker Zunftbuch: pag. 47. articulum Messer vnd lange W:hr. Thuan. lib. 4. histor. & lib. 48. 120.* Ita de pugionum genere, quod Stilletum vocari diximus, testatur Ant. Fab. in *Cod. suo lib. 9. tit. 10. de fin. 11. num. 7.* quod illud, ceu ad insidias aptissimum omnium, & periculosissimum, ipsi etiam militibus, non in Sabaudia solum; sed & in totâ Italiâ, & alibi ferè ubique, sub capitis pœnâ, prohibitum sit. quodque ex eo teli genere, animus occidendi probetur. Eodè curiæ Archiepisc. Neapol. Edicti verba tendunt: Condemniamo alla pena de galera tutti quelli di ogni li quali faranno ritrovati portare Archibusetti, pistole, pugnali, Stiletti, & altri armi simili. *Riccio, d. dec. 127.* Multò magis à arma venenata gestare, omnibus prohibitum est. Menoch. de A. J. Q. d. cas. 394. n. 41. Nam & is, qui venenum, necandi homi-

DE FORMA ET MODO PROHIBIT. ET EXARMAT. 85
hominis causâ, habuerit, Lege Corneliâ tenetur, l. ejusdem legis. 3.
pr. ff. ad L. Cornel. de Sicar. & hujusmodi armorum genera, etiam in
duellis concessis, reprobantur. Decian. 8. tract. crimin. 3. num. 29. Ad
quem fufius hac tractantem, lectorem meritò remittimus.

C A P. VI.

De Forma & modo prohibitionis atq; Exarmationis.

§. I.

Ignoscent nobis Commilitones, si, in materia diffusa & lu-
xuriante, præcipua tractationis capita, contra morem Synopti-
carum compositionum, in capita peculiaria porro distinxerimus,
cum sic evidentior tractatio sit evasura. Nimirum, circa Formam,
hic nobis, & prohibitio, & Exarmatio ipsa, specialiter dicta, distinctè
spectanda est. Illa antecedit; Hæc subsequitur. Illa ad jus; Hæc
ad executionem, pertinet. Prohibitio vel est universalis; vel
particularis. Universalis occurrit, in lege nostra, ibi: Nulli pror-
sus quorumlibet armorum; Particularis, siue specialis, occurrit in
statutis; quando certo hominum generi armorum usus adimitur,
vel certo armorum genere, subditi exarmantur. v. g. Sclopetis. Cod.
Henric. lib. 8. tit. 7. des ports d' armes. vid. Der Becker Zunftbuch. d. p.
47. sub artic. Von Messern und langen Wehren.

2. Executio Exarmationis, consistit in ablatione, & cu-
stodiâ armorum. Ablationi olim præfecti, certi ἀποπλιστῆς, siue
Exarmatores. Ut enim, aliàs, frustra bonæ Leges conduntur,
nisi sint, qui jura exsequantur, eoq; effectus rei accipiatur: l. 2. §.
post originem. 13. vers. Quantum enim. de Orig. jur. Novell. 161. proœm.
Ita quoque, in prohibitione & interdicto rei tam grata, vix ullum
constitutiones nanciscentur effectum, nisi præstò sint, qui exse-
quutionis applicatione, vim Legum tueantur.

3. Non negaverim, hanc curam olim, & Irenarchis, & la-
trunculatoribus, l. solemus. 61. in f. de judiciis. aux prevots. Cujac. 19.

L ;

Obs.

Obs. XI. quadantenus incubuisse: siquidem munus illorum, hanc in partem, latissimè extendebatur; quippe qui, ad provinciarum tutelam collocati, quietis ac pacis, per singula territoria, facerent stare concordiam: uti loquuntur *Imp. in L. Vn. C. de Irenarchis. lib. 10. tit. 75. l. munerum. ult. §. Irenarcha. 7. de Muner. & honor. qui, sub se, certos militum manipulos, in stationibus, hinc & inde collocatos, habebant; v. Pancirollum de Magistratib. Municipal. cap. 18. perinde, ut Latrunculatores, latrociniorum erant inquisitores. Cujac. ad l. 4. §. 4. Fin. regund. Donell. 17. Comment. 19.* In specie tamen, armis investigandis, perquirendis & adimendis, præfati fuerunt Exarmatores: *Meurs. in glossar. verb. ἀποπλισαὶ. pag. 64. qui arma, privatis ademta, armamentariis publicis inferrent. Novell. 85. de armis. cap. 1. & seqq. Iulianus Antecessor, constit. 79. cap. 301. & seqq. Hunc enim in finem, apud plerasque, saniores gentes, armamentaria publica constituta fuisse, supra diximus, add. Curtium, lib. 6. cap. 7. n. 22. ne arma, in privatorum; sed superiorum, potestate essent, ob causas, mox fusius explicandas.* Et miror, id, de Judæis, in dubium vocari, cum non obscura, ejus rei, argumenta, in sacris extent: v. *Nehemia cap. 3. vers. 19. ibi: Et edificavit, juxta eum, Azer, filius Iosue, princeps Maspha, mensurā secundam, contra ascensum firmissimi anguli, Lutherus noster vertit: Zwey stück / den Winkel hinan / gegen dem Harnisch Hause. Luc. Osiander, firmissimum angulum, interpretatur armamentarium, quod est in angulo. Piscator eod. modo: E regione ascensus ad armamentarium. Ceteri etiam plerique intelligunt hinc, ascensum armamentarii angularis, quod olim, à Davide, in urbe extructū, postea, à Salomone, in domū saltus Libani, utpote locū, domui ipsius magis propinquum, translatum fuisse, traditur. Meminit hujus armamentarii etiam Jesaias, c. 22. v. 8. cum ait: Videbis, in die illa ad arma; armamentarium domus saltus Libani.*

3. Quia verò Exarmatores isti solebant aliquando potestate, sibi concessā, nequiter abuti, & acceptā pecuniā, arma hominibus relinquere: Ejusmodi adæratio primū graviter prohibita, *l. ult. C. de metatib. in junctumq; Episcopis fuit, ut extorsiones tales, concussiones, & adærationes Exarmatorum caverent. l. de his. 26. §. ult. C. de Ep. aud. ubi, in vulgata versione, perperam legitur: De rapin. prohibitione; Est enim in Græco textu: πρὸς Κολύσεως ἀποπλισμῶν. Et cum,*

DE FORMA ET MODO PROHIBIT. ATQ; EXARMAT. Sy-
tum, ne sic quidem, satis tuti, ab extorsionibus malignis, essent
provinciales; vetuit deinde Justinianus, ne extra ordinem mitte-
rentur tales ἀποπλίστις, qui arma privatis auferrent, recondenda in
publicis armaementariis: cum hoc genere hominum, inquit Cujac.
ad Novell. 8. in f. sub specie juris, opprimerentur sæpè provinciales,
mirum in modum; adeoq; publicè interesse videretur, potius non
mittere: præsertim, cum his omnibus curis, sufficeret religio & dili-
gentia præsidis, cujus jurisdictionem, in hujusmodi causis, nemo
declinare poterat. Novell. 8. cap. 13. itemq; Novell. 128 cap. 21. Qua-
rum Novellarum sensum, Julianus Patricius sic expressit, *constit.*
15. cap. 60. Cum in provincias, præsidēs iusti mittantur, superflu-
um est, latrunculos mittere, & eos, quos biocolytas, i. e. qui vio-
lentas prohibent, vel Aphoplitas, vocant, i. e. eos, qui, privatis homi-
nibus, arma habere, non concedunt, ne rapinas, aut cædes
faciant.

4. Quibus verbis, Julianus finē exarmationis innuit; ut
scilicet rapinæ & cædes facilius caveantur, quas securius, attentat,
perpetrantq; , qui se armatos conspiciunt. Eodem digitum inten-
dit Imp. in Novell. 8. præfat. cum prohibitionis hanc causam in si-
nuat: ut bella, seu conflictus, inter cives caveantur. Et plenius
cap. 3. finem, cum effectu & usu hujus prohibitionis, ostendit:
Hoc enim factum, & subtiliter observato, inquit, licentia penitus
nulli dabitur, neque civitates inhabitantibus privatis, neque vil-
las incolentibus rusticis, armis uti adversus alterutros, (s. invicem &
ad invicem) alteri adversus alterum: Haloander ad sensum: in mutuum
perniciem) necesseque præsumere, & ex hoc plurimos homines oc-
cidi; publicas verò perire functiones, dum terræ cultores, vitam
amittere metuentes, fugâ, propter timorem, utuntur. Eoq; respec-
ciunt verba L. un. C. Theod. de equorum usu: ut Latronum Conatus debilita-
ti, conquiescant. Quod n. vel mille pedises, sepe à paucis equitibus, conterriti
profligati & prostrati fuerint, præter veterum monumenta v. Lips. 5. 7. 3.
recentiores Historia Indica fidem uberim faciunt. Hinc arma causam,
(saltem per accidens,) præstare dicuntur, ad delicta, & violentias
committendas. l. si servus 4. ibi: armorum fiducia animos facit. C. de
hæ, qui ad Eccles. confug. l. si quis in hoc genere. 10. vers. Quod si. Cod. de
Episcop. & Cleric. Morot. Constit. 26. num. 5. Unde Scaliger, Exercis

Finalis causa
sa Exarmatio
suum.

307. *sect. 21.* Arma, quasi quandam belli materiam nuncupat; Nam, qui armatum se contuetur, arrogantior fit, & ad inferendam injuriam concitior; Qui verò exarmatus erit, nec ququam injuriâ violabit, nec, violatus, occidet, nec ignominiam contrahet eorum, qui, ferro accincti, injuriam illatam armis repellere, ac vitæ discrimen subire, recusant. *Bodin. lib. 4. de Republ. cap. 7. num. 487.* Vtergò Medicus quisque peritissimus judicatur, non tam, qui morbos curare, quàm qui valetudinem tueri, morbisque occurrere, solet: ita optimus Princeps is reputandus est, non tam, qui rixas & contentiones dirimere, quàm, qui ne exoriantur, sublati earum instrumentis, præcavere, potest. *Bodin. dict. loc. Facit l. congruit. 13. ibi: pacatam & quietam provinciam Præses facile obtinebit. De officio præsidis.* Sunt tamen, præter hanc, & aliæ istius prohibitionis causæ, *Vvesenb. in parat. de Acquir. rer. Domi. num. 7. ibi: Vtus armorum quotidianus, multis ex causis, interdictus est,* quas etiam supra, circa causam procatacticam, & in analys. Textus, circa Rat. decid. indicavimus. *Conf. Farinac. quest. 108. num. 2.*

CAP. VII.

De

Effectibus prohibitionis &
Exarmationis.

§. I.

Exprohibitione usus
armorum,
ortus.

(1.) Præsumptiones
contra u-
tentem.

Cognitis, hunc in modum, prohibitionis Causis: Nunc de Effectibus videbimus, quos, ut olim, ita nunc quoque, distinguimus, in primos s. proximos; & ortos, sive ultimos. *primos* dico, qui cum ipso statim armorum usu coherent, ex eoque colliguntur: ut sunt varix præsumptiones, quæ hinc ducuntur, non solum maleficio aliquo accedente & perpetrato; sed etiam absq; illo, sive antequam aliquod delictum fuerit admissum. Sic enim (1.) in armagere præsumitur malus animus: *Bartol. Alex. & alij, in L. 1. ff. ad L. lul.*

L. Iul. de Vi publ. Idem Alex. Consil. 103. Col. 3. lib. 1. Capoll. cons. 2. lib. 2. Thomas de Piperata in tr. de fama. num. 68. præsertim, si arma fraudulenta, ut dolonem, Menoch. d. cas. 394. num. 32. stilletium; aut venenata, per dicta super. cap. quis portaverit; quia omnia illicita, dolo fieri præsumuntur, præter vulgaria. v. Colleg. Argent. ad L. Cornel. de Sicar. lib. 8. pr. (2.) Et, in genere, ex armis, propriè dictis, animus occidendi præsumitur, quemadmodum ex alijs instrumentis, ut clavo, aut cucumâ, contrarium conjicitur; occidendi, nempe, animum non fuisse. leg. 1. §. Divus Hadrianus. 3. ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. Vn. C. de emendat. servor. Nisi talia planè sint instrumenta, quæ, cum gravia sint, levem plagam inferre haut solent: uti loquitur Pontifex in cap. significasti. 18. Extr. de homicid. Gail. 2. Observ. 110. num. 7. Gomez. 3. var. resolut. cap. 3. Quod facit supra in protheor. th. 4. recensita Angeli distinctio, quæ in materia præsumtionis negligenda non est. VVesemb. ad L. Corn. de Sicar. num. 9. Ferner. 3. select. 22. Eademque distinctione conciliari potest contentio, inter Hunnium & Harprechtum, ad. d. §. 5. Inst. D. P. I. num. 66 animosè ventilata: An, ex genere armorum, judicari possit, utrum dolum sit homicidium? Putat enim Harpr. cum. Dd. vulgò, si quis baculo, vel lapide, alium petat, & homicidium committat, quòd id non credatur, dolo malo & occidendi animo, fecisse; Hunn. v. 2. Disp. Tr. 8. §. 9. 42. in contrar. arguit: Quòd scil. ex omni actu illicito dolus præsumatur, & animus s. propositum delinquendi: v. Gail. d. num. 7. Jam, lapide, aut quocunque instrumento, hominem cædere, vel occidere, esse rem illicitam: Ergò dolum & animum delinquendi, præsumi. Quod argumentum, licet totum concedatur, Non tamen illicò sequitur, animū occidendi, etiam rectè hinc præsumi: seu animum delinquendi; colligi. Certè in eo qui solitus fuit arma deferre, præsumtionem hanc cessare, plerique largiuntur. Giurba; consil. 63. num. 24. Instat. Hunnius ex §. 5. Inst. de publ. lud. Ubi dicitur, eum, qui, cum telo, ambulat, hominis occidendi causâ, ambulare præsumi; At, teli nomine venire etiam, ligna & lapides: d. §. 5. Resp. in Anteced. est fallac. falsè interpretat. & allegationis; Non enim ibi dicitur, eum qui cum telo, ambulat, præsumi, hoc, animo occidendi hominis, fecisse; sed dicitur; Legem Corneliam eos, ultore ferro, prosequi, qui, hominis occidendi causâ, cum telo, ambulant:

M

Ergò

Ergo. Non satis est, hominem, cum telo, vel ligno, ambulare; Sed requiritur præterea, ut hoc pateat, & probetur, quod id hominis occidendi causa, fiat, vel factum sit. 2. MALEFICIO VERO PERPETRATO, (1.) is, qui, præter morem, arma antea comparasse, & gestasse, fuit visus, aliisque quibusdam conjecturis adstringitur, tanto magis, in maleficii commissi præsumptionem, incurrit. *Menoch. de Arbitr. iud. Quæst. cas. 361. nu. 42. & cas. 363. nu. 14.* (2.) Is, qui armis munitus, ad locum aliquem accessit, & inimicum expectavit, pro aggressore habetur. *per leg. 3. §. vi possidere. de Vi & vi arm. Iacob. Ayer. de homicid. neceß. part. 1. num. 347.* (3.) Is, qui, cum armis, ex ædibus occisi, aufugere visus est, eadem perpetrasse, præsumitur. *Constit. Criminal. Carol. V. art. 25.* Et maximè, si ea, sanguine fuerint conspersa. *art. 33. Farinac. quæst. Crimin. 36. num. 27. Et quæst. 125. num. 451. & seqq. Giurba: Consil. 63. num. 24. Guido de Suzzar. de indicio. num. 99. Dd. communiter, ad l. fin. C. de probat.* (4.) præsumtio etiam est, contra eum, qui, armatus, homicidio adstat: Ideo eum id fecisse, ut alter, securius & commodius, homicidium committeret. *vid. Riccium, decis. Neapol. 64. Et Giurbani, consil. 14. num. 1. ubi de eo tractat, qui percussori arma commodat.* (5.) Gladii politio, d. *Constit. Carolin. art. 33.* Vulnerum occisi, ad mensuram armorum, quadratio, *Vulpell. conf. 125.* cum aliis signis conjuncta, indicium, ad torturam faciunt: (6.) Ex armis adhibitis, vel non adhibitis, vis publica ac privata discernitur. *§. recuperanda. 6. inf. ubi post veteres. Harprecht. Bachov. Vinnius. l. de Interdict. VVesemb. in parat. ad L. Iul. de vi publica. num. 1.* Et quæ aliæ præsumptiones, contra arma gestantes, passim occurrunt. Equibus illa est præcedentibus adversaria; Si vel accusatio instituta, vel inquisitio facta fuerit, *de insultu cum armis*: postea verò probetur quidem insultus; *sed sine armis*: Tum verò reum planè absolvendum esse tradunt: Quia non videatur hoc factum probatum, quod in iudicium deductum fuit, qualitate, deficiente. *Cynus in leg. 2. post. Aret. C. de probat. Mynsing. 4. observat. 80. num. 7.*

(2.) *Pænas
Varias.*

III. Ultimus effectus armorum prohibitionis, est pæna, quæ consideranda venit, tum, in se, tum, in modo impositionis. Pæna, in se considerata, est vel juris communis, vel statutarij. Jure Communi puniatur, tum, usus simplex; tum, ad actum aliquem illicitum,

etiam, directus. *simplicis usus*, seu gestationis pœna est, non sola armorum amissio, *uti, ex Auth. de Armis, scribit Decian. 8. tract. crimin. cap. 4. n. 17.* cum ea pœna commercij illiciti, *uti dictum, pag. 27. 9. 1.* fit propria; sed gravior, ex L. Juliâ, de Vi public. pœna eum manet, qui, cum telo, in publico fuerit: *d. l. in eadem. 3. §. eadem lege. 1. ff. ad L. lul. de Vi publ.* aquæ, nimirum, & Ignis interdictio. *l. qui dolo. 10. §. fin. ff. Eod.* Qua in parte, scrupulum nobis injicere haut debet, locus Icti Pauli, *lib. 5. sentent. 25. §. 3.* Ubi, eum, qui, cum telo, in publico, hoc est, *ut Cujac. ibid. explicat,* in foro, concione, comitiis fuerit, lege Juliâ, de vi privatâ, teneri, scribit; Utcunq̃ue enim credamus, olim fortè has leges aliter distinctas fuisse, & Legem Juliam, de Vi publica, tantum adversus publicarum personarum, i. e. Magistratum, immoderatam vim, in cives Romanos, pœnam, aquæ & Ignis interdictionis, sancivisse: At, de Vi privatâ, Legem Juliam, adversus privatorum vim, sub pœna publicationis tertiariorum partis, edixisse, *secundum Cujacium, ibidem:* Postquam tamen, Principum posteriorum Constitutionibus, Legibus Juliis derogatum, abrogatum, surrogatum est, usque aded, *ut, eodem Cujacio Autore,* nulla ferè lex publicorum judiciorum sincera manserit; sed, solo Legis nomine retento, ei aptatum fuerit, quodcunq̃ue postea, alia Leges, vel Constitutiones, invexerunt: mirum non videb. si postea hæc Lex, aliter definita sit; (pro qua definitione, vide porro *Colleg. Argent. ad L. lul. de vi publ. thes. 1.* Ex quibus facilè Hotomanno, *6. obs. 7.* Rævario *ad L. 152. de regul. jur.* aliisque dissentientibus, satisfieri potest,) ut &, hoc loco, verum sit, quod, Bachov. *2. Disput. Treutler. 27. th. 1. lit. A.* scripsit: Pauli sententias, cum multis addita, vel detracta sint, *Cujac. 7. observ. 27.* ad auctoritatem, rebus incertis, vel, contra jus Justinianæum, præstandam, non sufficere.

IV. Certe itaq̃ue nunc sumus, pœnam Jure Civili, arma vetita, per contumaciam, gestantibus, præstitutam esse, aquæ & ignis interdictionem; Eam pœnam Menochius, multoties adducto *Cas. 394. num. 17.* arbitrariam hodiè esse scribit, quia deportatio, jam olim, in locum aquæ & ignis interdictionis, successerit; modò autem deportationem, iterum in desuetudinem abiisse, arbitrariamq̃ue pœnam successisse. In contrarium, quòd deporta-

92 DE EFFECTIBUS EXARMATIONIS. CAP. VII.

tionis pœna non possit esse facta arbitraria, non pauca moveri possent, si id hujus loci esset. v. eleganter & prolixè præ cæteris omnibus Mejerum nostrum in *questione capitali de hæreticis*. pag. 244. & seqq. Probabilius sanè est, quod alii volunt, damnationem ad remos, & in metallum, deportationi esse surrogatam, *Vvesenbec. in parat. ff. de qq. num. 5.* Et apud Saxones, fustigationem cum relegatione, perpetua: *idem in parat. de interdict. & relegat. in fin.* Neque tamen dubitamus, fidem adhibere Dd. attestantibus, pœnam vi&, & publicæ, & privatae, in foro, extraordinariam esse factam, & arbitrariam. *Iul. Clar. in pract. crim. quest. 83. nu. 4.* Con-suadente imprimis textu *l. hodiè. 13. De pœnis. Vvesenb. in Comment. ad l. 1. C. Vbi de crim. ag. oport. num. 1. Hillig. lib. 26. Donel. Enucl. cap. 2. Lit. B. Qua de re in Racem. Criminal. exactius.*

Ad l. 11. §. ult. ad L. Iul. de Vi publ.

V. At, sequestratis his, videamus, ecquid ICtus sibi velit, in *l. His, qui ades. 11. §. fin. ff. ad L. Iul. de Vi publ.* ubi ita fatur: Qui telum, tutandæ salutis suæ causâ, gerunt, non videntur, hominis occi-dendi causâ, portare. Ex quibus colligi posse videtur, permissum eâ lege, promiscuè arma ferre; dummodò, id tutandæ salutis causâ fieri, asseratur. Quid dicemus? An, cum Menoch. *d. l. Cas. 394. num. 85.* respondebimus, Legem Jul. de Vi publ. duo continere, quorum primo caveatur, *Ne quis arma ferat*; secundo, *Ne, occidendi hominis causâ, ferat.* Ut proinde, cum quis, defensionis suæ causâ, arma fert, cesset quidem secundum Legis Juliæ caput; non verò primò: cum aliàs, quilibet, arma portans, in eo, temeritatis suæ latibulum quærere possit, dicturus, se, non offensionis; sed, defensionis, gratiâ, arma portare, adeoque, in isto textu, magis gestationis causâ, quàm ipsâ gestationem, excusari. *Atq;* ita nihilominus, pœna Legis Juliæ, gestantem manebit. Et immò, non dicitur excusari, à Lege Julia; sed, non videri arma portare, adeoq; nec, cõ-tra hoc alterum, peccare. An verò & hæc distinctio divinatoria est, & Legibus incognita? propiusque ad historicam Veritatem accedit Sententia docentium, simpliciter, Lege Juliâ, de Vi publi-câ, teneri, qui armis usus fuerit, extra causâ itineris, Navigatio-nis, aut Venationis *per eas, que superius cap. 3. §. 6. deducta sunt.* Con-tra illum enim præsumtum iri, quòd Vim publicam illatam volu-erit, civisquæ occidendi animum habuerit, seu, ut Joh. Tavard. *ad rubr.*

rubr. C. Vnde Vi. num. 8. scribit, videri. Reipubl. & securitati populi, vim inferre, qui, in scio Principe, arma sumat: Quando autem, in casibus Exceptis, & licitis, quis arma, gestat, tum illū, tutanda salutis suæ causā, potius, quā offendendi cuiusquam consilio, gestare præsumi. arg. §. si quis rusticus, ibi: Non, ut quem ladat innocentem, sed, ut a pradone se defendat. 2. Feud. 27. d. l. fin. C. de prapof. Sac. Cubic. His, quæ obijci possint, video; in quibus animus melius acquiescat, edoceri cupio. Adhibe denuò pag. 63.

VI. Equidem satis conveniunt istis, quæ Decianus d. 8. tract. crimin. 3. n. 2. 2. scribit: si quis, in quies, portet arma, in casu licito, tū non præsumi animum dolosum; sed, qui diceret, malum animum intervenisse, probare deberet. Et Eod. cap. num. 37. ibi: Hoc, ut excusetur, qui telum, salutis suæ causā, gestat, ita demum verum est, si, de licentiā superioris sui, portet: Alias, posset quilibet dicere: se arma, defendendi; non, offendendi quenquam, animo portare, & sic fraus fieret Legi. Ita etiam tolerabile est, quod, cap. 2. num. 7. eum textum, non de armis; sed de telis, loqui dicit, intelligens forte, vocem telorum; ibi juxta §. proximè præcedentem, latius & in præteritis. Vides: in parat. ad L. lul. de Vi publ. n. 2. pro quibusvis aliis instrumentis, quā quæ arte, & naturā, facta sunt, ad nocendum, qualia quis non censetur portare, nocendi animo. quomodo etiam Alvarot ad d. §. si quis rusticus n. 3. distinguit: At, quas alibi habet explicationes, nullum omnino punctum merentur; Ut, quod eod. cap. 2. num. 37. scribit: L. pen. §. fin. loqui, quoad excusandum à pœna Legis Juliæ, de Vi Publicā; non, quoad armorum portationem: Nam, portantem, non quidem teneri Lege Juliā, (contra expressum textum. l. 3. §. 1. Eiusd. tit.) Sed statutariā pœnā. Et paulò post: Limitationem L. pen. §. pen. pertinere, ad restringendam regulam L. 1. de Vi publ. (quæ tamen, ex ipsiusmet interpretatione, ad armorum coactionem & coadunationem; non ad gestationem, spectat.) non autem, ad restringenda statuta vel Edicta, armorum gestationem prohibentia: Quæ omnia, & tanto nomine, & ulteriore pariter refutatione, sunt indigna. §. De peregrinis, arma, contra prohibitionē statutariam, portantibus, rectè monet Arnif. lib. 2. de jur. Majest. cap. 5. §. 9. pag. 344. discernendum esse, An quis, sciens & gnarus statuti localis; an verò, per imprudentiam,

M. 3.

pec.

94 DE EFFECTIBUS EXARMATIONIS CAP. VII.

peccaverit? Ut, priore casu, pœnâ Legis, vel statuti, teneatur; *Fac. l. 1. de LL. posteriori casu verò, mitius cum eo agatur. Farinac. quest. 108. num. 17. Ubi, ex Bertazzoll. forensi, ex præsumta ignorantia, inprimis excusat, à pœnis gravioribus. add. num. 18. & seqq.*

VII. Hæc de pœnâ Civili *usus simplicis*. Quod si usus jam, ad aliquem actum illicitum, fuerit directus, interest, an adhuc subsisterit, *in terminis destinationis*, ita, ut, non solum, ex gestatione, præsumatur; sed etiam aliunde constet, aliquem, hominis occidendi, furti faciendi, possessionis invadendæ, &c. causâ, cum telo, ambulasse, familiamve armasse: quo casu, Lege Corneliâ de Sicar. *ubi Vvesenb. in parat. num. 15. tenetur: leg. 3. §. 4. ad Leg. Cornel. de Sicar. (ita concilio l. 1. ff. ad L. Corn. cum l. 3. §. 1. ff. ad L. Iul. de Vi publ. L. 7. C. ad L. Cornel. de Sicar. Nisi dicere malimus, utraque Lege arma gestantem, coercitum fuisse.) quorsum digitum intendit Illustriss. Hassia Landgravius in edito, quod postea §. 8. recitabitur.*

An verò *destinatio in actum fuerit producta*, seu, ut melius loquar, facinus secutum: Ubi non solum is, qui jus armis utendi non habet, gravius venit puniendus; Sed & ipse, qui facultatem hanc, gestandi arma, obtinuit: Ille, quod, cōtra jus, arma tulit, gravius & inexcusatus delictum suum reddit; *Nov. 134. cap. ult.* Iste, quod facultate concessâ abusus est: Offendit enim maximè benignitatem Magistratûs, qui licentiam dedit. *Decian. d. cap. 3. num. 62.* Utrobiq; autem spectandum esse, *Decian. cap. 4. num. 19. ait.* An alterum, &c, ut sic dicam, antecedens delictum, gravius sit, armorû gestatione; an levius: priori casu, *ut, si armatus, alicui vulnus influxerit*, puniendum esse delinquentem, pœnâ vulneris, ceu delicti gravioris: posteriori casu, ut, si armatus alapam alicui dederit, tunc, quia arma gestare, gravius delictum sit, puniendum esse delinquentem, pœnâ portationis armorum. Quod ita accipio, non, quasi maleficium majus, consumat minus; Nunquam enim, duobus delictis concurrentibus, alterum sublevat alterum, *l. 1. §. 2. 3. 4. ff. de publ. & Vectigal. nunquam unum alterius impunitatem inducit; l. nunquam. 2. de privar. delict. Racemat Crimin. 1. §. 69.* quin potius se aggravant; *uti dictum: saltē ita, ut majus ad se trahat minus. Vvesenb. in parat. de privar. delict. & ibid. eleganter, Colleg. Argent. thes. 11.*

VIII. Post generalem hanc Legis Juliæ pœnam, in specie,

cie, de rustico, definitum est, *in sape dict. §. si quis rustic. §. lib. 2. Feud. 27.* Ut, si is arma gestet, iudex ea tollat; Vel 20. solidos, pro iis, recipiat; Ubi Dd. quidam, particulam VEL, accipiunt adversativè, ut rusticus, arma gestans, teneatur, vel ad armorum amissionem; vel ad solutionem 20. solidorum, i. e. librarum usualium. *post Roman. Vivius: lib. 2. decis. 287. incip. Angelus firmat. num. 4.* Alij, eandem particulam, Copulativè positam esse, interpretantur, ita ut rusticus, & arma amittat, & insuper 20. solidos, multæ loco, præstet, præsupponentes, solidum ibid. æstimari 20. libris æris. *l. Vn. C. de collat. æris. lib. 10. 29. junctâ leg. §. C. de susceptor præpos. v. Salmas. de usur. c. 16. Chokier tr. de re numaria c. xi.* Aut, Legibus Longobardicis, *tit. de quantis. solid. 40. denariis præsertim, cum in §. si quis quinque. 9. ejusd. tit. ob quinque solidos, furto subductos, quis suspendendus esse, dicatur: quos communiter hodiè, cum floreno Ungarico conferunt. Treutler. 2. disp. 19. thes. 6. Lit. C.* Et hoc sensu, ratio diversitatis ea erit, quod in rustico, qui æris non ita potens est, major sit pœna, quàm si deportetur. *vid. not. ad Vvesenb. parat. de donat. num. 6.* Sin autè quis, SOLIDI verbû, pro minoris monetæ genere quod, Germanis Schilling vocatur, accipere velit, sicut, in priscis Saxonum legibus, fieri solet, *teste Dn. Bachov. ad Treutler. dict. loc. collat. Besold. thes. pr. verbo Schilling* mitioris pœnæ ratio erit, in hominis rusticitate, quæ facit, ut malus animus, qui aliàs, in arma gestante, præsumitur, regulariter excludatur. *leg. ex quacunq. 2. §. si quis. 1. ff. si quis in jus vocat. ubi Vvesenb. in parat. num. 2.* Quem disjunctivum intellectum, valde urgent verba: pro ipsis, i. e. armorum loco. ¶ Caterùm, si eam pœnam solvere non possit, deputandus erit operibus publicis, pro tanto tempore, quanto merces laborum, ascendet ad summam pœnæ. *Decian. d. cap. 4. num. 16.*

IX. Atque ista, de pœnis juris Civilis, quantum ad præsentem materiam, sufficiant. Statutariæ porro pœnæ variant; plerumque tamen, ad exemplum dicti §. 5. concipiuntur, ita, ut gestanti arma, contra prohibitionē, eadem adimantur, aut reus in carcerem conjiciatur, aliamve pœnam arbitrariam incurrat. *Decian. dict. c. 4. num. 22. Clarus: lib. 5. recept. sentent. §. fin. quæst. 82. num. 8.* Quod si nulla pœna Edicto expressa sit, nihilominus, arma gerentibus adimplenda esse, *arg. Auth. de Armis, statuit Deci an. eod. cap. 4. num.*

Tim. Stashtor. Gar.

num. 179. Et arbitrariè, gerentem, puniendum. *Alex. in dict. leg. 1. ff. ad L. lul. de Vi public. Marsil. in pract. crimin. §. pro complemento num. 12. Vbi, id usu observari, restatur.* Quibus haftenus assentior, ut tamen non putem à ratione alienum, si quando Judex ipsam Legis Juliae poenam, invalescente passim armorum gestatione, alicui imponat, cum, quando, statuto, vel Edicto, prohibetur armorum gestatio, potius jus commune confirmari; quàm novum induci, videatur. *Mench: dict. cas. 394. num. 49. conf. not. sup. cap. 4. thes. 5. & seq. Extat, ea de re, meorabilis disceptatio, inter Philippum, Hassiae Landgravi-um, Et Ordines sive status provinciales, quæ Marburgi, 2. Junii: 1566. Sic fuit resoluta: sub tit. Resolution des Durchleuchtigen / Hochgebornen Fürsten vnnnd Herrn / Herrn Philippsen / des ältern / Landgraffen zu Hessen / &c. Auf die / im Namen gemeiner / S. Fürstl. Gn. Ritter: vnd Landschafft / auff jüngst / zu Treisa / gehaltenem Landtage / übergebene Supplication &c. ibid: Den zweyten Articul, S. J. G. Universität allhie / vnd S. J. G. jüngst aufgangene Edict, betreffend / ist nicht ohne / daß S. J. G. Gn. dasselbig Edict, schriftlich verfassen / vnd publiciren lassen / darzu dann S. J. G. vnvermeydlich / desmahls seind verurtheilt worden: Vnd obwohl S. J. G. Meynung / vornemblich / dahin gerichtet gewe- sen / wie auch noch / durch solch Edict, niemands / vnbilliger Weise / zu beschweren; Sondern allein / der Studenten Muthwillen / Vppigkeit vnd Leichtfertigkeit / dardurch zu begegnen. So haben gleichwohl S. J. G. nachvolgentes ermelt Edict, gnädiglich gemildert / vnd die / darin gesetzte / Straff / der Strape de corda, q. d. die Straffe der Corde: quod genus tormenti apud Italos increbuit: ipsiq. barbaro vocabulo, Strapacorda, dicitur; C. Barthius in histor. dirept. Urb. Romæ. Ann. 1528. p. 107. allein auff die Jenigen gerichtet / welche bey Nacht / auff der Gassen all- hier / gespannte Feuerbüchsen tragen / vnd also / nicht wie Studenten; Sondern / wie Mörder / würden erfunden werden: Sonsten die übrigen / so außserhalb / vnd ohne gespannte Feuerbüchsen / mit andern Weh- ren / auff der Gassen lauffen / Jauchzen / Schreyen / vnnnd dergleichen Vppigkeit / vnd Muthwillen / treiben werden / sollen jederzeit / durch die / darzu verordnete / vnd bestellte Wacht / angegriffen / vnd dem Rectori, zu ernster vnd gebühlicher Straff / überliefert werden: Im fall aber der Rector nachlässig sein / durch die finger sehen / vnd den ernst nicht gebrau-*

QUOD POENAS JURIS COMMUNIS.

gebrauchen thäte: Als dann soll/an S. J. G. Statt/ S. J. G. Statthalter allhier/ jedesmahls/ gebührliche Straff/ gegen den Muthwilligē/ nach gelegenheit der Verbrechen/ vornehmen. Dann S. J. G. nit gemeint seyn/ den Studenten allerley Muthwillen/ Schlägeren/ Gesänt Vasfieren/ vnd andere Leichtfertigkeit anzurichten/ zu gestatten: Sondern wollen vielmehr/ daß sie deren dingen müßig gehen/ vnd ihres Studierens/ darumb sie hergeschickt werden/ mit fleiß abwardren/ wie S. J. G. auch ohne zweiffelich achten/ ihrer Eltern/ vnd derjenigen/ so sie hergeschickt/ Will vnd Meynung sein werde.

Es haben auch S. J. G. weiter verordnet? Daß hinführo der ReCTOR, von einem jeden Studenten/ der allhie/ in der Universität, zu Studieren ankompt/ vnd vielleicht ein Büchsen mitbringt/ als bald dieselbe Büchsen/ zu sich/ erfordern/ vnd nehmen/ vnd in der Universität Gewahr/ sam/ so lang behalten soll/ biß der selbe Student/ von hinnen abziehen/ gedencft: So mag als dann/ einem jeden/ zu Zeit seines Abzugs/ seine Büchsen/ wiederumb zugestelt werden.

Vnd demnach lassen es S. J. G. beschließlich/ bey obermeldter Ihrer Declaration, vnd Mildrerung erwinden? Nemlich/ daß allein diejenigen/ so sich/ mit gespannten Feuerbüchsen/ auff der Gassen/ deß Nachts/ betreten lassen/ der Straff der Strape de Corda/ gewärttig seyn sollen. Dann/ dieweil dieselben/ so mit gespannten Feuerbüchsen/ wieder S. J. G. ernstest Befehl/ darzu deß Nachts/ vnd bey besterter Wacht/ in dieser Fürstlichen Statt/ gehen werden/ je nichts guts im Sinn haben/ Auch die beschriebene Kayserliche Rechte/ gegen solchen Gefellen/ poenam Legis Corneliae, (v. sup. §. 6.) vnd also/ viel eine grössere Straff/ ordnen; So wird S. J. G. von Niemandes/ verdacht werden können/ daß Sie/ auff solche Verbrecher/ die Strape de Corda, als ein geringere Straff/ gesetzt haben. Zu dem/ auch S. J. G. Sich zuerinnen wissen/ daß dieselbe Straff der Strape de Corda, auff den Universitäten/ in Italia, in viel geringschätzigeren Excessen/ bräuchlich/ vnd also/ gegen Hannß von Vönnigen sohn/ vnd andern/ gebraucht worden ist: Da nun die Studenten/ wie S. J. G. Sich gänglich versehen wollen/ der Büchsen solcher Gestalt/ wie obstehet/ müßig gehen vnd darvor ihrer Bücher/ vnd Studierens/ mit fleiß/ abwarden werden: So dörfen sie sich auch herwieder/ der Straff/ noch sonsten/ einiger Beschwerung/ mit nichten befahren. Hac nos sim-

N

plici.

98 DE EFFECTIBUS EXARMATIONIS. CAP. VII.
pliciter referimus: *omnesque* nostram ad tr. seq. recipientes. Interim conferri potest *as*perior *sanctio* *Impp. Valentini*, *Valentis* & *Gratiani* ad *Olybrium* *praefectum Urbis*, in l. 1. c. Th. de *studiis liberalibus* *urbis* *Rome* lib. 14. tit. 9. quam anno 13. hujus seculi oratione publica declaravimus. Itemque l. 8. ibi: reddatur patria suae, qui habitum *Philosophiae* indebitè & insolenter usurpare dignoscitur. C. de *Professor. & Medicis*. 10. 52.

IX. Enimverò, circa intensionem, vel imminutionem poenae *omnesque* illicitae, complures extant Dd. ampliationes & limitationes. *Ampliatio* (1.) est, quod poena debeat intendi in eo, qui arma venenata aut fraudulosa fert, cum & in ipsa delatione, & in qualitate armorum, peccarit. *Menoch. d. cas. 394. n. 41.* (2.) Quod is, qui armis cinctum latus habet, vim cum armis intulisse, dicatur etiam si illa non strinxerit, *Bart. in l. Quod est. 3. §. armis deject. 2. de Vi & Vi armat.* Et aggressionem cum armis fecisse, qui ea portavit; licet iis non sit usus; sed manibus alicui alapam inflixerit. *Dd. à Deciano d. lib. 8. c. 3. n. 12. citati.* (3.) Immo, licet arma, in faciundo, deposuerit; cum armis tamen fecisse dicatur, adeoque comprehendatur, statuto loquente de injuriâ, cum armis factâ. *arg. l. si vero. 5. §. Prætor ait. 11. ff. de his, qui dejecer. vel effud.* Quod tamen intelligendum esse, monet *Decian. ibid. n. 13.* modò depoenens arma, illa facillè reassumere potuerit. (4.) Quod si quis sæpius arma portaverit, idque distinctis temporibus, sæpius puniendus sit: Quia nunquam unum delictum cumulatam poenam alterius minuat, l. 2. ff. de *privat. delict. collat. d. 6. hujus capitis.* ubi tamen aliud sit, si continuè, & aliquot horis, ea gestaverit. *Decian. cap. 4. num. 13.*

X. E diverso dicunt Dd. hanc poenam non tenere eum, (1.) qui, in domo suâ, armatus steterit: *Bursat. conf. 141. n. 35. in f.* ubi hoc amplius statuit, etiam si quis, armatus steterit, in ostio domus. Etenim (2.) statutum, delationem armorum prohibens, extendi non debere, ad eorum possessionem, nisi hoc, expressè, fuerit additum. *Decian. c. 3. n. 5.* (quamquam, in præcedente facto, non sit nuda possessio,) (3.) Cum finalis edicti intentio, prout sit continua armorum portatio, non debere illud extendi, ad portantem, per momentum temporis. *Cascheran. decis. 4. n. 9. & decis.*

& decif. 21. conducent notata Gail. l. observ. 33. Ex qua ratione, clerici cum aliquem, qui à cutforibus deprehensus fuerat, cum cultro trium palmorum, quem se ferre, dicebat, ad Excutorem, excusatum fuisse, à pœnâ ordinariâ Edicti Archiepiscopalis, de quo suprà, & extraordinariâ, exilio septennali punitum, refert Aloys. Riccius, sepè adduct. decif. Cur. Archiepisc. Neapolit. (4.) Eum etiam, à pœnâ prohibitionis, immunem putant Dd. qui arma, ad occidendum bannitū, portet, stante statuto, quod Bannitus, impunè, possit offendi: Bald. in d. §. si quis rustic. & in c. praterea. de off. deleg. Menoch. cas. 574. Siquidem, cum Magistratus velit cōsequens, ut quis impunè, debeat offendi, etiam antecedens velle, intelligatur, ut quilibet, impunè, arma ferre possit, ad occidendum Bannitum. Decian. d. c. 3. n. 38. Quod tamen ita, rectè explicatur, ut quis probare teneatur hunc animum, cum contra eum, stet præsumptio legis, quæ generaliter præsument, arma portantem, malum habere animum. Sed hæc & alia, ut latius persequamur, nunc non vacat. Ad Jacob de Arena, de Bannit. Niell. de banno. Petr. Prem. de securitat. Bechr. de securit. & salv. conduct. §. 116. & seqq. Nos hoc videamus.

XI. Si (5.) non accinctus quis armis; sed circum ipsum, reperta fuerint arma, An & tum puniendus sit? Menoch. d. cas. 394. n. 58. distinguit; An unustantum fuerit, circum quem arma sint deprehensa; an plures. Priori casu, gladium præsumi delatum (i. gestatum) ab eo, apud quem fuit repertus, eumq; puniendum esse, pœnâ ordinariâ: nisi contrarium ostendat, & ad minimum, se honestæ conditionis, famæque esse, doceat. Decian. d. lib. 8. c. 4. n. 12. Posteriori casu, Menoch. scribit, præsumi, delatum fuisse ab uno illorum, & ad pœnam omnes, in solidum, teneri, non ordinariam quidem, sed arbitrariam; quâ distinctione, differentes, inter se. Dd. conciliat n. 62. Ita tamen, ut, uno eorum solvente, reliqui liberentur, cum eadem res sæpius solvi non possit. per vulgata. Decianus contrâ, propter incertitudinis rationem, neminem eorum puniendum, putat; nisi constet, illos esse pessimæ famæ, solitosque cum armis vagari. Sententia Menochii, (quod omnes teneantur,) nobis verisimilior videtur, per ea, quæ in simili, ad L. Cornel. de Sicar. disputantur. vid. Wesenb. ibid. n. 19. de iniuriis. n. 4. & tit. si famul. furt. sec. dic.

XII. Planè (6.) illa limitatio, à Doctoribus hîc, non fuerat prætermittenda, quàm ipse Legis Juliæ Autor, in d. l. 3. §. 1. ff. ad L. lul. de vi publ. expressit, ut impubes excusetur. Wesen parat. eod. n. 3. quod præsertim in eo, qui doli capax non sit, attendendum erit: l. 1. ff. de injur. l. infans. 12. ff. ad L. Cornel. de Sicar. Gail. 2. observ. 110. num. 31. Nam, si doli capax, & pubertati proximus sit, non debet omnino, ab extraordinariâ castigatione, immunis esse. Clar. lib. 5. sentent. quæst. 60. n. 2. Vide omnino V. Carot. tract. de minor. in delict. excus.

De execu-
tione & im-
positione
pæne.

XIII. Sufficiant hæc de pœna illicitæ armorum gestationis. Nunc de pœna impositione, s. de Executionis modo, pauca adnectamus: Ubi prima, de iudice, occurrit quæstio: Quisnam de gestatione armorum illicitâ possit cognoscere, & pœnam imponere? Tractat hanc quæstionem post alios, Guid. Papæ Delition. Gratianopol. quæst. 437. n. 7. Et concludit: Eum cognoscere hac dere, & pœnam promeritam imponere posse, qui habet merum imperium: quia gestatio armorum habeat pœnam capitalem, l. quoniam multa facinora 6. Ad L. lul. de vi publ. Atque ita sit de mero Imperio. l. 3. de iurisdic. In Gallia constitutum est ut tribunorum equitum præpositi, (les prevoists) ac succincti quæsitores, diligenter operam dent, ut leges, contra usum armorum latæ, executioni demandentur: eaque de re, acta publica confecta, in senatum mittant; Eo tamen temperamento, ut, qui contra edictum fecisse arguantur, si domicilium habeant, apud judicem ordinarium, causam dicant, & damnati, ad Senatum appellare possint: Errones verò & vagi, prædialium judicum Jurisdictioni, sine appellationis beneficio, juxta regias constitutiones, subjaceant.

XIV. Altera inspectio erit, ratione ministrorum, de apprehensione ejus, qui arma gerit; v. l. 3. §. 3. C. de his, qui ad Eccles. confug. Quando ergo statutum vult, ut, inventus cum armis, puniatur, tam Officiales potestatem habent, perquirendi sub pallio eorum, quos suspectos ducunt, num arma ferant, Decian. d. cap. 4. nu. 11. ubi, de usu & observantiâ fori, asseverat. Quod si illi arma apud aliquem invenient, manus in eum injicere, & sic capere possunt. Bart. in l. si Barsatorum. 13. C. de fidejuss. Immo etiam si injunctum sit nunciis, aut cursoribus, ne aliquem capiant, absque expresso, in scri-

in scriptis, mandato. *vid. Boer. decis. 170. n. 2.* Id tamen, ut in ple-
risque prohibitoriis, ac ubi mora periculum esset allatura, (v. c.
si aliquos digladiantes offenderent.) atque ita etiam in deferenti-
bus arma vetita, vel contra decretum aliquod, peculiare est, ut
tunc rectè ministri, absque mandato speciali, apprehendere ge-
stantem possint, cum ad hoc, officii sui ratione, semper mandatum
sufficiens, habere, dicantur. *Paris de puteo, tract. de syndic. vers. Ca-
ptura. n. 15. & vers. nunciatus. n. 1.* Quid si autem, inventus cum armis,
in domum suam aufugiat, An & tum à familia iudicis, ipsum in-
sequente, inde extrahi poterit? Negant Dd. communiter, in l.
pleriq. 18. ff. de in ius vocat. *Basard. ad Clar. quest. 82. n. 62. d. Decian. c. 3.
n. 10.* quod domus tutissimum cuique sit perfugium, l. plerisque. 18.
de in ius voc. liceatque apparitori, perinde officium suum exsequi,
affixio ad januam citationis & executionis exemplo. Pro quibus
faciunt ea, quæ habet Røvard. protribunal. cap. 3. Quia tamen
in casibus, ubi quid occultum perquirendum, aut describendum,
aut sequestrandum est, foribus clausis, ex speciali iudicis com-
missione. aut foribus apertis, etiam sine speciali iussu, execu-
toribus domum ingredi licet: *Ant. Fab. in Cod. suo, tit. de in ius vocat.
definit. 9. nu. 3. & 4.* Ideò & hoc in casu, dicto textu abutendum
non erit. Facit, quod & hodiè, in criminalibus, quem de domo
suâ extrahere, fas est *Wesemb. parat. de in ius vocand. n. 12.* Certè, de
consuetudine, hoc etiam licere, observavit *Riccus, d. decis. 209.
n. 1. in fin. ad d. Mynsing. 4. observ. 69.*

XV. Ulterius θαύματα ἐνμάτων comminiscuntur Dd. in
illa quæstione: si tale statutum fuerit, ut, qui cum armis obambu-
lans, deprehensus fuisset, hæc vel illâ penâ afficiatur, An & is de-
prehensus dici possit, qui, à familia iudicis, visus fuerit arma portare, nec
tamen ab iis apprehensus sit, aut arreptus? *Menochius d. casu. 394.* il-
lorum distinctiones anxie congeffit, ubi interesse, dicunt, An hoc
duntaxat prohibeatur, ne quis arma ferat: Quo casu, visum esse
gestantem, sufficere volunt: *d. casu. 394. n. 45.* An solùm id, ut, de-
prehensus cum armis, puniatur, ubi requirunt, ut actualiter quis
sit captus: num 53. An verò aliquid adjectum fuerit, & vel hoc,
ut captus fuerit, hi fortè verbis: *Qui cum armis inventus, & captus
fuerit, hæc, vel illâ penâ afficiatur.* Quo casu liquido, pronunciant,

eum, qui elapsus, nec captus sit, non posse puniri. num. 44. *Vel hoc, si repertus fuerit, idque vel disiunctivè, hâc formulâ: Qui inventus, repertusque fuerit; quo casu gestantem, omninò teneri dicunt, licet apprehensus non sit. num. 43. Vel conjunctivè, hâc verborum conceptione: Qui inventus cum armis, repertusque fuerit, puniatur; ubi non sufficere judicant, ut quis cum armis inventus; nisi etiam captus & prâhensus sit.*

XVI. At enim, omissis hisce distinctionibus, quibus Dd. sæpenumerò fluctus in simpulo cient, simplicius rem definiri posse, putârim: pœnâ, nempe, armigerulis prâstitutâ, illum etiam teneri, qui cum armis, duntaxat ambulare, fuerit visus: incivile enim est, verba Edictorû captare, posthabitâ legislatoris mente, l. pen. ff. ad exhib. quæ ubivis, vel maximè, attendenda est; l. 5. C. de LL. Tiraq. ad l. 8. C. de revoc. donat. n. 47. & 48. ubi textitur. Civilis & Canon. cumul. Colligitur autem mens Legislatoris, tùm ex variis circumstantiis; tùm præcipuè, ex causâ impulsivâ, & finali, quæ anima cujusq; dispositionis est, Gail. 1. observ. 10. num. 6. ac basis & fundamentum, negotium ipsum sustentans: Cothman. conf. 78. num. 66. At finis & intentio Magistratûs, hoc loco, est, armorum gestationem, è Republ. tollere: proinde voluit eum, qui arma gestat, ad pœnam trahi. Ergò, si vel visus tantùm, & testibus convictus sit, pœnam non effugiet. Conf. l. 1. ibi: sed solent hodiè pratores, vel præsides, si talem hominem invenerint. ff. de curat. furios. Et Menoch. num. 59. Itemque textum l. 6. ibi: nudâ saltem cogitatione atque contrâctu ausi fuerint tentare. C. de his, qui ad Eccles. confug. Diversa est ratio, si ad actum aliquem, realis apprehensio, ex intentione loquentis, requiratur: quo ferè collimant ea, quæ Dd. ad d. l. si Barsatorum. 13. Cod. de fideiussor. itemq; Emmanuel Suarez. in thesaur. recept. sentent. verb. inventus. n. 181. congerunt.

XVII. Quia ergò, visum aliquem esse, sufficere diximus; idèò potrò tenendum est, hoc maximè verum esse, si Magistratus ipse aliquem viderit, arma portare, usque aded, ut, talem, sine denunciatione, puniri posse, Dd. statuunt. Gand. de indic. & præsumt. indubit. nu. 9. per l. si irruptione. 8. §. un. ff. fin. regund. Nos, servato juris ordine, & hætenus id admittimus, ut iudex, ex ea visione, possit informare inquisitionem, & contra reum procedere. post speculat. & Carer. Dn. Christophorus Crusius part. 1. de indicis. c. 100. ubi

prolixè hanc assertionem examinat. Officialibus autem asserentibus, aliquem illicita arma gestasse, ut, & hæc, aliquem, ad iussum, ea dare noluisse, vel, se nuncianti opposuisse, & similia, non faciliè credendum esse, monet Decian. *d. cap. 4. num. 6. & seqq.* quod huiusmodi homines viles sint, & mendacissimi, qui, vel uno numo, venderent vitam aliorum decem. Quod, de nuncio jurato, asserendum non erit, cui de rebus, quæ ad officium, & commissionem ipsius pertinent, testificanti, creditur, donec contrarium ostendatur. *Dd. allegati à Weseñb. in parat. de in ius voc. nu. 13. pr. Anton. Fab. lib. 4. C. sui, tit. 14. definit. 38. Gail. 1. obs. 54.* De moribus tamen Galliæ, vid. *Petr. Gregor. 48. syntagmat. 2. n. 8.*

XVIII. Hæc de apprehendendo. De apprehenso, hoc statuunt *Dd.* inventam cum armis, puniri posse, absque ordinario processu: Quia, in levibus criminibus, absque ordinario processu, quis poni possit ad catenam: *Angel. in l. Ediles. 25. ff. de Edilit. Edict.* At hoc, crimen leve esse, subinfert Decian. *d. cap. 4. num. 4.* Quod, de iure civili, intelligendum non est, ubi pœna, huic delicto præstituta, aquæ & ignis est interdictio, per suprà tradita, cuiusmodi pœna capitalis est. *l. rei capitalis. 2. ff. de pœn.* Facit, quod ipse Decian. *ibid. num. 21.* subjicit, appellari posse à sententia declaratoriâ, quod quis inciderit in pœnam portationis armorum: *v. §. 19. huius cap. & suprà hoc cap. §. 13.* quæ certè processus ordinarii partes sunt. vid. *Weseñb. ff. de re iudic. nu. 7. & 10.* Quanquam eidem faciliè fidem habeamus, attestanti, se nunquam vidisse, appellationem interponi, quin statim pœnam imponi solere, absque aliquo processu; vel, procedi ad torturam, si sit humilis; vel, ad pœnam pecuniariam, quam nisi solvat, carceres non exeat. Quærent & hoc *Dd.* An, qui dare fideiussores vult, sit dimittendus? distinguit Decian. *cap. 4. n. 14.* An pœna sit corporalis; an pecuniaria: Hoc casu, offerentem fideiussores, dimittendum esse, aded, ut, si non, acceptis his, reus in carcerem ducatur, injuriarum possit agere; illo, non item. Quo casu tamen subdistinguerim, utrum fideiussor detur, de iudicio sistendo; an iudicatum solvi: ut priori casu, persona honesta, vincula etiamnum effugere possit, fideiussoris, de iudicio sistendo, datione. *l. 1. 3. & 5. ff. de custod. reor. vid. Bachov. 2. disp. Troutler. 28. §. 3. lit. A.*

XIX. Con-

Contraria.

XIX. *Contraria* Aphoplismo, seu prohibitioni usus armorum, sunt omnia illa, quæ exarmationem impediunt: quorum quædam sunt legitima, quædam illegitima. *Legitima* impedimenta dico, quæ jure excusationem præstant, veluti leges, *ἀποφασίαν* permittentes, privilegia item, statuta aut consuetudines, armorum usum aliquando inducentes, aliquando injungentes. De casu *necessitatis extraordinaria*, præstat constitutio inter Novellas Theodosii, tit. 20. sub rubr. de reddito armorum iure, quam suo loco referemus & exponemus. Hoc loco illud monuisse suffecerit: Necessitatem alicubi esse temporariam; alibi perpetuam: Itaque arma quibusdam subditis, metu perpetuarum impugnationum, perpetuo permitti: Nempe, qui fidi fuerint, fidemque mereantur. Quomodo de Persis, Cosackorum incursionibus subjectis, refert Olearius: *part. 3. der Persianischen Reisebeschreibung* pag. 478. *ibi*: Die Kisaner / so zwischen Masandaran vnd Kesker wohnen / seind hernach alle disarmiret worden / vnd darff keiner / weder Sebel / Köhr / noch Bogen vnd Pfeil / auch allerdings keinen Sekir oder Bogenrinct / bey sich finden lassen; Sie mögen aber Achsen vnd andere instrumenta, welche frumb / als senfen / formiret / vnd Däs genennet werden / zu holz vnd Ackerarbeit gebrauchen; die andern Kisaner aber / (von Kesker biß Kislazak / so Talisch genennet worden /) weil sie dem Könige allezeit getrew gewesen / vnd den Karibschach vertreiben helffen / mögen ihre Gewehr / gleich andern / gebrauchen. In specie militibus, actu militantibus, etiam jure communi, arma permitti, supra ostendimus: Ita aliis, vel ratione dignitatis, vel ratione officii, eadem relinqui, in tract. de *ἀποφασίαν* latius declarabitur. De consuetudine inprimis Germaniæ contraria, opprobria cap. 3 p. 63. audivimus. Per Germaniam, inquit Georgius Acacius, L. B. ab Enenckel. *lib. 2. de priv. milit. privileg.* 33 n. 6. maxima passim armorum habendorum, gestandorum, usurpandorum viget libertas: sed illa quoque alibi major; alibi minor: Ensis enim, etiam rustici accincti, quolibet vadunt. *Hæc ille.* Quæ consuetudo, an ubique laudabilis sit; an usurpatio potius & corruptela, nominari mereatur? *iuxta. can. pradia. 5. caus. 12. q. 2. cap. 56. de Elect. & el. potest. cum similib. ex superioribus dijudicari potest. v. cap. 3. s. 5. pag. 61. & quæ de caus. procatarchic. & finali*

finali dicta sunt. Utiq; mala consuetudo omnis, non minus, quam perniciosa corruptela, vitanda est: siquidem ea, nisi illi d' radici- t'us evellatur, in privilegiorum jus, ab improbis, assumitur, & incipiunt prævicationes, varizque præsumptiones, celerrimè non compressæ, pro legibus coli, & privilegiorum more, perpe- tuè celebrari: uti scribit Nicol. Papa in can. mala. 3. junct. seqq. di- stinct. 8.

XX. Non ignoro, politicos aliquos ex armationem ita dis- suadere, ut ad minimum possessionem cuique civium in Republ. permittant. Est in his Johannes Casus lib. 4. sphaera civit. cap. 13. qui multis rationibus, pro hac sententia, pugnat. Primum, in- quit, quilibet civis particeps est civitatis, idemque ad ejus defen- sionem tenetur: Ergo etiam arma parata habere debet, quibus hoc efficiat, præstetque. Quasi verò parata non sint, quæ melio- re ordine, curâ & sollicitudine, in publicis armamentariis, asser- vantur, atque inde, eum Oeconomia, depromuntur: quàm quæ vulgus sigillatim negligenter possidet, vel, nisi turbis concitan- dis, in expedito haut habet. At mora, pergit casus in omnibus, ma- ximè in rebus bellicis, motibusque, seditionis trahit periculum, quod & Nos suprâ agnavimus, cap. 3. thes. 3. Resp. primum, modò di- ctum est, moram hic, armamentario benè constituto, magistra- tuque sollicitè advigilante, ac arma, in tempore dispensante, nul- lam occurrere: v. Aurel. Victor. epitom. n. 1. ibi: Imperatori bono nihil ruinus, quàm temeritatem congruere, satis autem celeriter fieri, quicquid commodè, (addo, & sine discrimine maiori,) geratur. Majus autem periculum motuum & seditionum imminere Reipubl. siquidem singuli manus habeant armatos, jam suprâ demonstratum est c. 3. th. 5. & seqq. Ille verò, tertio, prudentum exempla obvertit, qui le- gibus, Edictum hoc ratum esse, voluerint, ut unusquisque ci- vium domi arma haberet. Sic olim Græci, inquit, Sic Persæ, sic, Gens bellicosa, Romani, sic olim, & nunc, Britanni, statuerunt. Resp. In exemplis & placitis, discernendus est status firmatus, ab irritato, vel dubio, cui perpetuus hostis immineat: Sic in Roma- na Republ. (ne longius abeamus,) aliquando arma civibus in manu relicta; aliquando, præcipua saltè, in armamentariis asser- vata fuisse, Livius, sequentesq; historiographi attestantur. v. sup.

○

cap. 1.

Obj. 1.

Respons.

2.

3.

cap. 1. thes. 6. cap. 6. th. 2. Inde est, quod, in sacris etiam, Deo Opt. Max. armamentarium, per metaphoram, tribuitur. *Iob* 6. 38 quod apud Ieremiam *cap* 50. *vers* 25. dicitur thesaurus Dei, unde proferantur vasa iræ eius. i. e. arma. *Caspar. Sanctius ad dict. loc. Ierem. n* 47. Pergit tamen ille quarto loco, ostentare nobis, faces invidiæ quæ multis in locis ardent, nec non sæpè accendunt animos ad furorem, unde ad cædem & sanguinem, non aliter, quàm feroces tigres, ac leones rapiuntur: Jam, si, in hoc casu, inquit, sobrii arma desint, nemo est, qui non videat, incēdium fieri. *Hætenus iterum Casus*. Atquin hoc argumento, postulatū suū *Casus* ipse subvertit. Si enim omnes cives armandi sunt, quod initio volebat *Casus*: Ergo, non sobrii tantū, quod, in hoc argumento, urget. Et, vice versā, si *sobrii tantū*: Ergo non omnes sunt armandi. Immò quàm invidiosa res esset, aliquos tantū armare, tanquam sobrios. Quantò rectiūs autem, atque tutiūs cædes & sanguinis effusio præcavebuntur, si arma adimantur omnibus & singulis, & Reipubl. usui, in publico loco, sic asserventur, ut privatis aditus reclusus sit, ne furor eorum armetur: Reipubl. præsidibus autem pateat, ut quemcunque furorem insolescentis plebeculæ, terrore & metu armaturæ, ad omnes casus paratæ, queant compescere. *v. Lips. polit. 6. n. 16.* Eoq; modo nostrum facimus, quod ille armaturæ singulorum malè aptat, *in verbis finalibus*: Ubi; postremò, putat; quò auctior sit armorū possessio, eò tutiorrem esse administrationē civitatis: *Resp.* concedamus hoc: armorum possessionem conducere ad Reipubl. securitatem, plurimū: Neque tamen inde sequitur, singulis arma in manibus relinquenda: Sic enim providendum est foris, ne interim occasio turbarum suggeratur domi: Laudemus ergo instructa armamentaria publica; singulis autem armorum quorumlibet possessionem & usum, non temerè, nec sine magna causa, concedamus. Repete, quæ, ad huius controversiæ determinationem, dicta sunt, in cap. de possessione armorum. *l. 17. p. 39. collat. Recess. August. de Ann. 1555. § vñd demnach.*

XXI Multò iniquiūs adversantur prudentibus Legum scitis contumaces Detrectatorum spiritus, qui pallia sibi citius, quàm arma, eripi patiuntur, & à præceptis Legum vel Magistratum, armorum gestationem prohibentium, gestiunt appellare.

v. Guid.

v. Guid. Pap. decis. Gratianop. 437. n. 4. Tales olim erant circumcelliones, (secta Donatistarum in Africa, genus hominum, ut, ex *Augustino, refert Chytræus, in onomast. Theolog. p. 203.* in horrendis facinoribus inquietum, ab utilibus operibus otiosum, crudelissimum in mortibus alienis, vilissimum in suis, maxime in agris territans, & victus sui causa, cellas circumiens rusticanas; unde & circumcellionum nomē accepit, *conf. can. circumcelliones. 1. caus. 23. quasi. 5.*) de quibus præter jam dicta, narrat Possidius, in *vita Augustini, c. 10.* Eos armatos diversis telis, bacchantes per agros, villasq; circumcurritasse; *Add. Baron. in An. 398. n. 43. itemq; in An. 410. n. 53. Et iterum, in An. 412. n. 6.* Tales etiam erant aliqui ex clericis, qui ex sola Ecclesiasticarum rerum cōsumptione noscitantur clerici: nomen quidem clericorum habentes, rem autem non implentes clerici. *l. omnem. 42. §. præterea. 10. C. de Episc. & cler.* Quorum præcipuum studiū erat ad potus æquales suo modo obligare compotatores, & plurimum laudare eum, qui plures inebriasset, & calices facundiores exhaustisset: unde in rixas & arma animi facile exardescabant & prolabebantur. *cap. à crapula. 14. De vita & honest. cleric.* Utinam verò ii sectarios nullos reliquissent: non audirentur tot jurgia, non spectarentur tot vulnera: non crearentur parentibus & Magistratibus tot cordolia: Ita scilicet, cum sanctæ majorum sanctiones negligenter observantur, & Codicis Justiniani Syntagma, tanquam ineptum publicis usibus & disciplinæ, rejicitur, rima dissolutæ libidini in portam patescit, & panditur, unde populares in rabiem digladiatorum vulgarium effervescunt & corripiuntur; ut inter probra ducant, provocanti ad arma per injuriam, parili contumacia, contemptuq; divini & humani juris, non obsecundasse & comparuisse. *vid. Besold. thes. præf. verb. Auforderung. Dom. D. Franzkium, pie graviterq; de enormi hoc excessu noviss. differentem. 2. resolut. 23.*

*Generoso Nobilissimoque Domino
Respondenti suo*

De exarmatione cordatè differentì.

Cives nostri! quid tela, quid *arma* crepatis?
Ad stygios rapiunt talia capta lacus.
Exarmate latus, sparsis per tartara telis
Isthoc *armatur*, plebs furibunda modo.

At detestatae caelestes *arma* phalanges,
Concordes obeunt munera grata Deo.
Dicite nunc utri vosmet sociare velitis
Militiae? & factis scita probate piis.
Ecce leves avi CLOSEN pertæsus amores,
Exemplum vobis mente manuq; præit.
Hos demum censens generosi pectoris ausus,
Qui placuisse Deo, quique beasse queant,
Sic ad præclaros rectè grassatur honores,
Quos charo capiti Suevia grata parat.
Ite per exempla hæc, ne deteriora sequutos
Errorum sero denique pœniteat.

*Schedium hoc, ut invita Minerva;
sic animo faventissimo scr.*

Joh. Otto Tabor, D.

DE

DE HOPLOPHORIA,

sive Armorum gestatione,

Commentatio,

Ad pleniorē *L.un.C.ut armorum usus.*
intellectum directa.

C A P. I.

*De Distinctione nominis, definitione item, atque
divisione hujus juris.*

T H E S I S I.

Non est equidem fraudandus laude suā Vir Cl.Dn. Valentinus Volzius, JC. & in Incluta Tubingensi Academia, olim, Antecessor celeberrimus, ob præclaram, in studio juris criminalis, navatam operam; quam tanti æstimarunt duo Eximii JCTi, ut, exemplo Vетerum, notis suis eandem illustrare instituerint. Ambigo tamen, annon aliquid humani passus sit Vir Excellentissimus, quando in *Comment. ad L. Cornel. de Sicar. cap.4.n.6.* censuit: Diligenter admonendos esse Lectores, ne ex eo, quod JCTus in l.1. §. Divus,3. ad L.Cornel. de sicar. scribit: *si quis gladium strinxerit, & in eo percusserit*, non amplius hodiè, ut olim, evidentem & urgentem doli mali, i.e. animi ad occidendum meditati, (& ut Itali Dd. parùm Latinè loquuntur, pensati, v. *De sian.3. consil.104.*) atque parati præsumptionem emergere; siquidem gladiatorum gerendorum usus, olim legibus prohibitus, hodiè consuetudine permissus sit. v. *Consil. de jure aggratiandi Mecklenb. hoc Anno exaratum, quod inf. subjiciemus.*

2. Est hæc, scilicet, labes quædam seculi nostri, vel potius Dd. quorundam, ut, ubi paulò majorem, in Legibus, ad-

O 3

verterint

Ratio & or-
do tracta-
tionis.

verterint difficultatem, illico pronuncient; hunc textum esse usum abrogatum, vel etiam corrigatum: (uti male consultos Juris-Consultos, solæcisino solenni tradit & ridet Dn. Mejerus, in *præfat. tom. 1. Colleg. Arg. pag. m. 11.*) Nimirum, supponit Voltzius, cum nonnullis aliis, v. *tr. de Aphoplismo: cap. 3. thes. 7. pag. 62.* quod falsissimum est: jure Romano absolutè gladiatorum gerendorum usum, legibus fuisse prohibitum; Et hinc *leg. 1. §. 3. Ad L. Cornel. de Sicar.* decisionem manasse: Supponit etiam ex aduerso, quod minimè concedendum est, Hodie consuetudine armorum usu permissio, definitionem *d. l. 1. §. 3.* locum amplius non habere. Quam utramq; assertionem, à vero longissimè abire, geminà dissertatione liquidissimum, spiritu Domini opitulante, efficiemus. Idque eò commodius, quod nuper prima pars *l. un. C. ut armorum usus.* De prohibito armorum usu, sit exposita: Unde ordo exigere videbatur, ut ex limitatione, legi adjectâ, *de concessio armorum usu*, præcipua capita exponantur: Quibus scilicet personis quibusque casibus, Imp. armorum usum concesserint: Et quibus hodiernum rectè concedatur & usurpetur.

3. Concessio armorum, respicit vel solam possessionem; vel conjunctam gestandi facultatem; vel, præter gestationem, usum, in actu exercito designatum. De priore, satis dictum, in *parte prima, cap. 3.* Consequens est, ut de altera nunc potissimum agamus: Quæ concessio, τὴν ὀπλοφορίαν, s. jus gestandi arma qualiacunque, respicit: & in primis speciem frequentiore τὴν ἐξοπλοείαν, sive gestationis gladii. Etenim arma, quæ homines potissimum (ne obstat Nov. 85. c. 4.) affectant, sunt tum gladii; tum bombardæ, aut jacula. Unde apparet, vocem ὀπλοφορίας latius patere [Ab interprete Nov. 17. cap. 17. in f. nimis latè ad omnem usum producit, cum vers. μὴ δὲ ὀπλοφορεῖν, vertit. neque armis uti:] quæ proinde hinc deinceps potissimum sumus usuri. Possit ea quidem etiam, ex subjectis distinguui, quod alia sit universalis, cum alicui populo, provinciæ, civitati, jus armorum capessendorum tribuitur: Alia specialis, cum singulis civibus, facultas ista conceditur; Et de hac, nobis potissimum, agere, est constitutum.

4. Facultas ista, arma gestandi, sive jus τὴν ὀπλοφορίαν, Est potestas, arma ad usum licitum gestandi, jure communi, vel speciali, concessa.

s. Dico,

5. Dico, jure communi: v. *Arnsf. lib. 2. de jur. Majest. cap. 5. pag. 341.* Falsum enim est, quod nonnulli supponunt: Gestationem armorum, nudam & innoxiam, jure Romano, simpliciter fuisse prohibitam: prout rectè hæcenus advertit *Decianus, lib. 8. tract. Crim. cap. 4. n. 5. vers. Neque obstat. & vers. Item moveor. Add. cum Capolla, Polyd. Ripa, de nocturnis temporibus, cap. 5. n. 9.* Malè abusi textu *nostre l. un. C. ut armor. us. Balth. Conrad. Zahn. Ichnogr. Municip. cap. 82.* Qui, de nuda ὀπλοποιία accipi non debet. v. d. *part. 2. cap. 1. §. 11. & cap. 3. §. 1.* Nam & ipsa L. Juliâ, gestatio armorum, ex certis causis, concessa erat: Nempe (1.) Venationis: (2.) Itineris: (3.) Navigationis: l. 1. ad l. lul. de vi publ. (4.) Et Defensionis: l. hi qui ades. 11. §. ult. d. t. v. tr. de Aphoptismo, cap. 3. §. 7. pag. 63. Quæ postrema causa, licet generalis sit, non tamen omnibus præstat gestandi arma, & eludendæ prohibitionis facultatem: siquidem (1.) non cavillatoria excusatio, in d. l. 11. §. ult. recipitur; sed seria & probata: cum quis, insidias sibi paratas, adeoque se coactum fuisse, arma assumere, ostenderit, quibus salutem suam, contra machinationes adversarias tueretur: Quid? quod (2.) in d. l. 11. §. ult. non illud dicitur: Eum, qui telum gestat, præsumi tutelæ causâ, gestare; adeoque licitè & rectè facere: sed eum, qui telum, salutis suæ tutanda causâ gestaverit, (subaudi. idque probaverit: uti sanè omnis allegatio, contra legis prohibitionem & præsumptionem, prolata, necessariò probanda est: l. si ve 16. l. matrem. 17. C. de probat. l. 2. D. eod. l. doce ancillam. 9. C. de R. V.) non videri, (quod Adversarius objectabat & accusabat) hominis occidendi causâ portare: Cum delicta non præsumantur; maximè, si aliâ qualibet justâ causâ, doli suspicio purgetur *conf. tr. de Aphopt. cap. 7. §. 5. pag. 93.*

6. Sed & extra has causas, singulariter concedi solet quibusdam personis, ut sic loq. jus ὀπλοποιίας, vel ob dignitatem, & prærogativam; vel ob muneris necessitatem: De qua concessione, hic potissimum dispiciemus. Neque tamen consuetudinem plane excludimus, cujus sanè ubique magna vis est: 2. Feud. 1. maximè, principe convivente: ut aded dicere queamus: Concessionem aliam esse expressam; aliam tacitam. Hanc induci consuetudine, *Decian. d. tr. lib. 8. cap. 4. n. 5. vers. item moveor.* Illam, lege aut privilegio. Privilegium esse, vel reale; vel personale. *Baro Enenckel de privileg. in genere lib. 2.*

cap. 1.

L. 11. §. ult.
Ad l. lul. de
vi publ. no-
ta & ulterio-
rior expli-
catis.

cap. 1. Dd. in l. privilegia. 196. ibi: *quadam cause sunt, quadam persona*, de Reg. jur. l. 4. §. antep. de aqua quotid. & astiv. Posset etiam à modo concedendi, distinctio induci; quòd alia sit ordinaria; & communis alia extraordinaria & peculiaris.

CAP. II.

Penes quos sit Facultas, armorum jus & gestationem tribuendi?

1. IN statuta purè Monarchico, cum penes unum & solum Imp. Romanum, universa Reipubl. potestas existeret, facultas ista haut dubiè, apud solum Principem residebat: per text. nostral. un. ibi: *Nobis insciis, atque inconsultis. C. ut armor. usus.* Unde & frustranea est dubitatio, quam movet Lucas de penna ad hanc l. n. 19. An præses provinciarum, olim etiam hanc licentiam concedere potuerit: Quod rectè negat Afflictus, in cap. 1. §. si quis rusticus. n. 18. lib. 2. F. 27. per Novell. 17. in f. ibi: *Neg. quengquam armis uti permittes, qui de numero militum non sit.* Conf. supr. de Aphopl. cap. 2. d. 6. & 12. postquam autem, Romano Imperio in multas particulas scisso, ut loquitur Wesenbec. consil. 60. n. 30. p. 148. cum cæteris Regalibus majoribus, v. Ernest. Cothmannum. §. respons. 1. n. 51. etiam armorum jus, statibus, quadantenus communicatum est, v. tr. de Fabric. armor. cap. 1. thes. 18. & seqq. coeperunt Imperii status, usu exigente, & in universum subditos armare: & seorsim singulis, ex causa vel officii, vel dignitatis, in d. o. p. o. e. i. a. n. veluti jure privilegiario, dilargiri. v. Ant. Matthai, tract. crimin. lib. 48. tit. 4. ff. cap. 4. pag. 510.

2. Animadvertere licet, Alios in hoc argumento, Statibus, etià inferioribus, nimis liberaliter indulgere; Alios ex adverso, nimis tenaciter & injuriosè invidere, prout quemq; sua affectio in hos, odium in illos, distrahit. Sunt, qui absolute pronunciant, Quemlibet Statum, in suo, posse omnia & singula, quæ in absolutis, independentibus imperiis, summa possit Majestas: v. post infinitos, Besoldum. 2. consil. 79. pag. 321. n. 17. & 19. Etiam universam legislationem juris civilis, nedum hanc vel illam particulam, collere: v. idem Besold. cum alleg. 2. consil. 72. pag. 303. n. 15. Conring. de orig. jur. Germ. cap. 33. p. 201. ibi *In potestate singulorum ordinum situm est, illius* juris

PENES QUOS SIT FACULT. ARMOR. JUS & GEST. TRIB. 119
juris omne, quod quidem ex constituto valet, rursum abrogandi, atque olim
libere illud quoque admiscere. Et sic armorum quoque gestationem,
contra juris Civilis prohibitionem, cuilibet promiscue, proque
libitu, concedere. Sunt è diverso, qui Statibus multa, contra con-
suetudinem, & jus receptum, temerè detrahunt: In quibus Autor
Autonomiæ, ejusque sequaces primas facillè partes tuentur. v. not.
d. tr. de met. at. c. 6. §. 9. Audiantur Vnitorum Legati ad Bavar. Pr. E. in re-
plicas ap. Merian. in An. 1619. pag. 273. B. ibi: Weiln absonderliche Wer-
bungen wieder deß Reichs herkommen.

3. At Moderatiores hic Imperatoris & Imperii Autorita-
tem, utrobique respiciunt: Ipse Besold. 2. consil. 79. pag. 321. n. 21. &
segg. Et vel imprimis in jure armandi circumspèctè loquuntur. Se-
reniss. El. Saxon. in resolutione puncti der Verfassung ap. Meria-
num in An. 1631. p. 283. ibi: zugleich auff den äussersten nothfall zube-
dencken / wie man sich / da alles einwendens vnd bittens vngeachtet /
doch militari manu verfahrè werden solte / man wider dieselbe sich / ver-
mittelft billicher defension schützen fönndte. Et pag. 284. ibi: Salva
utrobique C. M. autoritate. Adhib. die Bayerische Antwort. auff
der Vnittern gesandten replic. apud Lundorp. lib. 4. cap. 15. & apud
Merian. in Anno 1619. p. 275. b. med. ibi: Allein wissen S. J. D. bey
diesem passu der replic nicht / dß die absonderliche Werbung wider deß
Reichs vnd Creiß verfassungen oder herkommen sey: weil dieselbe keinem
stande in äusserster gefahr verbotten / sondern auff gewisse maß / so
weit man derselben nachkommen kan / zugelassen. Quemadmodum
omnes cordati in quæstione, de abrogatione legum, prudenter re-
quirunt, utrum Imp. & Imperium, abrogationi consentiant; vel
saltem conniveant: An verò, contra pravas usurpationes, serid,
verbis aut factis, protestentur. v. omnino Stammium lib. 3. de servitur.
personal. cap. 8. Treutl. 2. disp. 18. §. 9. lit. c. ubi cum Mynsing. & alii scribit:
Ex immemoriali tempore præsumi consensum Imperatoris. Qualis (sanè
contra Novatores & Vicelianistas notabilis) protestatio reperit-
ur in Ehur. S. erkklärung auf Kaiserl. leg. anbringen / apud Meria-
num in Anno 1631. p. 309. A. ibi: weil nach so weisem vorreßlichem
Rath deß ganken Reichs Haupt vnd glieder besunden worden / das
Salus & gloria populi, in vnverruckter observanz der heils-
samen gesetze einig stünde.

P

4. Quid

4. Quid ergo in presenti problemate dicendum? An Status imperii, jus *ὀμολογίας*, alicui privato, dignitatis vel muneris causâ rectè concedet? Id vero sequestratis nō levibus dubiis; adfirmandū tamen Nobis videtur. Cum enim ordines Imperii nostri, non amplius præsidibus provinciarum, uti *perperam censuit Henning. Gæden. consil. 32. n. 20. & 21.* nec Magistratibus Romanis aliis, æquiparentur. vid. *omniñō Ioh. Herman. Stam. lib. 3. de servit. personal. cap. 10.* Ut cunque prærogativis eorum nonnulli gaudeant: v. *Wesenb. parat. D. A quib. appellat. non lic. n. 2.* (Cum veteres illi, non fuerint perpetuarii provinciarum possessores, nedum proprietarii: *Ern. Corthman. §. responsor. 1. n. 52.*) Sed potius, summis Principibus quadante-nus comparandi veniant, ita accipe *Wesenb. consil. 21. n. 28. Stam. d. loc.* quippe qui superioritatem territorialem, h. e. jus & potestatem, summi, post Imperatorem, Imperii & dominatus habeant; *Christoph. Ming. de superiorit. territor. §. 7.* & pleraque omnia in suis territoriis possint, quæ Imp. in Imperio, post *Bald. in l. donationes. 26. C. de donat. int. vir. & uxor. citati supr. de Fabr. armor. cap. 1. §. 19. f. & factus in tr. de metasis cap. 6.* Idē inquam, potestatem hanc, jus *ὀμολογίας* concedendi, ipsis denegare non possumus. Nam cum ex consequentia dictæ superioritatis, jus armorum, generaliter & formaliter sumtum, hætenus sibi vindicent, ut militem cogere, ad propriam, & aliorum salutem possint, teste iterū, inter alios exoticos, etiam *P. Jovio, lib. 32. histor. pag. 642. ubi ait: Germania Regulos, verusto Gentu more, nefas putare, mutuam opem implorantibus, armis suis deesse. Suffragantibus Constitutionibus (que horsum allegari solent,) Imperii, de Anno 1526. §. Davanff. Ann. 1548. §§. 70. & 6. Wabremund. ab Ehrenberg. lib. 1. de fœderibus, cap. 2. n. 56.* Itemque, delectum agere, *Recess. Imp. de An. 1564. §. Berner/ diemell. Copias educere. consensu ducis circularis: Recess. August. de Ann. 1566. §. Denversfel. v. iterū tr. de metatu d. cap. 6. §. 3. & hujus cap. §. 3.* Eaque jura sanè multò maxima, idē sibi eripi nullatenus patiantur, quod Romanorum armis indomiti, & vetere militiæ gloriâ, & antiquâ libertate, supra cæteras gentes, omnibus seculis, absque ulla dubitatione floruerint, fatente *P. Jovio, lib. 30. histor. sui temporis, pag. 554. & consonante Thuanō, lib. 61. histor.* Utique etiam hoc jus *ὀμολογίας*, quod longè minoris est præjudicii & generali illi haut dubiè inest, in potestate ipsorum relinquendum erit.

§. Eo

SIT FACULT. ARMOR. JUS & GEST. TRIBUENDI. 117

5. Eodem modo videmus ex inveterata quadam consuetudine, Principes Imperii, Duces, Marchiones, Landgravios, Comites, Barones, &c. Vassallos bene meritos, de certis castris, pagis, prædiis, vel mansis, (uti posterioris ævi scriptores, domicilia sub urbana vocant, v. *Vossium lib. 3. de Vitæ. sermonis p. 493. in verb. mansuarum*: vel maneriis, uti Innocentius 3. appellat in cap. 50. de appellat.) aliquando cum omnimoda jurisdictione, investire, aut subinfeudare; Wesenbec. *cons. 45. n. 36. Coler. de processib. execut. cap. 1. n. 127. A. Kohl. de subfeud. cap. 1. n. 71. & seqq.* Utcunque olim soli Imperatores, Jurisdictione illâ superiori, & gladii jure, clientes suos investierint. *Sachs. Landr. lib. 5. artic. 53. §. feudalis.* Quidni itaque iidem Status, insignia hæc potestatis & honorum, v. *sup. protheor. de armis in genere, pag. 10. §. 10. & seqq. Höping. de jur. insign. cap. 8. n. 56. & seqq.* possint dilargiri: argumento à signo, ad rem signatam ducto: de quo, præter Topicographos, bene Mascard. *conclus. 551. Besold. Thesaur. pract. verb. Wappen. Wehner. in observat. voce, Helm und Schildt. Tuscus lit. A. conclus. 516. n. 6.*

6. Quin & alii, qui Regalia jura, inprimis nobilitandi, vel non habent, vel non exercent: ministros tamen suos, Cinguli jure solent donare, certisque ceremoniis, facultatem armorum gestandorum, iis committere: *Ste machen sie wehrhaftig: Qua de re infra nonnihil dicitur*; Ut aded, in Nobilibus immediatis, tantò magis, id admittendum sit, puta Franconia, Suevia & Rheni: *Gail. 2. observat. 62. num. 3. vers. Secus, si subditos habeat, & ius territorii, sive Universitatis: Wesenbec. consil. 60. n. 30. vers. postquam imperium scissum est. novissimè D. Kreideman / von des Deutschen Adels Staat / Stand. &c. inprimis pag. 6. & 60.*

7. Nec civitatibus Imperialibus, regale hoc Armandæ, 2. *F. 56. denegandum videtur*: Quin, usu & necessitate exigente, subditos armare, & gestationem armorum non tantum permittere; sed & imperare planè solent: per ea, quæ de jure lustrationis, & exercitii militaris, ac societate sagittariorum: *der Schützen Gesellschafft*; etiam municipiis adserit D. Balthasar Conrad Zahn. *de jure municip. cap. 82. pag. 216.* Nec dubitandum aded, quin pro arbitrio. Resp. interdiceret aliis; aliis verò concedere, arma hæc vel illa, queat: Quemadmodum in causa quadam Doliariorum, ob-

servavi, cum An 1638. 28. Julii, decretum esset: Daß den Meistern Kübler Handwerks/ vnd dero Gesind/ Kieffer. vnd Wandmesser zu tragen ic. bißdahero nicht gebühret; Sondern/ Sie daran zu viel/ vnd vnrecht gethan: Derwegen/ Sie sich derogleichen forthin müßigen/ vnd davon abstehe/ Hierinnen den Kieffern/ (vnd auch sonst in ihrem Handwerck/ mit Wein ablassen ic.) keinen Eintrag thun sollen/ bey straffe 5. lb pfennig/ so oft ein anders beschihet: postea, ad condemnatorum remonstrationem, Decretum id, An. 1648. 8. Julii, ita mitigatum, declaratumque fuisse: Daß den Meistern Kübler Handwerks/ vnd dero Gesinde/ Kieffer. Messer zu tragen/ hiermit wiederumb verstatet/ vnd zugelassen sein solle. ic.

8. Dignitatis autem, vel prerogativæ cujusdam nomine, non solent Civit. Imp. aliquem cingulo ornare, ut extra territorium quoque suum (præter eos, qui de corpore Magistratus sunt, & per totum Imperium meritò honorantur; qui ve his à latere sunt, & obsequio) gladium, juris quâdam prerogativâ, gestare queat: vel, quia Civitatibus Imperialibus, jura territorii realia potius, quàm personalia v. G. *Acac. Enenckel. lib. 2. de privil. in genere, c. 1. n. 2. & seqq.* competunt; uti nonnulli volunt, apud *Christophor. Mingium, de superioritat. territor. thes. 44.* vel quia jura talia exercere non consueverunt.

9. De civitatibus Municipalibus exaudio, quod Decian. 8. tract. crimin. 3. n. 20. scribit: Priores & Deputatos civitatum non posse, pro arbitrio statuere, quod quilibet possit portare arma, nisi causa adsit multumurgens, quæ tamen exprimi debeat, quia tale statutum, sit contra leges superiorum. Utcunque jus civium, in armis exercendi, eis consuetudine, vel privilegio, tributum sit, aut competat *D. Zahn. in Ichnograph. Municipali, cap. 82.* Solet tamen quandoque, hujusmodi Magistratibus mediatis, talis etiam facultas concedi, ut ostendit statutum Academia Patavinæ, quod refert *Decian. d. l. n. 59.* quo Rectori Legistarum tribuitur facultas dandi licentiam armorum tribus suis sociis, & Rector Artistarum, itidem potestatem habet, tribus Collegis eam licentiam conferendi.

10. Occasione superioris Exempli, (quo Rectoribus Universitatum Academicarum aliquarum, conceditur facultas, certo studiorum numero, exque eo selectissimis, jus *ἰσοπορίας* conferendi)

rendi.) porro querit Decianus: si unus creetur Rector utriusque universitatis, an tum licentiam, pro sex dare possit; vel pro tribus, tantum? Et respondet, tenendum esse, quod sic: Quia ipsa responsione, suspensum lectorem divinare vult, ut recte Dn. Brederodius annotavit. Putarim, concursum duplicis potestatis, non tollere alterutrius effectum: concessione autem superioris, non opus esse existimari, in iis universitatibus, ubi Rector merum imperium habet, ut in Academia Parisiensi, Bononiensi, Pisanâ, *Corbman. respons. Acad. 1. n. 133.* Heidelbergensi, Ingolstadianâ, Tubingensi, Lipsiensi, *Dan. Otto, de jur. publ. cap. 24. pag. m. 500. Conf. Heig. part. 2. quest. 11.*

CAP. III.

De Subjecto recipiente, sive C. h. e. De personis, quibus armorum usus, regulariter aliis prohibitus, permissus sit?

1. **N**unc de iis, qui arma gestare possint, dispiciendum est. [Notavit hac rubrica alteram partem Novellæ 85. Julianus antecessor, Constitutionem suam 79. sic inscribens: De Fabricensibus, & qui arma gerere possunt. Verum quia in d. Novel. de armorum gestatione nihil ex professo tractatur; sed tantum incidenter dicitur: prohibita armorum fabricatione inter privatos, id commodi ad publicam tranquillitatem redundaturum, ne cives, aut rustici armis utantur invicem & necem intentent *ἐπ' αἰσ κερήδης καὶ ἀλλήλων.* Rectius juxta Græcum exemplar, de Armis solum inscribitur.] Et potestatis quidem ratione, olim in Imp. Romano, nonnulli Magistratus JUS GLADII habuerunt. Nam, Magistratus alii erant Majores; alii Minores: quos in libera Republ. auspicia majora & minora in Comitibus ab invicem secernebant. *v. Sigon. lib. 1. de Antiq. jur. Civ. Rom. cap. 7.* Occupatâ verò eâ, per Imp. Comitibusque exoletis, quibus Princeps Imperium & potestatem dedisset, Majores dici cœperunt: Qui sine imperio & potestate tali essent; Minores. *Inec Magistratibus. 32. ff. de injur. Ian. Guilielm. de Magistrat. Pop. Rom. cap. 2.* & notabiliter, *Sigon. lib. 3. cap. 5.* scribit: Omnes Magistratus, tam urbanos, quam provinciales, ci-

Quæ veterum, ea in re, Magistratuum conditio fuerit, conjectura.

vilem potestatem habuisse, verum alios maiorem, alios minorem: Quæ minor fuerit, eam præcipue potestatem dictam, quæ major, eam non potestatem solum, sed imperium etiam appellatam. Unde inferimus: Quibus Magistratibus, vel jam olim; vel hodie, imperium merum, & major potestas concessa, i. e. gladii potestas

[Aliquando tamen gladius, animadversionem in specie notat, quæ fit gladio, v. Cujac. lib. 1. qq. Papin. in l. 1. De offic. ejus, cui mand. pag. 14. B. Unde explicandam censet Aelii Spartiani relationem, de cede Papiniani, quam sic ille, in Antonino Caracalla, describit: Deinde, in conspectu ejus, Papinianus securi percussus est, & à militibus occisus: Quo facto, percussori dixit: Gladio te exequi oportuit meum jus. Adhæc scribit Cujac. d. loc. se non videre, cur id Antoninus dixerit, nisi quod animadverti iussisset: siquidem, qui jubeant in aliquem animadverti, proprie gladio punire velint. Conf. Brissou. in verb. animadvertere. junct. l. 8. §. 1. de pœn. Notat & hoc Cujac. ib. Merum idè imperium, definiri à majore parte sui, ius gladii s. ferri, ut vocet Lucanus. Et in libris nostris: Damnare ad ferrum, sit, damnare ad gladium]

ad animadvertendum in facinorosos facta, l. quæcumque. 1. D. de offic. ejus, cui mand. est juris d. l. solent etiam. 6. D. de offic. proconsul. nullus potest. 70. ff. de reg. jur. lis inq. etiam in signe hujus imperii, (Cujus summus gradus, mortis pœna, tempore Jctorum, præter crucem & cremationem, Paul. 5. sentent. 17. ubi Cujac. gladio, ut olim securi, infligebatur: l. aut damnum 8. §. Vita adimitur. 1. D. de pœn. l. illicitas. 6. §. qui universas. pen. D. de offic. præsid. Cabott. 2. disp. 5. Bodin. 6. de Republ. 6.) Secures & gladii tributis fuerunt; & postea Cingulum: quod Græci, Ζώνη appellat: Panciroll. l. variar. c. XI. Cingulum autem dextro humero impositum, oblique ante pectus, & post tergum, ad sinistrum latus, descendebat, cui in imo ensis alligabatur: Ut in notitiâ dignitatum, in Consularibus Palestinæ & Campaniæ cernitur; quorum Cingula purpurea aureas bullas insertas habebant; qualia Virgilius describit 12. Æneid. Vers.

— infelix humero cum apparuit alto

Balteus, & notis fulserunt cingula bullis:

Ensis cingulo alligatus, parazonium vocabatur: Panciroll. d. cap. XI. pag. 23.

2. Impe.

2. Imperium merum, (ne quid in terminis peccemus, aut prætereamus) antiquissimis temporibus, dicebatur, quod separatum esset, à Jurisdictione; (non enim ab initio, Magistratibus cognitio criminalis demandata erat, ne Consulibus quidem; *l. 2. §. 23. de O. I.* sed solus populus morte multabat: *Polyb. lib. 6.*) Tempore autem Imp. merum Imperium aliquibus Magistratibus, jurisdictionem, propriè dictam habentibus, specialiter concedebatur, & sic in Magistratuum nonnullorum personâ, & jurisdicção civilis, & publici judicii executio, concurrebat: illa, mōre majorum, p. Magistratus; hæc, ex speciali concessione. Nam quia, nonnulli Magistratus suprema potestate, integris præficiantur provinciis, absurdè & ineptè, in singulis causis, specialis principis jussus, (ut olim, quanquam & postea universalis Executio, ex lege data fuerit. Prætor publicis judiciis, & perpetuis quæstionibus præfecto, *d. l. 2. §. capta. 32. D. de O. I.*) expectandus fuisset. *Barthol. 1. diffut. Treutl. 3. §. 6. lit. E.*

3. Hinc pronunciare licet, cur Consulibus olim, non secures; sed falces Virgarum duodecim, (antè 24. v. *Dionys. Halicarnas. l. 5. Dion. Cassium. lib. 51.*) prælati fuerint; *Briffon. 3. select. antiquit. 14. Dn. Gorhofr. ad l. hunc titulum. 1. §. secundo leco. 5. verb. insignia. D. de postul.* Dictatori autem duæ secures, *Forster. histor. iur. civil. lib. 1. cap. 17. n. 12.* haut ambiguum summi Imperii signum: *Sueton. in Galbâ cap. 8. in fin.* quodd scilicet huic; non æquè illis, animadversio, in caput Civis Rom. competierit. *d. l. 2. §. 16. 18. 23. D. de O. I. conducit l. relegatus. 14. §. 2. de Interd. & releg. Diff. Cujac. in d. l. 1. de offic. eius. ubi Consuli etiam ius gladii tribuit.* Quemadmodum in provinciæ præsidibus, quibus aliquando sex secures prælatifuerunt, unde præses ἐξαρξικὸς ap. *Polyb.* appellatus. *Cuiac. lib. 1. qq. Papin. in l. 1. de Offic. eius.* Licet postea securi quem plectere vetitum, gladii quoque substitutus sit. *l. aut damnum. 8. de pœnis.*

4. Verumenimverò, quæ, de jure gladii, Magistratibus majoribus concessio, hætenùs diximus, planum quidem habent sensum, quatenùs per gladii symbolum & traditionem, merum Imperiū denotabatur: Sed, an iidem propterea, gladio in urbibus accincti prodierint, major quæstio est. Et de Magistratibus militantibus, omninò concedendum est, jus eos gestandi gladii sibi vindicare.

vindicasse: in his enim, meritum honorem, distinguebat magnitudo ferri, quia gladio, accingebantur Imperatores, Duces, Præsides: pugione, Tribuni, eo ipso tempore, cum honores & potestates ipsis mandabantur. *Adr. Turneb. XII. adversar. 6. ubi Martialem, inter alios, adducit, lib. 14. Epigram. 32. ita canentem:*

Militie decus hoc & grati nomen honoris,

Arma Tribunivium cingere digna latus.

De Civilibus autem Magistratibus, P. Faber, ad l. 70. D. de R. I. & l. semestr. cap. 3. ex Dione, lib. 3. asserit: illud certum esse, quod iis demum Magistratibus id licuerit, quibus Augustus concessisset *ἐκπορτίον*. At enim Istorum nostrorum ætate, sublata differentia provinciarum & Magistratuum Pop. Romani & Principis, utrique quidem jus gladii datum, sive merum imperium, ait; sed, se non existimare, veste militari amictos, gladiove accinctos fuisse. In qua sententia hæreo. Tandem verò, cum iidem Magistratus jam ferme militares essent, *Lamprid. in Alexand.* factum, ut gladio accincti prodirent: cujusmodi Comitem provinciarum, gladii potestate & insignibus coruscum, describit *Cassiod. in formula Comitum provinciarum variarum principum ibi*: Quamvis omnium dignitatum officia, à manu secludantur, (*apud Bodin. 5. de Republ. 5. num. 574. secludantur,*) armata, & civilibus vestibus induti, (pro quo iterum apud Bodinum male, induci,) videantur, qui districtiorem publicam docentur operari; Tua tamen dignitas à terroribus ornatur, (non, ut apud Bodin. eruatur) quæ gladio bellico, rebus etiam pacatis, accingitur. Vide, quo iudicio fueris euectus, quando aliis vigorem fascium videas esse creditum; tibi autem, ab ipsis legibus, ferrum constet esse porrectum: Rem cruentam dederunt animo pacato, ut noxii nimium metuerent, & læsi, de optata ultione, gauderent.

Apud Pancirollum rem totam, clarius sic digestam, leges:

Qui

Qui
Magistra-
tus pro
vinciales,
considerat,
tū

(In honore:
ubi præ
sidis ho-
nor ali-
quibus
confere-
batur vel

Deposito
Magi-
stratu,
ubi

sine administratione: Et his prætexta tantum dabatur,
inquit, Cingulo autem uti non licebat. *Pancir. l. Var. c. 21 p. 22.*

Cum administratione: qui provinciis præficebantur,
insigne dignitatis, Cingulum accipiebant: itaque
(præfides) dum provinciis præerant, in Cingulo
esse dicebantur. *Novell. 70.* Et sine Cingulo, atque
Chlamyde, tanquam præcipuis Magistratus insi-
gnibus, Imperatorem non licuisse adire, è Chry-
lost. tradit idem *Pancir. d. cap. 11.*

Regulariter: Nulli Magistratuum cingulum gerere
licebat.

Excipie-
bantur

1. Duo præpositi S. cubiculi, qui hoc, præ-
cipuo privilegio obtinuerant, ut, mu-
nere functi, cingulum gestarent, *l. ult. C. de præpos. S. cubic. 12.*

2. Patricii posteriorum seculorum. *Pancir. d. loc. vers. Erat. et.*

5. Et ita sanè legimus, gladio, seu superioris potestatis in-
signi cinctos, v. omnino *Dempsterum, lib. 10. paralip. c. 5. per tot. qui il-
lā prædicit: scilicet. Gentil. lib. 1. de iurisdic. cap. 5. & lib. 3. cap. 3. Camerar.
Centur. 1. horar. subciv. cap. 76. Pancir. in notis. imperii. lib. 1. cap. 7.*
Ut (1.) Foris & militiæ Præfectum Prætorio, cuius insigne, in ve-
terum Auctorum libris, agnoscimus Carpentum seu tribunal, item-
que gladium. *P. Faber, d. loc.* Sic Dio lib. 68. narrat: Trajanum,
cum Suram Licinium, ad præfecturam prætorii, admoturus esset,
gladium, quo ob dignitatem, accingi eum oportebat, vaginā edu-
xisse, ipsique porrectum, accipe, dixisse, hunc gladium, ut eo, si benè
imperavero, pro me; sin malè, in me utaris. Comparari huic so-
let hodiè in Galliis, le Comestable, summus totius Galliæ Equitum
Magister, dictus quasi Comes stabilis, (*Il Conte stabile,*) quòd
eum Regi semper adstare ex usu rerum bellicarum expediat. *P.
Jovius, lib. 16. histor. sui temporis, in fin. p. m. 960.* Hic autem honor,
secundum Regem, apud Gallos, facilè primus existimatur: quo-
niam minores Equitum Magistri, qui in tota Gallia, omnino qua-
tuor sunt instituti, ipsius Comitibus stabili edicto ac Imperio parèt.

le comte
stable

Q

Jovius

Jovius d. loc. Ubi & hoc porro addit: Hujus dignitatis atque potestatis nomen proceribus invidiosum; Regibus suspectum esse. Talis olim, erat Romæ Tribunus Celerum, s. præfectus Equitum Expeditorum q. d. des chevaux legers: qui veluti secundum locum à Regibus obtinebat: exitialis utique Regibus; Junius enim Brutus, qui in hoc numero erat, Autor Regis ejiciendi fuit. l. 2. §. 15. de O. l. Apud Turcos etiam Bassæ, (viri supremæ dignitatis,) gladio inter ceteros inaugurantur, quomodo idem Jovius lib. 33. histor. sui temp. pag. 685. memorat: Solymannum Hariodeno Archipiratæ famosissimo, Barbarossæ vulgè dicto, Bassarum Ordini adscripto, vexillum sceptrum, gladiumque de manu tradidisse, monito, ut insigni facinore edito, fidem præstaret. Sed ut ad priora revertamur: Legimus apud veteres gladio cinctum (2) Proconsulem, non quidem illum, qui provincias, populo ab Imp. relictas gubernabat: Eum enim jure gladii caruisse, ostendit Dio lib. 3. & 53 v. Bachov. in comm. D. de offic. procons. & legat. p. 326. Cum in provincias pacatas mitteretur, Panciroll. l. 1. var. lect. cap. 10. Sed, qui postea, ab Imperatoribus mittebatur. l. 6. D. de offic. procons. l. 8. ff. de o. l. (3.) Præfides varios, quibus jus gladii dabant Imp. uti d. §. 4.

6. Sic ex iis, qui domi & in urbe præerant, hoc jure Præfectum Urbi etiam gavisum esse constat, cum Imperium, l. 1. §. 3. ff. de offic. præf. urb. l. fin. ff. de in jus vocat. & proximum ab Imperatore locum obtinuerit: Wesenbec. in Oecon. Cod. de offic. præf. urb. ¶ Neque tamen eo usque prolabamur, ut cum nonnullis, statuamus, præfectum Vigilium gladii potestatem habuisse, quod ultimo supplicio servos affecisse legitur: l. pen. ff. de cond. et. caus. dat. a. Ob vilitatem enim personæ Wesenbec. in parat. ff. de offic. præf. vigil. digna ea res non est visa, quæ ad Præfectum urbi remitteretur, arg. l. quæ adulterium. 29. Cod. ad L. lul. de adul. Sub quo ipso, præfectus vigilium fuit. l. 1. C. de off. præf. urbi. Utique posterioribus temporibus, de habitu, quo intra urbem, & extra castra, magistratum uti oportet, disertè cautum est, in l. 1. C. Theod. sub tit. de habitu, quo uti oportet. intr. urbem, lib. 14. tit. 10. collat. Guillem. Forner. in not. ad Cassiodor. lib. 7. epist. 1. pag. 507.

7. Et hi quidem magistratus cingulo utebantur, tantisper dum potestate pollerent: Ea autem deposita hautquaquam omnes præroga-

prærogativa ista gavisos fuisse, arguit. *l. ult. C. de præpos. S. cubic. 12. §.* Ubi Viri Illustres præpositi cubiculi, qui post finitâ militiam senatorio fuerant consortio sociati, pro magno beneficio obtinere, ut quoties ad aspiciendos agros suos, vel ob aliâ causam proficisci vel-
lent, cingulo uti possent. Unde plerique colligunt: Nobilioribus tantum viris hoplophoriam singulariter concessam fuisse. *Salmuth. lib. 1. memorab. Pancirolli. tit. 55. Tiraquell. de Nobil. cap. 20. n. 69.* Quanquam, ut quod res est fateamur, textus ille non de simplici gladio, aut ejus gestatione agit; sed de eo cingulo, quod potestatis erat insigne. *l. sancimus. 53. §. 1. vers. quoniam. C. de Episc. & Cler. v. Panciroll. d. lib. 1. c. 11. p. 22.* Quo qui ex posterioribus uti potuerint, partitè ostendit *l. 2. C. ut dignit. ordo servetur. 12. §. 8. Panciroll. d. l. Ioach. Stephani ad Novell. 62.* Ad quos lectorem remississe, ne nimii sumus, suffecerit.

8. Et hæc de Imperii Romani Magistratibus: Sanè, de privatis omnibus, indubitatum est, non licuisse iis, in urbe, armis s. telo temerè uti. *d. l. 3. §. 1. Ad L. lul. de vi publ.* At enim, ubi gladii gestandi jus, inter ornamenta hodiè haberi cæpit: frequentissimus & promiscuus gladiatorum gestandorum usus, in urbibus (in primis septentrionalibus, v. *Bodin. 5. de Republ. cap. 1. pag. 516.*) inolevit, sic ut vel omnibus passim gestandi licentia usurpetur: Rectène, v. ap. *Bodin. lib. 4. de Repub. c. ult. p. 487. vers. Armâ quoque. Carol. à Mansfeld. in magister. milit. tr. 2. part. 1. c. un. §. 20. collatis, his quæ supr. de armorum possessione disputata sunt.* vel saltem ubi passim non licet, potioribus. Qui potiores igitur illi snt, qui in urbibus gestandorum gladiatorum privilegio fruuntur, videamus: Nimirum, alii potestatis privilegio; alii dignitatis prærogativâ; alii muneris necessitate, arma gestare, possunt, in iis locis & urbibus, in quibus alioquin aliis arma gestare, prohibitum est.

9. Potestatis, ergo ratione, armorum gestandorum licentiam usurpant hodiè quoque Magistratus, ii potissimum, qui merum imperium habent, in primis Civitatum Imperialium, qui superioritatem territorialem obtinent, & hæc tunc, ipsis principibus potius; quàm Magistratibus Romanis, comparandi veniunt. Cæterum, quodd ad Magistratus Civitatum Municipalium & alios, quos superiores illi, ad exemplum Principis Romani, in suis ditioni-

Ad moder-
nos mores
conversa
disputatio,
ubi quidâ
arma ge-
stant.

Conf. huius
cap. 5. ult.

(1.) Obpos-
testatem,
Magistra-
tus.

tionibus, creant, attinet illis hoc jus non consimiliter per se, & absque superioris concessione, tribuendum: nisi compertum sit, Ipsos etiam merum Imperium, quod fieri quandoq; solet, emtione, donatione, privilegio, consuetudine, præscriptione; (quamvis, jure Civili, ad eum modum, Jurisdicção præscriptibilis non sit, Obrecht. de jurisdicção. cap. 4. n. 19.) aut aliis modis, acquisitum habere. Matth. Stephani de jurisdicção. lib. 2. part. 2. cap. 2. ¶ Decianus tamen d. lib. 8. cap. 3. n. 46. producit hoc etiam ad Magistratus, qui jurisdictionem aliquam habent: Unde est, quod infert num. 44. posse etiam Rectorem Scholarium arma ferre, eò quod habeat Jurisdictionem, ex Auth. habita. C. ne fil. pro patre. Et si, per Edictum prohibitum sit scholaribus, arma portare, non comprehendendi Rectorem. Verùm in fin. num. 46. Ipse fatetur, usu obtinere, ut tales Magistratus, qui jurisdictionem tantum habent, ab ordinariis Magistratibus, principem representantibus, licentiam armorum gestandorum impetrent. Et Rectoribus in multis universitatibus, jus gladii, sive merum Imperium, quoque competit: v. sup. p. 115. cæteris sua dignitas, nisi professio repugnet, ornamentum cinguli facile defendit.

Idem Romanus fieri testatur, Farinac. q. 108. n. 103.

eorumq; officiales.

10. Quæ hæcenus, de Magistratibus, dicta sunt, extenduntur etiam ad illorum Ministros, tam digniores & extantiores, ut Consiliarios, Legatos Assessores Oratores, & alios, quos dignitas etiam commendat; quam inferiores, quibus officii ratione incumbit, ut armati compareant, de quibus in fine huius capiti. Itaque & Curiales & Aulici, ex voluntate Dominorum suorum, gladiis accinguntur, quemadmodum ipsis alia etiam, propter ministerium Imperiale, concessa sunt l. Nemo. 2. C. de vestib. holobor. Decian. d. cap. 3. n. 50. & 52. ubi quærit, An hoc etiam procedat in Curialibus, qui actu non inserviunt, sed Codicillares tantum sunt, i. e. per libellum & privilegium Principis, in ejus familiaritatem, sunt adsciti? Negatque, hos eo privilegio uti posse. Cui licet favere videatur Luit. C. de præpos. & cubicul. 12. §. juxta communem explicationem, quæ constituitur emeritis vel codicillaribus, cinguli decus non competere; nisi denudò specialiter impetretur. Reverà tamen, non de jure gladii gestandi, sed insigni, honoris & potestatis emblemate tractat, ut supra quoq; monuimus: Et usus vocis Cinguli, latius etiam extensus,

extensus, evincit *l. ult. C. de appar. Magistr. 12. §. ubi per prescriptionem cinguli, intelligitur Exceptio fori declinatoria, ob dignitatem vel potestatem. Monente Hortom. in Lexic. juris Civil. verb. Cingulum. Consentit Cujac. in comm. C. ad d. l. ult. Itaque iudicium Principis, & aulæ consuetudinem hinc tutius subsequemur. argum. l. disputare. 3. Cod. de crimin. sacrileg.*

11. Pergimus ad eos, qui extra officii, specificè sumti, considerationem, dignitatis causâ, arma gestare possunt. Et (1.) de personis, regali dignitate præditis videamus. Enim verò, quo jure Duces, Principes, Comites, Barones, *Reinking. de regim. secul. & Eccl. lib. 1. class. 4 c. 16.* armorum gestationem usurpent, vel ex superiori bus liquet. *conf. p. 78.* Neque audiendus est Decianus, qui *d. cap. 3. num. 15. 16. & 17.* contrarium tenet, (1.) per universalem Negativam hujus *l. un.* (2.) per *l. ult. junctâ gl. in verb. Cingulo. C. de præpos. fuer. cubic. lib. 12.* ubi inquit, Nobilibus tantum arma ferre permittitur, dum proficiuntur; ergo non licet. Namque, ut de genuina *d. l. ult.* sententiâ, otiose nihil repetamus, ista omnia, ex ratione status moderni, in Imperio Romano, aliter se habere dignoscuntur, per ea, quæ hactenus proposita sunt. Quamquam faciliè credamus referenti, in regno Siciliæ, nec Barones, nec Comites, qui non ipso actu milites sunt, arma ferre posse: de qua, utpote imperio ademptâ, (vid. *Crus. Annal. Suevicor. lib. 2. pars. 3. cap. 19. Munster. in Cosmograph. de Italia, cap. 73*) in præsentiarum non erimus solliciti. Similis prohibitio armorum certi generis, etiam legitur in *Cod. Henric lib. 8. tit. 7. l. o. pag. 232. ibi* Avons inhibé, prohibé, interdit & defendix inhibons, prohibons, interdifons & defendons generalement, par tout nostre Royaume à tous nos subiects, de quelle que qualité, estat, degré & condition qu'ils soient, ou puissent estre, tout port, usage & exercice d'arquebuses, petrinats, pistolets, & autres bastons à feu &c. De Italia & Hispania, idem testatur cum aliis Bodinus *d. cap. ult. lib. 4.* Septentrionales & montanos Helvetios, tales prohibitiones non laturos, confessus, *cap. 1. lib. 5 pag. 516.* (2.) Succedunt Equites, qui cum armis investiantur, Decian. *dist. cap. 3. n. 40.* & gladio, seu militia insigni cingantur, non solum in testimonium operæ, hactenus strenuè navatæ; sed & incitamenti causâ, ad rem, impostèrùm fortiter gerendam, arma circum-

(2.) Quidam ob dignitatem, ortam ex virtute militari.

E. M. Serpbi. discurs. Academ. 4. pag. 24.

Q 3

circumferunt. Decian. *ibid.* n. 42. (3.) Nobilibus, idem Decian. cum pluribus aliis, armorum gestationem, non nisi cum permissione principis, licitam esse, statuit; *vid. Dd. communiter, in §. si quis rusticus. 2. F. 2. Farinac. tr. cr. quest. 108. n. 25. pag. 589. ibi: Amplia. 7. in nobilibus, quibus etiam est prohibitus armorum usus, per d. l. un. Additque in f. d. n. 25. Hanc ampliacionē in territorio Papæ nullam habere difficultatem, stantibus Apostolicis constitutionibus & respectivè bannimentis urbis, & status Ecclesiastici, volentibus, à pœna delationis armorum, non excusare quamlibet nobilitatem. Quod vel ex ea ratione revellitur & redarguitur, quoniam & Nobiles nostri, milites sunt atque vassalli, quos ex suprâ dictis, & mox uberius dicendis, semper promptos cum armis suis esse debere, constat. *Guid. Pap. decis. 384. in addit. lit. B. Bon. de Curtil. tr. Nobilit. part. 3. n. 58.* Hinc vocantur die *Ritterschafft*/ quod ante ducentos, ac quod excurrit, annos, soli ferè Nobiles, in Germania & Italia, & maxima pars, equis militarent. *Dn. Lanf. de ordin. Equestr. 0.1. in fin.* Immo, etiam nūm periclitanti superiori, equis & armis succurrere tenentur. *P. Bellin. de re milit. part. 2. tit. 3.* Ita Phil. Honorius, *relat. de regn. Gallico, commemorat, etiam in Gallia Nobilibus licere esse armatis, (saltem gladio, ne obstant relata n. 1.)* quoquo loco; & usum armorum proprium esse Nobilitati, *Cl. Sessilius, de Regn. Gall. lib. 1.* Quia ceterà immunes, solum Regi in bello operam præstent. *Theaur. Polit. part. 1. relat. de Francia. fol. 172.* ¶ Propter eandem causam, ne Nobiles unquam, armis carere cogantur, sancitum est, jure Saxónico, ut maribus heredibus arma, & quæ horsum pertinent, res expeditoriæ, communi nomine vocatæ, das *Heergewette*/ præcipuè assignentur & relinquuntur. *Weseneb. parat. ff. de supellest. legat. num. 4. licet Menoch. 4. præsumpt. 160. n. 22.* arma, jure civili, in supellestili esse, neget: per *l. supellestili. 3. §. præterea. 2. D. de supellestili. legat.**

Vel togatâ.

12. Et his quidem dignitatem conciliat virtus militaris, tanquam fundamentum, & generis prærogativa, tanquam tradux ejus & propago: [Nequē tamen ideo excluderim novos nobiles, qui sua se virtute ultra vulgi subsellia provexere, cum pro nobilitate virtute comparata, multæ rationes militent, quas facundè edisserit Autor *du Catechisme Royal, imprime à Paris l'An. 1645. pag. 46.*
 & seqq.

Et seqq. ibi: Nous voyons souvent, cette Noblesse naissante, qui s'est fait elle-mesme par sa propre vertu, ressembler à ces maisons neufues, dont les avenues sont belles & bien alligees, & dont la veüe & la demeure est plus riante & plus commode que celle de ces vieux chasteaux negligez, qui sentent le rance & le reclus, & qui sont decheus avec le temps par la faineantise des possesseurs de cette premiere beaute qu'ils avoient &c.] Sed & ob dignitatē, virtute civili partem aliqui, hoc honorum insigni, utuntur: uti (1.) Doctores juris, C. A. ad l. lul. de vi publ. §. 3. & allegati ibid. arg. l. ult. C. de prepos. Scubic lib. 12. (Quo argumento utuntur Dn. Limenius, lib. 8. luv. pub. c. 8. n. 119 Dn. Walther. de privileg. Dd. cap. 15. quest. 62. p. 282. Neque tamen directo, ex illo textu assertionem hanc probari, contenderim, propter ea, quæ jam semel iterumque, de genuina illius loci sententia, monuimus) qui passim Nobilibus æquiparantur; vide præter alia, l. providendum 7. & ibi. Pacium, in analys. C. de postul. & sine speciali Imperatoris permisso, alia Nobilium insignia usurpant, per vulgatissima. vide Nolden d. tract. de stat. Nobil. §. 38. Ideoque ab officialibus non debent excuti, aut requiri & explorari utrum arma gerant. post gl. in l. Medicos. Barth. loh. à Platea Rebus. & al. C. de Profess. & Medic. Jacob. Benius de privilegiis Iuriconsultorum part. 2. cap. 45. Quo sensu forsitan & respectu accipiendum erit, quod Andr. de Ifern (teste Luc. de penn. in l. 1. C. de professor. qui in urbe Constantinop.) militares viros, generalius designare ausus est, qui deferunt signa militaria, jussu Principis, ut sunt, Doctores Legum, qui deferunt calcaria deaurata. Potest etiam videri inde nata consuetudo, nonnullarum Academiarum ubi Doctores, vel in ipsa promotione, gladiis accinguntur, vel iisdem accincti, promoventur. (2.) Sicut autem Athletæ tribus coronis more Græciæ antiquo, olim insigniri debebant: verba sunt Alciati, ad l. cui præcipua. §. 7. n. 3. & 4 ff. de verb. signif. Ita in agone literario, tres sunt distincti gradus: Primus Baccalaureorum, qui à bacca laurea, nomen sumisse videtur, scholastico ordini proximior, quàm Doctorum; Secundus, ad eos pertinet, qui nondum insignia susceper. electi tamen, auctoratique sunt, qui Licentiatæ dicuntur; Hi, quia in actibus, maximè favorabilibus, doctorum loco habentur: arg. l. pen ff. de Testam. milit. præter allegatos à Nolden. d. tr. §. 37. Matth. Stephan. lib. 3. de jurisdict. part. 2. cap. 14. n. 25.

Idem

Graduite
Personen
unde dican-
tur.

M. Steph.
1. disput.
Acad. 2.

Idem & istam facultatem haut dubie habent: Et in nonnullis Academiae, quando inauguralem disputationem sustinent, gladio primum praecinguntur: quod jam personis graduatis, quas vocant, accenseantur. [Solent nimirum Honores literarii, per metaphoram quandam, *gradus* appellari. Quemadmodum enim *scala*rum gradus ita sunt dispositi, ut alii, supremum; alii medium, alii imum locum occupent: Sic quoque cum Academiae gradibus, comparatum est, ut quidam sint *summi*, (Doctores,) nonnulli *medii*, (Licentiat,) alii *infimi*, (Candidati,) Rursus, ut qui ad summum *scala* gradum contendunt, eo pervenire non possunt, nisi gradus conscenderint intermedios: ita, qui ad Doctoratum, gradum literarum supremum, adspirant, ad illum commodè pertingere nequeunt, nisi prius, per inferiores adscenderint, inquit Nobiliss. Dn. D. Sebizi, in *program. inaugur.* 23. Februarii 1646. scripto] Dissidentem Tiraquello, c. p. 20. de Nobil. num. 69. & seqq. Menoch & alii, satisfacere nititur Dn. Walther. d. loc. Nos ad eam, quam Tiraquel. primo loc. objicit, l. un. C. ut armor. usus. respondemus: Eam principaliter, de armorum gestatione, non loqui, sed de militum, aut aliorum hominum armatorum coadunatione: vel etiam, de gestatione armorum tumultuariâ & temerariâ, non de causariâ & honorariâ. Minus officit. l. ult. C. de prepos. S. subicul. præterquam enim, quod ea de diverso planè subjecto, agit, Cinguli quoque gestatio, ut modo indicabamus, aliorum pertinet.

13. Maximè verò (3.) Civilis hæc & togata virtus commendat, ad honorum decorem, eos Doctores & Licentiatos, qui publica professionis munera sustinent, in primis eos, qui jura docent. l. 6. C. de profess. & Medic. [cui vocabula, (Legum Doctorum) idem à Triboniano inserta sunt: quia olim tantum Romæ jura docebantur. l. 6. §. Legum. v. Doctores. 12. de excusat. postea etiam Berythi. v. tract. de Metat. pag. 200. §. 1.] Cum illi, licet juniores, præferantur Doctoribus aliis, licet senioribus & qui per 20 annos, publicè docuerunt, illustribus annumerentur: vide Bartol. in rubr. præm. D. n. 5. l. 1. in l. 1. num. 12. de offic. ejus. cui mand. est jurisd. r. r. Cod. de Professor. qui in urb. Constantinop. ubi Cuiac. Arum. 3. discurs. Academ. 18. §. 29. Sagittar. de Comitib. Palatin. §. 6. & 7. B. Wesenbec. 1. consil. 40. n. 50. Linnæus. 8. de Jur. publ. cap. 3. pag. m. 35. n. 41. Mund. de Comitib. Palatin.

Latin. cap. 3. n. 220. Crull. in collation. pristini & moderni Academ. Statut. ubi scommata quæ in hunc ordinem spargi solent, imprimis ab his qui cum Aulico politici videri velint, omne artificium in simulando & mentiendo collocant, & Academicos, nefarii istu artibus prorsus infestos, rebus gerendis idè ineptos pronunciant; animosè redarguit. n. 23. & seqq. Porro non minus etiam hac prærogativa gaudent (4.) Consiliarii & Adfessores Principum: Cum enim pars corporis principalis censeantur, l. quisquis. 5. C. ad L. Iul. Majest. Patresque & amici Principum, s. filiusfamilias 4. Instit. quib. mod. patr. potest. solvit. l. si post. 4. C. de jur. & fact. ignor. meritò omnibus honorum ornamentis coruscant. (5.) Cum Consiliariis Principum, in privilegiis comparari solent Advocati & Procuratores Principum, majorumque Curiarum, Peck. de jur. sistend. cap. 5. n. 81. per l. Advocati. 14. C. de advocat. divers. judic. 1. Quamquam autem cæteris quoque minorum Gentium Procuratoribus & Notariis, in hac dignitatis controversia, *Adde* patrociniū præstet Ant. Faber in Codice suo, lib. 9. tit. 29. definit. 4. & 5. Ejus tamen Autoritas nos permovere non debet, ut, à Communi sententia, divortium faciamus. Vide saltem Wesenbec. in parat. D. de Procurat. num. 10.

14. Restant (6.) Medici Principum, quibus itidem hanc facultatem competere, non dubitamus, siquidem dignitatem habent, Ant. Fab. d. tit. 29. definit. 11. qui tamè definit. 9. Cæteros Medicos, utcumque publici Professores & Lectores sint, sive aliàs, curandis tantum morbis vacent, nec Nobiles esse, (ubi ipsum sequitur Nolden, d. tr. thes. 42.) nec ullà dignitate præditos, satis fidenter, judicat: post gl. in rubr. C. de Professor. & Medicis. Congruunt, quæ leguntur, apud Foppium ab Aezema 1. dissertat. cap. 2. (quod sic incipit: Verum est, primis seculis, ignoratum fuisse, Medicinam, quibus tamen fortunatissimè, vixerunt homines. Quæ verba reddi possunt, Medico Gonopolitano, de O. l. G. cap. 34. ex suo Hippolito lapideo, sic loquenti: sine legib. & Iure consultis, videntur Germanica gentes, haut infelicitè vixisse.) Magon. de præced. Causidic. Agrip. ab Nettesheim, serm. de Medicis & Medicina. Unde, consequenter, & armorum gestandorum facultas, ipsis intercideret. Verum ego istam sententiam, meam facere nolim: propter textum l. 1. §. 1. de var. & extraord. cognit. l. 6. & t. t. C. de Profess. & Medic. aliasque rationes, quas videre licet, apud Roland. à Vall.

R

3. conf.

3. *consil.* 67 n. 8. *Cephal.* 1. *consil.* 117. n. 23. *Sinibald.* *Vbald.* *de Nobilit.* *axiom.* 51. & duob. *segg.* *Simanc.* *lib.* 1. *de Republ.* *cap.* 10. Extremò (7) *Philosophi.* gladiatorum gestationem non adfectant, cum hoc desiderium, à professione illorum, discrepet: 1. *Professio.* 6. *C. de munerib. patrum.* Honorum enim contemptores sunt, & ab his rebus alieni. 1. si duas. 6. §. 7. & 8. *D. de excusat. tutor.* 1. *reddatur.* 1. *in fin.* *C. de profess.* & *Medicis.* *Eunap.* *in vit.* *Philosoph.* Pallium enim olim, in primis apud Græcos, proprium erat *ἡμῶν ἡμεῖς*: *Autor* *manissa* ad *Tertull.* *de pallio.* pag. 145. & 149. Nec Poëtæ prærogativa aliqua juvantur 13. *C. de Profess.* & *Medic.* quam exposui *tr. de Metatis* p. 205. 9. 8. Adhib. D. *Mundius.* *in præfat. tr. de Comitib. Palatin.* (Qui d. 13. non de Poëtis artem facientibus, aut profitentibus, uti *inscriptio* requirit; sed de versificatoribus & Ludionibus exponit: De quibus *Satyricus* ille Gallorum nequissimus, *Francio lib.* 6. pag. 432. c'est un grand avantage pour la Poësie, que d'estre fou) Rectius fortè D. *Arumæus* *tr. de comitiis* *cap.* 6. n. 75. ex ipsis textus verbis, mitiorem interpretationem eruere satagit, statuitque, Poetas egregios non excludi prorsus ab omni immunitate: sed à prærogativa, quam, Illi, favore & suffragiis aulæ fortè subnixi, præ cæteris etiam, in privilegiis immunitatum affectabant.

15. Spectavimus eos, qui, in dignitate aliquâ ex virtute togata comparatâ, constituti sunt; sequuntur illi, qui per gradus, honorum culmina petunt, *studiosi*, qui sunt, vel *Veterani*; vel *recentiores*. *Veterani*, vel adhuc in *Musarum* castris degunt; vel alibi, extra *Academias*, commorantur. Si in *Academia* adhuc vivant, meritò ad jussum *Magnifici Rectoris*, sese componunt. De *Academia Lutetiana.* *v. lib.* 11. *Cod. Henrician.* *tit.* 3. *constit.* 11. de aliis *Universitatib.* *Limnæum.* *lib.* 8. *de jur. publ.* *cap.* 6. n. 105. Et sanè gravissimi viri, prudenter arbitrantur, Magistratum, non sine magna ratione, armorum promiscuam gestationem, juventuti interdiceret. *vid. Paul. Iovium:* *lib.* 25. *historiar. sui temporis.* pag. 1186. ubi scribit: *juventutem, per se, audacem & effrenem, impetratâ armorum gerendorum licentiâ, fervidiorem atque insolentiozem effici. junct.* *Limnæo d. n.* 105. ubi docet, alibi gestationem eam, inter insignia & ornamenta, admitti; alibi verò, periculi vitandi causa, prohiberi. Quod si *Magnificus Rector*, ex consilio *Senatus Academici*, gestationem armorum interdicit,

dicat, Cordati cives, ab armorum gestatione merito abstinent. Tale interdictum, etiam apud Nos, olim fuit promulgatum, hisce verbis: Zum sehenden/ so sollen auch alle Studiosi, Keine Gewehr/ noch Dägen / oder wie die sonst genännt werden möchten/ antragen: Sonderlich aber/ denen in Classibus, Dolchen zu tragen (allerhand darauß besorgendem Vnrath fürzukommen) allerdings inhibiret vnd verbotten sein: vnd solches auch/ bey der Straff/ fünff Schilling Pfennig/ die ein jeglicher/ so diesem vnserm Statuto zu wieder/ Gewehr/ oder Dolchen tragen/ so oft er schuldig befunden wird/ vns ohne ainige Nachlaß/ abrichten vnd bezahlen soll 2c. Inprimis verd interdicta ejusmodi, in iis necessaria sunt Academiis, in quibus, ob contractiorem opidi ambitum, civiumque raritatem, metus est, ne, si arma studiosis permittantur, tumultus, fortuito excitatus, difficulter sedari possit. Qua de re, tūm alibi sapiūs; tūm in Academia Jenensi, 24. Jul. anno 1625. ita cautum fuit: *Non, sine iusta indignatione, redintegrari videmus publicam armorum gestationem, qua olim, in pacata Repub. & maxime quidem Scholasticā, infrequens erat, & maxime insolens; praesertim, si & hoc impudentiae accedat, ut abjectis palliis, per vias publicas, Thraones illi, discurrere sibi licere, nullā verecundia & pudoris habitā ratione, putent. Hos igitur, ut aut sua recipiant pallia, & quaevis deponant arma; aut, si nobis morem gerere non velint, neque nostris se attemperare legibus, in malam rem abeant, iubemus! Satiū est, pauculos habere studiosos frugi, & modestos, quā plures efferatos & indomitos, à quibus nihil honesti expectandum.* Etiam in nostrate hac Academia, simile programma denuō affixum fuit, Ann. 1629. & in immorigeros armigerulos, argutē. eo tempore, lusit Mercurius, in pallio exulante: pag. 17. 18. & passim. A prohibitionē tamen ejusmodi, speciale indultum Magistratūs superioris liberat, per notissima. Quam in rem, facetam historiam recenset Decian. d. lib. 8. cap. 2. in fin. Quodd, cum aliquando, à potestate Patavii, adolescens scholaris, impetrare cuperet licentiam arma ferendi, non obstantibus Edictis gravi pœnā communitis, denique praeses annuerit hāc lege, si studiosus non alio armorum genere uteretur, quā quod praeses ipsi definiturus esset: promittente juvene jussisse praesidē, ne ullum aliud armorum genus, praeter bombardam colobrinam portaret, istiq; sarcasmate, impotens adolescentis desiderium eluisse.

Quam historiam etiam refert Dn. Limnaeus d. cap. 6. n. 107. Addit tamen Decianus, se intercessore, studio illi, hanc facultatem tandem concessam; licet ea multis aliis fuisset denegata.

16. Quod si nihil interdictum reperiatur, tacitâ consuetudine, armorum gestationem passim in valescere videmus: deque ea consuetudine testatur C. I. A. ad L. Iul. de vi publ. §. 3. [ubi sane, ante allegata ponendum videtur, verbum, malè: Nam Aristot. 8. polit. 4. taxat nimium artis pugillatoriæ usum in princ. & paulò post med. inquit: οἱ δὲ λίαν εἰς ταῦτα ἀνέντες τῆς παιδείας, καὶ ὅς ἀναγκάων ἀπαρδωγῶν ποιήσαντες, βαναύσους κατεργάζονται. Gellius verò, ibi allegatus, 10. N. A. 28. de ætatum, pueritiæ, juventæ, senectæ finibus tractat: & hoc tantum ait ex Tuberone: Servium Tullium, Regem Pop. Romani, adolescentes ab ann. 17. quos idoneos jam esse Reipubl. arbitraretur, milites scripsisse. v. Limnaeus d. lib. 8. cap. 6. n. 92. Nisi malis C. A. excusare eâ ratione; quod hac ætate adolescentes in militiam recipi soleant & arma tractare posse putentur. Quemadmodum Aristot. d. loc. determinat scribens: usq; ad pubertatem leviores exercitationes esse adhibendas: post pubertatē tribus annis ad alia perdiscenda: & tūc (hoc est 18. anno) gravioribus eos laboribus occupandos esse. Certè qui adolescentes in exercitiis palæstrica nimis intendunt, & in necessariis absque disciplina dimittunt, iudicio Philosophi efficiunt eos βαναύσους illiberales & fordidos.] Cæterum qualicumque hoc jure suffultus, ita nonnemo contra Antagonistam suum scribit: Gladio accinctus incedo, cum lubet; habent hunc morem Academia, eo me instruxerunt, hunc etiamnum retineo. Ibi, verè studiosis, gladium gestare, non sine ratione, est concessum; putativis verò, vitæ, eruditionisq; minùs probatæ, ut sunt fuci illi, qui nec studiorum, nec armorum usum nôrunt, prohibitum. S. Sp. in destr. F. D. M. ¶ Planè, utcumque armorum gestatio, in aliqua Academia, sit interdicta; non tamen numerari solent primi dies, quibus quis circumspicit, de loci opportunitate, & deliberat de mansionē, ut adhuc pro itinere, uti Dd. loquuntur, sive iter faciente v. Voss lib. 4. de vit. serm. cap. XI. pag. 107. possit haberi. Nocturno etiam tempore, arma plerumque impunè geruntur; cum ob fortuitos potiùs casus, quàm contumaciter, gestari præsumantur. l. 10. & l. pen. §. fin. D. ad L. Iul. de vi

& Plin. Pa.
neg. cap. 13.
num. 5.

devi publ. Quâ ratione defendi quadantenus posse videtur consuetudo quarundam Academiârû, ubi digladiationes diurnæ, quæ provocatione mutuâ, ante portas urbium, fiunt, gravius puniuntur; quàm nocturnæ: Hæ enim fortuito; illæ *ex mesaurio*, instituantur: ut ut hic pronuntiandi mos, improbetur Gumpelzhaimero *de exerc. Academ. part. 3. sect. 3. §. 16. & 17.* Nec obstat, quòd aliàs delicta nocturna, atrociora existimantur diurnis: *per notata in thes. iurisp. lib. 12. cap. 25. pag. 173. §. 1.* Nos enim de delicto, formaliter constituendo; non, de adjuncto delicti, jam constituti, tractamus.

17. *Extra Academiarum Pomæria* positi, *studiosi Veterani*, subsistunt in loco alio, vel animo domicilium figendi: & hætenus, armorum gestationem ipsis permittendam esse, duxerim; nisi statutum Cives indifferèter omnes, *disarmatos*, uti loquuntur, sive inermes, esse jubeat: Censentur enim *tum* privilegiis Academicis renunciasse eo ipso, dum se alienæ jurisdictioni subijciunt; *vid. infr. part. 2. cap. ult.* Vel animum istum non habent; & hos, pacatè & decorè viventes, ceu florentissimos honorum alumnos, mos Germaniæ, non arcet, ab hoc honoris auctoramento. *argum. l. postlim. §. §. fin. De capr. & postlim. revers. Lucas de penna, ad l. hac lege. 2. C. de privileg. scholar.* ¶ Hinc, ut accepimus, nonnullibi statuto studiosis, in patriam, visitandorum amicorum, aut negotiorum suorum gratiâ, revertentibus, provisum est, ut juxtà ac Doctores juris, gladio accincti, incedere possint. Quod tamen Luc. de Penna *ibid.* limitat, ut his, & similibus privilegiis, studiosi gaudeant, si non otiosi in patria, aut alibi, vagentur: *per l. qui mittuntur. 35. in fin. ibi: dum domi sit. l. si cui. 35. §. tamdiu. 1. D. ex quib. caus. major.* Addo, dummodò pacatè se gerant, quod in dubio, facturi præsumuntur, *et dudum. ult. ibi. cum scholaris primâ facie præsumatur idoneus. de presumt. l. fin. C. ad l. lul. reperund.* aliàs privilegiis suis cadunt, per dicenda *cap. fin.* & sub illo Præside respondere coguntur, in cujus provincia deliquerunt. Habent equidem privilegium fori seu judicis; sed non loci, *uti distinguit Lucas de Penna:* Hoc est, quando in Universitatibus, aut quatenus earum districtus pertingit, commorantur, coram alio, quàm suo Magistratu, conveniri nequeunt: Sed cum in alio loco peccant, revocare eò non possunt: *l. omnem. 20. l. argentarium. 45. D. de jud.* quàm Doctrinam *idem*, notandam esse,

ait, licet eam habeant pro malo, (ita loquitur) fatui scholares, qui inconsideratè quidvis, in locis extra Academiis, privilegiorum suorum favore, sibi licere arbitrantur.

2.

18. Illud hoc loco quæri solet: An & studiosus, qui per quinquennium, ab Academiis absuit, hoc jus usurpare possit? Quod negandum videtur, ex eo, quod in genere scholarium privilegia, post hoc tempus, expirent: vid. Bald. ad Auth. habita. num. 25. ibique Cupenerum. Rebuff. privileg. 33. D. Becht. tr. de securit. & salvo. conductu. 9. 235. med. fac. l. 2. vers. qui verò per quinquennium integrum se presentare cessaverint. C. de primicerio. 12. 7. l. 3. ubi domesticus principis, quò per quinquennium fuerit divagatus, cingulo privatur. C. de domest. & proreget. Licet enim textus isti non nominatim de studiosis loquantur: quod dissentiens Hunnius Dd. objicit: tr. de privileg. studios. quast. ult. pag. 175. argumentum tamen à palatina militia, ad reliquam literatam rectè ducitur, etiam in hac absentia materia. l. ult. ibi: sancimus itaque talem legem etiam in persona eorum valere: ut si ultra quinquennium, vel cum commeatu absuerint, nomen eorum de matricula penitus aboleatur. C. de Advoc. 2. juncta l. quicumque. 2. C. de commeatu. 12. 43. quam intelligere debes apud Dn. Linneum lib. 8. de jure publ. c. 9. n. ult.] Aut studiorum causa se peregrinatum fuisse probet: quomodo sententiam Hunnii, & oppositionem Auth. habita: demum admittimus: nisi elapso quinquennio, denuò nomen suum matriculæ inseri petierit, ubi privilegia hæc reviviscunt. Id. Rebuff. de privileg. Scholar. privil. 147. n. 5. Cothman. resp. Acad. 14. num. 23. Aut, nisi dignitas, & vera eruditio, ipsum ita commendat, ut Doctrinæ etiam honores mereri videatur, atque sic ilicò cingendus, pro cincto jam, hæc parte, haberi possit. Vide si lubet, quæ post Neviz. & Pacian. de Doctorellis, seu Doctõribus misericordiæ, uti vocant, habet Rutger. Ruland. de commissar. part. 1. lib. 1. cap. 14. n. 7.

19. Quod recentiores, & qui rudes, ad recitationes perveniunt, (ut loquitur Imperat. in constit. omnem. § illud. 9. de Method. jur. Cujac. 6. observ. 13.) attinet, qui cum unum, aut alterum mensem, ægrè in Academiis vixerunt, Vacunæ & Baccho potius, quàm Musis, operati, in patinis potius & pateris, quàm paginis, versati: licet noctes atque dies, gladiatorum gestationem somnient, Colleg. Argent. d. l. ad l. lul. de vi publ. 9. 3. n. 4. ab his abstinere, fatius foret,

foret, cum ridiculum sit, eum, qui heri novus erat homo, hodiè in peristylis, gladio suffarcinatum obambulare. *arg. l. prator. 7. §. praeterea. 2. D. de injur.* per habitum enim homines à se invicem, dignosci debent, velut Archiepiscopus, per pallium, *c. ad honores. extr. de usus pallii.* servus à liberto, *l. 1. §. sed & qui. 5. C. de latin. libert. toll.* Novitius à professo, *c. pen. extr. de regular.* discernitur. *Lucas de Penna, ad d. l. 3. C. de Fabricens. n. 7.* Neque tamen idè probamus juniorum exagitationes, & ut vulgò vocant, pennalifationes, *Dn. Limneus lib. 8. jur. publ. cap. 6. n. 20.* quas omni jure novimus esse prohibitas, *const. omnem. proam. D. de rat. & method. jur. docend. ad antecess. §. 1. illud verò. 9. ubi Imp. tales ludos vocat indignos (nomine & ordine studiosorum)* immodè, pessimos & serviles, quorum effectus sit inturia. *Canon. 71. concil. general. in Trullo.* Sed, ut juniores à lascivia & petulantia, in quam custode Gymnasii remoto, proniores sunt, absterreantur, *juxta. l. ult. ibi: Tirones in scholu, loco semper posteriore ponantur, nec enim patimur, quenquam celsiorem gradum obtinere, nisi cui & laborum adfuitas, & stipendiorum prolixitas, suffragantur. C. de tironib. arg. à militia armata, ad rogatam, perquam probabili. v. Barbof. loc. argum. 71.* ¶ De studiosorum famulis, (de quibus aliàs etiam, in materia horum privilegiorum, quæti solet, *v. Limneum lib. 8. de iur. publ. cap. 10. n. 18.*) dicere supervacaneum est, cum aliud sit in privilegiis, quæ dignitatem; aliudq; in iis, quæ securitatem, respiciunt: ut in his, non item in illis, ministri dominorum beneficiis fruuntur. vide *Hunnum d. tr. de privileg. studios. c. 2. quæst. 8. pac. d. l. ad Auth. Habita cap. 4. n. 15. P. Frider. de continent. caus. cap. 19. n. 12. Conf. dicta pag. 79. b. 16.* Et nescio sanè, An de posteriore tantùm isto hominum genere; an de utroque, senserit Præclariss. *Dn. Berneggerus, p. m. quando in qq. miscell. ad German. Taciti, q. 66.* sic scribit: Minus probandum illud videtur, quod hodiè nonnunquam cernimus, præne pueros, autoritate propriâ, *maxime obopes* fieri, & accingi gladio; quorum quidem lateri, seu mavis tergori, fasces illi; sed sine securibus, multò hærerent aptius. Inclutus Magistratus hujus Reipubl. superioribus mensibus, laudabilem in modum de ea re, cavuit, in programme, provocationibus opposito, quod suo loco referetur.

20. Cæterū hætenus propositis objicit Menoch. *de A. I. Q. cas.*

394. B.

num. 80. Codices & Leges, Doctorum arma esse, non gladios: Et Benius *part. 2. de privileg. iureconf. privileg. 45. n. 3.* laudabilius ait esse Doctoribus, si legibus & codicibus armorum loco utantur: cum ut clericorum arma sunt brevium & lacrymarum. *can. convenior. 23. q. 8.* ita literatorum arma debeant esse liberi: *uti dixerit Pute. de re milit.* quomodo & tota hæc militia doctorum legalis atque inermis vocetur. *l. advocati. 14. De advocatis. 1.* Ex qua traditione forte manavit praxis apud Italos, assertoribus istis planè adversaria: de qua Farinac. *quest. 108. n. 96.* testatus, se ante paucos annos vidisse tortum quendam Doctorem medicum, pro delatione armorum de nocte. (Ita ille loquitur) At cum non una hodiè, armorum gestandorum causa sit, *uti supra in protheor. & hoc tr. sæpè dictum;* idè licet eruditi non primariò, defensionis causà, arma gestent, (ne alioquin illi, qui ætate decrepitæ, & depontani sunt, lannas mereri videantur, quemadmodum Galbam Imp. irrisum, Dio Cassius *lib. 64.* refert, quòd, in itinere, gladio accinctus fuisset, homo senex & imbecillis) adèd, ut nec à militibus provocari, nec provocati, comparere, nisi & ipsi Nobiles sint, teneantur: cum armiger, Doctorem, ad duellum, provocans, æquè sit absurdus, ac si hic illum, ad disputandum, provocaret, *uti scribit Paris de puteo. tr. de re milit. lib. 9. q. 5. & seqq.* Ex quo tamen dignitatis etiam testimonia, arma facta sunt, ut honos gladii, in cingulo militari portetur, *Ioh. Saresberg. lib. 6. pol. cap. 13.* non injurià ipsi etiam cæterorum honorum ornamentis utuntur: *l. hæc lege. 2. ibi: Tam Cingulo; quàm privilegiis omnibus. C. de privileg. Scholar.* præsertim, cum generaliter jam dudum, publicis Imperii SCtis, decretum sit; Doctores, eodem quo Nobiles, habitu posse, cum uxoribus & liberis suis, incedere; immò, aliquantò uberiori. *Recess. Imp. de Anno 1500. tit. von vberflüssigkeit der Kleyder. ibi: Die vom Adel/ so nicht Ritter oder Doctores sind/ sollen kein Gold/ noch Perlen/ offentlich tragen.* Utique opposita *l. 14. C. de Advocat. 1. de usu in actu exercito & bellico,* vi oppositionis attenta, manifestè deprehenditur concepta fuisse. Adeoque observatio Farinacii contraria, vel damnanda venit, prout ipse facit, *in verbis: & malè quidem, ni fallor: vel specialibus legum municipalium prohibitionibus veniet imputanda.*

21. Et hæc de iis, qui vel potestatis, vel dignitatis causà
conf.

conf. dicta de Exarmatione. cap. 4. §. 7. potissimum armis utuntur, dixisse, sufficiat: sequuntur ii, qui, *muneris necessitate*, ad id obstriguntur, idque non tantum moribus hodiernis; sed etiam veteri jure Romano, nempe *Milites*, qui non inviti superiores subsequuntur, cum & illi quadantenus milites sint, scilicet militiae Civilis, togatae & literatae. *l. 2. C. de privileg. Scholar. lib. 12.* Milites dicuntur non tantum ii, qui in militari matricula, autoritate principis, scripti, & publico signo vocati, militiae sacramento sese obstrinxerunt enseque cincti sunt; *l. 1. D. de re milit. ubi Colleg. Arg. 6. 3.* sed & qui in ea conditione sunt, ut semper in procinctu esse, & superiori, in bello succurrere, cogantur. Quo sensu, in jure Feudali, Vasalli passim milites dicuntur. Sunt autem, in genere, milites, vel eminentiores, puta Equites variorum ordinum, & praefecti militum, per cohortes, turmas, phalanges: quorum alios vocant Capitaneos, alios Colonellos, (*de cujus vocis notabili origine, v. P. Iovium, lib. 27. Histor. p. 322. ibi: Acciverat Auranus fortissimos Italica disciplina proseres; quos ob id, quod plures secum traherent cohortes, vulgo Colonellos appellabat*) vel inferiores, vide, post plures, *Dan. Otton. cap. 19. juris publici. p. m. 472.* Omnes isti non tantum dignitatis, veluti Eminentiores; sed necessitatis causa, arma gestare dicuntur: *Nov. 17. cap. fin.* Eum enim in finem, cingi milites, apud Romanos in usu fuit: *l. Titius. 25. l. quod dicitur. 38. l. filius familias. 43.* & ibi *Dn. Godofr. D. de testam. milit.* Zona scilicet, appenso ense: *Brissou. 2. antiq. 7. Connan. 9. Comment. 5. n. 8. Viglius, in rubr. Inst. de testam. milit. n. 18. Duaren. ad tit. D. de testam. milit. cap. 5. Bocet. lib. 1. de tur. bell. cap. 11. n. 5.* ut scirent, non nisi cum membris, arma esse amittenda, quod *Cic. de sui seculi militibus, praedicat: 2. Tusculan.* Scutum, inquit, gladium, galeam, in onere nostri milites, non plus numerant, quam humeros, lacertos, manus; arma etiam, membra militis esse, dicunt: Et onera alia, ita apte gerunt, ut, si usus foret, abjectis iis, expeditis armis, ut membris, pugnare possint.

22. Tantum certe in Cinguli jure, Romani posuerunt, ut piaculi loco habitum sit, militem, in castris, non accinctum versari, quod ex illo *Taciti 11. Annal. 18.* plerique colligunt, ubi *Corbulo, venterem ad morem reducere, latantes populationibus legiones, mi-*

S

litem,

Quidam
ob functio-
nem mili-
tarem.

litem, qui vallum non accinctus, atque alium, qui pugione tantum accinctus, foderet, morte multasse legitur: Nam cincti gladio, fossam aperire tenebantur, teste Veget. *lib. 3. cap. 3.* Et non, nisi qui exauctorabantur, Briss. 2. *antig. 7.* aut sub jugum mittebantur, distincti erant, teste Ammian. Marcellin. *lib. 22.* Festo *lib. 9.* (quamquam Lipsius ad d. Taciti locum, hæc distinguat: *distinctum, & non accinctum esse.*) Hinc miles, qui arma tota, vel majora, alienavit, grave crimen committere dicitur, & desertori exaequatur, *l. qui commeatu. 14. §. arma. 1. D. de re milit.* Luc. de penna, in rubr. tit. C. de Fabricens. v. Caroli à Mansfeld. Magisterium militare. *tract. 2. part. 2. c. 3. pag. 169.* Læli. Taurell. in *tr. de militis ex casu*, ad A. Augustin. [ubi ostendit: arma, Romanis militibus erogata, stipendiis imputata fuisse, p. 348] Quam tamen poenam, pro armorum ratione, mitigari, præsertim in tironibus, vult Tiraq. *tr. de poen. caus. 10.* Et qui aliena arma subripuit, gradu militiæ deteriore locatur, d. *l. 13. §. qui aliena. 14. D. eod. P. Faber. 1. semest. 17. & amissa arma postliminio ad priorem dominum non revertuntur, cum ea turpiter amittantur. l. Navibus. 2. §. Non idem. 2. D. de capriv. & postlimin. revers.*

Hinc armorum privilegia,

23. Inde tot armorum profluxerunt privilegia, ut (1.) Creditorebus in Executione, ea invadere non liceat, quæ milites, militiæ causâ, habent, *l. miles qui 6. pr. D. de re judic. & arma militibus relinquenda sunt, ut libri Scholaribus; & breviarium Clericis. Coler. de process. execut. part. 2. c. 3. n. 134.* (2.) ut pignori arma capi non possint: *arg. l. qui commeatu. 14. §. arma. un. D. de re milit. gl. in l. Ne pos proculo. 125. D. de verb. signific. Colleg. Arg. ad t. D. que res pignor. 8. 2. n. 12.* (3.) ut à Vectigalium præstatione, sint immunita, ita, ut ne professionem quidem de iis facere milites cogantur: *l. omnibus militibus 3. C. de vectigal. vide iterum Colleg. Arg. tit. de re milit. 6. ult.* (4.) Nec filius arma, quæ ipsi, in bellum eunti, pater donavit, conferreteneatur. Vigel. in *method. jur. controvers. lib. 4. cap. 7. reg. 13. except. 4. Enenckel. 2. de privileg. mil. c. 21.*

2

24. Et hæc, de militibus merentibus, indubia sunt: Quid de iis, qui extra militiam sunt constituti, censendum? Decian. 3. *tract. crimin. 3. n. 39. in fin.* refert, plures se vidisse, qui se scribi fecerint, in numerum bombardariorum, ad hunc tantum finem, ut arma ferre possent; cum tamen vix unquam bombardas viderint: sed,

sed ingrante bello, coactos, præter spem, militare, atque ita ambitionis suæ poenas dedisse. Ergo ii, qui in numeris sunt, cum per omnia momenta, expediti esse debeant, haut dubie arma ferre poterunt. ¶ Illis autem tironibus, qui ubi vix obliquis oculis, cum servo Amphitruonis, Martem adspexerunt, postliminium cogitant, domumque reversi, omnia mentuntur, ne quâ in parte pyrgopolinici dissimiles appareant; illis, inquam, gladius tam ferit adimendus est; quàm manibus furiosi: cum plerumque honoribus sese ipsi opponant; armis autem, ad securitatem, vel non opus habeant; vel, nisi ad tumultum excitandum, uti nesciant. Adde, quod veteranis etiam privilegia militum, & jura, tantum quoad militant & in castris degunt, conceduntur. *l. sed milites. 8. D. de excusat. tutor. §. sed hæcenus. 3. Inst. de milit. testam. l. filius familias, pen. D. eod. l. sancimus. fin. C. de restitut. milit.* (Tametsi Tiraq. de Nobilit. cap. 20. n. 68. & 72. emeritis militibus, armorum gestationem concedat; quod fortè de præfectis, & quos eximia dignitas, post expletos militiæ sudores, manet, accipiendum erit. *d. t. C. de Veteran. lib. 12.*) Quis ergo hos Thracones ferat, qui armorum gestationem, quasi jure quodam suo, sibi vindicant? ¶ Similiter armis etiam exuendi sunt milites Vagantes; planetæ terrestres, Herrenlose Knechte/ Hünnerfanger / d. Nov. 17. *infr. ibi: Non militantem, qui militum nomen prætendentes, re ipsâ sunt Catuli in sylvis, ut inquit, Bald. in l. 1. in fin. C. qui bon. ced. poss. propterea que militum privilegiis exuendi, & poenis competentibus afficiendi sunt. l. Nemo. 13. in fin. C. de re milit. lib. 12. l. Veterani. 3. C. de Veteran. lib. 12. Recell. Imp. de Anno 1551. §. Nach dem auch. ut & Anno 1555. 1595. &c.*

25. Sed quæ de militibus, in specie dictis, modò allata sunt, ea & de militibus juris Feudali, hoc est, Vasallis, intelligimus: per ea, quæ suprà de Exarmatione, c. 4. §. 8. pag. 71. præmissa sunt. Ii namq; arma bellica deponentes, conditionem Vasallaticam exuere velle dicuntur: *t. t. de Vasall. milit. qui arm. bellie. depos. 2. F. 21.* Taliū militum, semper paratorum, loco olim erant Nobiles, quibus idè feuda dabantur: *Besold. 1. Pol. 7. §. 3. vers. 2. & dict. supr.* Atque inde, qui sunt Nobiles, antiquitus milites, modò etiam Equites, ferè ab Equestri militiâ, cui sunt obnoxii, (ut itidem dictum suprà) à Latinè loquentibus & scribentibus, appellantur. *Cromer.*

in Polon. lib. 1. Patriciorum quoque, in Republ. Romanâ, adeo proprium jus fuisse, arma gestare, tradunt nonnulli, ut inter præcipua eorum insignia, gladius & arma, fuerint: quæ quamvis parvi momenti esse viderentur; mirificæ tamen deterruisse plebem, ac Patriciis vim & potestatem auxisse, scribit Clapmar. lib. 3. de arcan. rerum publ. cap. 19. & ex eo Höpingk. de insignib. cap. 2. num. 692. Cujus rei imaginem etiamnum quandam durare, in quibusdam Germaniæ urbibus, ubi præterquã Nobilib. & Patriciis, non fas sit cuiquam, gestare gladium. Goldast. tom. 1. rer. Alem. part. 1. in Ekkehard. jun. c. 4. Höpingk. cap. 6. part. 10. n. 1495. Draco de Patric. c. 6. n. 55. & seqq.

26 Sunt, præter milites, & alii, qui muneris necessitate, ad armorum gestationem, adstringuntur, sc. ministri Magistratuum (uti dicere occæpimus §. 10.) apparitores, Nuncii, pedelli, rabduchi, & hujus generis alii parastatæ & stipatores, quibus Magistratus, tum ad securitatem, tum ad officii executionem, utuntur. Socin. reg. 47. allegans l. arma ad salutem. §. fin. D. de offic. pref. Vigil. ubi Bald. hanc materiam tractet, quæ tamen est l. Nam salutem. 3. §. sciendum est. 3. D. d. t. vide de stipatoribus Bodin. 4. Rep. 1. Keckerm. disp. 34. quæst. 5. Clapmar. de arcan. rerum publ. lib. 3. cap. 14. Farinac. crim. quæst. 108. n. 29. & seqq. Qui n. 100. Idem in familia & famulis Episcoporum obtinere scribit, adeoque reprehendit potestatem interamnis (ita loquitur) quod officialem Episcopi pro delatione armorum cœperit. Pro qua sententia licet urgeri possint dicta scripturæ Matth. 20. vers. 25. Lucæ 22. v. 22. Et ad aliqua veteris fœderis exempla, veluti Moyſis Exod. 18. v. 18. Heli. 1. Samuel. 1. v. 14. responderi: Ea cum veteris testamētī cæremoniis & umbris per novi fœderis præcepta contraria, extincta esse & abolita, cum Havemanno de jure Episcopali tit. 2. pag. 34. & 35. ubi Melchisedecum & Samuelem typum Salvatoris gessisse ostendit. Hodie tamen non tam pastorale officium, quam conjuncta huic dignitas & potestas principalis in his respicitur v. sup. pag. 77. §. 14. ¶ Quin alibi, spreto omni legum moderamine, cives omnes promiscuè, & pro lubitu arma sibi arrogare conspiciuntur. v. Arnif. lib. 2. de jur. Majest. cap. 5. n. 7. pag. 341. A. Matthes, de vi publ. & privatâ. p. 510. Imò Decianus 8. tract. crim. 4. n. 5. in medio. scribit: Hodie, in quacunque regione & civitate, quemlibet arma portare posse, & quidem impunè, nisi expressè, Statutis

vell

vel edictis, prohibeatur. Paulò distinctius Bodin. 4. de Rep. 7. n. 487. Italia, ac multò magis etiam Orientis principes, arma ferre, aut gladiis subditos, præterquam eos, quos adhibent ad corporis custodiam, accingi non pati: At Gallorum æquè ac Germanorum & Anglorum moribus, id non modò licere, verum etiam, Helvetiorum legibus, necessarium esse. Uter mos laudabilior sit, & Politici & Jure consulti variè disputant. v. de possess. armorum §. ult. cum præced. Certè Ferreti sententia, in tr. de iusto & injusto bello. n. 59. p. m. 32. Statuentis, optimi magistratus esse, sollicitudinem adhibere, ne ita passim populi (s. populares) arma ferant: Ad mentem Justiniani quàm proxime accedit. in Nov. 85. c. 3. v. sup. pag. 32. Machiavell. Princip. cap. 20. Autor. observ. polit. De nup. Gall. moribus. c. 9.

CAP. IV.

Quibus casibus Armorum usus alioquin prohibitus, promiscuè, h. e. etiam civibus inferioribus & in dignitate quadam haut positis, extra ordinem, permittatur.

1. Numeravimus hæcenus præcipuas personas, (si ita per Miltonium, in defens. pro popul. Angliæ. pag. 11. & Vossium, lib. 1. de vitii sermonu, cap. 32. pag. 139. loqui licet: favente Sueton. lib. 2. cap. 27. ibi: Namque illi in multorum sæpè personam, per gratiam & preces exorabilibus. Tacito, orat. seu dial. cap. 10. n. 10. Amyl. Probo præfat. Vellei. Paterculo lib. 2. histor. cap. 31. Aliis:) Quibus jure singulati & præcipuo, facultas arma gestandi competit: Sunt tamen nonnullis legibus, quim ipsa quoq; L. Julia, expressi casus, quibus gestatio ista & usus armorum, promiscuè indulgetur.

2. Primus casus, vel causa, est necessitatis publicæ, puta cum ob subitarium hostis incursum civibus arma passim permittuntur; immò, indicuntur: Quæ de re in libro Novellarum Imp. Theod. extat memorabilis constitutio Imp. Theod. & Valent. tit. 20. pag. 549. quæ sic habet.

Causæ armorum gestationem promiscuè excusantes = (1) metus ab hoste.

De reddito armorum jure.

Imp. Theod. & Valent. A. A. ad Populum. Quo-

S 3

tics

Leg. jam,
vel tum.

ties publica poscit utilitas, Universitatis sollicitudinem ducimus advocandam, ut omnibus profutura, impleantur ab omnibus: Nec molestum id provincialibus nostris credimus, quod pro ipsorum salute disponitur, ut resistendi prædonibus cura subeatur. Gensericus hostis Imperii nostri, haut parvam classem de Carthaginensi portu nuntiatum est adduxisse; cuius repentinus excursus & fortuita depredatio, cunctis est litoribus formidanda. Et quamvis clementiæ nostræ sollicitudo per diversa loca præsidia disponat, atque invictissimi principis Theodosii, patris nostri, jam propinquet exercitus; Et Excellētissimum Virum, Patricium nostrum, Aëtium, cum magna manu adfore mox, credamus: cumque vir inlustrissimus Magister militum Sigismundus tam militum atque foederatorum tuitionem urbibus ac litoribus non desinet ordinare: Tamen quia sub æstiva navigandi opportunitate satis incertum est, ad quam oram terræ possint naves hostium pervenire, singulos universosque nostros monemus edicto, ut Romani roboris confidentia ex animo quo debent propria defendere, cum suis adversus hostes, si vis exegerit, salva disciplina publica, servataque ingenuitatis modestia quibus potuerint utantur armis, nostrasque provincias ac fortunas proprias fidei conspiratione & juncto umbone tueantur: hac videlicet spe laboris proposita, ut suum fore non ambigat quicquid hosti victor abstulerit. *Et manu divina.* Proponatur amantiſſimo nostro populo Romano. & ad latum. Dat. VIII. Kal. Jul. Romæ, Valentiniano & Anatolio V. C. Coſſ. A. C. 440. *conf. t. t. C. Quando lic. unic.* Ex eadem vel simili securitatis publicæ causa, hodiernum, in aliquibus Civitatibus Imperialibus, cum Conciones sacræ habentur, aut publici mercatus celebrantur, cives armati, & quasi in procinctu esse, jubentur: Eoque inprimis tempore, moderatum armis precium, hunc in finem, statui solet, uti anno 1649. factum esse,

esse, ex actis publicis, pag. 45. du Samedy 30. Janvier, patet: *ibi*:
Sur la plainte qui se fit, que les clinqualiers survendoient les armes, la Cour
donna Arrest, portant deffenses aus dits Clinqualiers, Armuriers &c. de
vendre les mousquets & autres armes, comme aussi la poudre & mesche
à plus haut prix, que luy est imposé par la dite cour, scavoir;

Les mousquets de Hollande & Sedan, dix liures:

Ceux de Liege, dix huit liures:

Les picques de fresne, vingt quatre sols.

La paire d'armes fortes, douze liures:

Les foibles, dix liures:

Les pistolets à fusil, dix huit liures:

Ceux à roüet, seize liures

La poudre à mousquet

20. sols.

La finne

24. sols.

La liure de mesche

4. sols.

3. L. Juliâ, (ad quam ided; non ad l. 11. C. ut armor. usus, re-
ferre debebat Besoldus, daß Forst. Knechte/pro defensione, Büch-
sen zu sühren/ berechtiget seind. in thes. pract. verb. Forst. & Forstliche
Ordnung: in fin.) se offert (2.) Venatio. Quia enim Venatio fe-
rarum, præcipue majorum, sine armis, exerceri nequit, Wesenb.
parat. D. de acquir. rer. domin. n. 7. prætereaque multa Venatoribus
ex transverso, & inopinatè accidere solent: ided arma habere li-
cet, ut quis in venatione iis utatur. l. 1. ad L. lul. de vi public. Unde
forfan illud promahavit, quod Dd. statuunt: Si Venator, in actu ve-
nationis, sclopeto quem transfixerit, eum nec lege Corneliâ, nec
Aquilâ teneri. Covarr. in Clement. un. de homicid. part. 2. §. 4. n. 1. Se-
bast. Medices de Venat. part. 2. q. 9. Tormentis tamen, nisi ad noxias
bestias tollendas, rusticis uti non licere, notant Dd. in d. §. si quis ru-
sticus. s. vers. Nemo retia. ubi Ilernia & Alvarotas. 2. F. 27.

Cause ar-
morum ge-
stationem
L. Juliâ ex-
cusantes:
(2) Venatio.

4. Hanc porro licentiam; (armis, inquam, in venatione
utendi) adimi, cum superior Edicto delationem armorum prohibet,
asserit Decian. d. cap. 3. n. 35. Ne enim, inquit, superior, quid novi,
post jus commune, decrevisse videatur, etiam hi casus prohibiti
consentur, ut ne, venationis gratiâ, portare arma liceat. Ita Hen-
ricus IV. in Edicto prohibitorio, quo promiscuus sclopetorum
usus sublatus fuit, discretè excepit Nobiles Venatores, illis verbis:
permis.

permissum & Nobilibus, ut in prædiis suis, ad venationes, his armis utantur. At enim (1.) nec supervacaneum, nec infrequens est, jus commune novis legibus confirmari, præsertim desuetudine inumbratum. §. in quibus. 5. *proxim. Instit.* Quocirca (2.) & hoc loco potius, ad jus commune censebitur reditum; Ea certè interpretatio in dubio præferenda est. *Harman. Pistor. & alij plena manu adducti à Vall. Guil. Forstero lib. 2. de jur. interp. c. ult. reg. 2. pag. 369* Planè, si superior, & hunc casum, in prohibitione expresserit, haut dubiè nec in venatione, armis uti licebit. Quà ratione L. Domitius, cum Siciliam Prætor regeret, & ad eum eximæ magnitudinis aper allatus esset, adduci ad se pastorem, cujus manu occisus erat, jussit, interrogatumque, quo telo confecisset; postquam venabulo usum comperit, cruci suffixit, non tam ob interemtam bestiam; quàm quòd ipse ad exturbanda latrocinia, quibus provincia vastabatur, ne quis telum haberet, edixerat. *Cicer. Verrin. 7.* Et ex *Valer. Max. lib. 6. cap. 3.* Richard. Dieter. de summa summi Imper. *poest. 8. 55.* ubi nullum aliud, apud Ethnicos, extare amplius exemplum putat, trucidati ob bestiam, hominis: (Quamquam, neque ob bestiam, id factum, uti dictum:) Neque tamen propius abudit, quod apud Herodotum legitur, ubi Megabyzus Persa, quod Leonem, in venatione, in pedes sese, contra Artaxerxem Regem erigentem, jaculo occidisset, decollari, à Rege indignante, est jussus, quòd contra Persarum statutum, feram cedere occupasset, antequam ipse telum, in eam misisset; referente *Dan. Ottone, cap. 1. jur. publ. p. m. 9.* simile exemplum, de Basilio Rege, refert *Keekerman. disp. extraod. de Monar. Persar. aphor. 5.* ¶ Quà occasione de Q. An ob feram globo transfixam, capitis supplicium cuiquam sit irrogandum? videri potest *Wesenbec. parat. D. de acquir. rer. domin. n. 7. Gail. 2. obs. 68. n. 10.* & alii, allegati apud *Dn. Cluten, diatrib. ad 1. Instit. de rer. divis. 8. 10.* Certè, si Princeps pœnam capitis edicto promulgaverit, affirmativa non improbabiler defendi potest. vid. *Bachov. 2. disput. Treutlr. 20. 8. 3. lit. A.* & quæ nuper scripsimus, ad *art. 159. Const. Crim. in Racem. 8. 9. pag. 473. & seq.*

(3.) Iter.

5. Iter etiam (3.) tam terrestre; quàm maritimum arma gerenti excusationem præstat: d. l. 1. D. ad L. lul. de vi publ. ubi *Bart. & Angelus n. 3.* quod ad clericos nominatim trahit *Butr. in c. Clerici. extr.*

extr. de vit. & honest. clericor. & de mercatore, quod, negotiandi cau-
sâ, provinciam pertransiens, gladium suum sellâ alligare, vel su-
per vehiculum ponere possit, Textus est expressus, in d. §. si quis ru-
sificus. §. v. Mercator. 2. F. 27. Quæ verba non ita sunt accipienda, ac si
 arma ligata gestare debeat (quemadmodum Dd. vulgò perineptè,
 textum illum summant, quos sequitur Socin. *reg. 47. fallent. 3* Cum
 n. jus hoc idèd mercatori concessum sit, ut à prædone se defendere
 possit; uti paulò post dicitur: quomodo, adversum repentinos in-
 sultus arma ligata expedire poterit? Sed quòd, si equo vehatur,
 gladium ephippio annectere, aut, si vehiculo utatur, in illud eun-
 dem reponere possit. Menoch. de A. I. Q. d. *cas. 394. nu. 65. & seqq.*
 Cui injuriam facit Decian. d. *c. 3. n. 34.* quando, contra ipsius asser-
 tionem, negat, ullos Dd. ex d. §. 5. ita ratiocinari, quòd quis in iti-
 nere, arma ligata portare debeat: Inspiciatur saltem Socinus, d. l. *& Farin.*
 Aliàs elegantem rationè Decianus pro modò allata d. §. explicatio. *loco mox*
 ne, *ibid. in vers.* Aliàs enim, adnectit: quòd cum una determinatio, *alleg.*
 per se determinata, non possit difformiter determinare, v. *Thef. lu-*
rispr. lib. 4. cap. 20. axiom. 3. in isto autem §. unâ determinatione, duo
 casus definiuntur, sc. ut aut alliget sellâ, aut reponat in currum;
 idèd altera non possit difformiter intelligi, h. e. cum loquatur, de
 alligatione in sella, non ea queat exaudiri alligatio, quæ impedi-
 ret liberam evagationem: Et tamen, paulò post, *in fine d. n. 34.*
 ipse in has ineptias, à quibus Dd. omnes contra attestacionem *Farin.*
quest. 108. n. 33. & seqq. purgare volebat, prolabi videtur, dum n. 56.
 scribit: Declarationem istam, quòd quis in itinere, arma ligata portare
 debeat, locum habere posse, si quis ex itinere reversus, per urbem
 ambulare velit, armaque ligata habere: Alias enim, inquit, si in
 civitate semper manens, arma ligata ferret, faceret id animo, edi-
 ctum eludendi. Neque enim is, in itinere esse, negari potest, qui
 nondum ad possessiones suas pervenit. *arg. l. clam possidere. 6. in fin.*
D. de acquir. vel amittend. possess. Si autem pervenerit in locum ubi
 prohibitio viget; deponere arma planè debet, non autem ligando
 leges eludere.

6. Quare autem his & similibus, permissa sit armorum ge-
 statio, ratio perspicua assignatur. *in d. c. ut sc. à prædonibus se defen-*
dant: itemque in d. Novell. Theodos. ut resistendi prædonibus, cura
subea-

subeat. Etenim licet hoc vel maximè, ad officium Magistratus pertineat, curare, ut itinera tuta sint & secunda; vim contra prædas, injurias illinc prohibere, grassatores, per subditos & officiales, exquirere, mutuaque vicinis auxilia, hanc ad rem conferre: *l. con- gruit. 13. pr. D. de offic. præsid. l. Lege Julia. 4. §. mandatis. 2. D. ad L. lul. peculiat. Recess. Imper. de an. 1548. §. Jerner. Land ried eod. ann. circ. fin. pr. Recess. Imper. anni 1555. Nach dem aber. Anni 1559. §. vnd haben vns. Anni 1566. §. Nach dem aber. nisi ad damna deprædatis resarcienda, teneri velit: Zaf. consil. 14. Marq. Freher. not. ad P. de Andlo lib. 2. cap. 18. pr. præsertim, si pedagium vel vectigal, ea de causa, sit solum; Recess. Imper. de Anno 1559. §. Damit dann die Obrigkeit. Coler. de process. execut. part. 1. cap. 2. n. 296. Schneidev. cap. un. n. 117. qua sine Regalia. 2. F. 55. Borcholt. ibid. n. 28. Dan. Otto. c. 11. jur. publ. pag. m. 290. Quia tamen tanta est hominum malitia, tantus habendi, & per fas nefasque, pecunias corradendi amor, & cupiditas, ut nulli carceres nullæ cruces, nullæ rotæ, averrucando huic malo, sufficiant, Wesen. parat. de furt. pr. invalescentibus indies, in hoc furioso mundi exitu, delictis, idem ad l. Corn. de Sicar. n. 1. idcirco omnino viatoribus, ad sui, suorumque bonorum defensionem, arma concedenda fuere, ne post vulneratam causam, remedium querere cogerentur malo, quod possint antevertere, strenuè contra aggressores se gerendo: id quod impunè possunt, etiam usque ad mortem aggressorum. *l. itaque si. 4. pr. D. ad L. Aquil. §. injuriam 2. Instit. eod. t. r. C. quand. lic. unrc. fin. jud. l. si ut allegas. 4. cum l. seq. C. ad l. Cornel. de Sicar. Paul. 5. sent. tit. ad L. Corn. de Sicar. Optandum autem esset, ut infelici hoc rerum statu, ex veterum instituto Stationes & Irenarchæ constituerentur, qui passim in provinciis securitatem & provincialibus & viatoribus præstarent. simulque malignorum hominum rapacitatem ad rasta vel transtra, carceres atque remiges remitterent. iuxta l. un. C. de Irenarchis. 10. 75. Aded nulla causa tam infelix est, quæ non sublevari ex juris Justiniani prudentia possit: Dummodò diligentius evolveretur & æstimaretur. *conf. l. ult. §. 7. de Muner. & honor. Frustra enim pacem sanciri jus nostrum docet, nisi tales pacis custodes constituentur. l. 49. C. Th. de Decurionibus conf. Augustin. epist. 159. ibi. Jctorum notoria pertinebat. & epist. 160. Panciroll. de magistr. Municip. cap. 18. De quibus***

quibus verè usurpaveris illud Dd. effatum : In armis (publicis) & eorum ministris, publicæ utilitatis defensionem potissimum consistere. *post Signor. Magerus de Advocat. arm. c. 12. n. 122.*

7. Illud tamen hic prætereundum non est, apud Italos & Hispanos, in usu esse, ut neminem arma urbibus inferre patiantur, etsi è vestigio rectà transire velit; sed ablata in una porta, in altera restituant : Alibi funiculo gladium ad vaginam alligent : *Lipsi. Elector. 23. p. 428.* quod haut dubiè, ex illa Dd. traditione, fluxisse videtur : De qua *supr. §. 5.* Quod & in aliquibus Germaniæ urbibus munitis, servatur, ad imitationem fortè veterum Massiliensium, de quibus *Valer. Max. lib. 2. cap. 6.* ait : Intrare opidum illorum, nulli cum telo licet, præstoque est, qui id, custodiæ gratiâ acceptum, abituro reddat, ut hospitia sua, quemadmodum venientibus humana sunt : Ita ipsis quoque hospitia præstantibus, maneant tuta. Et sigillatim, de forensibus, seu mercatoribus, notant Dd. statuta, armorum usum prohibentiâ, comprehendere quoque forenses, licet ignorantes tale statutum : cum percontari debeat, de eo jure, civitatem aliquam intrans. *Decian. 8. tract. crimin. 3. num. 19. & 26.*

8. De *Judeis*, iter facientibus, aut mercaturam exercentibus, specialiter in Germania dispositum, in Constitutione quadam *Ferdinandi I. Imp.* concernente die *Landvogtey Hagenaw* / de Anno 1561. *art. ult. ibi* : Es sollen auch die Juden hinführo in vnser Landvogtey Hagenaw / kein Wehr / oder sonderlich kein lange Wassen / auch Büchsen / Wurffbeyhel / vnd andere verbottene Wassen / führen oder tragen ; Sondern / so sie also in den Stätten / zu handeln haben / dieselben Wassen vnd Wehren / vnder jedem Thor / oder in ihren Herbergen lassen. Aber Brodmesser kleine Dölch vnd Weydner / die mögen sie wohl tragen / desgleichen auff dem Land / ausserhalb der Statt / mögen sie die anderen / ihre Wehr vnd Wassen auch führen vnd tragen : Welcher Jud sich aber der Wassen nicht massen würde / der soll jedes mahl / so oft er das vbertritt / mit drey gulden gestrafft werden. *fac. l. 35. & ult. C. de iudeis. ubi d. tract. de jure Sacro. Ordin. Polit. de Anno 1530. tit. von der Juden Kleydung. Martin. Mager. de Advocat. arm. cap. 8. num. 277.*

9. Limitat præterea, prohibitionem hujus armorum usus

T 2

Decian.

Lim. I.

II.

III.

Decian. d. cap. 3. n. 14. & Socin. reg. 47. fallent. 2. ut locum non habeat in eo, qui ad possessiones suas, extra urbem ire vellet; quam in rem Socinus, per incuriam, producit textum l. fin. C. de prox. sac. serm. lib. 12. cum allegare voluerit l. iubemus. ult. C. de prapof. sac. cubic. ubi dicitur: prapofitos sacri cubiculi, deposita administratione, in ordinem Senatorum, adscribi, iisque extra urbem proficiscentibus, cingulo militari uti licere. Ex qua nonnulli contrarium, de jure civili, colligunt: prohibitionem hoplophorias, tempore Anastasi Imp. (qui centum amplius annos post Imperatores nostros, vixit) in tam viridi fuisse observantia, ut viri illustres multis precibus, hoc tantum ab Imp. contenderent, quo ipsis, ad possessiones suas euntibus, cingulo uti liceret. Verum, sapè dictum est, eam legem, non de gestatione armorum; sed Cinguli, in specie dicti, agere. Enim verò, licet vox *Cinguli*, aliquandò latius usurpetur; Panciroll. 1. var. cap. 10. Hoping. c. 2. de insign. n. 499. & seqq. Hoc tamen loco Cingulum Magistratuū notat in administratione positorum: quod idèd ceteris honorariis vel emeritis, promiscuè, non erat indulgendum. Panciroll. d. lib. 1. cap. XI. per tradita supr. c. 4. §. 17. qualis etiam est prohibitio Henrici IV. ib. allegata. Equidem ratio posterior d. l. fin. quòd hæc licentia, ad nullius læsionem, respiciat, patrocinari videtur promiscuæ consuetudini, quæ hodiè plerique, in villas suas excurrentes, armis sese accingunt. conf. Farinac. quest. 108. n. 120.

§ IV. & V.
sed rejcicula

10. Tandem & alias duas causas, quæ armorum gestacionem excusent, ex d. l. 2. D. ad L. tul. de vi publ. comminiscuntur Dd. nempe, ut & commercii gratiâ arma impunè liceat transferre, & oblata, in hereditate, detinere. Decian. d. cap. 3. n. 35. & 36. Verum, utraque impertinens est: Nam, quod ad priorem; translatio illa armorum, mercaturæ causâ, non continet talem armorum usum, de quo nunc disquirimus; in posteriori autem, jus possidendi & gestandi arma, evidenter confunditur. v. cap. 3. de possessione armorum §. 15. pag. 38. Ut sanè Dd. hæc alibi etiam miscunt. Ludovic. Carer. prax crimin. ad verb. itemque eorum, qui manifestam violentiam commiserunt. pag. 31. n. 2. & seqq. De causa defensionis, quam l. 11. §. ult. L. Julia de vi publ. suggerit, jam suprâ dicere occupavimus, cap. 1. §. 5. & infrâ, peculiari capite, uberius dissetetur.

CAP.

CAP. V.

De Obiecto & modo, Concessionis, iuris hoplophoria.

1. **E**Xposuimus hactenus, Quinam arma concedere possint, quod ad efficientem pertinet; qui item arma portare possint, vel non; *subjecti loco*; De obiecto, in protheoria & *tr. de Aphoplistis* cap. 5. pag. 81. actum est. Adhib. Dd. ad l. armorum. 41. de V. S. Carolus à Mansfeld. *tr. 2. de iure militiae. pars. 1. c. 11. §. 20. de Armis, vers. Arma alia ad nocendum; alia ad tegendum.* Posset tamen id addi: Latius sumi vocem Armorum, in usu exercito, h. e. ad actum ultimum & effectum admenationis; (ut Dd. loquuntur,) vulnerationis, aut caedis, relato: Aliter autem, in materia *gestationis armorum.* Ibi enim, voce teli, omne genus armorum venit, prout etiam in Edicto, 9. Febr. in hac Republ. promulgato, videre licet: ibi: Welcher auch (1.) Ein Messer: (2.) Dolchen: (3.) Schwerdt: (4.) Degen: (5.) oder ein ander Waffn / gegen dem andern freventlich sucht oder widersteht. & §. seq. Welcher aber den andern / auß böshaffter Vorsatz / blutrünstig machet es seye mit Messern / Dolchen / Saitern / Schwertern / Stiern / oder mit andern Geröthren. Conf. D. Maxium lib. 1. *statut. Ludov. tit. 2. artic. 1. n. 47.* At, in quaestione de hoplophoria, discernendus est iterum usus necessitatis, seu defensionis; ab usu dignitatis & ornatus. Utcunq; enim, priore etiam respectu, latius vox armorum accipiat, ut in *panoplia Goliathi, 1. Samuel. 17. vers. 20. & seqq. quem locum prolixè tractat & exponit C. Sanctum & c. post alios.* Postremo tamen sensu, ad gladium & pugionem, ferè restringitur. v. *supr. cap. 1. §. 3. Charondam lib. 8. Codicis Henriciani, tit. 7. l. 2. & l. 9. & 10. p. 232.* Itaque ii, quibus arma hodiè gestare licet, vel ad defensionem ea gestant, ut milites, viatores, venatores: & his, cum in expeditione, itinere venatione versantur, omni armorum genere, hant dubiè uti regulariter, permissum est; vel dignitatis ergò, uti suprà dictum: Et his non convenire. (ad hunc saltem finè), videntur bombardæ, Sclopetæ, pugiones, quos Stilletos vocant; nec reliqua etià arma defensiva, quæ non ex dignitate, geruntur Quo fine Keckerman. 1. *Polit. 22.* Principi præseribit, ut prohibeat, ne subdola arma gerantur, veluti sicæ, & ejusmodi alia, neve bombardæ & sclopetæ, temerè explodantur.

*Qum, per
expressam
concessionem
tantum
hoc ius con-
ferebatur.*

2. Nunc methodus efflagitat, ut occasione *Formæ*, attingamus, quemadmodum armorum usus concedi & postea, quomodo usurpari jus concessum, rectè debeat. Rationem & formam concedendi jus armorum, quod attinet: Doctores communiter, concessionem *expressam* requirunt; nec licere cuiquam, arma portare, statuunt, contra prohibitionem; utcunque Princeps sciat, si non exsertè hoc permittat: Quod jam supra *cap. 2. pr. & f. c. 4.* annotatum, & Decian. *d. lib. 8. cap. 3. n. 28.* ex verbis *d. l. un. Nobis insciis atque inconsultis*, seorsum colligit: Cum Imp. non satis habuerint dicere *insciis*, ne à contrario sensu, possit inferri, Ergò scientibus illis, licet: sed addidisse: *atque inconsultis*, quod diversum esse, arguat copula, quæ ponatur inter diversa. Ergò (porro infert,) si requiritur consilium Principis, præsupponitur responsio ad consultationem, vel affirmativa; vel negativa: Si negavit, contra voluntatem Principis, quis gereret? adeoque requiritur licentia expressa, quia hoc casu in prohibitis, scientia non inducit mandatum. Hæc Decianus. Quæ omnia, ad rationem statûs anterioris & juris Civilis, quod Statutis Italiæ, compluribus locis, jure meritoque firmatum est, Bodin. in *d. lib. 4. de Republ. c. ult. p. 487.* exigenda sunt. At, cum in Germania & locis septentrionalibus, eodem iterum Bodino teste, hodiè contraria consuetudine, armorum gestationem, pænè ubivis receptam esse, cernamus, & ipse Decianus. *loco supr. citato, cap. 6.* fateatur; hæc autem, solâ Magistratûs patientiâ, inducatur: Wesem. parat. *D. de ll. n. 9.* non videtur præcisè requiri assensus expressus; per tradita Giurbæ, *conf. 63. n. 23.* nisi recentiore edicto, alicubi denuò cautum sit, ut nemo subditorum, cujuscunque ordinis & dignitatis sit, arma gerat. Ubi tamen iterum Decianus, immemor quasi prioris sententiæ, per *l. ult. C. de Fabricens. lib. 11.* probat, quod licentia etiam quandoque detur dissimulando, seu jubendo officiales, ut conniventibus oculis pertranseant, si videant, talem arma ferentem; & hoc idèd, ne, si expressè concederent, ab aliis etiam, eâ de re, importunis flagitationibus, sollicitarentur.

3. Ratum proinde & firmum manet, quod supra dictum est, armorum gestationem concedi, vel expressè; vel (hodiè præsertim,) tacitè. *Expressa concessio*, fit ab eo, qui potestatem ejus juris conferendi habet, *Vid. d. cap. 2. col. 1. a disputatione Mageri de ad Vocat. armata, cap. 6. n. 591. & seqq. itemque n. 626. ubi concludit: Armorum impositionem & similia jura Ad Vocatus &*

pro-

*Hodiè, etiâ
per taci-
tam:*

DE OBIECTO ET MODO CONCESSIONIS. 151

profectibus den Schuzherren in clientis non competere: multo minus his, qui merum Imperium tantum vel jus gladij in quodam loco obtineant. Modi hujus expressæ concessionis, varii sunt: Quibus non quidem exactè, sed quodammodo, connumerantur sequentes: Primò mos *Cingendorum militum*: *Militibus* quia is non, ad nudam armorum gestationem, pertinet; sed ad delectum militarem, & ad tironum, militiæ adfensibedorum rationem. Ac nec fortè omnimodò exactè huc refertur Cingulum civicorum *Magistratuum*; quia dignitatis collationem hæc res continebat potius, quàm jus gladii gestandi: Hinc *Cingulum*, pro administratione communi, itemque dignitate, & titulo dignitatis &c. in Codice, usurpatur.

4. Trahitur huc etiam ea *Cingendi* ratio, quâ *Equites* olim, post commissum prælium, ex iis, qui se benè gesserant, à Principe, vel ejus legato, fiebant: *Vincent. Lucanus de Magistrat. & præf. Francor. lib. 1.* qui hodiè, plerumque post coronationes Regum, creantur, percussis gladio evaginato, leviter eorum humeris, qui Ordinem hunc mereri vixi sunt. *Dan. Otto. de jur. publ. cap. 10. p. m. 200.* Ita de Rege Poloniæ Cromerus, *lib. 1. Polonia.* Deinde, (post coronationis solennia,) inquit, versus quatuor mundi plagas, gladium Rex vibrat, rursumque residens, ejus contactu, sive leni ictu inter scapulas cujusque, Nobiles, Equitesque auratos, creat; quod perinde est, ac si balteo militari donet. Quod idè in Hungariæ regno, aliisq; servatur. Sic, de Angliæ Rege, Thom. Smith. *lib. 1. de Repub. Anglor. c. 17.* Equites vexilliferi in acie sunt, abscissâ vexilli cuspide, in formam signi militaris; sed iste ordo, per Angliam, ferè exolevit. Equites Balnearii, in iplis Regum sacrandorum celebritatibus, non sine prolixis & curiosis ceremoniis, insigniuntur, veluti quoddam Candidatus dignitatis, genu nixus, ense evaginato, in tergum aut humeros, feritur, loquente in hæc verba Principe: *Soyez Chevalier au nom de Dieu, &c.* Atque iste cingendi mos, uti jam obtinet: ita semper cingendi Equites, non creandi, phrasis, longè fuit antiquissima. Hæc ille. *Add. Pasquer. lib. 1. des recherches. chap. 15. pag. 165.* Hieron. Megiserum in propugnaculo Europa cap. 14. pag. 159. & seqq. ibi: *Als dann gibt der G. dem N. eine vergöldre Wehr in die Hande. & pag. 161. ibi: Als dann nimbt der G. einen Gürtel vnd vmbgürtet zc.* Franciscum de la Portella in Ritterbüchlein cap. 6. p. 25. Frivolum autem videtur, quod Lucas de Penna ad l. huius alias. 5. C. qui milit. poss. vel non n. 2. ex 2. Macchab. cap. ult. vers. 15. probare nititur, gladium, quo quis cingatur, aureum, seu deauratum esse debere (quemadmodum quidem de oreis id etiam tradi solet, & Fauchet de l'origine des chevaliers chap. 1. pag. 14. & Megiserus d. lo. pag. 155. ibi: *der G. zeigt dem N. die vergöldre Sporen zc.*) Cum & Politici doceant: Militem horridum magis esse debere, sive benè armatum; neq; tam celatum auro argentoq; quam ferro & animis fretum laudari, è Livio. 9. 40. 5. Lipsius. 5. Polit. 13. n. 62. Curt. 3. 3 f.

5. Propius omnino accedit consuetudo, quâ Principes & Nobiles ministris suis, perfectam ætatem adeptis, impacto colapho, (quo primæ ætatis nugis & ineptiis colophonè se imponere, significant, & simul eos ex potestate dimissos, declarant Bald. *in l. 1. §. miles. un. de testam. milit.*) adjectis illis verbis: *Das leyd von mir vnd von keinem andern*; denique donato gladio, jus illum gestandi, concedunt, *Sie machen sie Wehrhafftig.* Rosin. 1. antiquitat. Rom. 20. Schoenborn. 6. polit. 13. Besold. in thesaur. pract. hæc voce: *Wehrhafft machen*, Nolden. de stat. Nobilit. 6. n. 73. Vbi hoc nonnihil antiquam manu missionem

Equitibus:

Moribus, Magnates ministros suos, ferè per cingulū eo jure donant,

nem sapere, scribit: quâ dominus, caput aliudve servi membrum tenebat, ac præfatus, *Hominem esse liberum* solo, cum manu versum, infractâ palma, seu in pacto colapho, potestate suâ emittebat. Wessing. *parat. D. de manumiss. n. 2. Dd. ad S. præerea. 6. Inst. quib. mod. patr. potest. sol. 6.* Simile quid, de Germanis, memorat Tacit. *de morib. German. c. 13.* Arma, inquit, sumere: non ante cuiquam moris, quâm civitas suffecturum probaverit: Tum in ipso Concilio Principum, aliquis, vel pater, vel propinquus, scuto, frameaque, juvenem ornant: Hæc apud illos togæ, hic primus juventutis honos: ante hoc domus pars videntur, mox Reipublicæ. vid. Lips. *in not. ibid. n. 44. §. cap. sequent. Tacit. Filios quoque per arma, siue armorum traditione, asciscere sibi solitos fuisse gentes bellicosas, ex Cassiodoro & Procopio, probat P. Pythæus ad Versariorum subsecutor. cap. 1. Conf. Dn Berneggerum in quæst. miscellan. ad c. 13. Tacit. Germ. q. 66. ibi: Neque verò dubium est, ex hac ipsâ veterum Germanorū consuetudine, manasse ritum, etiamnum passim usitatum, quando Nobilibus Germanis jus Gladii conceditur, in quo quasi emancipationis ritu, alapa etiam intervenire solet. Vnde ab eo non videtur abluere veterum Romanorum illa manumittendi ratio, per rapinam ac alapas, cujus fit mentio in *L. ult. C. de emancip. lib. Et NoBell. 81. Isidor. lib. 9. cap. 4. Junge Dracon. de patric. c. 5. n. 57.**

Item, per
Edictum,
aut privi-
legium.

6. Maximè autem illa expressa concessio dici potest, cum publico Edicto, aut voce præconis, arma civibus imperantur; *Velut de Helvetiis p. 141. narrat Bodinus: conf. A. Matthæi ad lib. 48. D. tit. 4. c. 4. de vi publ. Et priv. n. 1. pag. 510. f. Machiav. Princ. c. 20. Vers. nunquam. ibi: Nobis princeps inermes nactus subditos. aut alicui, ex singulari gratia superioris, contra prohibitionem communem, hoc jus conceditur, cujus rei exemplum haberi, putant nonnulli, in d. l. fin. C. de præpos. sacr. cubic.*

Tacite au-
tem, per u-
sum dis-
criminis.

7. Hodie quoque tacita armorum concessio fit, per usum eorum, qui non, ex præmissis causis, discretè prohibentur: *arg. NoB. 89. c. 15. ibi: Quoniam Et non utendo. l. si interpretatione. 37. Et seqq. D. de ll. Coll. Arg. ad l. Iul. de vi publ. 8. 3. n. 4. ac patientiam superioris: Treutl. 1. disp. 1. 8. 9. lit. D. Et hujusmodi, consuetudo, expresso statuto æquipollet. Cravett. conf. 137. n. 3. Et confil. 241. n. 7. Curt. tract. feud. q. 3. n. 5. per l. de quibus. 3. ubi gl. Et Dd. ff. de legib. An autem concessio castro, etiâ arma bellica, quæ in castro sunt, ad Vassallum pertineant? *Vid. Bocer. cl. 2. p. 120. rh. 11. Nobis enim, jam valde festinare, ob instantem abitum, coactis. ad ista digredi non licet.**

Quæ ad in-
prohibito-
re, ferre.
obtinens.

8. Consimili ratione, & prohibitio, vel expressa est, vel tacita: uti dict. de aphorismo cap. 6. Tacita prohibitio, ibi intervenisse intelligitur, ubi consuetudo contraria inolevit, ut pro miraculo sit, armorum gestatio, veluti est apud *Liv. lib. 21. c. 20. Expressa prohibitio, fit, per publica Decreta & statuta, Decian 8. tr. crim. c. 3. n. 19. (ubi tamen voce Consuetudinis, abuti videtur, dum consuetudine arma prohiberi, nuncupat, quâdo prohibitio fit, per Edicta & proclamationes.) Et prohibetur gestatio, vel in totum, vel certo respectu, ut in articulis Senatus Majoris Reipubl. Argen. art. 334. sub. rubr. Wer in der Statt mit Schwerdt reitet. Sanctio ipsa sic habet: Es soll kein vnser Bürger bey Tag/ inwendig der Ringmauer/ dieser Statt/ mit etne Schwerdt reiten/ Wolte er aber reiten/ vor die Ringmauer, da die Gräwe bey einander wären/ vnd Kurgewellen: das soll er thun/ ohne Schwerdt/ ohne gefahrd: Man mag auch wol Schwerdt führen in dieser Statt/ so man reitet bey tag zu Pfingsten/ zu der Dintafell/ vnd so ein Hoff hierinnen ist/ so man reicht oder Turniret: Vnd ein Meister/ die weis Er Meister ist/ vnd Ammeister die mit Ihme reiten/ ohne gefahrd. Wer das bricht/ der bessert. • Wochen von der Statt/ eine Meyle.*

DE LEGITIMO ARMO- rum usu.

C A P. I.

De circumspeditione in armorum gestatione adhibenda.

T H E S I S I.

VTcunque armorum usus, lege, consuetudine, privile-
gio; aut provincialibus promiscuè, aut certis quibus-
dam civibus singulariter, indultus probetur aut suppo-
natur: Nunquam tamen concessio ejusmodi, ad libi-
dinem humani ingenii laxanda, sed intra juris & æqui cancellos
semper est cohibenda. Cancelli isti respiciunt, tum usum gesta-
tionis simplicem: tum ultra, ad defensionem & tutelam legitimè
tendentem. De utroque moderamine, breviter nonnulla sumus
subjecturi. Ad rationem ergò & formam armorum gestandorum,
illud spectare videtur, ut debito loco & modo, fiat. Primum enim
Loci quidam, ab armorum strepitu, sunt immunes, iique tùm sa-
cri, tùm profani.

Non inte-
grum est.
arma ge-
stare.

2. *Sacri* sunt, *templa & monasteria*, intra quorum septa, sine
Præpositorum licentiâ, arma tenere, aut gestare, nemini licet. Cle-
ment. 1. §. *Quia verò, vers. prefata.* & ibi Cardin. de stat. Monach. Quin
immo, non solum à summi DEI templis & altaribus, arma pro-
hibentur; sed & ab areis, porticibus, cellulis, domibus, hortulis,
balneis: l. *pareant. 3. §. arma quoque. 1. Cod. de his, qui ad Eccles. confug.*
(Quæ scil. ministrantes Ecclesiæ, intra ipsa sacrarum ædium mœ-
nia habebant, Dn Gothof ad d. l. 3. C. verbo: *sive in cellulis.*) usq; adeò,
ut armatis, ad Ecclesias salutis causâ, confugere non liceat, sed si
arma secum, in Ecclesiam intulerint, jubeantur ea deponere, cum
V reli-

In locis sa-
cris.

religione loci, satis defendantur, ut armorum præsidio, opus non habeant, ac nisi arma deponant, ex Ecclesia abstrahantur, secundum præscriptum d. l. 3. §. ult. *Ita etiam Leunclavius in paratit. antiq. lib. 1. tit. 12. §. 3. p. 86. vers. confugas.* Quemadmodum & servus, qui, cum armis, ad Ecclesiam confugerit, inde extrahi debet, & si resistat, impunè potest interfici. l. si servus 4. C. eod. Laudat eam religionem in hominibus Barbaris Ludovic. Florius apud Maseum, lib. 3. epistolar. ex India, testatus, Bartholomæum, Japoniæ Regem, quoties ad Cosmum Turrianum, Jesuitam, salutatum accessisset. id ei honoris habuisse, ut in ædium ingressu, pugionem, cæteraque arma, deponeret pag. 62.

3. Hodie tamen, ex recepta Germaniæ consuetudine non solum gladiis accinctis, sacris interesse licet; (nisi quod ad sacram synaxin, & susceptionem infantium è sacro lavacro, accessuri, qui religiosiores, vel saltem civiliores, sunt, arma deponunt) sed & in plerisque Civitatibus Imperialibus, Civibus omnibus, sub multâ, inungitur, ut concionibus, gladiis accincti, intersint, ad omnes subitos casus parati, quod & supra monitum. v. Rittershus. de jur. asyl. cap. 7. n. 5. p. 106. Maximè, si in provincia, motus aliqui existant, aut metuantur: Vel exercitus aliquis oberrer; uti factum Argentinæ. mens. Octobr. 1643. ubi sub pœna 39. solidorum, civibus injunctum fuit, ut concionibus armati, interessent. Quod & aliàs læpè fuit observatum. Idem, de vetustissimis Germanis, Plin. in Panegy. testatur, ibi: Hæc Majores vestri templa non ingrediebantur, nisi armati. Quamobrem haut immeritò querere licet: Cur in Aureæ Bullæ cap. 2. §. 1. à serenissimis Electoribus & secularibus requiratur, ut Francofurti ad Rom. Regis electionem processuri, in templo D. Bartholomæi, omnes, cum tota familia, tempore præstandi juramenti, inermes, coram altari consistere cogantur? ibi: die Alle sollen mit ihrem ganzen Gesinde / vngewapnet etc. Commentatores equidem, eum locum, sine disquisitione ulteriori, prætermittunt. Nec Dn. Limnæus lib. 2. cap. 3. n. 41. ubi Cere monias Electionis describit, quicquam hîc movet. An ergò religioni id datur; an securitati? An utriq;? An libertati ferendorum suffragiorum. Sanè exemplum prælii in Ecclesia Goslariensi inter Episcopi Hildesensis & Abbatis Fuldenis ministros armata manu, cum

nu, cum multorum eade Anno 1063, commissi. v. *Lamb. & alios ap. Cluver. in Henric. IV. p. 504. Gothfrid. part. 6. Hist. Chronolog. pag. 549.* Posterioribus Impp. cautelam hanc non immeritò potuit persuadere. Utq; in Comitibus Aliis, sereniss. Saxonie Elect. vel ejus Legatus, gladium Imperatori praeferat, eumque vice Marescallus durante officio Missae sustinet. v. *Arumæum cap. 7. de Comitibus. n. 10.*

4. Alicubi tamen Pontificii etiamnum, in Monasteriis, eum morem servant, ut, in aditu domum religiosarum, arma deponere jubeant illos qui, earum contemplandarum causâ, intrare desiderant. Quid Impp. ipsis, hac in re, olim custoditum sit, apparet ex act. Concil. Ephesin. cujus summam, huc pertinentem, refert Baron. in Ann. 431. §. 6. ubi Theodosius Imperator ita loquitur: Nos, qui legitimi Imperii armis nunquam non circumdamur, quosque, sine armatis stipatoribus esse, non convenit; DEI templum ingressuri, foris arma relinquimus, & ipsum etiam diadema, regiae Majestatis insigne, humiliter deponimus, & sacra altaria, munerum tantum offerendorum causâ, accedimus: Quibus quoque oblatis, ad extimum, communeque atrium, mox Nos recipimus, nec quicquid ex propinqua divinitate, nobis arrogamus. &c. Eaque de causâ gravius puniuntur, qui in Ecclesiis turbas movent, vel aliâs delinquant. l. 2. & 5. C. de his qui ad Eccles. confug. l. si quis in hos. 10. ibi: vel ipsi cultui locoque aliqua irrogatur injuria. Cod. de Episcop. & Cler. D. Carpzov. lib. 3. Jurisprud. Consist. definit. 95. & seqq. *Hec ille.*

5. Sed & profani quidam loci, arma non admittunt, veluti (1.) *Palatium Principis: arg. tit. C. de palat. & domib. domin. Angelus in l. armatos. 9. D. de vi publ. Socin. reg. 48. in fin. per §. ad palatium. 6. lib. 2. F. 27. Laudens. tract. de Princip. privil. 632.* Quâ ratione Principes jam olim securitati suae consultum voluerunt. Sic Claudius Imp. omnes, qui ad ipsum veniebant, viros & feminas, explorari jubebat, ne quem gladium, aut sicam haberent: In conviviis etiam ubique milites quosdam adstantes habebat, atque id ab eo deinceps, ad hoc ævi, servari, ait Dio in Claudio. Quod & Neroni placuit: Hinc Vologeses, Parthorum Rex, propriis nunciis à Corbulone, Romanorum Duce, petiisse, apud Tacitum, legitur, nequa Tiridates, ipsius Frater, quem Armenii Regem coronaverat,

ferrum ponere cogeretur: 15. *Annal.* 32. & ubi Tiridates, ad Neronem veniens, acinacem ponere, juberetur, aliàs ad salutationes Imperatorias non admittendus, *Dio lib.* 63. renuit; sed clavis eum vaginæ adfixit. *Xiph. lin. in Nerone.* Porro, in cœtu salutantium Principem, ferro accinctum depræhendi, capitale fuit, (ut apparet exemplo Gn. Novii apud Tacit. 11. *Annal.* 22. Et 4. *Annal.* 21. de Calpurnio Pisone, accusatores Majestatis, inter alia criminabantur: Eum gladio accinctum, introire curiam.) Quodd. sub cultus & obfervantiæ prætextu, insidiæ clandestinæ erant metuendæ, uti vel ex illo *Sallustii, Catilinar. cap.* 28. patet: Constituire eâ nocte, pauld post, armatis hominibus, sicuti salutatum, introire ad Ciceronem, & de improvviso, domi suæ, imparatum confodere. Hanc tamen ipsam salutandi consuetudinem, manente etiamnum civili bello, Vespasianus omisit, teste Suetonio, *in ejus vit. c.* 12. *in fin.* neque dum hodiè Aula Imperatoria, sollicitè servat v. *Autor stat. Regim. Imp. c.* 8. 64. *vers. supremi cubic.* quamquam in aliis Aulis, ubi nec cælo proxima capita; à mucronibus Monstrorum, satis sunt tuta, etiamnum observetur. v. *Vincent. Lupanum de Magistrat. Francor. lib.* 1. *sub tit. de Rege Ribaldorum & Prapósito hospitii.* Vor dem Groß Fürsten in Moscau, darff niemand, auch die Legaten nicht, im Degen erscheinen. Olear. in der neuen Moscauittische Persischen Reißbeschreibung pag. 27. Similia de tyranno Turcico memorantur v. Adam Wenerum im andern theil Constantinop. Reise. pag. 56 ubi rationem & occasionem hujus moris ex aliis enarrat. Idq; in Legatis hostium jure & consulto fieri eleganter docet Freder. de Marselaer *lib.* 2. *Legati sui, dissert.* 12. pag. 253. Ibi: Arma, quamvis ut ornamenta, more sæculi, legatus gerat non timenda: Deponere tamen, dum excipitur, quandoque ab hoste juberetur, atque aded quandoque vestimenta excutere, ne quid fortasse teli abscondatur. Reperire enim fuit, & fortè in posterum fuerit. eâ audacia & improbitate homines, qui magnam potius quàm bonam expetentes famam, memorabili aliquo, licet nefario facinore & manum & munus violare audeant, vitæ suæ prodigi, sic velut domini alienæ, prompti & cupidi interire, modò interimant *Haftenus Marsel.* Nec Venetus Senatus, nisi positis armis aditur, v. *Hubert. Thomam lib.* 7. *Annal. Eri-*
derici d. 1. *Palat. pag.* 143. Ubi singularis benevolentie elogio de-
 prædicat

DE GESTAT. MODERANDA IN PALATIIS PRINCIPUM. 157
 prædicat beneficium Principi suo exhibitum, quod in Senatum
 gladio cinctus introductus fuerit, quod nemini alias permittatur:
 Ministris autem sine gladiis ingrediendi potestas facta fuerit, *conf.*
inferius. 8. 7. De aliis Italiae Principibus talia nondum observavi-
 mus, utcumque in ceremoniis ejusmodi & titulis valde sint delica-
 ti. v. In Consultat. Europ. Orat. contra Ital. p. 797. Similis narratio
 invenitur in relatione Danielis Eremitæ pag 315. (Hominis
 procacis & dicacis, qualis esse solent, qui per gradus syncretismi in
 apostasiam prolabantur. v. *Casaubon. epist. 458. pag. 551.*) ¶ An au-
 tem, stante jure: Ne arma gestare liceat, in Palatio Principis: hoc &
 absente Principe, est intelligendum? Adfirmat id contra negan-
 tem, Petr. Placam. lib. 1. *epist. delict. cap. 8.* Menoch de A. I. Q. d.
cas. 394. n. 40. Distinguit Decian. d. cap. 3. n. 61. An statutum loqua-
 tur de Palatio, demonstrativè, ut *Palatium potestatis*; aut condi-
 tionaliter: *si aderit Potestas*: Illo casu, ne quidem absente Potesta-
 te, arma inferre licere, hoc autem, absente Potestate, pœnam non
 incurrere, decernit.

6. Nec (2.) Curii seu Prætorio arma inferenda sunt: Nam, *Prætorium*
 ut à reliquis adfectibus: ita & à metu, ea loca immunita esse debent.
 v. l. 3. C. de metat. Et Epidem. & ad eam, suo loco dicta. Quod vel de
 Magistratu ipso, vel de subditis, intelligitur. Quod ad Senatores, ita
 sanè, jam olim, disposuit Theodos. Imp in Codice Theodosiano lib. 14.
tit. 10. d. 1. ut nullus senatorum, habitum sibi vindicaret militarem;
 sed chlamydem terrore deposito: quæta colobiorum & penula-
 rum indueret vestimenta &c. Quanquam lex illa, non ad præto-
 ria speciatim pertinet, sed ad totam Urbem Romanam. Horsum
 certè illud Taciti, 6. *Annalium* 1. allegari potest: ubi, cum Togo-
 nius Gallus, Tiberium Imperatorem oraret, deligeret Senatores,
 ex quibus viginti, sorte ducti, salutis ipsius defendendæ causâ, ferro
 accingerentur, respondit ille: *Quam deinde speciem fore, sumentium*
in limine Curie gladios? Item illud, quod apud Liv. lib. 8. c. 5. legitur:
 Cum L. Annii Setinus, Latinorū Legatus, à Romanis petere aude-
 ret, ut alter Consulum è Latio crearetur, Titium Manlium, Roma-
 norum Cos. ad eò excanduisse, ut jurârit: Si tanta dementia Patres
 conscriptos cepisset, ut à Setino leges acciperent, gladio cinctū,
 venturum se, & quemcumque in Curia Latinum vidisset, suâ manu

intereruntur. Et alia. Principes tamen, praesidere ferro cincti, soliti, occupato Imperio, nec firmata omnino, aut fida adhuc potentia, quemadmodum de Augusto, lorica sub veste munito, ferroque accincto, jam supra dictum est. Quem sequutum dicit Clapmar. *de arcan. Rerump. lib. 3. cap. 14.* Cosmum Medicem, qui non, nisi armatus, & cum manu militari, in senatum venerit. Plane, in pacatis hodie Rebuspubl. quia metus mutuae oppressionis & violentiae cessat, non ipsi Magistratus tantum; sed & ministri honoratiores, item ii. qui non dignitatis, sed custodiae causa, praesto sunt, arma, in curiis gestant.

7. Quod ad subditos, ex Constitutione Friderici, ne militi quidem, (cujus tamen membra, arma esse censentur, uti supra dictum,) ad Palatium, i. e. forum judiciale, vel curiam, arg. 2. F. 46. An apud judicem, vel curiam Domini &c. arma ferre licet, 2. F. 27. §. ad Palatium. 6. de pac. tenend. & ejus violat. (Dd. utraque, & hac, & superiori significatione, Palatii vocem accipiunt,) immo, ne Nobili quidem: Tiraq. *de Nobilit. cap. 20. n. 73.* Qua ratione receptum, ut, in judicio Equestri Silesiaco, imo Schlesischen Ritter-Recht vnd Ehrengericht/apud Volckmannum, (quod ceu Regale summum Lydiumque vera Nobilitatis lapidem, Silesia sibi servat,) antequam quis admittatur, Ehe Er vor die Ritterbank vortritt/ gladium deponere cogatur: Georg. Wentzki, vom Schlesischen Ritter-Recht vnd Ehrengericht. pag. 37. Simile quid de Venetis, narrat Decian. d. cap. 3. n. 61. Quod illi non permittant, ut ullus, etiamsi miles sit, aut quacunque praefulgeat dignitate, in Collegio, aut Aula, ubi Senatus congregatur, arma ferat; sed quod arma extra portam, sint deponenda. Quam relationem dicitur Hubertus, sua narratione firmavit, supra §. 5. Ita de Mediolanensium Constitutione, testatur Menoch. de A. I. Q. d. cas. 394. num. 38. Quod ea cautum sit, ne arma quis ferat coram Judice, eo die, quo ferenda, ab eo, est sententia. Ex qua colligit, aliis temporibus, ea ferri posse, cum ubique fere usus admittat, ut ea ferantur. In Republica Argent. ita hac de re cautum, imo Statt-Recht: artic. 4. 9. sub tit. Wer gewaffnet vor den Rath kompt. Wer vor den Meister/ vnd vor den Rath/ da Sie sitzen vnd Richten/ gewaffnet gehet/ mit welcher Handgewehr das ist/ (ohne mit einem schlechten Messer) vnd das kündlich ist/ vnd damit ergriffen

ergriffen wird: Der bessers/vnd ist ein Jahr von der Statt/ein Meil.
Ist es aber nicht kündlich/so soll er seine vnschuld thun ic. De impe-
tuoso accursu, loquitur *artic. 53. sub. tit.* Wer mit Waffen/vor
Rath lieffe: hunc in modum: Welcher vnser Burger/mit Spies-
sen/Hälbarten/Langen/Messeren/Schwerdtern/Pangern/Vickel-
hauben/oder anderen Waffen/vnd bereitschafft/käme gangen/oder
gelauffen/für Meister vnd Rath/da Sie richrend/vnd da Sie zu Rath
sitzend/Er käme auß seinem Haus/oder Hoffe/oder wannenhero Er
käme/vnd das Gerichte irrete/oder Rathsherren/da sie zu Rath sitzend/
oder ein Geschälle machet/oder jemand anlauffet/in den Gassen/mit
oder von den Rathsherren/ist Er ein Schöffel/der das thut/der soll
sein Schöffel-Ampt verlohren haben/vnd sein Burgrecht/vnd soll 10.
Jahr von der Statt sein/ein Meil/vnd bessert 20. Pfund Pfennig.
Ist Er aber nicht ein Schöffel/der soll sein Burgrecht verlohren haben/
vnd soll von der Statt sein/20. Jahr/ein Meil/vnd bessert 40. Pf.
Pfennig. Auß welches Haus/Hoffe oder gewalt/der vorgemeldt Zu-
lauff geschehe/will der Wirth schweren an die Heyligen/das er es nicht
ent wüßte/noch Rören/noch frummen wäre/noch nicht erschen; vnd
hette Er es gewußt/oder erschen/Er hette es gewehret/so fern er möchte;
So soll Er ledig sein/will er aber nicht schwören/so soll Er die vorge-
nannte Besserung thun/vnd jehne/so also gelauffen hand/auß seinem
Haus/Hoffe oder gewalt/der soll jeglicher die Besserung thun ic. Et
nuper aded in Actis publicis sive diurnis legebamur, sub d. 26.
Augusti hujus anni 1651. Lutetiâ perscriptum fuisse: Cum in gra-
vi quadam causâ discutienda, Parlamentum occuparetur, talem,
tantamque populi fuisse excitatam vociferationem, ut Senatus
conferre vota haut posset; itaque è vestigio publicatum Decre-
tum fuisse: Das hinführo die Pforten des Pallasts/solten verwacht
vnd niemant/mit einem Gewehr oder Degen/eingelassen werden ic.
Exteriorum certè, alia causa esse videtur, ad quorum dignitatem,
respectus est habendus, An eo honore, ut, coram Magistratu loci
gladio accincti, compareant, afficiendi sint, vel non *v. Marslaer lib.*
2. legati differt. 12. Quod trahendum est, quod Legati Decebalis,
Dacorum Regis, victi à Trajano, cum in Senatū intromitterentur,
deponere arma jussi sunt. apud Dion. Cassium *lib. 68.* Plura, de ritu
ponen-

160 DE LEGITIMO ARMORUM USU CAP. I.
ponendi, apud Magistratum, ferri: vid. ap. Lips. in *Elect. cap. de Libe-*
ribus. collata 8. §. *huiusce cap.*

De adme-
natione.

8. Gravius certè plectendus est, qui in his locis, ferrum
stringit. v. P. Jovius *lib. 25. histor. sui temporis, pag. m. 89.* ubi refert:
Alamannum præcipitis audaciæ juvenē, capite plexum esse, quod
in Leonhardum Ginorium, honestum civem, modestiam ab ipso
requirerentem, in ipso Curia limine, ferrum distinxisset; quo in lo-
co, lege latâ, nefas etiam arma, adversus quenquam, nudare, aut
tumultuari. Idque factum, cum summi Magistratus Majestatem
læsisse cèseretur, nec ille amens, & exitiali superbiâ tumens, curiæ
areâ excedere vellet, Decuriones ad congruam severitatem perpu-
lisse: Apud quos Balthasar Carduccius, (qui Patavii, Jus Civile
profitendo claruerat,) vulgò Scimatarra dictus, (quæ vox incur-
vi, atque terribilis barbarici gladii genus significat,) ex civilis ju-
ris lenitate, tatarum reum, frustra fuerit conatus: Cum Alamannus,
in superiore Curia tabulato, capitali supplicio denique affectus
sit. conf. Dn. Carpzov. *part. 1. quest. crimin. 40. n. 30.* ubi de pœna
percutientis aliquem in loco publico, an gestentem Drie. Besold.
thes. pr. verb. Burgfriede. vers. interdum. cum Chassanæo refert, multa
Palatia Principum tali securitate esse munita, ut offendentes
aliquem in illis capitaliter puniantur. Pluribus in locis pœna
amputationis manus, tabella amputationem præfigurante, solet
indici. D. Carpzov. *d. loc.* Referri eodem potest, ex Edicto, 9. Febr.
1650. in hac urbe publicato §. *Wosern aber jehzt specificirre frevel/*
einer oder mehr/auff vnserer Pfaltz ic. Quod Edictum infra suo loco
integrum repræsentabitur.

Expositio
l. 10. vers.
item qui
cum telo.
Ad L. lul. de
vi publ.

9. In aliis etiam (3.) *Conventibus & Comitibus publicis* armo-
rum gestatio est interdicta v. omnino Tiraquell. *de Nobilitat. cap. 20.*
Quin imò L. Julia, *de Vi publ.* tenentur, qui cum telo, in concione,
vel ubi publicum judicium exercetur, fuerit dolo malo. *l. qui dolo*
malo 10. pr. D. ad L. lul. de vi publ. Paul. 5. sentent. 26. §. 3. Menoch. d.
cas. 394. n. 35. & seqq. Cur autem hîc requiratur dolo malus, cum
in *l. in eadem 3. §. in ead. leg. 1. ff. eod.* simpliciter legis Julia reus fiat,
qui cum telo, in publico fuerit? Non una occurrit ratio; quibus
tamen animus, non omnino acquiescat. Si enim dixeris dolum
malum etiam in *l. 3. §. 1. d. r.* subaudiendam esse: Vlpianum in *l. 10.*
otiosè

optiosè eam clausulam adiecisse, simul constitues. An E. plus est, in publico armatum apparere; Minus in concione: ut hic dolus, non item ibi, præcisè exigatur. An v. publicum ibi, *in d. l. 3. §. 1. concursum populi* notat: Hic pacatam coitionem & concionem? v. *de aphorismo. c. 3. §. 7. pag. 63.* An Historia clariorem lucem, huic obscuritati inferre potest? Romani enim primitus, in Comitibus Centuriatis, cuncti armati, sub suis quisque signis & centuriis, convenerunt; posterioribus autem temporibus, non omnes cives, in Campum Martium, confluxerunt, sed præditi causâ, ut ait Gell. *lib. 25. c. 27.* paucorum hominum exercitus, fuit imperatus, atque in Janiculum, custodiæ causâ, introductus, erecto vexillo, donec peracta essent Comitia. Rosin. *6. antiquit. 14.* vid. omninò *Valer. Max. lib. 6. cap. 1. ex. 4.* ubi exemplum Charondæ. Si quis ergò horum, per incogitantiam aut ignorantiam, ad Comitia dilapsus esset, forsan hoc capite excusatus erat, quòd, eâ die, Civibus quibusdam liceret esse armatis. Quamquam & hoc fatear, non quasque conciones, Comitia, in specie dicta fuisse; Comitibus enim dies indicebatur, ad ferendam, de aliqua re, per suffragia sententiam. Rosin. *d. l. lib. 6. cap. 1.* vide, quæ de Comitibus, congestit Hilliger. *6. Donell. enuclear. 6. tit. B. & prolixiùs Arumæus.* Conciones autem sæpè, cum populus aliàs, ludorum aut census gratiâ, convenisset, habebantur, quod tùm Livius *lib. 4. cap. 35.* ibi: post ludos, seditiosæ conciones Tribunorum fuerunt &c. Tùm Cicero, innuit *in 2. Verrin.* ubi scribit: Non Committam, ut tum res judicetur, cum hæc frequentia totius Italix Româ discesserit, quæ convenit uno tempore, undique, Comitiorum, ludorum, censendi que causâ. Ex quibus & alia conjectura nobis nascitur, respicientibus ad exceptionem *d. l. 10. ibi: Exceptus est, qui propter Venationem habet homines, qui cum bestiis pugnant.* D. ad L. *lul. de vi publ.* Quasi is non puniatur, qui post ludos, in concione, cum telo, aut hominibus, quos depugnandi cum bestiis gratiâ habuerit, remanserit. Sed hæc Philologis, vel ipsi etiam συζητοῦντες, relinquo: Quæ vellem, ne à plerisque, sine animadversione, essent prætermittæ. v. *A. Mathei ad lib. 48. D. tit. 4. cap. 1. n. 3.* alia dubia moventem. De quibus in Racemationibus D. d. plenius sumus acturi.

10. Utq; Charondæ (Thyriorum) Lex illa, sine limitatione, perscri-

X

pta fuit: Ne quis, cum ferro, in concionem prodiret: quam cum ipse violasset, ferro districto incubuit & occubuit, teste Valee. Max. d. exempl. 4. Quanquam alii hoc factum sive fatum, Zeleuco Locrensi, Alii Diocli Siracusiorum legumlatori adscribant. v. Tiraquell. de Nobilitate. c. 20. n. 74. Ita, cum in electione Sigismundi, moderni Poloniæ Regis, Zamoiscius & alii, renovato ultionum, per interregni commoditatem, sensu, ut ab injuria tuti essent. comitatu velut militari, ad Comitia venissent, aliquot dies, non sine magna animorum contentione, & verborum asperitate, cum Lituanorum Legatis, sunt traducti, dicentibus illis: se non ad bellum: sed ad legitima, novo Regi creando, Comitia, profectos: ac proinde in Senatum Polonum, nisi prius arma deponerentur, venire recusantibus, Thuan. lib. 88. histor. ¶ Verumtamen, ubi metus est, ne dum cives congregati sunt, aliquid subito moveatur: tum quoque Comitia, & Conventus armati, solent indici, quales ferè fuerunt veteribus Gallis, qui armati, in concilium venire, Liv. lib. 21. cap. 20. & antiquis Germanis, qui armati, confidere, & si consilium propositum placeret, frameas cōcutere, sunt soliti: quod honoratissimum assensus genus erat. Tacit. de moribus German. c. 11. Sed hoc posteritati Christianæ meritò displicuit. v. Constit. Imperatoris Pipini lib. 2. leg. Longobard. tit. 46. de armis, infra (pro intra) patriam non portandis, vel ad placentiam. leg. 1. Imp. Pipin. Ut nullus ad mallum, (h. e. Conventum generalem, weill alle sumahl zusamen kommen. Voss. lib. 2. de vitii serm. cap. 12. p. 24. vel majus iudicium. Lindenbrog. in Indice ad leges antiquas. Hinc mallare & admallare. pro in jus vocare. v. Voss. d. loc. & d. lib. 2. c. 24.) Adhib. d. de aphorismo. cap. 3. §. 3. p. 63. Quam legum Romanarum & Longobard. prohibitionem notare jubet Tiraquellus d. c. 20. n. 75. nobiles, qui in Senatum audeant ingredi ensibus cincti, putentque dedecori id sibi futurum, si enses relinquant, ignorantes quid decus, quidve dedecus sit. Quod non aliunde procedere ait, quam quod nobiles nostri (cave hoc de omnibus intellexeris) & legum & omnium bonarum artium sint ignari, atque etiam honestarum historiarum: Ex quibus hæc saltem addiscere poterant. Hactenus Tiraquellus. Quæ opprobria ad eos nequaquam pertinent, qui jure magi-

magistratus, pro more regionis, senatui armati assident: & inter
ornamenta, cinguli jure utuntur. *7. supr. d. 6. in f.*

11. In Conviviis itidem (4.) arma deponi solent, ne aliquan- *Convivium*
do calefactis per vinum cerebris, visa inter temulentos arma, cu-
pidinem sui moveant. Tacit. *1. Histor. 80.* Quamobrem Telema-
chus, submovenda à procis arma esse, ratus, causam addit:

Μή πως δινωθέντες, ἔειν σίσουντες ἐν ὕμνῳ

Ἀλλήλοισ τρώσονται.

Ne quando temulenti jurgia deinde seratis

Mutua ledentes.

Et causam causæ *αὐτὸς γὰρ ἐφέλαττο ἀνδρὰ σίδηρον:*

Namque viros ferrum trahit ipsum.

Homer. *Odyss. 7.* Lipf. in not. ad d. l. Tacit. not. 150. Quod non ob-
servârunt Majores nostri, qui tum ad negotia; nec minùs sæpè ad
convivia, procedebant armati. Tacit. *de morib. German. cap. 22.* iis-
que convivantibus, famulos adstitisse, vel assedisse, cum scuto,
lanceâ, & justis armis, vult Athenæus *lib. 4.* vid. Lipf. not. ad modò
d. c. 22. Taciti. n. 43. fortè, quòd minus tuti à vicino hoste essent, &
ne quaimparati opprimerentur, metuerent. Idem Persis & Parthis
tribuit Ammian. Marcell. *lib. 23. c. 30.* referens, omnes eos promi-
scuè, vel inter epulas, festosque dies, gladiis cinctos: Eundem
Græcorum veterum morem, primos abjecisse Athenienses, Thu-
cydides *lib. 1.* autor est. *Meurs. p. 2. Exerc. crit. c. 9.*

12. Denique, in ipsis quoque *Castris*, aliquando armorum
usus, ex causa, interdictus legitur: Sic enim Otto Frisingensis
lib. 2. de reb. gestis Frid. 1. cap. 15. Cum crebræ in exercitu ortæ fue-
rant seditiones, legem dedit, Ne quis infra castrorum ambitum,
gladium, ad quodlibet commilitonis nocumentum, portare au-
deret: adjiciens pœnam, ut quicumque, hanc treugam violando,
quempiam de sociis vulneraret, manu mutilaretur, vel etiam ca-
pite obruncaretur. Hac tam necessariâ, quàm sapienti lege da-
tâ, de cætero juvenilium irrationabilem impetum animorum
conquievisse, commemorat. Similem disciplinam, in castris
Turcicis, jam supra *de Exarmatione cap. 3. §. ult. pag. 65.* observavi-
mus. Add. Carol. à Mansfeld. *Magister. milit. tract. 2. part. 1. cap. un.*

Bodin. lib. 4. de Republ. c. ult. p. 487. vers. *Ac Turcarum legibus, etiam militie, exarmatum esse oportet. conf. Curt. 4. 13. 21.*

13. Dicendum etiam fuerat de tempore: Nam aliqua arma interdiu licita, de nocte portare, vetitum esse, refert Tullius: *lit. D. conclus. 243. n. 8.* Qua de re, peculiariter in hac Republic. cautum fuisse, perspeximus auß der Becker Junffebuch. pag. 47. ibi: *Unsere Herren Meister vnd Râth. sub tit. Messer vnd lange Wehr. Integra sanctio. formaliter sic habet: Unsere Herren Meister vnd Râth/ vnd die XXI. haben Erkant/ geordnet vnd gesâht: Daß niemand/ wer der seye/ frembd oder heimisch/ hoch oder nieder/ kein vngewöhnlich Gewehr/ bey ihme haben oder tragen soll/ in dieser Statt/ noch in den Vorstâten/ weder bey Tage noch bey Nacht: als Axtlein/ Wurffbeyhel/ Kolben/ Werffzugel/ oder anders/ wie das genant werden möchte: Dann welcher das darüber trüge/ oder bey ihm funden würde/ dem soll man das nehmen/ vnd soll Ihren jeglicher darzu/ der Statt besseren r. s. die man auch niemand fahren lassen soll: Es wâre dann/ daß einer strackes Fußes/ durch die Statt gehen/ fahren oder reiten wolte.*

Es sollen auch Handwercks Knechte/ vnd andere/ die nicht Bürger seind/ frembde oder heimische/ Nachts/ mit keinen Schwertern/ Degen/ langen Messern/ oder andern Bewehren/ auff der Gassen/ gehen: Dann/ welcher Nachts/ von den Scharwächtern/ Ammeistersknechten/ oder Thurnhütern/ nach der Glocken/ so man nennet die Zubenfloß/ also mit Gewehr/ ohn ein brennend Licht/ auff den Gassen/ in Wirtshäusern oder Bierhäusern/ funden wird/ dem soll man sein Gewehr nehmen/ vnd nicht wieder geben: Er gebe dann den Knechten zuvor 2. s. Pfening/ der man auch niemand fahren lassen soll. Porro, de modo arma, non tam gestandi, quàm usurpandi, ad salutis tutelam deinceps tractandum erit.

C A P. II.

De modo armis in conflictu aut collisione inculpate utendi.

II. **M**odus armis inculpate utendi, seu *Vsus inculpatus Consistens in gestatione qua. ad nullius lesionem. aut offensionem progrediatur.*
cūm

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU UTENDI CAP. II. 169

etiam aliis l. 1. 2. 11 §. 1. Ad L. Iul. de vi publ. l. 3. de iust. & iure. l. 2. & seqq. C. Ad L. Corn. de Sicar. tum quoque in § si quis rusticus §. lib. 2. Feud. tit. 27. non solum innuitur, sed etiam in § 104 & 105 declaratur: Ita nimirum arma gestanda esse, ne quenquam iis offendamus, ne distringendo quidem, v. Novell. 142. prefat. tertendo, aut metum incutiendo, quod Dd. admenare s. administrari vocant, apud Farinac. quest. 107. n. 165. & seqq. diciturq; hac de re, in diss. peculiari.

2. *Vsus* ergo armorum ortus s. ultimus consistit in vi nobis illata propulsanda, sive in iusta defensione: quæ quidem præcepto Salvatoris nostri, (de non resistendo, Matth. 5. 39.) nequaquam destruitur: siquidem, ut aliis Dei legibus, generaliter prolatis: Ita etiam isti, tacita subest exceptio: summæ iustæve necessitatis. H. Grot. lib. 1. de iure belli & pacis: cap. 4. §. 7. v. Dn. Balduin. lib. 4. cas. conf. cap. 1. casu. 13. p. 888. D. Dannhaverum Colleg. decalog. disput. XI. 6. 17. ibi: Christus gladium permittit, non in offensionem; sed in defensionem. Lucæ. 22. 36. 38. De Defensione ista, cum post veteres complures, methodicè egerint Wessenbec. in parat. Et latius in Comm. C. Quando liceat unicuique. Obrecht. Kremberg. & alii, his citati; Nos tritam aliis viam non ingrediemur; sed ad rem nonnulla, ante multos annos designata, breviter repetemus. Nimirum, omnis Defensio Seria: (neque enim de lanistica & pugillatoria nobis nunc agere constitutum est vid: post Gumpelzheimerum Bocer. Limnaum lib. 8. de iure publ. lib. 8. cap. 6. num. 89. & seqq. P. Voet. de duell. cap. 5. sub tit. Quid dicendum de armorum exercitio: Gladiatoria vero penitus damnatur si scil. cruenta præbeat spectacula. Lum. C. de gladiatoribus penitus tollendis. XI. 43. iterum Limn. 6. §. 130.) supponit offensionem: Offensio autem hæc non quælibet intelligitur; sed Violenta & injuriosa. l. 3. de iust. & iur. Vis infertur, non verbis; sed re ipsa. Verba enim, aut sunt provocatoria; aut injuriosa; aut minitantiæ. Quantum (1.) ad provocationem, (de cuius formalibus v. Egid. Boss. de Homicidio n. 56. & seq.) jam pridem explosa est sententia existimantium, provocatum, sine famæ læsione, tergiversari non posse: cum contra bonos mores sint, huiusmodi provocationes, occasionemque tumultus præstent, qualia, ne facere quidem nos posse, putandum est. l. filius. 15. D. de condit. institut. quæ autem factu impossibilia sunt, quomodo non facta infamiam importarent? quomodo

De Gymnastica.

Nec sufficiunt verba (1.) provocantia.

modo is, qui cōtra praecepta legum, armis experiri, *l. si cuius rei. 13. §. sed si inter duos. 3. D. de usufr. l. si quis. 91. ff. de furt. l. nullus. 14. C. de iudeis. detrectat, puniri mereatur? Ignominiae causa, expressae sunt plures, tam Civili, quam Canonico, iure; nullibi reperitur haec ista. Nec consuetudo irrationabilis, juri & rationi debet praeferrī, *l. consuetudinis. 2. C. qua sit long. consuet. nec hodie cessant poenae, tam provocanti, quam provocato, praestitutae. v. Coll. Iur. Arg. Ad l. Corn. de sicar. 8. 12. n. 26. Collat. cap. 6. §. 18. Peccat ergo, qui provocationem pra lege audit: Non qui hanc observat, illā contempta. Nec cordati; sed temerarii potius, habentur monomachi: fortis enim dicitur, qui, circa maxima pericula, intrepidus versatur: *Arist. 3. Ethicor. 10. juxtaq; Magistratum & Deum meruit; ibid. cap. 9. & 10. conf. Novell. 69. pr. ubi ea tantum fortitudo laudatur, quae cum iusticia & honestate coniuncta est. At neminem in periculum conjicit, neque infamiam vecordiae inurit, verbalis citatio: Contraria verò usurpatio, aut opinatio; utcunque altas, in mortalium animis, immortalitatem serid vix respicientibus, egerit radices, (pro pusillanimi habentium, qui temerariis ejusmodi provocationibus, strictum paratumq; ensē, illicō non opposuerit) contra sanam rationem & verbum Dei ab homine cordato & sano nequaquam attendi aut aestimari debet: utcunque seposita verbi divini & rectae rationis luce, famae fumis occaecati homines, inter religiosas leges hanc colant: provocationem à Viro inprimis nobili detrectari non posse. *v. D. Franzkium. 2. resolut. 23. num. 25. Qua de causa Non neminem, in magno Nobilium conventu, gratias Deo egisse, accepimus, quod Deus ipsum nasci voluisset, (1.) Christianum, (2.) Germanum, (3.) Ignobile: Mirantibus autem aliis & ridentibus, rem ita exposuisse, ut pii Nobiles, declarationi facili assentirentur. Siquidem talibus Diabolo hypothesebus concessis, vix consultum Christiano homini tutumque sit, decus Nobilitatis, cum periculo scilicet animae, ambire. Ne, itaque plus sit in opinione; quam in veritate; Concludo ob duella non armorum usum indultum, nec recte quem armis concessis uti, qui sese in duella intromittat.****

De Monomachia probatoria.

3. Ne quis hic mihi Textus juris Feudistici opponat, qui-
bus duella sustineri videntur. 2. *Feud. 27. pr. vers. si quis. ibi: nisi per duellum*

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU. INculp. UTENDI. 67

duellum hoc probari possit: vers. si quis alium. ibi. nisi quod in duello. §. 3. vers. si miles adversus militem, pro aliqua capitali causa, duellum committere voluerit. & pass. ibid. Siquidem barbarum istud jus, ex consuetudine Longobardorum profluxit, & sensim radices egit, in barbaris hominum animis, qui juris Romani regulam, una cum verbo Dei negligebant, eoq; in tam immanem errorem prolabebantur, ut, certis casibus & requisitis suppositis, hanc inter legitimæ probationis genera admitterent: Paulus Voet de duellu c. 4. pag. 43. & seq. ubi impium hunc morem, ex eadem causa, etiam ad Danos, Hungaros, Rutenos, Moscovitas, Anglos, aliosque populos dimanasse, ostendit. conf. Hungarie Regis Matthie decret. 6. artic. 18. Anno 1486. pag. 150. At, quia posterioribus temporibus, animadversum est; hanc probandi rationem, juri divino & Romano adversari: Merito tota illa immanis & barbara consuetudo, ex usu judiciorum profligata & ad legitimas juris Romani probationes, reductum est. v. Antonium disput. feudal. 16. §. 6. B. Christoph. Crus. lection. feud. cap. 9. pag. 76. preced. Dn. Franzk. d. resolut. 23. elegantissimè Dn. Bernegg. ad cap. 10. Taciti de moribus German. v. 7. quest. 51. Adhib. Iuris Hungar. tripart. tom. 2. & inibi. decret. 1. Vladislai Anno 1492. art. 37. sub tit. Duellorum (judicialiorum) abolitio. Quemadmodum & probationes, per divinum judicium, moribus Longobardorum & Majorum nostrorum, approbatæ: d. tit. 27. lib. 2. Feudor. §. 3. vers. similes. ibi: An divino, an humano judicio, innocentiam suam ostendat. i. e. ferri candentis, vel aque frigide. maximis & justissimis de causis, damnatæ sunt, Inprimis, postquam B. Lutheri operâ, Evangelii lux tenebris majorum illata, simulque bonarum artium, & Romani juris splendor, divino munere, orbi Germanico, jam dudum excecipienti, restitutus est. v. Gödelm. lib. 3. de Magia. c. 4. & 5. Andr. Libav. p. 2. singular. pag. 198. Hottom. disp. feud. ult. Bocer. de bello & duello. lib. 2. cap. 1. Ut merito pudefieri debeant, qui in libellis suis de origine juris Germanici, Majorum nostrorum barbariem, hujus seculi felicitati, anteponunt: nimirum, quia Romani juris reformatio, arbitrariæ illorum jurisprudentiæ officit, & Evangelii Lux, portentosis syncretismi machinationibus, pleno, per Dei gratiam, jubare resistit. Conf. sed cum. iudicio, Besoldum lib. 2. polit. cap. 2. n. 28. vers. 5. fin. ibi: Cum juris ratio Majoribus nostris ignota esset, ad talia remedia illis confugiendum fuit. (Nolimus enim

Defensio
juris Cæsari
rei contra
Viceliantia-
stas.

enim cum illo dicere: Deum supplevisse) Et in simili *Limnaum* lib. 3. de iur. public. cap. 1. n. 83. & seq. August. Zischer. de duello proviso. pag. 35. lit. R. Ubi, inter causas, cur Germani ejusmodi absurda probationum genera receperint, principale agnoscit, Legum defectum. Iterum Besold. thes. pract. verbo Burgfriede. Marculph. in formul. & autor. formul. veterum. form. 7. D. Carpz. 1. q. q. cr. 34. nu. 4. & seqq. Ut adeo merito exclamaveris: Vae illis, per quos tot scopelismi incauta juventuti ponuntur: *ὁπλοφόροι ὑπὸς βασιλέως τὸ νέμειν. ὁ πρὸς αὐτὸν.* Nec honestius ad Hebraeorum aut Graecorum Legislationem nos rejiciunt. Nam ut taceamus ex sapientissimarum quarumque gentium, adeoque etiam Hebraeorum, vid. P. Licin. Rufin. Francisc. Raguel. Conrad. Heresbach. Abraham. Saur. Itemque Gerhardum. Aldstedium, Lelium Mancinum collat. iuru Civil. & Mosaic. & Graecarum §. Et non ineleganter. 10. Instit. de l. N. G. & Civili. coll. Petri & Heraldii commentariis ad tus Atteicum. praeceptis jus Caesareum collectum esse, §. ult. l. de iust. & iur. Utique cum ceterarum gentium, Longobardorum, Saxonum, Anglorum, Danorum, Hungarorum &c. Statutis, jus nostrum compositum, perfectioris syntagmatis palmam, haut dubie reportabit. arg. §. 3. ibi: Nos in plenum omnia reducentes. l. de legit. agnat. success. Cur itaque imperfectissimum perfectiori anteponamus. contr. §. 7. ibi: imperfecto iure corrigentes. l. 2. & l. 4. §. 9. C. de bon. libert. §. 2. ibi: à Nobis nihil incuriosum pratermissum est. l. de bon. poss. cum simil. Sed haec obiter: suo loco plenior defensio ad futura est.

De monomachia augurali.

4. Non ignoramus etiam, quae de duellis, flagrante bello, jussu superiorum, indictis, soleant disputari: cujusmodi exempla, ex antiquitate, sacra & profana afferuntur à Julio Ferretto, in tr. de duello. num. 8. & seqq. Voëto, de duellis. cap. XI. Ac de Magnanimo Caesare Carolo V. refert P. Jovius lib. 35. histor. sui temporis. p. 857. Eum Romae, ann. circ. 1534. in praesentia Pontificis, Cardinalium & Legatorum plerorumque; Christiani orbis Principum, sic discessisse: Se invitum in bellum, contra Gallum movendum, trahi, in quo multae gentes, nihil mali merita & infantes, ipsorum Principum iracundia atque obstinatione, cladem essent subiturae, propterea pietate Christiana tanto sibi satius videri, & Reipubl. quidem utilius, ut ipse & Franciscus. ad singulare certamen descenderent, enseque & pugione dimicantes, controversiam finirent.

Simi-

Similes, ad Monomachiam provocaciones, intercesserunt Anno
 1527. v. *Sleidan. lib. 6. p. 137. Autor. der Franköf. Reichshändel apud Gol-*
dast. lib. 2. polit. R. Händel. p. 2. disc. 3. Seducti fortè fuerunt dimi-
 catores isti, exemplis Abneris & Joabi, paciscentium: Dasi sich
 die Knaben auffmachen/ vnd vor sie Spiehlen sollen: 2. *Samuel. 2. vers.*
 14. & seqq. Quale certamen etiam Goliath populo Israelitico ob-
 tulit, lib. 1. cap. 17. vers. 8. & apud Germanos veteres, solenne fuisse,
 docet Tacit. de morib. German. c. 10. f. hoc modo eventum aut exi-
 tum belli hariolari ac divinare. vidend. P. Faber in suo Agonistico. Li-
 psius in Saturnalib. P. Voet. d. tr. de duellis cap. XI. ubi dist. inter duella ab
 hostibus oblata, voluptatis causa; eaque reprobatur: Et honestatis gratia;
 siue ad conservandam bonam in exercitu hostili famam. Quae duel-
 la omninò admittit & suadet: siquidem fama bona fortitudinis plus sa-
 pe hosti incutiat timoris, quam res ipsa aut ratio. pag. 79. Sed eventus
 docuit, Deum huiusmodi cruenta spectacula omninò abominari,
 inquit D. Brentius ad d. cap. 2. n. 14. Non enim sic ludendum est
 sanguine hominum, non sic fortitudo virilis, Donum Dei, pro-
 stituenda est temerè, inquit Christophorus Froschoverus, ad eun-
 dem locum. Neque exemplum Davidis, cum Goliatho confligen-
 tis, pro antithesi, rectè inducitur; quanquā id Augustum Vische-
 rum, potissimā movisse videtur, ut statueret, quibusdam, (iisq;
 satis multis) casibus & duellum illud Longobardicum, iudiciale,
 & monomachiam simplicem defendi posse. Nempe, si illud fiat,
 inter personas illustres, Nobiles & militares, in causa obscura &
 capitali, jure belli, autoritate Principis, ad majus aliquod ma-
 lum avertendum. pag. 47. Monomachiam autem, Idem Vischerus
 causā, committatur. pag. 431. Contra tot alia scripturæ præcepta, Et beato-
 Levit. 19. vers. 18. Esaias 58. vers. 4. Matth. 5. v. 39. Roman. 12. vers. 18. & 19. ria.
 1. Corinth. 13. v. 5. Ephes. 3. v. 17. Roman. 3. v. 8. conf. Reusn. lib. 3. strategem.
 cap. 6. Henning. Arnis. lib. 2. Polit. cap. 5. Etenim, ut causas altiores
 & mysticas hic mittam, quas videre licet apud Augustinum Do-
 minic. 1. post Trinit. serm. 2. quem sequitur Dn. Brentius in comment.
 ad d. cap. 17. lib. 1. Samuel. pag. 630. Certum est, multa singularia, in
 illo negotio, s. dimicatione Davidis cum Goliatho, intervenisse, quæ
 idè non omnem monomachiam & dimicationem bellicam, à
 crimine

crimine absolvant: Nam, ut facundè Magnus noster Brentius *Homil. 60. pag. 617.* indicat: Erat David, divinâ ordinatione, per Samuelem, unctus & vocatus, ut esset Rex Israël: porro, qui vocatur à Deo Rex, is etiam ab eodem vocatur, ut nullâ habitâ privati sui periculi ratione, Republicam curet, populum ab hostibus defendat, ac omnia faciat & patiat, quò honestatem & utilitatem populi tueatur. &c. Hujusmodi vocazione divinâ qui instructus fuerit, sanè tutò, cum quovis Goliatho, congregietur: Non æquè is, qui, à temerario fortè Duce, ludicri, ut sæpè, certaminis causâ mittitur. Itaque mallem sic definire: *Ne bellicam quidem monomachiam, regulariter, licitam esse, v. cum Machiavello Befold. lib. 2. Polit. c. 7 § 39. exeg. ibi: Duelli alea committere belli eventum, ridiculum ferè, non solum periculi plenum. utcumque alii, inverso more, definiant. v. D. Meisner. lib. 4. de legib. politicis, sect. 1. q. 21. pag. 383. ibi: Monomachia bellica, non est toto genere illicita. Dn. Bernegg. d. quest. 51.* Neque enim, ex actibus & exemplis planè singularibus, exceptivis, & ut sic dicam, Heroicis, sunt conficiendæ regulæ: sed vice versâ, regula in contrarium constituenda, quæ per hos casus exceptos, fortiùs in cæteris confirmetur. v. omnino D. Balduin. lib. 4. de casib. consc. cap. 1. casu 12. pag. 884. ibi: *singularia vel heroica facta sanctorum non sunt trahenda in exemplum. David non sine instinctu Spiritus S. profiliit; inermis juvenis & opilio: Sed futurus populi sui Salvator, quem in libertatem adferturus erat, & in hoc ipso typus salvatoris futurus.* Quæ omnia alius quispiam non sine temeritate imitaturus fuisset. D. Danxhaverum Colleg. decalog. disput. XI. §. 16. sibi: *Davidis factum inter apud & heroica referendum. Corbmannum. 5. respons. 2. n. 112. & seq. qui reliquis etiam argumentis satis appositè responderit.* E quibus etiam D. Voeti oppositionibus sine difficultate occurrere poterit. Nempe si monomachiam formaliter & absolutè intelligat inducatque. (Nunquid enim promachus tuus, fortunam in potestate habet? Quid verò tùm fiet, ubi ille adverso fato succumbet? Annon hoc augurio Exercitum tuum perterrefacies? D. Meisner. lib. 4. de legib. q. 21 m. 315. An ex unius hominis, animo, robore, fortuna, totum exercitum æstimabis? An sic Deum tentare & sanguine humano ludere, eumve temerè jactare, fas erit. Imò nec prudentiæ congruit, in re tanti discriminis, in quo cardo belli ver-

ritur.

etur, omnes fortunas uni alex jactui subicere. D. Dannhaver. d. §. 16. f.) Si autem ad defensionis speciem per gradus deductam intelligat, faciliore ad sensu dimittemus (1.) virum fortem (2.) iussu Imperatoris sui instructum: qui (3.) in maledicum convitia retorqueat: (4.) re ipsa v. manus inferentem animosè propellat.

5. Hinc ergo (ut ad propositum redeamus) multò facilius colligitur, quid de privatis hominum quorumcunq; duellis, internecionis aut vulneris infligendi causa, vindictæ privatæ studio, susceptis sentiendum sit: Recteq; aded pii Magistratus subinde recrudescentem duellatorum libidinem, iteratis edictis refranant: Quare enim patiat, ad arma & rixas procedere prætor, quos potest suâ Jurisdictione compescere? *L. equissimum. 17. De usufr. Charond. lib. 8. Cod. Henr. tit. 7. l. 4. pag. 231. B.* Quale Edictum Magistratus Arg. superiore Anno iteratò promulgavit, quod memoriæ causâ, huic tractationi inferere libet: Tenor ejus sic habet: Wir Wolff Dieterich Zorn, der Meister vnd der Rath dieser des. Heil. Röm. Reichs Freyen Statt Straßburg, sampt vnseren Freunden den Ein vnd Zwanzigen / Tügen hiemit männiglich zu wissen / daß Wir eine zeithero mit höchstem vnserem mißfallen erfahren vnd vernehmen müssen / welcher gestalt Gottsvergessene / rachgierige vnd blurdurstige Mannsperfonen / auß all zu grosser hitz vnd frechheit / sich entweder durch vberflüssige Beweinung / oder andere ohnzulässige anreizungen dahin bewegen lassen, daß sie / den ihnen etwa zugestandenem schimpff zurechnen / oder sonst ihr rachgieriges Muthlein zu erkühlen / einander bey vermeintlichem verlust der ehren / auß. vnd vnder dem nichtigen vorwandte Cavallierischen außtrags / vor die Faust zu Kampff gefordert / dadurch auch / wonicht gar vmb Seel vnd Leib / jedannoch wenigst vmb Gesundheit vnd gerade Glieder offermahls gebracht haben; inmassen ein solches die leidige Erfahrung vnd vorgeloffene trawrige exempla, mit großem ärgernuß aller Ehr. vnd Friedliebender gemühter / nur all zuviel beschien. Gleich wie nun durch solches ohn Christliches / bestialisches vnd abschewliches beginnen / zu vorderst die Göttliche Manestât im Himmel / als in deren mächten vnd gewalt des Menschen Leib vnd leben lediglich bestehet / zum hefftigsten erzürnet / versucht / vnd verächtlich auff eine seitten gesetzt / dem Teuffel dagegen vber Leib vnd Seel gewalt eingeräumet / Statt vnd Land mit blutschulden be-

Conf. Petten
cy Ddn. tit.
19. de Anno
1609.

flecket/ Gottes Zorn vnd fluch darauß geladen/ der Weltlichen Obrigkeit in verrichtung ihres Ampts vorgegriffen/ vnd dem Politischen friedlichen wesen dergestalt zu wider gehandelt würde / daß es auch gar die weisen Heyden/ohnangesehen sie das Geschöpf mehr/dann den Schöpffer geehret vnd geachtet/ nicht für ohnsträfflich angesehen vnd gehalten. Also können viel weniger Wir / als eine Christliche Obrigkeit/ dergleichen Vortilose/ vielische/ vnd höchstschädliche vornehmen/ rauff vnd schlaghandel nachgeben / billichen vnd ohngestrafft hingehen lassen. Gebieten demnach nicht allein vnseren Burgern / Bürgersehnwanthen/ Handwercksgesellen/ vnd in summa allen Inwohnern vnd Bewässen / sie seyen was Stands/ oder Herkommens/ vnd ansehens sie immer wollen/ nicht weniger als hiebefore in Annis 1583. 1609. vnd 1628. geschehen / hiemit noch mahlen alles ernsts/ vnd wollen/ daß sie sich so wol des Außforderns/ als Erscheins/ vnd alles dessen / was zu Beschädigung des andern erdacht werden vnnnd gereichen mag / in Stadt vnd Lande / so weit sich vnser Gebiet vnnnd Obrigkeit erstrecket/ ganz vnd gar enthalten/ vnd ein ieder vmb seiner zu dem andern habender spruch vnd forderung willen/ ordentlich/ vnd erlaubter / so güt. so rechtlicher außtrags mittel gebrauchte/ derselben auch begnügen lasse / vnd erinnerlich bedencke/ daß das außbleiben vnd nicht erscheinen/ an wolhergebrachten Ehren/ guten Nahmen vnd leumuth im geringsten keinen Abbruch oder Schmälerung gebären könne.

Widrigen falls/ da dergleichen Außforderen/ ohngeacht dieses vnsern abermahligen Verbotts / vnd wolmeinend widerholten Warnung/ nichts desto weniger vorgehen vnnnd geschehen würde / solle der provocans, ob schon sein gegenheil ihme nicht erschienen/ vnserem Filco Zweyhundert Reichthalen zur straff verfallen sein. Deswegen auch/ so bald es zur wissenschaft gebracht/ von vnserem jedermwels Regierenden Ammeister mit arrest beschlagen / vnd darinnen so lang enthalten werden/ biß gemeldte Straff erlegt/ vnd die sache/ darüber die streitigkeit erhaben/ zwischen den Partheyen/ entweder güt. oder rechtlich beygelegt vnd vertragen / oder dem geforderren vff sein begehren cautio de non offendendo geleistet sein wird.

Falls aber dergleichen duell/ che Wir desselben gewahr vnd innen werden/ vorgehen/ vnd einige Entleibung darauß entstehen würd/ soße

solle zwar / wann der provocans geblieben / oder auß empfangener Verwundung gestorben / seinen Erben kein recht wider den Thäter gestattet: dieser aber durch Uns / nichts desto weniger von Obrigkeitlichen Ampten wegen / befundenen Umständen nach / am Leib oder Leben gestrafft: Der provocans, aber so er den geforderten erlegt / als ein vorsätzlicher Todtschläger / vermög weyland Kayser Carls / des Fünfften / Peinlicher Halsgerichts. Ordnung / am leben / vnd da gleich kein Todtschlag oder Verwundung erfolgt / dannoch beede theil / als verächtere Gottes vnd der Obrigkeit / je nach beschaffenheit der sachen / am Velt / Leib oder leben gezüchtiget werden.

Gleichmäßiger Bestrafung sollen auch die anstifter / Beschieds. leut / Secunden, beyständler / zuseher / vnd die wissenschaft darumb gerant / gehöriger orten aber nicht vermeldet / von Uns gewärtig sein. Vnd damit solche Thätigkeiten desto mehr verhütet werden / vnd vnderbleiben mögen / ordnen vnd wollen Wir auch hiedey / dz die Stundten. Jungen vnd Lackeyen / des Degenragens sich hinsiro gänglich müßigen vnnnd enthalten: Dann welche damit / nach publication dieses Mandats / beretten würden / denen sollen ihre Gewehr / so wol bey Tag als Nacht / durch vnserer hiez zu insonderheit bestelte diener abgezürtet / vnserem jederweilen Regierenden Ammeister zuhanden gelüffert / vnd die fernere gebühr gegen Herren vnd Dienern vorgenommen werden. Darnach sich männiglich zurichten / vnd vor schaden / schimpff / vnd gefahr zuhüten wissen würdt. Decretum Samstags den 9. Februarii, im Jahr 1650.

6. Notari autem potest ex Edicto hoc: Etiam provocato, provocantem interficienti, pœnam capitalem aliquando impendere. Quæ sententia media est, inter alias, veluti extremas, seu ad extrema excessus vel defectus declinantes. Nam Saxonici juris interpretes docent, provocatum nunquam pœna capitali afficiendum esse; sed tantum fustigatione, si absque verborum contumelia provocatus sit: Mitiore etiam, vel nulla, si verbis contumeliosis fuerit laçessitus. v. D. Carpzov. i. quæst. cr. 29. n. 38. itemque 4. constit. 10. de fin. 1. & 2. Alii autem indistinctè, provocanti & provocato mortis pœnam dicunt: In primis Consultores Edictorum Galliæ: uti videre licet apud Noviss. Edict. compilatorem Petrum Neronem lib. 1. pag. 640. sub tit. Edict. du Roy, sur la prohibi-

Obiter, de pœna occisoris provocati.

tion & punition des Duels. de l'Ann. 1643. ubi pag. 648. § 18. f. indistin-
ctè constituitur: Quele survivant qui aura tué, sera irremissible-
ment puny, de mort. Eo etiam addito: quod criminis hujus accu-
sationi, ne quidem vicennio præscribi debeat, v. Brodeum ad Arrest.
Loñeti lit. C. art. 47. p. 135. Verum ut priorem sententiam seu lenio-
rem notat D. Franzkius 2. resolut. 23. n. 52. cum non minus provo-
catus, quam provocans omni jure à duellis abstinere jubeatur: &
ut Ludovicus XII in illo Edicto pag. 642. loquitur: Ils veulent
aussi, en violant toutes les loix divines & humaines se faire iusti-
ce, a eux memes, & se rendre independans en la chose du mon-
de, où ils sont les plus obligez de se soumettre. Ita posterior
ista nimis quoque dura videbitur, si nulla distinctio adhibeatur,
utrum provocatus deliberatè ad pugnam processerit: An verò
spacium deliberandi non habuerit, sed verbis atrocibus irritatus,
animum ad saniora consilia reflectendi spatium per adversarii
importunitatem non obtinuerit. Ut adeò prudenter in Edicto
nostro, dictatio pœnæ capitalis respectu provocati, ad circum-
stantias gravâtes restringatur. arg. l. quicquid calore. 48. de Reg. juris. l.
sed et si. 5. Ad Leg. Aquil. v. Bouric. Capriv. centur. 2. c. 2. & 3. ut in Racem.
Crimin. ad L. Corn. de Sicar. plenius sumus demonstraturi.

7. In præsentia hæc de Duellis, pro instituti modulo suf-
ficient. Porro, extra speciem duelli aut provocationis solennis,
ad defensionis jus redeundo: Neque (2.) verba injuriosa, ar-
mis rectè repelluntur. v. Carpzov. part. 1. q. 28. n. 4. per c. significasti.
(2.) Nec suf-
ficiunt ver-
ba inju-
riosa.
18. §. ult. de Homicid. clement. si furiosus. eod. Damhouder. in præct. crimin.
cap. 76. n. 14. ibi: si me quispiam invadat inermis. Nam nec ea vis ta-
lis est, quæ supremam alicui adferat necessitatem, uti probat
Obrecht. tr. de necessar. defens. cap. 2. sed vel in judicio, actione in-
juriarum, vindicari potest; l. quæ omnia. 25. D. de procurat. vel extra
judicium, recriminando repelli. Idem Obrecht. d. tract. cap. 9. n. 8.
modò ea retorsio fiat in continenti. Vide, de ea questione, post alios, D.
Franzkium exercit. 12. quæst. 7. & d. resolut. 23. n. 39. quam sententiam, con-
tra Rennemannum, prolixè tuetur Harprecht. ad §. Hæc actio. 12. l. de in-
jur. n. 108. & seqq. per l. 14. §. si libertus. 6. de bonis libert. d. l. quæ omnia.
25. de procurat. Nec obstat artic. 104. Constit. Carolin. Nam, ut
mittamus ea, quæ Dd. alii reponere solent, v. Coshmann. §. respons. 2.
num. 111.

n. III. dicimus, illum articulum, cum suppositione, animis & graduum, exaudiendum esse: nempe, ut impetitus, sine manifesta labe, & famæ jacturâ, se nequeat subducere: Ideoque famam, verbis laceratam, retorsione salvet; Adversarioque, verbera superingenti, verbera, defensivè, rependat: Eo autem necem, indefinienti impetitione, machinante; tum demùm, servato defensionis moderamine, eadem invaloris impunitam fore. *conf. D. Franzhium. d. resolut. 23. n. 31. & seqq.* Unde judicium fieri potest, quid sentiendum sit, de indiscreto quorundam Dd. postulato vel problema-
te, statuentium: Nobilem, pro honore proprio tuendo, posse aliquem interficere, nedum aggredi. *post Jul. Clarum in §. Homicidium. vers. Idemque & multò magis. Pachinaus. 3. consil. 82. num. 23. conf. Giurbani consil. 84.*

8. Denique (3.) nec minæ, armis statim sunt repellendæ; nisi sint conjunctæ, cum aliquo violentiæ argumento, quod, ex armorum præparatione, probabiliter colligitur. *l. sed & si. §. pr. ff. ad L. Aquil. l. si quis. 3. C. ad l. Cornel. de Sicar. constitut. crim. Carol. V. artic. 140. Colleg. Argent. d. loc. 8. 7. n. 3. cum allegato Damhouderio. Latè Dn. Carpzov. part. 1. quaest. 29. n. 56. & seqq.* Qua de re in tr. de ad-
menatione latius dispiciemus.

9. Realem ergo vim requirimus, quæ inferatur, vel personis; vel rebus nostris. Personis, inquam, sive corporibus propriis, vel conjunctis. Ubi realiter vis inferri dicitur, cum corpori hominis vis inferatur, quæ vel pudicitiam, vel vitam attentet. *v. Iustus Menius in tr. de Defensione, concessu humano generi, jure natura. vers. Est autem omnibus hominibus.* Nam, & eam vim, quibuslibet armis arceri posse, statuo, quæ contra pudicitiam directa est, per ea, quæ habet Treutler. *Volum. 1. disp. 1. §. 4. lit. C. & allegati.* Add. *l. 1. §. pen. ad L. Corn. de Sicar.* Sic Marius Trebonium militem adulescentulum, qui Cajum Lulum, præfectum quendam armatum, stuprum sibi illaturum, obtuncaverat, non absolvit modò; sed etiam coronâ, quæ, propter insignia facinora, more patrio, dari solebat, coronavit. *Plut. in Mario. Coras. ad l. 1. pr. n. 10. de iust. & iure Sic. orat. pro Milone. Lessius cum cæteris moralistis lib. 2. de iust. & iur. cap. 9. dub. 12.* Utcunque sine magna ratione dissentiat *Poetus dict. tr. cap. 24. pag. 160. vers. existimamus.* Itemque *Dn. Balduinus lib. 4. de casib. consil.*

(3.) Nec mi-
nitantia.

consc. cap. i. casu. 15. pag. 893. vers. Ita quidem illi. Quod nullius honoris æstimatio tanti esse debeat, ut per vitam alterius redimatur. Siquidem Hominibus ingenuis stupri violenti metus (de eo enim hic agitur) major esse debet, quàm mortis. l. 8. §. 2. *Quod metus causa.* Nec vita innocentis; sed hominis scelerati: cum virtuosi hominis pudicitia & honore comparanda est. Jam autem violentus pudicitia invalor, scelerato ausu, supplicium meritus est. *arg. l. un. C. de rapt. virg. l. si quis. 5. C. de Episc. & Cler. P. H. O. artic. 119. Obrecht. de necess. defens. c. 2. n. 5. & seqq.* Et latroni comparatur. *d. art. 119.* Ergò pretium tam scelerati sanguinis, cum pudore hominis, castitate & pudicitia collatum, nullum momentum meretur.

10. Minus autem habet dubii: an ea quæ vitam aggreditur, Violentia, armis arceri & profligari possit: non solum, cum jam percussio facta est; sed & ubi adversarius, in actu percutiendi proximo; immò etiam remoto, conspicitur: ut si cum armis veniat, è longinquo, te petiturus; cum enim maximè verum est; Neminem, primum ictum expectare teneri. *l. quod est. 3. §. cum igitur, qui. 9. D. de vi & vi arm.* Imò qui tum defensionem sui omittit, dolum perpetrare censetur, alterius verò culpam sustinet, *v. Bald. consil. 3.* qui Bartolum propterea in inferno cruciari, scribit, quòd negaverit: extraneum, in periculo vitæ constitutum, non necessariò defendi. *vid. Kremberg. de necess. defens. quæst. 2. & allegatos apud Dan. Oetionem cap. 11. iur. publ. p. m. 275.* aded ut non solum, ob conjuncturam; sed & extranearum, personarum defensionem, impunè homicidium committi dicatur: secundum *Gail. 2. obser. 110. 19. Villalob. commun. opin. lib. O. n. 10. & seq.* Quam sententiam & nostram facimus iterum, cum suppositione ordinis, de quo ex artic. 140. Constit. Carolinæ jam dictum.

11. In rebus autem nostris defendendis, ita armis uti debemus, ne tamen ided quenkam interficiamus; cum rerum, licet preciosissimarum, nulla, cum vita hominis, etiam noxii, institui possit comparatio. Quod si, dum res nostras defendimus, quis nos violenter κατὰ τὸ σῶμα aggredi pergat: quia jam non amplius de rebus; sed de proprii corporis salute, agitur; impunè etiam, invalor bonorum nostrorum, & infestator corporis occidetur. *Volz. Comment. ad L. Cornel. de sicar. cap. 7. n. 98.* Ita accipe Czpol-
lam

lam. 3. *consil.* 44. pag. 158. Molin. *tom.* 4. *rr.* 3. *disp.* 16. juxta gradationem & ordinem, quem ex artic. 140. constit. Carolinæ, iteratò nunc insinuavimus. Quà ratione scriptum est, si quis nocturno furi, sine suo, rerumque suarum, Wesenbec. *parat. ad L. Cornel. de Sicar.* n. 21. periculo, parcere possit, eum impunè, non occidi: *l. furem.* 9. D. ad L. Cornel. de Sicar. nimirum quia tùm de rerum jacturâ tantùm; non etiã de vitæ periculo, agitur: (Quod in urbe præsertim, verum esse, non in agris, putat Cujac. 15. *observ.* 15. nempe quod in agris ubi major grassandi facultas est, qui noctu furantur, odio majore sint digni, *l. i. C. quand. lic. unic.*) Quod si absque vitæ discrimine, parcere ei non possit, impune eum occidi. *l. itaque.* 4. §. Lex XII. Tabb. un. D. ad L. Aquil. videatur Dn. Gothofr. *lib.* 3. ad LL. XII. Tabb. pag. 46. Bachov. 2. *disp.* Treutler. 30. §. 3. *lit. C. Racem. nostr. crim.* 2. §. 50. & Racem. 3. §. 36. Molina *tom.* 4. *disp.* 16.

12. Et hæc quidem ad objecta, & causam defensionis impulsivam, referenda videntur: Nunc, de Moderamine & Modo, cum primis est videndum. Observatio enim modi s. moderaminis, aliquando planè ab omni pœnâ absolvit; aliquando ab ordinaria. Ab omni pœnâ, liberat defensio (etiã ad eadem adversarii producta) ab eo interposita, qui constitutus fuit in præsentis vitæ discrimine: ita Gordianus in *l. is qui.* 2. C. ad L. Cornel. de Sicar. add. *l. 5. pr. l. 45. §. 4. ad L. Aquil.* Veluti, si aggressorem; d. *l. 2.* vel alium percussorem, ad se gladio venientem, repulerit: Tum enim nequaquam, per calumniam, uti homicida, accusandus erit, sed in nullo peccasse videbitur, juxta ejusdem Gordiani rescriptum, in *l. si quis.* 3. C. d. e. ad L. Cornel. de Sicar. Dubium autem vitæ discrimen, quodnam sit, variè Dd. disputant. Nos explicationi Carolinæ in artic. 140. inhæremus. *conf. Wesenbec. in comm. C. Quand. lic. unic. n. 7.* ibi: imminens periculum mortis, vel injuria personalis, quod ita incumbat, ut evitari aliter nequeat. Clem. 1. in f. de homicid. c. 2. ext. eod. Quod si quis, in ejusmodi periculo, constitutus non fuerit, (hæc enim distinctione, nos hîc rectius uti, quàm Salomonii obscuriore, inter moderamen defensionis, & inculpatam tutelam: cum moderata defensio, etiã sit tutela inculcata: utrunque hac magnus viris placeat. vid. Dn. Carpzov p. 1. *const. crim.* 28. n. 18. arguit artic. 142. Constit. Carolinæ. *vers. mehr, so vorgewendet wird*) tum pœna, juxta moderaminis

Et requirit
modera-
men.

Conf. Molina. d. rom. 4. rr. 3. disp. XI. n. 5.

Z

exces-

excessum, erit moderanda. *Dn. Carpoz. part. 4. constit. 12. defin. 8. & qua infra in consilio de excessu defensionis s. de abusu armorum in articulo defensionis, disputabuntur.*

Quod mo-
deramen
respicit &
extrema, h.
e. initium
& finem.

13. Moderamen hoc respicit & modum ipsum, & initium s. tempus. Ad initium s. tempus imprimis diligenter respiciendum est; siquidem cardo totius necessariae defensionis consistit in probatione principii, non tantum offensionis, uti *Dd. tradunt. ap. Dn. Carpoz. part. 1. qq. crim. 29. n. 43.* Sed etiam ipsius defensionis. De eo ergo notandum: justam defensionem, ad alterius impetitionem ex continenti, fieri debere: *l. quod est. 3. §. cum igitur 9. D. de vi & vi armat. l. si filiusfam. 15. ff. ad SC. Macedon. l. si viem. fin. §. fin. D. quod vi aut clam.* Vis enim, quæ ex intervallo, infertur, non ad defensionem; sed ad vindictam, spectat, *l. sed & partus. 12. §. queri. r. ubi Cujac. D. quod mer. caus. quæ omni jure est prohibita. Obrecht. d. l. cap. 10. n. 19.* Ut adeo à Johanne Valero in *lib. differ. utriusq. fori verb. defensio diff. 1. n. 1. 29.* inepte hic differentia constituatur: Quasi in foro exteriori se vindicare liceat, per *l. 14 §. 6. de bon. libert.* ubi vel ultio *ἐκτυχησικῶς* intelligitur judicialis, per exceptionem interposita: *Vti cum gl. statuis Vinmius, diff. 14. de processib. corollar. sub f. aut per anticategoriam & criminis relationem. v. Cujac. 20. obser. 2. vel extrajudicialis per legitimam retorsionem in continenti, ad modum justæ defensionis suscepta. vid. D. Franzkium. 2. resolut. 23. n. 37. & seqq.* Nec minùs insubidè Grotius *lib. 2. de jure belli & pacis. cap. 20. §. 8.* jus aliquod naturæ nudum à legibus divinis & humanis abstractum introducit, quo vindicta etiam privata probetur; eoq; sine exemplum Samsonis & Plataenhum apud Thucydidem subjungit. Quasi verò, juris nomen mereatur, quod à voluntate & lege naturæ naturantis abstrahatur. *v. nor. ad pr. Inst. de I.N.G. & civili.* Quasi Heroica exempla, vel etiam publica vindicta: cum privata ista propriè accepta, à viro tam magno & subtili sine temeritatis nota, cum pernicie juventutis, *Grotiana omnia, bona mala, adorantis, confundi potuerit.* Omnis enim *ἐκτυχησικῶς*, in scriptura interdicitur *Roman. 12. v. 19.* Est enim propriè loquendo pœna, quæ pro injuria rependitur. Pœnæ autem impositio ad judicem, vel saltem superiorem, omni jure pertinet. Et contra ipsam naturam est, ut quis subimet jus dicat. *v. Lessium lib. 2. de just. & jur. c. 47. dubit. 4.*

§. 4. Ad hoc autem initium s. tempus defensionis, referri etiam debet Quæstio: An impetitus ab armato, fugam arripere debeat? Quod, per inductionem, l. 1. §. vim vi. 27. ff. de vi & vi armat. rectè negat Obrecht. d. cap. 10. n. 12. jung. Treutl. 1. disput. 18. §. 7. lit. F. Lessius lib. 3. iustit. tr. 3. part. 3. c. 3. n. 2. præsertim, si sine periculo fugere non possit, Const. Carolin. artic. 140. ut, si vel locum certum non habeat quod se recipiat; vel si habeat quidem; sed ille aut nimis, à loco periculi, distet, aut facilè accedi non possit, citra metum lapsus, aut ædium recludendarum difficultatem. Dn. Franzkius d. exercit. 12. quest. 6. n. 23. ut aded Wesenbec. ad L. Corn. de sicar. n. 22. haut immeritò moderamen inculpatæ tutelæ, non ex facultate fugæ; sed ex circumstantiis, probandum esse, sentiat; quanquam is locus minùs probetur Colleg. Argent. d. l. §. 7. n. 4. Planè prætextus ignominie extra periculum, plenam excusationem non præstat. per d. ex l. 2. & 3. C. Ad l. Corn. de Sicar. Quicquid alii constituent, ap. Ioh. Valerum de differ. utr. fori. verb. defensio diff. 7. conf. conf. Facule. in causa D. Rinckii de Ann. 1636. Aldstedius in theologia casuum cap. 18. pag. 352. ibi: si fuga sit valde dedecorosa, ut cōtingere potest in viro nobili: Non teneatur aliquis fugere: At si in vasus sit homo inferioris notæ & fortis, cū fuga ei non sit ignominiosa; si fugiendo evadere possit, teneatur fugere & non occidere. Nam ordine & iure charitatis, vita proximi præferri debet honori qualicunque: dummodo fuga non sit fugienti periculosa. Quod ad finem s. durationem iustæ defensionis: sciendum est, eam durare & cessare debere, cum ipsa impetitione. Si enim aggressor tuus cedat, aut tergum vertat, injustè illi porro instas persequendo; quia, jam ista tua persequutio, vindicta est, & cessante vi alterius, ipse vim facis. Obrecht. d. tract. cap. 13. n. 21. cessante enim offensione, cessare etiam debet defensio. c. cessante. 60. de Appellat. vid. cum multis allegat. Kremberg. de necessar. defens. quest. 3. n. 29. Ut in capite; de abusu armorum per aggressionem coloratam, pluribus explanabitur.

14. Hæc in extremis defensionis, attendenda: In ipsa defensione, is modus servandus est, ne manifesta inæqualitas, vel ratione personarum; vel ratione armorum, defendenti possit objici. Ratione personarum, illa inæqualitas apparet, si puer, senex, mulier; juvenem robustum, vegetum petat: & robustus debiliorem vali-

& medium
s. ipsum de-
fensionis
actum aut
modum.

dius repellat. *Ratione armorum*, modum requirimus; Non, quod in conflictu, semper æqualia arma desideremus: sed ut ex imparitate, summam defensionis speciem labefactari, indicemus. *v. Dd. Carpozov. l. qq. crim. 28. n. 24. vers. Ut puta.* veluti si baculo levi petitus, aut manu inermi, gladio aut pugione repercutiat. *v. Damhoud. c. 76. n. 14. ibi: si me quispiam invadat inermis.* (nisi declinandæ plagæ causâ, aut ubi justus metus est, alterum futurum superiorem) Item si quis idem declinare facillè possit; malit tamen impetentem se baculo, graviter gladio vulnerare, aut planè trucidare: certè, per defensionem suam, quæ ab initio licita erat, ob evidentem hunc excessum, in culpam incidet, quia vim illatam longius excedit. Unde inculpatæ tutelæ moderationem in *l. i. C. und. vi.* forsan rectè quis dixerit & exposuerit; defensionem quæ & ab initio justa est, & sine culpa, usque ad finem, decurrit; licet hæc omnia Dd. aliter explicant, quos vide, tum *alibi.* tum apud *Petr. Theodorici Colleg. crimin. disp. 11. §. 5.* Ut aded, non planè impossibile sit, generales hujus moderationis terminos ex culpæ interventu, non invitâ Jurisprudentiâ, constituere, veluti Dd. communiter desperant. Neque ita forsan satis accuratè loqueremur, sicum Obrechtio, *d. tr. cap. 13.* absolute definiremus: moderamè inculpatæ tutelæ, etiam tum excedi, cum quis minanti, aut injurianti, armis sese opponat: siquidem (1.) ex sententia *d. l. i. C. unde vi.* vim priùs illatam esse, oportet, antequam justa defensio sequatur & opponatur. At, casibus ab Obrechtio designatis, vis illata dici non potest, vel ex ipsius Obrechtii traditis. Nec est (2.) quærendum, de moderamine defensionis, quæ ab initio statim, illicita est: sed ubi ab initio licita est defensio, moderamen illud tenendum est, ne culpa aliqua evidenter, defendenti possit imputari. Certè, homicidium nunquam excusari, hæc specie defensionis, poterit, si quis, extra vitæ periculum jam constitutus, occiderit: *l. 2. C. ad L. Cornel. de Sicar. v. Cothm. §. resp. 2.* ubi etiam de fundanda jurisdictione parè in parem, notabilia suggerit. *n. 25. & seqq.* Et faciliùs defensio, quàm occisio, excusatur. Sed ea de re, acutiores viderint. *conf. Consil. Facultatis Illustr. Comiti Penzio Anno 1647. mens. Decembr. scriptum.* Utique facinore aliquo cædis, aut vulnerationis admissio, & ut Gallus ille scribit: En matière de combats, qui premier met l'espee au poing, est coupable; et non,

*Sup. l. i. C.
unde vi.*

DE MODO ARMIS IN CONFLICTU INCULP. UT. 181
et non qui premier frappe: Comme en matiere de guerre, qui
premier rompt la paix, est tenu de tous les maux, que fait celuy,
qui prend les armes pour se defendre, contre la violence de l'in-
fraction. discours. Mervilleux de la vie de Catarine. de Medicis. pag 58.
cons. l. quoniam. 6. C. Ad L. lul. de vi publ.

C A P. III.

*De fine & effectu concessi juris armorum: itemque
de contrariis.*

I. ET ex his quidem, quæ modò de legitimo armorum usu dis-
seruimus, facile cognoscere licet, quo fine, arma publicè
privatimque indulta sint olim; vel etiamnum jure, more, consue-
tutine aut privilegio indulgeantur. Nim. finis istius concessionis
respicit vel necessitatem, vel securitatem. Necessitatem intellige
vel publicam, puta cum cives, ingruente hoste, salutis publicæ tu-
tandæ causa armantur v. loachimum Schepliz ad consuetud. Branden-
burgic. part. 4. tit. 26. n. 5. & seqq. vel privatam: cum singuli muneris
sui obeundi causa armis instruuntur. Securitatem autem potes
subaudire iter faciendum, aut alias justum metum, præsidio armo-
rum & moderata defensione, avertentium Harprecht. ad §. 8. 1. de
publ. judic. n. 8. Denique finem dignitatis, in magistratibus aliisq;
personis honoratis licet intueri. Jung. d. sup. de hoplophoria cap. 1. §. 6.
pag. 111. De Turcis refert Busbequius epist. Turcic. 1. pag. 29. Di-
gniores apud eos locum haberi, sinistrum: Idèd, quod eam par-
tem gladius honestet: Et quod is, qui sit in parte dextera, quodam-
modo gladium habeat sub manu ejus, qui sinistrum latus clau-
dit: Ille verò eum gestet liberum & expeditum. (quod olim quo-
que judicium fuit Cyri, regis Persarum, ap. Xenophon. lib. 8. Cyropæ-
dias è quo v. Briffon. lib. 1. de regno Persar. p. 73. vers. Ordinem verò accu-
bationis. Nam Persæ, ut postea dicemus semper erant armati, etiam in
conviviis) At Europæi, sprete gladii existimatione, dextræ liberta-
tem præferunt, qua gladius fortius educatur, sæpiusque de late-
re isto acriter concertant: quomodo in hujus etiam anni actis pu-
blicis, sub d. 27. Maii legebamus: Der von Paris nach dem Haag
abgeordnete Ambassadeur, Mr. de Bellieure, habe nicht zur aundienz

gelangen, oder das geringste negocien können/ allein darumb / weil
 len bey den vñschen / so ihme von dene Ständen geschehen sollen / kein
 Theil dem andern die rechte Hand zu haben / gestatten wollen. *conf. de
 honore dextra Chassan. part. 1. consid. 11. pag. 5. Buxtorf. ad cap. 3. Aur. bull.
 d. 40. Nolden de statu Nobil. cap. 10. n. 81. Lips. 2. Elector. c. 2. p. 3.*

De effectu
 juris quo u-
 sus armo-
 rum conce-
 ditur.

2. Quocunque autem sine & respectu omni. l. *ἐξουσία*
 jus alicui concessum fuerit, non sine effectu concessio ista relin-
 quitur. Quemadmodum enim ii, qui arma prohibita, sine con-
 tra prohibitionem, gestant, variis suspensionibus & pœnis onerantur: Ita, è diverso, illi, qui arma, jure permittente, gerunt, ab
 his & similibus pœnis, oneribus & incommodis, liberantur, at-
 que eximuntur. Initio enim (1.) in his cessat doli mali suspi-
 cio; *arg. l. hi qui. 11. §. fin. D. ad L. lul. de vi publ. per dicta superiore ca-
 pite: etiam si in illicito loco gestent; Nam præsumtio juris nihi-*
losecius est pro iis, quod ea dolo malo non gestent, per disputata
de sensu l. 10. ad L. lul. de vi publ. sup. pag. 160 (2.) Nec Magistratus fa-
 milia perquirere potest arma, sub eorum vestibus, qui notoriè
 privilegiati sunt. *Decian. d. cap. n. 10. quod, in specie, de Doctori-*
bus, tenet Bart. in l. Medicos. 6. C. de Professor. & Medic. lib. 10. Decian.
d. lib. 8. cap. 3. num. 53. (3.) Et si ministri, hujus ordinis aliquem,
 aggrediantur, ipsumque discingere velint, potest is, de facto, re-
 sistere, præsertim, si id, sine mandato speciali, faciant. *Decian. c. 3.*
num. ult. Quod si, de mandato Judicis, Officiales, aliquem arma
 deponere, jubeant, rectè fecerit, si sequatur officiales ad Judicem;
 consuadente Deciano, ex eo, quod notant omnes, in l. 1. ff. de oper.
 nov. nunciat. ubi nunciatio; licet injusta, spernenda non est. *adde*
lex quacunque. 2. si quis in jus vocatus. l. si quis. 5. ff. de judic. Quod si
 (4.) eo casu, ubi quis paratus est, cum ministris ire, illi nihilo-
 minus Virum honoratum discingere moliantur, potest liberius,
 hoc casu resistere. *Bart. in l. prohibitum. 5. illat. 2. C. de jur. fisci lib. 10.*
l. quoniam iudices. 21. C. de Appellat. Et (5.) Judex, qui notoriè
 privilegiatum jubet discingi, injuriarum conveniri posse vide-
 tur, *arg. l. injuriarum. 13. §. 2. ibi: si quis, quod decreto pratoris non ob-*
temperavit. Ergò, si nihil, contra jus fecit & injustè ita tracta-
 tus fuerit, poterit agere, & §. *qua jure. 6. D. de injur. l. quod Reipubl. 33.*
D. eod.

Deod. ibi: quod secundum bonos mores sit. At hoc fit, contra bonos mores: Ergo v. *Wesemb. de injur. n. 5. (6.)* Apparitor etiam qui aliquem discinxit, privilegium suum allegantem, de vi conveniri poterit, per ea, quæ habet Anton. Faber in C. suo ad L. Iul. de vi publ. & privar. defin. un. & Molina d. rom. 4. disp. 15. n. 2.

3. Sunt tamen non pauca, quæ facultati huic aut derogant; aut vitium adferunt. Ubi (1) illud, non inmerito, in disquisitionem venit: An per statuta prohibitoria, (Cujusmodi supra indicavimus de aphoplistis, cap. 4. §. 17. pag. 80. digiroque subindicat Carpzov. part. 3. Crim. qq. 132. n. 17.) privari, hoc jure possint ii, quibus tacite; vel expresse, secundum prælibata, armorum gestandorum facultas concessa est? Quod sine distinctione, definiri non potest. Principio namq; alia est ratio subditorum alia non subditorum *Quantum ad istos.* Licet juri civili, etiam forensibus s. extraneis, per statuta, derogari posse, Jas. Bartolus & Dd. communiter, in l. omnes populi. 9. D. de justit. & jur. itemque Alber. de Rosat. lib. 1. quest. 7. de statut. velint; tamen id semper accipiendum est, secundum modum concessæ, vel obtentæ jurisdictionis. Decian. ad l. imperium. n. 4 ff. de jurisdic. & consequenter, si superior, aut universitas, & inveterata consuetudo, (quæ fortior & potentior est statuto, illudque filere facit: Cravett. de antiquit. temp. 1. part. in princ. n. 42. Menoch. de A. l. Q. cas. 25. num. 49.) alicui facultatem concesserit; ei speciali inferiorum statuto, vix poterit derogari. Socinus & alii tom. 1. regul. jur. pag. 97. vers. septima fallit. præsertim cum privilegia, ob merita, personis indulta, ne quidem à superioribus præter Imperatorem, vid. *Wesembec parat. ff. de quest. num. 10. in fin. Enenckel. lib. 2. de privileg. in genere. cap. 6. sine magna causa, revocari queant, uti probat Quetta consil. 13. latè Enenckel. lib. 3. de privileg. cap. 7. & 9. nec coartari, velut incolas, decet, qui verè incolæ non sunt: quæ sententia est l. est verum. 3. C. de incol. junct. l. 1. de tutor. & curat. dat. l. neque. 5. C. qui dat. tut. poss. vide iterum Bachov. vol. 2. disput. Treutler. 18. §. 2. lit. A. Alderan. Mascard. de general. stat. interp. conclus. 6. n. 1. & seq.*

4. Non-subditos autem dicimus, non solum advenas, quos Græci *ἐπείκτες* vocant, cujusmodi etiam sunt Studiosi, quam-

Contraria
juris opinio
quædam sen-
tentia, derogat
in gene-
re, statuta
prohibito-
ria.

2

diu in Academiis degunt; *Wesemb. parat. D. ad Municip. num. 7.*) Sed & alios, qui domicilium nondum in eo loco fixerunt, quod jure Civili, decennii habitatione, induci, communiter statuunt, per *l. nec si. 2. C. de incol. Suarez. commun. opin. lib. D. num. 115.* Quamquam *Gail. 2. observ. 35. num. 8.* testetur, quod in Germaniæ civitatibus, passim incolatus, post annum, acquiratur, neque permittat Magistratus, advenam diutius ibi commorari, si, elapso anno, jura civium redimere nolit. Alibi, etiam brevior terminus præfigi solet; vid. *D. Mayium 1. iur. Lubec. tit. 2. art. 2. num. 3. & seqq.* (Quod imprimis, de uxoratis exaudiendum, & de his, qui animum permanendi habent: cæteri verò, qui vel bellicos tumultus fugiunt, vel persecutiones religionis causa patiuntur, jure tutelari & protectionis utuntur, lassen sich beyhm Schirmgerichte einschreiben: ut sunt exules, hospites & alii. vid. *D. Mayium d. lib. 1. juris Lubec. tit. 2. artic. 2. num. 19.*) E contrario, Venetias annos 14. incolere, necessum est iis, qui jura civium plebejorum adipisci volunt, teste *Bodino 1. de Republ. 6.*

5. Subditi sunt, vel cives, vel incolæ, vel Coloni. *Wesemb. parat. D. ad Municip. num. 2.* de his, utpote dignitatis incapacibus, quæstio non est. vid. *quæ supra de rusticis dicta sunt tr. de Aphopismo c. 4. b. 9. pag. 71.* Quod si civis, vel incola, quis factus sit, vel etiam in altera civitate, civis; in altera incola sit, (quod fieri potest, per *l. adsumptio. 6. princ. & §. ult. l. eius qui 27. in fin. D. ad Municip. quæ jura per cap. 16. Aureæ Bullæ, Buxtorf. ad eandem, thes. 99.* sublata, non rectè arbitratur,) censetur, eo ipso, privilegis suis hætenus renuntiâsse, quatenus ea, sine exceptione, submisit jurisdictioni Civitatis: Sive enim Civis sit; Sive incola; jurisdictionis Municipalis exercitium procedit, immò, incola parere debet, non modò Magistratui domicilii, verùm etiam originis. *l. incola. 29. D. ad municip. Ubi Colleg. Argent. th. 9.* Quod tamen, de Consiliariis & ministris Principum, qui in civitate municipali cives sunt, non intellectum velim. *v. D. Mayium d. lib. 1. tit. 2. artic. 2. nu. 34. & seqq.* Ea enim est statutorum ratio, ut superiorem, etiam cujus cum adprobatione ea facta sunt, non stringant. *argum. l. inquisitio. 18. ubi gl. C. de solut. Jacob. Schultes præf. quæst. 3. adeoque nec*

DE FINE ET EFFECTU CONCESSI JUR. ARMOR. 185

nec ejus Confiliarios, non solum, quia pars corporis principalis sunt, per supra dicta; sed potius, quia leges Vestiarum, ministros Principis in genere, non attinent. 1. nemo. 2. Cod. de vestib. holober. quæ etiam alias inferiorum luxuriam potissimum coercerant. Policy Ordnung der Stadt Straßburg. tit. 8. §. 17. ibi: der größte Pracht in der Kleydung ist bey den vatern Ständen. aut, si subsistere potest sententia Besoldi, 1. Polit. 12. §. 71. §. 4. quia privilegiatus, quamvis incola sit, in personalibus, statutis non obligatur.

6. (2.) Perdunt hoc jus illi, quibus id ordinariè competit, amissione potestatis, dignitatis, & functionis suæ. (Sic, propter delictum, aliquibus in locis, Nobiles & Doctores cingulo privari, ex Claro, notat Reinkingk. lib. 3. class. 2. cap. 2. num. 11.) (3.) Ut & illi, quibus extraordinariè hoc jus indulgetur, cessante causâ ordinariâ, illud vicissim amittunt, per regulam: Sublatâ, vel cessante causâ, cessat effectus. Tiraq. in reg. cessant. caus. Everhard. in loco à ratione leg. num. 6. & in loco à cessat. rat. num. 4. (4.) Cedit etiam quis jure isto, per abusum licentiæ, ut si quis, arma licitè ferens, iis abutatur. vid. l. 4. Cod. Henric. lib. 8. tit. 7. pag. 231. B. per regulam, quâ privilegium amittit is, qui sibi concessâ, abutitur potestate. l. iudices. 9. Cod. de judic. Hippol. de Marfil. in pract. crimin. §. pro complemento. num. 9. Decian. d. cap. 3. n. 62. Quemadmodum olim etiam. vid. Alexand. ab Alex. lib. 6. genat. dier. cap. 22. pag. 986. & apud Plaut. Casina Act. 111. scen. 5. vers. 7. Eripite isti gladium, quæ sui est impos animi. Et si quæ sunt alia, quæ ex superioribus, facile colligi possunt.

In specie,
causa alia
compleures:

7. Cæterum abusus ille committitur vel in usu primo, h. e. gestatione; vel in orto, seu ulteriore. In gestatione, cum (1.) Ratione subjecti, sive personarum, quilibet promiscuè, armorum gestationem sibi sumunt, quomodo de Germania, conqueritur Enenkel. 2. de privileg. mil. 33. n. 6. p. 182. ibi: At per Germaniam, maxima passim armorum libertas: Ensis enim accincti, etiam rustici, quod libet, vadunt. Quibusdam in locis, etiam bombardas, earumque exercitia, omnibus etiam rusticis, permitta videmus. In Austria, post proximam rebellionem, plerisque Agricolarum & colonorum, arma cætera adempta: Gladii ta-

Pugnantia
cum armorum
usu.

A 2

men

men sive cultri majores, & similia tela, relicta. Rursus autem, nuperrimâ Hungarorum & Tartarorum irruptione, omnes summo studio armati. Et infinita est hujus rei varietas. *Hac Illustris Enekel.* Qui tamen illicd subicit: Interim illud universè tenendum esse: Militaria arma nemini, *de jure*, sive ignobili, sive Nobili, permissa; quamvis, domi habere, nemo ferè prohibeatur: solos autem milites, isthac ubilibet, intra tamen disciplinæ suæ limites, non habere tantum; sed gestare quoque, uti, sive ornatus; sive exercitii causâ velint. Immo, vim etiam, ratione postulante, iisdem inferre posse. (2.) *Abusus ratione Obiecti:* cum arma quis indebita & in concessione, excepta gestat. (v. *Würtemb. Lands-Ordnung / sub tit. der Jehr vnd anderer Büchsen halben pag. 21. ibi:* Die weil aber darauß (daß ihrer viel Büchsen tragen vnd führen) allerhand thätliche Handlungen / Entleibungen / Mordtlich erschießen / Veraubungen vnd andere übel vnd vnrat entstehen mag / vnd derhalben solches in keinen weg zugebulden / auch hiervon auff dem Reichstag zu Augspurg Anno 1530. verboten worden ist. So gebieten wir demnach ernstlich / bey vermeidung vnserer schweren Ungnad vnd Straffe. (alles nach gestalt der Vbertretung) vnd sonderlich / neben andern / bey verleihrung der Büchsen / vnd wollen; daß alle vnserer Vnderthanen / vnd ein jeder insonderheit / so bißher Jever vnd andere Büchsen gehabt; die fürhin weder zu Ross noch zu Fuß über Geld oder sonst in etliche wege gebrauchen: Sondern sich derselben gänzlich enthalten. Doch sollen hierinn außgeschieden sein / vnserer Ober vnd Vnder vögte; vnd andere vnserer Diener / welche die von ihrer Eimpter vnd Dienste wegen führen vnd gebrauchen mögen. Der gleichen alle Beriches vnd Raths Personen / auch andere Kauff- vnd Gerverbsleute in den Stätten; denen wir die allein zu Ross zu führen auch gnädig erlauben &c. junge etiam s. So viel dann die frembden / & quæ præmissa sunt supr. de hoplophoria. cap. 5. thes. 2. pag. 149. Enekel. lib. 2. de privileg. milit. 33. num. 4. & seqq. Barnab. Brisson. lib. 3. de regno Persic. pag. 287. & seqq.) Aut congrua quidem gestat; sed (3.) *Ratione formæ*, indebito modo, loco tempore &c. In modo gestandi ipso, peccare videntur, qui in dorsum gladios, quos ornamenti causâ gestant, rejiciunt: latus enim cingen-

DE CONTRARIIS CONCESSI JUR. ET USUS ARMOR. 187
cingendum est & ornandum; non clunes, in quibus Gallicanis
hominibus hodiè subsultat (gladius.) In quos non neminem
sic luisse accepimus:

Ventri impendentem nuper gestare macharam
Ventricolæ iuveni, lausque decusque fuit,
Ast nunc à tergo ferri pars Martia pendet,
Tergo ut tutamen, quum fugit, ense perat.
More patrum lateri, cur non accingitur ensis?
An quoniam mundus, quæ novâ, semper amat?
Et aliter:

Posticam iuvenes Alamodista ense tuentur,
Fors quoniam virgam se meruisse sciunt.

Cingendum autem sive ornandum latus sinistrum vid. Lips. 3. de
milit. Romana dialog. 3. pag. 176. Quamquam apud alios, etiam
dextrum, & aliquando utrumque, ornabatur. vid. notata D.
Linnæ. lib. 8. de iur. publ. cap. 9. num. 92. nempe & Romani milites
dextra breviorē sicam ferebant; sinistra longiorē. Alexand.
ab Alex. lib. 6. cap. 22. p. m. 973. Peccatur etiam (4.) circa locum &
tempus Farinac. quest. 108. num. 136. Quemadmodum Persis vitio
vertitur, quod & in alta pace, & ubique & semper, gladio ac-
cincti, obambulant: ut Ammianus Marcellinus indicat, lib. 23. illis
verbis: Omnes (Persæ) promiscuè, vel inter epulas, festosque dies, gla-
diis cincti, cernuntur: quem Græcorum veterum morem abjecisse
primos Athenienses, Thucydides est autor Amplissimus. Jose-
phus etiam lib. 11. Antiquit. Iudaic. cap. 3. Reges Parthorum, inter
epulas, à suis, cæsum obtruncatumque narrans, subjicit: Μαχα-
ρῆς ἐστὶν ὁ πρὸς ἐὶς τὸν ὄντων. Quod Romanis, qui non nisi in pro-
cinctu, & sagis sumtis, gladio cingebantur, barbaricum videba-
tur: inquit Barnab. Brissonus lib. 3. de regn. Persic. pag. 285. conf. Curt.
lib. 5. c. 11. ibi: arma, quæ in sarcinis antea ferebantur. Vnde Ovid. lib. 5.
Trist. Getas, semper ense accinctos, mordet. Certè mensæ, quæ
pacis est & amicitiae focia, arma nequaquam videntur conve-
nire: quod nostrates convivæ indicant, quando depositionem
armorum hoc argumento suadent: Εὖ σὺν ἡμῖν γὰρ Γρίεδε. Bo-
nam hic pacem esse, adeoque non opus esse gladiis, Ioh. Guiliel-
mus Stuckius lib. 2. Antiquis. conviv. cap. 19. pag. 234. b. De templis &

Aa 2

aliis

aliis locis exceptis d. pag. 153. & seqq. Jung. Rodolph. Hospin. lib. 1. de templ. cap. 12. Harprecht. ad § 8. Instit. de publ. indic. num. 11. Ioachim Schepliz. ad consuetud. Brandeb. part. 4. tit. 26. num. 7. ubi cum Arniseo statuit: arma non esse ferenda incuriam aut Palatium: neque in hoc nobiles praeteris, quoad gestionem armorum, prerogativam habere. Carpitur (s.) & luxur nimius, si gladii auro & gemmis coruscent, vid. Tertullianum de habitu muliebri. cap. 7. Claudian. lib. 2. de rapt. Proserpin. ibi:

*Parthica quæ tantis variantur cingula gemmis,
Regales iunctura sinus.*

Parthis enim, nullus ferè, auri argentique, nisi in armis usus. Iustinus lib. 41. E diverso elegantia & mundicies ubique celebratur. vid. Arrian. 1. 4. 9. Diodor. 17. 18. & 21. Plutarch. in Alexandro, cap. 25. & 60. ubi armaturam Alexandri per partes designat.

8. Abusus notabilior committitur, in actu exercito, aggressionis, vel etiam defensionis. Aggressio, vel est planè dolosa, vel quadantenus colorata. Planè dolosa occurrit in sicariis latronibus & parricidis. De quibus dicitur in Racemat. Crimin. Colorata & causaria, vel est intentata sive affecta, vulgò admenatio dicta, vel perfecta: Qualis sæpenumero commissa fuit, hæc temporibus, à provincialibus sive paganis, qui toti militum nationi infesti, aliquando insontes vel sibi minimè noxios, odio professionis, trucidarunt; de cuius aggressionis & trucidationis pœna, diversimodè est iudicatum. Circa Defensionem, occurrit armorum abusus sive eam consideres, ut suscipiendam sive ut susceptam. v. omnino Gœdelm. lib. 3. de magu cap. 4. Farin. quest. crimin. 108. n. 68. & seqq. Qui uterque abusus & excessus quemadmodum sit coercendus, altioris atq; ulterioris est investigationis.

COMMENTATIO DE AD- MENATIONE.

sive

*De Abusu armorum, qui committitur
per admenationem.*

THESIS I.

Bi silent jura & Judicia, ad rixas & arma itur: inquit Cujac. in Julian. lib. 38. ad l. 13. §. 5. de usuf. Id non tantum superiorum temporum; sed & superiorum seu proximorum annorum, edocent Historiæ. Atque utinam, nec hodiè, talia audirentur exempla, dum nondum lacertos efferre, nedum brachium exserere, potest justitia. Itaque nec mirari licebit, tam frequentem, per Justitia ista, armorum occurrisse abusum, qui non solum intra minas stetit: sed & ad ulteriora processit. De prima abusus specie, nonnulla in præsentiarum §§. segg. & or. delibare fas erit; (aliis uberiorem tractationem sequaturis:) Quæ superiorem Commentationem non inconvenienter excipit; *Distum enim est*, de armorum fabricâ, comparatione, possessione & usu, quatenus ille, in gestatione inculpatâ, terminatur: *Iam ergo*, de motu ulteriore, dicendum, qui fit, manus applicatione, armorum expromtione, & denique, incussione ipsâ.

2. Enimverò species ista abusus armorum, quæ minitandò committitur, diu, sub generali injuriæ delicto, indiscreta delituit: l. 15. §. 1. de injur. cap. 13. de parr. dist. 1. Donec superiorum secularum sollicitudo animadverteret, minas istas, non semper ad injurias dirigi sed aliquando etiam ad metum incutiendum; Aliàs ad percussione, vel eadem intentandam, collimare. v. l. 1. §. 3. Ad L. Cornel. de Sicar. Novell. 142. præfat. Berliob. part. 4. conclus. 13. n. 11. & segg. Eoque peculiare huic facinori nomen indidit; ADME-

Aa 3

NATIO. De origine vocis

NATIONIS: *Barcol. Angel. & ceteri, ad d.l.15. §.1. de injur.* ubi Bart. scribit: Nota hic de admenatione: quod tene mente: quia ne scirem fortè, tibi dare concordantiam; (quam tamen dabimus, ex Novell. 142.) Cujus detortæ Vocis barbaries, seculi sui cunabula prodit. Nam, ut Senec. *lib.2. de benef. cap.34.* scribit: Ingens est copia rerum, sine nomine, quas non propriis adpellationibus notamus; sed alienis, commodatisque.

3. Et sunt sanè ex recentioribus, qui tria potissimum, in scriptis Dd. vetustiorum, desiderant; puta (1.) Methodum sive ordinem: (2.) Latinæ linguæ puritatem, & (3.) Denique antiquitatis & Historiarum cognitionem. In quæ vitia ipsi, infelicitate temporum, inciderunt; qua factum est, ut multis tenebris ab ipsis involuta sit Jurisprudentia. *Bronchorst. in Orat. de studio juris. p. 197.* Unum è millibus v. *Const. omnem. proem. D. §.5. verb. λυτός: ibi Græco vocabulo hircos, quod idem est, quod subtiliter videns. Itemque in gl. §. igitur post libros. 4. in verb. Pandectarum ibi: à Pan, quod est doctrina. proem. Instit. Iterumque in gl. l.1. verb. pactum. ibi: pactio q. pacis actio. de pact. collato Forstero. cap.1. de pact. n.3. Et in l.1. verbo, è re: pro quo gl. legit, here, quod ad dominum & Doctorem spectet de verborum significatione dicere. De reb. cred. junct. Bertachino in voce liber: ubi se. mere, in π. Fl. legisse scribit. l.13. §. ult. in verb. per genium. Vbi Genius, inquit gl. principè, est ejus DEVS, qui ingentem, i.e. magnam suam potentiam exercet. De iurejur. l. servus. 36. in verbo. magidem. de condit. indeb. &c. exemplum, non minùs lepidum, eo, quod in gl. l.2. §.4. verb. consitui. de O.l. recensetur conf. Dn. Hanium in orat. de usu Chronolog. in jurispr. pag. 25. aut in l. magis. §. inprimis. 11. ubi, cum Accurs. ignoraret, quid esset, bonorum synopsis, legere suos iussit: si inops. De reb. eor. qui. adferre liceat, ex Angelo Aretino, qui vocabulum prætecta & prætectati explicaturus, in pr. Inst. de injur. Ortum illud habere, dicit, à Nobilissimo quodam Juvene, filio cujusdam senatoris, 14. aut 15. annorum, qui quâdam die, sequutus fuerit patrem suum, ad Capitolium, & ibidem Senatui, cum patre, interfuerit, ubi pater ejus, de secretis totius orbis, tractaverat: Finito isto consilio, cum puer domum reverteretur, matrem ejus quævisse ab ipso, unde venisset? Respondisse hunc: quòd fuerit, cum patre suo, in consilio. Mox Matrem cœpisse percontari, de qua re tractatum, in consilio, fuerit puerum,*

puerum, secreta senatus occultandi studio, finxisse: totam delib-
 rationem de capitibus pullorum matris fuisse, quemadmodum
 pullos illos, quorum mater multos & charos habebat, pater dissi-
 pare posset. Tum matrem, iracundo vultu, patrem adortam fuisse,
 & Maritum, objurgasse, quodd, de nece pullorum suorum, in
 consilio, deliberare ausus sit. Cum verò pater intelligeret, filium
 hanc fabulam confinxisse, cœpisse admirari ejus ingenium, & to-
 tam rei gesta seriem Senatui indicasse, qui puerum, propter discre-
 tionem suam, in continenti, in senatoré elegerint, eiq; vestem fieri
 curârunt, prætextam dictam, ided, quodd, præ cæteris vestibus, pue-
 rum tegeret: cujus Exemplum deinceps imitati, alii pueri Nobiles,
 itidem hac veste usi fuerint. *Haftenus Angelus de Aretio.* Germanica
 Livii versio, sub Ann. V. C. 445. lib. 9. p. 201. similem historiam re-
 fert, & Macrobio imputat; sed Macrobius lib. 1. Saturnal. cap. 6. p. m.
 265. Historiam Papyrii ex Gellio descripsit: Gellius lib. 1. N. A. cap.
 23. Eandem Historiam Papyrii, Catoni imputat: Quam, si cui-
 piam placuerit conferre, cum narratione Angeli, declinationem
 à vero mirabitur & ridebit. Vocabuli etiam ipsius aliam origi-
 nem legi, apud Macrobiū, nempe; quod auro & gemmis prætex-
 ta esset: ad Gellium notavit Mosellanus. Sed, Macrobiū Etymologi-
 am aliter habere, deprehendas, ex excerptis Pancirolli, lib. 1. var.
 Edition. 15. Aliis sic appellatur, quodd purpura esset prætexta, in ex-
 trematibus aut oris: v. *Beumann. in origin. p. 1073.* quam rationem
 Macrobio acceptam refert Rosinus lib. 5. antiq. Roman. cap. 32. pag.
 169. Ex Livio, 4. decad. 40. ibi: *Liberi nostri prætexen purpurâ togis utun-
 tur.* Et Plutarch in Sertorio. verb. *ἀνὰ πορφυρῶν* cum aliis, probat Laza-
 rus Bayssius, de re vestiaria. pag. 40.

4. Et ex isto quidem indicio, (1.) antiquitatis & Histo-
 riarum ignoratio mirificè detegitur, quarum sanè neglectus seu fa-
 stidium etiam (2.) Lingua purioris contentum induxit; de quo de-
 fectu, ita scribit Duarenus, in Epistolâ, de ratione discendi docendique
 juris: Doctores veteres, pro Latinis propriis & elegantibus voca-
 bulis, nova, eademq; inepta & monstrosa cudunt, ex quibus con-
 flata oratio, quia, præ nimia obscuritate, non intelligitur, idonea
 ad docendum esse non potest. De vitio Methodi & artis docendi, (3.)
 Idem Duarenus ibid. scribit: Innumerabilibus commentariis suis,
 id egif.

id egisse Dd. ut de re, paucissima; præter rem, infinita scriberent. Alienissimis locis inculcarent, quæcunque liberet, & unius vocula arreptâ occasione, evagarentur à proposito, nihil pensi habentes, quid, quoque loco, dicatur, aut scribatur.

5. Quæ utcunque habeant: Interim ea, Veteribus, gloria meritò relinquitur, quòd omnia LL. arcana, pro virili, fuerint rimati, & præ ornamentis, rerum argumenta, diligenter investigaverint, ac, quomodo privata, publicæque controversiæ, ex LL. visceribus, definiri queant, sollicitè inquisiverint. v. *Epist. 1. Pacidii, de interdicta Christianorum, cum Gentilibus, communione pag. 3.* Exempli loco, potest esse præsens Thema, usu frequens, definitione rarissimum: cujus tamen fundamenta, Bartolus in l. 15. § 1. de injur. haut infelicitè deprehendit. Itaque non pigramur, tradita Doctorum in ordinem redigere.

6. Dubito equidem, an felicior sim futurus, in origine verbi Admenationis investiganda, quàm Dd. fuerunt, in sua prætextâ; Arbitror tamen, Eosdem, qui Latinum minari, detorserunt in activum menare: apud Voss. lib. 3. de vit. sermon. cap. 25. p. 501. Inscript. Bullæ Papa Gregorij XIII. tom. 2. Bull. pag. 274. ibi. *Contra famigeratos, nuncupatos menantes, eorumque scripta recipientes, & famosos libellos scribentes & mittentes* (Vbi Voss. menantes, interpretatur eos, qui libellus famosis, alienam proscindunt, ac lacerant famam:.) Nequaquam religioni duxisse, præpositionem adponere, atque inde suam procudere admenationem: Fortè quod apud Ciceron. lib. 2. de Orat. cap. 21. legissent, Execrationes, admirationes, minationes. Nisi quis, Hispanicum *Amenazar*, quod minari notat, occasionem huic appellationi præstitisse, malit opinari, cum Generoso & Nobilissimo Dn. Gerardo Jaene Ledebaur, Equite Ravensbergico, (qui hoc Thema, ex consilio & instituto nostro, elaborandum susceperat, ratus, nihil ignobilius esse Viro erudito, quàm toties retractata argumenta, in scenam otiosè producere, & egregiè perficere, coactus fuisset:.) Utrique præpositionem Ad, significatum augere, ex verbis admove, adhibere, adprehendere, & similibus, Dd. animadvertère: Adeoq; Bartolus, cum suis, in l. Quidam Iberu. 13. de servit. urb. præd. hanc regulam constituere: Ad, poni, pro Juxta.

Vocabul.

Vocabul. utr. iur. in partic. Ad pag. 16. gl. ult. in d. l. 13. verbo ad parietem: i. e. nimis propè. congruit Germanicum bedrauwen.

7. Nonnulli tamen Adminationem dicunt. ut Bertachinus, cum suis, in Repertorio, pag. 43. B. Arnold. Reyger. thesaur. practic. in verb. Adminatio. Quasi minarum vocabulum, habitum & gestum, armis minantis non æquè exprimat. Quomodo Plautus minacias, minis opposuit, in Truculento: act. 5. scen. 4. vers. 56. ibi: Melius, te minis certare mecum, quàm minaciis: Quem locum Taubmannus non tangit. Alii minacias, pro diminutivo habent. Ego, si pace Grammaticorum, suffragium ferre liceret, pro augmentativo, vel ampliativo, h. e. gravioribus minis, Plautum usurpasse, colligerem, ex Milite gloriol. act. 2. scen. 4. vers. 19. & seqq. ibi.

Noli minitari: Scio crucem tibi futuram sepulcrum:

Ibi mei Majores sunt siti: pater, avus, proavus, abavus:

Non possunt minaciis tuis hisce,

(atrociore minæ præcesserant, quibus capitis periculum continebatur)

oculi fodiri.

Quomodo etiam Adverbio minaciter utitur, in Stichos, act. 1. scen. 2. vers. 28.

An potius tentem leniter, an minaciter?

A minaciis sanè istis, haut dubiè Italicum minacciare; & Galli: cum menacer. Nonnulli etiam insultum appellant. v. Bertachin. dict. loc. Alleg. Baldum, in Consil. quodam, quod incipiat: Insultus & adminatio. Add. Card. Tusc. lit. 1. conclus. 263. n. 11. Quanquam Alii insultum specialius definiant: saltum, de loco, in locum. Bostius in tit. de Inquisitione. n. 119. ubi dicit: Quod si mecum sis in itinere, vel mensa, & te vulnerem; non dicas, insultum facere; Nam, non fit motus, de loco ad locum. Sequitur Muscatellus in prax. criminal. sub tit. de vulnerib. pag. 248. n. 43. & 44.

8. Latini fortè dixerint Comminationem, ut apud Plin. 7. c. 45. & Suet. in Caesar. c. 62. ubi Aquilifer moranti, cuspide minatur: aut metus incussionem, per signa: cum Barrol. in l. 1. §. quæ onerando. quar. rer. act. non datur. sive Territionem realem, factis; non verbis, declaratam. v. Carpzov. 1. quæst. crimin. 29. n. 58. Idque per figuram Hyphen (ϕϕ) s. subunionem. v. Dn. D. Bitschium: de iur. rejur.

Bb

rejur.

resur. in litem. §. 2. Germani, cum dicere possent *Wedrawung*, vulgatius usurpant verbum, *das Zucken: die Hand/ Dolchen/ De-gen/ auff einen zucken.*

Homon.

9. Alio sensu, Dd. aliqui admenationem producant, ad actualem percussione[m]. ut apud Farinacium, *quest. Crimin. 107 n. 159. & 165. ibi* Tertius sit casus, in insultu facto, cum admenatione: In qua pariter facias conclusionem affirmativam: videl. quodd pax seu cautio, de non-offendendo, censetur rupta, per insultum; factum cum armis evaginat[is] & admenatione ictuum, cum iisdem armis; quamvis nemo vulneratus remanserit. Quo loc. Farinac. admenationem, vocat ipsam illationem, vel inflictionem ictuum. Quomodo etiam Andr. Fachinæus *lib. 3. Consil. 81. n. 24.* usurpare videtur. ibi: Vulner enim illatum esse præsumitur, ab illo, qui vibravit, sive admenavit ensem, aut aliud genus armorum &c. At communiter, admenatio sic describitur, ut, in terminis minarum subsistat, neque ad percussione[m] procedat: ut *infra uberius dicemus.*

**Definitio
realis.**

10. Facinus ipsum, Angelus Aretinus, in *Tract. de Malef. verb. admenavit. pag. 155. &* ex eo, Bertachinus, in *Repertorio, verb. adminatio.* definit: Elevationem manus aut armorum, ad percutiendum; Quando aliquis manum, contra aliquem, levat, (sic ipse Ulpian. pro *elevat.*) velut verberaturus sive percussurus. Possis etiam sic: Esse delictum privatum, plerumque injuriæ speciem continens, quo quis elevatione manus, armatæ vel inermis, concutitur aut perterretur. *Conf. Gothofr. in not. ad corp. gl. d. l. 15. §. 1. de injur.*

Distinctio.

11. Solet autem quædam fieri, joci gratiâ; quædam serio. *arg. eorum, quæ, in simili, tradit Carpzov. part. 1. quest. Crimin. 30. q. 2. n. 14.* Illa horsum non pertinet: si talis animus probetur: Neque enim si quid dictum aut factum est per jocum, æquum est id serio prævertier. *inquit Iupiter apud Plautum Amphitr. act. 3. scen. 2. vers. 39.* Et Aristophanes in *ranis. act. 2. scen. 2.* An tu istud convertas in rem seriam, joco quod ex te fecerim Herculem? *conf. Bellet. Disquisit. Clerical. part. 1. tit. de favore clericorum canonis. §. 2. n. 1.* ubi ait: ne quidem Eum, qui Clericum per jocum percutit, in pœnam incurrere. *fac. cap. super eo. 1. in verb. sed levitate jocosa. De sentent. Excomm.*

Excovm. Nam aliàs, in dubio, ex facto illicito, delictum præsumitur. *Wesenbec. in parat. de bon. eor. qui. num. 3.* Et dicetur infr. de probatione.

12. Dividi potest, in graviolem; & leviolem: *arg. l. 7. §. 2. & 6 de injur.* Gravior & atrocior fit (1.) à persona, Tùm ejus, qui minas intentat; veluti servi. *l. 17. §. 3. de injur.* [Ubi sic legimus: Quædam injuriæ, à liberis hominib. factæ, levis; non nullius momenti, videntur: Enim verò, à servis, graves sunt; Crescit enim contumelia, ex persona ejus, qui contumeliam fecit. Alii sic emendant: Leves, & nullius momenti. Quomodo etiam Græci *lib. 60. Basil tit. 21. vertère: Τὴν ἐν ὑβρεὶς ἀπὸ ἐλευθέρων γινώσκονται, ἀλλὰ ἐπὶ καὶ αὐτῷ ὑδερὸς εἶσιν: ἀπὸ δὲ δούλων, τραχέειαι εἶσιν.* Pacius in sua Edit Ipse legendum censet: Leves; non ullius momenti. Ut minùs à Florentina scriptura, recedamus. Membranæ nostræ sic habent: Quædam injuriæ, à liberis hominibus factæ, nullius momenti videntur.] Tùm ejus, cui minæ intentantur. *arg. l. 16. §. 3. de pæn.* veluti parenti, Patrono, Magistratui, sacerdoti. *arg. l. 4. C. de injur. l. si quis in hoc 10. C. de Episcop. & Cler. (2.) à Loco, ut, si in foro, vel theatro, intentetur. arg. l. sed est 9. §. 3. de injur. junct. l. 16. §. 6. de pæn.* Ubi refertur particula Orationis Demosthenis, in Midiam scriptæ, qui Illi alapam, in publico theatro, infixerat. *conf. sup. de legitimo armor. usu. c. 1. §. 8. p. 160. (3.) à genere armorum; Gravior enim est, quæ armis intentatur; §. recuperanda 6. l. de Interdict. l. 8. & 9 de injur.* de qua nobis, in isto tractatu, potissimum sermo; Levior, quæ manu elevatâ, sine armis designatur: (4.) quantitate. *l. 16. §. 7. de pæn.* gravior enim est iterata; quàm simplex. *d. l. 15. §. 1. de injur. in verb. sepè. de quo inf. §. 20.*

13. Causa efficiens remota hujus delicti, est Jus Civile. *Ex se. sensu, quo crimen suspecti dicitur ex l. 12. tabb. descendere. pr. l. de suspect. tur. ubi Rittersb. C. A. de privat. delict. §. 2.* Tametsi enim honestati & æquitati, adeoque juri Gentium, etiam adversetur, minis aliquem perterrefacere: Dubitatum tamen fuit, an hoc factum sit punibile, & inter vera delicta numerandum? *Vti videre licet, apud Arnold. à Reyger. in thesaur. verb. administratio.* At Justinianus, in Novell. 142. pr. Leges suas eos, qui gladium, contra aliquem distingunt, supplicii subdere, ait: i. e. *Τιμωρίας: seu pænis, in genere.*

Divisio!

Vbi recensita obiter *l. 17. §. 3. de injur.*

Causa efficiens remota.

nere. *Τιμωρεῖν* enim, non præcisè, ultimum supplicium inferre, notat; sed pœnam, in genere, atque etiam multam. v. *Gellium lib. 6. Noct. Atticar. cap. 14. incip. puniendus peccatus. ubi, sub finem, ex Platoni Gorgia, probat: Τιμωρεῖν promiscuè acceptam fuisse, pro omni punitione.* Digitum autem Imp. haut dubiè intendit, ad d. l. 15. §. 1. de *injur. l. 3. §. 1. l. 10. de vi public. l. 1. §. 3. ad L. Cornel. de Sicar.* Quæ prohibitiones, postea canonifatae sunt: in *can. 13. de panit. distinct. 1.* Eisdemque hodie, statuta locorum subsequuntur: vid. *Holländisch Kriegs-Recht oder articuls. Brteff. art. 32. Schwedisch Kriegs-Recht: tit. 5. artic. 35. Statuta nostra novissimè, 9. Februar. An. 1650. iterata. §. Welcher auch. ibi: welcher ein Messer/Dolchen/Schwert/Degen; oder ein ander Wassen/ gegen dem andern / freventlich zu-cket/ &c.* Quæ sanè prohibitiones, summam habent rationem, ut scil. graviora delicta caveantur, dum ed ducentia, etiam prohibentur. Summa enim professio stultitiæ est, non ire obviam sceleribus cogitatis; sed manere, opperiri que, ut, cum admitta & perpetrata fuerint, tum denique, ubi, quæ facta sunt, infecta fieri non possunt, puniantur: *Gell. lib. 2. N. A. cap. 3. p. 277.*

Causa efficiens propinqua Instrumentalis.

14. Causa Efficiens propinqua est commotus in iram aut odium animus: quacunque tandem occasione irritatus: Instrumentalis, est gladius, *Novell. 142. prefat. vel aliud teli genus. l. 3. §. 1. ad l. lul. de vi publ.* Etiam tormenta, s. bombardæ: *Wan man mit auffgezogenem Haanen/einen bedræwet!* Immo etiam manus s. pugnus inermis levatus, d. l. 15. §. 1. de *injur.*

Qui hoc delictum admittant.

15. Subiectum agens (s. efficiens proxima) sunt personæ, quæ hoc delictum committunt: l. 15. §. 1. d. t. de *injur.* mares; an femina: non refert: Quia Verbum Si quis, utramque speciem complectitur; l. 1. de *V. s. clerici æquè, ac Laici cap. 3. ibi: sed aliquem non percussit. Ext. De cleric. percussore.* (quanquam nimis aliàs, etiam in duellis, Clericis indulgeant Pontifices, cap. 1. & t. t. De Clericis pugnantis in duello. Cum tamen Christus increpaverit Petrum etiam pro se pugnantis. *Matth 26. Iung. Paul. 1. ad Timoth. 3. & ad Titum. 1.*) Dummodò sint doli capaces quia injuria, sine animo & affectu nocendi, non fit. l. 3. §. 1. de *injur.* Unde liquidum est, furiosum, aut infantem, nec hanc quidem injuriæ speciem admittere. l. 3. §. 1. de *injur.* Nec eum, qui, per ebrietatem, sanam mentem exuerit.

4. 12. Clem. un. de Homicid. Neque enim omnis ebrietas, à delicto excusat: cum & impetu delinquatur. l. perspicitur. xl. §. delinquatur. 2. de pœn. Rôm. Kayf. W. vnd deß H. Reichs/Reuter bestallung/artic. 50. Item/ Es soll/ in allen Mißhandlungen/ so voller weiß/ durch Herren/ Juncclern/ Knechte/ groß oder klein Hans/ geschehen vnd straffbar seind/ die Trunkenheit/ zu keiner Entschuldigung/ oder Milderung der Straff/ angesogen/ oder angesehen; Sondern vielmehr solche Verbrechen/ desto schärffer vnd schwerer/ auch geoppelt/ (salsam in militibus) gerechtfertiget vnd gestraffet werden.

16. Itaque nec iratum, cum C. A. de injur. 9. 9. n. 6. temerè exemerim, utcumque eum, sedatà irà, pœniteat: Nam & impetu delinqui, modò diximus: cum impetus, non tollat læsionem, semel illatam. cum Gail. 2. observ. 106. n. 9. & seqq. 10h. Sandaui, ad l. quicquid. 48. de Reg. jur. (idque reponi potest objectionis ex l. 38. §. Imperator. 8. Ad l. lul. de adul. petitæ.) Et pœnitentià, non excuset à delictis, manu perpetratis. l. qui ea. 65. Vers. Nemo enim. de furt. l. quis sit. 17. §. 1. de Edict. l. 3. in fin. C. de Episcop. audient. Cubach. centur. 2. dec. ad. 2. quest. 3. Frustrà sunt, qui, pro iratis, adferunt d. l. Quicquid. 48. de R. l. ubi dicitur: Etiam illa, quæ sunt in calore iracundia; rata non esse; quàm si perseverantià apparuit, judicium animi fuisse. Etenim & inscriptio illius textus, & prædicatum (ratum esse) & conclusio, nec nō comparatio l. 3. de Divort. (quæ est ejusd. Pauli, ex eod. lib. 35. ad Edict.) docent: Jctum in ea regula, non loqui, de factu dolosis, aut externis, sed, de dissensione animorum, vel etiam de rixâ atque contentione verborum. Unde pleriq; etiam limitant hanc regulam in delictis. v. Phil. Matthei, Bronchorst. & alii, ad d. l. 48. Et nominatim in injuriis. l. si non convicit. 5. C. de injur. Alii etiã sic restringunt, ut regula non procedat, in his, quæ, sine detrimento injuriæ passi, nequeunt revocari. v. Modestin. Pistor. 2. consil. 3. n. 9. Jac. Gothofr. ad d. l. 48. n. 232.

17. Nec absolutionem impetrat iratis, festiva Aristotelis comparatio, quando, lib. 7. Ethic. cap. 7. itemque lib. 2. Magn. moral. cap. 6. & lib. 6. Eudem. cap. 6. affectus, irâ percitos, comparat festinis ministris, & canibus. Ut enim ei τῶν δεινῶν, i. e. festini ministri, prius quàm omne, quod dicitur, audiverint, excurrunt, &, ubi impetus primus deferbuerit, officio deinde

Bb 3

desunt.

Expositio
l. 48. de reg.
jur.

desunt, aut obstitunt; vel, sicut canes Domestici, antequam inspe-
xerint, an amicus sit, si strepitū tantummodò audierint, illicò la-
trant: Ita ira, ob fervorem, celeritatemque naturā, non attendit,
quid ratio postulet; sed statim, ad vindictam proruit. Ut enim
hæc Aristotelis assimilatio, saltem, in oppositione, ad cupidita-
tem & Voluptatem comparata est, ibidemque rectè instituitur:
Ita ad pœnæ exclusionem, nullatenus proficit. Sic enim & præ-
festinantes; sed incuriosos, ministros: Itemque canes, intempe-
stivè vigiles, vapulare videmus; Quæ ergò indignè feramus, iratos,
si aliis injuriam inferant, puniri?

De forma
huius de-
licti.

18. Forma hujus delicti, alia generica est; alia specifica.
In genere consistit ea, in minitatione, telo intentatā, vel pugno.
In specie, armata, ut sic dicam, admenatio, (de qua hîc potissi-
mum agitur) fit distractione & elevatione armorum, in modum
sive gestum verberaturi composita.

(*Damhuder praxi rerum criminal. cap. 139. nu. 2. ibi: qui alteri
minatur gestibus quasi lapidem, baculum, cultrum, aut similia arma in
eum vibraturus, Etiam si minas opere non compleverit, nihilominus de ta-
libus minarum terroribus puniendus venit.*) Et vel ad injuriam; l. 15.
§. 1. de injur. vel ad vim, l. 3. §. 1. l. 1. ad L. lul. de vi publ. vel ad vulne-
ra, necemve inferendam, respicit. l. 1. §. 3. ad L. Cornel. de Sicar. dif-
fertque ab ea gladii distractione, quæ cum vulneratione, vel cæ-
de, est conjuncta, quod & supra monebamus, thes. 9. Quæ duo
etiam, apud bonos Autores, licet discernere v. g. apud Tacitum:
1. *Annal. 4. vers. 4.* Stabant pro concione legiones districtis gla-
diis: (non ut metum facerent, sed, ut arcerent. Quemadmo-
dum & *lib. 1. Historiar. c. 27. n. 4.* ibi: Imperatorem Ottonem consa-
lutatum, ac sellæ festinanter impositum, strictis mucronibus rapi-
unt:) Reus in suggestu, per tribunum, ostendebatur; si no-
centem adclamaverant, præceps datus trucidabatur. Ita Subrius
Flavius, *lib. 15. Annal. cap. 58. n. 4.* à Rufo percontatur: An, inter
ipsam cognitionem, distingeret gladium, (non ut metum, aut
injuriam inferret; sed) ut cædem patraret? Rufo renuente, in-
fractus est impetus, jam manū ad capulum referentis. Sic Rhada-
mistus, in uxorem, distringit acinacem, non, ut perterrefaceret,
dilectissimam conjugem, & jam ante exanimem; sed ut, vulne-
ratam,

ratam, flumini traderet, eoque hostili insequutioni subduceret. *lib. XII. Annal. 51. n. 3.* Sic iterum *Annal. 14. 8. n. 6.* ad lectum Agrippinæ, ferrum distinxit Centurio, non in metum; sed in mortem, cui illa, uterum protendens: Ventrem feri, exclamavit; multisq; vulneribus confecta est.

19. At nostrum facinus, intra fines & terminos conatus, subsistit. C. 1. *A. de injur. 9. 11. n. 9.* Nam, ubi scelus ultra progreditur, in aliam delicti speciem transit. *10b. Bernh. Muscatell. in pract. crimin. sub tit. de vulnerib. pag. 248. n. 41.* Quin & metum oportet malo; non bono fini intendi. Neque enim admenationem, propriè commissam dixeris, ab Italica legione, quæ Othonianos, virtute suâ, terruisse memoratur: *lib. 2. Histor. cap. 41. n. 3.* quò minùs in vallum impingerentur: Ea enim legio, strictis mucronibus, redire pullos, & pugnam resumere, coëgit. At, in nostro delicto, ex prescripto *l. 15. §. 1. de injur.* requiritur (1.) Negative, pulsatum quem non esse: (2.) Positive, ut manus (armatæ, vel inermes,) adversus alium, leventur: l. eleventur, vel attollantur: (alibi pro sublevari s. exonerari vox hæc ponitur. *l. Divus. 4. f. de offic. presid. l. 48. de V. S.*) Et quidem (3.) cum territione, s. eo gestu, quasi perterrefaciens jam verbere alterum afflictorum sit; cum nò percussisset. (quod initio *d. 15. §. 1.* dictum, iterum repetitur, ut tantò diligentius fines delictorum disferminentur, & error Dd. suprà indicatus, thes. 7. reveletur) Nimirum, ut, in theoricis, formarum inquisitio, & expositio, perquam est difficilis: (sic, ut Scalig. provocare Sciolos ausit, *Exercit. 307. sect. 12.* & rogare, quæ sit forma lapidis, quotidie oculis nostris obversantis? Neque enim facilis patet aditus inquit idem, in *l. 1. de plant. pag. 82.* humanis ingeniis, ad hujusce sacrarii penetralia.) Ita etiam in practicis, non est facilior lapsus; quàm in formæ definitione, aut discretionem: Aded enim affines & consimiles sæpe sunt factorum species ut, similitudine suâ, etiam prudentiores fallant, eoque errores, etiam à satagentibus dilucidationem, gravissimi committantur.

20. Græci, ad constitutionem hujus delicti, iterationem desiderant, eamque sententiam Ulpiano, in *d. l. 15. §. 1. de injur.* imputant, quando *d. §. lib. 60. Basilicón. tit. 21.* Et in Eclog. *ibid. §. 25.* sic reddunt: ἡ πάλαις ἀνατίνας τὴν χεῖρα, καὶ μὴ τὴν ἄλμα: ἐπὶ τῇ περὶ ὕψους

Explicatio
l. 15. §. 1. de
injur.

ὁ βλάπτων ἀγῶν ἢ ἐνέχεται: Qui sæpè extulit manum, & non percussit: utili injuriarum tenetur. Atqui (1.) iteratio non requiritur, ad delicti consummationem: quippe quæ delictum non absolvit, sed intendit, ut suprâ monuimus, in 9. 12. f. de divisione. conf. l. quicumque. 4. ibi: si verò secundo, vel tertio. C. de serv. fugitiv. (2.) Aliàs, qui semel eo gestu, animoque, manum levaret, planè non delinqueret: quod absurdum esse, agnovit ipse Aretinus, in Tr. de malef. verb. admenavit. pag. 155. ibi: Solum iste actus, admenationis cultelli, vel bastoni. (sic Gallicè dicitur baculum) vel manus, etiamsi non percutiat, tamen est punibilis. Et immò (3.) potissimum requisitum consistit in gestu terrentis, quasi verberaturus: P. Grassecius Disputat. Pandect. 27. de injur. & famos. libell. cap. 4. 9. 48. quod requisitum, cum Græculi etiam omiserint: plus vice simplici, in exponendo tam brevi §. peccârunt. Nec movere quem debet, quod ipse Ulpian. in l. 15. §. 1. de injur. Vocabulum sæpè expresserit: siquidem eo vocabulo Jcti aliquando utuntur, cum speciem notabiliorem volunt designare, nec idèd tamen iterationem, pro necessitate formali, exigunt. Ut in l. planè. 3. vers. Qui sæpè. Famil. Hercisc. collat. à l. 2. §. 1. vers. sed nisi tota dentur de Verb. oblig. Rebuff. in comment. ad l. sæpè. 33. vers. Colligite. de V. S. Possis & sic Jctum interpretari. Si maxime quis sæpius aliquem terruerit, quasi Verberaturus; Tamen, si non actu percussit: tantum utili, non directâ actione injuriarum tenebitur. Quod fortè Græci in expositione hujus §. dicere voluerunt.

21. A quo, antequam abeamus, notanda venit Lectionum varietas. Cū enim passivis: pulsatus, territus &c. malè conveniat activum, percussit: Quidā legere malunt percussus: quod & Gothofr. in corpore gloss. ad d. l. 15. §. 1. retulit, & Ruffardus cum Pacio, in suis editionibus, connotârunt: Quia tamen membrana nostra, cum Florentin. planè congruunt: Dicamus subesse figuram syntheseos: sic, ut, animus Jcti, à patiente ad agentem, transierit. Ut in l. quedam. 9. in fin. pr. de Edend. Exposito enim facto, actionis formam & formulam in animo habebat: quem animus, lingua vel calamus præcurrens, cum synthesi expressit: quasi hoc modo pleniùs dicere voluerit: si quis, à Titio, pulsatus quidem non sit; (Tum enim injuria realis foret. l. 1. §. 2. ibi: in corpore, sit injuria realis, cum quis pulsatur. de injur.) Verùm manulevata

terrītus

territus fuerit, quasi vapulaturus: i. e. idum s. percussione[m] sensurus: Tum interest, an Reus percusserit: i. e. an manum excusserit; an non: priore casu, directâ actione injuriarum tenetur, inquam, dummodò manum excusserit &, quantum in se fuit, alterum percusserit, licet alter tactus (non sit) adeoque, actu ipso, pulsatus, non sit. Sin autem Titius non percussit: sed in terminis minitationis s. admenationis substitit: Tum utili injuriarum tenetur. Ratio diversitatis est: Quia, in facto admenationis, reverâ, nec verbalis, nec realis, injuria potest demonstrari. Non verbalis: potest enim & solo nutu, absque injuria verborum, admenatio peragi. Non realis: quia manus nondum sunt illatæ, quæ levatæ tantùm fuere. l. 1. §. 1. ibi: re, quotiens manus inferuntur. de injur. Breviter: si quis (ab eo qui manum levavit,) territus sit quasi vapulaturus, sive verbera imminencia certo sensurus: Non statim habebit actionem injuriarum directam: nisi actu ipso percusseritis, qui plagas minabatur. Sanè Enallagen in jure admodum frequentem esse, notat Cujac. in recit. ad l. pen. C. de furtis, pag. 638. C. 2. sent. 30. Salmaf. observat. ad jus Attic. cap. 5. pag. 176. conf. pr. Inst. de milit. testam. ibi: testari conceduntur l. nemo. pen. ibi: persona quæ hujusmodi facultatem habere, jam concessa sunt. C. qui test. fac. poss.

22. Effectus hujus admissi est, vel primus: vel ortus. Pri- Effectus.
mus respicit casum, in terminis minarum subsistentem. Est autem, (Generaliter dicendo,) obligatio ad pœnam. arg. l. 1. & 2. de LL. Pœna alia est admissi simplicis, alia atrocioris: Simplicis, est arbitraria: qualis ferè est injuriarum. l. 15. §. 1. de injur. compos. l. ult. ibi: si cui, ob eorum metum, damnum datum est, pro modo admissi, actio dabitur. de extraord. criminib. Neque obtendere hîc licet admenanti: Non obesse nudum conatum; ubi injuria nullum habuerit effectum. l. 1. §. ult. Quod quisque jur. l. 4. §. condemnatum. C. de re jud. Licet enim injuria ista, respectu effectus ultimi, imperfecta s. adfecta tantùm, videri queat; in se tamen, perfecta & absoluta habenda est. ut in l. 3. Quod quisque jur. l. 1. §. ult. ibi: imperfecto flagitio, in Insulam deportantur. de extraord. crimin. l. un. ibi: tamen pro tali conamine. C. si quacunq[ue] pradius potestate. conf. l. liber homo. 37. ibi: si jussu alterius manu injuriam dedit. Ad L. Aquil.

23. Quòd autem Bartolus ex eo, (quòd pœnam Adme-
Cc natio.

nationis diximus arbitrariam) porro colligit, eadem pœnâ plecti posse, admenantem ac percutientem; Id de atrociore fortassis, de qua mox dicturi sumus, specie exaudiendum; Ad simplicem autem, vix trahendum erit. Utcunque Bartolum sequantur Angel. Jason. Alii, apud Bertachin. dict. loc. per hunc § 1. & can. 13. dist. 1. de pœnit. Hippol. Marsil. in l. qui falsum. num. 4. D. ad L. Cornel. de fals. Quia regulariter, attentatum & perfectum delictum. pari pœnâ non plectuntur; nisi conatus disertè à L. eadem pœnâ afficiatur. Ludovic. Carer. in pract. crimin. cap. de Homicidio. pag. 88. n. 16.

24. Planè asperioris speciei, utcunq̃ue Jure Civili, pœnâ etiam dicatur arbitraria; d. l. 15. §. 1. asperior tamen haut dubiè intelligenda venit: (Veluti, si quis adimatione iratur, adversus Magistratum, aut officiales ejus, ut lictores, vel cohortem prætoris. post Bartol. Cardinal. Manoleffum, Bertachin. dict. loc.) Quomodo etiam statutis declaratum est: Quibus verb. grat aliter puniri jubentur, etiam in hoc admissi genere, milites; aliterque pagani. Milites hoc delictum admittunt, vel adversus supremos præfectos; vel inferiores. De priori casu, agit d. §. H. Reichs Reuterbestallung. artic. 53 ibi: Item/wo einer/ oder mehr/ sich mit wehrhaffter Hand/ gegen dem Feld Obersten/ oder Feld. Marschalck/ einlassen würden: die sollen darum an Leib/ Ehr vnd Guth/ nach Erthumbuß des Reuter. Rechts/ gestrafft werden. Confer. Königl. Schwedischer Kriegs articuls brieff/ tit. 4. artic. 23. & 24. De posteriore casu, agit d. §. H. Reichs Reuterbestallung. artic. 29. ibi: Es soll kein Knecht/ seinen Herren oder Juncfern/ muthwillig trogen/ noch sich ihm widersezig machen; viel weniger eine Büchsen/ oder Wehr vber Ihm zucken/ bey Leibes straffe. Ubi intelligo pœnam corporis afflictivam, non Capitalet: Quia talis, ne quidem prior casu, simpliciter dictatur. Besold. in Thesaur. pract. Verb. Leib vnd Lebens straff. Consonat distinctio d. §. Schwedischen Articuls. brieffs. tit. 4. artic. 29 ibi: Mit den vnder Officirern/ als Feldwebeln/ Sergeanten/ Führern/ Juriren/ Rüstmeistern/ Corporal vnd Rortmeistern/ solles also gehalten werden: welche Reuter vnd Knecht/ die selben schmähen/ sich ihres Ampts Commando entgegen setzen/ vnd Sie mit der Faust zu schlagen bedrawen/ auch dessen genugsam vberweisen wären: Die sollen die Fäuste vertiehren/ vnd auß dem Lager verjaget:

verjaget: Geschiehet es aber im Felde/ wan man gegen dem Feind ziehet/ oder in einem festen Läger/ so mit der Wacht besetzt ist/ am Leben gestraffet werden. Nam ut Pappus. *ad artic. 32. juris Milit. Holland.* scribit. L'espee comme un cousteau sacré, ne doit estre desgainée, fors en cas d'importance, ou pour la defense, de la vie, & de son honneur.

25. In paganis, statuta variant: In hac urbe ut supra quoque memorabamus, 9. Februar. 1650. repetitus est talis articulus: Welcher ein Messer/ Dolchen/ Schwerdt/ Degen/ oder ein ander Waffnen/ gegen dem andern/ Freventlich zucket/ oder wirfft: Ob er schon niemands belaidiget: So bessere Er doch seines Freventlichen gemüths halber. 1. Ps. Quod tamen haut dubiè ex circumstantiis, extensionem desiderat: Veluti, si adversus Magistratum, manus levata sit. *fac. reform. Francof. part. 10. tit. 1. §. 10. ibi: Et möcht auch hierinn der Excell so groß sein/ daß die Preu auch geschärfte solte werden.* De personis Ecclesiasticis, notant Dd. Admenantem non fieri irregularem; nisi simul percutiat & occidat. *Bald. in addit. ad specul. tit. de accusatore. vers. Rigor legis Cornelia.* Cum percutiens clericum de facto, sit excommunicatus, nec possit absolvi, nisi à solo Papa: præterquam in mortis articulo. *cap. non dubium. §. de sentent. Excommunic. Alagona in compend. jur. canon. pag. 754.*

26. Quod si admenationem, exceperit irritati, sive, ut illi loquuntur, admenati, qualiscunque defensio, ut plerumque Retiarius Mirmillonem suum invenit: *Fr. Sponhem. 1. dub. Evangel. 34. §. 2. Licet isti occinat: Non te peto, piscem peto.* culpa tota in admenantem revolvitur, ut veluti pro provocante habeatur: *v. Tacit. 1. Annal. c. 27. ubi indicat: Manus intentantes causam discordiarum & initium præbere armorum.* Cum ille sit Princeps culpæ, à quo incipit malitia. *arg. l. quicunque. 4. C. de serv. fugitiv.* Et non dicatur, incipisse, qui ex ira, aliquid facit; sed qui ad iram provocat. *l. in tribus. 13. de judic. Wesenbec. 1. Consil. 19. n. 15. l. 4. ibi: adversus periculum, naturalis ratio permittat, se defendere.* Ad L. Aquil. Sic etiam bos mutus bovem, vel aries arietem, provocare dicitur: (actu, bestiis magis; quàm hominib. conveniente) in l. 1. §. 11. ibi: *si is, qui non provocaverat. si quadrup. pauper. fecit. dicat. v. Grotium lib. 1. de I. B. & Pac. cap. 2. §. 3.*

27. Notabilem Dd. hanc doctrinam constituunt, in primis propter Instrumenta pacis. *loh. Bertachin. in Repertor. verb. Adminatio. vers. 1. pag. 43. b.* (Quod nomen, antiquis Dd. usurpatum, salutariter in forum reproductum est.) Tamen si veteres illi, privata potius (Instrumenta;) seu reconciliationum privatarum, Instrumenta, intelligant, in quibus pacifrago, pœna singularis dictari solet, v. loc. *notata superius thes. 9.* Unde si v. g. dictum sit, in Instrumento tali: neutrum alteri injuriam personalem illaturum: seu neminem personæ alterius, injuriam illaturum, sub pœna C. aureorum. Q. si quis adversario, levatâ manu, ictum minetur, An injuriam personalem intulisse dicatur? Id verò Dd. *ibid.* citati, negant. Et rectè. Si vocem injuriæ personalis, strictè accipias. *arg. l. 1. §. 1. & 2. de injur.* In effectu enim injuriam esse, quæ utili actione vindicetur, vel textus noster docere potest, *in l. 15. §. 1. de injur.*

28. Quærent iidem Dd. si admenatus sive insultatus, cum armis (his enim terminis, satis barbaris, promiscuè utuntur,) antequam percutiatur, occidat insultantem, an pœnâ homicidii teneatur? Quod negat, cum Felino, *ad cap. dilecti filii. n. 14. vers. Quin immò. de Exception. Tuscul. lit. 1. conclus. 263. n. 11.* Quia quasi justam causam habuerit. Statuunt enim, si quis administrantem occidat, id, defendendi sui causâ, fecisse dici, idèdque mortis evitare pœnam: (s. ordinariâ L. Corneliæ pœnâ affici non posse.) Ita cum Æmylio Maria Manolesso, tradit Bertachin. *dict. loc. s. ult.* Mascardus & Alii citati D. Johanni Grakio *de autoritate privata c. 5. n. 2. & 3. ubi ait: Si tantum de præparatione ad offendendum constet, licitum esse præparantem occidere; quamvis nondum offenderit.* abusi textu *l. si quis. 3. C. ad L. Cornel. de Sicar. itemque P. H. O. artic. 140. & autoritate Bartoli, in l. si ex plagis. 52. §. Tabernarius. 1. Ad L. Aquil. Bald. in l. 1. C. unde Vi.* Facit quod Flor. scribit; *in l. si servus. n. 6. ad L. Aquil.* Eo ipso quod quis ponit arma ad manus, & ea evaginat, inferre terrorem, cum armis, & conjicere adversarium, in periculum mortis. *Iacob. Novell. tract. ad defensum. sub tit. Homicida. Quib. ex caus. à pœna mortis excusetur.* ¶ Veruntamen Nos id non temerè & confusè; sed cum gradatione, accipiendum esse arbitramur. Nam si quis tantum manus levaverit, tanquam percussurus; cum non percutit.

percuteret; Et alter, reponentem jam manum, illico occideret, vix animadverto, quomodo L. Corneliae pœnam evitare possit. *arg. l. 2. C. ad L. Cornel. de Sicar.* Aliud autem dicendum foret, si minitans, aliquem etiam aggrediatur, & percutiat: *de quo casu, d. l. 3. C. ad L. Cornel. de sicar. agit.* vel adoriatur & impetat, *de quo casu agit P. H. O. artic. 140. ibi: So einer jemanden mit einem tödtlichem Wassen oder Wehr vberlaufft/ ansicht/ 10. v. Stephan. ibid. vers. primò.* Aggressus autem se defendat, & pergentem in aggressione, porroq; urgentem, tandem à se amoliat. *Constit. Carolin. 140. & 142. ibi: ohne sährligkeit seines Lebens.* Et in primis artic. 130. ibi: So dieselben Ursachen recht vnd ordentlich gebraucht werden. Quomodo Bartolum Bald. & ceteros explicat atque excusat, Jacob. Novellus *d. tit. n. 18.* Et docet responsum huic exercitationi subiectum. Nec animadverto quam solidam rationem habeat statutum Francofordiense in Reformat. alias satis laudabili. *part. 10. tit. 1. p. 15. vers.* Es soll auch: quo provocatus è domo (è qua provocantem securè spernere poterat) ab omni pœna absolvitur, si maximè ultro comparuerit & provocantem vulneraverit: verba ita habent: Es soll auch der/ so also durch Ehrenverlechtige Wort zum schlagen oder halgen aufgefördert worden/ vnd demnach erschienen were; auch darüber den auffforderer verwundet hette/ derowegen einigen frevel zuverbüffen nicht schuldig sein. Cum sanè ultro è domo provolare, & se in duellum voluntarium immittere, delicto non careat *cap. 1. ibi: si alicui sponte duellum obrulerit: vel oblatum suscepit; sive victor, sive victus fuerit.* De Clericis pugnantis in duello. *De. Franzkius 2. resolut. 23. n. 52. & seqq. conf. dicta superius p. 173. 8. 6.*

29. Adfinitatem quandam, cum admenatione, habet *De Affin.* diffidatio: Barbaris Majorum moribus, pro jure consuetudinis recepta Bignon. in Nor. ad famul. Marculphi. fol. 570. Utenim illa & terrorem incutit & honorem lædit; sine afflictione præsentanea, corporis aut fortunarum: Ita etiam diffidatio, speciem minarum continet. Schönborn. lib. 4. policio. cap. 7. §. 3. vers. Huc pertinent minæ. *Constit. crimin. Caroli V. artic. 128. ibi: das nuthwillige Personen das Land/ wieder Recht vnd billigkeit bedrauen.* Bocer. tract. de diffidat. cap. 1. n. 1. pag. 5. ibi: diffidare fit, per calamitatis inferendæ denunciatio-
nem: quum quis alteri animum hostilem denunciat, minaturque, se eum

armis, igne, spoliis, rapinisq; persequuntur: (Wann einer einem absaget / oder ihme Feindschaft zuschreibet: oder Brandzeichen stecket / vnd Ihne mit Raub / Brand / Mord / zu beschädigen bedröhet / vnd beschödet. Ioachim à Beust. ad l. admonendi. 31. n. 1179 v. quia verò est differentia. (m.) pag. 527. de iure iur. Add. Boc. d. tr. cap. 4. n. 14. Vbi minacia Verba, à factu & diffidationibus, discriminat. Differt tamen, ab Admenatione eo, quòd ea (1.) inferatur praesenti; diffidatio plerumque absenti, nuncio, *Frideric. constit. de incendiariis. §. statui-mus. ibi: per certum nuncium. literis signis.* (2.) Admenatio item fiat, specificè, elevatione manus, tanquam percussuri; diffidatio; aliis modis, quos videre licet, apud Boc. *dict. tract. cap. 4. Quib. mod. diffidatio fiat.* (3.) Insuper Admenatio plerumq; privatum concernit; sed diffidatio ut plurimum in publicum sevit. *post Wesenbec. Boc. d. cap. 4. n. 5. & seqq. in primis num. 11. Dn. Carpzov. part. 4. Constit. 15. Desinit. 2. & 3. De prohibitione & poena istarum diffidationum, videri possunt, Aur. Bull. Carol. IV. cap. 17. §. Eos, qui de cetero. Constit. Crimin. Carol. V. d. artic. 128. Recess. August. de Ann. 1555. §. Wir sagen. fol. 55. post Buxtorf. & Arum. ad d. c. 17. Rümelin part. 2. dissertat. 6. §. 4. ibique Myler. in not.*

30. Affinis etiam est admenationi, *Scopelismus*: Illa scilicet minarum, aut illati terroris species, cum inimicus aliquis, in praedio inimici sui, lapides ponit, indicio futuros, quod is, qui eum agrum coluerit, malo letho periturus sit, insidiis opprimendus inimici, qui scopulos posuit, quæ res tantum timorem habet, ut nemo, ad eum agrum, accedere audeat, crudelitatem timens ejus, qui Scopelismum fecit. *inquit Vlpian. in l. sunt quadam. §. de Extraord. crimin. iung. l. 18. Cod. de poenis. Panciroll. in Notit. Imper. Oriental. cap. 116. &c.*

Responsum
Iuris ad sh.
28. perti-
nens.

31. Adjiciemus jam corollarii loco responsum, quod ad thes. 28. & anteriorum dilucidationem haud parum conducit; Eoque etiam nomine observationem meretur, quod diversam duorum Collegiorum sententiam referat: Sic autem habet. *Als vns der Juristen Facultät in der Universität Straßburg / von Herren Ober-Schultheissen / Schultheissen vnd Schöffen des löblichen Land- vnd peinlichen Hoffgerichts Hanau buchereihals / ein Volumen Actorum Criminalium, wie dieselbe vor wolermeldtem Ge-richt /*

richt/ zwischen dem Herren Bräuelichen Hanaw. Mungenbergischen
Fiscali, als ex officio peinlichen Anklägern/ an einem / vnd Georg
Reppen/ Adelichem Rhawischen Kellerern zu Dorheim / als Pein-
lich beklagten/ am andern theil / die begangene Entleibung Johann
Sickelscherers / gewesenen Burgers vnd Huffschmids zu Alten. Ha-
naw betreffend/ von anfang bis zu end verhandelt vnd eingebracht/
auch von beeden Partien vnder dato Alten Hanaw den 6. Decemb.
Ann. 1633. intotulirt vnd vnderscrieben/ vnd beneben solchem Vo-
lamine, auch eine Copen ihres Schreibens an die löbliche Juristen
Facultät zu Leipzig vmb Einholung deroselbē Rechtlichen bedenkens/
zusampt copia dero von wolermeldter Facultät ertheilter Rechtsbe-
lehrung an sich selbst/ verwahrlich eingeschickt / vnd darauff auch
vnser (als in einer hochwichtigen Criminalsachen) Rechtliches vnd
den Aeren gemässes Bedencken begehrt worden. Hab wir solche Acta,
wie es so wol vnser Ampt/ als der sachen wüchrigkeit/ erfordert/ nicht
allein von anfang bis zu ende mit gebührendem fleiß durchlesen/ son-
dern auch beederseits Fundamenta & causa merita vnd alle in Actis
befindliche denckwürdige Vmstände der sachen/ reifflich vnd sorg-
fältig erwogen.

Können aber bey so gestalten Sachen (ob wir schon sonst
zu entschuldigung begangener Todtschlägen vnd Blutvergiessens
gang vngeneigt/ auch diß orts die geringste Ursach oder Anlaß zu ei-
nem partylichen Privataffect nicht haben) in vnserem Gewissen
nicht befinden/ daß oberwehnter Leipziger Rechtsbelehrung beyfall
gegeben/ vnd Krafft derselben peinlich Beklagter/ als ein Fürstlicher
muthwilliger Todtschläger oder Mörder mit dem Schwerdt vom Le-
ben zum Tod gestrafft vnd gerichtet werden solle. Sondern im gegen-
theil ist von Rechtenswegen vnser beständige Meinung/ daß diese be-
sehehene Entleibung für ein rechte vnd gänglichen entschuldigte Noth-
wehr zuhalten/ vnd derowegen Peinlich Beklagter von der ange-
steltten peinlichen Anklag zuabsolviren vnd zuerledigen seye:
inmassen auch die Herren Juriste der Universität zu Marburg (gleich
wol nur auff einseitiges Anbringen vnd begehren des peinlichen Be-
klagten) vnder datis den 25. Augusti, vnd 15. Novemb. Ann. 1633.
beständiglich dahin decidirt vñ geschlossen/ wie den Actis einverleibt.

Vnd damit wir zum oberstz (nicht so sehr vmb vnsern willen
in bezeugen

zubezeugen daß wir nicht auß Zärwitz vnd Eigensinnigkeit / oder sonst auß Vabedacht vnd gleichsam plumbsweiß / sondern auß hochermä-
 aenden Besachen vnnnd guten grund Rechtsens / von der Leypsischen
 Rechts-Belehrung abweichen : als den Herren Richtern zum besten /
 deroelben rühmliche Gewissenhafte Sorgfalt vnd Behutsamkeit bey
 so wichtigem Werck zu subleuiren vnd zu erleichtern) die eigentliche
 Beschaffenheit dieses in Actis deducierten peinlichen Proceß / so viel
 das Hauptwerck betrifft / (dann das Nebenwerck hiehero nicht ge-
 hörig) vnd darauff gegründeter vnserer oberwehnter Rechtlichen De-
 cision vnd Absolutori- Urtheil vmb etwas andeuten vnd summarisch
 erholen : So ist zwar das factum an sich selber / nemlich das homi-
 cidium, oder die Entleibung / befandlich / vnd also die peinliche An-
 klag (jedoch nicht auß Maß vnd weiß / wie dieselbe eingeführt wor-
 den / welche auß eine certā speciem homicidii, fürsekliche / muth-
 willige Mordthat / vnd gleichsamb Assassiniū, gerichter ist : sondern
 wie sie herte angestellt werden können vnd sollen / nemlichen daß der
 Beklagte an dem entleibten einen Todschlag begangen hab / vnd als
 ein Todtschläger abzustraffen seye : wie die Peinliche Halsgerichts-
 Ordnung Caroli V. selber / solche beede species klärlich vndersehei-
 det / Artic. 137.) Kundbarlich gegründet vnd bewiesen : Eingegen
 aber auch auß des Beklagten seiten die Gegen- vnd Nothwehr / als et-
 ne in Jure wolfundirte Exception zu genügen bengetracht / vnd ex
 Actis offenbahr : dergestalt daß auch die von dem Ankäger selbst
 producirte Zeugen Befundschafften / es habe der Entleibte den Be-
 klagten nicht allein erstlich mit Worten angesprenget / vnd schmähe-
 lich gescholten / sondern auch mit Gewalt sich von seinen Gefärten ge-
 rissen / vnd mit Grimm vnd gewehrter Hand von oben herab auß den
 Beklagten zugeeilet / vnd von demselben / ob er schon gewichen / nicht
 lassen wollen. Wider solche in Jure & facto wolgegründere Exce-
 ption, wird zwar (beneben andern vielen impertinentibus & irre-
 levantibus, mit welchen beede Partheien viel Blätter erfüllet / vnd die
 sach ohnnöthiger weiß / beydes ihnen selbst / vnd den Herrn Richtern /
 nur desto schwerer vnd weitleuffiger gemacht) die gleichergestalt in
 gemeinen Rechten vnd Peinlicher Halsgerichts- Ordnung Caroli
 V. approbirte Replicatio (wie sie außdruckenlich genennet wird / à
 Georgio Remo in Nemesi Karulina artic. 142. & Nic. Vigelio in
 Methodo

Methodo d. Constitutionis Criminalis Carolinæ, cap. 7. Except.
 1. Repl. 1. & 2.) eingewendet/ nemlichen / Es hette peinlich Be-
 klager dem Entleiben benöthiger/wohl fählicher weiß/ vnd ohne Ge-
 fährlichkeit seines Leibs vnd Lebens / Ehren vnd guten Leumuths/
 entweichen/ vnd also dieses Todtschlages geübriger bleiben können.
 Es ist aber diß Orts solcher Anzug/ (bey welchem/wie bey einer jeden
 andern Replication. nicht dem Reo, sondern dem Actori, das onus
 probandi obliegt/ vermög Peinlicher Halsgerichts-Ordnung Ca-
 roli V. art. 142. verl. Solch obgemeldt.) in facto bey weitem nicht
 zu rechtlicher Rotturfft vnd gebühr bewiesen / wie sehr sich auch Fil-
 calis deswegen bemühet: Sondern wann man alles was in eam
 sententiam vorgebracht worden / zusammen faßt / so gbt es ohnge-
 fährlich diese / oder doch keine bessere Schlussrede: Wann der Be-
 klager sich des Entleiben benöthigen oder Schelten vnd Anlauffen
 nicht hette lassen auffhalten/ sondern also bald dem Pferd die Sporen
 gegeben/ vnd nach bestem vermögen eilend davon geritten were/ so
 were ihm kein Leid widerfahren. Ergo. hat der Beklagte ohne Ge-
 fährlichkeit seines Leibs vnd Lebens/ auch Ehren vnd Leumuths/ dem Be-
 nöthiger wol entweichen können. [Conf. sup. de legitimo armo-
 rum usu pag. 179] Es ist aber bey solcher Argumentation fürs
 eine das Antecedens noch gar ungewiß / vnd laßt sich auß allen dem
 was in Actis befindlich nicht satzsam beweissen: Vnd fürs ander
 taugt auch die consequentia nichts/ sintemal die Gefährlichkeit nicht
 ex occultâ veritate rei aut ex Eventu sondern vil mehr ex opinio-
 ne periclitantis, & ex eo quod fieri potuit, zuschâgen ist: Ipse
 metus mali, quod contingere potuit, periculum est. Sic n. Do-
 ctoras comunitur omnes statuunt, ad hoc ut Reus aliter se tueri
 nequivisse dicatur, satis esse & sufficere, si probetur, aggresso-
 rem cum armis ad occisorem venisse, & Occisori TERROREM
 intulisse, ut plurimus testimoniis confirmat Corthmannus vol. 3. Resp.
 43. n. 28. 29. 30. junct. n. 25. 26. 32. & 56. (quod totum Respon-
 sum pro hac nostrâ decisione facit: & similiter Responso Facultatis
 Iuridica Wittebergenfis est oppositum: idque in casu perquam simili.)
 Nun hat ja diß Orts der Beklagte / wann er hette bey so bewandren
 vmbständen der Personen / des engen vnd bössen Wegs/ auch vbel
 qualificirten Pferds/ schlechter dings mit dem Rücken parieren vnd

D d

flüchtig

flüchtig werden wollen / sich mancherley Gefährlichkeit seines Lebens / oder doch seines Leibs (der Ehren vnd des Leummuths zu geschweigen) billlich zubeforgen gehabt: als / daß Er mit dem Pferd fallen / daß der Benörthiger jne vñ Rucklings mit schlagen oder werffen beschädigen / oder desselben Gesell ihn von der Höh herab gar Tode schießen / oder doch sie beyde jhme als einem bössen Menschen vñ Vbelthäter nachschreyen / vñ bey den nechstgelegenen Dorffschaffren in Unglück bringen möchten / vñ was dergleichen. Dann obschon der Entleibte gar eruncken gewesen seyn mag: so hatts doch der Beklagte nicht so eben wissen können / besonders dieweil der Entleibte / vñgehindert solcher Erunckenheit / nicht allein mit Gewalt von seinem Gefährten sich gerissen / sondern auch von der Höhe herab / vñ durch die Hecken / auff den Beklagten zu vñ darlauffen können: vñ seynd der Narren vñ Döllhügel Waffen vñ Angriff eben so schädlich / vñ oftmals viel gefährlicher / als deren die wigig oder nüchtern seynd. Cothman. d. respons. 43. num. 51. & seq. So hat auch der Beklagte nicht wissen können / ob des Entleibten Degen in der Scheiden verroster vñ vnaufsüßig seye / oder nicht: Weniger hat er sich dessen verichert halten können / ob des Entleibten Gesell auff jhne schießen werde oder wölle / oder was desselben inrention vñ Meinung seye etc. Welches ja iustæ & probabiles causæ metus & timoris seynd; vñ so viel desto mehr / dieweil bey diessen continuirenden Kriegezeiten / vñ vñel disciplinirter Soldatesca / solche feindliche Einfälle mehr als zu viel gemein seynd / vñ der Entleibte sampt seinen Gefährten auch fast wie Soldaten auffgezogen / vñ dem Beklagten unbekandt gewesen. Es erscheint auch des Beklagten Forcht genugsamb darauf / daß er sich gleichwol gegen dem Zündhiger / denselben zubegütigen vñ abzuweisen / so viel erklärt / er seye ein Landkind vñ Herrendiener / Item Er (der Zündhiger) solle jhme vom Leib bleiben: wie auß den Attestationibus, auch vom Fiscal selbst producirten Zeugen offenbahr.

Wir lassen an seinen ort gestellet seyn / das jenige / was des Peinlich Beklagten Defensor gleich anfangs eingewend / vñ hernach vñderschiedlich mal widerholt / wann die Anklag auff ein homicidium qualificatum, nemblichen auff ein assassinium, oder fürseztliche muthwillige Mordthat / (wie diß ortis) gestelt / vñ hernach

nur

nur ein schlechtes homicidium oder Todtschlag bewiesen wird/ (wie abermals dis orth: quamvis aliud statuatur Informatio Juris Lipsiensium: ibi, so ihm zuerweisen obgelegen / vnd er sich angemasset: cum tamen ipse Dominus Fiscalis in præfatione Articulorum probatorialium qualitatibus istis haud obscurè renunciaverit) so solle der Beklagte weder de homicidio qualificato, noch de homicidio simplici, condemnirt / sondern simpliciter & in totum absolvirt werden. Per tradita Berlichii part. 4. conclus. 14. num. 2. 3. 4. 5. 6. 7. ubi etiam notat, Fiscales, aliosq. criminales accusatores, cautos esse debere in formandis libellis: ut simpliciter dicant, homicidium esse commissum: nec ullam qualitatem adjiciant. Gleichwol ist wahr, daß dieses (fürs eine) eine communis opinio Doctorum seye/ ut videre est apud Berlich. d. loc. vnd daß auch fürs ander an dem Hochlöbl. Kayf. Cammergerichte in causa fractæ pacis gleiches præjudicium ergangen. Myns. cent. 1. obs. 40. ubi disertè inter qualitatem eam, qua crimen & pœna alteretur, (ut in assassinio & homicidio) & eam qua non alteretur, distinguitur. Vnd daß nicht weniger fürs dritte/ solches seine Rationem vnd vernünfftige Ursach habe. Nam eo ipso quod quis in periculum majoris pœnæ deductus est, intelligendum est, quæstionem minoris pœnæ sublatam esse. l. interdum. § 6. § qui furem. 2. ff. de furtis. (ubi etiam nota, PERICULUM non ex actu; sed potestate, nec ex eventu; sed ex metu & terrore aestimari) Cui non absimile, quod per duriotem sententiam quasi transactum videatur cum reo de existimatione: ut non fiat infamis, qui aliàs fieret infamis l. quid ergo. 13. §. pœna gravior. 7. ff. de his qui not. infam. l. ordine. 15. in pr. ff. ad Municipal.

Dannhero dann auch vmb dieser Ursachen willen der Peinlich Beklagter desto mehr zu absolviren: Ja damit es nicht das ansehen gewinne/ als ob derselbig nach Anlaß der eingeführten Peinlichen Anschlag/ allein in tantum, das ist / ab homicidio qualificato, vnd nicht in totum, das ist / ab omni homicidio, vnd also nur als ein Angeklagter fürsichtlicher Mörder / vnd nicht als ein vnbesugter Todtschläger / absolviret seye: vnd erwan künfftig neue Strittigkeit deswegen entstehen möchte: Sicut nonnulli putant, taliter absolutam posse deinceps de novo accusari, ex causâ simplicis homicidii. Berlich. d. conclus. 14. num. 8. So halten wir

zwar nicht für notwendig / jedoch aber (tollendæ dubitationis & evitandæ futuræ litis causa) für rathsam / daß in der Urtheil solchem mißverstand vorgebauwen / vnd der Beklagter nicht nur schlechthin ab institutâ accusatione, sondern auch ab ipso crimine homicidii, absolvire würde: vngeschr auf nachfolgende form vnd weisse.

SENTENTIA.

In Peinlichen sachen / Gräfflichen Hanaw Münsbergischen Fiscalis, als ex officio Peinlichen Anklägers / an einer / entgegen vnd wider N. N. Rhawischen Kellern zu Dorzheim / als Peinlich Beklagten am andern theil / die Entleibung Johann Fickelscherers gewesenen Burgers vnd Huffschnidts zu alten Hanaw betreffend / Ist auff eingeführte Peinliche Anklag / vnd dargegen beschehene Kriegsbevestigung / erfolgte Examination des Peinlich beklagten / beyderseits verhörte vnd publicirte Rundschaften / alles fernere vor vnd einbringen / vnd endlichen beschluß / auch auff eingeholten Rath der Rechtsgelehrten / zu Recht erkand / daß Peinlich Beklagter / von der eingeführten Peinlichen Anklag / vnd dero an besagtem Johann Fickelscherern begangenen That vnd Entleibung halben / gänglich zu absolviren vnd erledigen seyen / als dann auch wir dieses Gräfflichen Hanaw Münsbergischen Land- vnd peinlichen Hofsgerichts verordnere Ober-Schultheiß / Schultheiß vnd Schöffen / ihne Peinlich beklagten hiemit absolviren vnd ledig sprechen / von Rechts wegen.

Zu Urkund haben wir unsere Facultät grosseres Insigel hiebey aufgetruckt / vnd Ich der Decanus solches mit eigener Handt vnderscriben. Geschehen in Straß. den 16. Januarii. 1634.

SENTENTIA DOMINORUM L. CUJUS
supra facta est mentio, sic habet.

Unser Freündlich Dienste / zuvor Ehrveste Wohlweise gütte Freund. Als ihr vns etliche Criminal acta vor euch verobet / darinnen vnderschiedene vor euch gehegte vnd gehaltene Land- vnd Peinlich

Heinliche Halsgerichte / darüber erfolgte Bescheidt vnd Recess,
 eingebrachte Summarische Anklage/ Supplicationes, litis Conte-
 stationes, mündlich gethane Responſion-ſchrift/ an ſtad mündli-
 chem Receſs, vnd darauff mündlichen Vortrags / Articuli proba-
 toriales, acceptation, proteſtation, vnd reſervation cum inſertis
 interrogatoriis præliminaribus & ſpecialibus, engendliche depo-
 nierung dreier Gerichts Perſonen zu Jlmſtadt / wie dann bey den
 articulis probatoriis, vnd interrogatoriis ernenneter vnd ange-
 bener/ vnd mit dem Ayd belegter Zeugen verhör / Articuli reproba-
 torii cum nominibus teſtium, Interrogatoria generalia & ſpe-
 cialia ad eoſdem, wohlgegründte Ablehnung wiſeder die articulos
 reprobatorios mit beylagen A. B. Eliſabeth Hanſſen Fickelſcherers
 Wittiben/ Deß Hoch-Wol-gebornen vnd Edellen Herrn Graffen zu
 Hanaw re. reſcriptum, purgation ſchrift Caſpar Kohlers / Re-
 quiſitoriales an Johann Brettern Ambmann zu Steinheim / ab-
 gehörte Zeugen/ vff die articulos reprobatorias vnd Interrogato-
 ria, der atteſtationum publication, vff Defenſoris facti ſpeciem
 ſampt den beylagen gegebenes Reſponſum, D. Eliæ Fabricii
 Schreiben vnd bedenden/ kurze Anzeig Georg Keipers wider Eliſa-
 beth Fickelſchererin vnd Caſpar Kohlen Schmachſchrift / inſtru-
 mentum vor abgehörter Zeugen / Contra Johan Königken / ſchrei-
 ben an die Kramerzunft zu Friedberg / Eventuales Concluſiones
 Fiſcalis mit beylage N. 1. articulirtes Klage-Libell. Johann Kö-
 nigs Contra Keipen Purgation vnd Ablehnungs ſchrift/ wider
 die den 21. May vnd 14 Julii geführte Zeugen verhör mit beylage
 A. vff anderwert facti ſpeciem erfolgtes reſponſum, Caſpar Koh-
 lers abermahliche Purgation ſchrift / in Sachen Gräfflichen
 Hanaw Münſenbergiſchen Fiſcalis ex officio Peinlichen Anklä-
 gers an einem / entgegen vnd wider M. W. angeklagten an-
 ders theils; zu geſchickt vnd vnſer Rechtsbelehrung darüber gebeten
 habt. Demnach erachten wir nach fleißiger Verleſung vnd Erwe-
 gung derſelbigen/ darvff im Recht gegründet vnd zu erkennen ſeyn.

Auß den acten allenthalben ſo viel zu befinden / das anklagen-
 der Fiſcal. das jenige ſo ihm zu erweiſſen obgelegen/ vnd er ſich an-
 gemäſſet / zur Notturnft dargethan / Angeklagter aber ſeine ange-
 ſogene Nothwehr vnd exculpation wie Recht nicht erwieſen/ Dero-

wegen so ist Georg Reip in Pœn deß 137. Articuls Kayfers Caroli. V. Peinlichen Halsgerichts-Ordnung gefallen / vnd wird wegen der an Hansen Fickelscherern begangener fürseßlicher muthwilliger Mordthat / mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestraffet / vnd gerichtet / von Rechts wegen. Vhrfündlich mit vnserem In-siegel versiegelt.

Ordinarius Senior vnd andere
Doctores der Juristen Fa-
cultet in der Univerſitet L.

P. S. Hanaw den 31. Decemb
Anno 1633.

Denen Ehrnvesten vnd Wohlweisen
Oberschultheissen / Schultheissen vnn
Schöpffen F. F. Land / vnd Peinlichen
Halsgerichts Hanaw Bucherthals zu alten
Hanaw / Vnsern guten Freunden.

32. Hæc ita, Salva utriusque Collegii dignitate, recensuisse licuerit: *imprimis* nostram publicæ disquisitioni reſervamus ac sequestramus. Pro Argentoratensium tamen sententia militare videntur, axiomata Jacobi Bouricil in *Captivo*, cap. 23. §. 5. Ubi ait Minantem mihi mortem posse me in isto actu occidere: Nempe si talis sit, qui minas suas exsequi consueverit, nec quenquam teneri expectare, donec percutiatur, aut vulneretur aut occidatur. Item §. 26. Eum, cui terror armorum illatus est, dici in vitæ fuisse discrimine. l. 4. §. *armati*. De vi & vi arm. Adeoque eum, qui vel cultello armatum contra se venientem occidat, excusari, cum in delictis initium, non exitus spectetur, *Id. ibid.* §. 17. 18. & seqq. Conf. tamen sup. p. 204. 9. 28.

CAP.

CAP. II.

De Abusu Armorum per aggressionem coloratam.

§. 1.

Quemadmodum armis abuti soleant homines per *admenationem*, superiore capite est expositum: progrediendum nunc est, *juxta distributionem p. 188. §. ult. designatam*, ad abusum, *per aggressionem in actum deductam*; sed colore tamen quodam adumbratam & excusatam, non iniquam (ut vulgò putatur) ultionis: Cujusmodi, ut alia mittamus, exempla, sæpenumerò Collegiis Ictor. oblata fuere, in oppressione militum, facta ab armatis paganis, qui in singulos aut segregatos irruentes, eisdem jure quodam vindictæ excusabilis, trucidasse judicati fuerunt. Casum ejusmodi repræsentat Dn. Richter. 1. decis. Jenens. 1. num. 5. pag. 4. his verbis: *Hat J. S. vnd M. J. In der gute gestanden/ vnd bekand/ daß sie einen Soldaten vom Pferde gestossen / ihm dasselbige abgenommen / vnd solches vertauscht: Den Soldaten aber tödtlich geschlagen / vnd mit seinem Messer vollend ermordet: So seyn sie nach Gelegenheit dieses Falls mit der ordentlichen Todtsstraff zu verschonen. Daß sie aber auß einer vnziemlichen Rache solche Vnthat verübet / mit Streipen-Schlägen des Landes ewig zuverweisen.*

2. Ratio mitigationis collocatur in circumstantiis & consideratione justii doloris: Quamvis enim aliàs pœna dolosi homicidii, sit ordinaria; sæpius tamen Rusticis, qui milites, à quibus antea sunt spoliati, interfecerunt, pœnam relegationis aut fustigationis, (*inquit Dn. Richter,*) tantùm adjudicavimus: quia multi milites Rusticos tractant non ut homines sed ut bruta: Etcum ferè nihil aliud hodie agant, quàm ut vi & fraudulentia bona subditorum impunè rapiant, & contra leges, multifariam peccent, in easque committant: vicissim legum auxilio
& benedi-

& beneficio indigni videntur. *cap. bona. 23. Extr. de Elect. cap. 23. & 42. de appell. Quin & hoc modo, (pergit) malitiis hominū obviandum est, per cap. sedes Apostolica. de Rescript. l. in fundo. 38. de R. V. quomodo adversus calumniam se quis per calumniam defendere potest. gl. in can. cupientes. in verb. malignantium. De Elect. in 6. Add. Dn. Carpzov. 2. quest. cr. 91. n. 43.*

3. Quæ utut se habeant in casu defensionis propriè dicta, cum sc. pagani contra milites aggressores aut injuriam sibi met facientes insurgunt, & ad internecionē usq; eosdē repellunt; de quo casu in c. seq. dicitur; Ita in defensione coloratā, & doctus sic dicta, ubi v. g. Rustici Milites sine maleficio transeuntes, aggrediuntur & trucidant, vix satis efficaciter pro homicidis ejusmodi argumenta adducuntur; Certè Collegio nostro persuadere non potuerunt, ut aggressores tales à pœna ordinaria liberarent.

4. Posset equidem pro hac sententiā fortius induci illud Mithridatis pronunciatum, quod in oratione ejusdem (*quam ex Trogo descripsit Iustinus lib. 38.*) legitur: Adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua omnes ferrum stringere. Item illud Platænsium apud Thucydidem effatum: Jure apud omnes recepto, hostilia patrantem, ulcisci licere. Et quæ alia dictæ adducit H. Grotius lib. 2. de B. & P. cap. 20 §. 8. Sed ut hæc talia Historicorum & oratorum enunciata cum micā salis aliās sunt accipiendā, & in respectu ad læsum fortè exaudiendā veniunt: Ita extra hunc respectum, cuius pagano in quemvis militem arma expedire, sublatā pœnæ ordinariæ gravitate, vix consultum nedum justum videbitur. Nec juvat Dissentientes articuli 150. *Constit. Carolina §. 1. ibi: Item, so einer zu Rettung eines andern / Leib Leben / oder Gut / jemand erschläget. Siquidem ille locus agit de defensione; non de ultione: Et defensio ipsa exaudiendā est, (in primis quoad defensionem bonorum) cum gradatione ac ordine. uti supra pag. 176. §. 12. demonstravimus & ipse Imp. indicat in pr. d. tit. ibi: So dieselben Ursachen recht vnd ordentlich gebraucher werden. Conf. artic. 139. ibi: Zu rettung seines Leibes vnd Lebens.*

5. Sed nos tenui nostro judicio interim suspenso, quid ea de re Collegio visum fuerit, uno atque altero responso è scriniis

Facul.

Facultatis petito, manifestabimus. Sic autem Domini in casu Militis Neapolitani anno 1632. occisi, censuere.

Enstlich befindet sich das Corpus delicti, vor vnd an sich selbst richtig / daß nemlich am Donnerstag den 8. Septemb. Jüngsthin / Abends umb 6. Uhren / vnfern von N. vñ in freyen Feld / ein frembder Soldat / der ein Neapolitaner gewesen seyn soll / vnverschuldet weiß entleibt worden. Ist auch bekand / daß solche Entleibung / zwar allein durch einen Stoß / mit scharffem Degen / von einem N. gen N. zur Wacht geordneten Corporal / mit Nahmen N. N. aber doch in einem solchen Handel / darben der Amptmann selbigen Orts / mit interessirt. geschehen seye.

Wie aber solche Entleibung anzusehen vnd zu achten / auch ob vnd wie fern besagter Amptmann daran schuld trage oder nicht / will in etwas gezwifflet werden; vnd gebens gleichwol die Umstände der Geschichte mercklich zu erkennen.

Dann allein was in facto vnstrittig zuerzehlen / so seyn beede der Amptman vnd der Corporal geständig / vnd habens auch vnder schuldliche verhörete Anzeiger bekundschafft / daß nachdem die Frembde zu N. einquartirte Soldaten aufgebrochen / ein Neapolitaner von ihnen / in des Schultheissen Spreuer-Caften ligend / dahinden gebliben; welcher zwar auff des Schultheissen Befehl / vnd Vortrib / auch von dannen gewichen / aber nicht weit davon auff dem Feld sitzen bliben: des ansehens als ob er frantz / oder nicht rechte witzig were / oder nur sonst sich also stellere. Weil er ganz zertumpe gewesen / vnd weder Strecken noch Degen gehabt / auch kein Teutsch Wort von sich hören lassen. Als nun diß dem gemeinen Corporal zu N. zu wissen worden / ist derselb mit zweyen Männern hinauß gangen / des vorgewandten Willens den Soldaten fort zuschaffen: In massen geschehen / daß er ihn angetroffen / vnd hart angefahren / als seße er da wie ein Spion / vnd ob er wol Teutsch könnte / wolte er doch nichts als Italienisch reden. Derowegen er Ihm auch gedrowet / er wolte ihn hengen: darzu er auch ein Hosenband von seinem Bein gerhan / dem Soldaten umb den Hals gemacht / nach einem Aßgerichte / den Soldaten in der Mitte genommen / vber sich gehebt / aber doch / als zu schwer / wider gehen lassen / mit hartem Schelten vnd etwas Bedrowung / wann er ein Büchß hätte / wolt er ihn erschiesen. Worauff der Soldat etwas fort / vnd der Corporal wider gen N. gangen / vnd mit dem Amptmann zu Mittag gessen.

E c

Wff dem

Vff den Abend vmb 6. Vhr / ist der Amptmann auch hinaus
gangen / vnd der Corporal mit ihm / vnd als sie den Soldaten noch
alldort sitzend angetroffen / hat der Corporal ihn wiederumb hant
angefahren / daß er noch da sitze / vnd den Amptmann gefragt / was
sie mit ihm thun wolten / ob sie ihn nicht wolten hengen? deswegen
auch nach einem Aß reichend. Da aber der Amptmann geantwor-
det nein / sonder sie wolten ihn ercrencken / seyn sie miteinander fort
gangen / biß zu einem Steeg: da der Corporal abermahl gefragt / ob
sie es da thun wolten / aber der Amptmann gesagt nein / sonder besser
drohen / da das Wasser tieffer sey: worauff sie miteinander fort ge-
wandert / erstlich der Corporal / darnach der Soldat / vnd zu letzt der
Amptmann. Wie sie nun auff den Steeg kommen / gibt der Corpo-
ral dem Soldaten einen Stoß / daß er vber den Steeg ins Wasser
(so gleichwol nicht tieff) hinunder fälle / vnd noch darzu mit dem bloß-
sen Degen zween Streich vber den Kopff / daß er darvon im Graben
herumb gedürmelt: da er aber wider vff die Bein kommen / vnd an
derjenigen seiten des Grabens / da der Amptmann stund / hinaus
gewolt / zeichet der Amptmann sein Blaut auß / vnd gibt ihm damit
flächlingen einen Streich auff den Rucken / (wie er sagt / der Corpo-
ral aber sagt / es seyen zween Hieb / vnd zwar hinten an den Hals
gewessen /) wovon der Soldat wider vff die ander seite / wo der Corpo-
ral stund / sich gewendet / vnd daselbst hinaus gewolt. Da hat ihm
der Corporal mit bloßem Degen einen solchen Stoß gegeben / daß er
davon nider gesunken / vnd nach eilichem Durmeln / zwar wider
auß dem Graben kommen / aber nechst daran vff der Stet liegen bli-
ben vnd gestorben.

Dieses ist also die That vor vnd an sich selbst / wie beede der Ampt-
mann vnd der Corporal derselben geständig seyn. Zu deren Ent-
schuldigung zwar der Corporal nicht viel anzutichen weiß / als daß er
vorwender / alles was er vor Mittertag mit dem Soldaten verlißt / daß
seye nur in Vexireren geschehen / ihn damit zu schrecken / vnd erwan-
die Teutsche Sprach damit heraußzupressen; was nach Mittertag ge-
schehen / daran seye der Amptmann / nicht wenig schuldig / weil der-
selb diesen abermaligen gleich wol anfänglich auch nur Vexierhandel
gut geheissen / vnd theils darzu geholffen / vnd dann weil der letzte
schlimliche Stoß / so geschwind / vnd in des Soldaten einlauffen ge-
schehen / daß er damit nicht wider zu ruck geköndt / empfind aber doch
in sei-

in seinem Gewissen/ daß er dieses Soldaten Blut auff sich geladen/ vnd das Leben verwürcke hab: Deswegen er auch vmb Gnad vnd Fristung desselben ängstiglich vnd widerholte mahl gebetten: mit dem Anhang/ wann er jedeswegen sterben solte/ daß der Amptmann auch daran müste/ sonst er am Jüngstentag Nach vber in schreyen wolte zc.

Der Amptmann hats anfänglich auch also entschuldigen wollen/ daß was er vnd der Corporal/ vor dem letzten Stos/ mit dem Soldaten vorgehabt/ nur in Verirreny geschehen: derowegen ers auch fast vff die leichte Axel genommen. Nachgehents aber/ als er in Haftung kommen/ vnd innen worden/ daß ernstlicher Inquirire werde/ vnd es nicht also hingehen möchte/ hat er zu seiner Entschuldigung/ alles was geschehen/ allein auff den Corporal zu legen begert/ vnd derowegen auch sonderbahre Articul off denselben stellen/ vnd Zeugen zur Verhör angeben lassen/ zu bekundschaften/ daß ein mal v Corporal auch vor Mitrag/ vber den Soldaten (ime vnvermuthend) erzörne/ vnd folgendes auch nach Mitrag des Willens in vmbzubringen gewesen seye. Dershalben auch er allein/ ohn sein des Amptmanns Entgeltnus/ wegen diser Entleibung/ abzustraffen seyn solte.

Es haben aber die abgehörte Rundschaften nicht geben wollen/ daß der Corporal besagter massen einen vorgehenden Vorsas solte gehabt haben: Sondern wann die Sach/ so viel sie in der inquisition offenbar worden/ recht angesehen vnd betrachtet wird/ so befind sich/ daß alles was vor der Entleibung vorher gangen/ lauter Muthwilliger/ zwar nicht zu einiger Tödtung gemeint/ aber doch vor vnd an sich selbst vnbesugte frevelhafte Handlungen gewesen/ die weder dem Amptmann noch dem Corporal zu üben gebührt/ vnd je länger je mehr zu genommen haben/ biß daß endlich der vnglücks selige Stos vnd Schaden darauß erfolget.

Wie nun der Corporal als der Haupt-schuldige Thäter/ nicht kan oder soll entschuldigt werden/ ob er gleich mit hindangesetzter Warheit vorgibt/ daß er zuvor keinen Zorn vff diesen Soldaten getragen/ auch den vorgehenden Vorsas nicht gehabt/ ihn vmbzubringen (alldieweil genug/ daß er den Vorsas gehabt ihn wol zu veriren/ ihn mit Fleiß ins Wasser gestossen/ mit Fleiß zwey mal vff ihn mit blossen Deggen geschlagen/ ein mal mit Fleiß vff ihn gestochen. Ita plane, ut et si dolus ratione antecedentis propositi ad occidendum, non adfuerit; dolus tamen pro ipso facto illicito quippe, & per se in-

justo, accipi possit ac debeat *L. in lege Cornelia 7. ff. ad L. Cornel. de sicar. & qui gladio stricto percussit, vel quod plus est mucrone alterius latus petiit, indubitate occidendi animo id fecisse credendus, & pro homicida damnandus sit. l. 1. §. Divus. 3. d. 1.*) Also erweist auch das Werck selbst / daß der Aemptmann eben so wol schuld an diser Entleibung trage / vnd pro socio ac complice alterius homicidæ zu halten seye / der ohne zweifel in seinem Gewissen dessen gnugsamb vberzeugt / wie es vnderschiedliche Pß in der inquisition haben zuerkennen gegeben. Als daß er anfänglich in der Dr. sach seines hinausß Gehens / vacillirt, vnd bald sagt / er habe wollen nacher D. gehen / eines Pferdes halben : bald / er habe wollen hinausß vffs Feld spacieren / zusehen / was seine Knecht arbeiten. Da hingegen der Corporal viel beständiger aussagt / wie er dem Aemptman angezeigt / daß ein solcher Soldat draussen lize / vnd vff selbiges der Aemptmann quasi ex proposito den Soldaten fort zuschaffen hinausß gegangen.

Item daß er vorgeben / der Corporal seye nüchtern gewesen / da doch der Corporal selbst gestehet / daß Wahrhafftig so wol er als der Aemptmann einen guten Rausch gehabt.

Item daß er selbst bekand / daß er auff befragen des Corporals geantwortet / sie wollen den Soldaten erreicken.

Item daß er auch einen andern Ort / da das Wasser tieffer / gezeigt. Vnd also dise exorbitantien vnd Muthwillen (ob das gleichwol nicht ex proposito occidendi : sondern nur / wie sie beide vorgewenden / zur vexation geschehen) gestatter vnd gut geheissen. Da er sonst billich ratione officii, als ein Aemptmann dem Corporal abgewehret / vnd anderwertig erlaubte Mittel den Soldaten fort zuschaffen / oder dessen Verdachts halben Erkundigung einzuziehen / an die hand zu nehmen gehabt hette.

Item / daß nach dem er gesehen / das der Soldat albereit 2. Streich mit bloßem Degen vber den Kopff empfangen / er dannoch vber dasselb auch sein Blaut aufgezogen / vnd auff ihn zu geschlagen. Da dann er abermal vacillirt, vnd wider sich selbst redet. Dann einmahl sagt er / er habe nicht gesehen / ob er von des Corporals streichen geblutet (vff welches folgen würde / daß er Aemptmann / die Verletzung des Soldaten / so an ihm hinten am Hals gefunden worden / gerhan hab) andern mal sagt er / wie er ihm den Streich gegeben / hab der Soldat albereit geblutet / woraus folget / di er den Streich desto vngelühr.

gebührlischer weis gethan hab/ vnd also des Corporals thun gleichsam
guthelffent/ vnd noch mehr darzu helffent/ desto grössere Schuld trage.

Frem/ das auch die späte Abendszeit (da es schon in dem
Hinzügen des Verwundten so dunkel gewesen/ daß der Müller ein
Lichte herzu bringen müssen/ denselben recht zu besehen) dise Thaten
desto abscheulicher machen.

Frem/ das der Ampman selbst zu zweyen vnder schiedlichen malen
befand/ daß ihn ein Schrecken vnd Angst ankommen/ nach dem der
Stoß vom Corporal geschehen/ vnd der Soldat also ligend ist bliben.
Frem/ daß er auch dem Corporal/ als derselb albereit/ vñ ehe er gewußt/
daß der Verwundte Tod/ vber desselben Blut/ so er vff sich geladen/
geklagt/ je dan noch zu gesprochen/ vnd solches nur vff die leichte Axel
zu nehmen gerharen hat/ vnd daß ers wolle helffen verantworten.

Frem/ daß er die Todtengräber auß seinem Seckel bezalt/ Darzu
er sonst keine Vrsachen gehabt. Wan er nicht sich sampt dem Corpo-
ral schuldig befunden hette. Ja wann er den Corporal schuldig ge-
halten hette/ wurde er ja nicht haben geschehen lassen/ das derselb so
viel Tag hernach noch frey draussen herumgangen: sondern in
zur Haft gezogen haben/ vnd solches der Hohen Obrigkeit angezeigt.

Frem/ daß er gestehen müssen/ daß er zum Corporal gesagt/ weil
sie herein vor die Hohe Obrigkeit müssen: müsten sie zusehen/ daß sie
vff einer Redt bliben: welches er zwar also deuten will/ nemlich
vff der Warheit. Aber in dem sich zu weit bloß gibt/ weil es des
Zusprechens vnd concordirens in der Warheit (als welche an sich
selbst nur einerley vnd ihr stetigs gleich) nicht bedörfft hette.

Endlichen auch/ daß da er einmal kündlicher weis es mit dem
Corporal gehalten/ vnd dise (als seinem Gewissen nach) gemeine
That/ hat wollen helffen entschuldigen: Jedoch folgendes/ dem Cor-
poral allein als einen Mordhärer hat wollen angeben/ vnd deswegen
Zeugen vff ihn verhören lassen: mit denen er doch nichts außgerichtet/
sondern es dabey hat bleiben lassen müssen/ das zwar der Corporal
vnrecht vnd vbel gethan/ aber doch er viel Vrsach vnd Anlaß darzu
gegeben; Ja den Soldaten selbst mit seiner Blaut getroffen/ vnd
ihn damit dem andern gleichsam mit angefangener Tödtung in den
Degen gejagt/ daß er davon hat müssen erstehen.

Weil dann dem allem also/ daß nemlich dieser Soldat einmal
per actus illicitos, darzu der Ampman weniger nicht als der Cor-

poral geholfen / vbel tractire vnd also entleibet worden: vnd aber
 Rechts / das ein Todtschlag sich mit dem Vorwort / als obs auß
 Schertz vnd Verireren geschehen seye / nicht soll entschuldigen lassen.
cap. 1. Ext. de presumpt. vnd vber das nicht allein der Hauptthäter /
sondern auch der Helfer zu einem Todtschlag / pro homicida ange-
sehen vnd abgestrafft werden soll; Usque adeo, ut nec scrupulo so-
cietatis occultæ careat, qui manifesto facinori desit obviare,
c. sicut. 6. §. illi etiam. Ext. de homic. vol. 6. cas.

Zumal diser Fall *Ex Ord. Criminali art. 148. in pr.* (vnd nicht
ex §. So aber etliche *ic.* welcher von vngeschickten vnd vnge-
 fährlichen Fällen / so allhier nicht zufinden / redet.) zuent-
 scheiden seyn will: So haben demnach wir in Facultate Juridica,
 vns nachfolgender Urtheil verglichen:

Vff empfangenem Befelch *N. N.* haben wir / der Juristischen
 Facultet Verwandte Doctores bey der Universitet allhie zu *N. N.*
 die vbergebene Inquisitionis Acta. *N. N.* in puncto des Entleibens
N. N. betreffend / mit angelegenem Fleiß durchlesen / vnd alle Um-
 stand reynlich erwogen: Erkennen darauff vor Recht / ob gleich
 ermelter *N. N.* beneben *N. N.* dem Corporal / den fürgesetzten ver-
 einigten Willen vnd Muth / gedachtem *N.* bößlich zu ermorden /
 nicht gehabt / je dannoch dieweil sie beede in einem vnzweymlichen ver-
 bottenen Werck / vnd darzu nicht vngeschickter / sondern gefährlicher
 Weiß / in einerley Willen / den *N.* zu plagen / einander Hülff vnd
 Beystand gethan / worauff die Entleibung erfolget: das solche ver-
 übre That / von Rechts vnd ihrer Umstand wegen / in der Peinlichen
 Halsgerichts-Ordnung / *art. 148. nach dem pr. vnd nicht nach*
dem §. So aber etliche *ic.* anzusehen / vnd an besagtem *N. N.*
 so wol als an dem Corporal zu straffen seye: die Schärffe oder Miltig-
 keit der Straff / wol ermelten *N. N.* als bey denen sie ohne des steht /
 in alle weg vorbehaltend. Zur Urkund *ic.*

6. Sanè in hoc casu non pauca mitiorem ordinariâ, pœ-
 nam postulare videbantur. Neque enim generalis tantum color,
 vindictæ, ultionis & doloris publici, hic obtendi poterat; Sed
 (1) remora ipsa hominis peregrini & suspecti, (2) pertinacia re-
 stitantis; (3) periculosa illorum temporum momenta, quæ in
 omnes occasiones excubare eos jubebant, quibus tutela salutis
 publicæ erat concredita. Unde etiam pœna capitalis in extra-
 ordinariâ.

ordinariam per dispensationem superiorum fuit commutata.

7. Adeoque si ejusmodi *περὶ δόσεως* demantur facto, & juxta problematis conceptos terminos, (de rusticis milites sine maleficio & suspicione transituros trucidantibus) legitima decisio exigatur, fatetur ipse Dn. Carpovius 2. *qq. crimin.* 91. n. 44. Rusticos tales vix posse effugere gladii animadversionem. Siquidem omnis defensio & propulsio offensionem (subaudi specificam) præsupponit: Et inter propullationem atque offensionem mutuus debet esse respectus & mutua relatio; Ita ut sublato uno eorum, meritò alterum quoque tollatur. *per not. Obrechtii nostri in tr. de necessaria defensione. c. 1. n. 26. D. Richter. 1. decis. 2. n. 8.*

Sed quænam quæso est offensio illorum militum, inquit Dn. Carpovius, qui rusticos non spoliaverunt, sed ab ipsis spoliari fuere? Quibus sanè factum aliorum militum nullatenus potest præjudicare. *d. n. 44.* An ergò poterunt Icti mitiorè ordinaria pœnam dicere, prætextu lubrici illius postulati: A dolo quamlibet causam etiam fatuam & bestialem excusare. Sive ut cum *ἐν τῷ δόσει* loqui amant: à dolo & pœna causam etiam feris immanibus magis, quàm homini aut rationi consentaneam, liberare peccantem. Citati Carpovio 6. *resp.* 81. num. 12. nisi, aut verius *decepti textu l. 12. §. 3. de lib. caus. l. 46. §. 7. de furt. ut Clar. de Cr. §. ult. q. 60. n. 22.* Utique barbaro hoc brocardico indifferenter admissio, jam nullum amplius capitale crimen numerabitur aut plectetur: Ecquis enim reorum non poterit aliquam fatuam & bestialem causam sceleri suo prætere? Atenim sententia tam barbara non potuit placuisse Ulpiano: Qui in d. l. 12 §. 3 (1) non agit de excusatione à crimine & turpitudine naturali: sed de defensione & adsertione libertatis, cujus ubique favor est maximus (2) Non admittit causam fatuam; sed probabilem & bona fide subnixam. Duo n. extrema & unum medium proponit: Extrema dico dolum manifestum & causam iustissimam: Medium; causam quidem non jure civili iustam; sed jure tamen naturali probabilem: quia scil. omnes liberi nascimur & ad priorè aded conditionem in dubio redigimur aut reducimur. De eadem bona fide loquitur Ulpianus in altero textu l. 46. §. 7. *de furt.* Cum scil. quis ex causa verosimili putavit Dominum consensurum in rei suæ cōtrectationem; puta, si quis antea habuerit jus re aliena utendi

utendi. *Bachov. 2. disput. Treutl. 30. §. 1. lit. c.* Quale ergo hinc argumentum extruas, ut causa fatuæ & bestiali locum in excusatione criminum pares? Quid quod (3) causa brutalis & bestialis revera nulla est: cum bruta ratione omni sive discursu mentis ratiocinandi destituantur. *l. 1. §. 3. Et nor. ib. si quadrup. pauper fec. dicit. Imò ipsimet Dd. hoc postulat tunc demum admittunt, quando quis non errat circa ea, quæ sunt juris naturalis. post Alexandr. Socinum & alios, Merkelbach. ap. D. Kloc. 1. consil. 38. n. 36. Bachov. d. l. ubi. ait: effectum hoc non nisi casibus singulæribus locum habere posse, qualis sit in d. l. 46. §. 7.* Quas declarationes notare operæ pretium fuerit, cum etiam Wesenb. noster hoc axioma utatur, *in parat. de his qui nor. inf. n. 4.* Vbi cum à Doctis Viris nihil sit adnotatum, nostræ hoc studium racemationi reservamus. Interim teneamus, distinctionem inter facta Licita, Illicita, & media. In licitis dolus non præsumitur; sed probandus est. *d. l. 12. §. 3. ibi: in libertate morari. De liberali causa.* Neque enim delictum committere, aut pœnam mereri censetur, qui facit aliquid jure permittente, sive quia actum jure permissum suscipit. *l. Gracchus 4. C. ad L. Iul. de adul. Ex adverso in illicitis, & in primis in probis naturalibus l. 42. de V. §. 8. dolus regulariter præsumitur. can. qui contra jus. 82. de Reg. jur. in 6. Wesenb. in parat. ad L. Cornel. de sicar. n. 10. Vnde delinquens sive qui illicitæ rei dat operam. l. 6. C. ad L. Iul. de si publ. Dn. Carpzov. 1. 99. crimin. 1. n. 29. non excusatur per allegationem cujusvis causæ; sed demum probatione causæ justæ. l. 5. ibi. si non convinci causa te aliquid iniuriosum dixisse probare potes. C. de iniuriis. Bargalius lib. 6. de dolo. reg. 13. n. 13. Et 14. Vbi nominatim in cade, perjurio & falso, oppositum Dd. brocardicum fallere dicit. Itemq. Alciat. reg. 3. præsumt. c. 30. n. 6. Peckius ad d. can. 82. de R. l. in 6. num. 3. Deniq; in factis mediis, qualia sunt recipere hominem, abigere pecus, & similia, distinguendum est, an species aliqua discretè prohibita sit, nec ne. Peckius. d. l. n. 2. Priore casu itidem justæ causæ allegatio & probatio simul requiritur. l. doli verbum. §. ibi. probat à justæ ratione. de ser. corrupt. l. 1. §. ult. De abigens. Posteriore demum casu, quia factum in licita incidit, qualiscunque etiam causa à dolo, nō apparente, nec præcunto, excusabit. Cum contra virum bonū in facto non prohibito versantem dolus non præsumatur. l. merito §. pro socio. Sed perspicuis indicii probandus sit. l. dolum. 6. C. de dolo malo. l. riss. Dn. Klock. de contribut. c. 19. n. 164. p. 477. Nec officit l. 46. §. 7. de furt. Licet enim illa sub tit. de furtis posita sit; Attamen §. oppositus, non continet factum certum furti: Sed factum ambiguum sive εν τω μεταξύ, nempe rem amici attingere. §. 7. de oblig. ex delict. Quæ ante denuntiationem arg. l. si fundum. 17. C. de rei vindic. Peck. d. n. 2. facile potest excusari: non quidem brutali ratione (quod ibid. nullatenus dicitur) sed allegatione alicujus causæ verosimilis d. l. 5. de ser. corruptio. l. 3. §. 4. Vers. & generaliter. De homine lib. exhib. Licet ea per Domini dissensum & improbationem subsequutam vel aliunde falsa apparuit. Quod si verò furtum revera perpetratum, h. e. contra-ctatio invito domino & reclamante seu prohibente admittenda fuisset: nullius falsæ, aut fatuæ causa allegatio vel probatio reum à delicto absolveret.*

DE ABUSU ARMORUM, COLO-
re vel obtentu vindictæ publicæ, fuca-
to excusato ve.

CAPUT III.

*Ad tit. C. Quando, lic. unicuique sine iudice se vin-
dicare vel public. devor.*

THESIS I.

On leve præsidium feritati paganæ in milites
obvios deservienti sufficitur ex l. i. & t. t. C. Quando li-
ceat unicuique sine iudice se vindicare vel publicam devorionem. Quin juris etiam naturalis ratione, dictis Con-
stitutionibus insinuata, turbam agrestem in milites palantes ar-
mari, nonnulli credunt; accedente imprimis splendido publicæ
vindictæ sive tutelæ, aut securitatis obtentu: Unde plerisque tru-
cidatores isti extra metum pænæ, saltem ordinariæ, constituun-
tur. Cui errori retundendo, strictim notabimus multiplicem in-
ter casum supra pag. 215. designatum; & Constitutionibus d. tit.
C. definitum differentiam. Cætera paratilis, quæ in Codicem
paramus, reservaturi.

2. Etenim; ut taceamus, verbum liceat in ipsa rubr. indi-
care: potestatem illam non tam jure ordinario, quàm permissivo,
adeoque κατ' ἐξουσίαν; suppositis utrobique terminis habilibus,
competere; v. Sandæum in l. non omne quod licet. 144. de R. I. vers. omni-
nò disting. inter præceptum & permissionem. Iacob. Got. ibid. n. 2. Et vers.
igitur p. 603. l. legis. 7. ibig. not. in verb. permittere. de Legibus. lata diver-
sitas & differentia palàm se exierit primùm in ipso subiecto; Eoque
tum agente sive ulciscente injuriam; tum patiente & sustinente

Ff

ultio-

ultionem. Nimirum ex dispensatione Imp. Valent. Theod. Arcadii, Honorii item & Theodosii, turbulentis Reipubl. temporibus indultâ, his tantum provincialibus ultio permissa est, quibus (1.) ob illatam aut certò imminentem vim de fensio incumbit, per text. & rationem l. itaque. 4. ibi: si servum tuum, latronem, insidiantem mihi occidero, securus ero: Nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere, ad L. Aquil. l. 45. §. 4. eod. & (2.) copia iudicis non suppetit. Permissa autem est ex adverso (3.) in populatores nocturnos l. 1. C. d. t. Cum interdiarii per Irenarchas l. ult. §. Irenarche. 7. De munerib. & Honorib. l. un. C. de Irenarchis. 10. 75. sine quibus veteres haut diuturnam aut securam pacis fiduciam concipiebant. Panciroli. de magistratib. municipalibus cap. 18. aut Latrunculatores apprehendi v. l. solemus. 61. in f. ibique not. de iudic. Cusas. in comm. ib. & lib. 19. observat. 11. vel etiam ad Praesides deferri possint. l. 6. §. 2. l. 13. de offic. praesid. Item (4.) in obseffores viarum; gegen die Wegelägerer vnd Schnapphanen. l. 2. C. d. t. Quo nomine non tantum actu latrones, sed etiam insidiatores intelligo. v. Besold. Thesaur. pract. verb. Wegelagerung. Quo pertinent in d. l. 2. verba. insidiarum, minarum, &c. (5.) in milites desertores d. l. 2. Nempe qui notorie tales sint. l. 1. C. de desertor. 12. 46. Notanda etiam venit differentia à forma & modo: Nam & in hos neutiquam ultio temeraria atque indiscreta; sed assumpto ordine & gradu demum permissa videtur. Utcunque enim Imp. in d. l. 2. utantur voce opprimendi; quæ aliquando idem notat, quod obterere l. 11. §. si plures. ad L. Aquil. l. 5. §. ult. De condic. caus. dat. oppositio tamen docet, hoc loco oppressionem cum suppositione ordinis & gradus designari: ut in l. 18. §. 1. & 9. de Questionib. l. 33. de re iudic. Nempe si ad eum modum constricti, sive ut verba Imp. habent, oppressi, dergleichen Feldstüchrige oder sonsten Garrende vnd Herrenlose Soldaten/ resistere & violentiam continuare ausi fuerint; tum verò ad internecionem usque oppressionem procedere posse, non diffitemur: Cum eo militum, qui capita Reipub. ejusq; securitati deoverunt ac manciparunt, transfugio, patefacta indevotio, à quolibet devoto cive ex principis permissione merito vindicetur. l. 3. §. 6. Ad L. Cornel. de Sicariis. l. itaque. 4. §. 1. ibi: Interdiu deprehensum ita occidere permittit, si is se telo defendat, ut tamen aequum clamore resisti-

665472

getur. ad L. Aquil. l. 7. ibi: vel furem nisi se telo defendat. Quod met. causa aliter hujus tit. rubricam, & sensu latiore usurpat D. Ioh. Grake in tr. de auctoritate privata, pronuper publicato.

3. Unde conjicere pronum est, quam periculosum sit Hugonis Grotii postulatam, quod incautiores alii cæcutientibus exceperunt oculis, lib. 2. de jure B. & P. c. 20. §. 8. supponentis; Esse vindictam privatam jure naturali licitam, eo scil. quod abstractum sit à divino & humano: Sic enim & sensisse & fecisse multos sapientes. Quasi verò ulla juris figura ostendi ac demonstrari possit, quæ naturæ naturantis normæ opponatur: Vel exempla aut dicta paganorum, ad juris aliquam speciem inducendam, contra principia nobis divinitus insita, sufficiant: Vel denique exempla aut heroica, ut Samsonis, aut publica, ut Machabeorum, cum privata ultione, quam corruptæ naturæ impetus suggerit, temere confundenda sint. conf. Dn. Felden in not. ad Grot. d. §. 8. p. 97. vers. unde non recte autor. His sane imbutos principiis, non mirabimur amplius, post profligatum jus Romanum, (quod tamen & Christus tulit, & Paulus in subsidium appellavit; Qui honor nulli humano juri sub sole unquam contigit) voto suo, barbaros veterum Germanorum mores, juventuti commendare. Sic enim notant è Vellej. Paterc. lib. 2. rem laude & memoria sc. dignam: Germanos, cum Romanorum judiciorum formam conspicerent, miratos fuisse, quod injuriæ apud judicem legitima & solenni disceptatione finiretur. Et hinc clade Variana, præcipuè eorum in advocatos & judiciorum ministros sævitiam extitisse. è Floro l. 4. c. ult. Nihil quippe intolerabilius habuisse, quam sui vindictam tribunali Romano committere. Ita scilicet vixisse etiam homines beatis seculis, cum nulli judices nullaq; judicia essent constituta.

4. Quasi vero post natos homines, Deus omnis justitiæ arbiter & iniquitatis vindex, nondum extiterit: aut metum numinis sui animis non statim incusserit: Et reverentiam majoribus, amorem paribus, eadem tempestate non inspirârit? l. 1. §. ult. l. 2. de l. & l. Quasi parricidium Caini, aut judice aut animadversione caruerit. v. Ioseph. 1. antiq. judic. 3. Maledictus es tu de terra (inquebat Dominus, sive immediatè, sive per os Adami patris locutus, ut conjicit Lutherus in comment. ad cap. 4. Genes. p. 228. b.

Ff 2

& seqq.)

An Vindicta
privata
aliquo jure
naturalis
licita sit?

& seqq.) quæ aperuit os suum, ad suscipiendum sanguinem fratris sui de manu tua. Quibus verbis Cainum Lutherus dicit excommunicatum velut fuisse & tanquam rami de stirpe amputatum, ut non posset amplius sperare gloriam eam, quam maxime ambibat, nascituri ex suo semine Messia. Quin adeo in diluvio omnis posteritas ejus penitus extincta est, ut non propheta aliquis, non Sanctus, non ullum veræ Ecclesiæ caput de posteritate Cain extiterit, *Lutherus d. loc. p. 221.* Eant nunc scioli & asserant, nefas hoc, si non iudice, attamen pœna; & ad posteros exemplo caruisse: Eant & brutales majorum suorum adfectus, norma juris & præceptis DEI anteponant:

5. Quanto rectius ergo cum Dd. nostris concludimus: Vindictam sive ultionem privatam toto genere illicitam; *l. nullus 14. C. de iudic. Castrenf. 2. consil. 295. n. 5. Wesemb. Comm. Cod. Quando liceat unicuique ad l. 2. n. 3.* Et jure naturali defensionem quidem concedi: Non autem ultionem *can. 1. pr. caus. 23. quest. 4. cap. significasti. 18. extr. De homicid. can. hæc autem. S. ex his d. caus. 23. quest. 4. M. Coler. part. 1. de processibus. cap. 5. n. 31. ubi ait: vindicta privata nunquam esse indulgendum.* Alioquin Salvatorem illam non penitus improbatum fuisse. *Matth. 5. vers. 39. Deut. 32. vers. 35. B. Meisner. lib. 3. de LL. 9. 12. p. 122.* Itemque contra naturam & juris naturalis ordinem esse, ut quis in sua causa sibi jus dicat: quod plane abominabile esse dicit *Maranta Prax. aur. part. 3. f. D. Grake de autoritate privata proem. 9. 2.* Adeoque etiam in rubr. *101. C. Quando lic. unicuique.* verbum, vindictæ, in latiore significatu sumi, pro defensione arg. *l. 1. C. eod. collata l. 4. ad L. Aquil. & l. devotum. 5. C. de Metat. Wesemb. in C. C. d. tit. quando liceat unicuique. n. 3.* Unde, ad hypothesein nostram descendendo, recte intulimus, in milites etiam desertores & vagos arreptende Knechte; non saviendum cædibus, v. aureus & omnibus Christianis memorandus *can. si quid. 2. ibi: si quid de alio ad aures tuas pervenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita. caus. 15. quest. 7.* sed gradibus iustitiæ aut defensionis utendum esse.

6. Sanè, si milites ejusmodi vagabundi atque palantes per mapalia in facto illicito, puta violentiæ publicæ, deprehensi fuerint, tum forte mitius cum eorum aggressoribus, ponderatis tamen.

tamen undique rationum momentis, agendum fuerit. Nimirum iudici bono & sapienti curæ esse debet, ut hæmatiten semper dextra teneat, quo sanguinem innocentem sistat; sinistra verò gladium, quo sicarios & homicidas truculentos feriat. *Mon. Casp. in sphaera Civit. lib. 4. c. 16. Bernegg. quest. Miscell. in Tacit. q. 123.*

7. Atque ita deprehendimus Collegii nostri Adfessores jam Anno 1622. in gravi causa definivisse; quod responsum licet prolixius sit; Quia tamen studiosis singulare sollicitudinis in tam gravibus causis merito adhibendæ, exemplum præit, & sententiam d. tit. C. *Quando liceat unicuiq.* non parum illustrat; operæ pretium facturi videbimur, si illud etiam publice notitiæ imperiamur: Tamen si eo sine paratum non sit, ut publicæ producatur. Neq. enim sic pompam aut apparatus hic spectamus, quàm solida deliberationum tam arduarum fundamenta & momenta. Sic autem ad verbum habet.

N der vns Endes genannten Dd. ad consultandum & decidendum vberschickten Facti specie, vnd darauß entstandener Frage / welcher gestalt / nach Erwägung aller Umstände gegen den vier verhaftten Nassawischen Vnderthanen / vnd Gemeinleuthen zu Eisenberg / benandlichten Nicolaus Schreyner / Conrad Larvern / Philipps Weidentopffen vnd Johan Waggnern / wegen dero an dreihen Franckenhalischen Soldaten verübten Thätigkeit vnd Todtschlags / mit der Straff zu verfahren seye? Will zuvorderst in facto zuerwegen seyn / welcher massen dasselbe auff einen vnd den andern (weil es nicht bey allen gleiche Beschaffenheit vnd Umstände hatt) erwiesen vnd in der beygelegten Zeugensag befindlich seye: Darauß hernach desto besser vnd richtiger / was entweders bey jnen ins gemein / oder aber einem jeden insonderheit nach befundenen Dingen fürzunehmen seye / erkandt vnd geschlossen werden mag / In causa enim jus est positum l. si ex plagis 2. §. in clivo. 2. ff. ad l. Aquil. Et ex causa statuendum est, l. si non. 6. §. quid ergo. 2. ff. de bon. auct. iud. possid. Et in specie an aliquis pro homicida damnandus sit, ex re constituendum venit. l. 1. §. Divus. 3. ff. ad l. Cornel. de Sicariis.

Nictlauff Schreyner.

*Facti expo-
sicio ex in-
quisicione
me petita.*

Vnd Erstlich zwar so viel Nictlauff Schreyner belange/hat Veltin Cunn der Schweinhirt zu besagtem Eisenberg/ auff denselben bekant: Als Er Veltin Cunn/ die zween Soldaten/ so er beneben ihme Nicteln beglatret/ vbers Acker Feld führen wollen/ damit sie nicht von denen im grünen Wald auff sie wartenden Leuthen erschlagen würden/ vnd sie innen worden/ daß der dritte vnd hinderste Soldat/ welcher mit andern Nachbarn hernach gegangen/ zu todt geschlagen wird/ so sey gemeldter Nictel bey seits auch zu dem einen Soldaten gesprungen/ vnd ihme seinen Dolchen an der Seiten herauß gezogen/ der Soldat aber gesagt/ was das sein soll/ vnd angefangen zulauffen/ welcher aber von ihme Nictel Schreynern vnd andern Personen widerum bekommen vnd umgebracht worden.

Conrad Lawer/ der Mirverhaffte/ hat in der Ersten Aufslag den 10. Januarii auff ihn allein so viel außgesagt: Als die beyde Soldaten/ da sie den hindersten haben gesehen umbbringen/ entlauffen seind/ seye Nictel Schreyner dem einen Soldaten nachgefolgt/ welcher auch erschlagen worden/ wisse aber nicht wer es gerhan habe. Vnd hernach in der zweyten Aufslag den 15. Januarii dieser Nictlauff vnd der Schulmeister (sein Schwäher) seyen sampt ihme (Lawern) naher Tieffenthal gangen/ von dannen Streigen Hans vnd Schinder Jörg mit ihnen die entleibte in die Hecken zu tragen im Eysenberger gemeret sich verfügt/ 2c.

Phlips Weidentopff bekundschaffet so viel: Der entwichene Schulmeister zu Eysenberg/ als Nictel Schreiners Schweher/ welcher zuvor im Wirtshause gesagt hatte/ man müste die Soldaten zu todt schmeissen/ vnd man habe sich von denselben nicht zusehnen/ habe Nictlauff Schreyner als seinem Tochtermann seinen Spieß/ damahlen (als sie die Soldaten haben beglatret sollen) gegeben vnd gesagt/ der eine Soldat seye vest: Er solle sich wol vorsehen/ daß er ihn gewiß greiffe vnd nicht lauffen lasse. Als sie nun mit einander ins Feld kommen/ habe Hans Schreyner/ (dieses Nictel Schreiners Vatter/ wie Johann Wagner in seiner Aufslag meldet/ Gemeins-
mann

mann zu Tieffenthal (so Leinungischer Westerbürgischer Obrigkeit) mit einem Spieß oder Kolben/ den einen Soldaten zu boden geschlagen/ dem Andern habe diser Nickel den Dolchen aufgezogen / als er aber entlauffen/ seye er Philips Ihme nachgehet/ vnd ihn zu Boden geworffen/ Nickel Schreyner aber mit seinem Wehr habe ihn erstochen. Item: nach der Entleibung habe der Schulmeister zu ihme (Philips Weidenkopffen) gesagt/ Er (Schulmeister) vnd Hans Schreiner haben die entleibte in die Hecken helfen tragen/welche Meister Jörg der Wassenmeister zu Tieffenthal schinden werde / Item: nach verrichteter That / seyen die Thäter sampt vielen andern mehr / so dabey gewesen/ zu Tieffenthal im Philips Schreiners (welcher vielleicht dieses Nickel Schreiners Bruder sein mag) Haus alle zusammen kommen.

II.

Conrad Latwer.

Conrad Latwer betreffend: Hat derselbige/ wie bey seiner Ersten verscriebenen Aufslag/ den 10. Januarii geschehen/ gemeldet wird/ zwar Ersilich vorgeben/ der erste Soldat seye schon todt gewesen / als er darzu kommen/ damahls aber selber aufgesagt/ daß Er denselbigen Soldaten / weil er noch gelebt/ vnd die Leuchte schon hinweg gewesen/ mit der Musqueten vollends geschlagen / daß er nicht lang gequälet würde/ Item in seiner andern Aufslag vom 15. Januarii bekennet er/ Er sey nicht allein bey dem ersten Soldaten/ so vmbkommen gewesen/ sondern habe ihm auch ein streich mit der Musqueten/ gegeben/ es sey aber derselbe schon auff den Todt durch die Tieffenthaler geschlagen gewesen/ Item: Er seye mit Nickel vnd dem Schulmeister näher Tieffenthal gongen/ (nemlich nach vollbrachter entleibung/) von dannen Steigen Hans vnd Schinder Jörg/ mit ihnen/ die Entleibte in die Hecken zu tragen/ im Eisenberger gemerck/ sich verfügt / da Er/ der Schulmeister vnd Nickel darnach wider weggangen/ ob aber der Schinder die entleibte abgezogen / oder was er mit ihnen gemacht/ wisse Er nicht/ hab solches thun wollen.

Philips

III.

Philips Weydenkopff.

Zum dritten Philips Weydenkopffen belangend / hat der obgedachte Nicolaus Schreyner auff ihne bekennet / als der eine Soldat in den Holzweg entsprungen / habe diser Weydenkopff denselben widerumb erlossen / mit Steinen nach ihme geworffen / vnd mit zweien stichen verlegt / der auch endlich gar von ihnen beyden / dann sie einander geholffen / vmbgebracht worden.

Hans Wagner der Mitverhaffte hat von diesem kürzlich soviel Aufgesagt: der eine Soldat seye vom Philips Weydenkopffen vnd Nicolaus Schreynern erschlagen worden.

Er Philips hat von sich selber allein bekennet / als Nickel Schreyner dem einen Soldaten den Dolch außgezogen vñ derselbige entlauffen / seye er Philips demselbe nachgeeylet / vnd habe ihn zu Boden geworffen / Nickel Schreyner aber habe mit seinem Wehr ihn erstochen.

IV.

Johann Wagner.

Endlich vnd zum Vierdten Hans Wagnern betreffend: Hat zuvorderst der ob vnd vielgedachte Nicolaus Schreyner auff ihn Bekundschafftet / es sey diser Johann Wagner neben andern / dem einen entsprungenen Soldaten welcher zu Ebersheim vmbgebracht worden / nachgeeylet.

Er aber selbst bekennet von sich / Er habe beneben andern den erwehnten Soldaten naher Ebersheim verfolgt / alda Er ihne zwar in der Wach mit dem Spieß ein streich gegeben / derselbig sey aber widerumb fort geloffen / deme die Ebersheimer gefolgt / vnd endlich erschlagen. Vnd bekennet ferner: Als die Ebersheimer gefragt / was der Soldat gerhan habe / habe Er gesagt sie haben Pferd gestohlen / Er muß erschlagen seyn / Es thue sonst nicht gut: seine Gefellen seyen schon fertig. Darauf habe ein Steinmeß von Ebersheim dem Soldaten ein Schuß mit einem Rohr auff den Hals gerhan / davon er zu Boden gefallen / seye aber nicht imgangen / derowegen wider auffgewischt vnd in die Wach gesprungen.

CON.

CONTRA REOS, SIVE
Accusatio Facti.

Auß diesen/ bey emē jeden verhaßten insonderheit zusammen getra- ^{informatio}
genen Aufßagen vnd bekannüssen/ erscheinet nun/ dz ob wol die befragte ^{iudiciū.}
verhaßte/ wie auch andere verhörte Zeuge etwas besser vnd vñständli-
cher mit Verfassung gewisser Interrogatoriorū. vñ gegeneinander hal-
tung deren depositionum, auch confrontation der Personen herten
befragt/ vñ also die erscheinende Vngleichheit vnd discrepantz auffge-
hebt/ auch hingegen mehrere Aufßführung vnd Gewißheit der Um-
ständen eingenommen werden können/ jedoch aber das factum an sich
selbst eben gnugsam bey allen vnd jeden (gleichwol mit bedencklichem
vñterscheid/ davon hernach nothdürfftige anregung geschehen soll) sich
bewiesen oder bißlandlich bekünde/ daß sie alle vnd jede sich eines vorsätz-
lichen Homicidii vñd Todtschlags schuldig gemacht haben. Wesen-
ders dieweil inn solchen fällen begangenen Todtschlags/ nicht allein die
jenige sich deß homicidii vñd der Straff derselbigen schuldig machen/
welche den enseibren den gar auß gemacht; sondern auch diejenige/
welche nur zugeschlagen vñd verwundet haben / ob man schon nicht
weiß/ daß von solchen streichen der enseibte herte sterben müssen: Ja
auch diejenige welche gar kein Hand angelegt/ sondern nur sonst hilff
vñd Beystand gethan haben: & ut vulgō loquuntur, qui tantum
adstiterunt vel intervenerunt cadi vel homicidio: Iulius Clarus in
§. homicidium. nu. 37. Iodocus Damhuderius in praxi rerum criminalium
cap. 71 per tot. ubi de homicidio per consensum facto tractat, Facultas tu-
ridica Academiæ Altorsinæ. respons. 100. §. vñd noch mehr. pag. 643. mit
welchen auch vñbereinstimmet Keyser Carols vñd deß H. Reichs Pein-
liche Vericht. Ordnung art. 148. ubi statim in principio dicitur:
So etliche Personen mit fürgefastem vñd vereinigtē
Willen vñd Muth jemand bößlich zu ermorden einander
hilff vñd Beystand thun / dieselbe Thäter alle haben das
Leben verwirckt. Ad quem articulum videatur Georgius Remus, in
Nemesi Carolinā, cap. 48. ibi: quod occidendi animum habuerint: Et Ni-
colaus Vigeliū in constitutionis Carolinæ, de publicis iudiciis, methodica di-
dispo-

Gg

dispo-

CON.

dispositione cap. 7. reg. 2. in princ. ibi, etiam ii qui occisum ne vulneraverunt quidem. Dannenhero es das ansehen haben will/ als soñten sie sampt vnd sonders mit der jenigen Straff welche den fürsehliden todschlägern in den gemeinen beschriebenen Keyserlichen Rechten / besonderlich aber in besagter Peinlichen Halsgerichts-Ordnung-artic. 137. aufgesetzt ist / das ist mit dem Rad / oder doch mit dem Schwerdt / abgestraft vnd von dem Leben zum Tode gerichtet werden / wie dann auch sonderlich diese universal regul der Imp. Valentiniani Theodosii & Arcadii in l. 3. C de Episcopali audientia: Homicida, quod fecit, SEMPER expectet, von den Rechtsgelehrten in solchen fällen gemeiniglich pro decisione pflegt angezogen zu werden: wie auch der jenig sentenz den Gott der Herr selbst gefelt hat Genes. 9. Wer Menschenblut vergeußt / dessen Blut soll auch durch Menschen vergossen werden / vnnoth, solches mit allegationibus iurium vnd andern Erinnerungen disor- oris aufzuführen / Es werden auch in besagter Peinlichen Halsgerichts-Ordnung artic. 150. in fine die Richter vnd Bruchelsprecher mit allem ernst ermahnet / daß sie ja nicht durch vnzeitige Mitleidigkeit die wissenliche Vbelthäter begünstigen / vnd den Todschlägern das Leben retten sollen / mit Vermeldung / sie sollen wissen daß sie sich schwerlich damit verschulden / vnd seyen den Anklägern deswegen für Gott vnd der Welt Widerkehrung schuldig.

PRO REIS; SIVE EXCUSATIONES Facti.

Hingegen aber erinnert vnd befehlt auch gemelte Kais. Karls vnd des H. Reichs Peinliche Gerichts-Ordnung / d. artic. 150. in fin. nicht allein ins gemein / das zu grossen sachen / als zwischen dem gemeinen Nutzen vnd der Menschen Blut zurichten / grosser ernstlicher fleiß gehöre vnd angekehrt werden sollt: mit vorgehender Wahrnehmung / daß wann die Brucheliler den vnterscheid jeder Sachen nicht hören / oder erwegen / solches eine grosse Thor-

Thorheit sey/ vnd darauß folge daß sie sich zu vielmahlern
 irren/ den Leuten vnrecht thun/ vnd an ihrem Blut schuld
 dig werden. Inmassen auch Iodocus Damhuderius in praxi
 rerum criminalium c. 70. n. 17. schreibt: *iudices, qui iniuste aliquem
 ad mortem condemnant, sive id faciunt accepta pecunia sive calore iracun-
 die inducti, sive sine consideratione, eadem pena nempe homicidij, sese in-
 volvere*: Sondern auch insonderheit vnd fürnehmlich / daß man in
 causa homicidij. da ein Todtschlag oder Mord begangen worden/
 eben wol vnd fleißig auff die vmbstände der That/ vnd die Entschul-
 digungen/ welche auff seiten des Thäters oder der Thäterin sich erzei-
 gen mögen/ wahrnehmen/ vnd selbig bey verfassung der Urtheilen in
 acht haben sollen. Dann gleich in artic. 137. da ins gemein vom
 Mordt vnd Todtschlag vnd von Straff desselben gehandelt wird / ist
 solche Erinnerung so nötig erachtet worden/ daß sie also bald nicht al-
 lein in die Rubric. selbigen Articuls/ sondern auch in die Regul selbst/
 eingerückt worden/ damit ja die Richter vnd Urtheilsprescher nicht et-
 wan auß Verstand vnd Vnachtsamkeit (ut in genere in quavis
 re facile affirmare, Hominum ad pauca respicientium est: teste
 Aristotele) die exceptiones vnd Entschuldigung der Vefflagten
 auß der Achtung ließen/ vnd es für gnugsam hielten / daß sie secun-
 dum regulam geurtheilt hetten. Dann also stehet in der Rubric.
 Straff der Mörder vnd Todtschläger die keine genugsame
 Entschuldigung haben mögen. Die Regul aber ist mit diesen
 Worten verfaßt: Ein jeder Mörder oder Todtschläger (NB.)
 wo er deßhalb nicht rechtmäßige Entschuldigung auß-
 führen kan/ hat das Leben verwirckt. & mox in §. seq. Es
 ist darinnen vnderscheid zu halten / vnd also/ das/ der Ge-
 wonheit nach ein fürseklicher muthwilliger Mörder mie
 dem Rade/ vnd ein ander der ein Todtschlag auß Gechtheit
 oder Zorn gethan (NB.) vnd sonst auch gemelte Entschul-
 digung nicht hat/ mit dem Schwerdt vom Leben zum Tod
 gestrafft werden sollt. Es wird auch ferners gleich in sequenti
 articulo 183. proponirt: Es geschehen je zu zeiten Entlei-
 bungen vnnnd werden doch die ienigen so solche Entleibung
 thun/

1. de gener.
 c. 2. §. 16. 17.
 axiom. c. 14.
 Aristot. 1.

thun/auf guten Ursachen/als etliche allein von Peinlicher
vnd Burgerlicher Straff (ubi tamen legendum videtur,
etliche allein von Peinlicher/etliche zugleich von Peinli-
cher vnd Burgerlicher Straff) entschuldigt. Quem locum
ita transtulit Georgius Remus in sua Nemese Carolina cap. 138. In
omnibus maleficiis non tam quid fiat, quam quo animo, quibus-
que de causis fiat, spectandum est, unde evenire videmus, ut ho-
micia quoque committantur, propter quæ, quia ex iustis & le-
gibus approbatis causis fiunt, nullo reatu Auctor teneatur: sed
ab omni penâ, tam civili quàm capitali, atque etiam ab Eccle-
siasticâ censurâ, immunis sit. Et in art. 148. (Dazwar in specie
von Straff derjenigen so einander im Morden/schlagen
vnd rumoren/fürsächlich oder vnfürsächlich Beystand thun
gehandelt wird.) Wird mit fleißerinnert: Es sollen die Br-
theiler bey den Rechtsverständigen Nachs pflegen/ (NB.)
mit Eröffnung aller Umständ vnd Gelegenheit solcher sa-
chen/soviel sie erfahren können. Dann in solchen (NB.)
nach Ermessung mancherley Umständen/ daß nicht alles
zuschreiben (NB.) vnderschiedlich zu vrtheilen ist: Wie
dann auch die obangezogene gemeine Erinnerungen / so wohl bey
Damhuderio als im 150. Articul der Peinlichen Gerichtes-Ordnung/
ob sie wol auff alle vnd jede Capitalsachen gerichtet sind/ jedoch für-
nehmlich in dem fall des Todtschlags zu observiren seind / vnd in
ipsâ materiâ homicidii, proponirt werden/ wie an bemeltem Ort:
zu sehen ist.

Ist derohalben nicht allein recht vnd billich sondern auch noth-
wendig/ daß man die Umstände dieser fürgeragenen Mordthaten/
soviel man derselben haben kan/ mit fleiß ermesse / ob vnd wie fern sol-
che den Thätern sampt oder sonders zur exception, vnd exculation
dienen mögen/ vnd nach Beschaffenheit derselbigen/ vnderschiedlich
vrtheile.

Gemeine Exceptiones vnd Entschuldigungen
für alle vier verhaßte Personen.

Von gemeinen Umständen vnd Entschuldigungen/ die bey
allen.

allen vnd jeden verhaftten Persohnen in Achtung zu nehmen/ vnd zu
ermessen/ erzeigen sich nachfolgende.

Sirs einer: Daß gemeldet wird/ es seyen die ensteibte/ Streif-
fer vnd Strassenräuber gewesen. Darnach wird vermeldet in
dem vberschieden Bericht/ da es zwar drey Franckenthaler Sol-
daten gewesen/ vnder Hauptmann Kolben. ligend/ Aber
welche/ als man berichtet ist/ in drey Wochen lang aufgez-
streiffet. Item/ Es sey auß den benachbarten Orten ein-
grosser zulauff gewesen/ vnd ins gemein geschrien worden/ man
solte die Soldatē (NB. als Strassenräuber zu Tod schla-
gen. Es seind auch dieselbige eben in solcher qualitet, nemlich/ als
Streiffer vnd Strassenräuber/ in diesen Handel kommen/ in dem sie/
wie auß dem Bericht vnd den Aufsagen zuvernehmen/ in dem Ei-
senbergischen gemarek/ Ditterspergischen Fuhrleuthen/ so
zu Alten Leiningen Wein abholen wollen/ vier Pferd auß-
gespannet/ darauff die Fuhrleuth ihnen nachgefolgt/ vnd sie
zu Eisenberg anhalten lassen/ vnd solche Brsach d.ß erfolgten
Todschlags hat auch Johann Wagner in seiner Aufslag. angezo-
gen: Daß nemlich als die Ebertsheimer gefragt/ was der verfolgte Soldat
gerhan habe/ Er gesagt: Sie haben Pferd gestohlen/ Er muß
erschlagen sein/ es thut sonst nicht gut. Vnd mag auch hieher
wol referirt werden/ was Nickel Schreiner in seiner zweyten Aufslag
meldet/ daß die Leuth im Wirtshaus öffentlich gesagt haben/ man
solle sie niederschlagen wie die Hund/ vnd habe Er daher
solche hinzurichten Brsach bekommen.

Diese allegationem vnd entschuldigung befinden wir zwar
in facto, so viel die dreywochige Aufstreiffung vnd d.ß sie sonst
sich als Strassenräuber verhalten haben/ nit bewiesen/ sondern nur
ex aliorum relatu angezo- gen: Wie dann auch wann es mit der drey-
wochigen Aufstreiffung iust were: Sie pro desertoribus gehalten
werden könn- ten/ vnd also auch ex istā singulari causā pro iure oc-
cisus gehalten werden möchten/ per l. 2. c. Quando liceat unicuique sine
iudice se vindicare. Diemell aber gleichwol dieses pro certo & no-

torio vermeldet wird/das sie auff einer solchen Thar die Straßenrauberey auff sich trägt/im Eysenberger gemeret ergriffen worden/vnd in diesen Handel kommen seyen/ja auch das sie sich im Wirtshaus bestraulich haben vernehmen lassen/Die Eysenberger müssen ihnen solche vier Pferd tewr genug bezahlen/welches nicht allein von Geldt/ sondern auch wol Verwundung/ Todtschlag oder brennen/wie die heutige praxis mehr als zuviel bezeugt/verstanden werden mag/vnd sich allein mit dem fürwort behelffen wollen/Es hettten die Otterberger ihrem Feind Proviant zugeführt/derowegen sie die Pferd zu beuthen befugt gewesen.

In jure aber ist solche allegatio vnd Entschuldigung rechtmäßig vnd erheblich. Sic enim rescripserunt Impp. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius in l. 1. C. Quando liceat unicuique sine iudice se vindicare: *Liberam resistendi cunctis, tribuimus facultatem, ut quicumque MILITVM vel privatorum ad agros, nocturnus populator inierit aut itinera frequentata insidii aggressionis obsederit, permissa cuius, licentia digno illi supplicio subijgetur, ac mortem quam minabatur, excipiat: & id quod intendebat, incurrat. Melius enim est occurrere in tempore, quam post exitum vindicare. Vestram igitur vobis permittimus ultionem: & quod seruum est punire iudicio, subjugamus edito: ut nullus parcat MILITI, cui obviare telo oporteat, ut latroni.*

Da dann sehr wohl zu mercken/das besagte Kaiser/vnd nach ihnen eben so wohl der Kaiser Justinianus, nicht mehr den Militibus, vnd Kriegsleuthen/ als andern Privat Personen/die obsessio- nes itinerum, & latrocinia, welches auff Deutsch eigentlich Straßenrauberey genennet wirdt/ut & apud Damhud. in praxi criminali cap. 104. erlauben: sondern dieses Recht ordnen: quod si quis se non gerat, ut militem sed ut latronem, ei neque sit parcendum ut militi: sed telo obviandum ut latroni &c. Vnd ist darzu (welches noch ferners wol zu mercken) solches geordnet vnd geschrieben von solchen Kriegsleuthen die der Kaiserlichen Maj. selbst/ vnd zwar ipso actu, dienen: wieviel mehr soll es gelten/wann sie wider die Kaiserl. Maj. (ut in facti specie proposita) dienen? Etsi vero Impp. in d. l. 1. limitationem addere videntur; nimirum si noctu, quum agros populetur, vel itinera invaset: tamen illa limitatio tantum ad populationes

lationes h. e. furta pertinet; ut sicut in urbe. ex l. xli. Tabularum
ita etiam in agris ex constitutione principum, furem nocturnum quo-
quo modo occidere, liceat: in obsessoris autem itinerum, &
aggressoribus viarum ita Impp. non distinguunt, vel restrictio-
nem addunt. Unde Bartolus summam ejus legis his verbis pro-
ponit. De nocturno depopulatore agrorum & derobato-
re stratarum. (Stratarum derobator non est alius, quam *etm*
Strassenräuber) potest quis sua autoritate vindictam sumere.
Melius, *Salicetus*: Nocturnum depopulatorem agrorum & aggre-
sorem itinerum & viarum, etiam si sit MILES, licet unicuique
propriâ auctoritate occidere. Atque hoc modo etiam intelli-
gendum est, quod Nicolaus Vigelius in *Methodo juris civilis lib. i. ca.*
25. quest. i. except. 4. scribit: Quarta (sc. adversus pœnam l. Cor-
neliæ de sicariis) exceptio est: Nisi latronem ac depopulatorem agro-
rum occiderit l. i. C. quando liceat unicuique sine iudice vindicare Sic
Jacobus Spigelius in *Lexico juris lit. L. latro*, obsessor viarum, hoc
est, qui per vim furatur (*Strassenräuber*) impunè occidi po-
test. Sic & Johannes Baptista Baiardus in addit. ad Iulium Clarum. §.
Homicidium num. 287. *Disrobantes in stratis publicis, impunè occidi pos-*
sunt: citans ad hoc d. l. i. ut & Fabianum de Monleone in praxi arbitra-
ria, & Follerium in praxi criminali. Bajardum sequitur & auctorem
laudat Prosper. Farinacius in praxi criminali, tract. de variis ac diversis
questionibus, quest. 103. n. 12. ubi, secundus casus est, inquit, in grassato-
ribus viarum, quos pariter de iure communi impunè occidi posse, pro-
bare videtur textus in l. i. & 2. C. quibus licet &c. qui & plur. id reperit
in tract. de Homicidio quest. 125. tit. 14. n. 204. docens inter alia, latrones
stratarum, & qui DE DIE itinera frequentata insidiis obsident, im-
punè occidi posse.

Was hierwider gesagt werden mag, daß die Thätere vnd die El-
senberger ins gemein von diesen entleibten Soldaten nicht seind ange-
fallen oder ihnen Gewalt zugesügt, darwider sie sich hetten Berchädi-
gen müssen: Item daß sie die Soldaten allbereit in ihrer Macht vnd
gleichsam gefangen gehabt, daß sie solche der Obrigkeit hetten tieffert
können, vnd sich nicht selbst an ihnen rechen döffen: Item daß
ihnen von dem Nassawischen Keller zu Stauff befohlen ge-
wesen/

wesen/ diese Soldaten mit ihren Gewehren widerumb frey
passieren zulassen/ wie im Bericht gemeldet wird: Davon wird
drunden in Replicis die gebür erfolgen.

Daß aber die Soldaten zu ihrer Entschuldigung/ warum sie
in dem Eisenberger gemeret den Otterspergischen Fuhrleuten die
vier Pferd aufgespannet vnd abgenommen haben/ dieses fürgeven-
det: Es hetten dieselben ihrem Feind Proviant zugeführt/
darumb seyen sie solche zubeyn befugt gewesen. Daß ist
Erstlich in Facto vnberuist/ wie der offgedachte Bericht meldet:
vnd fürs Ander in iure vnerheblich / dieweil solches nicht auff des
Feinds Boden/ sondern in einem ohnparteyischen vnd Neutral/ nem-
lich dem Eisenbergischen Vam/ geschehen: Auch sie damahls solch
Proviant nicht geführt / sondern allererst / wie im Bericht angezeigt
wird/ gebn Alten Leinungen fahren vnd Wein abholen wollen. Ist auch
gar nicht vermuthlich/ daß die Soldaten solten geachtet oder gewußt
haben/ wer vnd wahr die Fuhrleut seyen/ was sie thun oder führen
wollen/ oder ob sie hievor ihrem Feind Proviant zugeführt hab oder
nicht/ wie es dann auch eben ein seltsam ansehen hat / daß das Ebur-
Pfälzische Kriegsvolk die Otterberger/ als Ebur- Pfälzische Under-
thanen / (welche sie billich hetten beschützen vnd bey ihrem Herren
erhalten sollen / vnd noch widerumb zueretten vorhaben seind oder
doch sein sollen /) dergestalt auff öffentlicher Landstrassen spoliern
woltten. Sonderlich aber will solcher pretextus der Soldaten/ bey dem
Hochwohlgebohrnen Herrn Consulenten/ als einem Neutral/ stand
nicht gültig seyn: Daß Ihr Gn. in ihrem Land solte die Otterberger/
so nunmehr inn der Kais. Maj. Schutz vnd protection seind/ durch
die streiffende frey vnd sicher berauben lassen.

Fürs Ander wird auch am ende des vberschiedten Berichts ge-
meldet/ Es seyen die Underthanen fast ins gemein gegen die Solda-
ten verbittert/ vnd seye dessen die Ursach/ daß der Flecken Eisenberg/
gleich auch andern mehr / durch beyde Kriegende Theil mit Auß-
plünderung mercklich beschädigt / vnd in grossen Verlust gesetzt wor-
den.

Diese Umstand/ wie sie in factu für gewiß vnd kundbar an-
gezogen wird/ also ist sie auch in iure nicht verwerfflich. Unde Ni-
colaus

colaus Vigelius in *Methodo juris controversi lib. 1. cap. 13. quest. 4. ubi de homicidio & ejus pena tractat*, inter exceptiones hanc quoque ponit, ordine decimam: Nisi quis justo dolore motus, aliquem occiderit; allegans ad hoc tum Antonium Gomezium *tom. 3. variar. resolut. cap. 3. nu. 24.* tum Grammaticum in *decisionibus Neapolitanis decis. 5. n. 1. & 21.* pluribus confirmantem, justum dolorem facere ut pœna ordinaria temperari debeat: & in specie, ut judex non condemnare debeat ad pœnam mortis homicidam, quem compulit dolor seu iracundia, orta etiam aliter quam ex facto offensi. Unde etiam Andreas Geilius *lib. 2. observ. 110. n. 35.* annotavit: Homicidium calore iracundiæ lacescitæ perpetratum, non puniri pœna ordinaria: & rationem subjungit *n. 37.* quæ subinde in tali casu allegari solet: quod difficilimum sit justum animi dolorem temperare. *text. in l. si adulteriū 38. §. Imperator. 8. ff. ad L. iul. de adulter.* Idemque etiam retulit Antonius Thesaurus in *decisionibus Pedemontanis decis. 178. per tot. maximè verò. n. 5.* Imò Andreas Tiracuellus causam hanc tanti fecit, ut in tractatu de pœnis temperandis aut remittendis, adeoq; inter causas pœnarum temporandatum aut remittendarum, primum ei locum tribuerit. *ut videre est in d. tract. caus. 1. per tot. maximè verò huc pertinent n. 16. 22. & 23.* Sed & Prosper Farinacius *lib. 1. conscriminalium cons. 2.* auctoritatibus multis confirmat, eum qui provocatus, & dolore justo accensus, aliquem interfecit, ab ordinariâ homicidii pœnâ absolvendum esse, *n. 13.* etiamsi talis delinquens, dolosè & animo ulciscendi dictum homicidium commiserit: Nam hujusmodi homicidium, causatum sive ortum à dolo deteriori adversarii insultantis, mitius puniri. *num. 14. & 15.* quamvis non ipsum offendentem sive provocantem, sed tertium aliquem & innocentem interfecerit, *n. 18.* addens id homicidium potius dici Culposum quam dolosum. *d. n. 14.*

Daß aber der Jenig dolor justus seye oder pro justo & idoneo ad exculationem gehalten werden möge/wann einem das scitig genommen/oder eine ganze Gemeinde ohnschuldiger weise (ut

H h

hoc

hoc in casu da man in der Neutralitet stehet / vnd mit keinem Theil in vngutem etwas zuschaffen hat) plündert vnd beraubet: Das ist leichtlich daher abzunehmen: quodd etiam pro defensione rerum, tam alienarum, (puta amicorum, consanguineorum, vicinorum &c.) quam propriarum, vim vi repellere liceat, & homicidium sic commissum excusetur. *Farinac. de Homicidio, quest. 125. n. 186. & seqq.* wie dann auch in der Peinlichen Halsgerichts-Ordnung *artic. 150. in princ.* vnder die Entleibungen welche entschuldigung auff sich tragen / auch diese außdrucklich gerechnet wird / so einer zu Rettung eines andern Leibs / Leben (NB.) oder Gut jemand erschlägt. Vnd ist solcher dolor desto justior vnd grösser: Diemeil die Vnderthanen bey sohanem Zustand keine gebührliche satisfaction erlangen können. Dann sollen sie es ihrer Obrigkeit klagen / wie zwar billich / so ist es jezmahls also beschaffen / daß vmb verhütung grössers Übels willen / man den rechten Weg nicht procediren darff / sondern durch die Finger sehen vnd gleichsam ein geschehen Ding sein lassen muß. Klagen sie es aber bey der Soldaten Capitain oder Obristen / so ist da (wie die Erfahrung bezeugt) die disciplina militaris, quae severissima esse deberet, nicht zu hoffen: vnd hat man noch wohl Gefahr darbey / daß also hiedurch die Vnderthanen destomehr Veranlaßt werden / sich selbst auff frischer That / oder sonst mit begeben der Gelegenheit zu rechen / vnd mit solcher Thätigkeit andere / daß sie nicht dergleichen Raubereyen tentiren / abschrecken / darzu sich dann die verba d. l. i. c. quando liceat unicuique wol schicken: melius est occurrere in tempore quam post exitum vindicare: & permittitur ultio ubi serum est puniri iudicio.

Ob aber wol eingewendet werden möchte / solches hette allein platz wann es in continenti vnd auff frischer That geschehe. Disfortis aber seyen die Todtschläge gar ex intervallo, vnd lang nach der beschenehen Beleydigung vnd Plünderung vorgenommen worden: So ist doch auch hingegen zuwissen vnd zumercken / daß solche Plünderung vnd Beleydigung auch noch nicht auffhöret / sondern die Eisenberger in stäter forcht stehen / es werde ihnen noch das ybrige vollends geplündert vnd geraubet werden / vnd derohalben auch ihr Zorn vnd Verbitterung destoweniger nachgelassen haben kan / sondern vielmehr

conti-

continuirt zu sein/vermuttert wird. Non enim potest videri factum ex intervallo, quod ex eadem affectuum perturbatione, flagrante adhuc maleficio & impetu factum est. Elbert. Leoninus *conf.* 91. n. 2. & 3. & si idem semper iracundiæ calor duraverit, nec deposita perturbatione & motu ad alios actus animus applicatus fuerit, ne quidem post triginta dies Homicidium commissum excusatione carebit. Farinac. *dict. consil.* 2. num. 8. juncto Leonino *dict. consil.* 91. num. 3. zumahl weil die Entleibre auch eben diesemahl in dergleichen That / vnd an gleichem Ort seind ergriffen worden / auch sich betrowlich gegen den Eisenbergern haben vernehmen lassen: Dafi also die Bewegung vnd Verbitterung / da sie schon etwas remittirt hette / widerumb resuscitirt, erwecket vnd erfrische worden. Dadurch dann auch zugleich dem jenigen einwurf begegnet wird / da gesagt werden möchte / diese drey entleibre Soldaten seyen nicht in individuo die jenigen Thäter gewesen / welche den Eisenbergern solchen Schaden mit der Plünderung zugefügt / Dann (beneben dem dafi solches in facto vngewis ist) dieweil sie sich eben in solcher qualitet haben finden lassen / wie die andern / auch ohne das derselben Gesellen vnd commilitones seind / vnd mit denselben ein Corpus (*l. rerum mixtura. 30. pr. vers. Tertium. verb. Legio ff. de usucap. & usurpat.*) machen Will solche Aufsed gar wenig erschaffen / Besonders dieweil auch droben vermeldet worden: quod etiam in tertium & innocentem, cædes ex justo dolore commissa, excusationem præbeat.

Zum dritten ist auch nicht ausser Achtung zu lassen / dafi alles Kriegsvolk / vnd consequenter auch die drey entleibre Soldaten / in der Röm. Kaiserl. Maj. vnd des H. Reichs Aacht gewesen seind / wie dann solche Achts Erklärung im ganzen Reich notori vnd bekant / auch zweiffelsohn in der Gr. als eine Neutral. Land / öffentlich würd angeschlagen worden sein. Nun ist aber Rechts / es wirds auch die Achts Erklärung selbst im Buchstaben mitbringen / dafi alle solche Richter / Richters Helfer vnd Helffers helffer. von männiglich mögen angegriffen / beleidigt vnd geirrdet werden. Wie dann dieses des Banni Imperialis effectus ist. Dafi des Richters Leib vnd Gut allermänniglich erlaube ist / vnd niemads daran freveln vnd vnrecht handeln kan vnd mag. *Ordin. Cam. part. 2. tit.*

9. §. So jemandes. *Gail. lib. 2. de pac. cap. 6. n. 10.* Et communis sententia est Doctorum, quod liceat occidere bannitum, si in regione illa statutum sit (sicut in Imperio Romano constitutio est) ut liceat: *Clarus in §. homicidium. nu. 52. & seqq. Farinac. de variis & diversis questionibus criminalibus, quest. 102. per tot. Vigel. in Methodo juris controvers. d. lib. 1. cap. 13. quest. 4. except. 24.* Und ob schon da gegen eingewendet werden mag / diese Achts-Erklärung seye streitig / vnd werde auff N.seiten pro ipso jure nulla angezogen: So wollen doch die Doctores abermals / daß in solchem fall / wann einer auß vnwissenheit / daß die Acht nichtig seye / einen Aechter vmbbringt / der Thäter nicht gestrafft werden möge / *Clarus in d. §. Homicidium n. 63. Farinac. d. quest. 102. num. 36. & seqq.* Facit enim hoc sub fide publica. dd. locis. Et ut aliàs regulariter Quævis res judicata pro veritate habetur. *l. res judicata. 207. ff. de Reg. juris l. ingenuum. 25. ff. de statu hominum:* ita multò magis sententia à Principe sive Imperatore solenniter prolata: Welches wir gleichwol nicht dahin gemeldet noch verstanden haben wollen / quasi eam litem nostram facere, aut de tam arduis Imperii caulis judicium nostrum interponere vellemus: de quo quam possumus optimè protestamur: Sondern allein Ihr Gn. dem Hochwohlgebohrnen Herrn Consulanten ohnvergreiflich zu bedencken zugeben / Ob nicht die Kaiserl. Maj. vnser Allergnädigster Herr / dardurch offendirt werden möchte / wann auch solcher Vmbstände vnerachtet / die Thäter mit der pena ordinaria oder sonst einer harten strengen Straff angesehen werden solten / besonders dieweil nach clarer Aufweisung / der obgemelten Kaiserl. Aechten / auch an den jenigen Soldaten selbst / welche nicht (wie diese) wider / sondern für Ihr Kais. Maj. militirten / dergleichen angriff vnd Strassenrauberey nicht zugestatten / sondern von männiglich mit eigenem Gewalt verwehrt werden mag.

Zum vierdten / ob schon bey allen vnd jeden biß anhero angezogenen exceptionibus vnd entschuldigungen / es nicht durchaus richtig sein / sondern noch allerhand desiderirt werden will: So ist doch dieses im Aechten gewiß. Quod in l. Cornel. de sicariis (& per consequens etiam in constitutione Carolina de homicidii pena ordinaria: ubi id mutatum non reperitur) non nisi verus dolus pro facto accipiatur: nec in hac lege lata culpa. pro

dolo valeat *text. expressus in l. 7. ff. ad L. Cornel. de sicariis. five ut* Elbertus Leoninus *in conf. 91. num. 10. loquitur, quod in eo dumtaxat casu locum habeat Lex Cornelia, cum ex vero dolo, & propter solam animi malignitatem homicidium commissum est.* Vnd ist auch ferner dieses bey den Rechts-Gelehrten fast eine Regul worden / quod quævis causa, etiam injusta excuset à dolo. late Tiraquellus *in d. tract. de panis temperandis aut remittendis. caus. 43. per totam iuncta causâ. 14. nu. 1. 6. 7. & Farin. in praxi criminali tit. de panis temperandis. quest. 90. per tot.* wird also ad absolvendos Reos ab ordinaria pœna Homicidii genug sein / daß sie nur gemeiner vnd die opinion gehabt haben / Es seye ihnen vmb einer oder der andern Ursachen willen von Rechtswegen wohl erlaubt / die Soldaten dermassen zu tractiren vnd hinzurichten.

Conf. supra pag. 223. & seq. iterum que infr. pag. 246.

Welche opinion dann auch darauff mächtig bestercket wird / daß sie solche Todtschlag nicht heimlich vnd im verborgenen / sondern öffentlich vnd vngescheucht in Angesicht vnd Gegenwart vieler Personen auß vnderschiedlichen Obrigkeiten / gethan haben : auch zum theil sich zuvorhin haben vernehmen lassen / daß es geschehen werde vnd solle. Item / daß auch diejenige so von solchem Vorhaben gehöret vnd die That gegenwertig gesehen / solches nicht gewehret / sondern gleichsam approbirt vnd gut geheissen haben / ja auch zum theil selbst enembuscade gelegen vnd eben solches thun wollen : ds also diese Thäter wol mögen vermeint haben / sie beweisen ihrem Flecken Eisenberg / vnd der gangen Gemeinde daselbst / ja auch den Benachbarten Flecken / Dorffschafften / vnd Gemeinden / ein besonder Gutchat / daß sie solche Leuth / als ihrer aller sampt vnd sonders gemeine Feinde / hinrichten / vnd dadurch ihre Wirtburger vnd Nachbarn von derselben Raub vnd Feindschafft erretten.

Zum Fünfften entsteht daher auch eine andere causa temperandæ pœnæ. Dann dieweil in solchen fällen nicht allein diejenige / welche Hand anlegen / vnd den Todtschlag verrichten / sondern auch diejenige / welche mit vnd dabey seind / vnd quocunque modo dartzu Hülff vnd Beförderung leisten / sich des Todtschlags theilhaftig vnd schuldig machen / wie droben ex Claro, Damhuderio, Conf. Altorfiano, vnd der Peinlichen Halsgerichts-Ordnung dargethan worden;

Hh 3

vnd

vnd aber bey diesem fall gleichsam die ganze Gemeind Essenberg/ Zief-
fenehal/ Hattenheim/ vnd Ebersheim/ Hilff/ Beystand vnd assistenz
geleistet/ oder doch es ihnen wol belieben vnd gefallen lassen/ so würde
sich die Straff / da man summo & stricto jure verfahren wolte/
(etiam attentâ distinctione artic. 148. constitutionis criminalis
Carolinæ) gar zu weit erstrecken. Atqui, ubi multitudo deliquit,
ibi mitius agendum est: & cum non hujus & illius peri-
culum est, Sed multorum strages jacet, detrahendum
est aliquid severitati Tiraquell. d. tract. de pœn. temp. caus. 47. per
rot. ubi & versiculum illum vulgarem refert n. 1. Ob populum mul-
tum crimen pertransit inultum & n. 2. ex Innocentio notat;
quod pœna corporalis, cum multitudo punitur, in pecu-
nariam commutanda sit. Eandem causam latius persequi-
tur. Farinac. in tract. de pœn. temperand. quest. 97. n. 1. & seqq.

Zum Sechsten; cum quis diutius in carcere detentus est,
clementius quoque est puniendus, ita videlicet, ut à pœna quam
pati debuisset detrahatur, quod ob diuturnum carcerem passus
est. Tiraquell. d. tract. de pœna temper. causa. 41. n. 1. Nec immerito
quoniam videlicet non mediocriter afflictus fuisse vide-
tur cui diutius Carcer domus fuit penè omnium miserrima atq;
molestissima. ibid. n. 2. Nun seind aber die Verhaftte seit dem 9. oder
10. Januarii, wie wir auß dem Bericht abnehmen/ vnd also nunmehr
vber zween Monat lang im Gefängnuß gewesen/ vnd da man sie nit
eher (wie vermuthlich) als dieses vnser Rechtlich Bedencken ein-
kompt/ heraus lassen wird/ werden sie ein ganz Viertel Jahr in sol-
chem squalore carceris ja auch in continuato metu mortis zuge-
bracht haben/ daß also auch vmb dieser Ursachen willen sie mit ferne-
rer Straff desto gnädiger zu halten seind.

Zum Siebenden/ was in obigen sechs Ursachen vnd Entschuldig-
ungen vielleicht desiderirt werden mag/ wann sie einzelt angesehen
vnd betrachtet werden/ das wird/ quantum quidem ad hunc effe-
ctum, de quo nobis quaestio est, attinet, erschet/ wann solche Ursa-
chen vnd Entschuldigungen nicht einzelt/ sondern ins Gesampt an-
gesehen vnd betrachtet werden/ wie sie dann auch nicht singulæ son-
dern conjunctæ, in diesen Sachen sich befinden/ vnd concurriren
thun.

rhun. Vulgatum enim est, & apud Doctores nostros tralatitium, quæ non prosunt singula multa juvare, *Gloss. & Dd. in l. 5. C. de probat. & alibi passim*. Si enim non possunt valere quia magna non sunt, valebunt quia multa sunt, etiam si non ut fulmine; tamen ut grandine, ait eleganter Quintilianus *lib. 5. orat. instit. cap. 12.*

Besonders dieweil zum Richten es viel besser vnd sicherer ist, einen Schuldigen ledig zulassen / als einen Unschuldigen zu verdammen / fürnemlich da es vmb des Menschen Leib vnd Leben / welches vnwiderbringlich / zu thun ist. Merito enim commendatissima omnibus Magistratibus & iudicibus debet esse vox ab Imperatorum optimo Trajano emissæ: Satius esse, impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. *absentem. 5. in pr. ff. de pœnis.* Et si erramus, modicam pœnitentiam (vel pœnam) imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem, ait B. Chrysostomus: pro ut refertur in iure canonico *c. alligant. 26. quæst. 7.* Notat. etiam Tiracellus. *tract. de pœnis temperand. caus. 24. n. 2.* Welches dann zweiffels ohne eben der finis & scopus ist / warumb in der Peinlichen Gerichts-Ordnung so sehr auff die Entschuldigungen getrungen / vnd die Richter so ernstlich alle Umstände zu erwegen / vnd sich an des Menschen Blut nicht zu vergreifen / auch bey den Richte. Gelehrten sich guter information zuerholen / erinnert werden.

Sonderbahre Exceptiones vnd Entschuldigungen.

Für Conrad Lawern.

Über dise obgesetzte achterley Ursachen vnd Entschuldigungen / welche bey allen vieren verhaßten Personen sich befinden / erzeigen sich auch noch etlich sonderbahre / die nur einen oder den andern in specie angehen: welche auch zuberrathen seind / ob vnd wiefern sie demselben zum besten gereichen mögen. Als fürs eine die Person Conrad Lawerns betreffend:

betreffend: Hat derselbig zwar bekandt / vnd darzu für sich selbst allein / (dann weder der Mithverhaffte noch der andern verhörten Zeugen keiner hat das geringst in specie von ihm aufgesagt / vnd im gegenheil hat Johann Wagner bekundschaffter / Hans Schreiner von Tieffenthal habe denselben Soldaten zu Boden geschlagen / vnd die andere anwesende Tieffenthaler haben ihm darzu geholffen / des Lawers aber gedencet er gar nicht /) Er habe / als er hernach darzukommen / dem ersten entleibten Soldaten / einen Streich mit einer Musqueten gegeben / Es sey aber derselbig schon auff den Todt von den Tieffenthalern geschlagen gewesen / vnd habe ers nur darumb gethan / damit der Soldat / weil er noch gelebt / vnd die Leuth schon hinweg gewesen / nicht lang gequelt würde. Will gleichsam soviel sagen: dieweil der Soldat doch hette sterben müssen / vnd die Auffenthaltung seines Lebens ihm zu nichts als zur qual würde gedienet haben / so habe er ihn eben auß Mitleiden vnd daß er der Marter bald abkame / vollend zu Todt geschlagen / dieweil sonst niemand mehr da gewesen / der es gethan hette / weniger der ihm hette wollen sal viren vnd beim Leben erhalten. Ob es vermuthlich seye / daß dieser verhaffte Conrad Lawer in Warheit auß solcher vnd keiner andern Ursach / wie er prætendirt / dem entleibten Soldaten den Streich gegeben habe / daß werden die jenige ermessen können / welchem seine Beschaffenheit vnd voriges Leben bekandt ist / vnd die erwan / besonders nach beschehener That / von ihm gehört haben / was seine Meinung von dem entleibten Soldaten / vñ von dergleichen Handeln seye; Wann es sich dann befinden solte / dß er zimlich simpel / vnd solches von Herzen solte gemeint vnd geredt haben / (wie gleichwol seine eigene Bekandnuß etwas mutmassung darzu gibt / hingegen aber / daß ers nicht gleich von Anfang gestanden / sondern vorgeben / der Soldat seye schon Todt gewesen / als er darzu komen / solcher præsumption zuwider ist) so were es nicht allerdings außser Achtung zu lassen. Dan dieweil nicht allein eine iusta, sondern auch iniusta, imd fatua & bestialis causa, wie die Doctores davon zu reden pflegen / à dolo entschuldigen solle. Tiraq. d. tractatu de pen. temperandis caus. 43. per tot. Farinac. in praxi criminali part. 3. tit. de pœnis temperandis quest. 90. per tot. Et quidem imprimis Rusticos. Tiraquel. de pen. temp. caus. 11. n. 1. & seqq.

NB.
verbū sol-
le: collat.
pag. 248.

& seqq. Farin. d. tit. quest. 98. n. 21. vnd aber in L. Cornelia de Sicariis, oder ad pœnam homicidii ordinatiam infligendam, nicht nur ein lata & dolo proxima culpa; sondern ipsissimus & verus dolus, bey dem Thäter befunden werden muß. l. 7. ff. ad L. Corn. de sicar. Leon. conf. 91. n. 10. sicut & in genere in delictis, cum pœna corporalis infligenda est, culpa lata non æquiparatur dolo. Farin. d. tit. de pœn. temp. quest. 86. n. 18. & 20. qui id ipsum in specie de homicidio tradit in quest. 90. n. 19. & 42. müste solche allegation auch allhier etwas gelten: Zumahl weil auch die causa nicht so gar fatua & bestialis; sinre mahl auch der Hochweise Philosophus Seneca lib. 1. de irâ, (gleichwol in besondern jedoch nit gar ungleichem Verstand) schreibt: optimam misericordiæ genus esse, citò occidere. c. 5. item: mori quæris, bene de te merebimur. Item, quod unū bonum tibi superest repræsentabimus, mortem. Sic Cornel. Tacit. de Britannis quibusdam victis, scribit in lib. de vita & morte Agricola: Sævierunt in conjuges & liberos, tanquam (NB.) MISERERENTUR. & Theodorus Zvvingerus in Theatro vitæ humanæ Vol. 14. lib. 3. sub tit. Misericordiâ ad acerbitem induci: duo insignia refert eorum qui non alia ex causa, quam ex miseratione vel misericordiâ, & ad præveniendum majus ac diuturnius malum, in suos acerbi atque crudeles fuerunt: nimirum Mithridatis Regis, ex Plutarcho in Lucullo: & quorundam Gallorum, ex Jovio lib. 2. histor. Daß Er aber auch vorgibt Es seye der Soldat allbereit auff den Todt geschlagen gewesen / gleichsam als nicht Er; sondern die jenig / die denselben zuvor geschlagen / an seinem Tod schuldig weren: das ist zu Recht vnerheblich per ea quæ in seqq. dicentur. Nam quod Menochius lib. 2. de arbitr. cas. 362. n. 18. scribit: Cum homo semel tantum mori possit, cum qui primum vulnus intulit, verè occidisse: cæteros verò, qui deinde percusserunt, non hominem sed cadaver potius, percussisse dici; ac proinde omnes tantum arbitrariâ pœnâ afficiendos esse: Id in specie ad talem casum pertinet, cum ipse primus ictus revera lethalis fuit, sed ignoratur quisnam eum fecerit, sive ex cujus ictu primo ille necessariò

Conf. 12.
Ann. Tac.
51. n. 3.

fuiſſet moriturus: & quidem in rixâ: ut ibidem indicatur. Bajardi ad Clarum, §. Homicidium. n. 62. hæc verba leguntur: occidens illum qui eſt proximus morti, & qui nullum habet officium vitæ, punitur tanquam homicida.

Sür Philips Weidenkopffen/

Vnd

Johann Wagnern.

Sür Philips Weidenkopffen vnd Johann Wagnern kan dieſes eingewendet werden: daß ſie der Soldaten keinen erſödter/oder umbs Leben gebracht/ ſondern allein verletzt vnd geſchlagen haben.

Dann ob wol/ ſoviel Philips Weidenkopffen betrifft/ vnd Nicolauß Schreiner außgefagt hat/ es ſeye der eine Soldat von ihnen beyden vmbgebracht worden/ dann ſie einander geholffen: So iſt er doch nur ſingularis teſtis ac propterea minus fide dignus, ad tantam condemnationem: vnd kan auch wol/ ſolches helffen in latiore ſignificatione verſtanden werden/ daß nicht einer eben ſoviel bey den Sachen gethan habe als der ander/ oder dieſer Weidenkopffe eben gar extremam manum habe addire vnd die Enſteibung proximè & immediate verrichtet / Er ſelbſt aber bekennet von ſich mehr nicht/ als daß er dem Soldaten nachgeeylet ſeye / vnd denſelben zu Boden geworffen habe/ Nickel Schreiner aber habe denſelben mit ſeinem Wehr erſtochen.

Iſt alſo zwar diſſorts die aggreſſio vnd percuſſio, aber nicht die occiſio, in der Perſon deß Weidenkopffen bewiſen.

So viel aber Johann Wagnern betrifft/ bekennet Nicolauß Schreiner auff denſelben mehr nicht/ als daß er dem einen entſprungenen Soldaten/ welcher hernach vmbbracht worden/ ſampt andern mehrern nachgeeylet ſeye/ Er ſelbſt hat auch nicht bekennet/ daß er den Soldaten vmbgebracht habe/ ſondern allein daß er Ihm in dem Dack mit dem Spieß einen Streich gegeben: Es ſey aber derſelbig widerumb fort geloffen / deme die Ebertsheimer gefolgt / vnd endlich erſchlagen haben. *Atqui: ſi quā vulneratus mortiferè, poſtea alio ictu maturius perierit: de occiſo, adverſus primum vulnerantem, agi non poteſt: ſed quaſi de vul-*

de vulnerato: quia posterior ictus non passus est apparere, an occisus fuerit tūc, cum a priore vulneraretur: Ita eleganter Ulpianus in l. huic scripturæ 15. §. si servus i. ff. ad L. Aquiliam, qui idipsum quoque præter rationem modo indicatam, etiam auctoritate Celsi Marcelli, confirmat in l. Item Mela. 11. §. Celsus. 3. d. t. his verbis pariter elegantibus: Celsus scribit, si alius mortifero vulnere percussisset, alius postea exanimaverit: priorem quidem non teneri, quasi occiderit: sed quasi vulneraverit: quia ex alio vulnere perit: posteriorem teneri, quia occidit: quod & Marcello videtur, & est probabilius. Addantur Zas. lib. 2. singul. intellect. cap. 6. per totum, Menochius de arbitrar. casu. 362. n. 11. & 12. Tiraquel. de pœni temperand. causâ 61. Unde Baldus in l. ita vulneratus §. 1. d. l. refert: advocatum quempiam consuluisse consanguineis ejus, qui alterum lethaliter vulnerasset, ut illum facerent interimi per tertium, quo is qui lethaliter vulneraverat, pœnam mortis tanquam non occidisset, evaderet. notat. Tiraquell. ibid. Scheinet also auch disforts / als ob die beyde obgenannte Verhaffte nicht als Todtschläger beschuldigt vnd gestrafft werden könten: besonders dieweil in den Actis nicht gemeldet wirdt / daß ihre streich vnd schläge tödtlich gewesen seyen / auch ohne das nicht eine jede tödtliche Wunde / oder tödtlicher Streich / (das ist eine Wunde oder Streich so für tödtlich gehalten wird) nothwendiglich den Todt verursacht / sondern der geschlagene zu zeiten noch wol davon auffkommen kan / exemp. l. 1. §. ult. ff. ad Senatuscons. Silavianum. ut sic non obstat commun. DD. distinctio, de qua Gloss. in l. vulneratus §. 1. ff. ad L. Aquiliam, Menochius & Zas. dd. loc. & alii alibi. Vnd ob wol gesagt werden möchte / obangezogene beede textus juris, reden in specie de lege Aquilia, als de judicio civili & privato: vnser Frag aber seye de lege Cornelia, als de judicio criminali & publico: Da sich dann nicht also von einem zu dem andern / weil solches gar disparata vnd disparia seind / argumentiren last: id quod & verum est & notatur etiam à Menochio d. n. 12. So ist es doch an deme, daß die Doctores ins gemein promiscuè, oder doch conjunctim, darvon reden / vnd will solches auch die Pœnliche Halsgerichts-Ordnung art. 148. also ersordern: Dann also stehet daselbst: were aber der entleitete durch mehr dann einen / die man wüßte / gefährlicher weiß tödtlich ge-

schlagen/ geworffen vnd gewundet worden/ vnd man (NB.) köndte nicht beweislich machen/ von welcher sonderlicher Hand vnd That er gestorben were/ so seind dieselbe so die Verletzung/ wie obsteht gerhan haben/ alle als Todtschläger zum Tod zu straffen: aber der Anderer Byständer/ Helfer vnd Versäcker straff halben/ von welcher Hand obbestimter massen der entleibt nicht tödlich verletzt worden ist/ sollen die Brtheiler der Rechtsverständigen Raths pflegen ic. Da dann a contrario sensu zuvernehmen/ daß wann man beweislich machen kan/ von welcher sonderlicher Hand vnd That der entleibte gestorben ist: So sollen die vbrige/ ob sie wol auch gefährlicher weise tödlich geschlagen/ geworffen vnd verwundet haben/ nicht als Todtschläger zu dem Tod gestrafft werden/ viel weniger die jenige/ welche nicht tödlich verletzt haben. Darumb dann auch Georgius Remus in sua Nemesi Carolinâ gemeldten Articul vnder andern also paraphrasiert: *liquidem is qui manu sua eadem perpetravit, deprehendi possit, ut homicida punietur: reliqui tantum de vulnerato tenebuntur: ubi & in margine leges supra laudatas, nec non locum Menochii citatum, allegat & adnotat.*

Es ist aber zuwissen/ daß die Doctores welche in solcher quæstione actionem civilem ex L. Aquilia cum iudicio publico ex L. Cornelia, & obligationem pecuniariam cum pœna capitali confundiren, nicht recht dran thun. Der angezogene Articul aber auß der Peinlichen Halsgerichts-Ordnung/ redet in specie von einem solchen fall/ wann die Verletzung vnd der Todtschlag nicht mit fürgesetzten vnd vereinigte Willen vnd Muth/ sondern von vngeschickt/ in einem schlagen oder Gefecht (hoc est, ut vulgò loquuntur, in rixa) geschehen/ wie solches auß dem nechstvorgehenden versicul so aberetliche ic. auff welchen allein/ vnd nicht auff den gangen vorgehenden inhalt/ vnd benantlichten nicht auff den ersten versicul, solcher angezogene Pass fiber vnd zuverstehen ist. Inmassen auch besagter Georgius Remus solches gar deutlich vnd außdrucklich in seiner paraphraß zuerkennen gibt: *si verò, inquit, alii pugna ex rixâ casu exortâ, incalescentibus animis, in impetu, iunctis viribus hominem occidunt &c.* Dergleichen fall aber ist, bey vns nicht. Sondern vielmehr ein solcher/ da die Thäter nicht vnterschieden:

hens vnd von vngeschickt in ein Schlaghandel kommen/ sondern mit
fürgesetztem vnd vereinigte Willen vnd Muth / wie auß obigen er-
scheinet / die Soldaten vmbgebracht haben : Von welchem casu, in
principio desselben 148. articuli ein anders disponirt ist : nemlich
dieses : So etliche Persohnen mit fürgesetztem vnd verein-
igte Willen vnd Muth / jemand bößlich zu ermorden
einander Hilff vnd Beystand thun/dieselbe Thäter alle ha-
ben das Leben verwirckt. *Quod idem Remus ita vertit : qui conspi-
ratione facta, destinata voluntate deliberatoque animo, hominis occiden-
di causa sibi mutuam opem auxiliumve ferunt ; singuli quasi occidendi
animum habuerint, capitali supplicio afficiendi sunt : Quomodo etiam
Gailius lib. 2. observat. 109. num. 10. scribit : si omnes destinata voluntate,
ex industria, & ex proposito ad occidendum alios convenissent ;
tunc omnes poenâ ordinariâ, puta capitali, plectendi sunt ; eo quod omnes
animum occidendi habuerint. imò disertè in l. i. §. divus. 3. ff. ad L.
Cornel. de Sicar. ex rescripto d. Hadriani refertur : Eum qui ho-
minem non occidit, sed vulneravit ut occideret, pro homicidâ
damnandum esse.*

Vnd mag insonderheit Hans Wagnern diese Besach desto we-
niger entschuldigen/ dieweil er die Ebertsheimer/ als sie ihne gefragt/
was der von ihme verfolgte vnd geschlagene Soldat gethan habe/ zum
Todesschlag angereizet/ in dem Er zu ihnen gesagt/ der Soldat sampt
seinen Gesellen haben Pferd gestohlen/ er muß erschlagen sein/ es thue
sonst nicht gut/ seine Gesellen seyen schon fertig/ darauff dann auch
ein Steinmeg von Ebertsheim/ dem Soldaten ein Schuß mit einem
Nohr auff den Hals gethan/ vnd der Soldat endlich gar vmbgebracht
worden/ wie droben in der Aufsag vermeldet.

REPLICATIONES CONTRA Reos, & supra adductas exceptiones five excusationes.

Wider bisanhero angezogene entschuldigung köndren noch al-
terhand instantiæ & replicationes vorgebracht werden / vber das
jenige:

jenige was droben an vnderſchiedlichen orten vermeldet vnd abgeleitet worden / welche alle zu deduciren/ſo viel ſich bey jedem ſtuck thun laſt vnd ad hunc finem nöthig iſt / zu refutiren gar zu lang ſein würde.

Fürnemlich aber wollen den geſampten verhaſſten Perſonen/ die zu ende der erſten Entſchuldigung angedeutete Einreden vnd Replicationes im Weg ſtehen / daß die entleibte Soldaten nicht auff friſcher That/ da ſie den Fuhrleuten die Pferde geraubt / angegriffen vnd erſchlagen worden/ ſondern ſolches erſt hernach geſchehen: Vnd daß ſie / als man ihnen die Pferd/ wie auch ihre Waffen abgenommen/ keinen Widerſtand gethan/ noch Gewalt geübet/ ſondern als gefangene vnd vbermannte Leuth/ alles haben geſchehen laſſen/ auch den Bürgern etliche gulden zu verzehren gegeben / vnd ſelbs ihres Geleits begehrt: Ja auch daß den Bürgern von dem Naſſawischen Keller zu Stauff befohlen geweſen/ zwar die geraubte Pferd den Otterspergern widerumb zu ſtellen/ aber ſonſten die Soldaten mit ihren Gewehren frey paſſiren zu laſſen.

Dieſe Instantia & Replicationes beſchwehren zwar die Thäter ſehr/ beſonders diemeil in l. i. C. Quando unicuique liceat ſine iudice ſeſe vindicare. außdruckentlich das Wort *Reſiſtendi*, quod de vi propullanda ſonat, geſetzt wird: Vnd ob ſchon hernach auch das Wort *Ultionem* ſich findet/ & quidem in propria ſignificatione, ut vindictam ſignificet: quemadmodum poſterioris Gloſſæ Accuſſianæ interpretatio habet: So wird doch in folgenden Worten gnugsam angedeutet/ wie ſolches zu verſtehen/ Nämlich wann es in ipſo actu aggreſſionis & latrocinii geſchicht/ da entweder die aggreſſores & latrones, wann man ihrer ſchonen wolte / Meifter werden möchten/ oder ſich doch ſonſten mit der Flucht ſalviren/ daß mans hernach nicht beweifen köndte: Ait enim lex quod ſerum eſſet punire iudicio: Item cui obviare telo oporteat ut latroni. Unde Salicetus *ad legem eam* notat eſſe quidem unicuique adverſus illos obſeſſores itinerum & latrocinantes (ſive milites ſint ſive privati) non ſolum reſiſtentiam ſive propullationem viſillatæ/ ſed etiam ultionem & vindictam permiſſam: dummodo & in ipſo actu aggreſſionis fiat. Vnd hette den Eiſenbergern ja ge-
bühren

bühren wollen/ auff des Nassawischen Kellers zu Strauß befelch/ als welcher an ihres Gn. Landhern Statt da ist vnd vnsern vermuthen nach/ ihnen als ein Amptmann fürgesetzt sein wird/ zu pariren vnd die Soldaten frey passiren zulassen.

Es mögen aber gleichwol solche Instantiæ & Replicationes, die obgesetzte Entschuldigungen/ fürnemlich weil dieselbe nur ad temperandam & mitigandam vnd nicht gar ad remittendam pœnam gerichtet seind/ nicht vmbstoffen/ auß folgenden Ursachen.

Fürs eine/ gehen solche Instantiæ vast einzig vnd allein wider die Erste exceptionem oder Entschuldigung: die vbrige aber/ besonders die zweyte vnd dritte/ berühren sie nicht viel. Dann der iustus dolor welcher bey den Eisenbergern durch hiebevorn geschene Plünderung verursachet/ vnd durch diese in ihrem Gernerck verübte Straffenrauberey/ ob sie schon im Eisenberg vnd gegen den Thätern selbst damals keinen Gewalt verübet/ reficiert vnd ersüßet worden/ hat durch solchen des Kellers Befelch nicht gestillet vnd begütiget werden können/ sondern ist vielmehr exacerbirt vnd sie zu mehrer Ungedult bewegt worden/ in dem sie im Werck befunden/ serum esse punire iudicio, wie in d. l. i. geredt wird/ vnd widerfahre den Gewaltthätern vnd obfessoribus viarū ihr gebührender Lohn nicht. Ja daß man sie auch ohre einzig entzelmus widerumb ledig lassen müsse/ da der Keller sie wol hette mögen gefänglich einlegen/ oder doch so lang aufhalten können/ biß Er bey ihr Gn. sich bescheidts erholer hette/ wie mit denselben zuverfahren were/ so herten die Eisenberger gewist/ daß es ihres Gn. Landhern Befelch vnd Meinung also seye/ oder hat sie der Keller ja wollen frey vnd ledig dimitirt haben/ hette er auch ordinanz thun können vnd sollen/ daß dieselbe auß dem Eisenberger gemeret nochtröstiglich weren begleitet worden/ besonders dieweil Er die groffe schwirigkeit der Bürger zweiffels ohn wol verspühret vnd vernommen haben wird: vnd ob sie schon selbst herten solche Soldaten ihrem Gn. Herrn gefänglich lieffern/ oder doch Vortschafft dahin abordnen/ vnd sie innmittels aufhalten können/ vnd billicher als sich solcher gestalt zuvergreiffen/ thun sollen; so kan es doch eben dem iusto dolori zugeschrieben werden/ daß solches nicht/ sondern dieses geschehen ist/ weniger mögen solche Instantiæ vnd replicationes die Soldaten der Kais. Ache anschütten/ vnd sie ex bannitis zu non bannitis machen.

Sirs

Hies Ander: So wird auch im Vericht gemeldet/ es haben die Soldaten/ nach dem sie also von den Eisenbergern/ auff der beraubten Duerbergischen Zuhlenuch anruffen/ angehalten worden/ vnd die gebentete Pferd wider geben müssen: Sich im Wirtshaus betrocklich vernemen lassen/ die Eisenberger müßten ihnen solche vier Pferde theur genug bezahlen/ Wann nun dem also/ wie gleichwol in den Aussagen dessen ganz nicht gedacht wird/ so haben die Eisenberger desto mehr anlaß gehabt/ solchem Veseich des Nassawischen Kellers nicht nachzukommen/ vnd sich anderweris gegen solchen Vedrowungen (quas ab istis hominibus in effectum deduci solere, satis compertum habuerunt) zuversichern vnd vorzukommen/ damit zum wenigsten diese enleibte Personen solche Rauberey vnd Plünderer bey ihnen nicht mehr verüben/ noch wegen dieser neuen angemachten offension andere ihres gleichen darzu verhegen vnd aufwicklen könten/ wie zweifels nicht verblieben were.

Beschluß.

Dieweil es dann mit dieser vorgetragenen Facti specie ihren umständen nach also beschaffen/ wie wir bißanhero nach Anleitung des vberschiedten Verichts vnd beygefügter Aussagen ex iuribus & Jurisconsultorum consentientibus sententiis, mit angelegenem sorgfältigem Gleiß/ & non in favorem Reorum, aut cuiusquam odium, sed solius iustitiae amore, deducirt haben/ so können wir an vnserm Dre gar nicht befinden/ daß einer oder der ander/ von den vier verhaßten Personen/ mit der ordinari oder Lebens-Straff in Krafft der gemeinen Rechten vnd der Peinlichen Gerichts-Ordnung abgestrafft werden köndte.

Daß sie aber auch ganz vngestraft hingelassen werden solten/ können wir darumb nicht befinden/ dieweil alle obige rationes vnd Excusuldigungen sie nur à dolo; aber nicht auch à culpa entschuldigen/ vnd man nicht in Abrede sein kan/ daß sie der Sachen in vielweg zu viel vnd vnrecht gethan haben/ von welcher culpa auch die dritte Vrsach selbst nicht aufgeschlossen oder befreyer. Dann ob wohl die enleibte in des R. Reichs Acht gewesen/ vnd die Reichs Constitutiones

tionem vermögen/di an solcher Personen Leib vnd Gut man nicht frey-
sellen noch Durecht thun könne: idq; etiam, quamvis occidens igno-
raverit eos bannitos esse. *Clarus. § Homicidium. num. 67. Farinat.*
in variis quest. q. 103. nu. 30. 32. So hat ihnen doch nicht gebührt/
ihrem Gn. Lands. Herren/ dero Gn. fieg Neutral erklären vnd ver-
halten/ vorzugreifen/ vnd sich in solche hohe Reichs. Sachen/ beson-
ders bey so grosser Gefahr / so darauß entstehen mag/ einzumengen/
vnd die Achts. Erklärung an ihrem Orth / auch wider Verbott zu
exequiren: Besonders dieweil bey so beschaffenen Dingen sie wol Be-
sach gehabt haben zu zweifeln/ wie es darmit beschaffen/ vnd ob solche
ihre That verantwortlich sein mag: vnd ohne daß die Rechts. Lehrer
erinnern / *Quod pendente appellatione, imò etiam pendente*
in integrum restitutione, (quæ etiam hîc speratur, licet res
non agatur iudicio) nedum quamdiu supernullitate Banni con-
trovertitur, Bannitus non possit impunè à quovis occidi. Clarus
in §. Homicidium. num. 62. 63. 64. Bayardus ibidem in additionibus n.
260. & 261. ubi etiam ex Menochio lib. 1. de arbitrar. quest. 90.
n. 18. idem esse scribit, quando bannitus alio modo de banno in-
justo conqueritur. qua de re latè tract. Farin. in variis ac diversis quest.
crimin. quest. 103. per tot.

Es ist auch solches/da es ganz vngestrafte hingehen solte/eine
böse Consequenz verursachen/vnd wie unsere iura zu reden pflegen/
Exemplo grave & perniciosum sein. Dann durch solche impunitatem
würden die Bunderthanen zu mehrerm Vbel vnd Mißbrauch solcher
vñständen/die sich bey diesem Facto in specie befinden/veranlaßt wer-
den/ vnd vielleicht ein Handwerk drauß machen lernen: wie dann die
Erfahrung vielfältig bezeuget/daß an solchen Exempeln vnd streiffen.
den Kriegsleuthen / (da zwar etwa die passio iusta genug gewesen/
ob schon die actio iniusta war/) das Land. Volk hat angefangen
der Todtschlag zugehören/ vnd hernach solche zu continuiren vnd
gleichsam *ex professo* zu Mördern zu werden / welche böse Conse-
quenz vnd exempla billich zu verhüten vnd zu verwehren.

Wann dann die verhaßte Thäter nicht mit der ordinaria pœ-
na homicidii vnd am Leben/ sondern allein mit einer arbitraria vnd
extraordinaria pœnâ abgestraft werden sollen/ so kan solches nach

K k

Beschaf-

Beschaffenheit dieses Lands/ nicht wol anders sein/ als exilium aut multa, daß man die Thäter neben dem daß sie diese langwirige Gefängnuß aufgestanden/ entweder des Lands verweise oder am Geld straffe. *Si quis enim culpa hominem interficit, aliter puniri non potest nisi pecuniaria vel exilij pena, pro modo culpa. respondit Farinac. lib. 1. consil. 2. num. 18. ex Bosio in tit. de defensione reorum. num. 68. quod licet ibidem in addit. non sine difficultate transire dicatur: cum aliquando etiam corporaliter culposum homicidium puniatur: veluti condemnatione ad triremes (& quod addi forte potuisset, fustigatione) tamen ibi sub pena corporali etiam exilium comprehenditur: & conceditur, quod regulariter culpa etiam lata, non possit corporaliter puniri. quod etiam docet idem Farinac. in tract. de pen. temper. quest. 87. num. 72. & 73. & Tiraquell. in eod. tract. caus. 14. num. 1. post. Anchoran. in consil. 283. incip. iure scripto. in fin.* Dieweil aber die Umstände/ des Nickel Schreiners That vielmehr aggraviren/ als der andern dreyen/ wie auß den dreyen zusammen getragenen testimoniis vnd confessionibus offenbar/ vnd ohne das auch sein Vatter/ der etne vnd erste Thäter/ sein Schreyer der fürnehmste Anstifter vnd Versäcker/ sein Bruder (als wir zwar vermuthen) Philips Schreyer auch mit im Spiel gewesen: daß es also das ansehen hat einer sonderlichen conspiracy vnd bösen Gesellschaft/ so were vnser erachtens dieser beyden einer Geldstraff des Lands auff etlich Jahr (quinquennali relegatione ad summum latam culpam puniri posse ex Cæpolla Consil. 41. num. 9. norat Farinac. d. quest. 87. num. 73. ejusque additionator ad lib. 1. consil. 2. lit. e. quod tamen ex l. lege Cornelia 4. §. cum quidam 1. ff. ad L. Cornel. de sicariis. quæ pro fundamento adducitur, non satis probatur) zu verweisen; die vbrige drey aber allein mit Geldstraffen/ vnd zwar der Conrad Lawer (da besonders sich mehrere Einfalt bey demselbigē/ als bey andern finden solte) mit einer geringern als die andere beyde/ anzusehen vnd abzustraffen. Den Modum pœnæ pecuniariæ, werden die jenige/ denen der verhaßten Vermögen vnd andere circumstantiæ bekand/ daran es vns ermangelt/ wol zu taxiren wissen. Vnd daß solches also/ wie obsteht vnser Rechtliche Meinung seye/ jedoch männiglich so der Sachen vnd Umständen besser vnd

vnd weiters als der vns vberschickte Bericht vnd Aufssagen mitbrin-
gen/informirt sein mögen / Vnrorgreifflich / Zeugen wir Do-
canus &c.

8. Ex ista consultatione tam prudenti, tam circumspe-
cta (quam ideo etiam Germanico, quo conscripta initio fuerat
sermone; exhibere commilitonibus voluimus, ne quid emphasi
idiomatis decederet) conspicuum evadit; Utcunque multis
gravibus circumstantiis concurrentibus v.l. pag. 246. §. zum Sie-
benden. aggressoribus ejusmodi militum vagantium, pœna ordi-
naria mitigari possit: Eam tamen decisionem & mitigationem
non pendere à sola allegatione qualiscunque fictæ defensionis,
v. c. 2. §. 3. pag. 216. aut causæ fatuæ d. c. 2. §. 7. p. 223. nec à prætextu
vindictæ publicæ & prava inductione t. r. C. Quando liceat unicui-
que. Neque enim aut singulæ istæ, tam fucatæ & subleltæ al-
legationes, plusculum roboris apud eruditos æquosque rerum
exillimatores obtinebunt, quam si quis in præsidium rustico-
rum adducat inducatque. *can. nec. ii. ii. caus. 15. quest. 1. ubi dicitur, ministerium DEI esse, & ministerium DEO gratum præ-
stare, qui impium interfecerit. Sic autem omnes rustici contra milites vagantes, homines plerumque impios, eorumque vitam videntur armari & animari. Verum ut canon ille est sub tit. de furiosis positus & adeo de homicidio involuntario & casuali palam loquitur: Ita ejus verba extra propositum abstra-
henda non sunt: maxime cum canones in ipsos etiam latrones & fures nocturnos clementes sint. cap. suscepimus. 10. extr. de homicid. Sed potius distinctioni JClis adhaerendum, quæ accurate inter adgressorem simplicem & adgressorem latrocinantem dis-
cernit. Quæ distinctio cum alibi; tum verò apertissimè in l. 2. & 4 Cod. ad L. Cornel. de Sicar. ostenditur; quarum prior agit de adgressore simplici: Altera de adgressore latrone. Priori se quidem licet opponere, sed ei vitam ilico adimere non licet, nisi defensionis gradus & processus, defensorem in dubium vitæ discrimen conjecerit vel constituerit. Si autem latro seu latrocinans aliquem aggrediatur: tum is quidem ilico & primo congressu occidi potest. dist. l. 4. Ratio diversitatis est: quia non*

De sententia can. ii. caus. 15. q. 1a

omnis aggressor habet statim occidendi animum: Ergo nec tu ad occidionem statim progredi aut properare debes. Ceterum in latrocinante hac cædis inferendæ voluntas semper præsumitur d. l. 4. Licet enim Latrones olim dicerentur satellites & parastatæ Principum, à quorum essent latere: vel conducti milite, sicut nunc latrones dicti: Postea tamen in deteriore partem vox accepta, pro his qui à latere adoriuntur homines & ex occultis latibulis viatoribus insidiantur & prædas agunt: aliquando tanta violentia, ut resisti eis nequeat, sed incursus eorum vi majori & casibus fortuitis imputetur l. 18. Commodat. l. 1. C. depositi. l. 23. in fin. de Reg. iur. Ergo etiam is, qui primo congressu latrocinantem perimit, peccare non videtur. Eam sententiam clarius expressere auctores Basilicæ lib. 60. tit. 39. p. 688. l. 19. & 20. De quibus recte monet Gothofred. ad dict. l. 4. Auctores eos l. 2. & 3. Cod. d. tit. contraxisse (ut adeo male à Fabrotto l. 2. Cod. d. tit. tantum assignetur & l. 20. leg. 3.) & utramque his verbis repræsentasse: Qui aggressorem occidit, de vita sua periclitans, extra noxam est (Hæc est in Basilicis l. 19. At l. 20. ita habet) Latronem vero aggressorem impune licet occidere. Eaq; sententia est d. l. 4. C. iustit. Quæ vero dictæ l. 4. adfuta est lacinia, v. Liceat. Est l. 21. Basilicæ dict. tit. Et summam d. l. 1. C. Quando lic. unic. exhibet.

Derationibus l. 1. C. Quando lic. unic.

9. Hanc distinctionem qui superioribus casibus adhibuerit, depræhendet, à multis, textum d. l. 1. & l. 1. C. Quando liceat unicuique. non satis dextrè excusandis ejusmodi paganorum cædibus applicari: Nec minus abuti Dd. rationibus l. 1. C. d. r. puta: Minantem alicui mortem, posse occidi: Itemque melius esse prævenire quàm præveniri. Et quæ alia ex hac lege duci solent axiomata, atq; adeo ad cædis ipsius excusationem produci. Cum tamen Impp. in d. l. 1. non loquantur de minis quibuscunq; sed de minis mortis, & quidem profectis vel à nocturno populatore, vel ab infestore viarum &c. Extra quos terminos rationes istas ad homicidia quævis promiscuè defendenda producere; Est menti Impp. vim inferre. v. Bouricium in captiv. centur. 2. c. 3. § 25. (quæ locum & supra allegare volumus p. 214. 332.) Carpzov. 1. q. 29. n. 57. ubi has l. nostras rationes commodius inducunt.

CAP.

CAPUT IV.

DE ABUSU ARMORUM, MAN-
dato alterius fucato sive ex-
cusato.

THESIS I.

Superior aggressionis armata color, nititur fucolori publici, aut ultionis oblatam tranquillitatem communem suscepta: qui tamen adhibita veritatis lampade facile discutitur. Sed & alius color non minus vanus atque evanidus armata aggressioni quari quandoque solet ex alterius mandato. In cuius articuli determinatione adeo Dd. variare scribit Placa in epitome delictorum lib. 1. n. 6. & seq. pag. 19. ut citius Nili fontes quam controversia huius exitum quenquam inventurum, augeretur. Hac vero difficultate in primis erecti, articulum istum, de mandato cædis & vulnationis, distinctæ tractationis designatione illustrare conabimur. Discernentes initio, utrum mandans conditionis sit cum mandatario par, ita ut nullus alius respectus superioritatis aut potestatis aut Imperii accedat: An v. aliquis istorum respectuum interveniat. Priori casu si par, vel qui potestatem imperandi non habet, alteri abusum armorum mandat, tum (ut modo indicavi) requirendum, utrum cædem, vel vulnationem tantum mandaverit. Cæde mandata & sequuta, uterque & mandans & mandatarius pœna L. Cornelia plectendus est. *In nihil interest. 15. §. un. De L. Corn. de Sicar. Qui sic habet: ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ, ὁ τινὶ φονεῦσαι, ὁς φονεὺς κελύεται.* Qui aliquem mandat occidi, ut homicida punitur. Equidem in Florentino Codice, & membranis, §. iste non habetur; subjectus tamen est à recentioribus. *d. l. 15 quia & in Basilicis (lib. 60. tit. 39. p. 687. sect. 15.)*

Kk 3.

sect. 15.)

(*cl. 15.*) & in ecloga Basilic. Imo etiam ab Harmenopulo & Paulo sic conjungitur. *not. Gothofr. ad d. §. un. add. l. defunctus §. C. si reus vel accusator. Clem. 1. de homicid. Cavallos 1. com. opin. 166. Decian. lib. 9. pr. Crim. c. 36. num 11. Wesemb. in parat. ad L. Cornel. de Sicar. n. 13. Guil. Bokel. disquisit. Crimin. §. 6. & 7. ubi etiam docet: quemadmodum mandans in eodem loco, in quo facinus mandatarius peregit, puniendus sit. Dn. Carpz. 1. quest. 4. n. 9.* Ratio indicatur in *l. 1. §. 1. De eo per quem factum erit.* Ubi Ulpianus ait: Fecisse dolo malo non eum tantum putari, qui suis manibus & per suos fecerit; verum qui alios quoque rogaverit (id proprie mandare est. *l. 16 §. 2. mandati l. 46. de hered. instit. l. 36. ad municip. l. 16. Cod. de Neg. gest. v. not. ad §. ult. l. de sing. reb. per fideicom. reliq.*) ut facerent. Nam & opera mandantis per consilium directivum, (sine quo cædes forte non fieret) intercedere videtur: cum mandatario saltem pro instrumento uti censeatur. *l. 11. §. 4. ibi: quia mea opera facta sit. de injur.* Eoque etiam sensu recte accipimus, illud Jcti effatum in *l. nihil. 15. ad L. Cornel. de Sicar.* Nihil interesse utrum quis occidat vel causam mortis præbeat. Imo is vel præcipue damnum dat qui jubet dare. *l. n. damnum. 169. de R. I.* Quamobrem in aliis quoque delictis receptum, ut si mandato meo facta sit alicui v. g. injuria; tam ego qui mandavi, quam is qui suscepit, injuriarum teneatur. *text. in l. non solum. 11. §. si mandatu meo. 3. de injur. l. iudex 16. ubi de mandato circumcisioni. C. de iudex & ibi Wesemb. n. 3.* Ex adverso nec mandatarius excusatur, eo, quod dicat alium se hujusce facti mandatorem habuisse. *l. non ideo. 5. C. de accusat.* Quia rei turpis mandatum revera nullum est. *l. 6. §. 3. & 7. l. 12. §. 11. l. 25. §. 6. mandati. h. e. Lumen & dictamen rectæ rationis & L. superioris, omni humano mandato sanctius esse debebat.* Idem multo fortius dicendum; si par pari non tantum mandaverit, sed etiam pretio dato aliquem ad tale maleficio conduxerit; uterque enim tenetur, *d. l. 11. §. 4. de injur.* Cujusmodi conductitii homicidæ olim fuere Assassini. v. *Decian. lib. 9. rr. Crimin. c. 31. n. 1. Paul. Emil. Duaren. & alios citat. P. Theodoric. disput. crim. 7. §. 4. A.*

2. In dispari conditione sunt, quorum unus respectum superioris habet vel intuitu potestatis privatæ vel publicæ. Privata est vel proprie dicta potestas, vel modo quodam. Proprie dictam

Etiam habent Domini, vel qui vice dominorum sunt, tutores & curatores v. l. ad ea 157. de R. l. in servos; parentes in liberos. Ubi quidem in mandante tali, superior decisio vel magis etiā obtinet, per rationem l. is damnum. 169. de R. l. ubi dicitur: Eum potissimum damnum dare, qui cum potestatem subendi haberet, iussit. Si enim & is, qui simpliciter mandat, initium rei præstat, l. si & ego 6. ibi: Et me, qui initium rei præstiterim teneri. Quod vi aut clam. Bouricius, in capivo, centur. 2. c. 3 §. 17. Quanto magis qui jubet, d. l. 169. At quod ibidem subditur: Ejus nullam culpam esse cui parere necesse fuit: Id verò, arg. vocu damnum, omnino ad privata & leviora delicta restringendum venit: v. l. 2. §. 1. de noxal. act. Neque ad ea extendendum est, quæ atrocitatem facinoris habent, uti aperte monet I Crus in d. l. ad ea. 157. d. Reg. l. fusè Menoch. de arbit. judic. quasi. casu. 354. In atrocioribus enim ne jussus quidem plane, sive in totum, excusat: (per rationem adductam: Unde Alphenus pro regula notabili tradidit, in l. 20. de obligat. & act. servum, non in omnibus rebus, sine pœna domini dicto audientem esse solere. Conf. Racem. Crim. 1. §. 102. ubi cum Cujac. diximus: In his quæ probrum naturale habent, servum potius mortem optare debere, quam facinus imperanti morem gerere.) Sed saltem in tantum, quoad pœnæ mitigationem l. 8. C. ad l. de vi publ. Menoch. d. loc. Quam tum potissimum admitto, ubi ad imperium & vis accessit, per l. in servos. 8. C. ad l. l. de vi privat. v. Racem. ad tit. Arbor. furt. cas. p. 429. b. 31.

3. Quid si servus sciente domino (s. patiente, cum prohibere posset l. scientia. 45. ad L. Aquil.) occiderit? Utiq; dominum Aquilia teneri dubium non est, l. in lege. 44. §. un. dict. t. qui enim non prohibet cum prohibere posset, ipse etiam facere censetur. Moralistæ hunc denotant voce muti: qui teneatur scil. ex justitia loqui & non tacere: vel non obstantis; qui non obstat cum teneatur ex justitia obstat & impedire. post veteres Bonacina tom. 2. Theolog. moral. tr. de resist. in genere disput. 1. quasi. 2. punct. 3. n. 1 Qua distinctione in superiore casu, domini iubentis, non utimur: namque qui semel iussit, auctor servo, quodocunque postea delinquenti, factus esse putatur: l. in omnibus 3. de noxal. act. At in scientia domini; hac opus est distinctione. Ut dominus qui qui dem scivit, sed prohibere non potuit, plane excusetur. l. nullum crimen.

¶ omnino
Racem. ad
tit. 6. lib.
47. p. 397
ch. 29.

men. 109. de R. l. [veluti si servus proclamet ad libertatem, vel domino trans flumen existente servus aliquid faciat, quod prohibere non possit dominus cis flumen existens. *Cujac. in comment. ad l. culpa. 50. de Reg. l.*] Cum autem scivit & potuit prohibere, nec fecit, teneatur. d. l. 3. iuncta l. 45. ad L. Aquil. l. 63. de Re lud. l. 1. §. 1. si fam. furt. sec. dic. Ita qui non prohibet, sed patitur ancillam prostituui, cum intercedere posset; ipse videtur prostituere. l. 7. in fin. Qui sine manu. ad libert. Sed an idem dicendum in L. Cornel. ut dominus ita sciens & non prohibens, capitali supplicio ob homicidium à servo suo commissum, afficiatur? Ita videtur dicendum, arg. l. si scienter. 7. de L. Pompeia de Parricid. L. lege Cornel. 9. §. 1. de L. Cornel. de fals. nisi dolum præsumptum, gravibus argumentis discusserit. An vero rectius dicimus, in iudiciis publicis, & in primis L. Cornelia, dolum præsumptum non sufficere, per l. nullum crimen. 108. (ubi *Revardus & Sandeus* ad l. 50. de R. l. crimen accipiunt pro accusatione.) de R. iur. nisi Lex nominatim factum notaverit, & pro fraudulento acceperit: v. *Sandeum. d. lo. vers. sunt tamen certi casus.*

4. Quæ verò de servo hætenus dicta sunt, eadem fere etiam in colono obtinent. l. denique. 13. §. ult. Quod vi aut clam. ibi. si colonus arborem, de qua controversia erat, iussu domini succiderit; ambo renebuntur. Eadem etiam in filiofamil. observari patet; ex l. qui iussu. 11. §. ult. & l. 12. de his qui not. infam. Venia enim dignus esse putatur filiusfam. qui patri obtemperat in leviori delicto: Quod si atrox sit delictum, venia indignus est, cum mortem subire potius debeat, quam turpi ejusmodi mandato parere. *Cujac. in lib. 5. Paul. ad Edict. l. 4. de postul. pag. 97. B.* Igitur venia dignus est filiusfam. qui jubente patre viduam duxit intra tempus luctus. Ex adverso pater, qui patitur filiumfam. v.g. bina sponsalia contrahere, vel ducere uxorem eam, quæ nondum implevit tempus luctus, notatur infamia. Si patitur, inquam, h. e. si non prohibuerit, cum prohibere potuit. d. l. 11. §. ult. *Cujac. in comment. ad d. l. 50. de Reg. l.* Hætenus enim procedit illud Senecæ in Troade: Qui non vetat peccare, cum posset, jubet. Itemque illud congeminum Arnobii: lib. 4. advers. gentil. c. 28. Quisquis patitur peccare peccantem; is vires subministrat audaciæ. Quæ pronunciata generalius accepta; foro interno potius v. *Race. 4. §. 29.* quam externo conveniunt. *Sandeus* ad d. l. 50. vers. Hanc sententiam.

§. Quan-

5. Quamquam autem diversa plane sit ab ista (dominica vel patria) maritalis potestas. Attamen in cap. mulieres. 6. de sent. Excomm. conjunguntur mulieres his personis, quæ sui juris non sunt. & in § un. Generalis regula traditur: Eum vere delictum committere, cujus auctoritate vel mandato delictum committi perhibeatur; forte quia nonnullarum gentium moribus, femina in potestate maritorum censetur. Andr. lib. 1. art. 31. Enim vero quia ex veriore sententia uxor (saltem JCli) non est in potestate mariti. l. vidua 38. C. de nupt. l. 2. § 1. solut. matrim. l. 29. §. 1. de relig. & sumpt. fun. nisi quoad operas & obsequium conjugale, post. Ang. Fab. & alios à se laudatos Wesemb parat. de his qui sui vel alien. jur. vel quoad tuitionem & curam, sum Verspruch / Berlich. 2. conclus XI. num. 51. jussum mariti haudquaquam excusare (nisi suppositis moribus illis) arbitramur.

6. Consideremus jam Imperia Magistratus ad eadem directa, quæ vel Castrensis Magistratus sunt vel pagani: Paganum Magistratum hic intelligo omnem eum, qui non sit militaris; si-ve jam civilis sive Ecclesiasticus fuerit. Civilis eadem imperat vel in ordine justitiæ, puta exsequutori: Et tale mandatum haud dubie excusat exsequutorem: per l. 2. de his qui ut indign. v. thes. loc. comm. lib. 13. c. 18. §. 12. vel extra justitiæ ordinem: Ubi si injustitia sit manifesta, Exsequutor non debet manum judici commodare ne ex ministro justitiæ fiat minister injustitiæ: Imperium enim seu decretum tale ipso jure nullum est. Rol. a Valle 3. consil. 7. n. 61. Co. Borell. lib. 2. de Magistrat. Edict. cap. 2. n. 36. & 37. Multo minus alius mandatarius excusabitur. In re autem obscura, mandatum exsequutori excusationem præstare potest. De jussu Magistratus militaris magna est disputatio, quam malumus ex collegii ore, quam nostro intelligi & discuti: Audiemus autem statim collegii incluti sententiam, ubi prius de jussu vulnerandi aliquid adjecerimus.

7. In quo jussu mandatarius vel fines mandati custodit vel egreditur. Priori casu haud dubie uterque tenetur de vulnere pariter. post. Bartol. & alios. Carpzov. 1. quest. 4. n. 8. Posteriori subdistingui solet, utrum mandatum vulnerationis restrictum fuerit ad arma lethalia seu mortifera, vel ut illi loqui solent, ex

De jussu
aut man-
dato vul-
nerandi.

Ll

quibus

quibus regulariter mors sequitur: *An ad minus noxia.* Hoc casu, si v.g. quispiam mandaverit, parvo alterum baculo vel alapa percutere & mādaturus ense percussit aut cædem intulerit: Hoc inq. casu, ajunt mandantem de excessu non teneri, cum in potestate mandatarii fuerit modum servare. *post Clarum & alios D. Carpzov. d. part. 1. quest. 4. n. 18.* Priori casu si mandator quem jussit gladio alterum vulnerare aut bombardam in eum exonerare, auctorem *Geßer geben*/Dd. dissentiunt. & cæde sequuta, Aliqui, mandantem pœna ordinaria teneri volunt: Alii negant v. *Carpz. d. quest. 4. n. 19. & seqq.* Nos putamus rem decisam esse in c. ult. de Homicid. in 6. Ut is qui occidi noluerit, teneatur quidem; sed non ordinaria: *Fachin. 1. controvers. 36. vers. sed mihi prior. Junge Etusd. 3. volum. cons. 84. num. 3.* Tametsi alii id capitulum ad clericos restringant. v. *Bachov. 1. disput. 27. §. 3. G.*

8. Et hæc hætenus de mandato: In consilio autem repetimus distinctionem, alibi declaratam, inter consilium directivum & hortatorium, arg. l. 7. de tutel. ut directivum ad ordinariam pœnam obliget. l. 16. de pœn. ubi *ICtus ait: sceleris esse instar alios suadendo juvisse. fac. l. 6. §. 5. ibi: si non esses facturus.* Mandati. Hortatorium autem tantum ad extraordinariam, *post Decianum & alios Dn. Carpzov. d. quest. 4. n. 27. & seqq.* Atque ita temperanda sunt dicta *Racemat. 1. §. 33. & §. 19. Racemat. 4. cum seqq.* Ita in disputatione de percussoribus clericorum eorumque consultoribus, distinguunt Moralistæ, atrum consilium vel mandatum influxerit in percussione si causa percussione fuerit; nec ne. *post veteres Martinus Bonacina tom. 3. theolog. moral. tr. De excommunic. extr. Bullam Care. disp. 2. quest. 3. punct. 6. sect. 1. §. 2. n. 3. pag. 279.*

9. Possent eodem ordine etiam cæteræ cooperantium causæ, de consensu, approbatione, receptatione, Participatione, occultatione &c. examinari: Quarum Moralistæ in materia restitutionis damni dati, amplissimam suscipere solent tractationem, v. *Rebellus lib. 2. de restitutione quest. 14. n. 1. Azor. 3. parte lib. 4. cap. 10. Bannes. 2. 2. quest. 62. & alii comm. ad Thom. 2. 2. quest. 62. art. 7.* Sed quia illud argumentum in Racemationibus criminalibus commodius excutietur, ne latius in isto evagati videamur, usum præcedentium ex subjectis consultationib. suffecerit intellexisse.

Eorum

Eorum altera est de mandato magistratus, ut sic dicam, civilis: Altera de mandato & imperio magistratus sive praefecti militaris. Prior consultatio, utcumque praefestinata ac veluti ex ore deliberantium excepta fuerit, observationem tamen, vel ob singulares facti circumstantias mereri visa fuit: Sic autem in forma epistolari perscripta legitur.

10. Die vns/ durch den ordinari Votten / zugefertige vnd hiemit wieder zuruck kommende / N. hofische Vnderthanen betreffende peinliche Acta, haben wir / den 14. hujus, styli veteris, wolverwahrt / erhalten / dem begehren nach / collegialiter durchlesen / vnd / ratione facti, befunden: Daß / weiland von ic. seine Vnderthanen zu N. N. viel Jahr hero / härtinglich beängstigt / in deme Er sie nicht allein mit abnahm an ihren Gütern vber die Gebühr / gekränkert / Sondern auch die Weibspersonen / an ihrer Ehren zu berauben / sich vnterstanden / vnd da sich selbige ihm widersetzten / wie auch sonst die Mannspersonen / mehrmahlen auß vnerheblichen vrsachen / geprügelt / zuerschiessen bedrawet / auch würcklich nach ihnen geschossen / vnd sie / mit bloßem Degen / verfolgt: dergestalt / daß sie solche vergewaltigung / an ihren Gütern vnd Leibern / so wol zu NN. als NN. geklaget / daselbsten auch Mandata, wider ihn / krafft deren / sie entlichen / von seinem Gebott vnd Verbott / entbunden / vnd / als er darauff nicht geben wollen / vom Obersten ic. den mündlichen Bescheid erhalten: Sie / die Vnderthanen / solten den Juncfern Todt schlagen / man würde so wenig die That rächen; so wenig man eines wütenden Hundes achtere ic. Welches gleichwol im Zorn soll sein geredet worden. Darzu dann kommen / daß / der General Auditor, N. N. dem Juncfern deshalb zugesprochen / vnnd er zur Antwort geben: die Dauren wären alle seine Leibaigene; (welches sich aber / in Actis, nicht; sondern vielmehr das Widerspiel findet) vnd könte er sich an ihnen / nicht vergreifen / noch versündigen: (welches auch / vel admisa illa falsa facti hypothesi, nicht folget: Siquidem & in servos, propriè dictos, non licet impunè, post D. Antonini constitutionem, scribere. § ult. Instit. de his qui sui vel alien. tot. tit. Cod. de Emendat. serv. confer. Epistol. Div. Pauli ad Philemonem & ibi interpp. plerisque omnes.) Herr D. N. ihm repliciret: Wie wann aber die Dauren so

ungeschickt wären / vnd folgten jenem Schweizer / der seinem Landvogre das Bad so libel gesegnet / als er Ihne zugleich / mit seiner Grauen darinnen gefunden? Welches alles / in beysein besagter Vnderthanen vorgelauffen: Uti habet Regia Gubernationis Attestatio CC. Signatâ B 3. Septemb. 1652. & ad Mandatum, subscripta: Welches dann die Vnderthanen deposuit. 1 testis, Andreæ Greinharts in der Beilage C. Hans Winterhaltens n. 6 ibid. &c. dahin verstanden: sie solten den Juncfern / quovis modo, auß dem Weg räumen: Also gar / daß / wann es die Männer nicht wolten; die Weiber mit den Kunceln / thun solten: Uti rem effert Sebastian Kring, testis 5. in Deposit. C. Quod tamen N. attestatum non adstruit. Massen sie auch darauff / daß Juncfern Leib-jungen Caspärin / welchen Er (Juncfer) durch sein vbel verhalten / gleichergestalt offendiret / noch ferner animiret / vnnnd mit Verheißung 30. (ad 50.) fl. gedinger / daß er / nebenst einem Landfahrer vnd Schleiffen / den Juncfern vmbbringen solte / welches auch geschehen. Vnd gestehen in der deposition C. Matthias Kring / Jacob Schwab / Maria Holzerin / Hansen Winterhaltens oder Schmidlins Hausfrau / Martin Frag: daß sie vor den Todtschlag / die 30. fl. versprechen helffen. Ohne gefehr 3. Tage nach verübtem vnd vollbrachtem Todtschlag / daß Juncfern / sey der Junge wiederumb / in des Vogten / Blasii Fahren Haus komen / welcher Ihn / mit Martin Freyen / vnd Jacob Schwaben / vberredet daß er mit ihnen / ins feld gangen / daselbst sie ihn / damit er die Sache nicht offenbahren möchte / mit einem Beyhel / zu tode geschlagen / daran der Vogt den ersten Streich / auff den Kopf / geführet; die andern beyde aber / mit dem Beyhel / vnd Hageprügel / ihn folgendes hin / erichret / vnd daß / bey ihme gefundene Geldt / ab 8. (ad 10.) fl. vnter sich vertheilet.

Weil dann die jetzige Obrigkeit / von N. N. bey hochlöblicher Vnder. Osterreichischer Regierung / solch maleficium anbracht / vnnnd sich / wegen naher Verwandnuß / vnpartheyisch zu halten / vmb Gefängnuß angeregter Vnderthanen / anführen lassen; den process aber auch accusando, nicht vollführen wollen; vnd also die cognitio E. E. Rath der Statt NN. committiret / von demselben auch / cum Consilio Jctorum, mit Abhörung der maleficanten / beaidigter Zeugen / vnnnd Besichtigung

des

deß Cadaveris servilis, biß ad sententiam, vollführet worden: Als *Quaestiones* fraget sich nunmehr (1.) ratione formalium processus: Ob der- selbe/zur gnüge/aufgeführt? vnd dann (2.) ratione materialium was in einer / vnd der andern Sache/vor ein Endurtheil zufüllen seye? Welcher fragen resolution,auff vnser gurachten/ aufgestellt worden.

11. Solchem geneigten ansinnen nun/in schuldiger Ampts Sol- genachzukomen/haben wir/nach gehaltener consultation,befunden: Ratione formalium zwar; weilen der process,ad nudam delatione, ex officio, per summariam inquisitionem, geführt/die inquisiren auch mehrentheils/das factum bejachtet; oder ex collatione Atte- statorum, die wahre Beschaffenheit/zur rechtlicher gnüge/ erhellet: daß es demnach der scharffen Frage/darauff das Decretum B. nur eventualiter stehet;auch keines defensoris, welchen Blasi Jahr/ post agnitam utriusq; cædis causam,in seiner deposition C. sub finem zu desideriren scheint / vnser erachtens/ nicht bedürffe; sondern die Sache in Gottes Namen/vor beschlossenen angenommen/vnd darauff/ sententionando, verfahren werden können/wie folget:Siquidem, ut aliàs, in civilibus, nullæ aliæ sunt partes iudicis, in confessum & convictum, quàm ut condemnent: l.25. §. ult. ad L. Aquil. Ita, in cri- minalibus, si confessione suâ, vel aliis probationibus, reus convi- ctus sit, potius condemnationi, quàm ulteriori inquisitioni, locus est. arg. Constit. Carolina: art. 67. Farinac. quaest. 40. n. 4. Licet enim Confessiones reorum, non semper, pro exploratis Criminibus habendæ sint; l. 1. §. Divus Severus. 17. de Quaestionib. Aliud tamen de judicialibus Confessionibus, prævio delicti corpore, & con- currentibus aliis depositionibus, dicendum. argum. l. 3. & seq. de quaest. Petr. Theodoric, disput. Crim. 9. §. 9. lit. G. qui plurimos allegat.

12. Die Sache an sich selbst / vnnd zwar / anfängli- chen / die/durch Geldt erhandelte/ Hinrichtung / weyland N. von N. betreffend: Seind wir der Meinung/ die in Actis angemeldete Vnderthanen / haben gleichwol nicht recht daran gerhan / daß sie/ in necem ihret immediat, wiewol Tyrannischen Obrigkeit derge- stalt conspiriret / zween Meuchelmörder / mit Belt gedinger/ vnnd durch selbige / den Junckern hinrichten lassen; weilen ihnen dieser modus nicht anbefohlen werden können/ noch sollen; sondern der ho-

hen Obrigkeit/ oder Vn dem H. Erzen/ die Rache zu befehlen: Was-
 fen theils derselben vnd insonderheit dem Vogren / Bläß Jähren/
 juxta propriam Confessionem, das Gewissen selbst dictirer: die/ zu
 Freyburg vnd Brisach gefallene worte/ auch nicht ein förmlich Man-
 datum in sich begreifen/ sondern vielmehr / auff die extremam ne-
 cessaria defensionis lineam, ziehen: Dannenhero sie zum wenig-
 sten/ durch diesen Excessum sich hoch versündiger vnd vergriffen. Des-
 wegen/ vel exempli publici, & sequelæ causâ, nicht können / noch
 sollen plenariè absolviret werden.

13. Diemeilen aber doch/ in denen vorgewesenen Kriegsläuff-
 ren/ eines vnd das ander/ tumultuariè, & de plano, außgemacht:
 die Vnderthanen auch/ per Decretum Brisacense vom 31. Octobr.
 1648. von besagtem Juncfer N. Gebotten vnd Verbotten / à su-
 periore absolviret worden: Als mögen ermelte Befängnusse/ mit
 der lebens. Straffe/ wol verschonet/ des Landes aber/ insonderheit die
 jenigen/ so den Duben angestiftet/ mit Recht/ verwiesen werden: Es
 wolte dann E. hohe Obrigkeit/ vmb anderer respecten willen/ vnd weil
 man der Vnderthanen/ jetziger zeiten/ nicht gerne entbehret / solche
 Straffe/ in eine empfindliche Geldbusse/ verwandlen: So würden
 die vbrigen/ die nach des Juncfers Tode erst zu Abfindung der Mör-
 der/ außforcht/ von denselben beschädiger zu werden/ contribuiret/
 (welches alles auff fernerer Inquisition stehet) in der Geldstraffer/ auch
 leidlicher zu halten/ vnd gleichwol / des begangenen Vnsugs halber/
 mit Ernst/ zu erinnern vnd zu wahrer Buß vnd besserung des lebens
 anzuweisen sein. Vor eins.

14. Licet enim Defensio sui, & suorum, cuilibet sit per-
 missa; etiam contra Magistratum inferiorem, v. Reinking. lib. 1. de
 Regim. class. 1. c. 5. n. 47. & seqq. sive judicem, si Damnum irrepara-
 bile corpori intentet: Thes. loc. com. jurispr. lib. 9. c. 89. axiom. 11. & 13.
 cum non amplius, ut Magistratus; sed ut aggressor, considerari,
 adeoque talis impunè trucidari possit: arg. l. 1. ibi: mortem, quam
 minabatur, excipiet. & ibi: Cuique liceat, eum digno subiugare supplicio.
 C. quand. liceat unicuique. Mynsing 5. observat. 18. Obrecht. de necessar.
 defension. cap. 6. n. 38. Not. ad Voltz. in L. Cornel. de Sicar. cap. 1. num. 10.
 pag. 16. Ipse Voltz. diel. tract. cap. 7. n. 77. pag. 694. Maximè, cum
 superioris copia haberi non potuerit: sed is ipse hanc subditis
 vindictam

vindictam permisisse perhibeatur: Ut aded minus peccare existi-
metur, qui superioris pareat imperio: arg. l. in fraudem. 10. §. ult. de
his quib. ut indign. l. si tantum. 13. Ad L. Falcid. Wesenb. post Tiracuell. &
alios, de pœnis. n. ult. Deniq; ipse etiam puer, sine ulteriore instiga-
tione, eadem facturus fuisse videatur. de quo casu vid. Menoch. de Ar-
bitr. iudic. quæst. cas. 352. num. 13. Decian. 9. tract. crimin. 36. n. 14. Ta-
men, ad assassiniura patrandum, hæc vix possunt extendi, quæ
sub specie defensionis conceduntur: cum hæc res notissimos ex-
cedat defensionis terminos: cap. 1. de Homicid. in 6. Carer. in pract.
Crimin. §. circa igitur tertium. n. 5. Decian. tract. crimin. 9. cap. 30. n. 41.
Honded. 2. consil. 93. n. 65. Carpzov. part. 1. qq. crimin. 4. n. 2. & quæst. 19.
num. 3. cum seqq. Excessus autem, maximè, in certam delicti enor-
mis speciem degenerans, non sit impunitus relinquendus. Cum
& excessus culposus, in pœnam, saltem arbitriariam, incidat: latè
Carpzov. 1. quæst. crimin. 29. n. 2. & seqq. Nedum, si dolus accedat,
ut in delicto Mandati assassinii. post lason. Bald. alios, Wesenbec. in
Comment. Cod. ad d. l. 1. C. Quand. lic. unio. num. 57. Nec sublevat
omnino, allegatio Mandati: Nam (1.) iussus Colonelli N. N.
dicitur ex ira profectus (et habe den Underthanen im Zorn ju-
gesprochen) Quod autem, ex calore iracundiæ, fit, vel dicitur, non
intelligitur juridicè, & cognitionaliter, fieri. l. quicquid. 48. de R.
l. can. si quis iratus. 2. quæst. 3. (2.) Idem iussus ad defensionis ter-
minos referendus erit: per ea, quæ prolixè, in simili visione, tractans
Mynsing. d. observat. 18. Onciac. quæst. iur. Philosophic. 5. Arnif. cap. 2. de
autoritat. princip. semper inviolab. per tot. Adhibita moderatione
Reinkingii: lib. 1. de regimin. class. 1. cap. 5. n. 50. & seqq. Cum aliàs
eadem, utpote rem, suâ naturâ turpem, l. 42. de V. S. etiam rustici
scire debebant, faciendam non esse: l. 15. de Condit. instit. nec ve-
rum rei turpis mandatum esse, intelligere. l. 6. §. 3. Mandati. ubi, post
ceteros Wesenbec. in paratit. n. 5. docet: Mandatum rerum turpium &
quæ atrocitatem facinoræ continent, non esse exsequendam, Et eum, qui ex-
sequitur, pœnâ potius, quàm auxilio l. dignum esse. argum. l. ad ea. 157. de
Reg. iur. l. 11. §. si tutoris. 6. Quod vi aut clam. l. 2. C. de sepulch. viol. Cu-
jac. lib. 22. quæst. Pauli in l. 14. Ad L. Cornel. de falsi. Nec mandare vi-
detur, qui monet: l. ob hac. 20. de his, qui not. infam. l. 2. §. ult. Mandat.
aut consulit. §. 6. Instit. Mandati. ubi omnes. Bachov. 1. disput. Treutl. 7.
2 hes. 5.

ihes. 5. fin. Nec mandatum ad defensionem licitam directum, extendi potest, ad assassinium. post Bald. & alios, Tuscus lit. M. conclus. 37. n. 6. & 7. Itemque conclus. 50. num. 38. & 39. Certè Mandatum sive Decretum B. scriptum, cujus supra mentionem fecimus, absoluit quidem subditos, ab obsequii necessitate; sed eadem iis. dem non permittit: nedum ut injungat. Quemadmodum rectè observavit modernus Nobilis, in depositione Andres Prissen. p. 2. B. Qui, cum Valentino Kriegen / & Jacob Rohrwassern / hæc dictamina rationis, ex ipso naturæ lumine, allegarunt; adeoque à pœna meritò excusantur: Licet, post patratum scelus, dictus Rohrwasser. 2. fl. contulerit: cum id, metu civium, factum. Quem metum etiam Hans Winterhalt in depos. DD. allegat.

15. Zum Andern / die Entleibung des Jungen betreffend: Finden wir der drey Thätere entschuldigung / gar nicht der Erheblich, keit: daß darumb / von der ordentlichen Straffe Rechts / abzuwei, chen: Sondern halten davor / weils Däß Jahr / der Vogt / den an, schlag gemacht / den Jungen todt zu schlagen / auch den ersten Streich / mit einem Beyhel / auff dessen Kopff gerhan / welcher Streich auch / in der Besichtigung / vor tödtlich befunden worden: oder wie er selbst deponiret / ihm mit einem Handbeyel ohnverwarnerer Sachen einen Streich auff das Genick daß er zu Boden gefallen; vnd darüber noch ligendem zwey Streich geben: Daß er demnach vermöge claren Buch, staben vnd Inhalt der peinlichen Hals Ordnung, als ein vorsätzlicher muthwilliger Mörder / mit dem Rade; die andern zween complices aber / benantlich / Martin Frey / vnd Jacob Schwab / der Würth / weil sie von dem Vogte / persuadiret worden; vnd gleichwol des Tods, schlags / so wol auch des / bey dem erschlagenen / gefundenen Geldts / sich theilhauftig gemacht / mit dem Schwerde / vom Leben zu Tode zu richren. Es wolte dann die hohe Lands. Fürstliche Obrigkeit / auß bewegenden Umständen / vnd Fürstlichen mitleobangezogene Rads. in Schwerdt. Straffe / verwandeln: Die zween aber / (so ordentlicher weise / mit dem Schwerdt hinzurichten wehren) vnd sonderlich Ja, cob Schwaben des Landes / auff ewig / verweisen.

Negari enim nequit homicidium hoc, inprimis respectu Blasii Jahrens (1.) fuisse prorepticum & deliberatum? (2.) In, ductivum aliorum: (3.) Latronum Assassinorum & Aggresso, rum,

rum, in morem, per deductionem in locum publicum, patratum, adeoque graviolem mortis pœnam mereri: *dict. Constit. Carolin. artic. 137.* Cum sceleratius commissum, etiam gravius sit vindicandum. *can. non offeramus. 21. caus. 24. quest. 1. Bocer. lib. 1. de homicid. c. 3. n. 149.* Utcumque assassinium, in Nobili admissum, justus violati thori dolor (quem in depositione sua sub lit. C. n. 8. allegat.) quadantenus excusare queat. *l. marito. 24. l. 32. §. Imp. L. Iul. de Adult. l. 4. C. eod.* Neque reliqui duo, à pœna capitis, facile liberandi videntur: cum ejusdem criminis rei sint: *Item Mela. 11. §. sed si plures. & §. si plures. l. Item vulneratus. 51. vers. Idque est consequens.* Ad L. Aquil. l. nihil. 15. ad L. Cornel. de Sicar. *Constit. Carolin. art. 148. ibi: So etliche Personen/ mit vorgesehem vnd vereinigtem Willen; vnd Muth/ jemanden bößlichen zu ermorden / einander Hülff vnd Beystand thun/ dieselbe Thäter alle/ haben das Leben verwürcket ic.* Et de pecunia participaverint. *latè, post alios. Carpzov. part. 1. crimin. quest. 22. n. 30. & seqq. fac. l. 5. C. de liber. caus.*

Nisi attendere velimus, ad inductionem Sculteti, ejusque primum, lethiferumq; ictum: *per notata Felini, & caterorum, laudatorum à Wesenbec. ad L. Cornel. de Sicar. n. 19.* Et vanam opinionem populi, quasi, assassinium, cuivis, occidere, fas sit: *Quam ita, satigeneraliter, etiam proponit Wesenbec. ad d. tit. n. 20. in verbis: quos interficere fas est: cit. Bocer. 1. de homicid. c. 3. n. 140.* Utique de Jacobo Schwaben/ ipse principalis reus & autor facinoris Blasius Fahr/ fatetur; illum penè coactum, manus jam semineci intulisse: *lit. C. ibi. der wüßte Schwabe / seye etwas langsam in der sachen gewesen/ dannenhero sie beyde besorget / er möchre sie verrathen vnnnd sich aufhalten wollen: deswegen Er Vogt/ den Würrh vermahnet/ mit Hand anzulegen.* Darauff er einen prügel auß dem Hage gezogen dem zu Boden ligenden vnd noch rechlenden Jungen damit den Hals zugeedrückt ic. Ut adeo gratiam quam omnes implorant, ipse vel præcipue promereri videatur: inprimis cum insuper quinque liberos impuberes & minores vid. deposit. Maria Fadin lit. C. habere dicatur &c. *fac. l. 7. §. 3. De bon damn.*

16. Responsum alterum, de mandato præfati militaris, vel ideò notabile est, quod bis sub incudem cōsultationis fuit revocatum, & contrariis curiarum sententiis ventilatum: Nos in gratiam com.

M m

milito-

Resp. II de
mandato
præf. milit.

militonum utramque deliberationem salvo rectius sententiarum calculo, saltem in usum exercitationis Academicae publicabimus: His autem verbis prior deliberatio in scripturam redacta fuit: In dero von NN. vns endtsbenanten vmb eröffnunge vnseres Rechtlichen bedenkens vberschiedten Verhör vnd Bekandnuß/ des vmb begangenen Homicidii willen gefänglich einkommenen N. Soldaten / sampt beygefügtter Aufßag, deren darüber verhörter Zeugen/ befinden wir zuvorderst die Mordthat an sich selber offenbar vnd bekantlich/ zumahl auch daß dieselbe außs wenigst auß Sächheit vnd Zorn geschehen seye/ in welchem fall Kayß. Carols des V. vnd des H. Reichs peinliche Gerichtsordnung artic. 137. den Thäter/ wa er des halben nicht rechtmäßige entschuldigung außführen kan/ mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft haben will. So dann befinden wir solcher rechtmäßigen Entschuldigungen gar keine von dem Thäter angezogen/ viel weniger außgeführt.

Dann ob er wol zwo Ursachen vmb dero willen er disen vnse- ligen schus auff den entleibren Bauren gethan/ angezeigt/ nemlichen: 1. Weil der Daur auff des Corporals vnd sein/ des Thäters / sampt zweyer seiner Gesellen/ zuschreyen nicht mit seinem Schifflein angefahren ist/ vnd 2. Dieweil besagter Corporal befohlen seyn angegeben: So seind doch dieselbe weder Coniunctim noch diuim für rechtmäßige Entschuldigungen begangenen Todtschlags zuerkennen. Sintemahl was die erste dieser Ursachen betrifft/ der Thäter selber dem Bauren keinen trug noch vngedult beyzumessen kan/ in dem er bekandt/ Es habe sich der selbige außforcht (welche ja freylich bey solcher kundbaren Beschaffenheit ein iustus metus ist) in ein Schiff begeben/ vnd etlich seiner sachen bey sich gehabt/ vnd sich salviren wollen: vnd wisse er Thäter nicht/ ob der entleibre auff das beschene zuruffen darumb nicht angefahren seye/ daß er sich entweder gefürchtet/ oder wegen strenge des Wassers nicht gleich anfahren können/ oder aber das ruffen nicht gehört habe. Wann aber auch schon deren keines were/ so möchte doch solches vnderlassene anfahren/ keine rechtmäßige Entschuldigung dieser Entleibung sein/ dieweil der entleibre bey so gestal- ten sachen solches zuthun nicht schuldig gewesen/ auch die Soldaten ihme solches dergestalt zu commandiren nicht macht/ auch ohne zweifel des kein andere Ursach gehabt/ als daß sie nicht gewolt/ er sich vnd
seine:

keine Sachen salveren/ sondern ihnen zur Weich vnd Muthwillen vndergeben solte. Was aber die andere Besach/ nemlich des Corporals befelch/ anlangt: mag selbiger entweder also zu verstehen gewesen sein/ daß er nur zum schrecken/ vnd das anfahren dadurch zuerlangen/ hette Geirr geben sollen/ vnd nicht eben stracks vnd mit fleiß/ besonders mit einladung zweier Kuglen/ auff den Dauren zu schießen sollen: oder da solches je also des Corporals Meinung gewesen/ so entschuldigt es doch diesen Thäter nicht/ wie dann auch seine beede Gesellen solchen Befelch des Corporals nicht exequirt haben / sondern macht nur/ daß der Thäter nicht alleinig/ sondern der Corporal eben so wol als er/ an dieser Enseibung schuldig/ vnd beyde/ einer so wol als der ander/ mit obgedachter Straff abzustraffen seye: Wie dann den Rechtsen gemäß ut in criminibus perpetratis mandans æquè ac mandatarius, adeoque in homicidio, is qui cædem mandavit, non minus ac ipse homicida, & sic ambo pari pœna plectantur c. 1. verb. pari pœna. & ibi gloß. extra. de offic. iud. deleg. Clarus in § Homicidium. vers. pluribus autem 12. ibi. aliquando mandat. Gail. lib. 2. observ. 109. in fine & c. Ceyvall. de cognit. per viol. p. 2. q. 69. n. 11.

Vnd dieweil eben dieser Thäter auff des Corporals zusprechen/ so huy gewesen / da doch seine zwey andere Gesellen nicht geschossen: vnd darzu eben so gerad auff den Dauren zugeschoßen/ daß ihme doch nicht außdrücklichen befohlen gewesen/ vnd besonders/ daß er für sich selbst/ vnd ohne geherrsch oder anweisung/ zwey Kuglen zugleich geladen: So ist darauß desto stärkerer præsumption eines bösen Gemüths/ vnd zum wenigsten daß ers auß Bächeit / wie die Peinliche Halsgerichts-Ordnung d. artz. 137. redet/ gethan habe / wieder ihn zuschöpfen.

Ob man aber sagen oder gedencen möchte/ Er hette nicht eben willens gehabt/ den Dauren zuerschießen/ sondern nur zuerschrecken/ oder etwa schlechtlich zuverlegen/ daß es also nicht pro doloso, sondern nur pro culposo (ut vulgo loquuntur) homicidio zuhalten: So ist doch solches/ fürs eine/ von dem Thäter nicht angezogen / vnd derowegen auch nicht à iudice zu suppliren: Vnd fürs ander/ ist es wegen nachsterwehnter Umstände / sonderlich der eingeladenen zwey Kuglen/ nicht vermuthlich: wie auch fürs dritte darumb vnerheblich/ quod non solum sit opera data rei illicitæ, sondern auch

ein solches mittel ergriffen worden/ das höchst gefährlich ist/ vnd da es der Thäter nochwendiglichen hat darauff setzen müssen/ daß ein Todtschlag darauff erfolge. Si non præcisè voluit occidere; tamen hoc maluit. arg. l. 22. ff. de ritu nupr. Vnd wie die Rechten sagen/ si quis gladium strinxerit, & eo percusserit, indubitatè occidendi animo id eum admisisse l. 1. §. 3. ff. ad L. Cornel. de sicariis. quia sc. vulnera non ad mensuram dari, vel ad trutinam infligi, possunt: ita multo magis is qui mosquetam vel bombardam in aliquem exploderit, præsertim duos globos simul ejaculantem, indubitatè occidendi animum habuisse credendus est.

Nicht besser würde es für den Thäter sein / wann man sagen oder gedencken möchte / daß solche Thaten bey der jetzigen soldatesca ein gemeines Werck / vnd also auch dieser Thäter desto leichter sich darzu habe bewegen vnd auffbringen lassen. Dann im gegenheil wollen die Rechten/ ob hanc causam supplicia non remittenda; aut mitiganda, sed exacerbanda esse, quoties nimirum multis personis grassantibus, exemplo opus est. l. 16. §. ult. ff. de poenis.

Vmb welcher Ursachen vnd Beschaffenheit willen/ wir in diesem casu, soviel eigentlich die quæstionem, Quid juris sit? belangt/ (als welche auch einig vnd allein an vns gesonnen worden) einmüthig vnd beständiglich dahin schließen/ daß von Rechts vnd des H. Reichs Peinlicher Gerichts. Ordnung wegen/ der Thäter in penam ordinariam homicidii gefallen/ vnd mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode zu straffen seye.

17. Enimverò cum prior ista consultatio, minus ad usum fori composita esse videretur: Denuò quæsitum fuit: Quid sepulchro juris rigore, ex interpretatione & sententia foret pronuntiandum? Cui quæsito Domini sequentibus verbis responderunt:

Deliberatio altera.

Auff NN. ferneres gesinnen/ ob nicht zum wenigsten ex communi Doctorum opinione (pro qua allegati nobis sunt Menochius de arbitrariis iudicum quæstionib. cas. 354. Gail. lib. 2. observ. 110. num 7. Mascard. de probat. conclus. 97. 61. 864. P. H. D. artic. 137. Cravetta consil. 319. n. 11. 28. Decianus in tract. crimin. lib. 9. c. 37. de Battandier. in praxi crim. Clar. Capoll. in Cautel &c.) der verhaßte
re Albrecht

re Albrecht Klein à pœna ordinaria homicidii entschuldigt werden könne/ Weil er auff seines ihme fûrgesehen Corporals befehlh vnd gehensh Feur gegeben vnd homicidium begangen ic. Ist vnserenachmalige vnvorgreiffliche Erklärung/ daß bey so gestalten Sachen / der Thäter auch nicht ex communi doctorum opinione, à pœna homicidii ordinaria entschuldigt werden könne. Vmb solgender Vrsachen willen.

Dann fürs eine / ob schon die Doctores an angezogenen vnd andern orten/ viel schreiben de delictis ad alterius mandatum, sive imperium superioris, commissis, præcipuè de homicidio: & quod ob eiusmodi imperium, Homicida à pœna ordinaria excusari possit: So ist es doch an sich selbst darmit nicht dergestalt beschaffen/ daß es generaliter für eine richtige communem opinionem, h. e. communi consensu receptam sententiam, gehalten werden könne/ sondern nur so weit / quod specialiter & in quibusdam casibus id fieri possit ac debeat. Wie solches auß besagter doctorum mancherley disputationen vnd distinctionen / so sie hierüber haben/ abzunehmen; davon auch sonderlich zusehen Julius Clarus in *prax. crimin. §. fin. quest. 60. vers. solet dubitari n. 15. & 16. & Batar. in addit. ibid. itemque Did. Covarruvias in comment. ad tit. de sponsal. & matrim. part. 2. cap. 3. nu. 7. & Vigelius in methodo juris controversi lib. 1. cap. 7. except 7.* Gleich wie nun sonst es sich nicht wol thun laßt/ daß man à regula super jure certo fundata, propter exceptionem incertam & controversam, abweiche. Vigelius in *rat. & method. leg. jur. contr. reg. 1.* vnd im Richterbüchlein *sub tit. vom beweis. §. die vierdie Regul.* Also will es sich desto weniger thun lassen / wann solche exceptio nur particularis ist / vnd sich in casu proposito nicht eben in solchen terminis befindet. Illatio enim debet fieri à dicto de omni, sive, Major propositio non particularis, sed universalis esse debet.

Fürs ander: So ist insonderheit zu observiren / daß man in in obiger Quæstion die Doctores von einer solchen specie facti reden/ da die anbefohlene that fundbarlich vnrecht vnd ein grosses crimen ist: da erfordern sie/ ad excusationem à pœna ordinaria, et nen solchen Befehl vnd Zwang / dessen der Thäter sich keines wegs/ oder doch nicht ohn seine eigene grosse Gefahr/ habe können entschüt-

ten oder verweigern/ ut videre est apud Menoch. d. cas 354. nu. 2. ibi
Mandato quod evitari non potest. & n. 8. ibi, qui necessitate co-
actus & n. 11. ibi, cogenti. & n. 16. ibi, Propter metum tyranni & n.
19. ac 20. ibi, metu mortis & apud Vigeliū in *methodo luris Con-
trov.* lib. 1. cap. 7. cui parere necesse fuit. & cap. 13. quest. 4. *qua est
de homicidio, except. 7.* ex Vivio, Claro, Kirchovio, & Grallo; ibi, ni-
si iussus à tyranno, ut interficeret, sub hac comminatione, nisi
ipse interfici vellet, occideret. Solcher unvermeidlicher Zwang
aber/ oder solche Furcht vnd Gefahr/ befindet sich diß Orts nicht: wie
dann auch diß Thäters beyde Befellen/ die darbey vnd in pari causa
gewesen / (dann daß der Corporal solches eben præcisè diesem Thä-
ter befohlen habe/ daß sagt er selber nicht) solchen Befehl nicht exe-
quire haben/ vnd doch beschweigen/ soviel ex actis zuvernehmen / von
dem Corporal weder gescholten noch gestrafft worden seind. Jegund
zugeschweigen/ daß andere vornehme Doctores, auch solchen Zwang
vnd metum mortis nicht für genugsam halten ad remittendam pœ-
nam ordinariam. sic enim scribit Covarruv. loco suprà cit. Qui-
bus omnibus ipse addiderim, venia indignum esse, nec pœnam
minuendam ei, qui metu coactus crimen atrocissimum perpetra-
verit: potius enim extrema quæq; pati & mori convenit &c.

Fürs dritte/ so erinnern auch die Doctores hierbey in sonderheit/
daß es von einem solchē Befehl zuverstehen/ den ein fürgesetzte Obrig-
keit oder Beampter / in Verrichtung seines Ampts / vnd nach Auf-
weisung desselbigen/ nicht aber sonst als ein privatus befohlen hat/
quando ut publica persona, & juxta munus suum, iussit & man-
davit: at contra, si tanquam privatus id fecerit. Menoch. d. loc. n.
20. Sicut Mandatum in forma iudicii excusat militem (h.e. exe-
cutorem Menoch. d. l. n. 25.) aliquem injustè decapitantem. Ca-
taldin. de syndicato quest. 120. citatus etiā à Claro d. quest. 60. n. 16.
Diß Orts aber hat der Corporal nicht nach Ordnung seines Ampts
noch in ordentlicher Verrichtung desselben / sondern vielmehr als ein
privatus, vnd in sachen dienicht allein außser seinem Ampt / sondern
auch wider dasselbe seind/ solchen Befehl gerhan.

Dierrens/ wann auch schon die traditiones doctorum, bey
dieser quæstion, allerdings einhellig weren/ daß man es ungesweiffelt
für eine Communem Doctorum opinionem, auch in dergleichen
fall/

fall als diser ist/ halten sonne vnd müßte: So will es doch sehr bedenklich sein/ daß man vmb der selben willen/ à certa lege, & rectâ ratione, in Respondendo & iudicando abweichen solte: quandoquidem legis quidem necessaria; at communis opinionis tantum probabilis est auctoritas, nec in hâere huic iudex debet, si apparet eam falsam esse, vel rationibus idoneis subverti posse. Gail. lib. 1. observ. 153. n. 6. Menoch. de arbitr. cas. 339. n. 21. & c.

Fünffens: So ist auch in ipso facto mit dem prætendirten Befehl vnd gehess des Corporals disorts nicht richtig: nicht allein in dem/ daß es nur von einem einzigen Zeugen assertiv außgesagt worden: sondern auch vnd vornemlich in dem/ daß der Corporal nit schlechter dings befohlen/ Feuer zu geben: welches eben nicht necessarid vnd præcisè den verstand hat/ noch also von de Thäter hat außgenommen werden sollen/ daß er stracks auff den Bauren zuschießen vnd denselben erschießen solte: sondern gleich wie er denselben zuvor allein mit dem blossen Anschlagen nur hat wollen schrecken; also solt er ihne (quasi gradatim) dismahl mit vnschädlichem Feur geben schrecken: Ubi enim verba mandati ad delictum tendunt, non obscura & dubia, sed clara & expressa esse debent: alioquin in mitiorem partem interpretanda sunt. Farinac. in prax. crim. quæst. 134. n. 28. & 29. sicut in specie de homicidio tradit: quod si quis alta voce dixerit, da da al traditore, & inde secutū est homicidium, non excusari homi. idā: quia id interpretari debuit in mitiorem partem ut percuteret quidem, sed non occideret: Sic ex Baldo referunt & probant Honded. lib. 2. consult. 87. nu. 166. & Tuschus in pract. conclus. lit. M. concl. 34. n. 1. Wie nicht weniger auch dieses von dem Thäter hette bedacht werden sollen/ daß es vielmehr auß Bähheit/ vnd Zorn oder auch wol nur zu brava de von de Corporal möge gesagt worden sein/ als daß es eben ein ernstlicher Befehl gewesen sein solte.

Sechstens: So hat auch der Thäter selber zu solchem Befehl Anlaß vnd Vrsach geben/ in dem/ seiner eigenen Aufslag nach/ schon vor solchem Befehl/ zweymal die Musquet hatte angeschlagen/ als ob er schießen wolte.

Süßs siebende: So hat er auch die fines mandati nicht wol obsetzt/ sondern vberschritten/ in dem/ dß er erst insonderheit zwei Kugeln geladen/ damit er ja desto weniger fehle/ Welches ihme doch nicht/ sonderm:

sondern nur schlecht/ Feur zu geben/ befohlen gewesen. Vnd ist in summa auß dieser seiner promptitudine, daß er für sich selbst/ vngeheissen/ zweymal angeschlagen: gleich auff das erste vnd schlechte Wort des Corporals/ so huy gewesen zum schießen: vnd mit sonderm fleiß für sich selbst zwei Kuglen geladen/ sein böser Vorsatz vnd böses Gemüth zu erkennen: wie dann auch also bald nach der That/ sich sein böses Gewissen erzeigt/ in dem er sich also bald retiriret/ da doch der Corporal stehen geblieben biß der entleibte zu Land gebracht worden.

Fürs Achte: Wann der Thäter vermainen vnd behaupten will/ daß er seinem fürgesetzten Corporal dergestalt seye verpflichtet gewesen/ daß auff desselben Befehl er auch dasjenige habe thun müssen/ was Schwerdt-oder Henckmässig ist: So hat er sich auch anjeto nicht zu verwundern vnd zu beklagen/ daß ihme dasjenige in der That begegnet/ warauff ers gewagt vnd sich verpflichtet hatte: qui se obligat ad culpam, is etiam se obligat ad poenam: & qui vult antecedens, etiam vult consequens. Gleich wie jenem/ der sich mit dem Fato entschuldigen wolte/ gesagt wurde: si fuit in fatis ut furareris; etiam ut suspendereris. Was hat ein vnschuldiger tertius mit einer solchen ungerechten Obligation oder Conjuratiō zuthun? Vnd wie kan ein Richter/ dem solches nach den Keyserlichen ordentlichen Rechten zu vertheilen fürkompt/ beschuldigt werden/ wann er mehr auff iustitiam, & vindictam publicam, & læli satisfactionem, als auff der gleichen pretextus & abusus sihet?

Fürs Neundte: So will auch die Militia an sich selbst in solchen terminis kein entschuldigung geben: quandoquidem milites dici non merentur illi, qui militiæ jura non observantes, Rempublicā omnem depopulantur & perdunt. Cotereus *de jure milit. lib. 3. c. 13.*

Schließen also vmb solcher Ursachen willen nachmals dahin/ daß bey so gestalten sachen auch daßjenige was die Doctores de pœna ordinaria ob imperium alterius in extraordinariam convertendā schreiben/ dem verhaßten nicht erflectlich seye/ sondern viel sicherer vnd billicher sein wölle/ bey der Verordnung der klaren Rechten geblieben. Jedoch nachmal NN. vnmaßgeblich/ vnd einem jeden in seiner bessern Meinung vnpräjudicirlich. Signatum den 21. Julii An. 1635.

CAP. V.

CAPUT V.
DE ABUSU ARMORUM,
in defensione bonorum,
coërcendo.

THESIS I.

Uultionem sive vindictam privatam jure me-
rè naturali, quod vocant, licitam putant, multò faci-
lius armorum abusum in qualicunq; defensione, eo-
que etiam bonorum, admittent. Quorum paradoxa,
vel potius hæretica postulata, ut eò commodius subvertamus, *ec-
quid per ius merè naturale demum intelligant*, ne terminorum ambi-
guitate cum populo Anglicano, & alio, quod infra notabitur,
Parlamento, decipiamur, ante omnia investigandum est: Siqui-
dem & diligentissimi sensuum Grotianorum exploratores, faten-
tur, se non capere, quid Grotius his vocabulis involvat. Nam
quod ille *lib. 1. de 1. Bell. cap. 1. §. 9.* scribit, se cum Aristotele di-
stribuere jus omne in naturale & voluntarium: Id parum con-
venit cum definitione, quam ilicò in §. 10. subjicit, jus naturale
describens: dictatum rectæ rationis, indicans, alicui, ex ejus con-
venientiâ aut disconvenientiâ cum ipsa natura rationali, inesse
moralem turpitudinem aut necessitatem, ac consequenter ab au-
tore naturæ Deo talem actum aut vetari, aut præcipi. Mitto,
quod Vir Clarissimus nuper monuit, obscurum hîc esse, quid per
dictatum rationis sibi velit Grotius, an id, quod cuilibet conce-
pta opinio persuadet. *Felden. ibid. 6. 17.* Siquidem mentem, hac in
parte, suam renudavit Grotius *lib. 2. c. 20. §. 8.* cum Cicerone per-
hibens: jus naturæ esse, id quod nobis non opinio; sed innata vis
affert. Hoc saltem volo: mentem Aristotelis (1.) definitione

Nn

istâ

istâ non exprimi: (2.) non convenire his, quæ de eadem definitione ejuldemque ad vindictam privatam applicatione disputantur à Grotio in fin. d. lib. 2. de I. B. & P. cap. 20. § 8.

*De prætenu
juris na
turalis quo
Noſarores
in differēda
vindicte
prædica, ab
usuq; armo
rum circa
defensioē,
decipere so
lent incau
tes.*

2. Enimverò ut certum est, Aristotelem omne jus, quo in civitate homines utuntur, duplex constituere, unum φυσικόν, alterum νομικόν: Naturale, & legitimum seu legale. lib. 1. M. M. c. 34 & lib. 4. Eud. c. 5. (vocabulo legitimi non strictius sumto, ut Grotius, forte per lapsum calami, scribit; sed latius usurpato, ut omne jus constitutum sive à Deo sive ab hominibus designet: Unde alibi dicit: Jus aliud constare τῷ φύσει naturâ: aliud τῷ νόμῳ, lib. 5. Eth. c. 7. & alibi hoc & constitui & mutari ait καὶ τὴν συνθήκην, pro voluntate & arbitrio hominum: Unde Grotius voluntarii appellatio: Alibi ἐν τάξει, seu constitutum, ut Grotius ipse refert: quorum etiam pertinet definitio legitimi seu legalis: quod à principio utrum hoc, an alio modo fiat, nihil refert, ubi verò jam fuerit constitutum, refert.) Ita non minus certum est jus naturale ne Philosophum quidem à normâ voluntatis divinæ (saltem tacite cordibus hominum impressâ) abducere. Quando enim jus naturale esse dicit, quod ubique & apud omnes homines eandem vim habet. (τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, & ἐπὶ πάντων, ἢ μὴ) propriam sc & ingentam, quæ ex se jus sit, non quia videatur hominibus vel non videatur lib. 4. Eud. c. 5. Utique dignum ad illam summam causam intendit, ad naturam inquam naturantem, quæ suæ voluntatis characterem non animis tantum hominum; sed quantenus etiam brutis ipsis impresserit, ut voluntatem illam etiam in brutis intuentes ratione præditi homines, eò magis intra gyrum rectæ rationis, turpitudinis brutalis enormitate absteriti, continerentur.

3. Eodem modo cum loquantur JCTi, certè eâ sententiâ intelligendi veniant, gratis litem ipsis movent, temereque insultant Aristarchi, & cum his Grotius l. 1. de I. B. & P. c. 1. §. 11. quod in equis, in leonibus justitiam non dicamus: eoque definitio JCTorum nullum u'um habeat. Etenim & ipsi JCTi fatentur, in bruta non cadere propriè justitiam, jus aut in injuriam: sed simulacra tantum & irritamenta. pr. Inst. de I. N. G. & C. ibi: Videmus enim (Nota rationem productæ definitionis) cætera quoque anima-

animalia istius juris (non perita quidem propriè esse, animo enim & intellectu carent) sed peritiâ censerî. Quomodo & Aristot. *lib. 9. de hist. anim. c. 7.* tales brutorum actus vocat *μιμήματα τῆς ἀνθρώπινος ζωῆς*. Et simulachra virtutum *Cic. 2. de finib.* Eoq; sensu Plutarchus integro libro disputat : *τὸ ἀλογον λόγῳ χρῆσθαι*. Ita productione hac suâ innuere voluerunt, id maximè hominibus agetum aut cavendum esse, quod videant animalia etiam irrationalia quædam custodire aut cavere: veluti cùm cernunt, paria animalium societate quadam copulari, ut fatum producant, educentque : invitari etiam debent conjuges ad amorem mutuum, sololisque curam & educationem, adeoque extremam naturæ lineam transilire videntur, qui aliter hîc faciunt. Ita in quæstione de jure belli, definitio ista & consideratio Juris naturalis facit exclamare Senecam 2. *Contr. 1.* Quæ causa hominem adversus hominem in facinus coëgit? Nam neque feris inter se bella sunt, nec si forent, eadem hominem decent, placidum, proximumque divino genus. Quæ tanta vos fert ira, cùm una stirps, idemque sanguis sitis? Unde digladiantes itidem ad bestias ablegat Plin. *in præfat. lib. 7. ibi*: Cætera animantia in suo genere probè degunt, congregari videmus, & stare contra dissimilia. Leonum feritas inter se non dimicat, serpentum morsus non petit serpentes, nec maris quidem belluæ ac pisces, nisi in diversa genera sæviunt. At hercule homini plurima ex homine sunt mala. Confer Senec. *infra ex lib. 2. de ira. c. 7. alleg.* Quin si quis diligentius advertat, deprehendet, descriptiones Ulpiani & Justiniani juris nat. plerasq; deductas esse à causâ efficiente & subjectivâ. (Ut sanè non solæ essentiales definitiones apud Philosophos receptæ sunt, aut semper adhiberi possunt, sed tum *ἐννοητῶδες*, tum *παραγμῶδες*: in quibus utut præcipuæ sint, quas *ἐννοητῶδες* appellant: non tamen damnandæ sunt *αἰτιῶδες*, quæ iterum vel *ὁρμητικὰ*, vel *ἰδιωτικὰ* vid. Aristot. *post. Analit. c. 10. text. 10.*) Quo latius autem patet natura, eò latius etiam ejus subjectum patet. Itaque licet de brutis formaliter jus non demonstretur: satis tamen est efficienter & subjectivè de his demonstrari, ut hominibus, quibus jus propriè competit, ejus reverentia tanto efficacius persuadeatur.

4. Quibus jam positis atque compositis, patet eos, qui vindictam privatam juri naturæ tribuunt, propria principia convell-

convellere. Si enim jus naturale (quod largimur) non subjective tantum, sive à subjectorum infimorum (puta brutorum animantium impetu) sed inprimis efficienter à naturâ naturante, & formaliter à dictato & normâ rectæ rationis (in accuratis disputationibus scilicet accuratius) definiendum est: nullo pacto sententia illa defendi potest. Etenim si causam efficientem Naturam naturantem, sive divinam providentiam (ut ipse Imp. interpretatur in § *sed naturalia*. ii. l. de l. n. g. & c.) requires: illa cognationem inter homines omnes (ex uno scilicet semine & sanguine oriundos) constituit, adeoque instillavit omnium cordibus amorem proximi, & detestatur alterius læsionem. In spelæa ferarum hic te mitto, ut in scholam, quam & juris autores monstrant. Illæ verò inter se placidè vivunt, morsuque similibus abstinent. An ergo homines mutuâ læsionē satiarī fas erit? *Senec. lib. 2. de ira. c. 8.* Quod si maximè in solitudine aut mari constitutum ponas eum, qui primum læsus, vim repulit, & adversarium satis coercuit, nulla tamen juris naturalis ratio eam tibi libertatem indulget, ut in quiescentem jam & innoxium amplius irruas. Neque exempla injusta, justitiam inducunt. Nec barbaræ nostrorum majorum monomachia, naturæ legem; sed corruptissimarum mentium teterrimam usurpationē inducunt. Quemadmodum nec agonem quidem per justitiam audent defendere Aristoteles, cum inquit: *Ἡ ἐν ἀγωνίᾳ ἀδικία ἔσθ' οὐκ ἐχέει, καὶ ὁ δὲν ἀδικοῦντα πρ.* Subinnuens: licet ea velutatio speciem quādam juris habeat, tamen revera injustam esse. *Sophist. Elench. c. XI. §. 2.* Quæ autem de Cajo Cæsare in piratas exercita fuit & à Grotio hic ostentatur ultio: si ad publicam potestatem non respicit, à principe juventutis exercita; ex naturæ certè illa lege non defenditur; sed potius ex Gentium jure; Imò etiam Romano; quo piratas, ut generis humani professos hostes, & perpetuò insidiantes impune licet prosequi, nec ea persecutio fines defensionis excedere videtur, cum piratæ omnibus, ut dixi, perpetuò insidientur. At ubi impetieris alterum, qui jam ab offensione desistit & cessat: incipis jam proximum lædere; Ergo intelligis, te jam in naturæ legem peccare: quod jam olim Lactantius Ciceronem monuit *lib. 6. c. 18* Et largiri iste videtur, dum 3. offic. ait: Si hoc natura præscripsit, ut homo homini ob eam causam, quod homo sit, consultum velit.

velit, certè violare alterum lege naturæ prohibemur. Quod si rationis consilium admittas: ἀπορρον planè deprehendes, hoc ipsum jam moliri, quod non ita pridem in altero damnaveris: nempe aggressionem proximi tui, aut impetitionem. Rectius huc accommodaveris locum Maximi Tyrii, quem perperam Grotius sibi aptavit, in not. §. 8. p. 331. Si is, qui passus est injuriam, ultionem sumet, transibit malum ab hoc ad illum, velut saltu quodam & injustitiæ injustitia succedet &c. Conf. Cic. lib. 2. de Invent. p. m. 130. ibi: si hoc constitutum sit, ut peccata homines peccatis, & injurias injuriis ulciscantur, quantum incommodorum consequetur.

5. Iterumque ἀπορρον combinat Grotius lib. 2. de I. B. & P. c. 20 §. 8. cum absurdam opinionem suam his terminis includit: tum sc. privatam vindictam demùm sustineri, si ea intra æqui terminos & fines quosdam includatur. Cum enim ut modo dictum, æquitas, sive pro ἐμμενείᾳ, sive pro ἐξισότητι sumpta, à te postulet, ut proximum ames, nec ullo pacto lædas, nec facias illi, quod tibi factum improbes: animadvertis æquū nullo pacto demonstrari, aut defendi posse in tali ausu, quo iracundiā irritatus, denuo irruas in proximum jam ad tranquillitatem compositum. In his enim terminis perperuò subsistendum est, ne defensionem cum ultione confundamus. Simul atque enim cessat offensio, etiam defensio cessare debet: ne in vindictæ ἀπορρον prolabaris. Tuitio, inquit Cujac. ad l. 3. de iust. & iure p. 26. fit ex continenti: Ultio ex intervallo. Jus est nobis tuendi nos; non ulciscendi. l. scientiam. 45. §. pæn. ad l. Aquil. conf. inf. §. 9. f. Jus tuendi se est naturale; Jus ulciscendi, non est naturale. Siquidem & naturaliter evenit, ut quod ex intervallo fit, meditatur fiat: Et quodcunque ita meditatè fit, vix possit excusari. Quod autem ex improvviso fit, quodq; invito extorquet præsens dolor, facile excusationem admittit. Unde & Demosth. contra Ariston. Legi de ultione additam ait particulā ἐνθὺς, ne quis interea aliquid mali meditaretur. Ille, inquit, articulus ἐνθὺς, tollit omne spatium meditandi quicquam mali. At sic non obtinemus fines illos, quibus securitati nostræ consulatur, inquit Grotius. Ne enim qui læsus est, ab eodem (denuo) malum patiatur, tribus modis caveri potest: primum, si tollatur, qui deliquit: Deinde si vires nocendi ei adimantur: postremo si malo suo dedoceatur delinquere, atq; sic emendetur Resp.

Atqui hi fines, juris naturalis fines longissimè excedunt Etenim natura ista, *per dictatum recte rationis explicata, vel a natura naturante sive Deo normata*, non admittit, ut quis in propriâ causâ Judex sit: Et ipse Grotius *d. l. i. c. 1 §. 2. fin.* jus Reëtorium (quod sic dicit) ab æquatorio distinxerat. Imò contra rationem est, ut naturæ leges violando, lædas illum ac planè extinguas, quem summo debeas amore complecti. Vires igitur nocendi aut inevitabiliter capiti tuo imminet: & tum in defensionis terminis te etiamnum constitutum animadvertes, cogesque adversarium, ut vires exuat, & instrumenta nocendi deponat, aut per continuam justæ defensionis seriem eum perimes, citra vindictæ labem *d. l. 4. §. pen. ad L. Aquil. junct. 2. 9. f.* Aut vires illæ nocendi facile possunt evitari: & tum charitas connata jubet, ut evites potius, quàm vitæ exuas nociturum forte, vel etiam non nociturum. Ab incerto enim eventu nulla juris. ne naturalis quidem, constitutio desumi potest. Emendationis autem in parem exercendæ, finem, quo fundamento naturæ juri tribuat Grotius, vix animadverto. Ne dicam finem istum plane à vindictæ fine, h. e. impetuosa ultionis cupiditate everti. Nec satis moveor autoritate Ciceronis qui *lib. 2. de Invent. p. 127. D.* vindicationē h. m. ad jus naturæ refert. Etenim pronunciatum hoc vel commodè erit accipiendum, de vindicatione improprie dicta, h. e. vim & injuriā propellente, ut ipse ibid loquitur: Vel de vindicatione non singulorum & privata; sed publica totius gentis: Vel dicendum erit; Rhetorem hic minus accuratè juris præcepta examinasse: Eoque modo exemplum nobis iterum præberi, quàm periculosè à privatis hominibus, Grammaticis, Medicis & Philosophantibus, jura ex dictariis Oratorum, aut exemplis Historicorum, condantur: Cum & illorum sententiæ, contrariis rationibus; & horum exempla, adversariis allegationibus, facillimè elidantur. Eodem ferè modo interpretatur M. Cujacius alium Ciceronis locum *in Topicis*; constituentis: Naturam duas habere partes, tuitionem sui, & jus ulciscendi. Per ultionem intelligendo eam quæ fiat *in continenti*; Ut si eum, qui vulnus mihi infert, iterum vulnere *confestim*. Per tuitionem vero eam defensionis speciem, qua præveniam eadem aut vulnera inferentem: si nempe ferro me petentem, dum aliter

Scaturigo
erroris Gro-
tiani.

aliter me tueri non possum, antequam vulnus ullum acceperim, vel vulnerē vel occidam. *conf. Talaum. p. 823. 9. lib. 1. ad Heren. p. 147. g. & in partit. p. 490. g.* Nec ceterarū autoritates. quas Grotius *d. lib. 2. c. 23. n. 9.* subingerit, postulatum ejus satis sustinent, quibus sc. viro prudenti magistratus à naturā perpetuus adscribitur. Nam primum ipse fatetur, autores non de causa propria, sed aliena loqui. Secundo deprehendet Lector de defensione eos præcipuè tractare, aut recuperatione, nō de vindictā propria & privatā. Quorsum pertinet locus Plutarchi in Pelopidā; ibi: Antiquissima lex eum, qui servare potest, ei qui salute opus habet, naturaliter magistratum designat. Tertio subinnuunt juris naturalis ordinem, qui sc. repetitionem supponat. Neque enim auctoritatem tantum iidem autores in Magistratu suo naturali requirunt; sed & deliberationem & consilium. Ut enim injustitia & feritas aggressoris, constituit tertium, velut Judicem, inter læsum & lædentem: Ita cessatio ab injustitiā & feritate, ejusdem quoque cessare facit officium. Quod ipse Seneca, quem pro ineptā comparatione de homine & bestia noxiū eodem animo modoque perimendu, collaudaverat, Grotium docere poterat, dum profitetur: esse in isto postulato Stoicorum, revera, magnam disparitatem: si quidem homo in defensione repulsus, ad sanam mentem redire possit, & deinceps ab offensione temperare: quem animum de bestiis frustra tibi pollicearis; ut alia disparitatis argumenta taceamus. Ergo ne viperas quidem (inquit Seneca) & natrices, cum morfu aut ictu noceant, affligeremus: si, ut reliqua mansuefacere possemus, aut efficere, ne nobis aliisque periculo essent: Adeoque ne homini quidem (multò minus homini) nocebimus, quia peccavit, sed ne peccet.

6. Longè autem fœdus discipuli Grotiani Thomas Hobbes, ejusq; sequaces, novo & inaudito definitionis genere, vindictam privatam asserunt, cum docent: in statu merè naturali, antequam homines pactis se invicem obstrinxissent, unicuique licuisse facere, quæcunque & in quoscunque libuisset: naturam verò dedisse unicuique jus in omnia: Injustitiam erga homines, supponere leges humanas, quales in statu naturali nullæ sint. Unicuique jus esse se conservandi: eidem ergo jus esse, quæ ipse
talit

italia esse judicaverit. Et si objiciatur: *Filium parricidam utique patri injuriam facere.* Etiam hoc negant scelerati: quod filius in statu naturali non intelligatur. Ita Hobbes in *Element. Philosoph. de civ. p. 12. & seqq.* Congemina, certe ab istis non procul abludentia, leges apud Grotium *lib. 1. c. 2. n. 1. versu;* primumque esse officium, ut se quis conservet in naturæ statu, deinceps ut ea teneat, quæ secundum naturam sunt, pellatque contraria. De Lucilio Varieno scribit Gramondus *lib. 3. Histor. Gallic. p. 210.* Medicinæ in speciem Professore fuisse, reapse juventutis seductorem. Adolescentibus enim nova in primis placere, (vid. *Laurentius Surius in An. 1500. p. 14.*) in novis maxime ea, quæ probentur paucis: Eoque solere mirari & imitari, & sequi, quæ novatores ejusmodi soleant eructare.

7. Utinam verò cum Lucilio illo omnes Luciani malo letho periissent, nec audire cogerentur Politici, quod idem Gramondus de ipsis *in primis stationis suæ desertoribus, & à matulis ad septrum aspirantibus,* pronunciat. *lib. 5. Histor. p. 289.* Pessimum genus hominum esse Politicos, quibus plerumque DEUS & religio pro nihilo sint. Quibus potissimum studium sit improbare, quæ proba sunt, rejicere. *Id. lib. 2. p. 134.* Quorum totum à teneris vitam describit *Idem p. 144.* Hic vitæ nostræ (inquit) ferme est ritus. Pueritiam egressi, per ætatis lubricum vana sectamur (sphaeristeria, palastras, similia) deliciis plus æquo immergimur, Deiq; parum memores naturam (naturatam, post lapsum corruptissimam) matrem optimam in totum agnoscimus. Talia sunt certè Hobbeana & sequacium principia, quæ sanè Diaboli potius instinctui, quàm rectæ rationis dictamini convenire videantur. Quis enim status unquam fuit, ubi homini, rectâ ratione & dictamine naturæ naturantis instructo, licuit facere, quod libuerit. An leges humanæ prima sunt æqui bonique censura. Annon ante legem Moyse scriptam in tabulis lapideis, lex fuit in sculpra cordibus, quæ naturaliter intelligebatur? Quarit Tertullianus in libro *adversus Iudeos.* Hæc est illa lex mentiri nescia, quam immortalis natura inculpavit in immortalis intellectu: ut Philo ait in *lib. Omnem virum bonum esse liberum.* An vero homo corruptissimus, sui que Magister pessimus norma juris cujusque potest ab homine sano constitui, contra mentem Aristotelis

Quatenus
panes Oser-
bekiani fe-
rebant,

relis 4. *Eudem.* 4. non finientis τὸν ἀνθρώπου ἀρχεῖν; sed τὸν λόγον. Nunquid σφελὺς illam, & quam tibi natura implantavit, adversus genitores reverentiam, vel semotà omni lege humanâ potes inficiari, aut sine conscientia, Judicis intestini, morsu opprimere, quæ in ipsas se genas effundit, verecundiam? Ita nimirum in velsaniam prolabi solent, qui Panfophian ausu Gigantæo moliantur nani: ac facere, dum nimium intelligentes videri volunt, (quod & his accidit, qui juventutem ab unâ verâ religione, cum combusto jure Puccio, ad naturalem vocant religionem) nihil sapere detegantur.

8. Vis tibi juris naturalis Hobbeani dictatorem levato velo patefieri? Adi Cyrillum Alexandrinum, *lib. ii. comment. in Iohannem. cap. 47. ibi*: Homines vel verbo levi læsi, statim in necem proximi exardescunt. Si quis de proximis vel lapsu linguæ minimum quicquam contra nos dixerit, more draconum (Ecce dictatorem Hobbeanum; Draconem infernalem!) in eum insurgimus, & mille verbis pro uno vituperantes, satiari non possumus: Nec quia ut homo lapsus est, aut propter communem infirmitatem humanam, iram deprimimus; sed ad ultionem irruentes, Principem & consummatorem fidei nostræ Iesum non respicimus. Nec recordamur, scriptum esse: Vias eorum ad mortem tendere, qui injuriarum memores fuerint. Et quæ ibidem porro sequuntur. Audi, (si mavis, paganum) Senecam *i. de benefic. cap. 10.* Idem semper de nobis pronuntiare debebimus; malos esse nos, malos fuisse, invitus adjiciam, & futuros esse. Vis, amplius dicam? Homo est omnium animantium pessimum ac deterrimum, quo nihil pejus, aut atrocius. *vid. Suidam in ἀνθρώπῳ.* Nulli animantium, inquit Plin. *in præf. lib. 7.* vita fragilior (quàm homini) nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique si homo (in se & corruptâ naturâ spectatus) non differt ab aliis feris & bestiis, *ut ille ait ap. Stobæum serm. 2. p. 31.* Quâ insaniam sensus bestię pro regulâ juris (cujuscunq; tandem) nobis obtruditur. Annon legerunt illud Ciceronis *lib. i. de offic. p. m. 464. g.* ubi cum præmisisset; commune esse jus naturale omnium animantium generi, ut se vitam corpusq; tueatur, declinetque ea quæ nocitura videantur: Subjungit ilico: Sed in-

Oo

ter ho-

ter hominem & beluam hoc maximè interesse, quod hæc tantum, quantum sensu movetur, ad id solum quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem qui rationis est particeps, consequentia cernit, principia & causas rerum videt. &c. Dices: Hobbeanos multa fingere in abstracto, neque componere, aut applicare ad finem Reipubl. Christianæ: Idq; in primis pro Grotio esse respondendum. Regero. Cui ergo bono talia proponuntur, quæ non nisi in novo lunæ orbe usum habitura sunt, interim tamen effrenes animos in armorum licentiâ & *aviditudo* obscurant. Nescio, an non tale quid sapiat, aut ex scholâ tali prodierit, libellus supplicis magno Regi, 21. Jan. 1649. intimatus (uti quidem refertur in tr. de statu Franciæ perturbato. §. Obi diese) ubi: vnd ob schon das Gesetz der Natur (daß viel älter vnd vnumschriebener ist, als alle andere) vns alle rechtmäßige Mittel (nempe etiam contra Regem, cum quo loquuntur) zu Erhaltung dessen/ daß sie vns reichlich gegeben, an die Hand legt. Ita scilicet Hobbeanis istis discipulis nihil turpe vel iniquum est, quod homini vel corruptissimum naturæ *πῶρτα* suggesserit.

9. Jubet nos credere Christiana charitas, Grotium Hobbeana forte omnia probaturum non fuisse, maximè cum & ipse profiteatur lib. 1. c. 2. n. 1. τὴν πρῶτην καὶ πρώτην, sive ea, ad quæ solus animi impetus fertur, posthabenda esse dictamini rectæ rationis. Item rectam rationem potiore loco ad examen vocandam esse. At spargit tamen veneni semina, dum paulò post subjicit: *In examinando iure naturæ*, primum *videndum esse*, quid illis initiis congruat: *rectam rationem*, loco secundo, (nimirum, postquam primus ille, cui plerumque pares non sumus, impetus, omnia jam perdiderit, corrueritvè:) *consulendam esse*. Dicere debebat, motus primos, se tantum habere *objectivè*, nec, ad constitutionem juris naturalis, quicquam *formaliter* conferre. Quod enim planè irregulare & abnorme, immò, juxta regulam semper regendum, & corrigendum est, quomodo, quæso, formalis & normæ rationem potest occupare? Nec sufficit conclusio, quam subdit, *in vers. sed quia*. Quia, in rebus nostris, & nostrorum affectu, corrumppimur; Idèò simul multas familias in unum locum con-

nisse,

nisse, Judices constitutos, & his solis datam potestatem vindican-
di lætos, ademtà cæteris, quam natura indulserat, libertate. Nam
& illud falsum est: Naturam naturantem corrupto affectui, in-
dulsisse libertatem, se vindicandi. Cum natura illa jus tale ratio-
ni rectæ permiserit, quæ sanè proximum, cessantem ab offensio-
ne, non lædit; Et conclusio, ex illa agnitione, sic potius erat con-
ficienda: Quia, in rebus nostris, & nostrorum, affectu corrup-
pimur, idè illi nihil esse indulgendum; sed omnem impetum
illum rectæ rationis arbitrio esse coërcendum: Et, societatibus
conditis, deliberandum, cum aliis, quatenus nostra tueamur, si-
ne injuriâ, vel recuperemus: per *l. quod est. 3. §. 9. ibi: Eum, qui cum
armis venit, possumus armis repellere: nec resistere solum, ne rejiciamur; sed,
etsi defectus quis fuerit, eundem deficere potest, ex continenti: de vi & vi
armat. l. 6. §. 1. Quod met. caus.* Ita in lege Atheniensium apud De-
mosthenem contra Ariston. Si quis prædonem confestim ulci-
scatur & occiderit, sine fraude esto. vel ut Petrus refert *lib. 7. tit. 1.
p. 516.* si quis alium injustè vim inferentem *ἐνθάδε* in continenti
necassit, jure casus esto. Quomodo & Draco cavet: ut statim ac
illata fuerit vis & injuria, vindicetur: tempus autè negavit struen-
dis insidiis, quibus opprimeret eum qui injuriam intulerat. *Petie.
d. loc. de LL. Atticis.* Idem etiam innuit *Jctus in l. 3. de just. & jur.
verbo propulsandi:* propulsatio enim nõ fit, nisi in ipso articulo, in
ipsa concertatione, in ipso aggressu. Quod fit ex intervallo, non
est propulsatio. Pleraque licent ex continenti, quæ non licent
ex intervallo: *arg. l. quod ait. 23. §. ult. ad L. Cornel. de sicar. ubi Dd.
(in continenti autem fieri, interpretamur hoc loco, quod tutò &
opportunè fieri potest. Wesenbec. uti possid. n. ult. thesaur. jurisf. lib.
9. c. 24.) l. 3. in fin. Ad L. Iul. de vi publ.*

10. Non ignoramus esse etiam ex nostris, qui distinguant
inter jus naturale, asserantque: jus esse, non tantum rationem in-
sitam omnibus hominibus à natura; ductumque adèd rectæ ra-
tionis: sed etiam illud, quod rationi consequens & proximum
est, licet ratione non fiat, vel dicatur vel administretur: sed vi
quadam innata. *latè Cujac. ad l. 1. §. 2. de 1. & l. pag. 14. arg. l. 32. ibi:
tunc quid proximum & consequens ei est. de LL.* Verum ut hoc sal-
tem eo fine profertur, quò definitio juris naturalis Jurisconsulto-

torum explicetur & suo quodam sensu defendatur: Ita non absolute accipiendum venit: sed planè analogicè & anagoricè; ut sc. instinctus isti naturales tantum efficienter & materialiter se habeant; nec ad juris definitionem, aut normam aut excusationem ulterius proficiant, quàm quatenus regulæ rectæ rationis respondent. Sic sanè rationi consequens est, quod natura tribuit omnibus animalibus, ut se vitamque & corpus tueantur; ut vim atque injuriam propulsent. Neque tamen idèd cum videas, cessante aggressione, animalia commota feritate se invicem incurrere; rectè dixeris & hoc jure naturali fieri; cum & natura naturans, i. e. DEUS, id neget: & obrussa juris, cui hoc proximum est, humani, charitatem tibi & amorem proximi potius persuadeant. Sic conjunctio brutorum juris naturalis est, quatenus matrimonii similitudinem habet: à cujus modo & ordine cum recedit, brutale jus est; imò planè nullum est: in nullum juris censum referri potest. Atque ita etiam ipsi, qui nobis à Grotio d. lib. 1. c. 2. n. 1. ex Gellii lib. 12. c. 1. objiciuntur Philosophi, nequaquàm τὰ πρώτα κατὰ φύσιν, ut juris quandam regulam præmonstrant; sed ut prima principia secundum naturam vel ad naturam, quæ obiectivè sese habeant, & ad regulam rectæ rationis semper componenda sint. Licet affectiones istas (inquit Gellius) primitus penitusque inditas, ratio post addita, convellere, obstripare, atque expellere vix possit; pugnat tamen cum eis semper & exultantes eas opprimit, obteritque & parere sibi atque obedire cogit. Hæc Gellius. Quæro autem quo artificio transferantur ad hominis actiones colore juris excusandos, illa τὰ πρώτα κατὰ φύσιν: in quæ homo ratione præditus, pugnare semper ratione debeat, eaq; sic ipse normare (ut cum scholasticis & Colum. loquar) Manet ergò quod dixi: jus naturale brutis tantum tribui anagoricè & analogicè: adeoque simulatque jus istud ab analogia rectæ rationis, ad quam homini semper examinandum est, recedit, brutale planè esse, ac nullo modo nomen juris mereri: l. 1. §. 1. si quadr. paup. sec. d. quippe quod totum à Justitia pendere & appellari adèd debeat. l. 1. ubi Cujac. pag. 3. de l. & l. Eoque haud dubiè sensu, illi ipsi Stoici dicebant: μηδὲν πρὸς τὰ ἄλωγα (NB. quatenus in eorum actionibus nullum rationis simulacrum apparet)

ξ᾽α.

*Exo. ap. Sext. Empiric. lib. contra Mathematic. & ap. Plutarch: dei oia g-
xapayas.* Utrumque alii aliter sententiam istam interpretentur.

11. Peccat vero in eo etiam Grotius, quod jus gentium, cum suo naturali illo miscet: veluti, cum, ex Demosthene, ait: Esse communem inter homines legem, ut eum, qui nostra vi rapiat, ulcisci nobis fas sit. Quanquam nec hæc propriè ultio est; sed recuperatio ablatorum, cum bona manu repetuntur, quæ manu ablata sunt, quando jure non liceat experiri? Quæ quidem recuperatio, si in fine receptionis acquieverit, nec ipsa videbitur defensionis terminos egredi, nempe si ut in bellis clarigatio: sic jure naturæ repetitio verbalis præcedat v. *Cujac. ad l. 5. de l. & l. sin ultra rem*, cum accessionibus receptam, desæviet, tum verò in ultionem illicitam degenerabit. *conf. Cuiac. ad l. 3. de Iust. & iure pag. 26. C.* Quod si in continenti peragi aut superiori inter mortales designari nequeat, supremo diribitori & Vindictæ erit committenda. Atque sic etiam ferè in privata rerum nostrarum defensione, comparatum est; De qua nonnihil, nunc dicendum restat, quatenus sc. & hic armis abuti homines soleant, cum de defensione personarum justâ, & usu armorum, circa eam, legitimo, jam supra, pro re natâ *παρ' υμετέρων* expositum fuerit.

12. Tamen si enim potissimus armorum finis sit, Defensio: *Novell. 85. cap. 4. f. v. supr. de armis in genere. th. 9. pag. 9.* Unde etiam Germanis arma, *Weyren* à fine defensionis, appellantur; adeoque nimis delicati sint, qui nulla, in sua Republ. arma ferunt: prout, de Essenis, Philo scribit: (in Orat. *Omne bonum, esse liberum*:). Nullum inter eos reperiri, qui aut jacula, aut sagittas, aut gladium, aut galeam, aut lorica, aut scutum, fabricet; nullum, qui aut arma conficiat; aut machæras: Ea tamen potissimum, ad tutelam corporis & salutis referenda: *l. 11. §. qui telum. 2. ad l. l. de Vi publ. secundariò demùm, ad bona. l. 3. ibi: ut vim atque iniuriam. de Iustit. & iur. v. supr. pag. 176.* Itaque & in hac defensione, ex ferro, optimo vitæ instrumento, pessimum facillè evadit: *Plin. lib. 34. Natur. histor. 14. n. 1.* Nempe, si peccetur, vel in modo defensionis, vel in termino. v. g. si fur, aut raptor, planè ferro perimatur; cum propulsione solâ, aut vulneratione, servari bona possent; quomodo neminem impunè armis abuti, variis argu-

mentis doceri potest. *Initio* enim, vindictam omnem privatam, vel maximè in bonis, excludimus, quorum jactura, nobis antiquior esse non debet, præcepto Dei, & Apostoli, *ad Rom. 12. v. 19.* *non vindicantes. v. Meisner. supr. citatu, p. 228. th. 5. (ubi lege p. 222.)* Quod adjicit (Apostolus:) Dandum esse locum iræ; de legitima & ordinatâ indignatione Dei, & Magistratus, accipio. De Deo enim, illicd subicit: Mihi est ultio, Ego rependam, dicit Dominus: *nempe Deuteron. 32. vers. 35.* Hæc enim, DEI, ira, ut semper est justissimâ: sic semper locum invenit, semper requirit: Homo limites, etiam compositis primis motibus, facillè transilit; Nec locum inde securè postulat. Ergò, remotâ ira & vindictâ hominis; Dei iræ & vindictæ, locus est concedendus. Constituit etiam DEUS ordinem politicum Magistratus, ad quem injuriæ sint deferendæ; cui DEUS partes suas demandavit, ut sit justitiæ administrator: Hunc Ordinem, à Deo constitutum, (qui est nervus humanæ societatis,) sceleratè turbant, qui, privatâ temeritate, illatas injurias vindicant, sine peculiari legis permissione, ex magna causâ procedente, & privatam manum, pro publica armante: *v. Bocer. class. 6. disp. 1. quæ est de vindictâ privatâ. thes. 3. (ubi tamen, quæ de bannito, (& similibus) dicuntur, non de eo, qui, rumore publico, pro tali habeatur; vid. supr. p. 228. thes. 5. sed de eo, qui, sententiâ Judicis, pro tali declaratus sit, accipienda esse, patet, ex ordinat. Camer. part. 2. tit. 9. §. 6. semandis 10. vers. Sobald. add. Concept. Verbessester Cammerger. d. part. 1. tit. 10. §. 2. & 2.)* Quoties ergò injuriâ adficimur, (sive in bonis; sive in personis) si necessitas postulat, querela ad legitimum magistratum, veluti ad Dei Vicariû deferenda est; si is vindicat injuriam, facit suum officium, ipsi à Deo injunctum. Quod si Magistratus conniver, & negligit officium, nec nostri justum patrocinium suscipit: Tamen, non licet nobismet ipsis, vindictam sumere ab adversario; sed injuria deferenda est ad Deum, & ab eo, expectanda est vindicta. *Hesbustus in d. loc. Pauli. pag. 386.*

13. Quin immò, si legem Christi Evangelicæ perfectionis, respiciamus, vix judicio contentiosè vindicare possumus res, nobis ablatas, ne dicam armis. *Matth. 5. vers. 39. & 40. ibi: Ei, qui in judicio, contendere, & tunicam tuam tollere vult, dimitte ei & pallium,*

pallium. Ubi, ad emolliendam sententiam, non tam ab objecto, differentia petenda est; quasi Christus patientiam imperet in rebus, quæ facilè sunt recuperabiles, ut tunica; prout docet Grotius lib. 1. de iur. bell. & pacis. cap. 2. §. 8. (Neque enim Exemplis, definitiones restringendæ, seu constringendæ sunt: l. 18. de damn. infect. l. 1. §. quod vulgò. 25. ubi innuitur: male haberi pro exclusivo, quod tantum exempli loco afferatur. de vi & vi arm. l. pen. §. ult. de iur. & fact. ignorant. cum Hartm. Pistor. Berlich. 4. conclus. 4. nu. 148. Thesaur. loc. comm. lib. 5. cap. 28. §. 8.) quàm à fine loquentis, & externam obedientiam internæ, imperfectam perfectiori opponentis: conf. vers. 27. & 28. d. cap. Neque enim iudicia, (aut iudiciorum usum,) è medio sublata vult Christus noster; quæ à Deo sunt; Exod. 21. & seqq. 2. Paral. 19. sed vitiosos prohibet affectus, qui plerumque adherent litigantibus, & consolatur pios, imbecilles, & oppressos injustis iudiciis, ut propterea non frangantur animis; sed sciant, se tamen à Deo diligì & respici. Chytraus ad d. cap. 5. p. 146. Disputat nimirum Dominus, toto eo capite, præcipuè contra falsam Phariseorum opinionem, qui, privatum odium & vindictam licere, putabant: sicut & homicidia; modò ne fierent manu & opere manifesto. Luther. in annot. brevior. ad d. cap. 5. Itaque οὐκ ἐνεργῶς & comparatè loquens; non est ἀνδρῶς & absolutè accipiendus; alioquin ipse Christus, contra suum hoc præceptum, peccasset, cum, percussus à servo sacerdotis, alteram ei maxillam non tribuit. Hunnius ad dict. loc. Matth. p. 161. Et, si rem diligentius intueamur, tres veluti gradus sententiarum depræhendemus: Conf. Grot. lib. 2. cap. 1. §. 13. ibi: ut in aliis rebus perfectior lege Moysis. prima sententia prava est scribarum & Phariseorum, qui præceptum Dei, de publica vindictâ ordinarii Magistratûs, expressè sonans, detorquebant ad privatam etiam vindictam approbandam. Quæ sententia, planè damnabilis est. Altera sententia, est legis, imperfecti humanæ aptata; ut, si omninò vindictam læsus expetat, adeat Magistratum, & oculum pro oculo, dentem pro dente, animam pro anima, à percussore reposcat. Denique, tertiam sententiam Evangelicam, perfectioni charitatis convenientem, subjicit Dominus: quòd immò homo Christianus, potius ferre debeat, ut in se conduplicetur injuria, quàm ut contentioni se commit-

tat,

stat, nedum, ut malum pro malo rependat. Non, quod iudicia ipsa
damnet. Sed adjuncta contentionis, odii, & cæterorum, quæ con-
tentiones comitantur, vitiorum. v. *Hunnius d. loc.* Audire lubet
hac de re Senecā, *lib. 2. de ira c. 7.* adjuncta illa graviter describen-
tem, ibi: Hæc tot millia, ad forum primâ luce properantia, quàm
turpes lites, quantò turpiores Advocatos habent. Alius iudi-
cia patris accusat, quæ vereri satius fuit; Alius cum Matre con-
sistit; alius delator venit, ejus criminis, cujus manifestior reus est.
Et iudex, damnaturus quæ fecit, eligitur, & corona (audien-
tium) pro mala causâ, bonâ Patroni voce corrupta. Quid sin-
gula persequar? cum videris forum, multitudine refertum, &
septa, concursu omnis frequentia plena, & illum circum, in quo
maximam sui partem populus ostendit: Hoc scito, isthuc tan-
tundem esse vitiorum, quantum hominum. Inter istos, quos toga-
tos vides, nulla pax est: alter, in alterius exitium, levi compendio
ducitur. Nulli, nisi ex alterius damno, quæstus est: felicè oderunt,
infelicè contemnunt; majore gravantur; minori graves sunt: di-
versis stimulantur cupiditatibus: omnia perdita, ob levem volu-
ptatem, prædamq; cupiunt. Non alia, quàm in ludo gladiatorio,
vita est, cum iisdem viventium, pugnantiumque. Ferarum iste
conventus est: nisi quodd illæ inter se placidæ sunt, morsuque si-
milium abstinent; Hi mutuâ laceratione satiantur. Hoc uno ab
animalibus mutis differunt: quodd illa mansuescunt dentibus;
Horum rabies, ipsos, à quibus est nutrita, depascitur.

14. Hæc & similia, iudiciis adjuncta sive innexa plerum-
que peccata. Christianis, secundum legem perfectionis, persua-
dere debent, ut potiùs injurias & damna patienter ferant; quàm
ut, tanto cum animarum periculo, vel licito alias iudiciorum re-
medio injurias reparent, aut bona repetitum eant: Quantò cau-
tiùs ergò versandum erit, in defensione, aut recuperatione extra-
judiciali, & privato arbitrio suscipiendâ? Melanchthon in *An-
notationib. in d. cap. Matth. p. 18.* hos gradus, in lege: Non occi-
des; observat: 1. Non lædere, si non sis læsus. 2. Non lædere
gravius; quàm sis læsus. 3. Non lædere tantum, quantum sis læ-
sus. 4. omninò non lædere. atque aded non indignari. 5. ut ma-
lis amplius lædi; quàm aversari lædentem. 6. postremo, diligere
læden-

lædentes. Videant ergò, quam procul à gradu Christianæ perfectionis consistent, qui non tantum, defendunt bona sua à præripiantibus; sed etiam vulnerare: immò trucidare, auferentem, non verentur.

15. Unde patet, quàm fœda sit armorum, circa bona abusus quanto fœdior futura, si ex libidine Novaturientium Vicianorum & Puccianorum, ex jure illo merè naturali (merè brutali; vel non multò meliore) barbarorum retro-Germanorum æstimeretur. Nemo fidem nobis habeat, sed hominibus paganis, principiis tamen juris Romani imbutis: Historia nota est apud Livium. 5.36. Cum Romanorum Legati à Gallis (Puccianorum Doctoribus) quærerent: *Quodnam id jus esset*, agrum à possessoribus petere, aut parare arma? Ecquid in Etruria rei, Gallis esset? Illi: se in armis jus ferre; & omnia fortium virorum esse. Ita scil. impii homines, frustra, gladiis accinctis, leges prædicari, dictitabant. v. *Plutarch. in Pompeio cap. 3. & in Mario, cap. 10.* Quantò rectius atq; religiosius, orthodoxi Theologi, in iusta etiam corporis defensione, juxta naturalis, divini & humani juris præscripta determinant, ut, *ex parte offendenti*, vis sit subitanea, quam evadere, aliter, (nisi defendendo) vix queas: (2.) manifesta, ut vitam, aut corpus, aliter tueri non possis. *Ex parte verò defendenti*: Defensio fiat (1.) in continenti, non ex intervallo: (2.) animo tantum defendendi; non ex impotentia, vel irâ (3.) adhibita etiam, quantum fieri potest, armorum paritate; ne scil. sclopeto petas eum, qui te (aut res tuas,) inermis, vel cum baculo, invadit: (conf. Cujac. *ad d. l. 3. in f. de l. & l. p. 26. D.* (ubi de hac limitatione monet, vim quidem inermem non rectè repelli armis; sed vim armatam, quibuscunque: ut si quis ferro me petat, putet quolibet ferro repelli eum posse; videlicet ense, ancili seu rhombo; pugionem, ense) (4.) Terminum observes: Ne occidas, si vulnerando aggressorem queas evadere. B. Meisner. *lib. 3. de LL. quest. 12. p. 222. Add. Baldunum: lib. 4. de casib. consuet. cap. 1. pag. 888. & cap. 14. pag. 891.*

16. Quod si ad forum nostrum transeamus, etiam nocturnum furem, non licet occidere, si parcere ei, sine periculo, dominus rerum potuit: l. *furem. 9. Ad L. Cornel. de sicar.* Quod periculum

Pp

lum

lum debet cum clamore: *al ladro, al ladro*. Polydor Ripa: *de nocturn. tempor. cap. 24. n. 7.* testificari; nimirum, ut, si fieri possit, concursus eò fiat Magistratum, aut vicinorum, ad auxilium, & testimonium. v. *Grotium lib. 2. de jur. bell. & pacis. cap. 1. §. 12.* Id v. discrimen, cum, in agris, vix observari queat, laxior est, in iis, concessa defensionis facultas: eaque est ampliatio *l. 1. & 101. tit. C. quand. lic. unicuique.* Interdiarium (furem) tum demùm lex permittit occidere; si (1.) fur deprehensus, telo se defendat, & (2.) dominus itidem, cum clamore, testificetur, furem adesse, eaque exclamatione, cives & Magistratus, in auxilium advocet. *l. itaque. 4. §. un. ad L. Aquil.* (Diss. Cujac. *d. loc. p. 25.* ubi ait: sublatam esse differentiam illam *l. 12. tabb.* inter nocturnum & diurnum furem, ac idem jus esse in nocturno, quod *l. 12. tabb.* volebāt esse in diurno: Sed in constitutionibus *d. l. 1. & 2.* ad aliquid in fure nocturno videri restitutam legē *12. tabb.* ut sc. in agris fur nocturnus quoquomodo possit occidi) Ergò, neutrum licebit, ob solam bonorum ablationem, occidere; nisi, in nocturno, periculum quomodo-cunque impendeat: (noctu enim metus justior est, & excusatio-rior) in diurno, à telo, jam ad defensionem educito. *Conf. Grot. d. loc.* ubi docet: Legem tam Hebræam; quàm Romanam, id, quod Charitas suadet, præcipere: ne quem interficiant (rerum domini) ideò duntaxat, quia rem furatur, sed ut ita demùm liceat, si is, qui rem suam servare voluit, in discrimen venerit.

17. Per injuriam autem, modernis Jctis & Theologis, Grotius *d. cap. 1. §. 13.* imputat indiscretam hanc sententiam: *Relle hominem, à nobis, interfici posse rerum defendendarum causâ, etiam extra eos fines, in quibus Lex Moïsis, & Romana, id permittat; puta, si fur, jam re acceptâ, fugiat.* Atqui Lessius, (cum Soto ac Sylvestro, oppositus) *lib. 2. de iustit. & jur. cap. 9. dubit. XI.* planè Legis Mosaicæ, Romanæ & Pontificiæ, requisita præsupposuerat: Et tum *n. 73.* subiicit: si tu defendas bona tua: fur autem contrà nitatur abripere, & ibi contentio, ad eadem usque, evagetur; Hoc casu demùm, furem impunè interfici. Addit quidem *n. 74.* si, re arreptâ, fur aufugiat, trajici eum posse; sed subaudienda sunt superiora, quæ præmiserat, requisita ut fur fuerit. in clamatus, & res magni sit valoris; sic etiam Navarrus *cap. 15. n. 2. Lopez. part. 1. cap. 62.*

vers.

Conf. Exod.
22. §. 1. & 3.
D. August.
de homicid.
c. 3. Manc.
num. 1. col.
lato. 87.

vers. Non peccat. Bannes. 2.2. *quest.* 64. *artic.* 7. Occidere tum permittunt inuasorem, quoties res aliter servari, vel recuperari non possunt; modò sint magni valoris. Filiucci *tract.* 29. *cap.* 3. *quest.* 6. n. 45. Planè orthodoxi, id omninò velle, probantur, cum dicunt: furem, non quà furem, (& ob simplicem bonorum ablationem,) occidi posse; sed quà aggressorem (jam) & vitæ insidiatorem, effectum. Dn. D. Dannhayver. *disp. decalog.* XI. §. 16.

18. Eadem ferè dici possunt, de defensione hominis, qui extra eadem læditur, vel verbo, vel facto. Facto, inquam, vel tantùm ad injuriã tendente; vel simul, ad pudicitia labem, per vim, inferendam. Neutro equidem modo, verè, honor læditur, & quæ injuria, ex animo inferentis, aestimatur, judicio eam rectius quis ulciscitur: Ideoque, nec ob provocationem injuriosam, licet in arenam procedere. v. Dn. D. Dannhayverum. d. D. §. 16. *vers. demus sanè!* Ne quidem in foro politico; temerè enim provocatum, non minùs temerè comparere, suprà ostendimus. pag. 174. §. 6. Nec, ob qualemcunque pudicitia invasionem, illicò occidere; v. Balduin. lib. 4. de *casib. conscient.* cap. 1. *cas.* 15. p. 893. sed, procedente vi, & ad prostrationem corporis directà, ut in exemplo, relato à Cl. Grugerio in *hebdomad.* Nov. 3. dixerim, impunè fore mulieri, quæ violentam ejusmodi invasionem, morte ulta fuerit per Textum l. 1. §. 4. ibi: *quæ stuprum, sibi, vel suis, per vim, inferentem occidit, dimitendum.* C. ad L. Cornel. de *Sicar.* l. *justa.* 9. ibi: *Vitæ infamiæve periculo.* de *Manum. vindict.* l. 8. §. 2. *Quod met. caus.* Paulus §. *sentent.* 23. v. *supr.* pag. 175. l. 9. Cujac. ad d. l. 3. de *Iustit. & jur. vers.* At ait lex nostra. ubi docet: *vocem vis, in d. l. 3. spectare ad vitam, injuria ad pudorem.* Adhibeatur si placuerit Grotius d. lib. 2. cap. 1. §. 7. ubi tamen iterùm errat, cum tradit: vix controversiam habere, an, pro pudicitia conservandà, quem occidere liceat? Controversum enim id, maximè facit, autoritas & disputatio Augustini. lib. 1. de *lib. arbitr.* cap. 5. quem etiam aliqui orthodoxi sequuntur. v. Balduin. d. p. 893. Quin & nos, eam sententiam, non aliter admittendam censemus; quàm procedente amoris æstu, ad impetum violentiæ. d. l. 1. §. 4. *Fac. l. 3. §. 7.* ibi: *Nec enim injuria hoc fecit, qui se tueri sic voluit, cum aliàs non posset.* De *incend. ruin. naufrag.* l. *scientiam.* 45. §. *qui cum aliter.* 4. Ad L. *Aquil.* Ut cunque alii generalius loquantur: *Lesum d. lib. 2. cap. 6. Aub. 12. Bocer.*

class. 6. disput. 1. §. 27. Quos tamen sic exaudiendos esse, patet ex *class. 4. Bocer. disput. 4. §. 45. ubi lit. B. narrat*: ancillam adolescenti cuidam, qui ei vitium adferre, per vim, laborabat, virilia, impune, praecidisse.

19. Multo magis ergo, abusus armorum, in defensione bonorum coercendus venit: cum honor & pudicitia, vitae periculo, & thesauro, aequiparentur; dd ll. Bona vero alter demum & secundarius sanguis hominis, perhibeantur. *Bald. in l. si tuus numerus. C. de oper. libert. Tiraquel. de Nobilit. cap. 3. nu. 5. & cap. 31. n. 364.* Nec (illa) vitae, aut famae, hominis possint aequiparari. *Obrecht. de necessar. defens. cap. 8. n. 9. & 10. Martin. Mager. de Advocat. armat. cap. 6. n. 420. v. pro hac sententia, pluribus pugnantem Kremberg. de necessar. defens. quest. 7. n. 15. & seqq.* Unde & in l. 3. de iust. & iur. & in artic. 139. *Constit. Caroline*, tantum, vitae & corporis sive pudoris salus, pro objecto defensionis armatae, & ad eadem excusatam procedentis, constituitur ibi: *welcher eine rechtmäßige Nothwehr/ zu rettung seines Leibs vnd Lebens/ thut / der ist darumb niemanden nichts schuldig.* Quod si alia juris loca, etiam bonorum defensionem, generalius concedunt; eadem certe, nisi offensio etiam personae, & invasio corporis accedat, haut temere indulgent. *cap. pen. & ult. de cleric. percuss. cap. dilecto. 6. de sentent. Excommun. in 6.* Immo, mansuetudini Ecclesiasticae ne hoc quidem convenire dicitur, in *can. suscepimus. 10. de homicid. voluntario.* Atque ita, i.e. cum gradatione & suppositione invalescentis subinde violentiae, exaudiendus est §. 1. artic. 150. d. *constitut. Caroline*: ibi: *So einer zu rettung (auch) eines andern Leibs/ Leben/ oder Euth/ jemand erschläget.* *cit. sup. pag. 242.* Hinc enim non recte inferas: Invalorem bonorum propriorum, à Domino statim & impune quidem, posse occidi: Namque, cum gradatione illa, & cetera requisita, hic etiam praesupponenda esse, indicat ejusdem articuli principium: ibi: *So dieselben Ursachen/ rech/ vnd ordentlich gebräucher werden.* Quae omnia, cum, in sequenti consilio, in ipsa applicatione, liquidius ostendantur, Commilitonibus illud non invidemus: sic autem habet.

Facti

Facti Narratio.

20. Bey vorgangener Einquartirung zu N. seind hern N. Medicinæ Doctori, in seinem alldar habenden Meyer-Hoff / auch etliche Reuter einlogirret worden; vneracht nun / daß Er sich durch solche Einquartirung ohne das genugsam beschwert befunden / haben doch auch andere frembde vnd ihme nicht eingelegte Reuter / selbigen oft visitiret vnd so wol ahn Viehe / Früchten vnd andern / als vornemlichen an Hey / mit Täg- vnd Nächtlicher Abtragung viel Schaden zugefüget; vnter welchen sich der einteilte Reuter / Hans Martin Weber nicht entblöder / eines Morgens frühe / als die Einquartirten Reuter auff der Wacht / oder Partie gewesen / sich in deß Doctors Hoff zu begeben / deme auff die zehen oder zwölff Jungen mit Stricken gefolget / einen starcken bundt Hey aufgeladen / der Meinung solch auffgefaßtes Hey also abzutragen / vnd das übrige durch die Jungen vollends Preiß zu machen; darzu aber der Doctor auff gemachtes geschrey von den Soldaten Weibern kommen / den Reuter mit Worten abgemahnet / die Frau zum Cornet solches zu klagen / geschicket / welcher dann durch einen Corporal dem Reuter auch ernstlichen abwehren / die auffgepasserten Jungen abtrügeln / vnd dem Doctori sagen lassen: Alle dergleichen Gefellen mit dem Tügen / oder Pistolen mit Schrotten geladen / auß dem Hoff zu treiben: dagegen der einteilte Reuter dem Doctori mit fluchen vnd schweren bedröwet / solches ihme nicht zu schencken / selbigen auch mit Schmähworten außgefordert.

Ob nun wol diese deß Cornets Abmahnung vor dieses mahl die entfremdung deß Heyes verhindert; So hat sie doch bey dem einteilten nicht so viel vermocht / daß er auch ins künfftige sich deß abnehmens enthalten hette; besondern Er ist den 17. 27. Octobris (juxta descriptionem Doctoris) so ein Dienstag gewesen / zu Morgens frühe / als die Reuters Weiber in abwesen ihrer Männer die Pferde abgeföhret / widerumb sampt einem seinem Cammeraden / Namens Melchior Stauben / den er nominatim dem Doctor Hey abzunehmen / angefrischet / (juxta propriam dicti Staubens depositionem) in deß Doctors Haus / da er noch zu Betre gelegen / gangen / vnt / ob ihme wol die Einlogirten Soldaten Weiber zu geschrien vnd abge-

wehret/ gleichwol daß Hcw zu rauben gangen: Daß also der Doctor vber der Weiber geschrey auffgewacher/ vnd halber angezogen/ seinen bloßen Dägen/ vnd ein Pistol/ welche Er die Nacht über gespannter gehabt/ vmb willen den Nachtdieben auffzupassen/ erwischet/ damit in den Hoff gangen/ seine Wadde in des Herrn Cornets Quartier geschickt/ vnd vnter dessen die Herholer abgemahnet vnd erinnert/ was der Cornet zu vor befohlen: Darüber der enleibte Weber nur lose Wort zur Antwort gegeben: daß Hcw nichts desto weniger auffgefaßt/ dem Doctori in das Pistol gefallen/ mit diesen Worten/ du tausend Sacram. Doctor, Ich will dich jetzt lehren schießen: (quod quidem à reo ita narratur, sed à testibus eo modo non refertur) doch be- richtet der dabey gewesene Zeug vnd Mitthäter Staub dieses/ der enleibte habe die Pistol erwischet/ vnd zu sich gezogen: der Doctor aber habe sie nicht wollen gehen lassen: vnd in dem seye der Schuß geschehen/ da dann der enleibte D/weber geschrien/ der Doctor aber die Pistol fallen lassen: sich in des ankommenden Corporals Schuß biß zu seiner Verantwortung/ geben/ vnd sey von dannen nach Brensfach/ in Verhaftung geführt worden.

Quaest.

Hierauff ist nun die Frage: (1.) Ob der nunmehr im Arrest verfaßte Doctor N. N. befugt gewesen/ sich mit geladener vnd gespannter Pistol gegen dem unbewehrten Reuter zu opponiren? (2.) Ob präsumirlich/ daß der Schuß mit Vorsatz oder vngesehr geschehen? (3.) vnd was solcher Erkandnuß nach/ offgemelter Doctor vor eine Straffe meritiret? oder was gestalt er zu absolviren sein möchre.

Wiewol nun was die ersten zwo Fragen betrifft/ dieselben gleichsam pro Rationibus decidendi, oder hypothesebus wollen angesehen werden/ in verbis: vnd was solcher Erkandnuß nach ic. Da sie doch der Sachen den Aufschlag allein nicht geben können; sondern andere Vmbstände mehr müssen in acht genommen werden.

Ita in simili casu homicidii non dolosi quaestionem reformat & concipit, Wesemb. part. 4. consil. 156. n. 1.

So wollen wir doch vmb dem begehren aller seits ein genügen zu erstatten/ dieselbe in antecessum zu beantworten vns nicht lassen zu wieder sein. Vnd zwar

*Resolut. 1.
Quaest.*

Soviel die Erste Frage betrifft/ Ob der im Arrest verhaftete Doctor befugt gewesen/ sich mit geladenen vnd gespanntem Pistol gegen dem unbewehrten Reuter zu opponiren?

Ja

Ist bey dieser Frage ratione subjecti wohl in acht zu nehmen/
 (1.) daß der eingeübte Reuter/ in diesem factio nicht als ein schlechter
 Reuter; sondern als ein vorsehlicher supplicator vnd entfrembder / ja
 (2.) als ein vnständiger vnd vngesamter Gesell/ der auch auff seiner
 Officier Verbot nichts gegeben/ vnd (3.) mit Gewalt/ vngesamter
 aller Verwarnung/ vnd Abmahnung (4.) in anderer Leute Häu-
 ser vnd Quartier (5.) vnd zwar nicht allein; sondern mit seinen auff-
 gerotteten Gesellen gangen: Massen hierunter dieses alles mit meh-
 rern soll deduciret vnd angeführet werden. Nechst dem vnd ratio-
 ne Prædicati, ist gleicher massen in acht zu nehmen/ daß ein Unter-
 scheid sey in der Frage/ ob sich der Doctor mit gewehrter Hand zu erzei-
 gen sey befugt gewesen: Vnd ob er in der opposition auch gebühre-
 liche Maß gehalten? Welche Erleutierung der fragen vorgezet/ folget
 die Antwort nun richtig: daß/ so viel den ersten Satz betrifft/ der in-
 haßirte Doctor vnserm erachten nach/ so wol von gemeinem Rech-
 ten/ als auch den Officirern selbstn fug vnd Gewalt bekömen/ sich der-
 gleichen Räubern mit gewehrter Hand zuwider setzen.

Dann/ so viel gemeine beschriebene Rechte anlanget/ wird sol-
 ches folgender gestalt erwiesen.

Quod defensio nobis concessa sit, non tantum personarum
 & famæ; sed & propriorum bonorum cap. 2. verb. re tua. de homicid.
 l. 1. ubi Bald. Salycet. Cyn. & ceteri in verb. ad defendendam possessionem.
 C. unde vi l. 3. §. 9. de vi & vi armat. quod verum est, non solum in
 immobilibus. d. l. 9. §. 9. sed etiam in mobilibus. d. l. 9. ubi Doctores
 ad L. Cornel. de Sicar. l. 4. l. 52. §. 1. ad L. Aquil. Sicuti enim pro tute-
 la corporis & vitæ vim atque injuriam propellere licet; ita & ra-
 tione rerum atque bonorum post Iason. Felin. Covarruv. & alios, Fa-
 rinac. quest. 125. part. 4. n. 168. ubi infinitos, more suo, allegat. Tamen si
 verò Doctores, quoties sine armis sit offensus, toties etiam sine ar-
 mis faciendam esse defensionem, velint. Wesemb. in Comment. Cod.
 quando liceat unicuique n. 42. illud tamen ad hanc questionem, ubi
 de sola oppositione, non de impetitione & conflictu disquiritur,
 non pertinet. Hoc enim casu in terminis responsum est, ab Ex-
 perientissimis Criminalistis, etiam cum armis res suas tueri lice-
 re, maximè à fortiori arreptas. Gl. in cap. suscipimus. verb. Laicus verò.
 extr. de homicid. quam cum aliu sequitur Capolla Consil. crimin. 44. n. 4.
 vers.

vers. hoc etiam probat & Wesemb. priorem theoricam ipse ex Baldo limitat: nisi aliud circumstantia concedant. d. n. 42. At hic non tantum duo fortes Milites domum Doctoris inviti intrarunt, & fornum invito Domino auferre voluerunt; sed etiam alia circumstantia infra detegenda, fortioorem defensionem exegerunt.

So viel aber der Officier vnd Befelchshaber Vollmacht vnd gegebene Gewalt anlangt; so ist davon der Schulz zu N. zu vernehmen; der (als testis 2.) Beurfundet vnd sagt in der Verhör N. 3. pro Doctore: Ein Tag oder acht zu vor (nemlichen ehe der Todtschlag geschehen) sey gemeldter Herr Doctor zu Herrn Cornet Iterot. abends wie er hat wollen schlaffen gehen/ ins Losament kommen/ vnd gefragt die Jungen hetten ihm abermahl gedräwet/ das Hw zu nehmen/ wessen Er sich zu verhalten; sonderlichen weil sie zu gehen oder zu kommen/ daß er ihnen nicht mächtig können werden?

Darauff denn gedachter Cornet in beywesen sein Schultheissen vnd eines Soldaten der Heitz genannt/ gesagt: Wenn sie bey Nacht kommen/ vnd in gute nicht absteigen wollen/ solle er eine Büchß mit Schrott laden/ vnd Feuer auff sie geben. Diu weil dem Bezeugnuß vberinstimmt/ was in der weitem Verhör n. 4. vor erzehlet wird/ daß Er Zeuge zu Errettung des feynigen ertliche mahl zu Nacht/ in seinem Losament wacht halten müssen vnd solches mit einem Carabiner, diu weil Herr Capitain Lieutenant nicht nur ein mahl zu ihm; sondern auch zu Ludwig dem Meyer gesagt vnd befohlen/ daß sie des gewöhnlichen Einbrechens halben Schrott in eine Büchßen laden/ vnd solchen Gefellen/ reuerenter, in die Posteriotia schießen sollen.

Dahin dann auch gehörer des Corporals Ermahnung von deren Catharina in besagter verhör zu ende meldet; daß nemlichen derselbe zum Doctore gesagt: Ihr wüßt wohl/ was man Euch befohlen; wenn sie mehr kommen so thut.

Licet autem mandatum in delictis non excuset, ne quidem ipsius Domini superioris, aut Iudicis. l. 1. §. quoties. Quod vi aut clam l. non ideo minus. C. de accusat. Decian. consil. 535. n. 3. Id tamen intelligendum de mandato injusto & inordinato: secus enim de eo statuendum, quod legibus conforme est, & ad defensionem tantum

edim pertinet. Bartol. in l. iust. de acquir. poss. Angel. Aretin. de malef. verb. & Sempronium mandatore. n. 10.

Was aber die quæstionem quomodo, quatenus & in quantum, betrifft / Ob sich nemlichen der Doctor in der opposition nicht vergangen? da hat es weit eine andere Meinung; denn da ist nicht zu verneinen, der Doctor hette besser gethan, daß er die Gefellen, als die am hellen Tage Hiew geholet, hette passiren lassen, vnd hernach den unfug geklaget.

Quando enim fur seu invalor cognoscitur, isq; postmodum judicialiter ac ordinaria Juris via conveniri potest, tum nequam trucidari potest, inquit Carpzov. part. 1. quæst. 32. n. 28. fac. l. non est singulu. 176. de Reg. jur. l. 13. §. 1. vers. aqvisimum est. De usufr.

Es scheint auch es habe sich selbiger mit harten Worten vnd Dråwungen / wie auch mit gedoppelter armatur, Entblössung deß Dagens: Treem / in dem er sich vor die Thür gestellet nicht wenig vergangen, vnd habe den entleibren hierdurch gleichsamb irritiret: wie denn auch der Officierer Befehl vornemlich auff das nächtlliche Hiew holen angesehen gewesen: inter furem autem nocturnum & diurnum, latam esse differentiam patet ex l. 36. §. 5. ibi: tempore. de pænis. l. 2. de effractorib. c. 3. De Homicid. Polydor. Ripa. de nocturn. tempor. cap. 24. num. 3.

Also, daß die oppositio nicht pro omnibus modis iusta & probabili zu halten ist / wie unten in Rationibus dubitandi ad Quæstionem Tertiam mit mehrern soll angedeutet werden.

Resolutio secunda Quæstionis.

Was die andere Frage betrifft / ob nemlichen præsumitlich, daß der Schuß mit Vorsatz, oder ohn gefehr geschehen?

Ob zwar selbige der Hauptfrage Ihre decision vnd Erörterung auch nicht allerdings geben mag, weiln diese præsumptiones in criminalibus keine probation aufmachen / sintemahl dem Reo nichts desto weniger die Exceptio defensionis bevor stünde:

Per tradita Damhuderii, in Praxi Criminal. c. 49. n. 4. & seqq. Constit. Carol. V. pænalis. artic. 140. & seq.

Gleichwol, ut gratificemur Dn. Consulenti, wollen wir dieselbige mit wenigem resolviren. Den ungeachtet / daß auch sonst

Qq

erwan

etwan die Rechte vor den Reum præsumiren: quodd scilicet homicidium potius casu & fortuitò factum fuerit, quàm datà operà. v. Menoch. lib. 5. præsumpt. cap. 2. n. 29.

So sind doch in diesem fall etliche special præsumptiones, adeoque fortiores, wider den beklagten obhanden.

*Id. sup.
p. 89. B.*

Nempe quod arma præparata habuerit, *Capolla consil. crimin.* 18. n. 7. vers. 2. & v. 3. Et quidem talia, ex quibus occidendi animus haut dubiè colligitur l. 1. §. Dinus. ad L. Cornel. de Sicar. Farin. q. 127. n. 117. cujus generis imprimis est bombardæ arg. §. 5. 1. de publ. jud. Men. 5. præsumt. 40. n. 7. Carrer. tr. de homic. §. homicidii autem species. n. 18. Farin. quest. 126. n. 117. Item, quodd gladium strinxerit, & evaginaverit, Menoch. d. 5. præsumpt. 40. n. 4. Et evidentius, quodd minatus sit, se glandem emissurum. Contra minantem enim secuto ictu gravis est præsumptio. Mascard. 1. concl. 72. n. 3.

Welche præsumptiones den Richter auch dahin bewegen können, daß er zu Erforschung der Warheit / dem Haffirren wol ein jurament aufflegen kan.

Quamquam enim pro Regula traditum sit, causas criminales juramento non esse decidendas. Hippolyt. in Prax. Crimin. §. postquam. n. 4. maximè ei, contra quem aliqua militat præsumptio, ut est text. in cap. Clericos. 3. de cohabit. Cleric. Quia tamen ex aliis rationibus Reo succurritur, & hoc quoque jurandum ad ipsius innocentiam vergere potest, integrum est Judici deferre jusjurandum: Prout in simili casu exoneratæ bombardæ, consuluerunt Scabini apud Harmannum Pistoris, obs. 108 in f. Juramento enim solo probantur, quæ in conscientia latent, inquit Guido Pap. consil. 223. n. 4. quem laudat & commendat Menoch. d. lib. 5. præsumpt. 40. n. ult.

Questio Tertia.

*Resol. 2. quæ
per ratio-
nes summa
brandis.*

Die dritte Frage lautet also: was solcher Erkennuß nach / offgenannter Doctor vor eine Straffe meritiret? oder / was gestalten er zu absolviren sein möchte?

Wey welcher Frage zu merken / Erstlich, daß die resolution derselben nicht auff denen vorher fragsweise gesetzten hypothesibus bestehe / (wie oben angemeldet /) sondern zuvorderst auß andern ratio-

num

num momentis zu erwecken sey. Zum Andern/das mit dreien Worten/auff beyde theile gründlich zu antworten; Nämlich der festgemachte Doctor, weder gänglichen zu condemniren/ noch gänglich zu absolviren: sondern von der ordinaria zu absolviren/ vnd gleichwol mit einer poenâ arbitraria zu belegen sey.

Communis enim & concordans omnium Doctorum est opinio, quod is, qui moderamen inculpatæ tutelæ excessit, non ordinaria, sed arbitraria poenâ afficiendus sit. *Brevitatis studio remittimus Lectorem ad Berlichium, hac satis exacte deducentem §. concl. 18. per tot. jungant. M. Stephani & ceteri ad art. 141. & seqq. Constit. Caroli V.*

Dann so viel die ordinariam betrifft/ möchten zwar wider den angeschuldigten Doctorem, folgende Rationes vnd considerationes ad infligendam poenam ordinariam moviren vnd anbracht werden. Das (1.) diese Enleibung wegen eines schlechten dinges vorgangen/ weil es nur vmb zwey kleine bündlein Hew / die einer allein vnd mehr darzu tragen können/ zu thun gewesen.

Ita enim in depositione suâ factum extenuat Melchior Staub/ fac. 1.

Run ist das aber keine redliche Aufrede vnd Nothwehr / wenn vmb eines nachgültigen Gutes halben ein Mensch vmb's Leben gebracht wird.

Si res fuerint viles & exiguae, defensionis exceptio locum non habet: Cum ob eas hominem nullatenus occidere liceat. l. 52. §. 1. ad L. Aquil. c. suscepimus. 10. de homicid. Si enim parcitur famæ hominis pro re vili. l. 9. §. ult. de dolo malo; multo magis parcendum est vitæ. l. 38. §. 9. ad L. Iul. de adult. Damhuder. in Prax. rer. crim. cap. 78. n. 4. ubi dicit: ob res minimas furem ne quidem esse ledendum, etiam si is armis sese defendere conaretur.

Welches dann Melchior Staub/ laut seiner Aussage dem Doctori selbst zu Gemüthe geführt/ his verbis: Herr Doctor, wie köndt ihr das vber ewer Gewissen nehmen / das Ihr vmb ein paar bündlein Hewes/ einen Kerln todt schiessen wolte.

Darzu dann (2.) kompt / das der enleibte dieses Hew nicht auß der Ursach/ intention vnd Meinung geholet/ das er sich damit bereichern wolte.

Qui autem alio animo, aliaque de causâ quid surripit, vel

vel fraudem committit furtum non facit. *arg. l. verum. 39. de furt. H. respicit. ad §. 1. l. de furt. num. 24. & seqq.* sondern wie abermahlen Melchior Staub attestiret/ auß hoher Benötigung / weil sie sonst nitrgend als da/ vnd bey dem Schultheissen etwas geruñst.

In facto autem exultat famis & alia similis necessitas: quia tempore necessitatis omnia debent esse communia. l. 2. ubi Gl. in verbo conferre. ad L. Rhod. de jact. Cagnol. in l. quæ propter. 122. (aliis est 162.) n. 3. de Reg. iur. Canon. sicut hi. distinct. 47.

(3.) Seind beyde Henscholer ganz inermes gewesen/ Quemadmodum autem ex gestatione & illatione armorum malus colligitur animus, Bartol. Alex. & alij ad l. ff. ad l. iul. de vi publ. Capolla. 2. consil. 2. Ita, armis deficientibus, cessat etiam præsumptio animi offensivi, Cynus in l. 2. post Iacob de Aret. C. de probat. Mynsing. 4. obser. 89. num. 7. nec moderamen inculpatæ tutelæ allegari potest, si armatus inermem occiderit. Schneidev. in §. 1. l. de l. N. G. & Cli. vers. secundo circa modum. post Gloss. in l. 1. C. unde vi. Damboud. cap. 76. prax. Crim. n. 14.

Hingegen aber ist (4.) der Doctor mit Dägen vnd Pistohl armirt gewesen.

Ex armis autem propriè dictis, animus occidendi colligitur. Gail. 2. observat. 110. n. 7. Gomerz 3. resol. 3. utiq; is, qui armatus contra inermem procedit, aggressor & autor rixæ fuisse præsumitur, Farin. cum allegat. quæst. 125. n. 449. & 454. ubi probat; multò magis præsumi, quod is aggressor fuerit, qui armatus erat, si alter nulla habebat arma.

Damit er sich dann (5.) eine geraume zeit gefast gehalten: laut eigener Bekantnuß/ in illis verbis: In der Stuben erwi chre ich zugleich auch die noch geladene vnd gespannte Pistolen; wie Ich denn selbige Nacht damit auffpassere.

Aggressor autem & is præsumitur, qui arma præparavit ante rixam, per Capollam. Bertazol. Hercul. & alios, Farin. d. loc. n. 455.

Zum (6.) ist derselbe Autor rixæ, & primus Aggressor gewesen: Autor autem rixæ, secuto homicidio, ordinariâ pœnâ plecti debet, uti Communis Scholæ habet assertio. apud Hippol. de Marsil. in prax. Crimin. §. constante. n. 77. Ludovic. Gilhaus. in arbor. lud. crimin. cap. 5. ravinisc. 3. n. 171.

Denk

Denn er ist (7.) mit bloßen Dägen vnd einer Pistohl mit auffgezogenem Hanen/ herauß kommen.

iuxta depositionem saepe dicti Melchioris Stauben: Qui autem præter morem arma comparat, tantò magis in maleficiis propòsiti suspicionem incurrit. *Menoch. de A. l. Q. casu 361. nu. 42. & cas. 363. n. 14. Constit. Carol. art 33. maximè, si prior arma evaginaverit. Bertazol. consil. 75. n. 2. & stricto gladio processerit, atque in Adversarium irruerit. Alciat. de præsumpt. Regul. 3. præsumpt. 29. n. 12.*

Auch (8.) sich damit vnd in solcher positur vnter die Thüren gestellet.

At, qui se sistit in loco quà transeundum erat, insultasse dicitur. *Mascard. 3. conclus. 1134. n. 12.*

Vnd zum (9.) gedräwet / (nach Aussage des Doctors eigenen Magdt/ Eva Schneiderin/ in der ersten Verhör N. 4. ibi: Er lasse es ihnen nicht / oder er brenne einen auff die haut) Et juxta testimonium 3. in der weitem Verhör N. 4. his verbis: Ich schiesse beyhm Schlapperment einen auff die Haut.

Si autem testes deponant, se audivisse ante homicidium commissum, Accusatum dixisse, se velle talem ferire, aut occidere, satis probatum, homicidium fuisse commissum animo occidendi. Ita post *Carrer. Marfil. Grammat. Mascardus, vol. 2. de probat. conclus. 865. n. 17.* Animus enim ex verbis declaratur: & nulla est major probatio, quàm qualitas verborum expressa. *l. Labeo 7 §. 2. ibi. nemo existimandus est dixisse, quod non mente agerit. de suppellect. leg. Mascard. d. loco. Tiraquell. in l. si unquam. verb. Liberis. n. 15. & 18. C. de revoc. donat. Menoch. cas. 331. quem citat & sequitur C. A. ad L. Cornel. de Sicar. thes. 15. num. 7.*

Der selbe ist auch (10.) von besagtem Staub abgemahnet vnd gebetten worden/ sie gehen zu lassen/ welches er aber nicht thun wollen; sondern beständig vnterm Thor mit auffgespannter Han stehen blieben.

Homicidium autem dolosum in primis ex obstinato proposito colligitur *Carrer. in pract. crim. in 3. tr. de homicid. & assassin. §. homicidij autem species n. 2. Farinat. part 5. oper. Crim. q. 126.*

Vnd were Ihme (11.) je so grosser schaden vnd Unfug zugezogen worden/ better er die Keutter/ als die wol beandentlich/ verflagen/ nicht aber erschossen sollen.

Qq 3

Quando

Quando verò in vasa seu fur cognoscitur, ita ut postmodum judicialiter ac ordinaria Juris viâ conveniri possit, tum nullo modo trucidari debet: sed contra faciens & occidens in pœnam ordinariam incidit; uti loquitur & præjudiciis tribus firmat Bened. Carpzov. part. 1. quæst. Crim. 32. n. 28. & 29. & d. sup. q. 1. circa fin.

Decisio & Rationes decidendi.

Tum decidendi.

Wie nun theils dieser Verräthungen den verwahrten Doctorem so fern beschweren; daß er nicht allerdings ohne Straffe absolviret werden kan: Also seind sie nicht deß Verstandes noch der erheblichkeit; daß sie von deß Doctoris Exceptionibus, quoad averfionem pœnæ ordinariæ nicht köndten eleviret werden. Dann obwol (1.) so viel daß factum an sich selbst betrifft; der entleibere in der titulirten weitem Verhör N. 4. per depositionem testis tertii, nach empfundene Schuß/ vber den Doctor geschrieen/ vnd auff befragen/ was ihm sey/ geantwortet: der Doctor hat nicht geschossen.

Cujus sanè professio in articulo mortis constituti l. ult. & ibi plerique omnes. C. ad L. lul. repetundarum, videtur haut modicam vim habere, cæteris circumstantiis, quæ supra expositæ sunt, coincidentibus:

So will doch solches der Doctor nicht gestehen; sondern meldet in seiner Verantwortung/ er wisse nicht wie der Schuß geschehen.

Non autem proponenda saltem est accusatio, sed etiam probanda venit. l. 4. verbo: si probetur C. ad L. Aq. siquidem Reus inficietur, se occidisse, aut damnum dedisse l. inde. 23. §. ult. cum ll. sequentibus. ff. eod. tit.

Vnd ist darneben keiner vnter allen Zeugen/ der sagen könne/ der Doctor habe mit freyer Hand loß gebrandt.

Homicidium autem liberè factum, vel damnum datum esse probari debet testibus, si Reus neget. Gloss. in l. 4. C. ad L. Aquil. l. in lege. 40. ff. eod. Wesemb. comm. C. ibid. n. 25. & 26. Sondern es geben die Aussagen ins gesampt so viel/ daß die Büchse in dem ringen/ da der entleibte dieselbe haben/ der Doctor aber nicht lassen wollen/ bewegt worden vnd loß gangen sey: Insonderheit sagt Catharina Eckensfelderin/ so dem Handel am eigenlichsten zugehören/ vnd am meisten davon deponiret/ in der weitem Verhör. N. 4.

Jnn

In dem Ringen sey der Schuß geschehen / vnd habe nicht gewußt / welcher es vnter diesen beyden gewesen / qui scil. læserit, vel læsus fuerit. Quando autem à duobus ad invicem luctantibus & certantibus de sclopeto, etiam tertius aliquis, exonerato eo globulo trajectus animum exhalavit; homicidium non habetur pro dolo; sed potius pro culposo, quod pœna arbitraria carceris vel pecuniaria coercetur & expietur. ita Carpzov. part. 1. quaest. 27. n. 42.

Dann also bezeuget dessen eigener Mitgespahn Melchior Staub / in der Verhör sub sign. N. 3. der enleibte habe mit der andern Hand nach dem Pistohl gegriffen / habe auch solchen erwischt / vnd zu sich gezogen; aber jener habe sie nicht wollen gehen lassen: vnd in dem er hinzugelauffen / sey der Schuß geschehen.

Quando autem quis in angulo me ita perstringit, ut vel pugnæ percussio jam mihi metuenda sit, & ita propè me sit, ut me attingere possit, tum illum rectè gladio (vel bombardâ) petere & interficere possum. ita post Banfranc. tradit Berlich. 4. conclus. 13. n. 67. quod si alicui grande nimis postulatum videbitur: certè accedentibus tot circumstantiis ad excludendam pœnam ordinariam, & mitigandam arbitrariam valdè proficiet.

Besiehet man nun (2) die Sache von Anfang vnd nach ihrem Verßrung / so hat der enleibte dieses Unglück in viel wege gesucht / in dem er sich mit Worten vnd Wercken zu dem Doctore genöthiget: mit Wercken vnd Vbelthaten zwar / da er Ihme daß seine bey Tag vnd Nacht zuerwenden sich beßissen.

Ita deponit Catharina Eckenfelderin / verf. Also 2c. habe ohn- gefehr auff acht Tage zuvor / eben der enleibte auch Hew daselbst holen wollen.

Licet autem depopulatore ejusmodi & furem, qui noctu & interdium rebus nostris insidiatur, ad internecionem usque repellere. l. 1. & l. 1. C. quando lit. unicuique. Authent. Navigia in f. C. de furt. l. 4. §. ad L. Aquil. Obrecht. de necess. defens. cap. 8. n. 16.

Auch andere dazu angemahnet. Ita eadem Catharina ibid. dazumahl (nemlich / da eben der enleibte bey dem Doctore Hew holen wollen) waren gleich etliche Reuter mehr in der Gassen vor dem Hoff beyßammen / mit vaterschiedlichen Jungen vnd Weibern mit Sehsern / Hew da abzuholen. Qui

Qui autem adunat socios ante perpetratum delictum, aggressoris notam vix potest effugere. *l. hac lege. 2. Ad l. lul. de vi privata. Mascard. cum allegat. conclus. 1251. n. 7. Menoch. cas. 361. n. 40. Adde in Resol. Rat. Dubit. n. 3.*

Ferner auch mit Worten: in deme er denselben berrauwet/ verachtet vnd beschimpffet.

Audienda iterum Catharina, d. verl. Also 2c. worüber der Reuter zwar Lehr abgezogen/ aber sich ganz zornig gestellet/ mit drängen/ er müsse sich mit ihm vergleichen/ oder er wolle sich ehe verkleiden vnd ihm auffpassen.

Ex insidiis autem, jactantia, & minis præcedentibus, haut dubie animus virulentus colligitur. *Const. Carol. art. 32. Menoch. cas. 362.* Appositè hanc in rem adduci potest depositio Secundi testis, quæ sic habet: in der weitem Verhör N. 4. Die Reuter haben dem Doctor viel Ungelegenheit/ Spott vnd schaden zugesüget/ vnd sonst also tractiret/ daß er wol Ursach gehabt/ sich zu widersehen: Qui autem factis & verbis injuriosis alium offendit, pro Aggressore & provocatore habetur. *post Bertazol. & alios. Mascard. conclus. 1251. num. 4.*

Nebenst dem/ vnd damit wir (5.) der Sachen näher kommen/ hat sich der entleibte in des Doctors Hause eigenthätiger weise verfüget/ auch andere Leuthe/ zuvor viel Buben vnd Weiber/ iedmahln aber Michael Stauben/ mit auffgedräscht/ des gefassten Willens vnd Vorhabens/ dem Doctori mit Lieb oder leid daß seinige abzunehmen. Vnd auff den fall er sich dessen weigern solte/ ihm die Haut voll zuschlagen.

Ita legitur in der weitem Verhör/ Num. 4. in attestatione 2. Hannsen Welzens in f. vñnd habe der Feldscherer zu Marckelsheim heut Morgen erzehlet: daß er den Abend zu vor von dem entleibten gehört/ daß er zu Schildehast dem Reuter gesaget: Sie wollen beyhm Doctor Hew holen/ vnd wann er sich zu wehr setzet/ ihm die Haut voll schlagen.

Ita, ut vim etiam intulisse videatur. *l. hac lege 2. in princ. ibi: qui convocatis hominibus, vim fecerit. & §. ult. ibi: ex bonis alienis quid ablatum sit. ad l. lul. de vi privata.* Qui autem dat operam rei illicitæ, ei imputatur omne id, quod exinde consequitur, etiam præter ejus

Welches dann (6.) um so viel desto mehr unverantwortlich/ weil es dem entleibten zuvor unterschiedlich von seinen Officiren vntersaget/ vnd den Doctorem vnbeleidigt zu lassen ist gebotten worden.

Dingegen aber ist (7.) bey dem Doctore kein propositum oder Vorsatz jemand zu beleidigen/ viel weniger omb zubringen: sondern allein daß seinige zu defendiren gewesen: Waffn ihme dessen der Mithärer Melchior Staub selbsts zeugnuß giebet/ in seiner deposition. ibi: habe Herr Doctor N. N. gesagt: Ey behüt mich Gott/ warum wolte ich einen Kärten rodt schieffen/ omb des Herts willen.

Welches auch (8.) daher erscheinet; daß der Dilecti anfangs nach hülffe geschicket / *testu* 2. *Barbara* in der Verhör n 2. sey des Herrn Doctors eine Magdt geloffen / den Corporal zu holen. Et *Catharina* Eckensfelderin *testu* 4. in der weitem Verhör n 4 p. g. 2. ibi. ließ derowegen eilends den Corner zu holen; dahin der Doctor bereits zu ver-

Rr

recal

weil die Reuter noch auff dem Hew wahren / seine Magdt aufgeschicket / die aber in abwesen des Cornets nach dem Corporal fragen sollen: *præsumitur autem in rixa insultatus is, qui in rixa conqueritur & auxilium invocat.*

Darneben ist ihme (9.) von den Herrn Officirern per expressum vergönnet vnd zugelassen worden / im fall man ihme das Hew mehr entführen wolte / sich vnd das seinige auff's beste zu vertheidigen / vnd auch mit Geschosß sich zu wehren.

Pœnam autem nullam meretur, qui fecit actum à Lege vel Magistratu permissum l. Grachus. 4. ubi Doctores C. ad L. lul. de Adulter. Cardinal. Tuscus. tom. 6. conclus. lit. P. conclus. 208. per tot. Barbosa in axiom. verb. pœna. n. 8. quod specialiter in materia permissæ defensionis tradunt Doctores in l. i. & r. r. C. quando liceat unicuique. ubi Wesemb. in Parat. n. 8.

Ob nun gleich darbey der vorgeschriebene modus, die Büchß allein mit Schrott zu laden / vnd nach den posterioribus zuschießen: Item / solches vornemlich bey Nacht zu thun etc. vid. testem: 2. Claus Bogler / in der Verhör N. 3. nicht wehre beobachtet worden / (welches doch auch daher vermuthlich / dieweil von dem beschenehen Schuß des entleibten Kleider angezündet worden, welches von einer Kugel nicht leichtlich geschehen kan / sie werde den gar nahe an die Kleider gehalten: vnd solches auch durch des Doctoris Beaidigung köndte erforschet werden:)

Quamquam & hoc dici soleat, mandantem vulnerare, etiam teneri de occiso, cum cogitare debuerit, facile evenire posse, ut ex vulnere mors contingat. post Arerim. Castrens. Marsil. & alios, Farinac. quest. 134. n. 168.

So geben doch die andern Umstände demselben noch stärckere Exceptiones vnd defensionen an die Hand.

Dann (10.) ist vnlaugbar / daß hindan gesetzt aller so wohl vom Doctore als andern Leuthen beschenehen Abmahnungen / Erinnerung vnd Bedröwungen / der entleibte sich in des Doctoris Hauß versüget / vnd vngeachtet ihm die Soldaten Weiber abgemahnet / der Doctor vnd Hauß / Birth auch davor gebetten / protestirer vnd bezeuget / gleichwol auff desselben Hembodem gangen / daß Hew gefasset!

fasset/ vnd damit zur Thüren per forza hinarß gewolt: damit er denn einen offentlichen/ wo nicht gewaltthätigen Diebstal begangen.

Quod enim in domo propria, vel minimum contra patrem familiās perpetratur, pro vi publica habetur. *arg. l. plerisque. 18. in f. de in sue vocand. l. qui in domum alienam. 23. de injur. Et per text. alios, Wesemb. 6. consil. 292. n. 93.*

Nun geben aber die Rechte zu / daß einer von dergleichen gewaltthätigen Ensfremdung sich vnd das seine auch mit gewehrter Hand schützen möge.

Cum enim cuique domus sua tutissimum debeat esse refugium, furem domum alienam invadentem quacunque ratione licet rejicere, & resistentem occidere. *Doctores in l. furem. 9. ad L. Cornel. de sicar.* Qui textus licet loquatur de fure nocturno, non de diurno: tamen in diurno isto idem dicendum venit, cum ille ita se gerere cœperit, ut jam plus quàm fur simplex, metuentus fuerit. *iuxta declarationem textualem. cap. si per fodiens. 3. in fin. Extr. de homicid.*

Zu mahlen/ da (11.) nach verstandener Bedröhung des Doctoris (welcher hoch behewret / Er liesse das Hew nicht folgen) der entleibte gleichwol dasselbe nicht wollen dahinden lassen.

Cum autem in vasor res non vult restituere, sed resistit, impune læditur, vel ad internecionem usque, *Carpzov. part. 1. quest. crim. 32. n. 27. vers. priori casu.*

Sondern (12.) den Doctorem selbst angerennet vnd selbst in das Gewehr gefallen / auch mit höhnischen Worten zu exarmiren gedacht.

Ita deponit sæpè dictus Melchior Staub post med. daß der entleibte auß dem Stall gegen dem Doctor gangen in der einen Hand daß Hew gehalten/ mit der andern nach dem Pistohl gegriffen/ solches erwischt/ vnd zu sich gezogen. Catharina Eckensfelderin: der Reuter folgere ihme (Doctori) nach/ daß sie zu gleich vor die Hauff- Thür kommen/ da er dann das Hew hinter sich fallen lassen/ vnd sich gegen dem Doctor gebückt/ mit Aufstreckung der Hand. Ita, ut pro invasore omnino habendus sit: siquidem invadere nihil est aliud, quàm irato animo aliquem adgredi *Dambuder. cap. 6. prax. crim. num. 4.* Probato autem insultu, vel aggressione, aut in vasionem,

316 CAT. V. DE ABUSU ARMORUM
aut invasione, satis probata intelligitur defensio. *lason in l. ut vim.*
n. 8. & 10. de iustit. & iur. Alexand. 1. conf. 109. n. 4 5. 11.

Darzu er dann (13.) von seinem Mithäter angefrischet/animiret vnd endtlichen dabey auch secundiret worden.

Pluries nominata Catharina, dicto loco, habe jedoch gehöret/ daß ein ander den sie nicht gesehen (est ipse Melchior Straub) ihn zu geschriebe/ fassé ihn/ fassé ihn. testis 4. Eva Schneiderin/ in der Verhör N. 2. der entleibte habe sein gebundt Hew niedergelegt/ vnd nach dem Herrn Doctor gegriffen; der Siltehaap auch ihme entleibeten zugeruffen: hebe ihn/ hebe ihn. Ut ita non solus Reum, sed cum coadunatione aggressus fuisse videatur. *per not. sup. int. dec. 2.*

Solte nun der Doctor bey solcher Beschaffenheit Strab vünd stangen haben fallen lassen/was wir de jm darauß entstanden sein/ als daß er neben dem ihme ohne daß erwiesenen Schimpff hette erfahren müssen/ daß ihme der entleibte mit seinen eigenen Waffen geschadet hette. Waffen dann seine Dråwungen in ipso aggressionis actu lauten.

Utique, si metu mortis furem quis occiderit, non dubitabitur; quin lege non teneatur, ait *Ulpian. in l. 5. pr. ad L. Ag. l. 54. §. furem interdum 2. de furt.* Unde nonnulli non verentur, generaliter statuere: Eum, qui in defensione rerum moderamen excesserit, penitus non puniri. *post Felin. Berlich. 4. conclus. 18. n. 17.* quæ tamen Magni licet Jure Consulto assertio, cum mica salis & gradatione alibi subinsinuata, iterum venit accipienda. Certè hoc casu ad mitigationem pœnæ arbitrariæ à nobis tantum allegatur.

Weil es aber in solchen fällen vergunt einem Einbrechenden Vorgevaltiger/ vnd der dem andern auff den Hals gehet/ mit Wehr vnd Waffen von sich zu halten: wenn auch gleich der Aggressor darüber bleiben solte.

Licet enim invadentem Aggressorem & preparantem se ad insultandum, occidere. *l. 2. l. 3. ubi Angel. & Doctores C. de sicar. Hippolyt. de Marfil. singul. 638. ubi ait: obtinere id non solum in actu offenso; sed etiam in potentia, ut illi in principio obviam ire possit. Bald. in l. in lege 29 locati. itemq; in l. 1. C. quando liceat unicuique. l. 2. & 3. Cod. de sicar.* Maximè, cum Reus fuerit persona egregia. occisus autem miles gregarius, cui probrosum erat istam violentiam & injuriam ferre: Con-

re: Consonat Peinliche Halsgerichts-Ordnung. Art. 40. in verb. vnd der benöthigte kan süglichen ohne Gefährlichkeit oder Verletzung seines Leibes/ Lebens/ Ehr vnd guten Leumuths nicht entweichen.

Wieviel besser würde der inculpatus (14.) allhier entschuldiger sein/ da ihm ausdrücklich vnd unterschiedlich von der Militärischen Obrigkeit vnd Officirern der Befehl vnd Macht ertheilet worden/ sich mit Wehr vnd Waffen zu defendiren vnd einen auff die Haut zubrennen.

Relegatur depositio ipsius Schulteti Claus Boglers / testis secundi, in der Verhör N. 4. Quod enim lege & Magistratu permittente (licite nempe, ut hic per propriam defensionem) fit non meretur poenam. per dicta supra in Rat. decid. 7.

Vnd Er nach der Obrigkeit vmb Hülffe geschicket/ dieselbe aber nicht haben können.

Ita enim deponit non tantum Ancilla; sed etiam Catharina Eckenfelderin testis 4. in Instrumento quarto. Der Corporal seye zwar in abwesen des Corners angerufen vnd geholet worden/ aber gar zu spath kommen.

Atqui si quis cum clamore testificetur se furem aliter arce- re non posse, etiam diurnum potest occidere. l. 4. §. 1. ad l. Aquil.

Zumabln/ da (15.) die Loosbrennung/ wo sie jedem Doctor herühren solte/ nicht eher/ dann in ipso momento aggressionis, cum aliter sine periculo evadere non posset, beschehen.

Defendenti enim non potest certus praescribi modus, quoniam ignorat, quousque velit offendens progredi. Bald. in l. 1. n. 10. Cod. unde vi.

Dases dieses Orts wohl heißen möchte/ wie Hippolytus in l. 1. §. lege. n. 35. de sicar. & Panormir. schreibt.

Intelligitur à se ipso potius interfectus esse, quam à se deficiente.

Resolutio Rationum dubitandi.

Ben solcher Bewandnuß vnd Vmbständen / lassen sich die wiedrigen fundamenta, so fern sie sonderlich ad poenam ordinariam folgern vnd schließen/ leichtlichen ablehnen. Denn ob wohltn. (1.)

R. 1. 3.

Der.

Der Diebstahl an sich selbst und vor sich betrachtet / nicht hoch zu schätzen gewesen / als welcher nur auf erlichen Bündlein Hens bestand : So erheben und exaggeriren doch denselben viel andere bewohnende Umstände : Als daß der Doctor allbereit viel von dem Hens verlohren / und gleichwol selbst die Viehe gehabt / welches endlich hette darben und umfallen müssen.

Audiantur testimonia singula, in der weitem Verhör N. 4. Quo casu maximè verum est, quod Hieronym. in *Can. ult. caus.* 14. q. 6. ait: Furem non solum in majoribus sed in minoribus etiam judicari. *l. vulgaris. 21. de furt.* maximè reclamante & repugnante Domino, suppilatione multoties facta. *Currius Iunior, in authent. prateria. n. 8. C. unde vir & uxor. Menoch. de A. I. Q. casu. 72. nu. 13. ad Constit. Carol. cap. 156. pag. 168.*

Item daß selbiger die Nachfolge und exemplification hat besorgen müssen / daß nemlichen andere auch nachfahren / und alles Preiß machen dörrfen.

Quà de re sepius & apud ipsum adeò signiferum conquestus est, juxta depositionem Claus Boglers / in der Verhör sub signo n. 3. testim. 2. ibi: ein Tag oder acht zuvor.

Wie auch / daß defunctus hierzu andere Leuthe angefrischet / auch eigen- und gewaltthätig in daß Haus und darauß dringen wolten / daß demnach daß delictum nicht allein ex quantitate; sondern auch ex qualitate zuschätzen.

Also bevrundet in der weitem Verhör Num. 4. der erste Zeuge Elias Friederich Böß. §. seye auch nicht ohne / daß die Reuter Ehrngedachten Herrn Doctor wegen des Hens eben wohl geplaget / vund häfftige Zündhigung gerhan ic. ibidem testis secundus, Hans Walß / die Reuter haben dem Doctor viel Ungelegenheit / Sport und schaden zugesüget / und sonst also tractiret / dz er wol Ursache gehabt / sich zu widersetzen. Jam autem propter viles res cæde patratâ aliis tamen circumstantiis accedentibus, non ordinariam, sed arbitriam tantum pœnam locum habere, ipse textus oppositus docet, in *cap. 10. ibi: ad arbitrium tuum expiare. Extr. de homicid.*

Damit dann auch die (2.) von Stauben eingerückte extenuation hinfällig wird / da eine eingebildete / ut ipse loquitur, benöthigung will vorgeschüget werden: wiewol dieselbe vom corporal gar artlichen

lichen abgeleithet vnd referirt worden / in der weitem Verhör N. 4. da Catharina Eckenfeldern testim. 4. pag. 3. referiret; der Corporal habe zu dem entleibten vnd zu der jenigen Pirsch/ so acht Tage vor dem Fall/ auch Hens holen wollen/ gesaget: Sie wüßten wol/ daß sie den Doctor mit frieden lassen solten/ vnd nicht alles Preis machen: wann Er (den entleibten meinend) kein Hens habe/ warumb ers nicht dem Cornet gesaget: *Quaquam & necessitas hic nulla obtendi potest: intelligunt enim Doctores necessitatem extremæ famis, quando immineret periculum vitæ, cui aliter, quàm per eduliorum subtractionem subueniri non posset: uti declarat ipse Cagnol. in d. l. qua propter. nu. 4. & 5. de Reg. iur. Vigel. in method. Const. Carol. cap. 8. regul. 1. Except. 6. remissior autem etiam humanæ famis necessitas non excusat in totum: tantùm abest, ut prætenfa iumentorum necessitas à maleficio excuset. c. si quid propter. 3. Extr. de furtis. conf. Racemat. Crim. part. 1. Racem. 3. b. 36. & seq.*

Wiewol nun beyder Hauffsuchung beyde Henholder keine Waffen gebrauchet/ so seind es doch zween adunirte starcke Gesellen gewesen.

Fatentur autem ipsi Doctores adversarii, si aggressor sit robustus cetera licet inermis; satis armatum videri contra debilem, adeoque à debiliore etiam armis excipi posse. *Bart. in l. 3. de l. & 1. num. 6. post pr. & in l. 1. C. unde vi. n. 7. vers. quod si inferas. Vultius in l. 1. C. quando liceat unicuique. n. 13. vers. nisi forte invadens. Certe pœna ordinaria hoc casu à nemine dictatur. Berlich. 4. conclus. 13. n. 57. ibi. de excessu pun.*

Die mit der That selbst genugsam Gewalt üben / vnd dem Doctori, welchen sie gar schlecht geachtet: (Vide depositionem scæpius nominatæ Catharinæ Eckenfeldern/ ibi: hierauff verirrten die Neuter vnd Jungen ihne Doctor vnter andern mit diesen Worten: Ach der arme Tropff/ hat so eine rostige Pistohl/ was wolte er schießen) leichtlich seine eigene arma, massen sie auch vnterstanden/ aufzuwinden können.

Cum itaque vis, saltem privata, committatur, quoties aliquis per injuriam ex bonis alienis sine convocatione hominum, & absque pullatione quid rapit. *l. 3. §. ult. de vi bon. rapt. l. 4. pr. C. ad l. l. de vi publ. vel privat. quanto magis ille, qui ut alias coaduna-*
tu plu-

in pluribus; Ita hic commilitone excitato hoc fecit. Congruit definitio vis publicæ Doctrinalis, cum vim privatam eam ellediunt, quando inermis aliquis per vim, securitatem publicam violat, post Andr. Gerhard. Bocer. & alios, Harprecht. ad §. 8. Instit. de publ. iudic. num. 2.

Im Gegentheill ist (4.) auch keinem verboten/sondern nach jeztiger zeit gelegenheit/sast jederman zu gelassen/vnd bey so vngesogener Pursch fast nöthig/sich mit Schusswehren gefast zuhalten/damit man vor dergleichen eubrechenden Gefindlein könne versichert sein.

Qui enim salutis suæ tutandæ causâ telum gerit, cum vel proficiscitur, vel aliâs in periculo est, nihil peccare intelligitur. Gloss. in l. ult. verb. singulo. ubi etiam L. de penna. & Iohannes à Platea C. de prapof. §. cubiculi. Tiraquell. de nobilit. cap. 20. n. 69. inprimis si persona sit nobilis vel graduata (ut vocant) post Tiraquell. Bocer. & alios Harprecht. ad d. §. 8. n. 9.

Es ist auch der verfasste Doctor (5.) umb so viel desto weniger deswegen zuverdencken/weiln Ihme sich dergestalt zu wehren von den Befelchshabern selbst. ist Anlaß vund gleichsam Befehl gegeben worden.

Licet enim inferiores Magistratus non possint pro arbitrio statuere, quod quilibet arma portare possit: aliud tamen est, si adsit causa multum urgens. Decianus, 8. tract. Crim. 3. n. 20. facit d. l. ult. C. de prapof. sac. cubiculi.

Kan also derselbe (6.) gar nicht pro aggressore aufgeschrien werden/ober gleich daß seine mit gewehrter Hand zu defendiren/vnd zu erhalten sich in seinem Hause armiret hette.

Sondern der entleibte Reuter ist in vielen stücken mehr pro Aggressore zu halten/wie oben in Rationibus decidendi erntesen

Habuit enim, ut hoc saltem repetamus, animum & deliberatum propositum nocendi Doctori, ut ex multis testimoniis, inprimis Catharinæ Eckenfelderin patet, v. Also habe ohngeschrte. warüber der Reuter (de occiso loquitur) zwar lechr abgezogen/aber sich ganz zornig gestellet/mit bedrängen/er müße sich mit ihm vergleichen/oder er wolle sich verfluchen/vnd ihm auffspessen. Qui autem iracundum in alium animum gerit, ex eoque ipsi minatur, injuriam & insidias, pro aggressore habetur. Mascard. 1. conclus. 72.

clus. 72. n. 7. 8. *Farinac. quæst. 25. n. 458.* Imò eidem re ipsa nocuit, dum præfractè domum ingressus est, fœnum vi abstulit, & invito, ac renitente Domino, transferre voluit, adeoque actu ipso illicito primus rixam movit, *vid. Gail. de pace publ. cap. 16 n. 17.*

Vnd weiln diese bekantlich, das der Doctor, woer je loeffgedrucker / quod etiamnum in conjecturis tantum & præsumptionibus consistit, unde nemo condemnandus est, ut supra diximus; solches nicht ehender gethan / biß der entleibte auff ihn loß gangen / ihn angegriffen / daß Gewehr gefasset / ergriffen / vnd den Doctorem zu entwehren sich bemühet: So darff es keines fernern conjecturirens.

Ubi enim mortuus visus est irruere in superstitem, ille haut dubiè pro Aggreflore habendus est. *Mascard. d. conclus. 71. n. 5.* imputandum enim est illi, qui suâ sponte & ultro caput suum objecerit periculo. *Item Mela. 11. §. 1. ad L. Aquil.*

Welche Exception dadurch (7.) nicht gänzlich elidiret wird / daß der Doctor mit bloßem Dägen vund Pistohl auß seinem Hause gelauffen kommen / weil Er theils solches nicht gethan / der intention, jemand zu beschädigen; *vide supra rat. decid. septimam,* sondern die einbrechende Hensholer abzuschrecken / oder doch sich vnd das seinige zu vertheidigen / vnd die Hensholer aufzureiben.

Si quis autem in vasorem expellere velit, & ad hoc armis utatur, in vasor autem se telo defendere velit, (quod hoc loco factum, dum propria arma rei involavit) tum Dominus eum rectè occidere potest, non obstante quod in vasor prius armis fuerit insultatus. *ita Berlich. 4. conclus. 38. in fin.*

Waffen er dann auch nicht sie die Hensholer mit seinen Waffen angefallen; sondern sich alleine in die Thür gestellet / subtitit ergo, vnd sie das Hens zu lassen / ermahnet.

Doctores autem ex adverso allegati loquuntur de eo armato, qui animo lacessendi, & injuriam inferendi, in aliquem inermem irruit, inermem illo exclamante, opem implorante, & verba dolentia proferente, veluti, ahime, io sono assassinato. *post Cappoll. Marfil. & alios Mascard. de probat. concl. 1251. n. 6.*

Es hat sich aber der entleibte so wenig vber diesem des Doctoris stillstehen bewegt / entsetzet oder beschweret / daß er viel mehr selbst auff den Doctor, wie gemeldet / vnerschrocken zu gangen / das Ge-

wehr gefasset / vñnd ihn vñel zu tractiren bedræwet hat.

Also ist demnach (8.) daß subditiiren an der Haufschiren vor
keine Wegelagerung / oder Verlegung des Weges / anzusehen : vid.
Berlich. 4. *conclusionum*. 20. & 22. dann die gegenseitige allegata re-
den (1.) von den jenigen / der auff seinem Wege gehet.

Ut indicant illa verba apud Farinac *quasi*. 125. *part.* 7. §. 2. n.
476. qui alteri *suam viam* impedire vel præire intendit.

Nad also / (2.) auff seinem wege / an der Freyheit des gana-
ges verhindert wird.

Cum quis *in via lata* impeditur transire ab aliquo. Idem
ibidem.

Nun ist aber der einleibte nicht auff seinen ; sondern auff
Diebswegen gangen : hatt auch nicht frey vñd vor sich ; sondern mit
dem Raub wollen davon ziehen.

Nam ut habent verba testis secundæ, nominatim Hauf-
Walgens / in der Verhör. N. 4. wann der Reuter seines Weges for-
gangen were / dörffte der Schuß nicht geschehen sein.

Ebenemassen können auch (9.) des Doctoris minæ außge-
denet / vñd in eilicher massen entschuldiger werden / daß er nemlichen
solche Wort tuwan mag gebrauchet haben / die vergewaltigte Ab-
nahm mit Dræworen zu verhindern vñnd damit die ihme von den
Officirern verstatete defension den Hemholern zu Gemüth zufüh-
ren / dann sonst ja der Doctor kein solcher Zäncksüchtiger Mann /
vñd Eysenreißer gewesen / daß er vorsehlich jemand heite solten auff die
Haut brennen.

Minæ autem tūm demūm maximè attendūtur, quando mi-
nitator talis persona esset, quæ minas suas executioni ilico man-
dare consueuisset, uti hanc præsumptionem & gravamen Rei de-
clarat, mitigatque Berlich. 4. *concl.* 13. n. 31. add. Cynus in l. 1. C. unde vi
Boerius *decis.* 168. *Bourisius in Captivo* c. 3 §. 25.

Was fonsen (10.) Melchior Staub / von seiner freundlichen
Abmahnung angiebet / stimmt mit der andern Zeugen attesta-
tion nicht allerdings vñerein : Sondern es berichtet in der weitern
Verhör. N. 4 Catharina Eckensfelderin / die vierde Zeugin.

Der Doctor habe den Reitern zugeruffen / ihr Heran laßt mir
das Hem liegen / Ich habe schon fünf Pferde gehalten / vñd darzu lei-
den

den müssen/ daß bey Nacht vnd Nebel der meiste theil hinten hinauß
getragen worden/ mußte auff solche weise mein Viehe lassen zu schan-
den gehen.

Ja/ Straub/ saget selber/ daß ihme der Doctor ad qualemcun-
que suam objectionem gar bescheidenlich geantwortet.

Sie sollen zum Schultheissen/ oder Herrn General-Auditeur
Weyern gehen/ vnd umb ein bündlein betten/ es werde ihnen viel-
leicht auch nicht abgeschlagen werden.

Ist also daß Doctoris dehortatio vor vnd nach/ wie auch der
Soldaten Weiber viel kräftiger in relicta, & defensione rerum
suarum: deswegen auch vielmehr zu attendiren/ als daß Soldaten
ausprechen: Posito, es seye also in re illicita, da man an den Docto-
rem precibus armatis begehret/ Er solle daß gestohlene Hens aber-
mahlin passiren lassen/ ergangen.

So hat der Doctor auch (11.) & ultimò, so viel möglich ge-
wesen Magistratus opem vor vnd nach angeruffen/ aber keine ande-
re Vertröstung noch reparation von Ihn haben können/ als Er
solte sich selbst defendiren/ vnd ihme daß seinige nicht nehmen las-
sen: was aber ein mahl hinweg gewesen/ ist niemahs wider restitui-
ret worden. Sic ut ratio l. i. c. Quand. lic. etiam his succurrat.

Ob auch gleich comparatè besser gewesen daß Hens abermah-
len fahren zu lassen/ als einen Menschen umzubringen: Jedoch/
weil vorangezogene rationes den Doctorem à dolo & cædis propo-
sito, allerdings befreyen: also kan auch ordinaria homicidii pena
keinesweges statt haben.

Conferatur Constitutio Carolina Artic. 142. vers. Mehr so
vorgewendet wird/ der Todtschläger were dem benöthiger (aggresso-
ri: ita enim habet antiqua & vera editio, de Anno 1533.) wohl-
fuglicher weise/ vnd ohne gefährlichkeit seines Leibes/ Lebens/ Ehren
vnd guten Leumuth entweichen/ darumb die Entleibung durch den
verklagten Todtschläger nicht auß einer rechten entschuldigten Noth-
wehr geschehen were. Et sequitur porro: So kan sich solcher Tod-
schläger keiner gänzlichen entschuldigten Nothwehr bekehffen. Sed
tantum aliqua & imperfecta excusatione fruitur. Remus ad d.
constit. eodem loco.

Welche aber nach gestaltten Sachen nicht anders / als mit einer Geldstraff zu büßen.

Ut in terminis ferè concludit Berlich. 4. conclus. 18. num. 12. juncto. 4. & 16. Atque in casu consimili judicatum refert Carpz. part. 1. quest. 32. n. 41.

Vnd zwar die helffe davon dem Fisco, oder Herren des entleibten Reuters; die ander helffe aber desselben Wittib vnd Kindern zu zuerignen per Rationes & deducta Berlichii, dict. concl. 18. num. 21. Ad quem hic iterum brevitatis studio, scilicet maturare responsum. atque adeo finire iussi. Lecturum remittimus.

Da dann Ihr Excellenz dem Herrn Generalen frey stehen würde / ob sie ihme Doctori ihren Antheil schenken oder nachsehen wolten. Vnd möchte das Brihel ohngefahr folgender massen begriffen werden.

Sententia.

In Peinlichen Sachen Fiscals der Königlischen Regierung zu N. N. gewesenens Einspännigers Entleibung betreffend / Klägers an einem / wieder Doctor N. N. Beklagten vnnnd Arrestaten andern Theils: Ist nach gehabtem Rath Erkand: das beklagter Doctor N. wegen vorgangener Entleibung / an Leib / Leben oder Ehre nicht zu straffen: Gleichwol aber wegen seines dabey begangenen Excessus vmb ein hundert gulden / den halben Theil Ihrer Excellenz Herrn General N. den andern Theil des entleibten Wittib vnnnd Kindern zu bezahlen / in Straffe zu nehmen sey: In massen er auch die auff sein verführtes Bezeugnais vnd Brühels-fassung auffgewendete Vnkosten abzustatten schuldig / von Rechts wegen.

CAP.

CAPUT VI.

DE JURE PERMISSIVO,
Cujus obtentu, *Armorum abusus*, solet
excusari.

THESIS I.

Utor libr. Recognitionum s. *ἀναγνώσεων*, aut *ἀνα-
γνωσεων*, (qui olim Clemens Romanus habitus fuit,
v. Gerhard in Patrolog. pag. 33. Voss. lib. 2. de Hist. Græc. cap. 9.
pag. 203. & seqq.) libro 10. commemorat: Senem quen-
dam, (Aliqui Faustianum appellant,) ex Platonica philoso-
phia, demonstrasse: omnia esse indifferentia, etiam homicidium,
adulterium, furtum: *Homicidium*, quia animam, vinculis carnis
absolvat; *Adulterium*, quia, si maritus id ignoret, aut non curet,
nihil mali subit; *Furtum*, cum fur, quod sibi deest, ab alio afe-
rat, quod quidem oportere liberè firmi, & publicè, sed, quia oc-
cultè fiat, in eo magis illius, à quo auferitur, inhumanitatem coar-
gui: Communionem enim omnium esse debere usum, quæ sint in
hoc mundo. Sequuntur ea, de communione rerum omnium,
etiam uxorum, quæ, sub nomine Clementis illius, in Decreti Ca-
nones immigrarunt. *caus. XII. quest. 1.* ubi ex Clementis epistolâ 2.
Can. dilectissimus, multa habentur, illi sententiæ congruentia. Sed,
eam Epistolam, Satyro potiùs, quàm Pontifici, convenire, censuit
Jacob Leæius, lib. 2. præscript. Theolog. cap. 10. conf. Blondelli Pseudo-Isi-
dorum: pag. 99. Arnst. & elect. politic. cap. 1. sect. 11. n. 47. Aut. Tr. Von hun-
dert Vortheilen/Ewige Keuschheit zu erhalten, pag. 111.

2. Atque utinam, cum in fausto illo Faustiano, extin-
cta fuisset hæc hæresis, neque in animis quorundam hominum,
tam altas egisset radices, ut nullis persuasionibus, juvenum præ-
sertim

fertim pectoribus, videatur eximi posse. Maximè, cum non Hobbesiani tantùm similisque farinae securitatis mundanae philtro soporati, Medici & Philosophi, subdolis hypothefibus suis (de jure mefe naturali, quo vindicta privata licita sit; illique innixa religione arbitraria) sed etiam multi juris Doctores, precio, vel affectibus corrupti, talia petulantia suppeditent Palladia, quibus quemcunque armorum abusum, facile, apud Judices inadvertentes, excusaveris. Hujus generis, præter ea quæ superius excussimus, sunt etiam ea peripetasmata, quæ à præsumta juris permissio-
ne petuntur, & nunc paucis examinanda veniunt. Enim verò à diligentioribus huius thematis (de jure permissivo) exploratoribus, hæc examinis capita possent constitui, ut (1) per remotionem consideraretur permissio juris, præsumti (per errorem sc. vel *xij. d. l. c. legat. l. 3. de offic. præf.*) Deinde (2) exponerentur summa juris à legibus, vel saltem majore verisimilitudine sic appellati genera: quatenus sc. aliud jus dicitur primarium, lege sc. jure scripto, vel non scripto & moribus utentium in vedum. *l. 32. pr. & §. 1. de ll. Aliud v. secundarium, nempe interpretatione prudentum vel Jurisdictione aut voce magistratuum subinde introductum. l. 2. §. 12. de O. l. l. legis virtus. 7. de ll. junct. l. pen. de Just. & l. 1.* Sed nos argumento præsentis de abusu armorum inhæseri, ad eum ordinem Nos non adstringemus; sed ad eum tantum, prout res patietur, respiciemus.

3. Et primò quidem, de præsumta juris permissione, talem cum ad pallianda delicta alia; tùm ad elevandum & excusandum armorum abusum, commenti fuerunt Dd. canonem: *De eo, quod quis permissum putet pœnam pendendam non esse. per l. quis sit fugitivus. 17. §. apud Celsum. 11. vers. Idem Celsus de Edilit. Edict. l. qua sub conditione. 8. §. ult. De condit. instit. l. si quis aliquid. 38. §. Testamentum. 6. De pœnu. Tortus post Consilia Butrij column. 8. Eumq; allegans Cravetta Consil. 366. n. 23. D. Gothofred. in notis ad gloss. d. l. 17. §. 11. De Edilit. Edict. Vbi Brocardicum illud hoc modo effert:*

“ *Delinquere non videtur, qui facit id, quod publicè facere licere, arbitratur.*

“ *Quam in rem allegat etiam l. vel universorum. 12. de pignorat. act. l. non solum. 33. §. 1. Vers. Hoc amplius. de usucap. l. cum quidam 30. §. quod dicitur de Acquir. hered. §. placuit. 7. Instit. de obligat. quæ ex delict. nasci. Credo*

Dd.

v. Brocardi-
cum: de ju-
re permissi-
o; sic dicto
per errorem
falsa præ-
sumptionis.

Cvj. OBTEXTV, ARMORVM ABVSYS EXCVSARI SOLET. 327
Dd. istos, si memoria occurrissent, horum etiam tracturos fuisse.
Persij Vericulos, ex Satyra quinta:

Vindictâ postquam meus à Pratore recessi,
Cur mihi non liceat, insit quodcunq; voluntas.
Excepro si quid Masuri rubrica notavit.

(Et exantecedentibus:)

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam;
Cui licet, ut voluit &c.

Intelligit Poëta Masurium Sabinum, Equitem Romanum, etate
Tiberij maximæ, in jure interpretando, existimationis Jctum, de
quo Athenæus lib. 14. Μαυρίπιος ὁ πρῶτος ἀπὸς Θρησσίας, ὃς ἐκείνους διδάτε-
ες: i.e. nulli in jure interpretando, secundus. Acceperat enim in-
ter primos, hanc de jure respondendi, ab Impp. potestatem. Enim-
verò, Persianus ille servus, beneficio Domini libertatem nactus,
omnia sibi permittenda putabat; quæ non diserte libris Sabini prohi-
bita, aut notata essent.

4. Eadem ferè ratione, Duellatores, (ut sic dicam) nostri;
atque adeò etiam adolescentes aliqui, simulatq; in liberio-
rem Academiarum aërem, longius à pædagogorum serperastris, sese
asserunt, credunt, digladiationes inter probra non habendas
esse, cum tam facile excusentur, & ferè pœnâ pecuniariâ perpur-
gantur: Quidam etiam ex ipsâ patria, & tantum non ab ubere
materno, hanc trahunt superstitionem: Non esse licitum, aut
honestum vel saltem decorum, acceptas ab aliis injurias ad Magi-
stratum legitima actionum ratione deferre; pugnam verò detre-
ctare, probrosum esse. Et quo scilicet alio fine, accingantur lumbi
gladiis; quàm ut præstò sint manui, ad vindictæ privatæ studium
prorogati: Warum trägt man die Wehren (oder Degen) als daß
man sich darmit wehren (und regiren) solte? Certè provocatum, si
vel maximè provocantem interficiat, non valdè peccare, etiam
expresso jure municipali, nonnulli decretum arbitrantur: v. inf.
thes. antep. Ambigo, num illud commemorare debeam, quod sæ-
pius relatum audiui: Matres quasdam, quò generosiores habeantur,
filios abiturientes, hoc monito dimittere: Ne qualescunq;
perferant injurias: Malle enim se mortuos; quàm ullâ patientiâ
labæ notatos, reduces, relatores, filios, spectare.

5. Cæterum, ut juvenes & liberos, per falsas ejusmodi
hypo-

hypotheses, deceptos, Persius argutè perstringit, & errorum admonet versibus seqq. ibi:

Disce, sed ira cadat naso, rugosâque fanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello:
Non Prætoris erat, stultis dare tenuina rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ:
Sambucam citiùs caloni aptaveris alto;
Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem:
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ita & nos veniam rogamus, si veteres ejusmodi avias. (solche schöne Großmüthersprüche / sive, ut Jod. Badius interpretatur, amiles ejusmodi opiniones, quales solent aviæ instillare nepotibus) istis feroculis, de vapido, & plusquam satis incalescente, pulmone revellere adgrediamur. Non magis enim Dd. nostrorum; quàm Prætoris fuerat, vitæ tuæ, vel proximi, tam vile & venale constituere precium: Stat contrà ratio. Nequa autem Dd. temerè insultare censeamur, periculosissimi postulati primùm examinabimus sententiam, & probationem; deinde refutationem planissimam subjecturi. Quod ad sententiam; jam supra præmonuimus. Nos non esse excessuros lineam, nec de virtute juris permissivi in genere; quanquam necessariam, cæteris silentibus; hoc in loco, instituturos disputationem; sed eâ ex l. 7. de ll. & textibus parallelis, suppositâ; conf. Meisn. lib. 1. de ll. q. 5. pag. 80. ubi ait: Permissionem, quæ talem, non esse officium vel actum legis. Bachovium in comment. de ll. ad l. 2. d. tit. p. 132. n. 7. ubi notat: vim permissivam versuri circa ad id quod est, & tùm propriè legis esse, si non simpliciter permittat; sed etiam determinationem aliquam addat, ut in testamentis, (quæ expositio congruit cum Basilic. lib. 2. tit. 1. l. 18. ibi: Τὸ ἐπιτρέπειν τοῖς ὅσιν ἡθελεῖ καὶ σιωπᾷ δοσεῖν.) quæ ad propositi postulati explicationem pertinent, duntaxat allaturos: Eo quæ nomine necessariò supposuimus; Quædam verè jure permitti, & vel expressè, vel tacitè: Quædam autem, & per falsam opinionem, pro permissis haberi. Probè autem notandum est, non agere Brocardicum præmissum de illis, quæ verè sunt juris permissivi, vel quæ reverà, jure aut more, permissa sunt; sed de his, quæ opinionem, & quidem falsâ, permissa putantur.

Canon 2. de
his quæ verè
jure permis-
sâ dicuntur.

6. De his enim quæ jure permissa sunt, vulgata est regula: Factum à lege permissum pœnâ vacare, sive pœnam non mereri.

l. Grac-

*l. Gracchus. 4. C. ad L. lul. de adulter. l. 3. §. 1. ibi: Quia concubinatus, per LL. nomen assumptis, extra legis pœnam est. De concubiniu. Nomina & autoritates, videri possunt apud Tuscum, Tom. 6. lit. P. conclus. 208. per tot. Barbos. locuplet. lib. 14. cap. 41. axiom. 42. Quanquam & hæc regula non sine mica salis, accipienda; sed intelligenda venit, (1.) de foro externo: (2.) De his, quæ non alia lege superiore prohibita sunt: l. 3. §. 3. de sepulch. viol. v. g. Jure civili, permillum erat, reducere, semel dimissam, per divortium; utcumque ea interim, alii viro cohabitasset. Textus est satis perspicuus, in *l. post divortium. 64. ibi: post divortium mulier, si de dote maritus nihil cavit, & cum alij nupsisset, postea ad priorem virum rediit, tacite dos ei redintegratur. De jur. dotium. congruit l. 64. in f. de donat. int. vir. & uxor. At hæc permillum, severè interdicatur à Deo, Deuteronom. cap. 24. n. 4 & seq. addita ratione perpetuâ:**

Quòd connubium hoc redintegratum, abominatio sit, apud Deum. Vti Cajetanus rectius, quàm Abulensis, (qui mulierem, abominabilem factam) interpretatur: quomodo etiam Beatus Lutherus; *Solz ches sey ein Grewel/ vor dem 3. Ern.* Rationes rationis, has adfert Lorinus: Quòd talis reditus, præ se ferat speciem adulterini concubitus, secundarum nuptiarum, & appareat, fuisse fucatum divortium; Et quia facilis pararetur via divortiis, si licitum esset, post secundas nuptias, iterum redire ad primas. Quanquam ex rationes ferè alienæ sunt à scopo; partim etiam falsæ. Neque enim (1.) secundæ nuptiæ, vel jure divino, sunt adulterinæ; & *Epist. ad Rom. cap. 7. Vers. 2. & 3. 1. ad Corinth. 7. Vers. 9. & 39. 1. ad Timoth. 4. §. 3. & cap. 5. & 14. cap. pen. & ult. extr. de secund. nuptiis.* Quin & jure civili, legitimæq; castæ dicuntur, *No. 39. c. 2. Vers. si enim illas. No. 2. c. 3. & Nec enim majores. ibi: ut metu castarum Nuptiarum; licet secundæ sint. & Lac. Mastertium quæst. 4. de secund. Nupt. & seqq.* Licet, ratione prædestinationis, & intuitu liberorum prioris matrimonii, exprobrationem & pœnas patiantur, & *d. Mastert. quæst. 6. 24. & seqq.* Nec (2.) fucatum dici potest divortium, quod defuit in aliud connubium: *l. ult. §. 2. in f. de Divort. & repud.* Neque (3.) in casu rarissimo, facilis ad divortia transitus metuendus: neque is metus congruit tempori, quo divortia passim erant permilla. Verior autem & fortior ratio, latet in verbis: *Quia polluta est &c.* Quam rationem, cum Romani legislatores non attenderent, sed divortia promiscuè admitterent, facile passi sunt, matrimonia, (ex suis hypotheseibus) redintegrari: unde sequitur, nec Grotianas rationes, in comment. ad d. loc. Deuteronom. subinductas, causam abominationis exhaustire: quòd ea redintegratio, speciem haberet uxoris, alteri in usum datæ: quodq; omnia lenocinia, eo velo, obtegi posuerint. Siquidem & Romani istas rationes alioquin attendissent. In-

Tc

sinuat

sinuat aliam diversitatis rationem Iosephus, 4. *antiquit. cult.* tradens: Eum, qui à conjuge disjungi postulârit, scripto ei securitatem fecisse, quod eam nolit amplius repetere: sic enim demùm habuisse potestatem, alterius conjugis quærendi; Alioqui divorcium permissum non fuisse. Sed, quia hæc promissio seu eieratio viri, in sacris non extat, & spem omni reconciliationi, (quæ fieri poterat, si novæ nuptiæ non intervenissent,) præcludit: à Iesuita, Lorino, in dubium vocatur: Nisi dixerimus, diversorum temporum mores, & consuetudines, temerè confundendas non esse, ut Iosepho suo autoritas, hic illibata relinquatur. Obijcies: Davidem tamen, repetisse suam Michal. 2. *Samuel. 1. vers. 13. 14. & seq.* Non reposuerim, quod nugatores Rabini: Eam, metu Davidis, à Palthiele, illibatam mansisse; sed potius, inter ablâtam vi, & dimissam repudio, distinxerim. Cæterum, cum differentiam istam iuris civilis & divini, ne Grotius quidem, (qui pro magno lcto haberi solet,) observaverit; (cum tamen paulò post, v. 6. *molæ & catilli* significatum, illicò à lcto peteret:) Facilius ignoscendum est veter. juris interpretibus. At nec Mancinum quidem *tanto stipendio jura decem, lib. 1. parall. cap. 157.* Nec *W. Herodam, in suis parallelis, nec Regueliam, aut cæteros collatores,* hic animum advertisse, miror: ut faciliorem ad eò veniam mereamur, si Autumno, Gronovvegno, cæterisque differentiarum annotatoribus, gratuitas hic operas subministremus.

7. Porro, ut ad regulæ nostræ limitationem redeamus, Nec (3.) lex permittens, in speciali causâ, aut gente, opponenda legi, generalius prohibenti. v. *Ciceron. lib. 2. de invent. ibi: omnis Lex, aut jubet aliquid, aut permittit, aut vetat, aut de genere omni, aut de parte quâdam: aut communiter, in plures res, aut in certam aliquam rem, scripta est.* Sic, in politiâ Mosaica, equidem, non tantum permittitur; sed etiam jubetur frater, ducere uxorem, h. e. viduam, fratris defuncti, h. e. levir glorem suam, nempe, si frater ille, sine filio obiisset, eique semen, & memoriam nominis excitare, superstes cuperet. *Deuter. cap. 25. n. 5.* Quod jus, etiam ante legem latam, consuetudine quâdam introductum vigeat. Sic enim. *Genes. 38. v. 7. & 8.* cū mortuus esset Ger, primogenitus filius Judæ, sine sobole, Juda Onanem, secundo genitum, jubet ingredi ad Thamar, relictam viduam, & suscitare semen fratri suo. At hæc Lex ceremonialis & forensis, & temporalis: temerè à Christianis opponitur legi prohibenti perpetuæ & generali, *Levit. 18. v. 16. & iterum cap. 20. v. 21. Eus. 3. v. 19. Rivetus in Genes. pag. 737.* Benè, post alios, & breviter, Taddeus, in conciliatore Levitici, cap. 120. Lex de non revelanda turpitudine fratris, (in uxore, vel viduâ ejusdem,) perpetua

CUIUS OBTEŒTIV, ARMORVM ABVSVS EXCVSARI SOLET. 331
petua est, & sanctè ab omnibus observanda: At altera, de susci-
tatione seminis, fratris memoriæ præstanda, partim ceremonia-
lis erat, figurans primogenitum Christi; partim forensis, ne here-
ditas, in aliam familiam perveniret: adeoque nullatenus, respec-
tu aliarum, pro obligatoria habenda est. Quam responsionem,
ferè etiam habet, qui, de ista quæstione, accuratissimè scripsit,
Nicol. Reusner. l. consil. 9. (*Quod totum, in suum tractatum retulit*
Bachstadius de iure connub. pag. 433 & seqq) n. 48. ibi. Quod ad Le-
gem Mosaicam attinet, distinguendum esse, puto, inter legem ge-
neralem, (quæ universos obligat;) & specialem quæ ad paucos
pertinet. Neque enim Lex, aut consuetudo specialis, quæ certi
alicujus loci propria est, & cons. peculiaris, tollit legem genera-
lem, sed derogat ei duntaxat, & in eo solum loco præfertur, ubi
lex ejusmodi, aut consuetudo, nata est. Itaque nec obstat, vel Ja-
cobi, vel Judæ exemplum, quos vel ignorantia quadantenus ex-
cusat, vel revelatio, inquit Reusner. d. consil. 9. n. 67. Mittamus ex-
empla, inquit Alberic. Gentil. lib. 5. de Nupt. cap. 9. pag. 425. Ne-
que enim ullum est flagitium, quod defendi, exemplis, ex amplis
humanæ improbitatis campis, non possit: mihi rejecta in perpe-
tuum sunt, quæ rationem non habent. Adhib. Francisc. Hotom. de
rit. Nupt. cap. 8. pag. 800. & seqq. ubi, ad loc. Deuter. 25. vers. 5. ferè idem
respondet, quod Dn. Gerhard. in loc. de conjugio, §. 320. Loqui scilicet eum tex-
tum, de casu speciali, propriè, peculiariter & strictè, ad Reipubl. Iudaicæ
rationem accommodato, neque ad gentem ullam aliam producendo. Ha-
fenref. lib. 3. Locc. Theol. 10. pag. 760. edit. 3. Hemming. lib. de conjugio.
pag. 116. Samuel Mares. lib. 1. Antichristi revelati cap. 29. §. 11. post Cal-
vin. ad Levitic. c. 18. Quodd autem prohibitio, quæ Levit. 18 extat,
non sit politica s. forensis, aut ceremonialis; sed universalis, s.
moralis, (quæ omnium sit hominum, ac temporum, atque
adedò immutabilis) id, post Theologos, multis argumentis, ex
nostris, etiam recentiores ostendunt v. Valent. Guil. Forster. de Nu-
ptiis. cap. 7. pag. 103. & seqq. ubi p. 106. etiam quæstionem, de qua
nuper consulti fuimus: An viduus, (vel vidua) filiam sororis,
defunctæ conjugis suæ; (hæc filio, v. g. fratris conjugis sui, nu-
bere) ducere possit? attingit. De qua etiam agunt Pseil & Ger-
hardus, apud Bachstadium, in collat. iur. connubial. consil. 7. & 8. pag.

412. & seqq. Allegorias Augustini, in can. olim. 8. caus. 3. quest. 1. parum curamus. Verba certè sunt generalia. vers. 6. ibi: Niemand soll sich zu seiner nächsten Blutsfreundin thun / ihre Scham uenverblößen; sive, ut, juxta Hebræum redditur: ad carnem carnis suæ, non accedet. Unde & juri naturæ, hanc conjunctionem repugnare, complures docent. Brissou. de jure Connub. pag. 238. vers. An autem mortuorum fratrum Conjuges. Anton. Matth. de incest. cap. 6. nu. 4. vers. Nec aberraverit. ad lib. 48. Digest. tit. 3. Argentoratens. 2. consil. 84. Kizel. synops. Matrim. cap. 3. Theorem. 11. lit. H. qui plures allegant.

8. Non ignoramus, Pontificios scriptores, & Covarruv. part. 2. cap. 6. §. 9. Layman. lib. 1. tr. 4. cap. 2. n. 2. Larè Sanchez de matrimon. lib. disput. 66. n. 11. Rebell. de obligat. instr. part. 2. lib. 3. quest. 15. n. 11. post Thomam, Sylvestr. & alios, Mozz. de matrim. column. 7. nu. 15. pag. m. 15. Duaren. ad rubric. solut. matrim. tit. de Nupt. cap. 3. Cujac. 8. observat. 28. in comment. de gradib. pag. m. 1372. (ubi fratris nuptias, primum Constantium & Constantem vetuisse, tradit. l. 2. C. Tb. de incest. nupt.) Iterumq; in comment. ad l. non omnes. 144. de Reg. jur. ubi conjunctionem talem licitam; sed minus honestam, vocat. Menoch. 2. presumt. 10. n. 45. Farinac. quest. 149. n. 148. Wistum. consil. crimin. 8. Mezger. consil. crimin. 9. quest. 2. eorumque sequaces. p. Besold. Bap. Zant. part. 4. consil. 178. Incip. Wohl Edeler Hartman. Pistor. observ. 112. n. 98. & seqq. (ubi negat, jure divino, hanc conjunctionem, prohibitionem habere) adducto, eum in finem, testimonio Brenij. Iob. Bapt. Casar. in Consil. Altorf. adopti. §. 109. Contraria his docere, & admittere: Quibus etiam novissimè suffragatur Autor Responsi, pro matrimonio Principis, cum defunctæ uxoris sorore contracto; Qui tamen libenter concedit, matrimonium cum fratris viduâ, (extra casum Deuteron. cap. 15. vers. 5.) verbo Dei, verè & indubitato esse prohibitum; sed, inde non statim concludendum esse, scribit: Matrimonium, cum defunctæ uxoris sorore, itidem prohibitum. pag. 103. n. 344. Quinimodò, hoc matrimonium, jure divino & naturali, permissum esse, contendit. d. respons. pag. 62. Sed, præterquam, quòd in utroque casu, eadem militat ratio, & sententia: Ne quis misceatur carni carnis suæ: Rationes adversariæ tanti non sunt, ut à sententia, in Ecclesia orthodoxa receptâ, quenquam debeant dimovere. Absit enim, ut dicamus, in Ecclesia orthodoxa, improbari sententiam, quæ jure divino & naturali, permissa sit. (quod, in formato quæstionis statu, continetur d. respons. p. 62.) Primò enim negamus, quæstionem hanc: An, jure divino, hoc matrimonium sit prohibitum? facti esse, quod ille præsupponit p. 61. Siquidem, An facinus aliquod, jure sit prohibitum? nequaquam ad quæstiones facti; sed juris, pertinet: Vac. 44. & ibi Cujac. de Appellat. l. Voluntatis quæstio. 7. C. de fideicom. l. Ex Verbis. 14. C. de donat. int. Vir. & uxor. l. 20. §. ult. de instr. vel instrum. legat. ubi Cujac. in Scaola memorat, Gallum Aquilum, cum de facto quæreretur, consultores ad

Cicero-

CUIUS OBVENTU, ARMORUM ABUS. SOLET EXCUS. 339

Ciceronem rejecisse: quoniam facti quæstio, sit in disquisitione Rhetorum & Iudicum, non Iurisperitorum. Nec sequitur: Dubium esse, utrum factum aliquod jure decifum sit? Ergo quæstionem, non esse juris. Nam & hic nullatenus de facto aliquo quæritur: An ita contigerit, ut narratur, sed de jure, an jure communi prohibitum; vel permiffum sit? Solet equidem de statutis dici, ea facti esse, & in facto consistere: *can. 1. de consuet. in 6.* Sed intelliguntur ibi particularia; aut juri communi contraria: vel certè ea de quibus liquidò non constat, an statuta & introducta sint, nec ne. ut ibi notav. *conf. Menoch. 2. præsum. 8. n. 7. & seqq.* Altera subtilitas facillè eluditur, contraria quæstionis informatione: Negamus enim, ullibi in jure divino, generaliter sive universaliter (omnibus) hoc matrimonium permiffum esse.

Tertio, probavimus supra, abundantissimè, prohibitionem, ex veteri, & novo federe.

Quarto, verba *Levit. 18. vers. 18. neben Ihr/ Ihr zu wieder/weill* sie noch lebet 2c. Non possunt ad contrarium sensum inferendum genericè allegari: (1.) quia ista argumentandi ratio non procedit in dispositione negativè concepta; *Gl. 4. C. de peric. tut. & curat. collata l. 3. l. Mandati.* quia verba negativa semper negant & nunquam affirmant. *post Bald. & alios A. Barbosa in Loc. argum. h. r. n. 15.* (2.) neque etiam procedit in jure singulari aut privilegiario. *gl. in cap. licet. 11. De privileg. in 6. Eberhard. in copsc. legal. loc. 4.* Inprimis si (3.) hoc pacto induceretur correctio juris communis, *cap. significasti. 18. de foro def. Eberhard. d. loc. Barbosa. n. 29.* Quomodo sanè in præsentì problemate? *Opt. Max. eod. lib. cap. 20. & 21. indistinctè & generaliter definit: Turpe factum esse, si frater fratris uxorem ducat.* Quò prohibitio, cum, de superstitis uxore, otiosa sit; utique de defuncti viduâ, erit accipienda: Nisi malimus dicere: Levitici hunc locum, ad specialem illam legem, ceremonialem & forensem, respicere, ut ille casus excludatur, quo frater fratri jubeatur semen excitare. Quinto, *Lutheri, n. 233.* adducti, definitiones quod attinet, jam dudum monuerunt viri pii, atque ipse adeò Lutherus, discernenda esse scripta anteriora, à posterioribus. Quemadmodum enim ipsa Iurisprudencia, non uno impetu emerfit, sed sensim, sensimque, incrementa cepit: (*ad D. & Lutheri Verba, in præfat. mox alleganda, respicimus*) Immo, quemadmodum & ipsi Apostoli, cum adhuc in schola Domini essent, sæpius hallucinabantur: Ita emergenti primùm, ex illis tenebris, Luthero condonandum, si annis illis prioribus, nonnulla liberius pronunciavit. Sic ipse Beatisf. Pater petit, rogat, & per Christum contendit, in præfat. über den ersten Theil seiner Lateinischen Bücher/ An. 1543. außs gangen/ darinnen er den Einfältigen; (oder von bösen Büben/ obel berederen/) Leser vnterrichtet/ wie er sich in seine Bücher/ des ersten Anfangs richten soll / weil sie dem letzten nirgends gleich sein/ Ja offte / hin vnd wieder in etlichen Artickeln/ des Papis Lehre billichen/ vnd recht lassen sein/ & in 5. Daher 2c. ibi: *wirck in meinen ersten Schrifften/ vnd Büchern/ finden/ wie viel*

viel ich damahl dem Papst nachgelassen, welches ich hernach
vor die schrecklichste Gottslasterung vnd gröwel gehalten/ vnd
verdammnet habe; vnd in Ewigkeit gehalten vnd verdammnet
haben will: (Ergo etiam pseudo discipulos mustitantes, vel contra-
ria asserentes,) Amen. Sic librorum Ienensium procurator, Dn. Ni-
colaus Ambsdorffius, pientissimus Theologus, (qui in præfat. tom. 1.
Ienaens. §. dann/ das weiß ich 2c. ausus est hanc proferre sententiam:
Es seye die ärgste vnd schädlichste Ketzerey/ so auff Erden kom-
men ist: daß gute Werck/ zur Seeligkeit/ von nöthen 2c. Von
Luthero, durch Gottes Wort gewaltiglich widerleger.) Is, in qua,
idem, in d. præfat. tom. 1. Ienaens. §. Zum fünfften 2c. ibi: Es sind
in den Wittenbergischen Tomis, die Bücher D. Lutheri, nicht nach
der Ordnung der Zeit, wie sie der Mann Gottes hat lassen auß-
gehen/ zusammen geraffelt: darauff dann viel ihre Meinung:
(NB. Daß man d. Papstthumb halten/ vnd sich mit ihm verglei-
chen solle/ vnd müsse:) schließen/ vnd solches vertheidigen wol-
len/ weil der Mann Gottes/ im Anfang der Sachen/ viel Papis-
terey geschrieben/ vnd nachgelassen hette 2c. jung. §. diß alles 2c.
Quales protestationes, si eucullatus Surius, in suis Commentariis ob-
servasset, non tam sæpè dissentium, in Luthero, notasset, & calumniatus
esset (Atrocibus autem peccant, qui Lutherani volunt Theologi saluta-
ri, & tamen ejusmodi adversariorum calumniis, quas refutare potius de-
bebant. G. Henric. Wagneroch, in AntiDorfeo part. 1. cap. 3. argum. 8.
pag. 108. ubi nugari istas tories refutatas, eisdem reproduct, delectan-
tur, quinimò capitalem quæstionem, de fide Romanensium ex loco ro-
ries retractato, tom. 4. Ienaens. pag. 320. nescio quo consilio, quare
conscientia, definire, in tam clara Evangelii Luce, non verecundantur.
Quod scriptum quidem, Anno 1528. emanavit, adeoque continetur ad-
huc, sub quindecim illis annis, rudimentorum Lutheri, de quibus ipse
iterum, candida & notabili retractationis formulâ, sic scribit: In der
Kurzen Vorrede/ vber den Catalogum seiner Bücher/ so er/ von
Anno 518. biß 533. geschrieben. §. Es wäre dann 2c. ibi: Ich/ oder
vielmehr das Wort Gottes/ hat viel müssen leyden/ in diesen
fünffzehnen vergangenen Jahren/ ehe es zu kräftigen ist kommen/
vnd wie es zugenommen/ vnd auch Ich/ täglich vnd Jährlich/
weiter vnd höher/ darinn kommen bin; wie das wol zeugen die
ersten Bücher/ (darinn ich dem Papstthumb viel/ vnd fast al-
les/ nachließ vnd ehrete) gegen dem letzten/ welche Christum
allein vnd rein/ handeln/ vnd dem Papstthumb nichts nachge-
lassen. Item, in der Vorrede/ auff seine propositiones, pag. 5. §.
Vnd da ich 2c. ibi: Dann ich hielte/ (damahls) des Papsts Kir-
chen/ vor die rechte Kirchen 2c. jung. jam §. darumb 2c. ibi: Ob
ich gleich vor dem Papst/ vnd seiner Majestät/ mich nun nicht
mehr entsege/ vnd fürchte; So muß ich mich doch vor seinem
Gott/ dem T. 2c. Nullatenus autem doctrinam Pontificie sedis pro-
bat, sed quæ de verbo Dei, etiamnum, in illa Ecclesia, supersint: siqui-
dem in

dem in §. wir schwermen zc. disertè dicit: se separare doctrinam Christianam, quam Ecclesia acceperit ab Apostolis; von des Papstes Teuffel. schon Zusatz. verba ita habent: wir schwermen nicht also/wie die Kottengeister/dass wir alles verwerffen/was der Papst vns ter sich hat; (non rejicio omnia, quæ sunt, in Ecclesia Catholica, Apostolica, scilicet doctrina Apostolorum relicta). Sondern/das sechren wir an/ vnd verwerffen/dass der Papst nicht bleiben lassen will/ bey den Gütern der Christenheit/ die er von den Aposteln geerbet hat: Sondern thut auch seinen Teuffels/Zusatz dabey/ vnd drüber. Quid? quodd, mimicè & ironice se ibi loqui, aliquoties profertur, ibidem, in verbis: Soll ich auffhören zu heucheln: Et paulò post: Rander Papst diß mein heucheln leyden. Genuina autem Lutheri sententia, integro libro expressa est, cui titulus: *Dass das Papstthumb auß dem zc.* Summam libri refert ipse Surius in *Comment. de Anno 1543. p. 405.* Quem librum, aut ignorare, aut dissimulare, non erat Lutherani Theologi. Sed, quo fine & consilio, hæc talia spargantur, eventus proli dolor abundè docet, & uberiùs fortè manifestabit. In militia proditorum censetur facinus, si quis militum, ne dum Ducum aliis pugnantibus, spectatorem tantum agat & à pugna abstineat. *P. Gregor. lib. 11. de Republ. c. 10. nu. 11.* Quale ergò illud habebitur, quo tela ex domo propria hostibus suppeditantur: annon prævaricationi proximum putabit flagitium posteritas, si Theologus Lutheranus, captato uno vel altero, è Scriptis Magistri sui ambiguae sententiæ vocabulo, mentem Autoris, quam ille alibi toties planissimis verbis expresserat, planè in reprobum sensum perverterit? *ἔξω δὲ τοῦ ἰνδὶξ' ὅπου:* Cui propediem. Reddet *gestorum* rationem quisque (simulator & dissimulatur, truculentus & subdolos) *suorum.* Certè, Dn. Ambsdorff. in laudata sæpiùs præfatione. §. Zum dritten zc. hält gewisslich das vor/dass der heylige Mann/ D. M. L. darzu sonderlich erwecket sey/dass er den Antichrist zu R. offenbahren/ vnd zu schanden machen solte; Sonsten würden ihrer viel dem Teuffel/vnd seinem Antichrist zc. Quæ nos suis quidem relinquimus cathedris, interim illud saltem exinde conficientes: Rectè & planè accommodatè, ad superius argumentum, & locum à Dn. Consulente objectum, respondisse Beustium *de matrim. c. 51. §. conclud. inf.* Nimirum scripsisse hæc Lutherum, in initio repurgatæ doctrinæ &c. Aliorum præjudicia, apud Dedekenn. Vol. 3. Conf. pag. 343. & 383. contrariis eliduntur facillè, numero etiam vincente: *apud eund. Dedekenn. pag. 349. §. locis superius laudatis.*

9. Quartò, ad Explicationem superioris postulati, notandum, permitti quædam à Legislatore, ut per se *adiaphora*; quædam verò, ut, per se quidem *improbanda*: sed quæ, ob personarum, aut rerum, & temporum, conditionem, vix tolli possint: Cujus generis sunt, usuræ, circumventiones in contractibus, (h.

G. l. 1. f. 13.
l. 4. ibi: qui
hostes ar-
mijus eris
Ad L. lul.
Maj.

de detractio dolo, fraus in re. *Cujac. ad l. 144. de R. l.*) meretricium (post lupanaria permilla,) conditiones, donationes illis factae: *l. 5. de donat. ac ipsa etiam lupanaria. v. Tr. de altero tam. part. 3. ar. 4. pag. 164. & seq.* Illis Iudex poenam, nec minatur; nec imponit; *conf. l. 14. §. 14. de religiof. l. si duorum. 52. de Act. emt. l. 1. §. 3. de concubin. l. si constante. 24. §. 5. ibi: Savitia, quae in propriis servis culpanda (est) in alienis, coercenda, est. Solut. matrim. conf. Marc. Anton. Nattam. tom. 3. consil. 588. Incip. Iste, quia conscripsit. n. 9. ubi docet: Mendacium, etiam fraudulentum, ex quo alius non leditur, censeri nugatorium, & sine poena. &c.* His autem poenam minatur, licet certam non imponat: *arg. §. sed neque heres. 10. Instit. de Testam.* Sed ea vel censoribus, vel Deo ipsi, castiganda relinquit, aut certe arbitrarie (Judicis) animadversioni committit. *post Marant. & Lopez. Augustin. Barbosa in l. Nemo martyres. 3. n. 7. C. de SS. Eccles.* Sic superbia, arrogantia, iracundia, defectus Charitatis, vindicem Deum habent; LL. nullas humanas: (ut recte hactenus Salmas. de sanor. Trapezit. pag. 487. Quod vero his speciebus peccatorum, etiam ebrietatem & luxum adscit, perhibetque, ea nullis LL. humanis puniri; Ex ordinationibus publicis reformatae politica, palam refutatur.) Quin & Politici cum Historicis, observant, Judicia quaedam fuisse forensia; alia censoria: *Keckerman. lib. 1. system. polit. cap. 18.* Et censores correxisse illa, quae vulgò poenâ forensi, digna non videbantur. *Id. ibid.*

10. Quintò, regulam illam admittimus in his, quae certo jure permilla sunt; non itidem de his, quae, per qualemcunq; interpretationem, pro permillis, habentur. Si enim singularia ejusmodi postulata, per gradationem, securè neantur, tandem nodus, justitiæ planè exitialis, constringitur. Multi tamen ex Dd. talem collectionem non averfantur; sed ita animosè colligunt: Quod jure permillum est, poenam non meretur; At omne id, quod non probatur, disertè esse prohibitum, est permillum: *arg. l. ab ea parte, 5. de probat. l. mutus. 43. §. 1. de procurat. l. 1. §. 1. de Testib. Menoch. 6. praesunt. 16. Cravett. consil. 203. n. 23. Surd. consil. 173. nu. 72. & consil. 222. n. 5. Richard. 2. consil. 68. fol. 151. Pacian. 1. consil. 34. n. 7.* Ergò poenam non meretur. Vis exemplum sive hypothefin? Ecce sumtam ex argumento, quod tractamus, de Armorum abusu. Sic enim inter infinitos gladiatorum patronos, argumentando in-

cedit

Tercium
brocardi
cum, de
sacris per
missis

cedit ac progreditur Ponginibus apud And. Fachinam, lib. 3. conf. 81. n. 28. & seqq. Comes Hieronymus, obviam ixit Cicada, & ab eo petiit satisfactionem: Id licitum esse, apparet ex eo, quod expresse non reperiatur prohibitum. Hanc postulationem sequuta fuit digladiatio, & ex ea cades. Ergo cades ista, debet esse impunita. (Ita ille per l. qua act. vult autem allegare. l. 7. §. si quis. 4. Ad L. Aquil.)

11. Si Rabula quidam forensis hæc scripsisset, aut protulisset, minus noxium futurum erat enunciatum; At, cum Fachinaus, juris Antecessor, inter consilia. Scholæ & fori, hæc postulata obtulerit, nullatenus ferendum est, tam enorme conclusionis aude qua. Annon enim omni jure prohibitum est, privatos à se invicem, satisfactionem talem armatam, & jus in armis, l'espée à la main, exigere? An non ideo judiciorum vigor, jurisque publici tutela, in medio constituta est, ne quis ipse suam exigat satisfactionem? l. nullus. 14. C. de iudic. Casiodor. 12. variar. cap. 4. Annon omnia jure prohibita sunt, ex quibus tumultus & cades possunt oriri? l. Non est singula. 176. de Reg. jur. ubi, cum Cujac. P. Faber vidend. Annon satis prohibitionis est, in ipsius naturæ præceptis; alterum non lædendum; sed amandum, esse, succlamantis? Cur non hic etiam brocardica adversaria valent: prohibitum censerì omne id, quod non inveniat permissum? l. Gallus. 29. §. ille Casus. 15. de lib. & posthum. cap. pen. Extr. Nesed. vacant. Mascard. de probat. conclus. 1143. n. 116. Et cur non attenditur illud alterum? quo dicitur: prohibito uno, censerì omnia prohibita, per quæ pervenitur, ad illud unum. l. oratio. 16. De sponsalib. l. pupillus. 5. §. sed si per interpositam. 3. de auctor. tut. l. ult. C. de reb. alien. non alienand. Surd. consil. 301. n. 74. Mascard. concl. 102. Et cur non tertium quoque illud? prohibitum unâ viâ, (jurgia p. digladiationes, & omnino vindictam privatam) non censerì aliâ permissum. (p. per exactionem satisfactionis.) l. cum hi. 8. §. si cum ii. 20. De transact. l. quod dictum. 32. de pact. l. atque. 4. §. ait Prætor. 3. De hi, qui not. infam. Menoch. conf. 285. n. 42. Scaccia de commerc. §. 1. quest. 7. ampliat. 11. n. 2.

12. Ita nimirum labi oportet eos, qui, omissis juris Justiniani principiis, beneque fundatâ arte, Doctorum & Politicorum traditionibus nimium deferunt; Justinianeam prudentiam, pro obsoleta nimis, & antiquatâ habentes: per Novell. 21 de Armeniis.

cap. 2. Quomodo nuper Pragmaticus quidam, non dubitavit, integro Jctor. Collegio, brocardicum hoc suum opponere: punctum facere copulam: *per tradita gl. in l. 52. §. 2. pro. soc. ubi Gothofr. in not. Add. gl. similem in l. precia rerum. 63. ad L. Falcid. Everhard. in loc. à natura copula.* Cum tamen ea traditio, & sensui, & rationi, & Grammaticæ, repugnet. Nisi malimus dicere: glossam de figuratis interpunctionibus sensisse, v. g. quando in oratione, vel tmesis, vel *ἁπόπῃ*, vel Hyphen, aut subunio, adhibetur. Justinianus autem in d. Novell. 20. c. 2. nequaquam de jure antiquiore; sed de factis antecedentibus, sive causis expeditis, loquitur, atq. hoc vult dicere: Cum leges non ferantur in præteritum, sed in futurum: l. 7. c. de ll. Idè se divisiones hereditatum jam factas, evitandæ confusionis causâ, non retractare; sed futuris tantum divisionibus, deinceps modum præscribere. Quomodo se ipsum explicat, in *vers. Quod autem prius factum est. d. c. 2. Et statim in Novell. 22. c. ult. §. 1. multisque locis aliis. ut in l. 27. in fi. pr. c. de usur. l. 1. §. ult. c. de lat. libers. coll. l. 23. §. ult. c. mandat. lult. in f. c. de suis & legit. lib. Novell. 39. c. 1. §. 1. Novell. 66. Novell. 73. c. 9. §. ult. & alibi passim.* Adeoque sic concludendum: Novis planè speciebus, & factis, emergentibus, novo esse opus Legislationis remedio. *per text. l. 1. pr. de inspiciend. Vent.* Sed quando casus similes, textibus perspicuis definiti sunt, non est temerè recedendum à legislatione, per aliquot secula probatâ, *l. rem non novam. 14. c. de judic.* Nisi aliud, præsens Reipubl. ratio, & utilitas exigat: *l. 2. §. sed quia divina. c. de V. I. E. l. leges. 9. c. de ll. l. de etate. 11 §. ex causa. 8. ibi ea, qua postea emergunt, auxilio indigent. de interrog. action.*

13. Longè atrocior, peccato dicam, an errato, allegat Ponginibius ap. Fachinæum, l. 7 §. 4. ad L. Aquil. Verba illius textus, *κατὰν* prolata, pro regula juris sui permissivi, generaliter inducens, statuensque: Si quis, in colluctatione publici certaminis, (i. e. *offenslich vor der Faust*) alium occiderit, cessare L. & gloriæ causâ, non injuriâ, videri damnum datum. Atqui, scire debebat vir bonus (1.) ibidem quari; Non de provocatione eorum, qui satisfactionem à se invicem exigunt, sed de his, qui in licito ludorum genere, virtutis & exercitii militaris causâ depugnant: *Berlich. 4. conclus. 16. n. 2. vers. Quia tamen leges.* Agitur enim (2.) ibi de Pancratio: Πανκράτις

Παιχνειον autem est genus ludi, quo quinque certamina legitima conjunguntur: Jaculum, cursus, saltus, lucta, pugillatus: In quo *παρμαχέω* facile periculum alicui potest contingere. Cujac. in Paulo. ad l. 2. de Aleator. pag. 257. e. Pancirol. i. variar. lect. 46. (3.) diserte excluditur à facto, omnis injuriæ, & maligni animi suspicio, qualis nunquam à provocantibus exulat. (4.) cessare tantum dicitur Aquilia: quia scil. ingenui tantum sic solebant certare, (quorum corpus, æstimationem non recipit) d. l. 7. §. 4. E. Cornelia, politis terminis habilibus, non remouetur. v. Scal. i. Poët. 2. coll. 35.

14. Quod si ergo graviter peccant, qui nescio quo *Reditum applicatio- nis gratis ad proble- ma primæ & princi- pale.* *Quartum brocardicū de consue- tudine.* *unviciat*, ut mollissimè loquamur, vitio, jura tam pravè deturpant; Quo crimine laborare censeas eos, qui etiam errorem permissio- nis præsumtæ, pro palladio homicidis prætendunt. Cujus sanè erroris fœditas, & subductione fundamentorum; & oppositione aliorum argumentorum, facillimè contunditur. Fundamenta quædam superius, ex textibus ipsis, adduximus: poterant captivo- rum pattoni, hoc alterū addere telum, ex eadem macharâ: Etiam consuetudinem improbam, excusare à pœna: Quod axioma multi Dd. colligunt, ex Novell. 154. cap. 1. gl. ad c. cum Venerabili. verb. *quigrasse. extr. de consuetud. Mascard. conclus. 193. n. 10. Hartm. Pistor. 1. quasi. 49. n. 25. Wesenb. 2. cons. 416. Moller. 3. Senesfr. 2. Alique, citati Ti- raquello de pen. temper. cap. 42. Farinac. quasi. 95. qui longè animosius loquuntur; quàm C. l. A. de ll. 9. 38. Locam. quasi. Instit. 14. & sequaces alii, quorum verba jam protulimus. Add. Hip. polyt. Bonacoss. in thesaur. comm. opin. lit. F. sententiam ita concipientem: Qui facit id, quod communiter per alios fieri videt, excusatur à dolo & culpâ. Ex- emplum ponit Anchoran. consil. 283 Incip. iure stricto. In consue- tudine Bononiz, ubi mos inoleverit, ut pueri jactu lapidum lu- dant: Itaque, si unus alterum aliquando occidat, occidentem nullâ pœnâ afficiendum esse. Conferantur, quæ, de consuetudinis vi, disputantur apud Dn. Heig. 2. quasi. 40. n. 33. & seqq.*

15. Cæterum neutra assertio, ut dixi, sine animadversio- ne, potest admitti. Nam, quod fundamenta prioris sententiæ attinet, pleraque illa, vel de iusto, vel saltem, de probabili: non autem de affectato, aut supino, errore loquuntur: qualis; in veris delictis, ad excusationem criminis, hautquaquam proficit. *c. igno- rantia.*

sentid. 17. de Reg. iur. in 6. c. turbatur. X11. §. notandum: causi quasi 4. l. 2. C. de in ius voc. l. 1. & ult. G. si advers. delict. Cum enim LL. scire omnes debeant: l. 9. C. de LL. Lata culpa est eadem ignorare. Socin. consil. 108. n. 12. v. Et licet. Wesenb. 1. consil. 33. n. 5. Adeoque in penis latæ culpæ, error, vel ignorantia juris, nequaquam potest excusare. l. liberorum. 11. §. ult. de his qui not. infam. Maxime, si ignorantia talis, tendat in alterius injuriam. l. Perspicendum. 11. §. delinquunt. de penis. l. 1. & 2. de ll. Bart. in d. l. 38. n. 14. de adulter. conf. Wesenb. de iur. & fact. ignorant. n. 4. Cuius limitationes ad hunc casum nullatenus possunt accommodari. Separata etiam atque singularis causa est mulieris incestum juris civilis committentis: l. 38. §. 2. ad l. lul. de adult. quia huic sexus imbecillitas suffragatur, quando de errore juris civilis agitur: quando autem de crimine iureg. prohibito quaeritur, veluti de adulterio (quod omne indistincte iure naturæ probrosum est, mulieræque ac mas frustra errorem juris allegat. d. l. 38. pr. & §. 7. Licet enim incestum aliquod (p. iurifg.) gravius sit adulterio: Attamen adulterium omne turpius est incesto cuidam (p. JClis) Cuius. in d. l. 38. pr. & §. 1. & in comment. ad l. 11. §. 1. rod. iit. in Papin. Tiraquell. de pen. temperand. c. 9. Wesenb. de pen. n. ultim. f. Sed nos hic monomachiam sive duella virorum feralia impugnamus.

*Excusatio
fundamen-
torum Dd.
Ceterum, qui-
bus ad pri-
mi brocar-
dici doctri-
nam in ge-
bendam,
fuere im-
puls.*

16. Neo difficile fuerit ad cætera contrariæ sententiæ argumenta, supra fideliter adducta, respondere. Nam quod initio attinet l. quæ sit fugitivus. 17. §. apud Celsum. 11. de Edilit. Edict. quaeritur ibidem: An is servus etiam fugitivus sit, qui ad asylum aliquod, vel ad statuam Cæsaris, vel ad eum locum confugit, quo solent, qui se venales postulant, nempe, propter nimiam Domini- norum sævitiam: ut rectè gloss. explicat, per §. ult. Anstet. de his, qui sui, vel alien. iuru sunt. Id verò negatur, non ea de causa, quasi servus stolidè erret; sed, quod animum fugiendi habere non possit, qui jus publicum invocat. Delicta animum delinquendi præsupponunt, quo purgato, frustra de pœna quaeritur. l. 2. §. pen. ibi: inno-centi filio pœna non est l. 6. de Decurion. l. 22. C. de pen.

17. Longè ineptius adducitur l. 8. §. ult. De conditionibus Institutionum: Agit enim §. ille de heredibus & legatariis, quibus sub conditione jurisjurandi, aliquid relictum est; Cum autem in univ-

universum Prætor hoc susjurandi vinculum sustulerit, tali conditione, ex causis iustissimis, quæ in d. l. 8. pr. recensentur, reprobatis: Hautquaquam necessarium fuerit, ut singuli gravati Præto-rem conveniant, de absolutione. Quomodo rectè Albericus, & ceteri, ibid. docent. Superfluum enim est, precibus, à Prætoris vel Principis ipso, flagitare, quod jam antea jure communi permissum est. l. 1. C. de iur. liberor. l. un. C. de Theaur. Quid verò hoc postulatum præfens, ad excusationem criminis, proficiat? Quinimodò, Dd. Alii contrarium inde educunt lemma & axioma: Nempe, contra id, quod illicitum est; sive, quod illicito more, ab ipso exigitur, posse quem, proprio facto, s. propriâ autoritate, venire: Cum obligatio, jure perempta, neminem stringat. Gothof. in not. ad gl. d. l. 8. §. ult. per cap. Venerabilem. cum gl. super verb. venire. Exer. de Elect. & Elect. pot.

18. Eadem à pœnis, fundamentum petitur, ex l. 38. §. 6. de pœnis. Agitur enim ibi, de Testamento planè invalido, & ipso jure nullo: Cujusmodi impunè supprimi dicitur. Quia, circa id, quod nullum juris effectum habet, & hætenus pro nullo est, nemo potest delinquere. l. 5. v. prius enim, oportet esse aliquod testamentum. Ad L. Cornel. de falsis. At, in Brocardico adversario, delictum verum supponitur: Vulnerationis; aut homicidii: Et excusatio ejusdem quaeritur in ignorantia juris, & falsâ persuasione. Itaque si ex adverso supponas, vitium Testamenti, occultum vel absconditum; non impunè Testamentum ipsum sub hoc obtentu suppresseris. l. 1. §. 5. de Tab. exhib. l. 3. §. si quis codicillos. 25. de SC. Silaniano.

19. Lustreius nunc fundamenta Dionysii Gothofredi; Enim verò, in primo textu, ab eo proposita l. vel universorum. XII. de pigner. act. omninò non agitur de factis illicitis, sed de facto, per se licito, oppignorationis, diciturq: Eum, cui universorum bonorum administratio permessa sit, (ab eo, qui pecunias mutuas, sub pignoribus, solebat accipere,) pignori rem dare, ac porro etiam pigneratitiâ agere, posse. Quid verò hæc permissio, ad delicta, & excusationem à pœnis, faciat? non apparet. (21.) In l. non solus. 33. §. 1. vers. Hoc amplius de usucap. Dicitur: eum, qui justam habuit causam, existimandi, se heredem, vel bonorum possessorem domino extitisse, fundum pro herede possidere. Nimiram, quia

Fundamen-
ta recensio-
rum.

sic b. f. possidet: E. ejus b. f. hætenus sustinetur. At, qui potest (1.) esse in b. f. qui in re illicita versatur? (2.) quomodo justam potest causam obtendere, qui ignorantia juris se peccasse, asseverat vel fatetur. An verò (3.) existimare se heredem; (quod facti est,) coincidit cum nostra thesi: Existimare aliquid justum, licitum, jure permissum esse? (3.) *l. cum quidam. 30. de acquir. vel amitt. hered. §. 1.* Verba hæc sunt: proximus, à filio posthumo, heres, dum mulier prægnans est, vel esse putatur, adire hereditatem non potest: Hic sanè existimatio, & opinio falsa, non sublevar; sed onerat, & excludit heredem. Ita enim §. 1. explicat J. C. in §. 2. Sive putem prægnantem mulierem; sive sit reverè prægnans, (quæ eum paritura est, Eum, qui suus heres futurus est) adire hereditatem non possum. Quid ergò, hæc etiam allegatio, ad rhombum?

20. Ultima sanè & (4.) allegatio, quadantenus, ad rem pertinere videtur, §. placuit. 7. *Instit. de obligat. quæ ex delict. nasci.* dicitur enim ibi: si quis credat, dominum permissurum esse, ut re aliter utatur; quàm convenerit: Eum extra crimen videri. Sed & hic facilis est responsio. Nam (1.) ille quoq; textus, non loquitur de re. per se illicita; sed de usu rei, qui tum demum fit illicitus, cum perspicuum est, domino invito, alium re sic uti. Ergò, si hoc licitum non sit; sed justam quis habeat existimandi causam, dominum non dissensurum, urique crimen non admittit. At, nos supponimus factum, naturà illicitum; aggressionem scil. proximi, vel vindictam privatam. Proinde, in re perspicua, nullatenus locus est conjecturis. Additur ibid. (2.) & hoc: Quod in eo, qui, b. f. existimat dominum consensurum, nullus sit peccandi (& furtum committendi) affectus: sine quo sanè furtum non perpetratur.

*Conclusio
contra præ-
sumptum fal-
sa & erro-
neæ opinio-
nis, aliquos
exemplis el-
lustratum.
Primum.*

21. Nôrint itaq; omnes Gladiatores, sive Retiarii; sive Mirmillones fuerint, permissionem, falsâ opinione præsumtam, sibi nequaquam suffragari: sive in Judicio fori externi, sive Ecclesiastici consistent: multò minùs in illo supremo, maximeq; tremendo. De persecutionibus sanctorum Apostolorum, Martyrum, omniumque piorum, loquutus Dominus, *Iohan. 16.* subjicit v. 2. Omnis, qui vos interficiet, PUTABIT, se cultum Deo præstare, (vel offerre sacrificium) An autem hæc existimatio, locum excusa-

excusationis inveniet coram illo severo Tribunali; licet propriæ turpitudinis confessione nitatur allegatio, quod, sepositâ divini verbi luce, Cimmericas humanarum traditionum tenebras, error ille sequutus sit aut exceperit? Quoties quæso, in scripturis ipsis, hæc argutatio iterum redarguitur, quâ, ingruenti pœnæ solenne illud carmen occinitur? Nos verò arbitrabamur, sed ecce! Item: quis putasset, quis animo præcepisset? Valebit utique & hîc, illud dictærium: *Non est prudentis dicere: Non putaram.* Sapiens enim non illa tantum quæ speciem habent aut futura sunt; sed ea quoque quæ futura sunt prospicit. *Terent. Adelph. act. 3. sc. 3. v. 32.* Per vilissimum diffidationum modum, Germani olim honorem suum PUTABANT salvari, & vix, post diffidationem intimatam, ex quacunque confictâ, aut nullâ causâ, licitè credebant, rapta & occupata possideri, etiam si Ecclesiæ bona fuerint: At id, contra omnes leges, jura & æquitatem, inquit Nicol. Cusanus lib. 3. de concord. Catholic. cap. 31. v. Bocer. Tr. de diffidationibus. cap. 3. & 6. Berlich. 4. conclus. 21. per tot. Rumelin. cum cæteris ad A. B. part. 2. diff. 6. thes. 4. & seqq.

Alterum.

22. Arbitrabantur olim Judæi, omnes Gentiles prædæ suæ esse expositos; Qui enim aliâ, quàm lege Dei vivat, tanquam hostem communem, meritò perimî, occidi ac spoliari, existimabant. Respicit, ad hanc opinionem, Tacitus lib. 5. Histor. cap. 5. v. 2. cum ait: *Esse Judæis, adversus omnes alios populos, hostile odium.* Et Juvenalis, de iisdem Satyr. 14.

Tertium exemplum.

Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;

Quæ situm ad fontem solos deducere verpos.

Eâdem opinione gentes aliæ, externos quasi pro hostibus habebant; Grotius lib. 2. de iur. belli & pac. c. 6. §. 14. f. De Græcis noti sunt versus Euripidis in Iphigenia,

*Βαρβάρων δ' ἑλλάνων εἶδος Ἀρχεὶν ἄλλ' ἢ Βαρβάρους
ἑλλάνων. τὸ μὲν γὰρ δῆλον τὸ δ' ἠέτι μὲν.*

Conf. Arist. 1. Polit. 1. Lips. 5. polit. 4. v. 11. Non absimili existimatione Democritus, homines noxios & maleficos quosvis, feris & serpentibus comparabat; atque idem, qui eos occidisset, innocentem pronunciabat, sive id fecisset privatâ manu; sive jussu publico. At meritò reprehendit, eo nomine, Judæorum Magistros Grotius,

344 CAP. VI. DE JURE PERMISSIVO,
tius, ad *Matth. cap. 5. vers. 42. p. 133.* Cum enim Deus, ad certostan-
tūm populos, nominatim, puniendos, Judæos delegaverit, satis
ostendit, inquit, in alios; quamvis falsis cultibus implicatos, ipsis
non idem juris esse. Unde nec alii boni Principes, in populos;
quantumvis superstitiosos, bellum moverunt: nisi novis causis
provocati. *Hæc ille.*

23. Fuit equidem, cum *λῆσται*, seu prædatoria, & latro-
cinandi artificium, inter legitimos acquirendi modos, computa-
retur: Sic enim plerique exaudiunt Aristotelem 1. *Polit. 8.* Scho-
liastes apud Homerum *Odys. 7.* narrat: Latrocinari, apud anti-
quos, non tantum infamiæ caruisse; sed & insuper, gloriosum ha-
bitum fuisse. Similia è Thucyd. *lib. 1.* adfert Grotius *lib. 2. de I. B. & P. cap. 15. §. 5.* Ubi exempla Lusitanorum, Hispanorum, Germano-
rum, (ad quos, tanquam juris optimi, optimos Doctores, fana-
tici hodiè, juventutem ablegant,) recenset. Neque tamen hinc
rectè colligas, Tartaros sive Scythas, aut Cossaggos, minus hodiè
in jus naturæ peccare; quod aliena passim diripiunt: Nec excusa-
bis, his exemplis, eos, qui & hodiè, excursions tales, suis permit-
tunt: Wann man Coppers vnd Freybeuters, zu Wasser vnd Lande/
aufstreiffen läßet. Est enim revera hoc genus vitæ giganteum
& bestiale, quale olim exercebant, quos Græci *χερσιναι*, voca-
bant v. Grotium. *lib. 2. de I. B. & P. cap. 2. §. 2.* Itaque non redargutio-
nem; sed laudem merentur cordati Magistratus, qui piratas ejus-
modi, aut prædones, in suo territorio depræhensos; non atten-
tâ aliorum indulgentiâ, congruentibus, afficiunt suppliciis l. 20.
*ibi: quamvis domini jussu servus piraticam fecisset, judicium in eum post
libertatem dari oportet. de obligat. & act. siquidem licentiam peccan-
di indulgere, in nullius hominis, aut humanæ legis, potestate
positum est. ut infra indigitab.*

24. Nec suffragatur, tam barbaris sectis, sapientissimus
Aristoteles. Nam, ut aliorum excusationes mittamus, (quorum
Nonnulli scribunt Aristotelem tantum de jure illorum tempo-
rum loqui: *Grot. d. lib. 2. c. 15. §. 5.* Alii (Aristotelem) hinc lapsum
esse notant. *Salmaf. de usuris, cap. 10. fin. ubi ait:* prædatoriam illi
juri naturali affinem esse, quod nihil juris aut justitiæ præ se ferat,
& bellis congruat, quo in genere, quæ fortior est, & ferocior, in-
firmio-

(firmiorem & mitiorem opprimit) Explicare utiq; mentem suam, ipse (Aristoteles) videtur, *lib. 4. polit. 4.* Certè, ex ejus capitis comparatione, non obscure constabit, in opposito textu *cap. 8. Philosophum* (1.) *de facto: contrarium quippe, cap. 4. asseverat;* non de jure respondere: Ait enim, ex his partibus, constare, & ritè componi, Rempubl. (1.) Ex agricolis: (2.) Ex opificibus: (3.) Ex Mercatoribus: (4.) Ex Mercenariis: (5.) Ex Bellatoribus, & hostium propulsatoribus. Unde dicere possumus (2.) Philosophum, *in cap. 8. lib. 1. rem potius; quàm rei qualitatem, designare:* Quo sensu, etiam in Jure civili, prædatoria; (supposito bello legitimo) v. l. 1. §. 1. *de acquir. poss. l. 5. §. ultim. de Acquir. rer. Domin. §. item, qua ex hostibus. 17. ibig, Vinnius, pag. 227. in verb. qua in liberis & in justis excursibus capiunt. inst. de R. D. l. 20. §. 1. de captiv. & possim. rev. itemq; in jure feudistico, quadantenus permilla est. 2. Feud. 22. de milite Vasallo. inf. tit. ibi. si Dominus ei justitiam facere noluerit, (scil. omni legitimo tramite tentato,) poterit eum Vasallus, tanquam fœdus fragum, & superiori etiam domino immorigerum, atque rebellem, depradari. conf. 2. F. 17. §. 1. (quamquam & vox deprædationis, aliquando latius accipiat, & paulo animosioris juris sui prosecutionem, l. 6. §. 3. Negot. gest. l. 5. C. de postulando. conf. Berlich. 4. conclus. 44. n. 4. Finckel. disp. Feudal. XI. §. 1. f. Gothof. Antonii. disput. feudal. 13. §. ult. f. Petr. Gregor. XI. de Republ. cap. X. §. 13. Besold. 2. polit. 7. §. 34. notet.) Eodem etiam sensu diffidationes olim permittæ erant tum demum, quando diffidatus justitiam impetrare nullo modo posset. Const. FridERICI II. ap. Goldastum tom. 1. Constit. Imper. cap. 4. §. 2. ibi: *mitd ihme nicht gerichtet. Rumelin. p. 2. disp. 6. thes. 3.* Sed & hæc, ex causis longe justioribus sublata sunt. v. eund. th. 4.*

25. Enimverò, hæc, & similia exempla, cum rationibus, & elenchis præmissis, satis, ut puto, docent, Erroneam esse opinionem, quâ sibi facinorosi homines, vel potius, Dd. quidam, Miseris illis & ut plurimum incautis juvenibus, blandiuntur, imponent ac persuadent; quasi erronea etiam, & putativa permissio, eosdem severitati legis superioris, & pœnæ eximat: Nec dubitant tamen illi consuetudinem, animi simplicitatem, legumq; defectum, hîc causari, aut obtendere. Consuetudinis vim urgentes, nituntur (ut supra §. 14. d.) *Novell. 154. cap. 1.* cujus argumento existi-

De obtentu consuetudinis ut delicta alia, sic & duellu eleganti.

Expositio Novell. 154. cap. 1.

Xx

mant,

mant, confilientes istos excusari posse, delirantium multitudine
 five consuetudine communi, qua quisque probus, probro sibi du-
 cat, in arenam invitum procedere. Atqui, si Imperatoris men-
 tem intimius exploraveris, hypothesein ipsam falsissimam esse, de-
 prehendes. Agit enim Imp. in d. Nov. 154. de his, qui in Osdrocena
 provincia, incestas contraxerant nuptias. Vixerant hactenus
 populi illi, in summa libidinosi animi licentia, & quâdam pec-
 candi consuetudine, extra ll. scil. repagula positi, frontem in scelera
 induraverant. Itaque Justinianus, more suo l. 29. vers. *Quidem*
antiquitas peccavit, quæ præsentis l. nescia, C. de testam. v. Novell. 21. cap.
2. Nov. 139. cum simil. lo. quæ supra præmisimus h. 12. tempora præterita à
futuris segregat, ac discernit. Et, quia leges non possunt, præte-
 ritis normam dare casibus: Idèd, quæ conjugia jam patrata fue-
 rant, impunita dimittit; certè inquisitioni non subicit: At, ne
 deinceps contrahantur, severè vetat, edicitque. Cur, in contra-
 cta, non inquirat, causas ipse complures adfert. (1.) *Rumoris in-*
certitudinem: Quia nullo certo autore, facta hæc ad ipsam delatæ
 fuerint; non more solenni nunciata, probata, deducta. in præf. ad
 l. si adulterium. 26. §. iidem. 6. ibi: *pœnam præteriti delicti, si nondum*
reus postulatus est, remittimus. & §. incestum. 7. ibi: *Utrique si error alleg-*
atur, & facilius, si nemo reum postulavit. Ad l. lul. de adulter. (2.) Quia
 diuturnitas temporis, consortium hoc tueatur, & inquisitionem
 moretur. arg. l. adulterii. 5. C. de adulter. l. Querela. 12. C. de fals. l. si diu-
 rino. 25. de pœn. (3.) Quia benè concordans matrimonium, ex cau-
 sa præterita, non satis exploratâ, non sit facilè turbandum. l. con-
 stante. 26. ad l. lul. de adulter. Ne (4.) afflictis abbas, à perpetuis vi-
 cinorum incurfionibus, nova & maxima adferatur afflictio. l. De
 Marcus. 14. pr. de offic. præf. d. l. Navis. 4. §. cum autem. ad l. Rhod. de jactu.
 Denique quia (5.) non honoratioris cives, sed homines agrestes,
 & de fæce vulgi, talia admiserint conjugia. *Viles autem homines l.*
lulia, animadversione legum vix dignos censuit. l. quæ adulterium. 29. in
fin. C. ad l. lul. de adul. l. si uxor. 13. §. 2. Eod. l. 3. C. de repud.

26. Quod si cuipiam hæ rationes minùs validæ viden-
 tur, ad excusandam tanti sceleris, non dicam continuationem;
 sed vel commissi impunitatem: non valdè refragantes nos ha-
 bebim. Sin malit, excusationem pro Justiniano, æquo ferre animo:

Atta-

Attamen, ne sic quidem postulatum Dd. ex hoc textu, demonstra-
bit: Consuetudinem scil. vel peccantium, vel loci, à pœna, ab
omniq. noxia, delicti certi, comperti & explorati, reos absolvere,
& liberare. Quinimò, disertè contrarium protestatur Imp. in
vers. seq. ibi: Oportet enim recta pariter, & convenientia, sapere, & alios.
ad earundem rerum emulationem, excitare: Non verò ipsos perpetrare ill.
contraria, & ex mutua vitiatorum limitatione refugere. Planè, ut D.
Finckelthufius Tr. de consuetud. 9.3. lit. A. rectius contrariam omni-
nò sententiam & antithesin, eliciuisse, ex hoc loc. videatur. Ni-
mirum, pravam & irrationabilem consuetudinem, non excusa-
re à pœna, *Junct. Novell. 134. cap. 1. f. ibi: Ma'le enim adinventum a. leos qui.*
26. §. 1. vers. Ne liceat. C. de usuris. l. 1. C. de curiosis.

27. Ex quo consequitur, falsum esse Anchorani pronun-
ciatum, suprà th. 14. adductum: puerum, qui socium lapidis ictu
interemerat, nullà esse pœnà afficiendum, quod Bononiæ moris
sit, & consuetudinis, ut pueri se invicem lapidibus petant. Licet
enim & ætas, l. 2. Si advers. delict. l. auxilium. 37. de Minor. l. 1. §. impubes.
33. de SC. Silan. & exercitatio ludicra, l. quā actione. 7. §. 4. ad L. Aquil.
incautos juvenes à dolo excuset, adeoque etiam, à pœna ordina-
riā; ipsa tamen Bononiensium puerorum prava consuetudo, & usur-
patio, per se, non præstat illis actionem: Quia ejusmodi usurpatio
non cōsuetudo sed corruptela potius dicenda. *cum venerabilis. 7.*
vers. cum igitur hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito sit di-
scenda, quæ sic canonibus est inimica, ita mandamus de cetero non servari.
De consuetudine. Itaque multò minùs, ad armorum abulum, in
adultis & majorenibus, excusandum, potest adduci. Quod, ex
ipsorummet Dd. commentationibus, evincere, in proclivi erit,
si animadverteris, quàm multis Aliqui limitationibus, hoc suum
cūm, (cogente conscientia) emolhiant: Sic enim Tiraquell.
de pœn. temperand. caus. 42. n. 1. Excusat, inquit, consuetudo, (qua-
viscunque) à pœna, eum, qui fecit, quod, temere fieri, solitum est;
Licet præ se ferat speciem delicti. Atqui, petere aliquem lapide,
fuisse, gladio, non tantum habet speciem delicti; sed reverà est
delictum, & omninò naturale probrum: Cum, proximum læde-
re, ipsa naturæ Lex vetet, quæ nullà pravà consuetudine everti
debet. prout rectè barbarum illud Dd. postulatum, (de consue-

Refellitur
" rescriptum
" Anchora
" sup. 8. 14.
relatum.

tudine, à pœna excusante) restringit, ac tantum non planè repudiat Farinac. *lib. 1. tit. 3. quest. 20. num. 46. per can. flagitia. 32. quest. 7. ca. bñciantur. d. caus. 32. q. 4. cap. sanè. 2. de temp. ordin.*

28. Judicare hinc etiam licet, quid, de Curia Romanæ consuetudine habendum sit, quæ hoc, in more se positum habere, & penitus de stylo curiæ esse, jactat: Ut is, pro Rege, in suprema illa, regnorum omnium distributrice, aut dispensatrice, orchestra, (juxta Decretum Pauli IV. *in cap. cum ex Apostolatus. 9. ibi: Romanus Pontifex, super regna & Gentes, plenitudinem obtinet potestatis. De hæreticis & schismaticis. in VII.*) recipiatur, colaturve, qui regna possideat; (jure, vel injuriâ, armis, vel artibus aliis, huic aulæ non inquiritur) sive, qui in eorum possessione, hodiè existat. Ita enim Pius II. cum Cæsar Fridericus IV. apud eum questus esset, Matthiam Corvinum, injustè, in curia Papali, tanquam usurpatorem Regni Ungariæ, admissum esse, cum ipse (Fridericus Imp.) ritè electus fuerit, respondit: In Curia Romana, hunc morem servari, ut is pro Rege habeatur, qui Regnum occupavit. *in descript. Pij II. lib. 6. & 8.* Ita cum Renatus & Ferdinandus, de Regno Sicilia, contenderent, Isthic, alteri, in possessione præferebatur, eâ sententiâ: Si Renato aliquod jus in Siciliam esset, copiam ipsi fieri, juris experiundi; cæterum hodiè, subditos possidentem sequi. Iterum: cum Pontifex Zacharias interrogaretur, quomodo Curia se, adversum Regem Gallia: (Childericum IV. Regem, pro stupido, à ministris, regno inhiantibus, habitum,) gestura esset? Respondebat: Hunc suis, pro Rege, habendum esse, qui supremam, in regno, potestatem & auctoritatem, obtineret. Cum Richardus III. Rex Angliæ, (Odoardi IV. frater,) Regnum occupasset, & legitimum Regem, Henricum IV. cum tribus regni legitimis successoribus, trucidasset; nihiloscius ipsum, ad obedientiam admisit Innocentius VIII. Anno 1481. 8. Febr. (O sanctitatem stupendam & infallibilem!) Idem Papa, cum Richardus (modò dictus) ab Heinricho VII. olim Richemontia Comite) trucidatus esset: non dubitavit, madentis à patricidio hominis, Legatos, ad obediētiam admittere, in Consistorio publico & solenni, 13. Majj. 1487. Ita etiam admittebantur, à Bonifacio IX. Legati Johannis I. Regis Portugalliæ, quem

quem seditiosa plebs, per tumultum, elegerat; tamen tantum spurcius esset Petri, Regis Lusitaniæ: Quæ exempla hodiernum, pro constituendo Canone, solent allegari: Et ex ipsius Nuncii Memoriali, excerpta sunt. Annon autem hoc est, tyrannidem, & invasionem, & latrocinia approbare, & sceleribus ejusmodi, ostium patulum aperire? v. die kurze Erzählung / von der Portugallischen Abgesandten admission, zur Päpstlichen audienz. pag. penult. Execremur ergo hæc, pravissimarum consuetudinum, quibus scelera quævis proteguntur, emblemata. *cap. 56. de Electione. can. 3. & seqq. dist. 8.*

29. At præstò sunt, è versutis pragmaticis Nonnulli, qui cum animadverterent, postulatam de consuetudine, modò refutatam, uno tantum pede subnixum, facile subverti posse; alterum eidem sufficiunt tibicinem, & conjunctim pronunciant: Consuetudinem, posse actum, aliàs illicitum, validum reddere, legemque scriptam vincere. *l. si pignore. 22. §. ult. De pignorat. act. Gabriel. lib. 7. conclus. 8. n. 23. & 24.* ubi Felinum allegat, dicentem: Facere quid, contra legem præceptivam, quando consuetudo est in contrarium, esse levis culpæ: Idque absq; dubio procedere dicunt; in his, quæ prohibita sint, jure positivo: *per autorit. Donell. 1. comment. 10.* Sed & hic textus pro fundamento allegatus, non præstat fundamentum postulato, satis ambiguo: Agitur enim in illo §. de creditore, qui, ob moram debitoris, pignus vendidit, & evictionem emptori pollicitus, eam, re evictâ, præstare coactus fuit: Quæritur ergo, quid vicissim creditor, à debitore, per contrariam pigneratitiam, consequatur? Respondet autem Jctus, distinguendo, utrum creditor, pro evictione, caverit, & præstiterit duplam; an simplicem: Priore casu, si duplam cavet, & præstitit, iudicio Jurisconsul. hanc vicissim à debitore cõsequi debet: si modò constiterit, creditorem eo precio, aliter pignus vendere non potuisse, quàm promissâ duplâ. Ratio est: quia, cum cautio duplicaria passim usu recepta sit, & ab Emtoribus providis, plerumque exigì soleat, *l. 2. & 37. de Eviction.* non potest venditori culpa imputari, qui jure communi usus est: *Görhofr. in not. ad gl. d. §. ultim.* Enim verò, si duplâ etiam non promissâ, alii eodem precio, pignus vendere poterat creditor, per contrariam actionem pigneratitiam.

ratitiam, non consequetur duplam, quippe quam imprudenter cavit, aut præstitit; sed tantum debiti ipsius quantitatem: Hoc enim casu, culpæ suæ, & imprudentiæ, imputare debet quâ duplâ promissit; cum alteri tanto (vel eodem pretio) potuisset, etiam non promissâ duplâ. *l. 23. d. t. Cujac. in recit. C. creditor. Evict. pign. non deb.* Ex qua textus analysi seu paraphrasi, patet (1.) agi in eo, non de consuetudine, legi, vel juri, contrariâ; (de qua planè constat, dicique solet: Quodd faciens contra legem præceptivam, quando consuetudo est in contrarium, committat levem culpam. *Gabriel. d. concl. 8. n. 24.*) sed consentaneâ: (2.) adeoque, si de consuetudine contrariâ quaratur, quatenus ea legem abrogare valeat, cautelis illis opus esse, quas in *Tr. De Altero tanto, part. 4. artic. 7. pag. 255.* designavimus: cum quibus, traditio Donelli, etiam facile potest conciliari. Eoque demùm sub temperamento, tolerari potest traditio Gabrieli, *d. conclus. 8. n. 23.* Eum, qui facit actum, qui communiter, (nempe à Viris etiam cordatis, vel plurimâ populi parte, licitus putatur: qualia olim fuerunt, promiscuè lavantium balnea) licitus reputetur, excusari; licet actus reverâ sit illicitus; (i. e. lege aliquâ positiva, prohibitus:) Nam si per consuetudinem intelligas, pravam usurpationem, contra votum Magistratus, contra dehortationes, & minas ejus introductam: negabo, illam à pœna excusare. Illustre; sed triste, exemplum, habuerunt superiora secula, in diffidationibus, (quas utinam securitas nostra, & libido quædam, veterum Germanorum feritatem reducendi, postliminiò non revocaret!) de quibus, inter alios, *P. de Andlo. lib. 2. de Rom. Imperio, cap. 16.* Eò res redacta est, ut vi oppressus, vix Judicem, ad quem recurrere possit, inveniat; (*Notent Novatores effectum, contenti juris Iustiniani*) Vel, si quem invenerit, & post longos laborum circuitus, Judicatum tandem obtinuerit; deficiat tamen plerumque, qui res judicatas executioni demandare, aut velit, aut possit: Hinc jam Patria continuis diffidationibus exagitatur, hinc jam tela volant, & furibundæ sparguntur faces: Hinc armorum, arcuumque, sonat fragor, & injuriosus mucro, omnia prostermit. Amplius (3.) & hoc ad text. opposit. notamus: Non agi ibid. de factis illicitis, per consuetudinem excusandis; sed de facto, per se licito, exigendæ cautionis

CUIUS OBTEHTU, ARMOR. ABUS. SOLET EXCUS. 391
nis duplaria. Unde evidens est, textum hunc, ad excusanda deli-
cta, ineptissimè trahi.

30. Quin & exempla, à Gabrielio, præcedaneis numeris
allata, non tam illicita; quam per se licita, vel saltem, medii ge-
neris, facta respiciunt. Sic enim num. 18. refert: Communem
usum, excusare à pœna falsi, Notarium, qui scripserit: Quòd ali-
quis acceperit à Titio, dante & numerante, utcumque numera-
tio non intervenierit: sed sola confessio. Nempe, quia hîc suffi-
cit, consistentem Debitoris fidem sequi. Similiter, cum ait: Con-
suetudinem excusare Notarium, qui scripserit, solutâ pecuniam;
neque tamen pecuniam viderit: Nempe, quia sic, brevi manu
negotia solent confieri. *l. certi conditio. 9. §. si numos. 8. (ubi gl. qui-
dem etiam notat, propter frequentiam, aliquid concedi; quod alias, regis-
lariter, non concederetur: Inde tamen malè inferunt: Consuetudinem,
ex dicto verè illicito, & peccaminoso, facere licitum.) de rebus creditis. &
consensus, contrahentium factum supponit; Certè in scribente,
dolos adest: sine quo, falsum non committitur. l. un. C. de mutat.
nom. Wesenb. in parat. ad L. Cornel. de fals. n. 8.*

31. Hic verò nonnulli novam inveniunt Exceptionem
dicuntque: Cum omnes fateantur, delictum hoc (vulneratio-
nis aut cædis) sine dolo, non committi. *l. 7. §. 4. de iurisd. l. 1. de abe-
geis. l. 23. §. 2. de Edil. edict. Joseph. de Sesse decis. 108. nu. 2. Menoch. conf.
28. n. 13. Klock. de contribut. cap. 19. n. 672.* Errantes autem & falsâ
persuasiône ducti, dolo careant. *arg. l. 116. §. 2. de Reg. jur. l. 4. §. ult. si
quis caut. (Quibus locis error, consensum omnem excludere dici-
tur. junct. l. si procurator. 31. de Acquir. rer. Domin.)* E. erranti, actum
talem, què pro licito aut permissò habeat, non debere nocere. *l. 15.
de iurisd. Sed neganda est minor propositio: sc. qui jus, (inpri-
mis naturale) ignorat, aut, de ejus observantiâ, erroneâ persua-
sione, se dubitasse dicit, dolo carere. Qui enim (1.) injustum su-
scipit actum; quocumque tandem colore obumbratum, is reve-
rà in dolo est. Gail. lib. 1. de P. P. cap. 7. n. 13. Et facta atque verba
offensiva (2.) arguunt animum dolosum. l. dolum. 6. ubi gl. & Dd.
C. de dolo mal. l. si qui extraneus. 21. pr. de acquir. vel amitt. h. red. l. La-
beo. 7. §. servus. 2. de supellect. legat. vel generalius: Dolo facere præ-
sumitur, qui facit, quod facere non debuit. l. 1. C. de Sicar. l. tutor. 7.
de ad.*

*De jure per-
missio, ar-
gumentis
vel potius
argutis
Dd. in dicto.*

de administr. tut. l. dolo. 41. ad L. Falcid. Farinac. p. 3. quæst. 89 n. 92. (3.) dolo etiam facit, qui uti non vult via juris; sed ipsemet sui vindictam intendit. arg. l. manifesta. 38. de iurejur. l. diffamari. 5. C. de ingen. manumiss. Bocer. de diffidat. cap. 5. n. ult. (4.) Error juris, ut ante quoque dictum, regulariter, aut per se non excusat; sed potius inculcat. l. 4. l. 7. cum seqq. de iur. & fact. ignorant. Quid? quod (5.) Lex ipsa definitur, delictorum, non tantum quæ sponte; sed etiam per ignorantiam, contrahuntur, coërcitio. l. 1. & 2. de ll. l. 11. §. 2. de pœn. Non enim licet Romanorum ulli Leges ignorare, sed puniuntur etiam, qui per juris ignorantiam delinquant: inquit Nazianz. in orat. funeb. citat. Cuiac. in l. 1. de iur. & fact. ignor. Nec obstat, quod Philosophi dicere solent: Factum ab invito, sive ἀνέκων non puniri; quod autem per ignorantiam, aut errorem geritur, id etiam ab invitis fieri censei. Aristot. lib. 1. magn. moral. cap. 17. Nam & ipse iterum Aristoteles respondet: 3. Ethic. 5. Aliud esse, agere δι' ἀγνοίας, i. e. per ignorantiam; & aliud, τὸν ἀγνοῦντα. Qui enim ignorans agit, i. e. qui ipse suæ ignorantie causa est, (qualis est is, qui LL. ignorat, vel, quod hætenus perinde valet, circa illas errat) non excusatur; sed nihilominus in culpa est; At qui suæ ignorantie causa non est, is demum invitus agere censetur. Sic alii, inter ignorantiam vincibilem, & invincibilem, discernunt: Alii, inter affectatam; & justam. conf. Numeror. cap. 15. v. 27. usque ad v. 31. l. 1. C. de crimin. sacrileg. l. ult. de expilat. hered. Utcunque pœna gravior, hoc casu, aliquando mitigetur. l. ult. §. 10. ibi: cum quidam, non per fraudem, sed per errorem, in causam commissi, incidisset, rescripserunt Divi Fratres, ut publicani, duplo vectigali contenti, servos restituant. De publican. ubi Cuiac. in Papin. ad l. 8. d. r. add. Augustin. can. 10. caus. 32. quæst. 7. Ut adeò verè, hic etiam dici possit: delictum, non mutare, existimationem delinquentis: id est, per pravam, & erroneam existimationem, delictum, reverà commissum, non imminui. arg. l. ult. Expilat. hered.

Alia Baldi
doctrina
falsitatis
sophistica,
arguitur.

32. Caveant ergò sibi (denuò fideliter moniti) studiosi, ne falsis Dd. traditionibus, (qualis & illa est: Duella esse permissa, & aliū provocare licere; & provocatum non comparere, probrosum esse: Quæ v. refut. à Berlich. 4. concl. 16. n. 2. & seqq.) vel etiam collectionibus, se in errorem induci patiantur:

Monent

CUIUS OBTEUTU, ARMOR, ABUSUS SOLET EXCUS. 353

Monent Theologi suos auditores, ne nimium auctoritati Patrum tri-
buant: tūm quia opiniones aliquando ipsis falsæ imputantur, tūm quia
& ipsi errare à linea potuerunt. Quemadmodum enim nihil est anti-
quitatis nomine, ad auctoritatem dogmatis in Ecclesia conciliandam
speciosius: Ita nulla fraus exitialis, nulla perfidia detestabilior (*inquit*
editor Vindictarum Gregorianarum Iamessu) quam si pro veteribus
nova, pro genuinis falsa, dolose subjiciantur, ac adulterini foetus nobi-
lissimo stemmati impudenter inferantur, quo viri simplices & *Perustae*
et admiratores, nisi summa cura sibi ab impostoribus caveant, circum-
veniantur, & in errorum genus omne, fidem nequissimorum quadru-
platorum secuti, naso ducantur & raptentur; dum novos libros, Vatica-
no pumice expolitos & Iesuitica spongia emaculatos, eximiis titulis, &
venerandæ vetustatis imaginibus exornatas, veteribus, qui antiqua fide,
sine arte, sine fugo prodierant, longè præferendos esse, putant. Atque
ut olim Israelitas Gabaonitarum legati, longam profectionem mentiti,
veste detrita, calcis refartis, pane mucido sefellerunt; eadem hodiè te-
chna, Christianis illuditur. *Hæc ille*. Et quid de patribus ipsis dicemus,
Si cum patris cœlestis oraculis conferantur? Quidni idem quod ipsi no-
bis dicendum & iudicandum esse præceperunt? Lyræ utique dictum
comm. probatum est: scripta Eorum non esse tantæ auctoritatis, quin li-
ceat sentire contrarium, in his, quæ non sunt per S. Scripturam deter-
minata: Quanto magis in his, quæ determinata sunt. *Spanhem. 1. dub.*
Evangel. 15. §. 5. Plurima nostratum loca novissimè collegit ex no-
stris Dn. Funckius in *epist. dedicat. Gnomolog. patrum*. Quin adeo
ipse Bellarm. *lib. 4. de P. D. cap. 22.* conscientiæ adactus verberare, non
dubitavit scribere: Examinanda esse patrum dicta juxta scripturam, ut
ea recipiamus, quæ scripturæ sunt, & rejiciamus, quæ scripturæ adver-
santur. &c. *add. Villavicens. de rat. stud. Theolog. lib. 4. c. 6. observ. 1.*
Curium in Anno 1543. ubi Scholasticos patribus longè anteponit. *Mel-*
chiorem Canum lib. 11. Loc. Theolog. cap. 6. p. 337. *Possessinum lib. 12. Bi-*
blioth. c. 23. Salmeron. diss. 4. sup. 2. Timorh. 3. Cur ergo non eodem
iudicio utantur juris professores, & auditoribus suis subinde instillent,
(1.) ne quibusvis allegationibus fidem habeant: (2.) Et vel de præ-
hensis traditionibus non statim acquiescant, sed easdem ad Lydium ju-
ris & justitiæ lapidem, regulamq; examinent. Observarunt diligentes
patrologi, patres sæpè fervore disputandi, per quandam ἀμαρτυρίαν ἀνὸς ἀ-
κριπὶ abripi: *Spanh. 1. D. E. 28. §. 1.* & ab uno extremo desistere ad aliud:
Recentiores autem eruditos cogi δαλύνει τῇ ὑποθέσει. *id. ibid. §. 15.* At
quàm sæpè Dd. nostris, in primis peregrinis, hoc contingit, ut in gratiam
consulentium, larga præmia offerentium, in deteriora omnia abripiantur:
Zafius in l. 2. §. 5. ut obiter. De orig. jur. Itemq; 1. consil. 4. n. 16.
Corhaman. 3. consil. 38. n. 332. Hartm. Pistor. 2. quest. 36. n. 29. f. Quin er-
gò hic iterum sequimur consilia Theologorum, suadentium: Ne à
vero hominum commentis abducamur, primò Israelitarum periculo
sapere nos debere, atque in primis ἀδιάφυσον os DEI, in divinis fon-
tebus scripturarum consulere: quæ quidem verissima est tutissimaque

Yy

verita-

veritatis exploranda via. *Id. Editor. d. loc.* Nam si ad divinæ traditionis caput & originem revertamur, cessat error humanus: inquit Cyprianus. Deinde in primos traditionum autores inquirere nos oportet, ut certò constet, an consensus posteriorum, veteri beneque fundatæ scientiæ aliquid detraxerit. Exemplum sumamus de repræsentanti.

*Conf. Al-
ciat. lib. de
cert. sing.
c. 3. maxi-
mè inter-
vicio ex-
traneo cer-
tamen in-
stauratur.*

Baldo Auctori accepta fertur communiter hæc sententia: pro defensione honoris, licere duellum inire: Cur? Quia crudelis sit, qui famam negligit. *can. nolo. 12. quest. 1.* Quam collectionem, ut valdè subtilem, egregiam & singularem, ex Bald. in cap. 1. de Pac. tenendâ, elicuit, & posteritati commendavit Petrus Gerhardus de Petra Sancta, singular. 33. incip. *Nobiles per honorantur. n. 5.* Unde haut dubiè profluxère, quorundam locorum statuta, quibus, provocatus, qui provocantem occidat, à pœna ordinariâ; si vulneret, ab omni pœna immunis, pronunciatur. *vid. E. S. p. 2. Constit. 10. Reform. Francos. part. 10. tit. 1. sect. 13. §. Es soll auch der / so also / durch Ehrverlegliche Worte / zum schlagen / oder Batzen / aufgefordert worden / vñnd demselben darauff erschienen were / auch darüber den Aufforderer verwundet herte / derowegen einigen Gravel zu verbüssen / noch Abtrag zu thun / nicht schuldig sein &c.* Enimverdò, quod collectionem sive Baldi; sive Petre. Sanctæ, attinet, meritò de illa

Perfius in satyra, mendosè colligit, inquit:

Nec Doctoris erat, caldū permutere ferrum;

Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem:

Ne liceat facere id, quod quis vitabit agendo.

Publica lex hominum, naturaque, continet hoc fas,

Ut teneat vesitos inscitia debilis actus.

Per summam enim inscitiam, atque ἀπειροσίαν sic colligitur: *Fama non est negligenda: E. per illicita etiam media, asserenda & vindicanda venit, susceptione sc. duelli.* Etenim provocatus, ad pugnam sive duellum, comparere haut debet, cum id privata vindictæ speciem habeat, quoties legitima juris & iudiciorum via patet; sed potius, contra provocantem, iudicio est experiundum. *Carpzov. part. 4. constit. 10. definit. 1. n. 1. ubi fortè per errorem hypothetæ, allegatur. l. 3. §. equissimum. de usufr. præ textu l. si cuius rem. 13. §. sed si inter duos. 3. vers. Cur enim patiatur ad arma & rixas procedere Prætor, quos potest suâ iurisdictione compestere? de usufr. Add. l. quidam existima- verunt. de Reg. jur. Berlich. 4. concl. 16. n. 2. vers. Tum, quia iudex. &c.*

33. Unde

33. Unde dispiciendum; si pro intellectu Satutorum, superius adductorum, distinguere possit, cum Philosoph. 3. Ethic. 1. & seqq. inter provocationem continuam (atque connexam: qua verba injuriosa in provocantia desinunt, unoque actu manus telis admovetur) & per intervalla distinctam; quemadmodum aliis quoque iura distinguunt, inter actus consulto, sive data opera, praviaque deliberatione institutos: & inter actus inconsulto, h. e. impetu potius aut casu susceptos, l. 1. §. 3. De his que in testament. delentur. l. 1. §. 7. ibi: consulto & evidenti fraude, De officio pref. Urbis l. 35. §. un. ibi: tamen consulto fructum insequentis anni corrupisti. Locati. l. ult. §. 4. ad municip. Ut statuta, tantum in illa provocatione, procedant, quam homo contentiosus proximum, verbis valde injuriis, in vestigio, vel ante portam ædium suarum, provocat: quo casu facilius indulgendum sit provocato, qui in actu continuo, cum indignatio præsens sanioris consilii ulum interciperet, sub aliqua defensionis specie injurias ultus est. arg. l. 1. in f. pr. de Exercit. act. l. 1. §. 1. de his que in testam. delent: posterior autem provocationis species, cum quis, verbis vel scriptis injuriis, in arenam, ante portam urbis, vocatur, ac uterque in rem istam illicitam, mutua scilicet vulnera, eademque consentit: ac tum, temporis & loci intercapedo, rectius statuendi arbitrium ac facultatem præbeat; malit tamen ad illicita prorueret; exutoque humano ingenio, ferarum immanitatem moresque imitari. argum. l. 1. §. 11. Si quadrup. pauper. fec. quo textu alij inverso more solent abuti. Tum verò uterque condicentium, in leges, quæ provocationes, duella & diffidationes prohibent, impingit, adeoque (uterque) in pœnam incidit. Quo respectu, haut dubiè, in Gallia, & alibi, cautum, ut talis provocans & provocatus, capitali supplicio afficiantur. v. Petrum Neron. in sylloge Edictor. Reg. Gallie. lib. 1. pag. 640. sub tit. Edict. du Roy, sur la prohibition, & punition des Duels. Dn. Franzk. 2. resolut. 23. Atque sic fortè duo Præclari JCI, in hac quæstione discordantes, poterunt componi: Certè primos Saxon. constitut. consultores, non omnes provocatos, (qui provocantem tantum læserint seu provocaverint,) ab omni pœnâ liberasse, disertè patet, ex part. 4. consultat. super constit. Saxon. quæst. 60. que sic inscribitur: Ob nicht gleicher gestalt derjenige welcher auff vorgehende Ehrenverleßliche / wörtlliche

provocation, delinquentes/inder zu straffen? Quod & verba ipsius consultationis consueverunt. ibi: Ignoscendum est ei, qui voluit se ulcisci, provocatus, dicit text. in l. qui cum major. §. si liberrus. de bon. lib. Et difficile est, justum dolorem temperare: l. si adulter. §. si imp. de adult. Et in summa, ex hac causa pœnam (NB.) mitigari, sive facto, sive verbo injurioso, delinquens sit provocatus, latè confirmant Specul. de accusat. §. 1. vers. quid si te voc. Angel. in Tr. Malef. verb. Verba injuriosa. n. 10. Luc. de Penna, in l. errat qui. 3. C. de Castr. pec. Tiraquell. de pœn. cap. 1. num. 5. & 6. sed præcipuè. 12. per l. 1. §. cum arietes. 11. si Quadrup. paup. fec. &c. Hactenus Consultatores. Ubi tamen obiter monemus, ea quæ d. §. 11. de bestiis & L. Aquilia, respectu dominorum animalium effertur; Non posse nec debere ad homines & L. Corneliam adæquatè trahi & applicari. Cum enim quadrupedibus animus tribui non possit; ideoq; nec distinctio delictorum inde potest peti aut æstimari: Cum ex adverso in delictis hominum & nominatim in L. Cornelia vel præcipuè ad voluntatem respiciatur, an illa desubito occupata & ab affectibus perculsa sit: An verò per spiramenta & intervalla temporis deliberationem instituere & rectius cōsiliū capessere quis potuerit. Vti paulò antea dicebamus. v. omnino G. Forner. lib. 1. selectionū. cap. 10. vers. At v. in L. Cornelia. pag. 33. & seqq. Ceterum textus l. 52. §. 1. ad L. Aquil. quem Dn. Berlichius pro indiscreta sententia objicit. 4. conclus. 17. n. 1. planè distinctionem n. 33. traditam confirmat, in verb. ex eo majore rixa facta. prout exercitatis in Juriſprudētia Analytica ad oculum patebit. Sed hæc dē in præſp.

De jure
permissivo
à Magistra-
tus, vel su-
periorum
autoritate,
deducto.

34. Quid si verò ad facinus commissionis, manuum armatarum, accedat autoritas, vel permissio superioris? Nam & hæc postulata dē errores credulis injiciunt, Statuentium: Autoritatem Judicis & Magistratūs, licitum facere id, quod aliàs erat illicitum: l. 1. §. idem Pomponius. 5. Quod fals. tut. aut. Et à pœna excusare. l. ait. Prator. 7. §. penult. de Minor. l. furti. 6. §. 3. ibi: Qui iussu ibiq; gl. vers. Et sic nota. De his, qui not. infam. l. 2. §. Cassius. 3. de aq. & aq. pluvi. arcend. gl. in l. 7. de Jurisd. Sic enim officialem, qui aliquid, ex mandatu superioris, peragit, ubique in fontem & innocentem haberi, patet, ex l. inter causas. 26. §. sed cum servus. 7. Mandati. l. si servus Titio. 70. de legat. 1. Reusner. 3. consil. 19. n. 26. Fac. l. non potest. 259. de R. l.

de R. l. l. 13. § 2. de injur. l. 15. § 1. de Re. jud. c. 28. v. quia. De off deleg. Sed, ut taceamus, quod alibi, pro expositione hujus postulati, extulimus: Tum demum illud procedere solet, quando auctoritas est interposita, secundum jus & ordinem. Post Panormitan. Marant. & al. citat. in Barbof. locuplet. lib. 9. cap. 89. axiom. 3. Addimus hoc loco: Mandatum, adversus superioris, & inprimis, Dei Opt. Max. legem, nullum habere momentum: prout supr. cap. 4. late ostendimus: Quid quod insignis præterea est, inter Mandatum, aut præceptum; & permissionem, differentia: v. H. Grot. lib 1 de jur. belli & pac. cap. 1. § 9. Siquidem permissio, vel præcedit facinus, vel subsequitur: Quæ præcedit, vel expressè; vel tacitè interponitur. Quæ expressè sit, contingit vel absolutè; vel supposità causæ cognitione. l. 1. & ult. de cadav. punit. Illa ferè in mandatum incidit; Hæc aliquam Justitiæ speciem habet d. c. 28. Ut cum è duob. malis, unum toleratur, & permittitur, sive impunè conceditur, quò plura & graviora evitentur. Goclen. in Lexic. Philolog. lit. P. p. 822. Quæ tacitè; vel per nudam conniventiam contingit; vel per quandam cooperationem. Prior, si non ad ordinariam, certè extraordinariam, pœnam, permittentè obstringit. l. 5. C. de accus. l. 45. ad L. Aquil. l. 63. de re jud. l. 1. § 1. si fam. furt. fec. dic. Altera, quæ malum, non solum tolerat; verum etiam promovet, atq; defendit, longè difficilior habet excusationem. vid. Dn. D. Dorschei Antichrif. sect. 3. §. 1. Certè in noviss. Pontificum Constitutionibus, talis permittens ferè pari, cum ipsis pugnantibus, sive confligentibus, pœnâ afficitur. Cap. Regis Pacifici. l. 1. Vers. Et quamvis Principes & Domini Duellum sive pugnam, eis dissuadere & prohibere deberent; Tamen plerunque locum aut campum tuum, hujusmodi (hominibus) assignant, malivolunque altercantium propositum, ad executionem augent. & cap. quam Deo. 2. vers. adiciunt. ibi: Non solam pugnantes ipsi, pœnis prædictis subiaceant; sed eorum quoque memoria damnata, ac bona proscrip- ta sint, & Camera confiscata. Duces autem, Barones, Comites, Marchiones & Domini temporales &c. Campum ad pugnam præstantes, non solum pœnas prædictas incurrant; sed etiam ab omni iure, quod in locis & territoriis suis obtinent, ipso facto cadant, illudque ad Camera prædictam devolvatur. De Duello & Duellum permittentibus. in VII. Decretal. Conf. Zypaum in Anal. Enarrat. iuris Pontif. novi, lib. 5. pag. 471.

Sup. p. 269.
sb. 6.

Principia
juris per-
missi ab
auctoritate
superiorum
deductis.

& seqq. Denique ea permissio, quæ post facinus perpetratum contingit, in speciem Remissionis, indulgentiæ, aut gratiæ; sive, ut hodiè vocant, juris aggratiandi incidit: De quo, in doctrina de abolitionibus, Deo dante, pluribus agemus; Hoc loco, certis de causis, solum Tractationis abruptimus, & per speciem ἀναξαλαύσεσθαι, subjicimus.

INDICEM LL.

In hac Commentatione expositarum.

Ad tit. C. de
Fabricen-
sibus lib. XI.
tit. 9.

L. Ad L. omnibus. l. v. cap. i. th. 14. pag. 18. & thes. 17. pag. 20. Agitur autem, in hac L. de materia, Fabricis præstandâ, & excludendâ adaratione, i. e. Das Erz soll wirklich gelieffert; vnd nicht zu Gelde angeschlagen werden. Utcunque enim vocem speciei, plerique interpretentur, de speciebus annonarum, frumentis & pabulis, ut in l. 12. C. de SS. Eccles. l. 1. 2. & ult. C. de condit. in publ. ho. l. 1. C. de quibus num. l. 7. C. de annon. & tribut. l. susceptores. 3. Cod. de susceptor. Pancir. 2. variar. 191. fin. Ego tamen arbitror, hoc loco, præter annonam, designari etiam ferri, metallorumq; materiam; Ajunt enim Impp. per species, se intelligere materiam ferri (venæ nobilis, sicutum omnino, ex C. Theodos. lib. 10. tit. 22. l. 2. rescribendum. pro venerabilis. Atque sic unum Volumen membranarum nostrarum habet. In altero legitur *benè habili*. Quod Jureconsultis criticis, quibus nihil, in rerum actu negotii suppetit, exputandum relinquimus) materiam inquam quæ faciliè deducatur & liquecat. Optimè Cujac. ad hunc loc. Constitutio ista, fabricensis priorem ferri speciem (i. e. materiam,) fabricandi causâ, præstari jubet; non adarari: ne eâ pecuniâ sibi fortè victum, vitiatumque ferrum comparent. Perez. h. t. n. 3. Quod miror, antiquitatum hujus ævi perscrutatores, tam otiosè omisisse. Miserè autem errant Hypercritici, qui, per species, ubique fruges, hujus ævi verbo, intelligunt. Salmas. de modo usur. cap. 8. pag. 323. Denique, cur adarationes annonarum talium, etiam alibi prohibeantur, h. e. (ut Guther. lib. 2. de offic. dom. August. cap. 11. pag. 312. exponit) neque transfundi, neque vendi possint, eleganti modo textus hic subindicat.

2. Ad

2. Ad L. *primicerium* 2. v. cap. 1. th. 12. & 13. pag. 17. Non dissimulamus, membranas nostras omnes, verba illa, (ejusdem fabricæ, per biennium) quæ Cujac. expuncta vult, retinere: quæ, si quis porro tueri velit, hunc sensum habere possunt: *primicerium*, (qui hujus scholæ non perpetuus erat, sed biennalis,) post biennium, pro præmio & immunitate, adipisci eam honorem, ut inter protectores, ejus fabricæ proprios, v. *Guther. allegat. cap. 1. th. 6. pag. 14. fin. & cap. 11. d. lib. 3. pag. 506. ubi monstrat morem introducendi per admissionales. Panciroli. in notit. Imper. Oriental. cap. 66. pag. 106. B. quasi veteranus cum ejusdem fabricæ primiceriis, per biennium vacantibus; (suo tamen quisque tempore) ad purpuræ sacræ Venerationem, admittatur conf. *Perez. n. 6.**

Agit de honore Fabricensium.

3. Ad L. *Stigmat* 4. 3. v. tract. *Osterman. de Stigmat. sect. 4. v. cap. 1. th. XI. pag. 16. Salmaf. de mod. usur. cap. 15. pag. 636. & 668. C. J. A. de Testam. milit. th. 3. & de re milit. th. 1. Comment. Lorini in Deuter. cap. 19. v. 18. ad Galat. ult. v. 17. ad Obiect. Resp. Osterm. sect. 6. add. not. ad l. 17. C. de pœnia.*

De assumptione Tironum, ac eorum signaturæ.

4. Ad L. *siquis* 4. v. sup. cap. 1. th. 10 pag. 16. Locus est notabilis, pro statutis artificum, & consuetudinibus, quas in receptione, & initiatione famulorum suorum, solent custodire. pag. 25. §. 27. *Besold. thesaur. pr. verb. & h. jungen. Vbi prope. Deo volente, notab.*

De conditione Adfiscendorum.

5. Ad L. *iure provisum* 5. Hic textus agit, de functione, officio & obligatione Fabricensium: cum primaria, tam secundaria & connexa: v. *tr. huius thes. 12. & 14.* Equidem Pennali nostro durum videtur atque inhumanum teneri quem ad restitutionem ejus quod non rapuit, conf. *cap. dilectus de Excessib. pralat.* Poterat addere, ne filium quidem pro patre, aut conjugem pro conjugere teneri, l. 1. & seqq. C. *ne uxor pro marito iunct. tit. seq.* Tantum abesse ab æquitatis regula ut contribulis pro contribute teneatur. add. *rubr. & tot. tit. C. ut nullus ex vicaneis pro alienis vicaneorum debitis teneatur. Casiod. 4. ep. 10.* Nec satis rationem specialitatis & exceptionis expedit Penn. quæ primò posita est. in certissima salutis publicæ, qua externa hæc consideramus, conservatione: Quemadmodum enim in aliis muneribus publicis, ubi ampla grassandi facultas in bona & commoda communia administratoribus suppedit, nullum tam efficax præsidium Reipubl. excogitari potuit, quam

De officio Fabricensium: Et Reipublicæ conservatione arcano arcando.

mutuæ

mutuæ inspectionis sub periculo propriæ injunctio. l. 12. princ. *Ad Municip. l. ult. §. 8. de admin. rer. ad civit. pertin. l. 1. l. 3. C. quo quisque ordin. conven. 11. 33. latè C. A. Municip. 9. 12. per tit. Ita eadē cautela meritò observatur circa Fabricenses, quibus tanti momenti cura & artificium fuit concreditum. In qua provisione, vix dici potest, quantum Reip. conservandæ arcanum lateat. *conf. Petz. h. n. 10.**

6. *L. eos qui 6. Est de foro Fabricensium, & immunitate. v. d. c. r. ch. 5. th. 12. & 17. Ut enim Fabricarum & limitum cognitio, Magistro officiorum erat mandata: Ita & inspectio in Fabricenses & duces Limitaneorum, eorumque qui castris erant præpositi. l. viros spectabiles. 8. C. de divers. offic. Guth. lib. 2. de O. D. A. & 20. pag. 392. Præerat verò Magister omnibus officiis, sive scholis, & ministeriis aulicis & Palatinis: Ideoque in ead. etiam inspectionem solus habebat. v. C. A. de offic. Quæstor. th. 8. ubi hunc textum inducit, & plures Autores allegat. Cæterum ex eo, quod fabricenses sacre Fabricæ, i. e. Principalis & Palatina, opponuntur cæteris genericè enunciatis, l. 1. C. h. confirmari videtur distributio Cujaciana, quam enarravimus d. cap. 1. th. 6. pag. 14.*

7. *L. Nullus Fabricensium. ultim. Removet functiones, ab officio Fabricensium alienas, qualis etiam est transfectio armorum. v. cap. 1. th. 15. & 16. Reliqua vid. apud Odofred. Bart. Angel. Platea. Luc de Penn. Englebermaum, & cæteros, ad h. t. add. Perez. n. 12. Farinac. quæst. crimin. 108. n. 124. & seqq.*

8. *Ad Nov. 85. v. D. in protheor. pass. cap. 1. §. 3. 5. 6. & seqq. Cujac & utrumque Stephan. ad dd. Novell. Rittershus. part. 14. cap. 4. Ubi tamen n. 4 errat, cum scribit: privatis hominibus, non licuisse habere ferrarias, sive ferri-fodinas, quod d. cap. 1. §. 2. pag. 12. adstruximus. add. L. ult. §. 11. de publican. l. qui tabernas. 32. de contrah. empt. (quam Negativam sententiam etiam fovet Anton. Matth. in Comment. crim. de vi publ. & privat. c. 1. n. 4. ibi: Ne ferrarias quidem privatis habere licuisse. Siquidem, per ferrarias, cum Rittershus. intelligit ferri-fodinas. Ita sanè apertè sentit Autor Comment. ad Jus Lubecen. lib. 2. tit. 2. artic. 11. n. 36. ibi: Jure civili, usus armorum privatis, inscio Principe, interdictus est: unde iis nec habere ferri-fodinas, permissum fuit:) Errorem haut dubiè viri docti hauserunt, ex comment. Cujac. ad d. Nov. 85. & in recit. C. quæ res export.*

export. ubi sic non obscure docet: privatis, nec fabricam armorum, nec ferrariam, habere licuisse, idque arg. d. l. ult. §. 11. quo probare nititur, prædium, in quo quis ferrariam habuerit, fisco committi. Enimverò Cujac. alibi mentem suam manifestò declaravit, & ostendit, per ferrariam se, non tam *fodinam*; quàm *officinam* ferri, intelligere, v. omnino l. 1. & seqq. C. de metallar. 11. 6. Adeoque negavit quidem privatis, tùm *ferrariam*, (scil. officinam, in qua nimirum ferrum præparetur:) tùm fabricam, in specie, in qua arma cudantur. E diverso autem (Cujacius) *fodinas*, ut cæterorum metallorum: ita & ferri, in prædiis privatorum, olim cellas fuisse, agnovit, ex textu inevitabili l. 13. §. inde est quasitum. §. de usufr. Locus est in observationibus, notatus à Nobis d. cap. 1. thes. 2. Atque ita etiam C. A. 11. 14. n. ultim. de publican. d. l. ult. §. 11. interpretatur de ferri tractatione sive præparatione. Itemque Dn. Mævius, in *lus Lubec. ib.* Add. Veget. lib. 2. cap. 11. ibi: Qui in legionibus habebantur, fabricæ ferrariæ causâ. P. Gudelinus, hac in re errores, lib. 5. juris noviss. c. 3. alibi notabuntur.

Ad L. 1. Ad L. l. de vi public. v. p. 35. §. 9. & seqq. in primis 15. cui add. exemplum è Ciceron. 3. Catilin. ubi patefactâ conjuratione Catilinæ, cum multi gladii, ac sicæ, apud Cethegum deprehensæ fuissent, factum id, (possessionis coactorum, sive accumulatorum, armorum) Câtulina sic excusavit: se semper bonorum ferramentorum studiosum fuisse.

Ad L. un. C. ut Armor. usus. Conf. Camill. Borell. lib. 3. de Magistrat. Edict. cap. 17. pag. 573. & seqq. Argentraum ad consuetud. Brit. artic. 56. n. 16. & seqq.

Ad L. 3. §. 1. de L. l. de vi publ. Memorat Sueton. in Augusto cap. 32. Ex consuetudine licentiaque bellorum civilium pravam hanc consuetudinem mansisse, ut plerique ferro accingerentur, unde cum cædes & facta frequentius patrarentur, nec L. Corneliæ prohibitio sufficeret; l. 1. ad L. Cornel. de sicar. ipsam gestationem Imp. vetare necesse habuere, quæ turbis occasionem præstare posset, & causâ necessariâ non excusaretur. l. 1. 2. l. 11. §. 2. ad L. l. de vi public. v. De Aphoplism. c. 3. pag. 62. §. 7. & cap. 7. p. 92. §. 4. & 5. & pag. 16.

Ad L. 10. eod. v. pag. 160. Laudat equidem in Anglis suis promiscuam

Z z

miscuam armorum copiam, Cambdenus Histor. Anglic. part. 1. p. 34. adleverans; Angliam nunquam securè tutam esse, nisi cum armata sit & potens. & pag. 61. gloriatur: Nobiles & plebeios arma alacri diligentia passim comparare; Ita ut armamentaria completissima per nobilium aedes instruantur. Sed quem ea res exitum eventumque habuerit, tragica horum temporum facinora patefaciunt. Moderandam ergò armorum concessionem esse: rectè constituimus tr. de Hoplophoria pag. 109. & seqq.

Ad L. 1. ad L. Cornel. de Sicar. Non possunt multi concoquere Legis hujus duritiem, quâ etiam is teneatur, qui cum telo, hominis occidendi causâ, tantum ambulaverit. Itaque plerique contendunt: Legem hanc temporariam fuisse, quippe quam Cornel. Sylla, post sævissimam civium proscriptionem, tulit, ut gravitate pœnæ, non tantum à cædibus ipsis, sed etiam à conatu, cives deterreret. Vinnius ad §. 5. Inst. de publ. judic. Sed veram ejus loci sententiam exposi. tr. de Aphoplismo cap. 3. pag. 62. §. 7. Junge de legitim. armor. usu cap. 1. §. 9. pag. 160. Imò cum sententiâ L. Corneliæ, (in l. 1. ad L. Cornel. de Sicar. & venef. ibi L. Cornelia tenetur, qui hominis occidendi causa cum telo ambulaverit non alii tantum turbulenti homines, sed etiam grassatores abuterentur, depræhensaque dicerent: se non nocendi (non hominis occidendi, aut furti faciendi) causa arma gestare; sed ob tutelam corporis, suæ neminem des offension, sondern allein zur defension: Imper. Augustus, velut de ipso testatur Sueton. in ejus vita cap. 32. Aliam huic ferociae legem opposuit, in d. l. 3. §. 1. ad L. Iul. de vi publ. ne quis pubes cum telo in publico compareret; nempe in populi concursu, l. 5. d. 1. aut concione, l. 20. d. 1. nempe dolo, d. l. 10. h. e. ut causas permissionis docere non posset l. 1. & seq. d. 1. in primis necessariæ defensionis l. 11. §. 2. d. 1.

Ad L. 1. §. Divus. 3. Ad L. Corn. de Sicar. Exposuimus hunc textum, in Tr. de Aphoplism. c. 7. pag. 89. Sed posterius membrum oppositionis, (quo dicitur, eum, qui clavi aut cucumâ, in rixa, percussus; quamvis ferro percusserit, ordinariâ tamen L. Cornel. pœnâ, puniendum non esse) impugnari solet, per §. 5. Inst. de publ. jud. ubi dicitur: Omne homicidium dolosum censi, quod armis ferreis; qualiacunq; illa sint, committatur. Sic enim hanc objectionem inducit Dn. Carpzov. 1. qq. crimin. 3. n. 8. Ad eamque ipse tripliciter re-

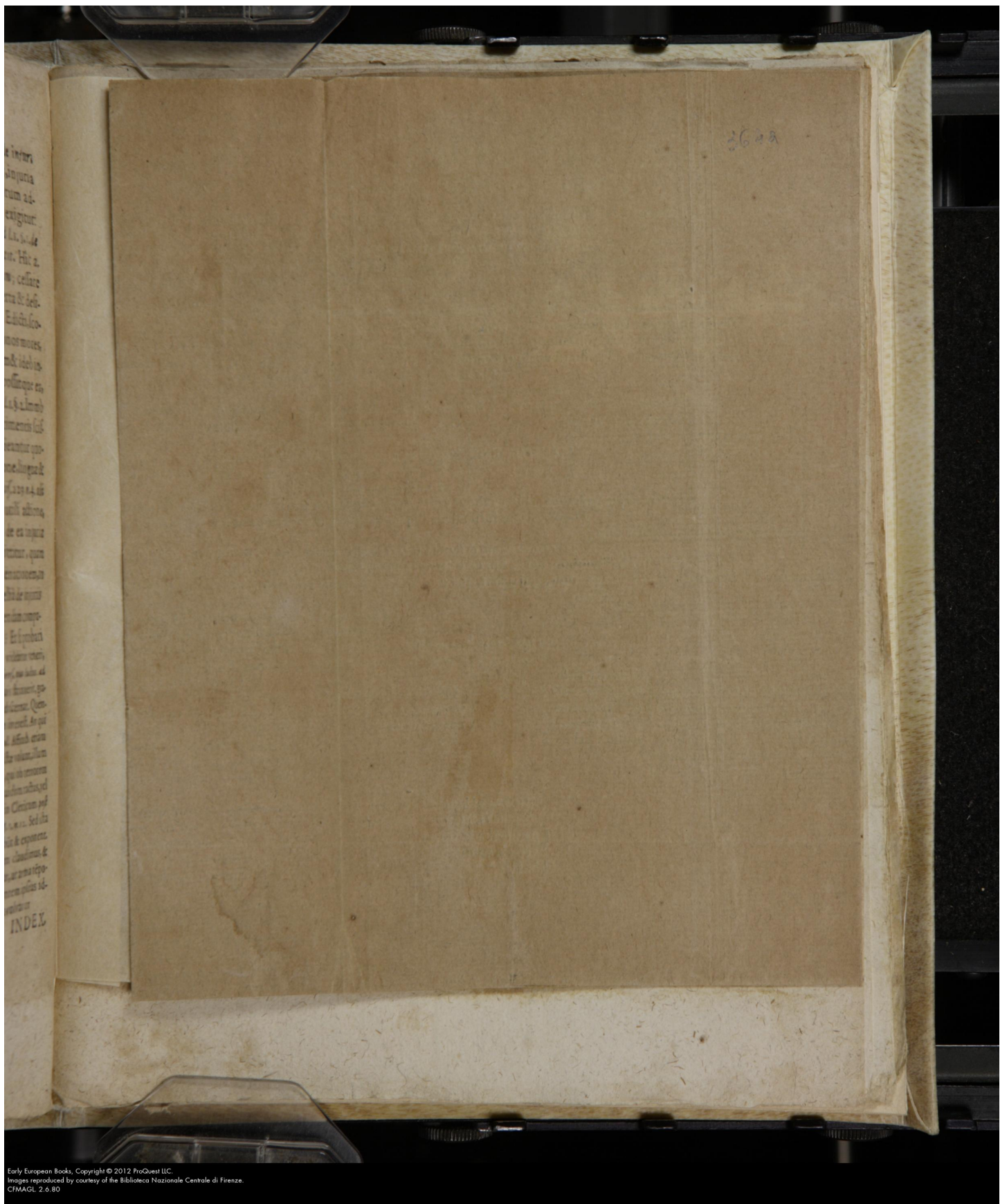
ter responderet: (1.) Textum illum, de peculiari instrumento, *cucina*, accipiendum esse, quod fuerit vas coquinatorium, ad calefaciendum aquam aptum, ex are & terrâ confectum: ut vellet *Scharadius cum Bartolo*; (3.) vel textum illum, de homicidio casuali, exaudiri posse. Putaverit quis, rectius discerni casus Legum: Nam Justinianus in §. 5. *Institut. de publ. judic.* subiecti loco, supponit homicidam confessum aut convictum, ubi & de cæde ipsâ, & animo occidendi, constet. Quo casu sanè nihil interest, an ferro, & quali, cædes facta sit: Immo, etiam si, ligno vel lapide, (cædes) commissa sit voluntaria, L. Cornel. locum habet: Frivolum enim esset, in re apertâ, ex genere teli, subterfugium comminisci. v. *Ciceron. orat. XII. quæ est pro Cæcin. p. m. 326. vers. Quid dicimus armatos? junct. l. 9. ad L. lul. de vi publ. At text. l. §. 3. vers. sed si clavi.* loquitur de casu dubio, ubi, cædes, in rixa, factâ, ignoratur, an animo occidendi, quisquam in alterum insurrexerit, ac non casu magis, quàm voluntate, homicidium admissum sit: Ad quem animum investigandum, plurimum conducit Instrumentorum exploratio: siquidem is, qui arma, ad occidendum comparata, strinxerit, magis, de homicidii animo, suspectus sit; atque ille, qui alia Instrumenta corripuerit: ut sanè, in ejusmodi rixis, furor varia arma solet suppeditare.

Ad L. 15. §. 1. de injur. v. supr. pag. 185. Tr. de Admenatione Et suppl., quæ ibid. tunc temporis, omittenda fuere, ad §. 29. p. 205. pertinentia. Subsistere enim ibidem coacti fuimus in effectu primo, obligatione sc. ad pœnam: cui accensendus est alter: præsumptionis. Nam qui primus manum ad arma ponit, (inquiunt Dd.) is in dolo hæere, præsumitur. post *Abbat. Romanū & alios, Bourricus in captiv. cent. 2. c. 3. §. 23.* Actertius etiam, excusationis sc. cædis quæ insequuta fuit. Minantē enim mihi mortem, impunè possum occidere, si talis sit, qui minas suas exequi consuevit, nec teneor expectare, donec percutiar; aut occidar. Ait idem Bourric. in *captiv. d. cent. 2. c. 3. §. 25. p. 131.* Quod gradatim, sc. de violentia per gradus invalescēte, exaudiendū, certè admittendum demū esse; jam supra monuimus. Sequitur *ortus*, qui exhibet remedia; huic delicto opposita. In quibus (1.) est actio injuriarum utilis. d. l. 15. §. 1. de injur. Directa enim nascitur, ex injuriâ, verbis Edicti compræhensâ. arg. l. 1. §. ult. l. 12. & 13. Ad L. Aquil. Edicto autem definitur in-

Supplem. de
Admenatione.

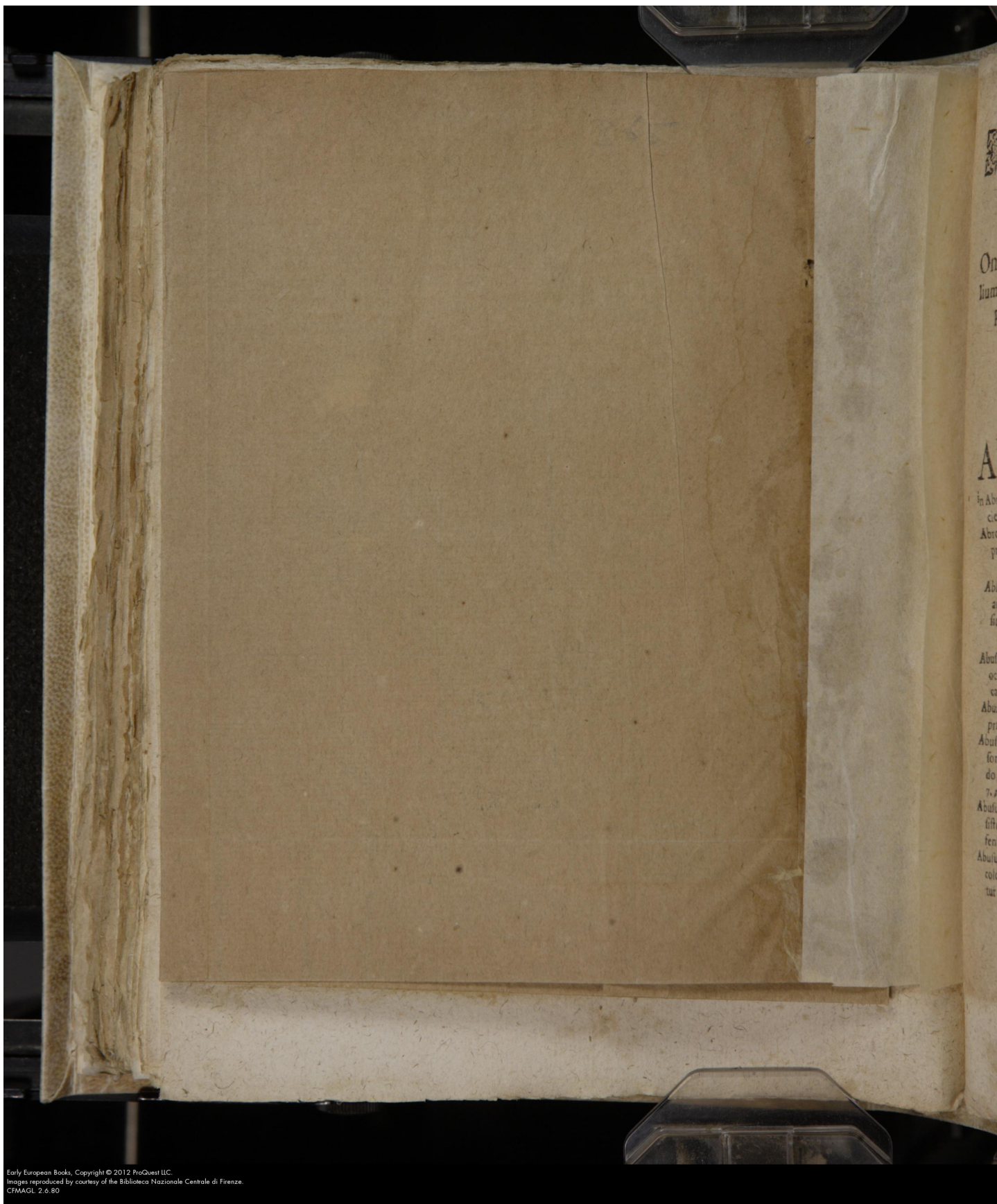
juriam fieri, vel voce; aut verbo: vel re, aut facto. *l. 1. §. 1. de injuriis*
 At in admenatione, non spectatur, aut præcisè requiritur, injuria
 verbalis, cum committi possit, solo gestu, sine ullo verborum ad-
 ditamento. Sed nec etiam res, siue factum percussionis exigitur:
 cum re dicatur injuria fieri, quoties manus inferuntur. *d. l. 1. §. 1. de*
injuriis. l. illud. 3. §. 1. ibi: siue pulsant; siue convicium dicant. Eod. tit. Hic a-
 non intervenit pulsatio: uti *supr. d. 18. & 19. demonstratum*; cessare
 itaque videbatur injuriarum actio: De qua, injuria certa & defi-
 gnanda, & probanda agit. *l. 7. d. t.* Enimverò, cum ratio Edicti, sco-
 pusq; & finis iste sit, ut omnis contumelia, contra bonos mores,
 alicui illata, coërceatur: *l. 15. §. generaliter. 27. de injuriis.* cum& idèd in-
 juria, in specie, contumelia dicatur: *l. 1. pr. de injuriis.* possitque ea,
 non tantum ad corpus; sed & ad dignitatem referri: *d. l. 1. §. 2.* Immo
 etiam ad ea, quæ circa corpus contingunt, veluti vestimentis scif-
 fis: *l. sed est questio. 9. de injuriis.* Et h. casu, manus, videantur quo-
 dammodò, suis variis motibus, gestu aut gesticulatone, linguæ &
 verborum præstare officium: *Gasp. Anton. Thesaur. decis. 229 n. 4. ubi*
exemplum gl. in l. 2. §. exactus. de O. l. adfert & excus. Idèd utili actione,
 injuria hæc poterit vindicari. *Thesaur. d. loc.* ubi de ea injuriæ
 specie tractat, quæ mediis digiti ostensione, committitur, quam
 Itali vocant, far le fiche. Itaque si probabitur, admenationem, in
 speciem atrocioris injuriæ desinere, etiam L. Corneliæ de injuriis
 agi poterit. Quod si vero admenatio, ad vim inferendam compa-
 rata fuerit, Q. An etiam L. Juliæ de vi agi possit? Et si probati
 possit, id tumultus excitandi causâ factum esse, non minas videbitur teneri,
 ferrum stringens, ac gestans in publico: *per l. 3. §. 1. & l. 10. Verf. qui ludos. ad*
L. lul. de vi publ. Denique, si animo occidendi gladium quis strinxerit, gra-
 viori etiam animadvertioni locus erit: cum voluntas delictum discernat. Quem-
 admodum etiam in aliis admissis & adgressionibus, plurimum interest, An qui
 armati, an sine armis alios adgrediantur? *l. 3. §. 7. de sepulch. viol. Affinib.* etiam
 annuerari possit innoxia armorum explosio. Vbi sanè Canonistæ volunt, illum
 excommunicationi subiacere, qui scloperum explodit in Clericum, qui ob terrorem
 moritur, (*der vom Schrecken stirbt*) quavis pilâ ne leviter quidem tactus, vel
 læsus fuerit. Hanc n. cenferi actionem violentam & injuriosam in Clericum. *post*
Filiucciu, Bonnacina tom. 3. Morali Theol. disp. 2. q. 3. punct. 6. §. 1. n. 11. Sed ista
 alii, quib. hæc assignavimus, suo tempore, diligentius examinabunt & exponent.
 Nos jam Templum lani, siue armamentarium Iustiniani, vicissim claudimus, &
 Deo gratias agentes pro omnib. beneficiis, devotè simul precamur, ut arma tēpo-
 ralia, in spiritalia cōvertat, ne potissima orbis pars, sub imminemtem ipsius ad-
 ventum, in stupenda hæc securitate, æternæ perditionis ignibus involvatur

INDEX.

2698

INDEX

Omnium Rerum, Verborum, & Notabilium, quæ hoc Tractatu continentur; ita compositus, ut prior numerus Caput, secundus Thesim, tertius vero Paginam denotet:

Confectus à Georgio Schustero Memmingensi.

A.

ABLATIO.

Ablatio armorum quibus incubuerit olim *c. 6. th. 1. p. 85.*

Abrogatio.

In Abrogatione legum ad quid respiciendum sit. *c. 2. th. 3. p. 113.*

Abrogatio legum non est in manu privatorum. *c. 3. th. 7. p. 62.*

Absolutus.

Absolutus de Homicidio qualificato, an deinceps de novo accusari possit? *c. 1. th. 31. p. 211.*

Abusus.

Abusus Armorum circa defensionem, occurrit vel circa susceptam vel circa suscipiendam. *c. 3. th. 8. p. 188.*

Abusus armorum consistit vel in usu primo vel orto. *c. 3. th. 7. p. 185.*

Abusus armorum contingit vel in personis, vel in ipsis armis, vel in modo loco & tempore gestandi *c. 3. th. 7. p. 185.*

Abusus armorum in actu exercitio consistens, est vel aggressionis vel defensionis. *c. 3. th. 8. p. 188.*

Abusus armorum per aggressionem coloratam quomodo committatur? *c. 2. th. 2. p. 215.*

Abusus armorum in defensione bonorum quatenus concedendus *c. 5. th. 1. p. 281.*

Abusus armorum in defensione bonorum quomodo coercendus sit. *c. 5. th. 19. p. 300.*

Abusus armorum in nimio luxu. *c. 3. th. 8. p. 189.*

Abuti.

Abutens armis jus gestationis armorum amittit. *c. 3. th. 5. p. 185.*

Academia.

Academix Patavinæ statutum. *c. 3. th. 9. p. 116.*

Academicus.

Academici qui & quatenus arma gestare possint. *c. 3. th. p. 132.*

Accinctus.

Accinctus armis an sit puniendus? *c. 7. th. 11. p. 99.*

Accusare.

Accusans aliquem Homicidii qualificati, & postea homicidium simplex tantum probans, an faciat, ut reus in totum absolvatur. *c. 1. th. 31. p. 211.*

Accusatio.

Accusatio non solum proponenda sed & probanda est. *c. 5. th. 10. p. 310.*

ZZ 3.

Actus.

INDEX.

- Actus.**
 Actus brutorum qui sint. *c. 1. lb. 3. p. 283.*
 Actus injustum suscipiens in dolo est. *c. 6. lb. 31. p. 351.*
- Adæratio.**
 Adæratio Exarmatorum à Iustiniano fuit prohibita. *c. 6. lb. 3. p. 86. Item que in Indice L. L. explicat. p. 360.*
- Ademptio.**
 Ademptio armorum injuriæ speciem continet. *c. 3. lb. 2. p. 33.*
 Ademptio armorum metum hostilitatis non tollit. *c. 3. lb. 2. p. 33.*
 Ademptio armorum quando licita. *c. 3. lb. 16. pag. 8.*
- Adjuvare.**
 Adjuvans socios ante perpetratum delictum aggressoris notam incurrit. *c. 5. lb. 20. p. 312.*
- Admallare.**
 Admallare veteribus Germanis in jus vocare denotavit. *c. 1. lb. 10. p. 160.*
- Admenare.**
 Admenare seu adminare quid sit? *c. 2. lb. 1. p. 165.*
 Admenans quatenus pro provocante habeatur. *c. 1. lb. 26. p. 203.*
- Admenatus.**
 Admenatus cum armis si admenantem occidat quæ poena sit afficiendus. *c. 1. lb. 28. p. 204.*
- Admenatio.**
 Admenationis admissi simplicis poena est arbitraria. *c. 1. lb. 22. p. 201.*
 Admenationis Affinia quæ? *c. 1. lb. 29. p. 205. p. 363.*
 Admenatio an etiam Gentibus sit delictum? *c. 1. lb. 13. p. 195.*
 Admenatio atrocior quot modis æstimetur. *c. 1. lb. 12. p. 195.*
 Admenationis causa Efficiens propinqua. *c. 1. lb. 14. p. 196.*
 Admenationis causa Efficiens Remota. *c. 1. lb. 13. p. 195.*
- Admenatio definiri quomodo possit.** *c. 1. lb. 10. p. 193.*
 Admenationis delictum quis committat? *c. 1. lb. 15. p. 196.*
 Admenatio dividitur in graviolem & leviolem. *c. 1. lb. 12. p. 195.*
 Admenationis Effectus vel est primus vel ortus. *c. 1. lb. 22. p. 201.*
 Admenationis effectus primus est obligatio ad poenam. *c. 1. lb. 22. p. 201.*
 Admenationis forma Generica in quo consistat. *c. 1. lb. 8. p. 198.*
 Admenationis forma specifica in quo consistat. *c. 1. lb. 18. p. 198.*
 Admenationis Instrumentalis causa? *c. 1. lb. 14. p. 196.*
 Admenatio intra fines & terminos conatus subsistit. *c. 1. lb. 19. p. 196.*
 Admenatio levior quæ sit? *c. 1. lb. 12. pag. 195.*
 Admenationis poena alia est admissi simplicis alia atrocioris. *c. 1. lb. 22. p. 201.*
 Admenatio quædam sit joci gratia quædam seri. *c. 1. lb. 11. p. 193.*
 Admenatio quot modis sumatur. *c. 1. lb. 9. p. 193.*
 Admenationis Requisita formalia quæ sint? *c. 1. lb. 19. p. 199.*
 Admenatio spectat vel ad vim vel ad injuriam vel ad vulnus inferendum. *c. 1. lb. 18. p. 198.*
 Admenatio sub generali delicto injuriæ diu delituit. *c. 1. lb. 1. p. 198.*
 Admenatio ultra terminos conatus progrediens in aliud delictum tranfit. *c. 1. lb. 19. p. 199.*
 Admenatio unde dicta sit. *c. 1. lb. 6. pag. 192.*
 Admenationis vocabuli Origo. *c. 1. lb. 2. p. 190.*
- Adoptare.**
 Adoptandi mos per arma. *in prob. lb. 11. pag. 11.*
- Adfessor.**

Adfessor.

INDEX.

- Adfessores Principum licentiam habent arma gestandi. *c. 3. th. 13. p. 129.*
- Advocati.
- Advocati Principum in privilegiis cum consiliariis Principum comparantur. *c. 3. th. 13. p. 129.*
- Æqualitas.
- Æqualitas armorum in defensione quatenus attendenda. *c. 2. th. 14. pag. 188.*
- Ætas.
- Ætas incautos juvenes quando à dolo excuset. *c. 3. th. 27. p. 347.*
- Aggressio.
- Aggressio colorata vel est intentata vel perfecta. *c. 3. th. 8. p. 188.*
- Aggressio plane dolosa in quibus perionis occurrat. *c. 3. th. 8. p. 188.*
- Aggressio vel est plane dolosa vel quantenus colorata. *c. 3. th. 8. p. 188.*
- Aggressor.
- pro Aggressore habetur qui iracundum in alium animum gerit. *c. 5. th. 20. pag. 3.*
- Aggressorem invadentem, licet occidere. *c. 5. th. 20. p. 316.*
- Aggressores Militum vagantiū, quando mitiori pœnâ afficiendi sint. *c. 3. th. 8. p. 259.*
- pro Aggressore quando quis sit habendus. *c. 5. th. ult. p. 321. & c. 7. th. 1. pag. 96.*
- Aggressor præsumitur qui arma præparat ante rixam. *c. 5. th. 20. p. 308.*
- Aggressor robustus, licet sit inermis, armatus videtur contra debilem. *c. 5. th. 20. p. 319.*
- Aggressor vel est simplex vel latrocianans. *c. 3. th. 8. p. 259.*
- Alemanni.
- Alemannorum Mores qui fuerint. *c. 3. th. 8. p. 3.*
- Allegatio.
- Allegatio contra legis prohibitionem debet probari. *c. 1. th. 5. p. 117.*
- Allegationibus quibuscumque non statim fides est habenda. *c. 6. th. 32. p. 353.*
- Angaria.
- Angaria inter Regalia referuntur. *c. 1. th. 16. p. 19.*
- Angaria quid sint. *c. 1. th. 15. p. 19.*
- Anima.
- Anima dispositionis quæ nam sit. *c. 3. th. 16. p. 102.*
- Animus.
- Animus ex verbis declaratur. *c. 5. th. 20. p. 309.*
- Animus occidendi quando vel præsumatur vel non. *c. 7. th. 1. p. 89.*
- Animus quando malus præsumatur. *c. 7. th. 1. p. 88.*
- Anni.
- Anni à Nomine consulum notati. *c. 2. th. 10. p. 54.*
- Apparitor.
- Apparitor distinguens aliquem contra privilegium de vi conveniri potest. *c. 3. th. 2. p. 183.*
- Apparitores muneris necessitate ad gestationem armorum astringuntur. *c. 3. th. 26. p. 140.*
- Appellatio.
- Appellatio condemnati in pœnam portationis armorum an sit permissa. *c. 7. th. 18. p. 103.*
- Appellatione Armatorum qui veniant. *in proth. th. 5. p. 7.*
- Apprehensus.
- Apprehensus cum armis an dimittendus, si offerat fidejussorem. *c. 7. th. 110. p. 103.*
- Apprehensus cum armis an sine processu ordinario puniri possit. *c. 7. th. 18. p. 103.*
- Arcus.
- Arcus quid sit. *in proth. th. 7. p. 8.*
- Arcus quando telorum appellatione veniat. *in proth. th. 4. p. 6.*
- Arcus.

INDEX.

Arcus-Bufius.
Arcus-Bufius quid sit? *in prob. th. 7.*
pag. 8.

Aquæ & Ignis interdictio.
Aquæ & ignis? Interdictionis poena cui
dictetur? *c. 7. th. 3. p. 91.*

Arma.

Arma à patre donata Filius non con-
fert. *c. 3. th. 23. p. 138.*

Arma à vestigialium præstatione sunt
Immunia. *c. 3. th. 23. p. 138.*

Arma corrupta gestans, non incidit in
poenam prohibitionis gestationis
armorum. *c. 5. th. 4. p. 85.*

Arma devictis interdum relinquun-
tur. *c. 3. th. 2. p. 32.*

Arma aliter æstimantur respectu ge-
stationis. *in prob. th. 7. p. 9.*

Arma aliter æstimantur respectu usus
illiciti. *in prob. th. 7. p. 9.*

Arma an subditis pacis tempore per-
mittenda. *c. 3. th. 17. p. 39.*

Arma an subditis permittenda vel
adimenda? *c. 4. th. 4. p. 67.*

Arma Fabri qualia paraverint. *c. 1. th.*
15. p. 18.

Arma inferre Curiis an liceat? *c. 6. th.*
5. p. 157.

Arma in conviviis deponi solent. *c. 1.*
th. 11. p. 169.

ab Armis abstinendi Romanis Lex aii-
quando imposita fuit. *c. 3. th. 3. p. 33.*

Arma Jure Civili an in suppellectili
sint? *c. 3. th. 11. p. 120.*

Arma gestare potest qui ad possessione-
nes suas extra urbem it. *c. 4. th. 9.*
p. 148.

Arma gestare in templis aut Monaste-
riis non licet. *c. 1. th. 1. p. 153.*

Arma gestare itineris causa licet. *c. 4.*
th. 5. p. 144.

Arma gestare qui dignitatis causâ pos-
sint. *c. 3. th. 11. p. 125.*

Arma hodie quilibet portare potest,
nisi statutis vel Edictis id prohibi-

tum sit. *c. 3. th. 16. p. 14.*

Arma in Executione creditores inva-
dere non possunt. *c. 3. th. 23. p. 138.*

Arma insidiosa sub prohibitione Ge-
stationis Armorum veniunt. *c. 5.*
th. 5. p. 84.

Arma jure belli licet adimere. *c. 3. th.*
2. p. 33.

Arma jure permittente gerentes, poe-
nis liberantur. *c. 3. th. 2. p. 182.*

Arma jure pignoris detenta, liberant à
poena prohibitæ possessionis armo-
rum. *c. 3. th. 19. p. 40.*

Armorum inspectores. *c. 2. th. 3. p. 27.*

Arma latius quando sumantur. *c. 1. th.*
5. p. 28.

Arma lethifera quæ sint. *in prob. th.*
7. pag. 9.

Arma Majora privatis hodie sunt in-
terdicta. *c. 3. th. 17. p. 39.*

Arma Minora temporibus periculosi
in statu optimatum Cives in prom-
ptu habere debent. *c. 1. th. 17. p. 39.*

Arma Minora in statu populari sunt
necessaria. *c. 3. th. 17. p. 39.*

Arma Minora, in statu optimatum,
temporibus pacis, subditis recte
interdicuntur. *c. 3. th. 17. p. 39.*

Arma minus lethifera quænam sint.
in prob. th. 7. p. 9.

Arma nocturno tempore an impunè
ferantur? *c. 3. th. 16. p. 32.*

Arma non possunt pignori capi. *c. 3.*
th. 23. p. 138.

Arma non possunt privato vendi. *c. 1.*
th. 15. p. 18.

Armorum appellatione quid veniat.
in prob. th. 3. p. 6.

Armorum appellatione non veniunt
Gladii, qui ad calamos aptandos &
ad mesam parantur. *c. 5. th. 1. p. 82.*

Armorum divisio ab effectu. *in prob.*
th. 7. p. 9.

Armorum divisio in principalia &
minus principalia. *in prob. th. 7.*
pag. 9.

Armo-

INDEX.

Armorum divisio petita ab usu. *in proth. th. 7. p. 9.*

Armorum genera quæ sint prohibita. *c. 5. th. 1. p. 81.*

Armorum gestatio debito loco & modo fieri debet. *c. 1. th. 1. p. 153.*

Armorum laus. *in proth. th. 9. p. 9.*

Armorum potissimum finis est defensio. *c. 5. th. 12. p. 293.*

Arma portans sæpius, etiam sæpius est puniendus. *c. 7. th. 9. p. 98.*

Arma passim permittuntur ob subitaneum hostis incursum. *cap. 4. th. 2. p. 141.*

Arma per accidens præstant causam delinquendi. *c. 6. th. 4. p. 87.*

Arma portans ad occidendum bannitum, non punitur. *c. 7. th. 10. p. 98.*

Arma portare visus, non tamen apprehensus, quâ poenâ sit afficiendus? *c. 2. th. 15. p. 101.*

Arma possunt in Republica ferri. *c. 5. th. 12. p. 293.*

Arma promercii causâ habens Lege Julia non coercetur. *c. 3. th. 6. p. 34.*

Arma potissimum ad tutelam corporis, secundario ad bona sunt referenda. *c. 1. th. 12. p. 293.*

Ex Armis propriè dictis animus occidendi colligitur. *c. 5. th. 10. p. 309.*

Armorum ultimus usus in quo consistat. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Armorum vocis Etymologia, Homonymia, Synonymia, & Paronymia. *in proth. th. 1. 2. 3. 6. p. 3 6.*

Armorum usu interdicto, possessio armorum non censetur interdicta. *c. 3. th. 18. p. 40.*

Armorum usus ad duella non est concessus. *c. 2. th. 2. p. 166.*

Armorum usus cur sit interdictus? *c. 3. th. 5. p. 51.*

Armorum usus in quo consistat? *in proth. th. 9. p. 9.*

Armorum usus interdum etiam in castis interdictus legitur. *c. 1. th. 12. p. 63.*

Armorum usum Constitutiones Novæ interdicunt. *c. 3. th. 10. p. 37.*

Arma quædam, quæ interdum licita sunt, noctu portare vetitum est. *c. 1. th. 13. p. 164.*

Arma quomodo gestanda sint? *c. 2. th. 11. p. 165.*

Arma quotupliciter sumantur. *c. 1. th. 8. p. 45.*

Arma deficiunt ubi cessat etiam præsumptio offensivi animi. *c. 3. th. 20. p. 308.*

Arma vel sunt principalia vel principalibus accedunt. *in proth. th. 7. p. 8.*

Arma venationis causâ gestare licet. *c. 4. th. 3. p. 143.*

Arma venata gestare prohibitum est. *c. 5. th. 5. p. 84.*

Argumentam.

Argumentum à contrario sensu quando procedat vel non? *c. 7. th. 8. p. 333.*

Armamentaria.

Armamentaria publica in quem finem constituta? *c. 6. th. 2. p. 86.*

Armamentaria sub Armandiis intelliguntur. *c. 1. th. 3. p. 12.*

Armandiæ.

Armandiarum vox quid denotet? *c. 4. th. 3. p. 66.*

Armatus.

Armatis ad Ecclesias confugere non licet. *c. 2. th. 2. p. 113.*

Armatus in domo an teneatur poenâ Gestationis armorum? *c. 7. th. 9. p. 98.*

Artifex.

Artifices Manuarii an ab armorum usu arcendi sint? *c. 4. th. 15. p. 79.*

Assassini.

Assassini qui dicantur? *c. 4. th. 1. p. 262.*

Aufugere.

Aufugiens cum armis ex ædibus occisi, eadem perpetuas præsumitur. *c. 7. th. 1. p. 96.*

Aaa

Au-

I N D E X.

Augustus.
Augustus Imp. an Author Legis Iuliae de vi? *c.3. th.5. p.34.*

Augustus provincias quasdam suae curae reservavit. *c.2. th.6. p.51.*

Augustus quasdam Provincias Consulibus sortitò permittit. *c.2. th.6. p.51.*

Author.

Author rixae, secuto homicidio, quâ poenâ sit plectendus? *c.5. th.20. p.308.*

Authoritas.

Authoritas legis est necessaria, at communis opinionis authoritas est tantum probabilis. *c.4. th.17. p.79.*

B.

Baccalaureus.

Baccalaurei unde dicantur? *c.3. th.12. pag.127.*

Baculus.

Baculus an armorum appellatione veniat. *in proth.3. p.6.*

Bajuli.

Bajuli excluduntur ab armorum usu. *c.4. th.16. p.79.*

Balista.

Balistræ fulminales quæ dicantur? *in proth. th.7. p.8.*

Balista sub simplici armorum appellatione venit. *in proth. th.3. p.6.*

Balistarum.

Balistarum inter Fabricenses in specie nominantur. *c.1. th.9. p.15.*

Bannum.

Banni Imperialis effectus quis sit. *c.3. th.7. p.243.*

Bannitus.

Bannitus non impunè occiditur, appellatione pendente. *c.3. th.7. p.257.*

Bannitus quatenus impunè occidi possit. *c.3. th.7. p.244.*

Barbarus.

Barbari qui Romanis dicebantur. *c.2. th.4. p.228.*

Barones.

Barones Imperii ex inveterata consuetudine interdum vasallos bene meritos cum omnimodâ iurisdictione investiant. *c.2. th.5. p.115.*

Bartolus.

Bartoli tractatus de insignibus Nobilium. *in proth. th.2. p.5.*

Bassæ Turcarum.

Bassæ Turcarum gladiis inaugurantur. *c.3. th.5. p.122.*

Belgæ.

Apud Belgas qui arma portet? *c.3. th.8. p.63.*

Biocolytæ.

Biocolytæ qui fuerint? *c.6. th.3. p.87. in fin.*

Bombarda.

Bombardæ sunt arma ad offensionem. *in proth. th.7. p.8.*

Bona.

Bona, vitæ & famæ hominis non rectè æquiparantur. *c.5. th.19. p.300.*

Brodmeffer.

Brodmeffer / An sub appellatione armorum veniat? *c.5. th.1. p.82.*

Büchsenmeister.

Büchsenmeister quale officium sit. *c.1. th.9. p.25.*

Bulephorus.

Bulephorus quis fuerit? *c.2. th.7. p.52.*

Burgenses.

Burgenses an teneantur ad Angarias? *c.1. th.17. p.20.*

C.

Cædes.

Cædes ex iusto dolore, etiam in tertium & innocentem commissâ, in quantum excusetur. *c.3. th.7. p.243.*

Calumnia.

Adversus Calumniam an quis per calumniam

I N D E X.

- lumniam se defendere possit? *c. 2. rh. 2. p. 216.*
- Candelabrum.**
- Candelabra non veniunt appellatione armorum. *in proth. rh. 3. p. 6.*
- Campania.**
- Campania qualis provincia fuerit. *c. 2. rh. 7. p. 52.*
- Carcer.**
- In carcere diu decentius, clementius puniendus est. *c. 3. rh. 7. p. 246.*
- Causa.**
- Causæ, ob quas exarmatio introducta. *c. 4. pag. 62.*
- Clavus.**
- Clavus non parit præsumptionem animi occidendi. *c. 7. rh. 1. p. 119.*
- Cerdones.**
- Cerdones excluduntur ab armorum usu. *c. 4. rh. 16. p. 79.*
- Chartularii.**
- Chartularii qui fuerint? *c. 1. rh. 6. p. 14.*
- Cingulum.**
- Cingulum in Cod. pro Administratione usurpatur. *c. 5. rh. 3. p. 151.*
- Cingulum quibus olim impositum fuerit. *c. 3. rh. 1. p. 118.*
- Circumventio.**
- Circumventiones in contractibus quatenus permittantur. *c. 7. rh. 9. p. 335.*
- Civitates.**
- Civitates Imperiales neminem dignitatis nomine cingulo solent donare. *c. 2. rh. 8. p. 116.*
- Civitates Franciæ quæ sint? *c. 1. rh. 22. p. 23.*
- Civitates in suo territorio quid possint? *c. 1. rh. 23. p. 23.*
- Civitates Imperiales gestationem armorum concedere possunt. *c. 2. rh. 7. p. 115.*
- Civitates Imperiales habent jus fabricandi tormenta bellica. *c. 1. rh. 23. p. 24.*
- Civitates Imperiales quædam sunt omnimodò, quædam modo quodam, libera. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
- Civitates Imperiales quomodo distinguantur. *c. 1. rh. 22. p. 23.*
- inter Civitates liberas quæ sit differentia? *c. 1. rh. 21. p. 23.*
- Civitates Municipales an possint gestationem armorum concedere. *c. 2. rh. 9. p. 116.*
- Civitates Municipales sunt loco priorum. *c. 1. rh. 14. p. 24.*
- Civitates sunt vel Imperiales vel Municipales. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
- Civitates quædam quomodo Principibus cesserint. *c. 1. rh. 21. p. 23.*
- Civitates an habent armorum movendorum licentiam. *c. 3. rh. 4. p. 61.*
- Civitates se & suos armis instruere possunt. *c. 3. rh. 4. p. 61.*
- Civitates vel simpliciter, vel modo quodam alii subiectæ, quatenus jus fabricandorum armorum habeant? *c. 1. rh. 24. p. 24.*
- Civis.**
- Civis in unâ civitate in alterâ Incolâ potest esse. *c. 3. rh. 5. p. 184.*
- Cives non debent arma emere, gerere, aut habere. *c. 3. rh. 1. p. 32.*
- Clerici.**
- Clerici, an ab armorum usu arcendi sint? *c. 3. rh. 12. p. 75.*
- Clerici an in castris arma induere possint? *c. 4. rh. 13. p. 77.*
- Clerici Edictis publicam salutem concernentibus tenentur. *c. 4. rh. 12. pag. 75.*
- Clericorum Arma gestantium poena quæ sit? *c. 4. rh. 12. p. 75.*
- Clericum arma portantem occidens, quâ poenâ teneatur. *c. 4. rh. 12. p. 76.*
- Clerici quando possint se armis defendere? *c. 4. rh. 13. p. 77.*
- Clerici qui appellantur? *c. 4. rh. 12. p. 75.*

Coactio.

Aaa 2

Coactio

INDEX.

Coactio turbulenta Lege Iulia fuit prohibita. *c. 3. lb. 15. p. 38*

Coactus.

Coactus metu, crimē perpetrans, quomodo puniatur? *c. 4. lb. 17. p. 178.*

Cognitio.

Cognitio criminalis nec Magistratibus nec Consulibus olim demandabatur. *c. 3. lb. 2. p. 119*

Cognitio Historiarum à Dd. veteribus fuit neglecta. *c. 1. lb. 3. p. 190*

Collatio.

Collatio Rubricarū quatenus ad explanationē textuū proficiat? *c. 2. lb. 12. p. 56*

Collectiva.

Collectiva interdum in uno verificatur. *c. 3. lb. 10. p. 36*

Coloni.

Coloni non debent armagerere, emere, aut habere. *c. 3. lb. 3. p. 32*

Colonus in delictis obtemperans Domino, æque, ac ipse dominus teneatur. *c. 4. lb. 4. p. 64*

Comitatus.

Comitatus per vexillum in feudum conceditur. *in proth. lb. 11. p. 11*

Comites.

Comites Imperii qui sint? *c. 1. lb. 20. pag. 22.*

Comites Imperii vassallos benè meritos ex consuetudine cum omnimoda iurisdictione investire solent. *c. 2. lb. 5. p. 115*

Comitum varia genera. *c. 1. lb. 18. p. 21*

Comites, quomodo ea, quæ olim administrationis fuerunt, sibi applicaverint? *c. 1. lb. 19. p. 21*

Committere.

Committens in leges, legum auxilio est indignus. *c. 2. lb. 2. p. 115*

Comitia.

Comitia armata quando soleant indici? *c. 1. lb. 10. p. 162*

Commercium.

Commercium armorum hodie inter Cives regulariter liberum est. *c. 2. lb. 3. p. 27.*

Commercium armorum Iure veteri non erat interdictum. *c. 2. lb. 2. p. 27*

Commerciū causā an. liceat arma impunè transferre? *c. 4. lb. 10. p. 148*

Commercium armorum Iure novo interdicitur. *c. 2. lb. 1. p. 27.*

Commercium purpuræ. *c. 1. lb. 1. p. 12*

Conatus.

Conatus latronum quomodo debilitandi sint? *c. 1. lb. 12. p. 56*

Concessio.

Concessio Armorum respicit vel eorum possessionem vel gestandi facultatem. *c. 1. lb. 3. p. 110*

Concessio armorum tacita quibus modis fiat? *c. 5. lb. 7. p. 152*

Concessio gestationis armorum vel est expressa vel tacita. *c. 5. lb. 3. p. 150*

Concessio gestationis armorum à quo fiat. *c. 5. lb. 3. p. 150*

Concessio gestationis armorum expressa quibus modis fiat. *c. 5. lb. 3. pag. 151.*

Concessum.

Concesso castro in feudum, an arma bellica ad vassallum pertineant. *c. 5. lb. 7. p. 152.*

Conditio.

Conditio Fabricensium quæ fuerit? *c. 1. lb. 12. p. 17.*

Confectio.

Confectio purpuræ. *c. 1. lb. 1. p. 12*

Confessus.

In Confessum & Convictum quæ sint partes iudicis? *c. 4. lb. 10. p. 169*

Concio.

Conciones, quæ Comititia dicta olim fuerint. *c. 1. lb. 9. p. 161*

Connivere.

Conni-

INDEX.

Connivere interdum Principes coguntur. *c.2. th.3. p.57.*

Consiliarius.

Consilarii Principum licentiam habent arma gestandi. *c.1. th.13. p.129*

Consilarii Principum statutis Civitatum Municipalium non tenentur. *c.3. th.5. pag.181.*

Consilium.

Consilium præbens ad occidendum quatenus teneatur? *c.4. th.8. p.186.*

Constantinus.

Constantinus Consulatum annum reddidit. *c.2. th.10. p.54*

Consulares.

Consulares unde dicti fuerint? *c.2. th.6. p.15.*

Contumax.

Contra contumacem præsumendum est. *c.5. th.2. p.313*

Consuetudo.

Consuetudinem improbam excusare à pœnâ, quatenus procedat? *c.16. th.14. p.339.*

Consuetudo armis utendi, an possit tolli per Magistratus inferiores? *c.4. th.5. p.68.*

Consuetudo contraria quatenus legem abroget? *c.2. th.29. p.350*

Consuetudo Germaniæ circa Armarum gestationem. *c.7. th.19. p.104*

Consuetudo inveterata fortior est statuto. *c.3. th.3. p.184*

Consuetudo irrationabilis juri & rationi non est præferenda. *c.2. th.2. pag.166.*

Consuetudo non potest actum aliàs illicitum validum reddere. *c.6. th.29. p.349.*

Consuetudo prava & irrationabilis non excusatur à pœna. *c.6. th.26. p.347.*

Consuetudo qualem vim habeat. *c.1. th.6. p.111.*

Consuetudo quâ Principes & Nobiles

Ministros suos jure armorum donant. *c.5. th.5. p.151*

Consuetudo quarundam Academicarum Doctores gladiis accingendi, unde manaverit? *c.3. th.12. p.127*

Conventio.

Conventio inter Ludovicum Bavarum & Fridericum Pulchrum. *c.2. th.5. p.50.*

Coronatio.

Coronatio Imperatoris Romanorum. *in proth. th.10. p.10.*

Coronatio Regis Galliarum. *in proth. th.10. p.10.*

Coronatio Regis Poloniæ. *in proth. th.10. p.10.*

Cos.

Cos, sub voce Armorum venit. *c.2. th.5. pag.28.*

Convivia.

In Conviviis arma deponi solent. *c.2. th.11. p.164.*

Criminalia.

In Criminalibus licet aliquem de domo suâ extrahere. *c.7. th.14. p.102*

Criminales causæ juramento non sunt decidendæ. *c.5. th.2. p.3. 6.*

Culpa.

Culpa lata in delictis, cum pœna corporalis infligenda est, non æquiparatur dolo.

Culpa lata in pœnis non in excusat. *c.6. th.15. p.340.*

Culpa lata in L. Cornelia de sicariis non habetur pro dolo. *c.3. thes.7. pag.245.*

Cultellus.

Cultelli calamarîi non veniunt sub pœna gestationis armorum. *c.5.*

Cultelli minores an appellatione armorum veniant? *c.5. th.1. p.82.*

Culter.

Culter continetur sub prohibitione usus armorum illiciti. *in proth. th.7. p.9.*

INDEX.

Culter non continetur sub prohibitionem gestationis armorum. *in protb. th. 7. p. 9.*

Cucuma.

Cucuma non parit præsumptionem animi occidendi. *c. 7. th. 1. p. 179.*

Curiales.

Curiales Codicillares, an Gladiis accingi possint? *c. 3. th. 10. p. 124.*

Curiales & Aulici an gladiis accingi possint? *c. 3. th. 10. p. 124.*

D.

Damnatio ad Remos.

Damnatio ad remos deportationi est surrogata. *c. 7. th. 4. p. 92.*

Damnatio in metallum.

Damnatio in metallum deportationi est surrogata. *c. 7. th. 4. p. 92.*

Damnatis.

Damnati famosâ sententiâ ab armorum usu excluduntur. *c. 4. th. 16. pag. 79.*

Damnum.

Damnum datum esse, si Reus neget, probari debet testibus. *c. 5. th. 20. p. 310.*

Decretum.

Decreta juris ad bonum & honestum sunt examinanda. *c. 3. th. 6. p. 62.*

Defectus.

Defectus legem fuit causa, cur Germani absurda probationis genera receperint. *c. 2. th. 3. p. 168.*

Defensio.

Defensio adversus Nocturnos Aggressores est licita. *c. 3. th. 6. p. 62.*

Defensio jure Naturali conceditur. *c. 3. th. 5. p. 228.*

Defensio ejus, qui in periculo vitæ constitutus est, liberat ab omni pœna. *c. 2. th. 12. p. 177.*

Defensio facilius quàm occisio excusatur. *c. 2. th. 14. p. 180.*

In defensione justa quæ sint observanda? *c. 5. th. 15. p. 297.*

Defensio justa quando cesset & quamdiu duret. *c. 2. th. 13. p. 179.*

Defensio justa ad alterius impetitionem ex continenti fieri debet. *c. 2. th. 13. p. 178.*

Defensio moderata est inculcata tutela. *c. 2. th. 12. p. 177.*

Defensio priorum bonorum concessa est. *c. 5. th. 20. p. 303.*

In defensione rerum modum excedens an sit puniendus. *c. 5. th. 20. p. 316.*

Defensio iusta, præcepto divino non destituitur. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Pro defensione rerum vim vi repellere licet. *c. 3. th. 3. p. 242.*

Ob defensionem rerum nostrarum quatenus armis uti liceat? *c. 2. th. 11. p. 176.*

In defensione quæ observanda sint? *c. 2. th. 14. p. 179.*

Defensio sui & suorum cuilibet est permittâ. *c. 4. th. 14. p. 270.*

Defensio seria præsupponit offensivam. *c. 2. th. 2. p. 265.*

Defensor.

Defensores Limitum qui sint? *c. 1. th. 18. p. 21.*

Definitio.

Definitiones exemplis non sunt restringendæ. *c. 5. th. 13. p. 295.*

Delictum.

Delictum ad Mandatum alterius perpetratum, quomodo sit puniendum? *c. 4. th. 17. p. 277.*

Delictis antequam perpetrentur occurrendum est. *c. 1. th. 13. p. 196.*

Delictum ex facto illicito in dubio præsumitur. *c. 1. th. 1. p. 193.*

Delicta nocturna, an diurna, atrociora sint? *c. 3. th. 16. p. 132.*

Delictum non mutat existimationem delinquentis. *c. 6. th. 31. p. 352.*

Deli-

I N D E X.

- Delictum cum pari mandato uterque
tenetur. *c. 4. th. 1. p. 262.*
- Delicta præsupponunt animum de-
linquendi. *c. 5. th. 16. p. 340*
- Delinquere:
- Delinquentes in Ecclesiis, gravius quã
aliàs puniuntur. *c. 1. th. 4. p. 155*
- Dentes.
- Dentes an veniant sub prohibitione
armorum. *c. 5. th. 2. p. 82.*
- Depopulator.
- Depopulator ad internecionem usque
repelli potest. *c. 5. th. 10. p. 311*
- Depopulatorem nocturnum propria
Autoritate Adversus se quis vindi-
care potest. *c. 3. th. 7. p. 239.*
- Depopulator nocturnus quis sit. *c. 3.
th. 7. p. 239.*
- Deputati.
- Deputati qui sint. *c. 1. th. 6. p. 14.*
- Derobator.
- Derobator stratarum quis sit. *c. 3. th.
7. p. 2. 9.*
- Desertor.
- Desertores an juri occidantur. *c. 3. th.
7. p. 237.*
- Deportatio.
- Deportationis poena an sit facta arbi-
traria. *c. 3. th. 4. p. 92.*
- Dictatum.
- Dictatum Rationis quid sit. *c. 5. th. 1.
pag. 281.*
- Dies.
- Dies Tertius Non. Octobris apud Ro-
manos fuit festus. *c. 2. th. 9. p. 53.*
- Differentia
- Differentia inter potestatem juris or-
dinarii vel permissivi. *c. 3. th. 2. p. 225*
- Diffidatio.
- Diffidatio quid sit? *c. 1. th. 29. p. 205*
- Diffidatio speciem Minarum conti-
net. *c. 1. th. 29. p. 205*
- Diffidationes quo sensu olim permis-
sæ fuerint. *c. 1. th. 4. p. 345*
- Diffidatio quot modis ab Admenatio-
ne differat. *c. 1. th. 29. p. 206*
- Diffidationis poena quæ sit. *c. 1. th. 29.
p. 206.*
- Diligentia.
- Diligentia summa in judiciis crimi-
nalibus adhibenda est. *c. 3. th. 7. p. 254.*
- Diploma.
- Diploma expressum requiritur ad ge-
stationem armorum. *c. 2. th. 24. p. 57*
- Discrimen vitæ.
- Discrimen vitæ dubium quodnam
sit? *c. 2. th. 12. p. 177*
- Distractio.
- Distractio Armorum, quæ Barbaris
fit, sub quâ poenâ prohibita sit? *c. 2.
th. 5. p. 28.*
- Distinctio.
- Distinctio vis publicæ & privatæ sit per
arma. *in præth. th. 11. p. 11.*
- Doctores.
- Doctores eodem quo Nobiles incede-
re possunt habitu. *c. 3. th. 19. p. 136*
- Doctores ob delictum aliquibus locis
cingulo privantur. *c. 3. th. 6. p. 185*
- Doctores Juris.
- Doctores Juris Gestandi arma licen-
tiam habent. *c. 3. th. 12. p. 127*
- Dolor.
- Dolor iustus quis sit? *c. 3. th. 7. p. 241*
- Dolor iustus facit ut poena occisionis
temperari debeat. *c. 3. th. 7. p. 241*
- Dolus.
- Dolo quando quis aliquid facere cen-
seatur. *c. 6. th. 31. p. 351.*
- A Dolo quatenus quævis etiam fatua
causa excuset. *c. 2. th. 7. p. 223*
- Dolus in factis licitis non præsumitur.
c. 2. th. 7. p. 224.
- Dolus in factis mediis quando & qua-
liter probandus. *c. 2. th. 7. p. 224.*
- Dolus

INDEX.

- Dolus præsumptus an sufficiat in iudiciis publicis. *c. 4. th. 13. p. 264.*
Dolus regulariter in factis illicitis præsumitur. *c. 2. th. 7. p. 224.*
- Domestici.
Domestici qui sint? *c. 1. th. 13. p. 17.*
Domus.
In Domo propria quod perpetratur, pro vi publica habetur. *c. 5. th. 20. pag. 315.*
- Donatio.
Donationes Meretricibus factæ, quatenus permittantur? *c. 7. th. 9. p. 336.*
- Dominus.
Dominus sciens sed non prohibens, ob homicidium à servo commissum, an Lege Cornelia teneatur? *c. 4. th. 3. p. 264.*
- Connubium.
Connubium redintegratum à Deo est interdictum. *c. 6. th. 6. p. 316.*
- Dubius.
Dubium discrimen vitæ quod sit? *c. 2. th. 12. p. 177.*
- Ducatus.
Ducatus per vexillum in feudum conceditur. *in proth. th. 11. p. 11.*
- Duces.
Duces Gladio quando accingebantur? *c. 3. th. 4. p. 120.*
Duces, quæ olim fuerunt administrationis, ea postea sibi appropriaverunt. *c. 1. th. 19. p. 21.*
- Duellum.
Duella iussu superiorum indicta an probanda? *c. 2. th. 4. p. 168.*
Duella non sunt permittenda. *c. 6. th. 32. p. 352.*
Duella privatorum maximè sunt improbanda. *c. 2. th. 5. p. 171.*
- Dynastæ.
Dynastæ, non habent licentiam, Armorum movendorum. *c. 3. th. 4. p. 61.*
- E.
Ebrius.
Ebrius quatenus delictum admittit? *c. 1. th. 15. p. 197.*
- Ecclesia.
Ecclesia non excusatur ab angariis. *c. 1. th. 13. p. 20.*
- Edictum.
Edictum Cn. Pompeii Magni. *c. 5. th. 4. p. 34.*
Edictum de vi Bonorum Raptorum. *c. 3. th. 10. p. 36.*
Edicta publicæ salutem concernentia etiam clericos ligant. *c. 4. th. 12. p. 75.*
- Eydesform.
Eydesform der Zeich vnd Viermeister des Eisenwercks. *c. 1. th. 27. p. 25.*
- Elector.
Electores Saxonie possessionem Armorum subditis aliquando ademit. *c. 3. th. 13. p. 39.*
Electores Saxonie de usu Armorum pronuntiatum. *c. th. 4. p. 42.*
Electores cur inermes coram Altari consistant, quando noviter electus Rom. Rex iuramentum præstat. *c. 1. th. 3. p. 154.*
- Eques.
Equites arma portare possunt. *c. 3. th. 11. p. 125.*
Equites quomodo creentur. *c. 5. th. 4. pag. 151.*
Equites unde appellantur? *c. 4. th. 8. p. 71.*
- Errare.
Errantes & falsa persuasionem ducti an dolo careant? *p. 340. C. segg.*
- Error.
Error iuris in poenis non excusat. *c. 6. th. 15. p. 340.*
Error præsumptæ permissionis quatenus ab homicidio excuset. *c. 6. th. 14. p. 339.*
- Eventus.

I N D E X.

Ab Eventu incerto nulla juris Consti-
tutio desumi potest. *c. 5. th. 5. p. 286*

Explicatae Leges.

Ex Institutionibus.

Pr. de Iure Nat. Gent. & Civil. *c. 5. th. 3. p. 272.*

Pr. de testam. milit. *c. th. 21. p. 201.*

5. 7. de obligat. quæ ex delict. nascunt.
c. 6. th. 20. p. 342.

Ex Digestis.

L. 6. §. 1. de offic. Proconsul. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 1. §. fin. Quod quisq; juris in alterum
c. 1. th. 22. p. 301.

L. 3. Quod cujusque Universitat. no-
mine. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 13. de Transact. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 4. Ad L. Aquil. *c. 2. th. 12. p. 56.*

L. 3. Famil. Ercisc. *c. 1. th. 20. p. 200.*

L. penult. de condict. causa data. *c. 3. th. 5. p. 122.*

L. 2. §. fin. de pignorat. act. *c. 6. th. 29. pag. 349.*

L. 24. §. 10. de damn. infect. *c. 2. th. 11. pag. 56.*

L. 12. §. 3. de liberal. caus. *c. 2. th. 7. p. 223.*

L. 4. §. 6. de Re judic. *c. 1. th. 22. p. 201.*

L. 1. de Loc. & itinerib. publ. *c. 2. th. 21. pag. 52.*

L. 2. §. 1. de verb. oblig. *c. 1. th. 20. p. 200.*

L. 46. §. 7. de Furt. *c. 2. th. 7. p. 223.*

L. 56. §. 2. de Furt. *c. 1. th. 31. p. 211.*

L. 2. §. 2. de vi Bonor. Raptor. *in protb. th. 6. p. 7.*

L. 15. §. 1. de Injuriis. *c. 1. th. 19. p. 199. c. 1. th. 20. p. 200.*

L. 1. §. 1. Ad L. Iuliam Majest. *in protb. th. 2. p. 3.*

L. 1. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 2. th. 9. p. 35. c. 3. th. 7. p. 63.*

L. 2. Ad L. Iuliam de vi publ. *c. 3. th. 15. p. 38.*

L. 2. Ad L. Iul. de vi public. *c. 2. th. 2. pag. 27.*

L. 3. §. 1. Ad L. Iul. de vi publ. *cap. 3. th. 7. p. 62. c. 7. th. 7. p. 91. c. 1. th. 9. p. 160.*

L. 9. Ad L. Iul. de vi public. *in protb. th. 3. p. 5. p. 7. c. 3. th. 15. p. 38.*

L. 10. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 1. th. 9. p. 60. c. 1. th. 9. p. 161.*

L. 11. §. 2. Ad L. Iul. de vi publ. *c. 3. th. 14. p. 37.*

L. 11. §. f. de vi publ. *c. 7. th. 5. p. 92. c. 1. th. 5. p. 11.*

L. 1. §. 3. Ad L. Cornel. de sicariis. *c. 1. th. 1. p. 109.*

L. 2. Ad L. Cornel. de Sicariis. *c. 7. th. 7. p. 94.*

L. 15. §. unic. Ad L. Cornel. de Sicariis
c. 4. th. 1. p. 261.

L. 2. de Cadaverib. punitor. *c. 2. th. 13. pag. 57.*

L. 46. §. 7. de Iure fisci. *c. 2. th. 13. p. 57.*

L. 9. de Extraord. cogn. *c. 1. th. 30. p. 206.*

L. 48. de Regul. jur. *c. 1. th. 16. p. 197.*

L. 169. de Regul. Iur. *c. 4. th. 2. p. 263.*

L. 176. de Reg. Iur. *c. 3. th. 5. p. 61.*

Ex Codice.

Constit. summa. de Iustinian. Codic.
confirm. *c. 1. th. 1. p. 41.*

L. 5. de Episcop. & Cler. *c. 2. th. 15. p. 54.*

L. 11. de Episc. & Cleric. *c. 6. th. 4. p. 87.*

L. 25. §. fin. C. de Episc. Audient. *c. 6. th. 2. p. 86.*

L. 2. §. final. Cod. de Hæretic. *c. 4. th. 16. p. 80.*

L. 3. §. 1. C. de his qui ad Eccl. confu-
giunt. *c. 1. th. 1. p. 153.*

L. 4. C. de His qui ad Eccl. confug.
c. 6. th. 4. p. 87.

L. 14. C. de Advocat. *c. 3. th. 19. p. 136.*

L. unic. de Formul. & impetrat. sublat.
c. 3. th. 2. p. 59. c. 3. th. 1. p. 225. c. 226.

L. 2. Quæ res exportat. poss. *c. 2. th. 5. pag. 28.*

L. penult. Qui testam. facere poss. *c. 1. th. 21. p. 201.*

Bbb

L. 8. de

I N D E X.

L. penult. Qui testam. facere poss.
c.1. *th.* 21. p. 201.
L. 8. de Impub. & aliis substit. c. 2. *th.*
1. p. 47.
L. 1. C. und. vi. c. 2. *th.* 14. p. 180.
L. 4. Ad L. Iuliam Majest. c. 2. *th.*
13. p. 51.
L. 2. Ad L. Cornel. de sicariis. c. 3. *th.*
8. p. 219.
L. 4. Ad L. Cornel. de Sicariis. c. 3.
th. 8. p. 219.
L. 7. Ad L. Cornel. de Sicariis. c. 7.
th. 7. p. 94.
L. 18. de pœnis. c. 1. *th.* 30. p. 206
L. 3. de Professoribus & Medicis. 10. 52.
c. 3. *th.* 14. p. 130.
L. 1. de Excusat. Artific. 10. 64. cap. 1.
th. 6. p. 14.
L. 2. de Fabricensibus 11. 9. cap. 1. *th.*
12. p. 17.
L. 3. de Fabric. c. 1. *th.* 11. p. 16.
L. 4. de Fabricensib. c. 1. *th.* 7. p. 15. c. 1.
th. 10. p. 16.
L. 5. de Fabricensib. c. 1. *th.* 16. p. 19.
L. 9. de Fabricensib. c. 1. *th.* 5. p. 13.
L. unic. de privilegiis corporat. urb.
Rom. 11. 14. c. 2. *th.* 11. p. 55
L. 1. C. de Frument. urb. Constantino-
polit. 11. 23. c. 2. *th.* 11. p. 55
Rubr. ut Armorum usus. c. 2. *th.* 12.
pag. 56.
L. unic. ut Armorum usus. c. 3. *th.* 8.
p. 35. c. 1. *th.* 7. p. 45. c. 2. *th.* 1. p. 48.
c. 3. *th.* 12. p. 128
L. 13. de Fund. Patrimonialib. 11. 62. c.
2. *th.* 11. p. 55.
L. unic. de Præposit. Sacr. cubic. 12.
5. c. 3. *th.* 7. pag. 123. cap. 3. *th.* 11.
p. 125. c. 3. *th.* 12. p. 127. c. 3. *th.* 12.
p. 128. c. 4. *th.* 9. p. 148.
L. 2. de primic. 12. 7. c. 3. *th.* 10. p. 134.
L. 1. de Domestic. & protec. 12. 17. c. 1.
th. 13. p. 17. c. 3. *th.* 10. p. 134.
L. unic. Negotiat. ne milit. 12. 35. c. 1.
th. 6. p. 14.
L. ult. de Apparit. Magistr. Milit. 12. 55.
c. 3. *th.* 10. p. 125

E Codice Th.

L. 2. de Rapt. vel Matrim. sanctim. 9.
25. c. 2. *th.* 10. p. 54.
L. 2. Quib. Equor. Vfus. 9. 30. c. 2. *th.*
8. p. 52.
L. 7. de Pœn. 9. 45. c. 2. *th.* 8. p. 52.
L. 16. Quor. Appellat. non recip. 11. 36.
c. 2. *th.* 8. p. 52.
L. 7. Pistorib. 14. 3. c. 2. *th.* 8. p. 52.
L. 11. de Naut. Tiberin. 14. c. 21. c. 2.
th. 8. p. 52.

Ex Novellis.

Novell. 8. c. 13. c. 4. *th.* 1. p. 65.
Novell. 17. cap. ult. c. 2. *th.* 12. p. 57.
Novell. 85. c. 1. c. 1. *th.* 4. p. 13. c. 1. *th.* 8.
p. 15. c. 2. *th.* 2. p. 27.
Novell. 154. c. 1. c. 6. *th.* 25. p. 345.

Ex Jure Feudali.

C. 1. §. 4. 1. Feud. 1. c. 1. *th.* 17. p. 30.
C. 1. 2. Feud. 21. c. 4. *th.* 8. p. 71.
C. 1. §. 5. 2. Feud. 23. c. 3. *th.* 8. p. 64.
C. 1. §. 3. 2. Feud. 27. c. 2. *th.* 3. p. 166.
C. 1. §. 5. 2. Feud. 27. c. 3. 8. 7. p. 63. c. 4.
th. 9. p. 71. c. 4. *th.* 15. pag. 79. c. 4.
th. 9. p. 95. c. 4. *th.* 9. p. 145.
C. 1. princ. 2. Feud. 28. c. 2. *th.* 14. p. 57.
C. 1. princ. 1. Feud. 54. c. 1. *th.* 17. 10.
C. 1. pr. 2. Feud. 56. c. 1. *th.* 3. p. 13.
C. 1. pr. 1. Feud. 58. c. 4. *th.* 3. p. 67.

Exarmare.

Exarmare cives quid sit. c. 4. *th.* 1. p. 65.

Exarmatio.

Exarmatio Civium necessaria est. c. 1.
th. 6. p. 49.

Exarmationis definitio. c. 4. *th.* 2. p. 66.

Exarmationis divisio. c. 4. *th.* 1. p. 66.

Exarmationem quæ impediatur. c. 7.
th. 19. p. 104.

Exarmationis vocabulum quàm latè
usurpetur. c. 4. *th.* 20. p. 66.

Exarmationis prohibitionis divisio.
c. 4. *th.* 20. p. 66.

Exarmator.

Exarmatores qui sint? c. 6. *th.* 2.
pag. 86.

Exce-

INDEX.

Exceptio.

Exceptio defensionis an locum habeat, si res sint viles. *c. 1. th. 20. p. 307*
 Exceptio defensionis in lure est fundata. *c. 1. th. 31. p. 208*

Excusatio.

Excusatio à pœna prohibita possessionis armorum. *c. 3. th. 19. p. 40.*

Executio.

Executio exarmationis in quibus consistat. *c. 5. th. 2. p. 85.*

Exemplum.

Exempla Duellorum iussu superiorum indistorum. *c. 2. th. 4. p. 168*
 Exempla injusta iustitiam non inducunt. *c. 5. th. 4. p. 284*

Exercitatio.

Exercitatio ludica à dolo excusat. *c. 3. th. 27. p. 347.*

F.

Fabri.

Fabri specularii qui sint. *c. 1. th. 14. p. 18*

Fabrica.

Fabrica Constantinopoli instituta. *c. 1. th. 4. p. 13.*

Fabricæ erant sub dispositione Magistrorum officiorum. *c. 1. th. 5. p. 13.*

Fabricæ erant sub Inspectione Defensorum Civitatis. *c. 1. th. 5. p. 14.*

Fabricæ olim quinque in Oriente fuerunt, & in Occidente novêdecim. *c. 1. th. 4. p. 13*

Fabricator.

Fabricatores Armorum an exarmati possint? *c. 4. th. 6. p. 69.*

Fabricenses.

Fabricenses Armorum qui fuerint. *c. 1. th. 1. p. 2.*

Fabricensium Collegia. *c. 1. th. 27. p. 25.*

Fabricensium conditio fuit libera. *c. 1. th. 42. p. 17.*

Fabricensium distinctio. *c. 1. th. 6. p. 14.*

Fabricensium domus à metatibus eximiebantur. *c. 1. th. 13. p. 20.*

Fabricensium Emolumenta vel sunt communia vel propria. *c. 1. th. 11. p. 20*

Fabricenses in iusto stigmate constituebantur. *c. 1. th. 10. p. 16*

Fabricensium honores & Emolumenta. *c. 1. th. 7. p. 20*

Fabricenses invicem differebant. *c. 1. th. 7. p. 15.*

Fabricenses inter stipatores Principis erant. *c. 1. th. 13. p. 17*

Fabricensium Ius, translato Imperio Romano, mutatum fuit. *c. 1. th. 18. p. 21*

Fabricenses ob debita collegarum suorum attinebantur. *c. 1. th. 17. p. 20.*

Fabricenses privatis arma fabricare non audebant. *c. 3. th. 1. p. 32.*

Fabricenses qualia paraverint arma. *c. 1. th. 15. p. 18.*

Fabricenses qui fieri potuerint. *c. 1. th. 10. p. 16.*

Fabricensibus stigmata quomodo imponebantur. *c. 1. th. 21. p. 16*

Fabricensium successio qualis fuerit. *c. 1. th. 17. p. 20.*

Fabricenses ubi conventi fuerint. *c. 1. th. 5. p. 14.*

Fabricenses unde dicantur. *c. 1. th. 6. p. 14.*

Facinus.

Facinus aliquod an sit prohibitum nec ne, ad quærit onem juris pertinet. *c. 7. th. 8. p. 332.*

Facinus proditorium in milie censetur, si aliis pugnantibus spectatorem agat. *c. 7. th. 8. p. 335*

Facinus nocentis impunitum relinquere satius est, quam innocentem damnare. *c. 3. th. 7. p. 247*

Factum.

Factum à Lege permissum non meretur pœnam. *c. 6. th. 6. p. 328*

Factum ab invito non esse puniendum, quatenus procedat. *c. 6. th. 31. p. 352*

Factum ex intervallo quid censeatur. *c. 5. th. 7. p. 243*

Factum illicitum prodolo est. *c. 2. th. 5. p. 219.*

Facta impossibilia, non facta, infamiam non adferunt. *c. 2. th. 2. p. 165*

Bbb 2

Facul.

I N D E X.

- Facultas.
Facultas arma gestandi quid sit? *c. 1. th. 4. p. 110.*
Facultas resistendi libera à quibus concessa. *c. 3. th. 3. p. 60.*
- Fames.
Fames & alia similis necessitas, an in furto excuset? *c. 5. th. 20. p. 308.*
- Famulus.
Famuli Episcoporum, an ad Armorum gestationem muneris necessitate astringantur? *c. 1. th. 26. p. 40.*
Famuli studioforum, quatenus privilegiis studioforum fruuntur. *c. 3. th. 19. p. 135.*
- Fasces.
Fasces virgarum XII. cur Consulibus olim prælati fuerint? *c. 3. th. 3. p. 119.*
- Federmesser.
Federmesser, an sub appellatione armorum veniat? *c. 5. th. 1. p. 82.*
- Fera.
Ob Feram globo transfixam, an capitis supplicium alicui irrogari possit? *c. 4. th. 4. p. 144.*
- Ferrum.
Ferrum Barbaris non debet vendi. *c. 2. th. 5. p. 28.*
- Feuda.
Feuda regalia quomodo hodie conferantur? *in proth. th. 11. p. 11.*
- Finis.
Finis concessionis Armorum respicit vel necessitatem vel utilitatem. *c. 3. th. 1. p. 181.*
- Filiusfamilias.
Filiusfamilias iussu patris viduam intra tempora luctus ducens, veniam mereatur. *c. 4. th. 4. p. 264.*
Filiusfam. patri in delictis obtemperas quousq; venia mereatur? *c. 4. th. 4. p. 246.*
- Fœminæ.
Fœminæ nonnullarum Gentium moribus in potestate Maritorum sunt. *c. 4. th. 5. pag. 265.*
- Forma.
Formarum inquisitio in theoreticis & practicis est difficilis. *c. 1. th. 19. p. 199.*
- Formula.
Formula, qua Papa Rom. Arma Turcis subministrâtes devovcat. *c. 2. th. 6. p. 19.*
- Fortis.
Fortis quis dicendus? *c. 2. th. 2. p. 166.*
- Freye Reichs Stätt.
Freye Reichs Stätt quomodo à Wehnero distinguantur. *c. 1. th. 22. p. 23.*
- Functio.
Functio Fabricensium quæ fuerit. *c. 1. th. 14. p. 18.*
- Fundæ.
Fundæ quando sub armorum appellatione veniant *in proth. th. 4. p. 60.*
- Fundamentum.
Fundamentum alicujus dispositionis quodnam sit. *c. 7. th. 16. p. 102.*
- Fur.
Fur diurnus quando possit occidi? *c. 5. th. 21. p. 317.*
Furem domum alienam invadentem quacunque ratione rejicere licet. *c. 5. th. 20. p. 315.*
inter Furem nocturnum & diurnum quæ sit differentia. *c. 5. th. 20. p. 305.*
Fur Interdiciarius quando possit occidi? *c. 5. th. 16. p. 398.*
Fur nocturnus quando possit occidi. *c. 5. th. 16. p. 297.*
Fur non solum in Majorib. sed etiam Minorib. judicatur. *c. 5. th. 20. p. 318.*
- G.
Galea.
Galeæ sunt arma ad defensionem, *in proth. th. 7. p. 8.*
- Gentes.
Gentes devictæ olim nō permittebantur arma possidere. *c. 3. th. 2. p. 32.*
- Germani.
Germa-

INDEX.

Germani.

Germani, cur absurda probationis genera receperint. *c. 2. th. 3. p. 168.*

Gestare.

Gestandi arma Ius, quibus modis amittatur. *c. 3. th. 6. p. 185.*

Gestatio armorum,

Gestatio armorum Iure Rom. nunquam fuit simpliciter prohibita. *c. 1. th. 5. p. 111.*

Ad Gestationem armorum quidam Muneris necessitate astringuntur. *c. 3. th. 21. p. 137.*

Gestatio Armorum causaria quæ sit? *c. 3. th. 7. p. 53.*

Gestatio Armorum, quibusdam conceditur vel ob potestatem vel dignitatem, vel muneris necessitatem. *c. 3. th. 8. p. 123.*

Gestantibus arma Iure civili quæ poena sit præstituta. *c. 7. th. 4. p. 91.*

Gestatio Armorum, quibus potestatis ratione competat. *c. 3. th. 9. p. 123.*

Gestatio armorum ex certis causis Legge Julia fuit concessa. *c. 1. th. 5. p. 111.*

Gestatio Armorum in Conventibus & comitiis publicis est interdicta. *c. 1. th. 9. p. 160.*

Ex Gestatione Armorum malus animus colligitur. *c. 5. th. 20. p. 308.*

H.

Hæstæ sunt arma apta ad offensionem & defensionem. *in proth. 7. p. 9.*

Hæstæ simplex quæ sit. *in proth. th. 7. c. 8.*

Hæstæ bipennis & oblonga quæle genus armorum. *in proth. 7. p. 8.*

Hæretici.

Hæretici ab armorum usu excluduntur. *c. 4. th. 16. p. 80.*

Hæreticorum definitio. tum Generalis tum specialis. *c. 4. th. 16. p. 80.*

Henducken.

Henducken qui vocentur. *c. 4. th. 15. p. 79.*

Hispani.

Hispani neminem arma urbibus inferre patiuntur. *c. 4. th. 1. p. 147.*

Historiarum cognitio, quam turpiter ab Accursianis sit neglecta. *p. 190.*

Homicida.

Homicidæ, quod fecit, expectandum est. *c. 3. th. 7. p. 234.*

Homicidium.

Homicidium ab eo qui extra vitæ periculum constitutus erat, perpetratum, non potest excusari. *c. 2. th. 14. p. 180.*

Homicidium ad Mandatum superioris perpetratum, an poenâ ordinaria sit puniendum. *c. 4. th. 17. p. 277.*

Homicidio adstantes vel intervenientes, rei sunt homicidii. *c. 3. th. 7. pag. 233.*

Homicidium calore Iracundiæ lapsæ perpetratum, non punitur poenâ ordinariâ. *c. 3. th. 7. p. 241.*

Homicidium culposum quomodo puniendum sit. *c. 3. th. 7. p. 258.*

Homicidium dolosum ex obstinato proposito committitur. *c. 5. th. 20. p. 309.*

Homicidium dolosum utrum ex Genere armorum Iudicandum sit. *c. 7. th. 1. p. 89.*

Homicidii socius pro homicidâ damnandus est. *c. 2. th. 5. p. 122.*

In Homicidii causa quæ sint attendendæ. *c. 3. th. 7. p. 234.*

Homicidium ob defensionem tam Coniunctarum quam Extranearum personarum, impune committitur. *c. 2. th. 10. p. 316.*

Homicidium liberè esse factum, si reus neget, probari debet testibus. *c. 5. th. 10. p. 310.*

Homicidium ob defensionem rerum commissum excusatur. *c. 3. th. 7. p. 242.*

INDEX.

Homicidium potius casu & fortuito
quàm datâ operâ factum esse, in
dubio præsumitur. *c. 5. th. 20. p. 306*
Homicidii pœna quæ sit *c. 4. th. 17. p. 80*
Homicidium prætextu joci non po-
test excusari. *c. 2. th. 5. p. 232*

Homo.

Homo liber non est in commercio.
c. 2. th. 1. p. 26

Homo est omnium Animalium pes-
simum. *c. 5. th. 8. p. 289*

Honores.

Honores literarii cur gradus appellen-
tur. *c. 3. th. 12. p. 128*

I.

Illicitum.

Contra id quod Illicitum est, an pro-
prio facto quis venire possit? *c. 6. th.
17. p. 341*

Impedimentum.

Impedimenta exarminationis legitima
quæ? *c. 7. th. 19. p. 104*

Impedimenta Exarminationis quædam
legitima quædam illegitima. *c. 7.
th. 19. p. 104*

Imperator.

Imperator solus olim elientes suos
Jurisdictione superiori investivit. *c.
2. th. 5. p. 115*

Imperatores, cum honores & potesta-
tes ipsi mandabantur, gladio ac-
cingebantur. *c. 3. th. 3. p. 12*

Imperium.

Imperium Merum quid dicatur? *c. 3.
th. 2. p. 119*

Impetitus.

Impetitus ab armato an fugam arri-
pere debeat. *c. 2. th. 13. p. 179*

Impetus.

Impetus non tollit Lætionem semel
illatam. *c. 1. th. 16. p. 197*

Impubes.

Impubes à pœna Gestationis armo-
rum quando excusetur vel non. *c. 7.
th. 12. p. 100.*

Inæqualitas.

Inæqualitas manifesta ratione perso-
narum in defensione est vitanda. *c.
2. th. 14. p. 179*

Incestum.

Incestum quoddam adulterio gravius
est. *c. 6. th. 15. p. 340*

Incola.

Incola, & Magistratui domicilii, & o-
riginis parere debet. *c. 3. th. 5. p. 184.*

Incolatus postannum acquiritur. *c. 3.
th. 4. p. 184*

Indultum.

Indultum Magistratus Superioris à
prohibitione Gestationis armorum
liberat. *c. 3. th. 15. p. 131*

Infans.

Infans non potest committere deli-
ctum admenationis. *c. 1. th. 15. p. 196*

Injuria.

Injuriâ affectus querelam ad Magi-
stratum deferre debet. *c. 5. th. 12. p. 194*

Insidiæ.

Ex Insidiis, jactantia, & Minis, animus
virulentus colligitur. *c. 5. th. 20. p. 312*

Insignia.

Insignia Nobilium unde dicantur. *in
proth. th. 2. p. 5*

Insignia Gentilitia qualem originem
habeant? *in proth. th. 1. p. 4.*

Inspectores.

Inspectores Armorum qui fuerint. *c.
2. th. 3. p. 27*

Instinctus.

Instinctus Naturalis quomodo se ha-
beat ad Jus Naturale. *c. 5. th. 11. p. 292*

Instrumenta.

Instrumenta ad armandum hominem
facta, quando sub prohibitione ge-
stationis armorum veniant? *c. 5. th.
4. p. 84*

Instrumenta tam offensiva quàm de-
fensiva, prohibitione Vfus armo-
rum veniunt. *c. 5. th. 4. p. 84*

Instru.

INDEX.

Instrumenta vel sunt ad armandum
hominem vel ad alium usum para-
ta. *c. 5. th. 4. p. 81.*

Insultus.

Insultus sine armis si probetur, quo-
usque reus absolvendus sit. *c. 7. th.
2. p. 90.*

Interdictum.

Interdictum de armorum commer-
cio. *c. 2. th. 1. p. 26.*

Interdictum de armorum usu respicit
vel Cives vel Barbaros. *c. 2. th. 11. p. 26.*

Interpretatio.

Interpretatio Nominis ad quid con-
ducat? *in proth. th. 1. p. 2.*

Invadere.

Invadere quid sit? *c. 5. th. 20. p. 315.*

Invasio.

Invasio quando probata est tunc satis
probata intelligitur defensio. *c. 5.
th. 20. p. 316.*

Invasor.

Invasor bonorum nostrorum & infe-
stator corporis impune occiditur. *c.
2. th. 11. p. 176.*

Invasor quando possit occidi? *c. 5. th.
ult. p. 321.*

Invasor resistens impune læditur. *c. 5.
th. 20. p. 315.*

Invasor quis sit. *c. 5. th. 20. p. 315.*

Inventus.

Inventus cum armis, an domo sua, à
familia iudicis extrahi possit. *c. 7. th.
14. p. 101.*

Iovianus.

Iovianus cur Divus nominatus fue-
rit. *c. 2. th. 9. p. 53.*

Iovianus quando Imperium assu-
merit? *c. 2. th. 10. p. 54.*

Iovianus quando mortuus sit? *c. 2. th.
10. p. 54.*

Iovianus quem habuerit successorem.
c. 2. th. 4. p. 49.

Ira.

Ira locum dandum esse, quomodo in-
telligi debeat? *c. 5. th. 12. p. 294.*

Iratus.

Iratus an delictum admenationis
committat? *c. 10. th. 16. p. 197.*

Irenarchæ.

Irenarchæ qualem olim circa arma
curam habuerint? *c. 6. th. 1. p. 85.*

Itali.

Itali Neminem arma urbibus suis in-
ferre patiuntur. *c. 4. th. 3. p. 147.*

Iteratio.

Iteratio an requiratur ad delicti ad-
menationis constitutionem. *c. 1. th.
20. p. 199.*

Itinera.

Itinera ut tuta sint, Magistratus de-
bent curare. *c. 4. th. 6. p. 146.*

Iubere.

Iubens aliquem vulnerare, quatenus
de vulnere teneatur. *c. 4. th. 7. p. 265.*

Iudæi.

Iudæi annulum flavum portare de-
bent. *c. 4. th. 16. p. 80.*

Iudæi excluduntur ab armorum usu.
c. 4. th. 16. p. 80.

Iudex.

Iudex illicitæ gestationis armorum
quis sit? *c. 7. th. 13. p. 100.*

Iudex in propria causa nemo potest
esse. *c. 5. th. 5. p. 286.*

Iudex, intempestivâ misericordiâ mo-
tus, si nocentem dimittat, in quan-
tum teneatur. *c. 3. th. 7. p. 34.*

Iudex ad intempestivam misericordi-
am se commoveri non debet pati.
c. 3. th. 7. p. 234.

Iudex, si apparet communem opinio-
nem falsam esse, non debet eidem
inherere. *c. 4. th. 17. p. 279.*

Iudici Bono & sapienti, curæ, quæ de-
beant esse. *c. 3. th. 6. p. 229.*

Iudicis Autoritas non facit licitum,
quod.

INDEX.

quod aliis illicitum est. *c. 6. th. 4. p. 376.*

Iulius Cæsar.

Iulii Cæsaris prohibitio, ne quis cum
telo in publico ambulet. *c. 3. th. 5. p. 34*
Iuramentum.

Iuramento ea solent probari, quæ in
conscientia latent. *c. 5. th. 10. p. 306*

Iuramentum Præfectorum fabricen-
sium. *c. 1. th. 27. p. 25*

Ius.

Ius Armorum, Status, ex consequentia
Iuris superioritatis, sibi vindicant.
c. 2. th. 4. p. 114.

Ius armorum Fabricandorum. *c. 1. th.*
2. p. 12

Ius aut injuria propriè non cadit in
bruta. *c. 5. th. 3. p. 282*

Ius Cæsareum cæterarum Gentium
statutus est perfectius. *c. 2. th. 3. p. 168*

Ius Cæsareum ex quarum Gentium
præceptis collectum sit? *c. 2. th. 3.*
p. 165.

Ius duplex est, unum *quod dicitur* alterum
quod videtur. *c. 5. th. 2. p. 282*

Ius exarmandi est antiquissimum.
c. 4. th. 3. p. 66.

Ius ex causa statuendum est. *c. 3. th.*
7. p. 229.

Ius Gladii gestandi hodiè inter or-
namenta habetur. *c. 3. th. 8. p. 113*

Ius Gladii qui Magistratus olim ha-
buerint. *c. 3. th. 10. p. 117.*

Ius Gladii merum Imperium signifi-
cat. *in proth. th. 10. p. 11.*

Ius Gentium non est confundendum
cum Iure Naturali. *c. 5. th. 12. p. 293.*

Ius in causa positum est. *c. 3. th. 7. p.*
239.

Ius merè Naturale quid sit. *c. 5. th. 1.*
p. 281.

Ius Naturale Brutis tantum analogicè
tribuitur. *c. 5. th. 10. p. 291.*

Ius Naturale quid sit? *c. 5. th. 10. p. 291.*

Iuris permissivi quædam sunt vel ex-
pressè vel tacitè & vel reverà vel
opinionè falsà. *c. 6. th. 5. p. 328.*

Ius piscandi an Magistratus possint
prohibere. *c. 4. th. 5. p. 63*

Ius Rectorum ab æquatorio per Gror.
distinguitur. *c. 5. th. 5. p. 286*

Ius sibi dicere in suâ causâ est contra
Naturam. *c. 3. th. 5. p. 220.*

Ius superioritatis quando ad Princi-
pes translatum sit. *c. 1. th. 19. p. 21.*

Iussus.

Iussus ex calore Iracundiæ proveniens
non intelligitur cognitionaliter fie-
ri. *c. 4. th. 14. p. 111.*

Iussus Magistratus militaris, an in de-
lictis & cæde excusationem præ-
beat. *c. 2. th. 6. p. 265.*

Iussus Superiorum in delictis quate-
nus? & in quibus excuset? *c. 4. th. 12.*
p. 263.

Iustinianus.

Iustinianus, an possessionem Armo-
rum privatis ademere? *c. 3. th. 1.*
p. 31.

Iuvenes.

Iuvenes cum telo in publico esse pro-
hibentur. *c. 3. th. 7. p. 62.*

K.

Kraut vnd Loth.

Kraut vnd Loth quid dicatur *in*
proth. th. 7. p. 9.

L.

Lædere.

Lædere proximum ipsa Naturæ Lex
vetat. *c. 6. th. 2. p. 347.*

Lancea.

Lancea sub simplici Armorum appel-
latione venit. *in proth. th. 3. p. 6.*

Landgravii.

Landgravii vassallos ex inveterata Ger-
manicæ consuetudine cum omni-
moda iurisdictione investiant. *c. 2.*
th. 5. p. 115.

Lapides.

Lapides ejaculatorii, ad quod Genus
Armorum referendi sint. *in proth.*
th. 7. p. 9.

Lapi-

385 I N D E X.

Lapides non veniunt armorum appellatione. *in proth. 16.3. p. 6*

Lapides qualia arma sint. *in proth. 16.3. p. 6*

Lapides telorum appellatione veniunt. *in proth. 16.4. p. 6*

Latro.

Adversus Latronem pro ultione omnes ferrum stringere possunt. *c. 1. 16.4. p. 216.*

Latrones ita vocantur, quia homines à latere adoriuntur. *c. 3. 16.8. p. 260.*

Latrones olim satellites & parastatæ Principum dicti fuerunt. *c. 3. 16.8. p. 260*

Latrocinari.

Latrocinari apud Antiquos infamia caruit. *c. 6. 16.13. p. 344.*

Latrunculator.

Latruncultores qualem curam circa arma olim habuerint. *c. 6. 16.1. p. 115*

Lex.

Lex abstinendi ab Armis Romanis aliquando imposita fuit. *c. 3. 16.3. p. 33.*

Lex aut consuetudo specialis quæ certalicuius loci propria est non tollit legem generalem sed derogat duntaxat. *c. 6. 16.7. p. 331*

Lex Iulia an simpliciter arma possidere prohibuerit. *c. 3. 16.5. p. 34.*

Lex Iulia Majestatis olim & illi tenebantur, qui armis hostem juvabant. *c. 2. 16.5. p. 28.*

Legis Iulix Author quis fuerit. *c. 3. 16.5. p. 34.*

Lex Iulia quatenus permiserit arma possidere. *c. 3. 16.14. p. 37.*

Legis Iulix poena quæ sit? *c. 3. 16.7. p. 62*

Lex Iulia quis Coerceatur? *c. 3. 16.6. p. 34.*

Lex Iulia permisit arma possidere. *c. 3. 16.9. p. 36.*

Lex Temporalis nunquam est opponenda Legi perpetuæ. *c. 6. 16.7. p. 330*

Lex Iulia vetuit in agro & villa arma habere. *c. 3. 16.13. p. 37*

Lex Corneliâ de Sicariis cum Telo ambulans quando teneatur. *c. 3. 16.7. p. 62.*

Leges Codicis sæpè supplendæ sunt ex rescribendi formula. *c. 1. 16.12. p. 47.*

Leges regulariter non in præteritum, sed in futurum feruntur. *c. 6. 16.12. p. 338.*

Leges ignorare est lata culpa. *c. 6. 16.15. p. 340.*

Leges Iulix, de vi publicâ, & de vi privatâ, quâ in re olim distinctæ fuerint. *c. 7. 16.3. p. 91.*

Libertas.

Libertas Armorum habendorum qualis in Germaniâ sit. *c. 7. 16.19. p. 104.*

Libertatem se vindicandi Natura non indulget corrupto affectui. *c. 5. 16.9. p. 291.*

Licentia.

Licentiam peccandi indulgere in Nulius hominis potestate est. *c. 6. 16.23. p. 344.*

Licentiati.

Licentiati in quibus Actibus Doctorum loco habeantur? *c. 3. 16.12. p. 123.*

Licentiati qui dicendi sint? *c. 3. 16.12. p. 123.*

Licere.

Licet ex continenti Multa, quæ non licerent ex intervallo. *c. 5. 16.9. p. 291*

Ligo.

Ligo an appellatione armorum veniat. *in proth. 16.3. p. 6.*

Liminararchæ.

Liminararcharum officium in quo constituitur? *c. 1. 16.18. p. 21.*

Lingua Latina.

Lingux Latinx puritas à veteribus Doctoribus fuit neglecta. *c. 1. 16.3. p. 196.*

Livoni.

Livonorum contra Lubecenses actio. *c. 2. 16.7. p. 29.*

Ccc

Loci.

I N D E X.

Loci.

Loci ab armorum strepitu qui debeant esse immunes? *c. 1. lb. 1. p. 153*
 Loci quidam profani ab armorum strepitu immunes sunt. *c. 1. lb. 5. p. 155*

Loricæ.

Loricæ sunt arma ad defensionem. *in prob. lb. 7. p. 8.*

Lupanaria.

Lupanaria, an? & quatenus permilla sint. *c. 7. lb. 9. p. 336*

M.

Machæra.

Machærarum commercium an sit permillum. *c. 3. lb. 3. p. 37.*

Machinæ.

Machinæ sunt vestilia seu Majora arma. *in prob. lb. 7. p. 8.*

Magistratus.

Magistratus civitatum Municipalium quatenus habeant Licentiam arma gestandi. *c. 3. lb. 9. p. 124.*

Magistratus inferiori quando portationem armorum concedere possit. *c. 5. lb. 2. p. 320.*

Magistratus Hodierni armorum gestandorum licentiam usurpant. *c. 3. lb. 9. p. 123.*

Magistratus Iurisdictionem habentes, jure gaudent licentiæ armorum gestandorum. *c. 2. lb. 9. p. 124.*

Magistratus Majores qui fuerint? *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus Militares Ius gladii gestandi olim sibi vindicarunt. *c. 3. lb. 3. p. 120.*

Magistratus vel Majores vel Minores olim fuerunt. *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus Minores qui fuerint. *c. 3. lb. 1. p. 117.*

Magistratus omnes habuerunt potestatem Civilem. *c. 3. lb. 1. p. 118.*

Magistratus Politicus Iustitiæ debet esse administrator. *c. 5. lb. 12. p. 294.*

Magistratus Romani non faciunt perpetui Provinciarum possessores. *c. 2. lb. 4. p. 114.*

Magistratus sunt Imperii vel castrensis vel pagani? *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Magistratus superiorem recognoscens an facultatem habeat arma prohibendi. *c. 4. lb. 5. p. 68.*

Mallare.

Mallare veteribus Germanis in Ius vocare denotavit. *c. 1. lb. 10. p. 162.*

Mandare.

Mandare quid sit propriè? *c. 4. lb. 1. p. 261.*

Mandans alicui, ut injuriam alii inferat, unà cum Mandatario tenetur. *c. 4. lb. 1. p. 262.*

Mandans aliquem occidi, damnandus est ut homicida. *c. 4. lb. 1. p. 261.*

Mandans eadem qua poena afficiatur. *c. 4. lb. 3. p. 266.*

Mandatarius.

Mandatarius aliquem vulnerans quatenus teneatur. *c. 1. lb. 7. p. 266.*

Mandator.

Mandator & Mandatarius in criminibus perpetratis pari poenâ plectuntur. *c. 4. lb. 16. p. 275.*

Mandator tenetur de occiso, si vulnerare mandaverit. *c. 5. lb. 10. p. 314.*

Mandatum.

Mandatum ad defensionem licitam directum, non potest extendi ad Assassinium. *c. 4. lb. 14. p. 271.*

Mandatum in delictis non excusat. *c. 5. lb. 20. p. 304.*

Mandatum Magistratus extra ordinem Iustitiæ eadem Mandantis, non excuset Mandatarium. *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Mandatum Magistratus in ordine Iustitiæ eadem Mandantis excusat executorem. *c. 4. lb. 6. p. 265.*

Manda-

INDEX.

Mandatum rei turpis nullum est. c. 4.
th. 1. p. 162.

Manumissio.

Manumissio quibus ritibus olim per-
acta fuerit. c. 5. th. 5. p. 152

Marchio.

Marchiones, quo modo ea, quæ olim
administrationis fuerunt, sibi ap-
propriaverint. c. 1. th. 19. p. 21.

Marchiones hodiè ex consuetudine
Germaniæ vasallos cum omnimo-
dâ Iurisdictione investiant. c. 2. th. 5.
p. 115

Marchionatus.

Marchionatus per vexillum in feudum
conceditur. in proth. th. 10. p. 31.

Matrimonium.

Matrimonium inter viduum & Fili-
am sororis defunctæ conjugis an sit
permissum. c. 7. th. 8. p. 333

Medicus.

Pro Medico perito quis habendus
sit. c. 6. th. 4. p. 88.

Medici Principum licentiam habent
arma gestandi. c. 3. th. 14. p. 129

Medicinæ Professores.

Medicinæ Professores an habeant li-
centiam gestandi arma. c. 3. th. 13.
p. 129.

Mercatores.

Mercatores an ab armorum usu arcen-
di sint? c. 4. th. 14. p. 73.

Messer.

Messer ad quod Genus Armorum
referatur? in proth. th. 7. p. 9.

Miles.

Miles aliena arma surripienti quomo-
do puniatur. c. 3. th. 22. p. 138

Miles arma alienans delictum milita-
re committit. c. 3. th. 22. p. 138

Miles cum armis forum Iudiciale ac-
cedere non debet. c. 1. th. 7. p. 138

Militibus actu militantibus etiam lu-
re communi arma permittuntur. c.
7. th. 19. p. 104.

Milites armorum gerendorum ha-
bent facultatem. c. 3. th. 1. p. 32

Milites Emeriti an habeant licentiam
arma gestandi. c. 3. th. 24. p. 139.

Militibus extra Militiam constitutis,
an arma portare permissum sit. c. 3.
th. 24. p. 138.

Milites in quem finem apud Roma-
nos armis cincti fuerint. c. 3. th. 21.
p. 137.

Milites non sunt dicendi illi, qui iura
Militiæ non observant. c. 4. th. 17.
p. 180.

Milites qui dicantur. c. 3. th. 21. p. 137

Milites Vagantes armis exuendi sunt.
c. 3. th. 24. p. 139.

Milites vel sunt Eminentiores vel In-
feriores. c. 3. th. 19. p. 137.

Minari.

Minans alieni mortem in ipso actu po-
test occidi. c. 1. th. 2. p. 114.

Minans ictum an personalem inju-
riam intulisse censendus sit. c. 1. th.
27. p. 204.

Minæ.

Minæ in quibus casibus præcipuè at-
tendantur. c. 6. th. 1. p. 322

Minæ quando Armis repelli possint
vel non? c. 2. th. 8. p. 175.

Ministri.

Ministri Magistratum, ad gestatio-
nem armorum Muneris necessitate
astringuntur. c. 3. th. 26. p. 140

Moderamen.

Moderamen inculpatæ tutelæ excedēs
quâ pœnâ sit afficiendus. c. 5. th. 20.
p. 307

Moderamen inculpatæ tutelæ non ex
facultate fugæ sed ex circumstantiis
probandum est. c. 2. th. 13. p. 179

Moderator.

Moderator Provinciæ non habet li-
centiam armorum movendorum.
c. 3. th. 4. p. 61.

Moderatores provinciarum qui vocati
fuerint. c. 2. th. 6. p. 51.

Ccc 2

Mo.

INDEX.

Modus.

Modus certus defendenti non potest
prescribi. c. 5. *th. 20 p. 317.*

Monarchia.

Monarchia etiam potest esse, ubi duo
vel tres regnant. c. 2. *th. 5. p. 51.*

Monarchia quid dicatur? c. 2. *th. 5. p. 50.*

Monarchia veteribus Germanis fuit
frequens. c. 2. *th. 4. p. 259.*

Monere.

Monens non videtur mandare. c. 4. *th.*
14. p. 271.

Monomachus.

Monomachi non pro cordatis sed pro
temerariis sunt habendi. c. 2. *th. 2.*
p. 166.

Monomachia.

Monomachia bellica an sit permissa.
c. 2. *th. 4. p. 169.*

Monomachia non est approbanda. c. 2.
th. 4. p. 169.

Monomachia probatoria non est to-
leranda. c. 2. *th. 3. p. 167.*

Monomachia veteribus Germanis fuit
frequens. c. 2. *th. 4. p. 169.*

Mos.

Mos adoptandi per arma qualis fuerit
in proth. th. 11. p. 11.

Mos, cur Imperatori gladius praeferatur,
unde origine traxerit. *in proth. th. 10. p. 10.*

Mos Nobiles armis cingendi. c. 4. *th.*
8. p. 71.

Mos per Nomina consulum annum
designandi quando in melius con-
versus fuerit. c. 2. *th. 9. p. 53.*

Mos Regna in feudum conferendi, per
porrectionem Gladii in investitura,
fuit peractus. *in proth. th. 11. p. 19.*

Mosaicae leges.

Inter Mosaicas Leges quae sit differen-
tia in primis ratione durationis. c. 6.
th. 7. p. 337.

Motio.

Motio Armorum quousque se exten-
dat. c. 2. *th. 12. p. 56.*

Motus.

Motus primi quomodo se ad constitu-
tionem Iuris Naturalis habeant. c.
5. th. 9. p. 290.

Mulieres.

Mulieres ad Gladii gestationem non
sunt admittendae. c. 4. *th. 15. p. 74.*

Mulieres in casu Necessitatis, arma ge-
stantes excusantur. c. 4. *th. 11. p. 74.*

Mulieres incesum Iure civili com-
mittentes, an & in quantum excu-
sentur. c. 6. *th. 15. p. 340.*

Mulieres penam Gestationis armorum
quando affici possint. c. 4. *th. 11. p. 75.*

Multitudo.

Multitudo quando delinquit, tunc
aliquanto mitius agendum est. c. 3.
th. 7. p. 246.

N.

Necessitas.

Necessitas armorum usum conce-
dens vel est temporaria vel per-
petua. c. 7. *th. 19. p. 104.*

Necessitas cuius causa arma concedun-
tur vel est publica vel privata. c. 3. *th.*
1. p. 187.

Nobiles.

Nobilibus an prohibitum sit arma
gestare. c. 4. *th. 8. p. 70.*

Nobiles arma portandi habent licen-
tiam. c. 3. *th. 11. p. 126.*

Nobiles antiquitus Milites & Equites
dicti fuerunt. c. 3. *th. 25. p. 139.*

Nobiles cum armis forum Iudiciale
non debent accedere. c. 1. *th. 7. p. 158.*

Nobiles immediati habent facultatem
Ius armorum concedendi. c. 2. *th. 6.*
p. 115.

Nobiles ob delictum cingulo privan-
tur. c. 3. *th. 6. p. 185.*

Nobiles olim loco Milium parato-
rum erant. c. 3. *th. 25. p. 139.*

Nomina.

I N D E X.

Nomen.

Nominis interpretatio ad quid conducatur. *in proth. th. 1. p. 2.*

Notarius.

Notarii an habeant licentiam arma gestandi. *c. 3. th. 13. p. 129.*

Nullus.

vox Nullus quàm late pateat? *c. 2. th. 11. p. 55.*

Nuncius.

Nuncius Iuratus quatenus fidem faciat? *c. 7. th. 17. p. 113.*

Nuncii, Muneris necessitate, ad gestationem armorum astringuntur. *c. 3. th. 26. p. 140.*

Numantini.

Numantini, à Scipione iussi sunt arma deponere. *c. 1. th. 5. p. 44.*

O.

Obligans.

Obligans se ad culpam obligatur etiam ad poenam. *c. 4. th. 17. p. 280.*

Obsessor.

Obsessor viarum impune occidi potest. *c. 3. th. 1. p. 239.*

Obsessores viarum denotant & latrones & insidiatores. *c. 3. th. 12. p. 226.*

Obsessio.

Obsessiones itinerum. *c. 3. th. 7. p. 238.*

Occidere.

Occidens aliquē in collustatione certaminis publici quatenus teneatur? *c. 6. th. 13. p. 338.*

Occidens armatum contra se venientem, excusatur. *c. 7. th. 32. p. 214.*

Occidens eum noctu, quā poena teneatur? *c. 5. th. 20. p. 316.*

Occidens moribundum, nihilominus punitur tanquam homicida. *c. 3. th. 7. p. 250.*

Offendere.

Offendens alium factis & verbis injuriis, pro aggressore & provocatore habetur. *c. 5. th. 20. p. 312.*

Offensio.

Offensio qualis requiratur, ut quis se defendere possit. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Offensio quando cessat, cessat & defensio. *c. 2. th. 13. p. 179.*

Offensio quando sine armis fit, tunc & defensio sine armis facienda est. *c. 5. th. 20. p. 303.*

Officiales.

Officialium assertioni quando credendum sit? *c. 7. th. 17. p. 103.*

Officiales Magistratus licentiam habent arma gestandi. *c. 3. th. 10. p. 124.*

Officiales potestatem habent arma perquirendi. *c. 7. th. 13. p. 100.*

Officium.

Officium Fabricensium in quo consistat? *in proth. th. 14. p. 18.*

Oppidani.

Oppidani non debent arma gerere, emere, aut habere. *c. 3. th. 1. p. 32.*

Opprimere.

Opprimere interdum idem denotat quod obterere. *c. 3. th. 2. p. 226.*

Opera.

Operam dans rei illicitæ, ad quid teneatur? *c. 5. th. 20. p. 312.*

Ordines.

Ordines imperii quibus comparentur? *c. 2. th. 4. p. 114.*

Origo.

Origo prohibitionis de Exarmatione. *c. 4. th. 5. p. 66.*

Ornamenta.

Ornamentorum nomen armis tribuitur. *in proth. th. 5. p. 7.*

P.

Palæstrica arma.

Palæstrica Arma an variant sub prohibitione Armorum? *c. 5. th. 4. p. 84.*

Palatium.

Palatium Principis an etiam Absente Principe à strepitu armorum immune esse debeat? *c. 1. th. 5. p. 156.*

Ccc 3

Palatium

I N D E X.

Palatium Principis à strepitu armorū
immune debet esse. *c. 1. lb. 5. p. 155*
Palatii vox quomodo accipiat. *c. 1. lb.*
7. p. 158

Pancratium.

Pancratium quid sit. *c. 6. lb. 23. p. 339.*

Papa.

Papa Romanus quomodo devoteat,
Eos qui Turcis arma submini-
strant. *c. 2. lb. 6. p. 29*

Pater.

Pater permittens filium familiā bina
sponsalia contrahere, infamiā no-
tatur. *c. 4. lb. 4. p. 264*

Patricii.

Patriciis in Republica Romana arma
gestare permillum fuit. *c. 2. lb. 15.*
p. 140.

Patriciis posteriorum seculorum cin-
gulum gestare licuit. *c. 3. lb. 5. p. 122*

Pedelli.

Pedelli muneris necessitate ad gesta-
tionem armorum adstringuntur.
c. 3. lb. 26. p. 140

Pennalisationes.

Pennalisationes sunt prohibitz. *c. 3.*
lb. 19. p. 135.

Percutere.

Percutens aliquem gladio stricto, oc-
cidendi animo id fecisse creditur.
c. 2. lb. 5. p. 220

Percutens clericum de facto est ex-
communicatus. *c. 1. lb. 25. p. 203*

Percutens clericum joci ergo non in-
cidit pœnam. *c. 1. lb. 11. p. 193*

Peregrini.

Peregrini arma contra prohibitionem
portantes, an ? & quatenus punian-
tur. *c. 7. lb. 5. p. 94*

Peregrini excluduntur ab armorum
usu. *c. 4. lb. 17. p. 80*

Peregrini legationis munere fungen-
tes arma portare possunt. *c. 4. lb. 17*
p. 80

Periculum.

In periculum majoris pœnz deductus,
quæstione minoris pœnz liberatus
esse censetur. *c. 1. lb. 31. p. 211*

Periculum vitæ ex opinione pericli-
tantis, & non ex occulta rei verita-
te aut ex eventu æstimanda est. *c. 1.*
lb. 31. p. 209

Periculum vitæ dicitur etiam merus
mali quod contingere potest. *c. 1.*
lb. 31. p. 209

Permissio.

Quatenus excuset *p. 325*

Permissio facinus vel præcedit vel se-
quitur. *c. 6. lb. 34. p. 357*

Permissio iuris præsumpta. *c. 1. lb. 3.*
p. 326.

Permissionis & Præcepti differentia.
c. 6. lb. 34. p. 357

Permissio, qua talis an sit officium vel
actus legis. *c. 1. lb. 5. p. 328*

Permissum.

Permissa quædam sunt à Lege ut adia-
phora; quædam ut minus probata
c. 7. lb. 9. p. 335

Permissum à iure communi, non de-
mum est impetrandum à Principe.
c. 6. lb. 1. p. 341

Persona.

Persona Ecclesiastica admenans non
fit irregularis, nisi percutiat & occi-
dat. *c. 1. lb. 25. p. 203*

Philosophi

Philosophi an ab armorum usu arce-
antur. *c. 4. lb. 11. p. 75*

Philosophi an habeant licentiam ar-
magestandi. *c. 3. lb. 14. p. 140*

Philosophi sunt honorum contemptio-
res. *c. 3. lb. 14. p. 130*

Pilæ.

Pilæ an sub prohibitâ gestatione ar-
morum veniant. *c. 5. lb. 1. p. 82*

Pirata.

Piratz qui sint. *c. 5. lb. 4. p. 284*
Pœna

INDEX.

Pœna.

- Pœna A' menationis alia est admissi
simplicis alia atrocioris. c. 3. *th.* 1.
p. 101.
- Pœna admenationis admissi atrocio-
ris quæ sit. c. 1. *th.* 24. p. 22
- Pœna admenationis atrocioris alia est
in Milite alia in paganis c. 1. *th.* 24.
p. 20.
- Pœna arma gestantibus præstituta ve-
rificatur & in arma defensiva gestan-
tibus. c. 5. *th.* 3 p. 83
- An Pœnâ arbitrariâ puniendus sit ad-
menans & percuciens. c. 1. *th.* 23.
p. 202
- Pœna Barbaris Arma subministran-
tium, quæ sit? c. 1. *th.* 5. p. 28
- Pœna clericorum arma Gestantium
c. 2. *th.* 12. p. 75
- Pœna corporalis, cum Multiitudo pec-
cat, potest commutari in pecu-
nariam. c. 3. *th.* 7. p. 246
- Pœna deportationis an sit facta arbi-
traria? c. 7. *th.* 4. p. 92
- Pœna Fabricensium arma Armamen-
tario non inferentium. c. 2. *th.* 1. p. 27
- Pœna Gestationis Armorum quæ sit?
c. 7. *th.* 10. p. 98
- Pœna Homicidii quæ sit? c. 4. *th.* 17.
p. 80
- Pœna Legis Iulix quæ sit? c. 3. *th.* 7.
p. 62
- Pœnam non meretur is, qui facit actû
à Lege permiffum. c. 5. *th.* 2. p. 314
- Pœna percucientis aliquem in loco
publico. c. 1. *th.* 8. p. 160.
- Pœna peritiam machinas consciendi
detegentis c. 2. *th.* 3 p. 28
- Pœna prohibitionis usus armorum
quæ? quotuplex? & qualiter consi-
deranda sit? c. 7. *th.* 2. p. 90
- Pœna prohibitionis armorum cessat
in armis ad panem incidendum.
c. 5. *th.* 1. p. 81.
- Pœna provocati provocantem inter-
scientis c. 2. *th.* 6 p. 173

Pœna provocanti & provocato quæ
sit præstituta? c. 2. *th.* 2. p. 166

Pœna Rusticorum Arma gestantium.
c. 1. *th.* 8. p. 95

Pœna venenata Arma gestantium.
c. 1. *th.* 9 p. 98

Pœna non excusat à delictis manu per-
petratis. c. 1. *th.* 16 p. 191

Pœta.

Pœtæ an habeant facultatem arma
gestandi. c. 3. *th.* 14. p. 130

Politici.

Politicorum exarmationem dissua-
dentium argumenta. c. 7. *th.* 10.
p. 105

Politio.

Politio Gladii quando sit indicium ad
torturam. c. 7. *th.* 1. p. 90

Possessio.

Possessio armorum ad Reipubl. utili-
tatem conducit. c. 7. *th.* 10. p. 106

Possessio Armorum an Privatis sit a-
dempta. c. 3. *th.* 1. p. 31

Possessio Armorum & usus sunt sepa-
rata. c. 3. *th.* 18. p. 40

Possessio Armorum quando expresse
interdicenda veniat. c. 3. *th.* 18. p. 40

Possessio purpuræ. c. 1. *th.* 1. p. 12

Portare.

Portans arma defensiva an sit puni-
endus? c. 5. *th.* 3. p. 83

Portatilia.

Portatilia sunt arma ad offensionem.
in *proth.* *th.* 7 p. 8.

Potestas.

Potestas Maritalis diversa est à Domi-
nica & patria c. 4. *th.* 9 p. 265

Potestas vel est privata vel publica. c.
4. *th.* 2. p. 262

Potestatem privatam qui? & in quos
habeant? c. 4. *th.* 2. p. 263

Potestatem superiorem recognoscens
an habeat facultatem prohibendi
arma? c. 4. *th.* 5 p. 68.

Poti.

INDEX.

Potiores in urbibus gestandi gladiorum privilegio gaudent. c.3.tb.8.p.123.

Prædatoria.

Prædatoria seu ληστικὴ, quatenus permittitur Aristoteli. p.344.

Prædatoria in jure Feudistico quo sensu permittitur. c.6.tb.24.p.345.

Præfectus.

Præfectus Equitum Expeditorum in quem finem constitutus fuerit. c.3.tb.6.p.122.

Præfecti urbi Gladii potestatem habuerunt. c.3.tb.6.p.122.

Præfectus vigilum Gladii potestatem non habuit. c.3.tb.6.p.122.

Præses.

Præsides Gladiis cingebantur. c.3.tb.4.p.120.

varii Præsides jus Gladii habuerunt. c.3.tb.5.p.122.

Præpositi.

Præpositi Sacri Cubiculi cingulum gestare permittitur. c.3.tb.4.p.121.

Præsumptio.

Præsumptiones in criminalibus non probant. c.5.tb.20.p.305.

Præsumptiones ex usu armorum quales resultant? c.7.tb.1.p.88.

Quæ præsumptio sit pro illis qui jure permittente armaverunt. c.3.tb.2.p.182.

Prætextatus.

Verbi Prætextati origo. c.1.tb.3.p.91.

Prætextus.

Prætextus ignominie ut quis ab armato fugam arripiat quatenus excuset. c.3.tb.13.p.179.

Prætorium.

An Prætorio arma inferre liceat. c.1.tb.6.p.157.

Presbyter.

Presbyter quando vim extremam intentantem occidere possit. c.4.tb.13.p.176.

Princeps.

Princeps optimus ex quo judicetur. c.6.tb.4.p.88.

Principis scientia à poena Gestationis armorum non excusat. c.2.tb.14.p.57.

Principes Imperii ex consuetudine vasallos cum omnimoda jurisdictione investiant. c.2.tb.5.p.115.

Privati.

Privati non debent arma emere gere, aut habere. c.3.tb.1.p.32.

Privati non debent arma movere. c.3.tb.4.p.61.

Privati non debent arma fabricare. c.3.tb.1.p.32.

Privilegium.

Privilegium quod duplex sit. c.1.tb.6.p.112.

Privilegia personis indulta sine magna causa revocari nequeunt. c.3.tb.19.p.184.

Privilegia armorum quæ sint. c.3.tb.23.p.138.

Probatio.

Probationes, per divinum Iudicium, moribus veterum approbatæ, damnatæ sunt. c.2.tb.13.p.167.

Proconsul.

Proconsules Annui fuerunt Magistratus. c.2.tb.6.p.58.

Proconsules apud veteres Gladiis accincti fuerunt. c.3.tb.5.p.3122.

Procurator.

Procuratores principum in privilegiis cum consiliariis Principum comparantur. c.3.tb.13.p.129.

Professio.

Professio in articulo mortis constituti magnam vim habet. c.5.tb.20.p.340.

Professores.

Professores Iuniores aliis Doctoribus Senioribus sunt præferendi. c.3.tb.13.p.128.

Profes.

INDEX.

Professores Iuris arma gestandi licentiam habent. *c. 3. th. 13. p. 128.*

Professores Medici an Nobiles sint? *c. 3. th. 14. p. 129.*

Professores qui per Annos XX. docuerunt Illustribus annumerantur. *c. 3. th. 13. p. 129.*

Prohibitio.

Prohibitio Armorum vel est Universalis vel particularis. *c. 6. th. 1. p. 85.*

Prohibitio ne Barbaris arma subministrantur. *c. 2. th. 5. p. 28.*

Prohibitio *LeGittre*. 18. est universalis seu moralis. *c. 6. th. 7. p. 331.*

Prohibitio gestationis armorum tacita quæ sit? *c. 5. th. 8. p. 152.*

Prohibitio gestationis armorum expressa quæ sit? *c. 5. th. 8. p. 152.*

Prohibitionis usus Armorum Effectus? *c. 7. th. 1. p. 88.*

Prohibitio Pii IV. de detinentibus Archibufeta. *c. 3. th. 18. p. 40.*

Prohibitum.

Prohibitum quod non probetur an statim censeatur permillum. *c. 7. th. 9. p. 336.*

Propulsatio.

inter Propulsionem & offensionem mutus debet esse respectus. *c. 2. th. 7. p. 123.*

Propulsatio fit in ipso aggressu. *c. 5. th. 9. p. 291.*

Protectores.

Protectores ad quid fuerint constituti. *c. 1. th. 6. p. 14.*

Provincia.

Provincia non habent licentiam movendorum armorum. *c. 3. th. 4. p. 61.*

Provincia per vexillum in feudum conferuntur. *in proth. th. 11. p. 11.*

Provincia olim quædam consulares quædam proconsulares dictæ fuerunt. *c. 2. th. 6. p. 51.*

Provocare.

Provocare alium non licet. *c. 6. th. 32. pag. 352.*

Provocatio.

Provocationes præbent occasiones tumulti. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Provocatio ad Monomachiam. *c. 2. th. 41. p. 169.*

Provocationes sunt contra bonos mores. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Provocatus.

Provocatus an sine famæ læsione tergiversari possit. *c. 2. th. 2. p. 165.*

Provocato quando ignoscendum sit. *c. 6. th. 33. p. 356.*

Provocatus aliquem interficiens an ab ordinariâ homicidii poena sit absolvendus. *c. 3. th. 7. p. 241.*

Provocatus non debet comparere. *c. 5. th. 18. p. 299.*

Pudicitia.

pro Pudicitia conservanda an liceat occidere. *c. 5. th. 18. p. 299.*

Pugio.

Pugio quale sit genus armorum. *in proth. th. 7. p. 8.*

Pugio est Meri Imperii symbolum. *in proth. th. 10. p. 10.*

Pugiones prohibitionis gestationis Armorum veniunt. *c. 5. th. 5. p. 84.*

Pulvis nitratus.

Pulvis nitratus quid sit? *in proth. th. 7. p. 9.*

Purpura.

Purpuræ confectio. *c. 1. th. 1. p. 12.*

Purpuræ possessio. *c. 1. th. 1. p. 12.*

Purpuræ tinctura. *c. 1. th. 1. p. 12.*

Purpuræ usus. *c. 1. th. 1. p. 12.*

Purpuram sacram adorare, quomodo intelligendum sit? *c. 1. th. 13. p. 17.*

R.

Rabduchi.

Rabduchi Muneris necessitate ad gestationem armorum adstringuntur. *c. 3. th. 26. p. 140.*

Ddd

Rector.

INDEX.

- Rector.**
Rector Scholiarum potest arma ferre. *c. 3. th. 9. p. 124.*
Rectores Vniuersitatum An? & quatenus Studiosis Gestationem Armorum concedere possint? *c. 2. th. 9. p. 116.*
- Recuperatio.**
Recuperatio Ablatorum quando defensionis terminos egrediatur. *c. 5. th. 11. p. 293.*
- Regalia.**
Regalia quatenus civitatibus competant. *c. 1. th. 13. p. 224.*
- Regula.**
A Regula certo iure fundata, propter exceptionem incertam non est recedendum. *c. 4. th. 17. p. 277.*
- Replicans.**
Replicans, suam allegationem debet probare. *c. 1. th. 31. p. 208.*
Repudiatus, an reducere liceat? *p. 329.*
- Res.**
Res absolute commercio exemptæ. *c. 2. th. 1. p. 16.*
Res etiam pretiosissimæ cum vita hominis non sunt comparandæ. *c. 2. th. 11. p. 176.*
Res sacre sunt commercio absolute exemptæ. *c. 2. th. 1. p. 26.*
Res secundum quid commercio exemptæ. *c. 2. th. 2. p. 16.*
- Retorsio.**
Retorsio in continenti facienda est. *c. 2. th. 7. p. 174.*
pro Re vili parcendum est famæ hominis. *c. 5. th. 20. p. 207.*
- Resistere.**
Resistere quid sit. *c. 3. th. 17. p. 254.*
- Respublica.**
Reipublicæ tutio unde proveniat. *c. 1. th. 1. p. 41.*
ad Reipublicæ tutelam pertinet armorum custodia. *c. 1. th. 1. p. 41.*
- Ritterschafft.**
Ritterschafft Nomine qui veniant. *c. 1. th. 26. p. 25.*
Ritterschafft unde vocetur. *c. 3. th. 11. p. 126.*
- Rixa.**
in Rixa quis insultatus præsumitur. *c. 5. th. 20. p. 314.*
- Romani.**
Romani devictis Populis arma adimebant. *c. 1. th. 5. p. 44.*
Romani primitus in comitiis cæturatis armati cõveniebant. *c. 1. th. 9. p. 161.*
- Romphæa.**
Romphæa quale genus Armorum sit. *in proth. th. 7. p. 8.*
- Rustici.**
Rustici an exarmari debeant. *c. 4. th. 8. p. 71.*
Rustici non debent arma emere, gere, aut habere. *c. 3. th. 7. p. 32.*
Rusticorum, arma gestantium, pœna quæ sit? *c. 7. th. 8. p. 95.*
Rusticis cur non sint permittenda arma. *c. 4. th. 9. p. 72.*
- S.**
Sacerdos.
Sacerdotibus armis etiam statuto injunctis, carere licet. *c. 3. th. 17. p. 39.*
- Sagittæ.**
Sagittæ qualia arma sint. *in proth. th. 7. pag. 9.*
Sagittæ quando telorum appellatione veniant. *in proth. th. 4. p. 6.*
- Saxa.**
Saxa quando telorum appellatione veniant. *in proth. th. 4. p. 6.*
- Sciens.**
Sciens & nõ prohibens delictum, cum prohibere possit, quomodo puniendus. *c. 4. th. 3. p. 264.*
- Scientia.**
Scientia Principis à pœna gestationis armorum non excusat. *c. 2. th. 14. p. 57.*
- Scopelismus.**
Scope-

I N D E X.

Scopelinus est affine delictu Adme-
nationis. *c. 1. b. 30. p. 206.*

Scriniarii.

Scriniarii qui sint? *c. 1. b. 6. p. 14.*

Scuta.

Scuta sunt arma ad defensionem. *in
proth. 16. 7. p. 8.*

Semispatha.

Semispatha quale genus armorum? *in
proth. 16. 7. p. 8.*

Sententia.

Sententia à Principe prolata pro veri-
tate habetur. *c. 3. 16. 7. p. 244.*

Servus.

Servus cum armis ad Ecclesiam confu-
giens inde extrahi debet. *c. 1. b. 4. p. 154*

Servus, sciente Domino, aliquem oc-
cidens, obstringit Dominum Lege
Aquilæ. *c. 4. 16. 3. p. 203.*

Servi non possunt impunè occidi. *c. 4.
16. 10. p. 267.*

an Servus, qui ad Asylum confugit,
fugitivus sit. *c. 6. b. 16. p. 340.*

Siphinni.

Siphinni quale genus armorum. *in
proth. 16. 7. p. 8.*

Solidus.

Solidus quid sit? *c. 7. 16. 3. p. 95.*

Spatha.

Spatha quale genus Armorum. *in proth.
16. 7. p. 9.*

Sphærulæ.

Sphærulæ qualia arma sint. *in proth. 8.
7. p. 9.*

Spicula.

Spicula quando telorum appellatione
veniant. *in proth. 16. 4. p. 6*

Status.

Status Imperii an Legislationem Iuris
Civilis tollere possint. *c. 1. b. 3. 3. p. 113.*

Status Imperii tantum posse in suo ter-
ritorio, quantum Imperator in Impe-
rio, quomodo procedat. *c. 8. 28. p. 22*

Status Imperii quatenus jus armorum
concedere possint. *c. 2. 16. 4. p. 114.*

Status Monarchicus an fuerit, cum

Impp Imperii confortes sibi ascesce-
rent. *c. 2. 16. 5. p. 492*

Status Imperii possunt arma portanti-
bus penam imponere. *c. 4. b. 7. p. 69*

Status Imperii quid in suo possint. *c. 2.
16. 28. p. 112.*

Statuta.

an Statuta, illos, quibus concessum est
arma gestare, eo jure privare pos-
sint? *c. 3. 16. 3. p. 1842*

Statuta, superiores, cujus approba-
tione facta sunt, non stringunt. *c. 3.*

Statutaria pena gestationis Armo-
rum. *c. 3. 16. 9. p. 95.*

Stigmata.

Stigmata, quæ Fabricensibus in prime-
bantur, erant diversa à servorum
stigmatibus. *c. 1. 16. 11. p. 16.*

Stilletum.

Stilleti gestatio prohibita est. *c. 1. 16. 5.
p. 48. 34.*

Strapacorda.

Strapacorda qualis pena. *c. 7. b. 8. p. 96*

Stringere.

Stringens Gladium & eo percurrens,
occidendi animum habuisse credi-
tur. *c. 4. 16. 16. p. 276*

Studiosi.

Studiofi habet privilegium judicis, seu
fori, sed non loci. *c. 3. 16. 7. p. 133.*

Studiofi quinquennium ab Academia
absentes, an habeant jus Arma ge-
standi? *c. 3. 16. 18. p. 134.*

Studiofi quamdiu in Academiis de-
gunt, sunt Advenæ. *c. 3. 16. 4. p. 184.*

Studiofi qui? & quatenus licentiam ha-
beant arma gestandi. *c. 3. 16. 25. p. 130*

Studiofi recentiores Armis abstinere
debent? *c. 3. 16. 19. p. 134.*

Subditi.

Subditi an pacis tempore arma habere
debeant. *c. 3. 16. 17. p. 39.*

an Subditi sumptus pro Armorum
transfectione de suo præstare de-
beant. *c. 1. 16. 16. p. 19*

Bbb 2

Subdi-

INDEX.

Subditi vel sunt Cives, vel incolæ, vel
Coloni. c. 3. th. 5. p. 185.

T.

Telum.

Telum quid vocetur. *in proth. th. 4. p. 6.*

Voce Teli omne armorum genus ve-
nit. c. 5. th. 1. p. 149.

Terror.

Terror armorum cui illatus est, is in
periculo vitæ constitutus fuisse cre-
ditur. c. 1. th. 32. p. 214.

Theodosius.

Theodosius an sit Author L. unic. C.
ut Armor. usus. c. 2. th. 3. p. 49.

Thoraces.

Thoraces sunt arma ad defensionem.
in proth. th. 7. p. 8.

Tödlich.

Tödliche Waffen. *in proth. th. 7. p. 9.*

Tribuni.

Tribuni qui fuerint? c. 1. th. 6. p. 14.

Tribuni olim pugione accingeban-
tur. c. 3. th. 1. p. 120.

Tribunus celerum Romæ ad quid con-
stitutus fuerit. c. 3. th. 5. p. 122.

Tormenta.

Tormenta Minora prohibitione ge-
stationis armorum veniunt. c. 5. th.
5. p. 84.

Tormentorum Magistrorum quale
officium sit. c. 1. th. 9. p. 16.

Tuitio.

Tuitio Reipubl. unde proveniat. c. 1.
th. 1. p. 41.

Tuitio debet in continenti fieri. c. 5. th.
5. p. 285.

Turca.

Turca gladium suum exteris vanalem
exportari non permittit. c. 2. th. 7.
p. 130.

V.

Vaginæ.

Vaginæ Armorum, non veniunt sub
prohibitione armorum. c. 2. th. 8. p. 30.

Valistarii.

Valistarii qui sint. c. 1. th. 9. p. 15.

Vasalli.

Vasalli in Iure Feudali Milites quo
sensu dicantur. c. 3. th. 21. p. 137.

Vasalli tenentur ad Angarias. c. 1. th.
17. p. 20.

Vasallus vota religionis assumens, ar-
ma deponere debet. c. 4. th. 12. p. 76.

Vestilia.

Vestilia Arma quæ sint? *in proth. th.*
7. p. 80.

Vel.

Particula Vel quomodo explicanda sit.
c. 7. th. 8. p. 95.

Venator.

Venator in actu venationis quem
sclopeto transfigens, nec Lege Cor-
nelia, nec Lege Aquilia tenetur. c. 4.
th. 3. p. 143.

Venditor.

Venditores qui arma Exteris vendunt,
de Iure Canonico excommuni-
cantur. c. 2. th. 6. p. 19.

Venenum.

Venenum necandi Hominis causa ha-
bens quæ poena coercetur. c. 5. th.
5. p. 85.

Verba.

Verba provocantia, injuriosa & mi-
nitantia. c. 2. th. 2. p. 165.

Verba Edictorum non sunt captanda.
c. 7. th. 16. p. 102.

Verba Injuriosa armis non rectè repel-
luntur. c. 2. th. 7. p. 174.

Verba injuriosa quibus modis vindi-
cari possint. c. 2. th. 7. p. 174.

Verba Mandati ad delictum tenden-
tia quomodo interpretanda. c. 4. th.
17. p. 279.

Viduus.

Viduus an filiam sororis defunctæ suæ
conjugis ducere possit. c. 6. th. 7. p.
331. in f.

Villa.

I N D E X.

Villa.

Villa publicæ quid sint? *c. 1. th. 2. p. 13*

Vindicta.

Vindicta in latiore significatione denotat defensionem. *c. 3. th. 5. p. 228*

Vindicta omni iure est prohibita. *c. 2. th. 13. p. 178*

Vindicta privata maximè in bonis excusatur. *c. 2. th. 12. p. 294*

Vindicatio.

Vindicatio quomodo à Cic. ad Ius Naturæ referatur. *c. 5. th. 5. p. 286*

Vindicare.

Vindicari possunt res in iudicio contentioso nobis ablatæ. *c. 5. th. 13. p. 295*

Violentia.

Violentia, quæ vitam aggreditur, armis arceri potest. *c. 2. th. 10. p. 176*

Vis.

Vis quâ pudicitia attentatur, armis repelli potest. *c. 2. th. 9. p. 175*

Vis non verbis sed reipsâ infertur. *c. 2. th. 11. p. 185*

Vis publica à privata quomodo discernatur. *c. 7. th. 1. p. 90*

Vis ex Intervallo illata non defensionem sed vindictam spirat. *c. 2. th. 13. p. 178*

Vis privata quando committatur. *c. 5. th. 2. p. 319*

Vis publica quid sit? *c. 2. th. 2. p. 320*

Vis quando vi possit repelli? *c. 4. th. 13. p. 76*

Vis Realis quando inferatur. *c. 2. th. 9. p. 175*

Videre.

Videtur arma portare quâ poena sit afficiendus. *c. 7. th. 7. p. 102*

Ulcisci.

Ulcisci an liceat eum qui Nobis nostrâ rapit. *c. 5. th. 12. p. 293*

Ultio.

Ultio adversus hostilia patrantem licita est. *c. 2. th. 4. p. 216*

Ultio cum defensione non est Confundenda. *c. 5. th. 5. p. 285*

Ultio toto suo genere est illicita. *c. 3. th. 5. p. 228*

Vngues.

Vngues an veniant armorum prohibitione. *c. 5. th. 2. p. 82*

Vox.

Vocis Colonellorum origo. *c. 3. th. 21. p. 337*

Sub voce Armandiarum quid veniat. *c. 4. th. 3. p. 65*

Vsura.

Vsura quatenus permittitur. *c. 7. th. 9. p. 335*

Vsus.

Vsus Armorum vel est sævus vel honorificus, vel tristis. *in proth. th. 10. p. 10*

Vsus Armorum civibus temere permittendus non est. *c. 1. th. 1. p. 41*

Vsus armorum in quo consistat. *in proth. th. 9. p. 9*

Vsus Armorum hodie non est permittendus. *c. 1. th. 1. p. 110*

Vsus Equorum qualiter olim prohibitus fuerit. *c. 3. th. 12. p. 36*

Vsus gerendorum Armorum iure Romano absolute nunquam fuit prohibitus. *c. 1. th. 2. p. 110*

Vsus Armorum Gestandorum non rectè promiscuè conceditur. *c. 3. th. 8. p. 123*

Vsus purpuræ. *c. 1. th. 1. p. 12*

Vsus Sclopetorum prohibitus est. *in proth. th. 7. p. 8*

Vulnus.

Vulnus alicui infligens, licet ignoretur, an ex isto vulnere mors secuta sit, homicidii reus est. *c. 3. th. 7. p. 233*

Vxor.

Vxor iure Civili non est in potestate Mariti. *c. 4. th. 5. p. 265*

Vxor iussu Mariti deliquens non excusatur. *c. 4. th. 5. p. 265*

D d d 3

Mafz

INDEX

W.	Wehrhafft.
Waffen.	Wehrhafft machen quid sit. <i>4. th. 8. p. 71</i>
Waffen so tödlich. <i>in proth. th. 7. p. 9</i>	Z.
Wapffen mit offnem Schild vnd Helm. <i>in proth. th. 2. p. 5.</i>	Zabæ.
Wehr.	Zabæ sunt. Arma ad defensionem. <i>in proth. th. 7. p. 8.</i>
Wehr oder Gewehr Vnde Germanis dicatur. <i>in proth. 1. p. 3.</i>	Zengwarter.
Wehren/Vnde dicatur. <i>c. 3. th. 12. p. 79</i>	Zengwarter officium quale sit. <i>c. 1. th. 9. p. 16.</i>
itemque pag. 317	

ERRATA

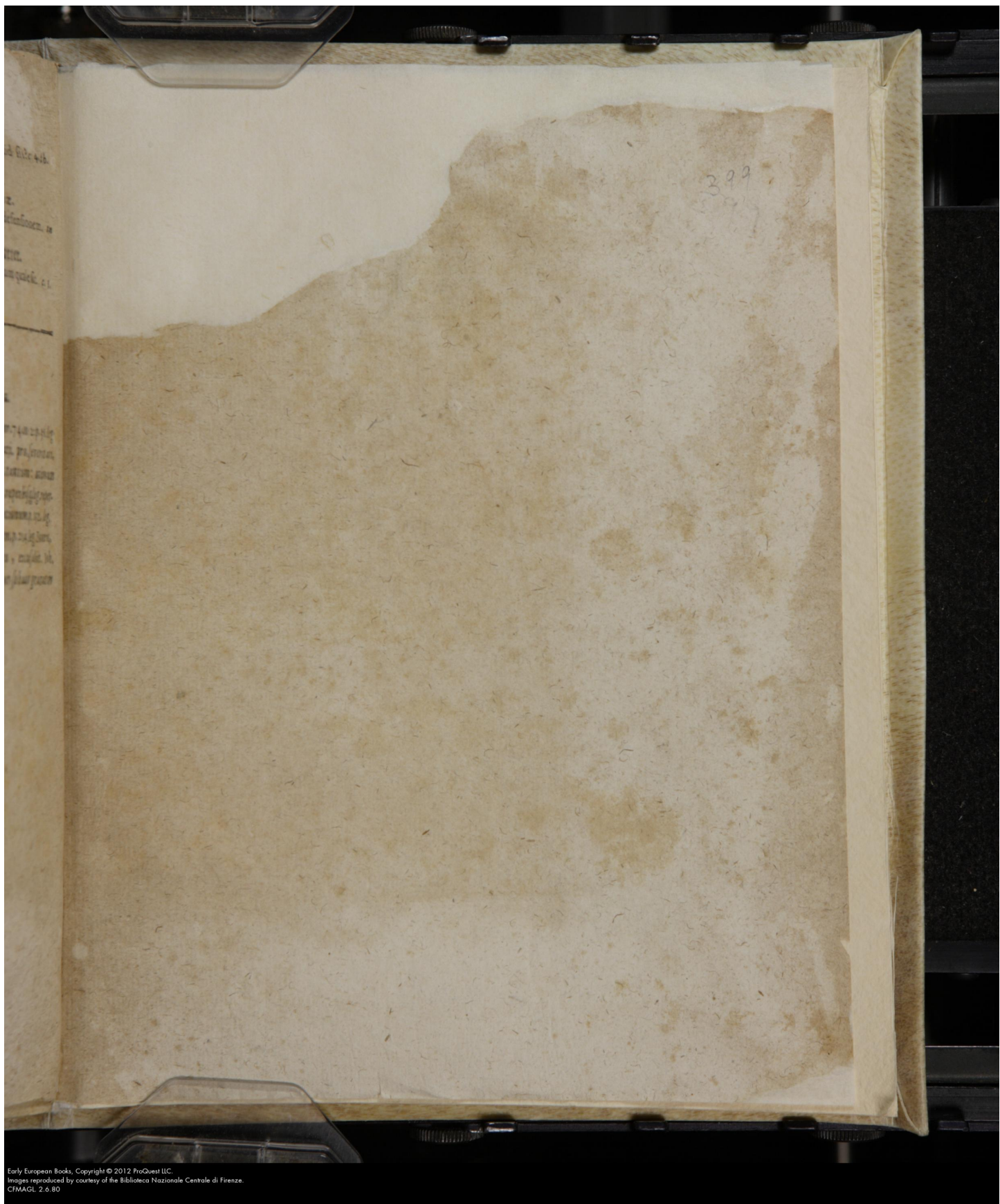
Quædam extantiora sic corrigenda.

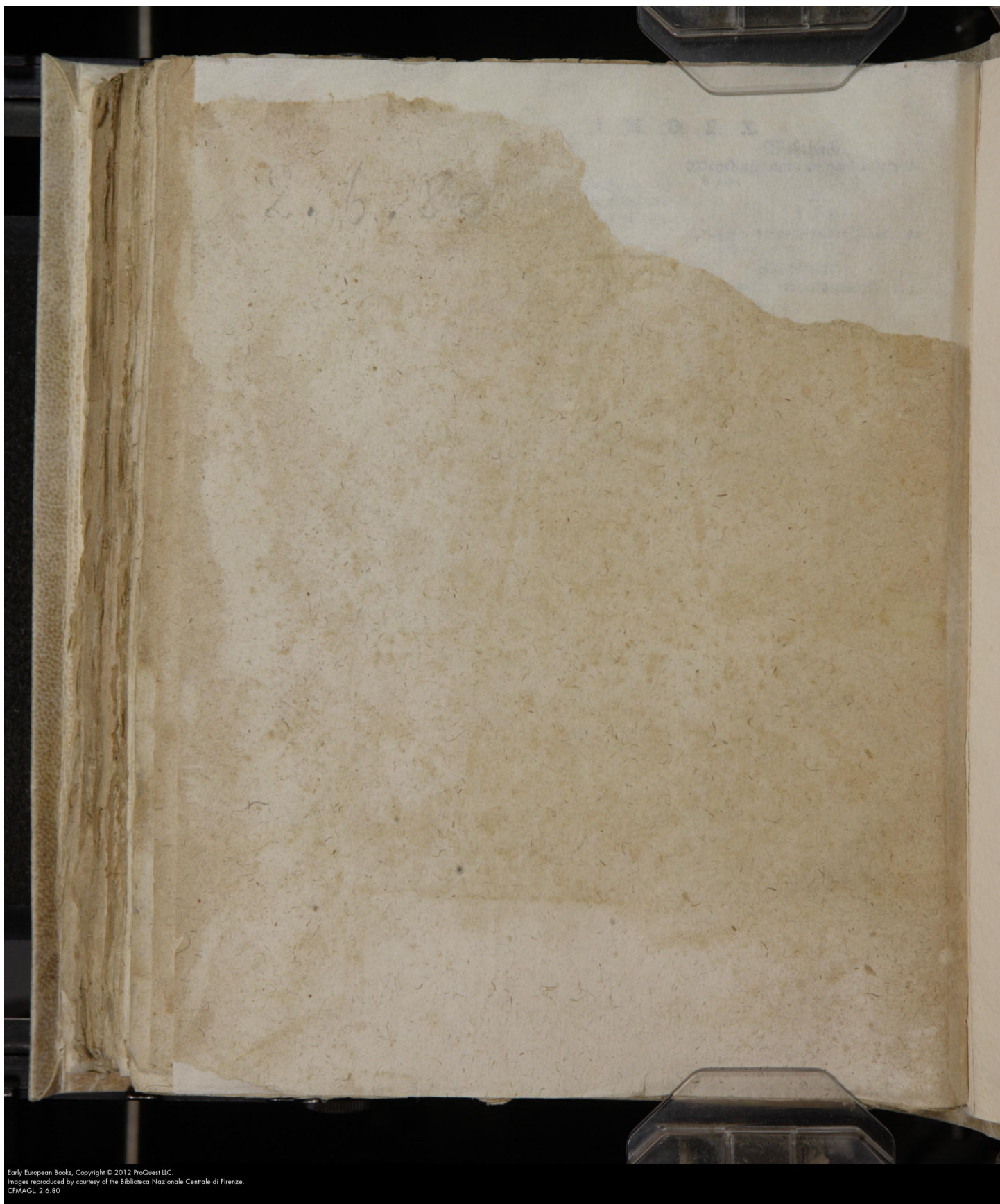
pag. 1. pro ergastilis scrib. ergastulis. p. 4. lege Tac. 4. Histor. 74 in. 2. p. 31. leg. *αποταλιναι*. p. 33. Tacit. 1. Histor. 39. n. 5. p. 34. leg. securitati. pro. severitati. p. 35. 8. 8. f. leg. ut nulli rivato. p. 89. sub f. sic lege: Sed hoc tantum: animum delinquendi: quod antenus præsumi ac colligi. p. 102. pro. reperbisq. leg. reperit. p. 106. post med. leg. tutiorem. p. 107. leg. digladiationum. p. 152. leg. Bocer. cl. 5. disp. 15. th. 12. p. 168. leg. quarumcung. gentium. p. 214. leg. Bouric. cap. 3. §. 25. p. 224. post med. leg. nec iure præsumto, excusabit. 10b. Althusier. de poenis. c. 2. n. 24. pag. 40. Cetera B. L. per se hant gratiam emendabit.

FINIS

2. 6. 80

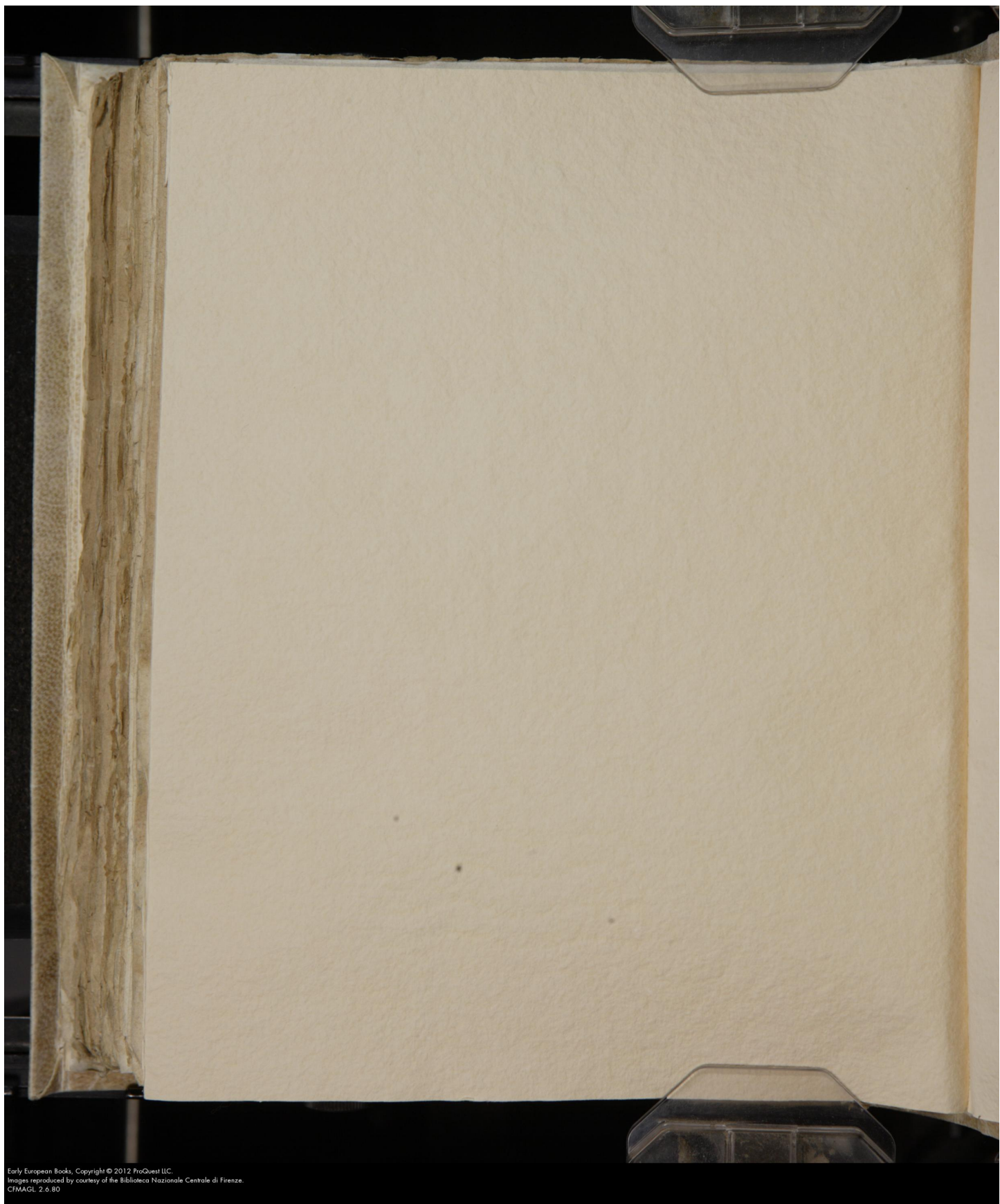

005265089

